

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

Special Series No. 3

● အထူးသုံးသပ်ချက်

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပဋိပက္ခအပေါ် အကဲဆတ်သော တုံ့ပြန်မှု

- **မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Policy Response)**
အောင်သူငြိမ်း၊ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ဇော်ဦး(ငြိမ်း)၊ ပဒိုစောဆဲပွယ် (KNU)၊ နိုင်အောင်မခင်း (NMSF)၊ အောင်ဆန်းမြင့် (KNPP)၊ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဇော်မင်းထွန်း၊ ဦးဦးလှစော၊ L ဂျာနန်(ငြိမ်းဖောင်အေးရှင်း)၊ အောင်နိုင်ဦး၊ ဒေါက်တာဇော်ဦး၊ ဒေါက်တာဆူမွန်သဇင်အောင်၊ ဒေါက်တာထွန်းဝင်း(စိုက်ပျိုးရေး)၊ ဒေါက်တာသောင်းထွန်း၊ တင်မောင်သန်း(ငါးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ချုပ်)၊ ငုဝါဝင်း၊ သိန်းနိုင်၊ အောင်စိုးမိုး၊ ခင်ခင်ကျော်ကြီး၊ ငြိမ်းကိုကိုစိုး၊ ပန်ဆုဝေ၊ ဇော်ထက်ဦး
- **စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ (Trends to be watched)**
- **ရပ်ရွာလူမှုအသိုက်အမြုံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Community Response)**
ကိုကိုကြီး၊ အောင်မျိုးမင်း၊ အေးလဲ့ထွန်း၊ အောင်မျိုးထက်
- **ကျန်းမာရေးနှင့်သိပ္ပံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Health and Science Response)**
ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်း၊ ဒေါက်တာမြင့်ဇော်
- **စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Spiritual Response)**
မေငြိမ်း၊ ငြိမ်းဝေ(ကဗျာအိုးဝေ)၊ ဒေါက်တာဖြိုးသီဟ
- **ကိန်းဂဏန်းများကို လေ့လာ၍ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Let the Numbers Respond)**
ကိုဗစ်-၁၉နှင့် ပဋိပက္ခ (အိမ်ဝေးကြသူများ)
ကွာရန်တင်း ပြုလုပ်ထားရသည့် လူဦးရေ
ကိုဗစ်-၁၉ အရေးနှင့် ဆက်နွှယ်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုဖြစ်စဉ်များ

ISP-Myanmar အကြောင်း

မြန်မာ့ မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးအင်စတီကျု (ISP-Myanmar) သည် လွတ်လပ် ပြီး ပါတီစွဲကင်းသည့် အစိုးရမဟုတ်သော သုတေသနအဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။ ISP-Myanmar ၏ မြော်မြင်ချက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံကို ရုန်းထကြံ့ခိုင်မှုအားကောင်းပြီး သည်းခံစိတ်ကြီးမားသော လူ့အဖွဲ့အစည်း တရပ်အဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာစေရေး ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ အစိုးရသည်လည်း တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုရှိသည့်အပြင် ပြည်သူ့အားလုံးပါဝင်မှုကို လမ်းဖွင့်ပေးသော အစိုးရ တရပ် ဖြစ်ပေါ်ရေးကို ဦးတည်ပါသည်။

ISP-Myanmar ၏ ဦးတည်ချက်မှာ ဒီမိုကရေစီကျသော ခေါင်းဆောင်မှုကို မြှင့်တင်အား ပေးရန်နှင့် နိုင်ငံ့အရေးတွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းစေရန်ဖြစ်သည်။ ISP-Myanmar အနေဖြင့် အစီအစဉ်သုံးရပ်ကိုဆောင်ရွက်နေပြီး ယင်းတို့မှာ-

- (၁) မူဝါဒဦးတည်သည့် သုတေသနလုပ်ငန်းများ၊
- (၂) သုတေသန အရည်အသွေးမြှင့်တင်ရေးသင်တန်းများ ပို့ချခြင်းနှင့် ခေါင်းဆောင်အဆင့် ဆွေးနွေးထိစပ်ခြင်းများ၊
- (၃) မီဒီယာကြားခံပေါင်းစုံဖြင့် ဆက်ဆံဆက်သွယ်ရေးနှင့် ပြင်ပဆက်ဆံရေးလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ကြသည်။

ISP-Myanmar သည် မဟာဗျူဟာနှင့်မူဝါဒလေ့လာရေးဂျာနယ် (The Myanmar Quarterly) ကို ထုတ်ဝေနေပြီး ရေးသူဖတ်သူ ဆွေးနွေးပွဲပုံစံဖြစ်သော Myanmar Quarterly Symposium နှင့် ရေရှည်သဘောဆောင်သည့် အကြောင်းအရာများ၊ အလယ်အလတ်ကာလ သဘောဆောင်သည့် အကြောင်းခြင်းရာများကို ဆန်းစစ်ဆွေးနွေးနေသည့် ယောမင်းကြီး ဇရပ် စကားဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲများကိုလည်း ပြုလုပ်လျက်ရှိပါသည်။

INSTITUTE FOR STRATEGY AND POLICY - MYANMAR

မြန်မာ့မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေး အင်စတီကျုမှ ထုတ်ဝေပြီး အခမဲ့ဖြန့်ချိပါသည်။

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & Myanmar

Special Series No. 3

25 May , 2020

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

အောင်သူဠိမ်း၊ နေထွန်းနိုင်

စာမျက်နှာဖွဲ့စည်းမှု

ထွန်းဦး၊ ကျော်မျိုးသိန်း

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

Special Series No. 3

25 May, 2020

မာတိကာ

အယ်ဒီတာမှတ်စု ၁၁

၁။ မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Policy Response)

- (က) ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပဋိပက္ခအပေါ် အကဲဆတ်သော တုံ့ပြန်မှု အောင်သူငြိမ်း ၁၈
- (ခ) ကိုဗစ်ကပ်ဘေးအတွင်းမှ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူတို့၏ ဆတိုးဒုက္ခများ ငြိမ်းကိုကိုစိုး၊ ဇော်ထက်ဦး၊ ပန်ဆုဝေ ၃၈

မေးမြန်းခြင်းများ

- (ဂ) ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ဇော်ဦး(ငြိမ်း) ၅၆
- (ဃ) ပဒိုစောဆဲပွယ် (KNU) ၇၄
- (င) နိုင်အောင်မင်း (NMSF) ၈၂
- (စ) အောင်ဆန်းမြင့် (KNPP) ၉၀
- (ဆ) ဗိုလ်မှူးချုပ်ဇော်မင်းထွန်း ၁၀၂
- (ဇ) ဦးဦးလှစော ၁၁၂
- (ဈ) L ဂျာနယ်(ငြိမ်းဖောင်ဒေးရှင်း) ၁၁၈

- (ည) လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ၊
သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့်
ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး **အောင်နိုင်ဦး** ၁၂၆
- (ဋ) အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာမှသည်
ကိုဗစ်အလွန် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်သစ်များ
ပြင်ဆင်ပျိုးထောင်ရေးသို့ **ဒေါက်တာဇော်ဦး** ၁၃၆
- (ဌ) အစိုးရ၏ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် (CERP)အား
လွှမ်းမိုးခြင်းစွမ်းရိမှုနှင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု
ရှုထောင့်များမှ သုံးသပ်ခြင်း **ဒေါက်တာဆုမွန်သဇင်အောင်** ၁၅၈
- (ဍ) ကိုဗစ်-၁၉နှင့်အတူ
အသွင်ပြောင်းရှင်သန်ရန်လိုအပ်သော
မြန်မာပြည် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်လုပ်ငန်း
အစီအစဉ် **ဒေါက်တာထွန်းဝင်း(စိုက်ပျိုးရေး)** ၁၇၆
- (ဎ) ဒေါက်တာသောင်းထွန်းအား မေးမြန်းခြင်း ၁၉၂
- (ဏ) ကိုဗစ်-၁၉ အလွန်
စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး အခြေပြု
မြန်မာ့စီးပွားရေး **တင်မောင်သန်း(ငါးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ချုပ်)** ၂၀၈
- (တ) ကိုဗစ်အလွန် မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး -
အကျပ်အတည်းကြားမှ
စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ **ငုဝါဝင်း** ၂၁၆
- (ထ) ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါနှင့်
ပညာရေးမူဝါဒ အပြောင်းအလဲ **သိန်းနိုင်** ၂၃၆
- (ဒ) ကိုဗစ်-၁၉၊ မြန်မာ့လေ့ကျင့်ရေးကဏ္ဍနှင့်
ပြန်လည်နာလန်ထူရာလမ်း **အောင်စိုးမိုး** ၂၄၈
- (ဓ) ကိုဗစ်-၁၉၊ နိုင်ငံတကာအခင်းအကျင်းနှင့်
ပထဝီနိုင်ငံရေးကြားက မြန်မာနိုင်ငံ **ခင်ခင်ကျော်ကြီး** ၂၆၀

<p>(န) ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပိုး ကူးစက်နိုင်မှု ကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်တမ်း (အစီရင်ခံစာမိတ်ဆက်)</p>	<p>ဇော်ထက်ဦး ၂၇၂</p>
<p>၂။ စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ (Trends to be watched)</p>	<p>၂၈၁</p>
<p>၃။ ရပ်ရွာလူမှုအသိုက်အမြုံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Community Response)</p>	
<p>(ပ) ကိုဗစ်-၁၉နှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေး</p>	<p>ကိုကိုကြီး ၂၉၆</p>
<p>(ဖ) ဦးအောင်မျိုးမင်းအား မေးမြန်းခြင်း</p>	<p>၃၀၈</p>
<p>(ဗ) ကပ်ဘေးအတွင်းက အမျိုးသမီးတို့အရေး</p>	<p>အေးလဲ့ထွန်း ၃၂၂</p>
<p>(ဘ) ကျေးရွာတို့၏ အပူ</p>	<p>အောင်မျိုးထက် ၃၃၆</p>
<p>၄။ ကျန်းမာရေးနှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Health and Science Response)</p>	
<p>(မ) ကိုဗစ်နဲ့အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်း</p>	<p>ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်း ၃၄၆</p>
<p>(ယ) အနာဂတ်မှမေးခွန်း</p>	<p>ဒေါက်တာမြင့်ဇော် ၃၅၄</p>
<p>၅။ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု (Spiritual Response)</p>	
<p>(ရ) ကပ်နဲ့ နေထိုင်ခြင်း</p>	<p>မေငြိမ်း ၃၆၈</p>
<p>(လ) ကတုတ်ကျင်းထဲက ကဗျာဆရာတယောက်ရဲ့ သေနင်္ဂီဗျူဟာအတွေး</p>	<p>ငြိမ်းဝေ(ကဗျာအိုဝေ) ၃၇၆</p>

(ဝ) အရှုံးထဲကအမြတ်တခု သို့မဟုတ်
လူသားဆန်ခြင်း ဒေါက်တာဖြိုးသီဟ ၃၈၆

၆။ ကိန်းဂဏန်းများကို လေ့လာ၍ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Let the Numbers Respond)

- (သ) ကိုဗစ်-၁၉နှင့် ပဋိပက္ခ (အိမ်ဝေးကြသူများ) The Ananda ၃၉၈
- (ဟ) ကွာရန်တင်း ပြုလုပ်ထားရသည့် လူဦးရေ The Ananda ၄၀၀
- (င) ကိုဗစ်-၁၉ အရေးနှင့် ဆက်နွှယ်၍
ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုဖြစ်စဉ်များ AAPP-B ၄၀၂

■ အယ်ဒီတာ မှတ်စု

မြန်မာ့မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးအင်စတီကျု (ISP-Myanmar) ၏ COVID-19 Special series အထူးထုတ် တတိယမြောက်စာအုပ် ထွက်လာခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလအတွင်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအဖြစ် နယ်ပယ် အသီးသီးမှ ပညာရှင်များ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေကြသူများထံမှ စာမူများ၊ အင် တာဗျူးမေးမြန်းမှုများဖြင့် စုစည်းကာ ပထမစာအုပ်ကို သင်္ကြန်အပြီး ဧပြီ ၁၅ ရက်တွင် အွန်လိုင်းမှ ဖြန့်ချိခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယစာအုပ်ကိုလည်း အွန်လိုင်းမှ မေ ၁ ရက်တွင် ထပ်၍ ဖြန့်ချိခဲ့ပါသည်။

COVID-19 Special series ပထမစာအုပ်မှစတင်၍ ကဏ္ဍအားဖြင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု၊ ကျန်းမာရေးနှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု၊ ရပ်ရွာလူမှုအသိုက် အမြဲဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု၊ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု၊ ကိန်းဂဏန်း များကိုလေ့လာ၍ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှုအဖြစ် ကဏ္ဍကြီးငါးခုခွဲ၍ တင်ပြခဲ့ပါသည်။

ပထမစာအုပ်တွင် အထူးသဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ကူးစက်ရောဂါ ဖြစ်တန်ခြေသုံးရပ်ကို တင်ပြ၍ မူဝါဒအရ နိုင်ငံတကာအစိုးရများက တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နေကြပုံများကို ရှု ထောင့်အသီးသီးမှ တင်ပြခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ၏ ကျန်းမာရေးကပ်ဘေး အရေးပေါ် အခြေအနေတုံ့ပြန်ပုံ မဟာဗျူဟာများမှသည် ကူးစက်ကပ်ဘေးကြောင့် ဖြစ်လာသော

စီးပွားရေးလှုံ့ဆော်ရေး အကူအညီများ၊ အုပ်ချုပ်စီမံပုံစံနစ်များ နှိုင်းယှဉ်တင်ပြချက်များ၊ အလေးထားရမည့် လူ့ကျပ်တည်းနေသော အကျဉ်းထောင်များ၏ စိုးရိမ်ဖွယ် အခြေအနေ၊ စိုးရိမ်ရသည့် ခရီးသွားကဏ္ဍစိန်ခေါ်မှုများ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လုပ်အားဈေးကွက် အခြေအနေ စသည်ဖြင့် စုံလင်စွာ စုစည်းတင်ပြခဲ့ပါသည်။

ဒုတိယစာအုပ်တွင် အထူးသဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ တုံ့ပြန်ရန်စီမံမှုတွင် လူမှုတရားမှုတမူထောင့် အရေးကြီးပုံကို အလေးထားတင်ပြပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဦးရေ သုံးပုံတပုံမျှရှိသော ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ ပြည်သူများ၏အရေးနှင့် အခြေခံလုပ်သားများ ရှင်သန်ရပ်တည် ရုန်းကန်ကြရမည့် အရေး၊ လုပ်ငန်း ၉၀၀ နီးပါး ယာယီနှင့်အမြဲတမ်း ပိတ်သိမ်းရမည့်အန္တရာယ်၊ နိုင်ငံရပ်ခြားမှ အမေအိမ်ပြန်လာကြမည့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအရေး၊ လူမှုဖူလုံရေးစနစ် စသည်တို့ကို ဦးစားပေးသုံးသပ်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုမျှမက စီးပွားရေး ပြန်လည်နာလန် ထူလာစေရေး ကယ်မပေးမှုများ၊ ကပ်ဘေးကာလအတွင်း သတိပြုရမည့် ပဋိပက္ခ ကိုင်တွယ်မှု၊ အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေး အရေးပါပုံတို့ကို ထောက်ပြခဲ့ပါသည်။

ယခု တတိယစာအုပ်တွင်တော့ ‘ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပဋိပက္ခအပေါ် အကဲဆတ်သောတုံ့ပြန်မှု’ ကဏ္ဍကို အလေးပေး ဖော်ပြထားပါသည်။

COVID-19 Special series အထူးထုတ်ကို နှစ်ပတ်တကြိမ် စုစည်း ထုတ်ဝေသွား နိုင်အောင် ကြိုးစားမည်ဟု အားတင်းခဲ့သော်လည်း မမျှော်လင့်သော အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ရပါသည်။ အိမ်မှနေ၍ အလုပ်လုပ်ကြသည့်အစီအစဉ် (Work from Home) ဆောင်ရွက်နေဆဲ၌ လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှုက ပိုဆိုးလာခဲ့သည်။ နေရာ တခုနှင့်တခု လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်သည့်အချိန် မတူညီမှု၊ လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်သည့်ကာလ အတိအကျမရှိမှုတို့ကြောင့် တဦးနှင့်တဦး ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ရာတွင် အခက်အခဲ ပို၍ ကြုံခဲ့ရသည်။ စာအုပ်ကို အွန်လိုင်းမှချိတ်ဆက်၍ ဒီဇိုင်းချ ပြင်ဆင်နေစဉ်တွင် တနေရာ သို့မဟုတ် တဖက်က လျှပ်စစ်မီးပျက်နေရာ လုပ်ငန်းအတော် မတွင်မကျယ် ဖြစ်ရပါသည်။ မီးစက်နှိုး၍ လုပ်ကိုင်ရခြင်းတွင်လည်း အခက်အခဲက ရှိနေသည်။ ဥပမာ- မိမိအိမ်မှ မီးစက်သံက ဘေးပတ်ဝန်းကျင်မှ နေအိမ်များအတွက် စိတ်အနှောင့် အယှက် ဖြစ်စေပါသည်။ ညဉ့်နက်သန်းခေါင်အချိန်ဆိုပါက ပို၍ပင် ဆိုးပါသည်။ ထို အချက်ကလည်း စနစ်တခု ချို့ယွင်းနေပါက ထိုပျက်ယွင်းမှုကို ကုစားရန်အတွက် အရင်းအမြစ် (Resource) ရှိသည့်တိုင် မိမိတဦးတည်း ရုန်းထွက်လုပ်ဆောင်၍ ရလဒ်

ထွက်နိုင်စွမ်းငှာ မလွယ်ကူသည့်အခြေအနေအပေါ် သတိပြုဆင်ခြင်စရာပင်ဖြစ်သည်။ မည်သို့ဆိုစေကာမူ ခန့်မှန်းရက်ထက် နောက်ကျသွားသည့်အတွက် တောင်းပန်လိုပါသည်။ ပြည်သူများ အိမ်တွင်နေခိုင်းချိန်၊ ရာသီဥတုပြင်းချိန်တွင် လျှပ်စစ်မီးမကြာခဏ ပြတ်တောက်သည်မှာ အတော် ဒုက္ခတွေ့စေသကဲ့သို့၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှုကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်နေကြရသော ဆေးရုံများ၊ ကျန်းမာရေးလုပ်သားများ၊ ဓာတ်ခွဲခန်း လုပ်သားများအတွက်လည်း အထူးစိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

ဤတတိယစာအုပ် ထုတ်ဝေမည့် ကာလအတွင်းမှာပင် ဧပြီ ၂၇ ရက်၌ နိုင်ငံတော် သမ္မတရုံး၊ အမိန့်ကြော်ငြာစာ အမှတ် ၆၃/၂၀၂၀ဖြင့် ‘ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်း ပူးပေါင်းရေး ကော်မတီ’ ဖွဲ့စည်းကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှုများ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ကူညီပေးမှုများကို မြင်တွေ့ကြရသည်မှာ ဝမ်းမြောက်ကြိုဆိုဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ကပ်ဘေး တုံ့ပြန်ရေး၌ အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော် အတွင်း ဗိုတင်းနေထိုင်သူမည်သူ့ကိုမျှ ချန်လှပ်မထားရေးမူဝါဒ (No one left behind Policy) ချမှတ်ထားသည့် အပေါ်တွင်လည်း ကြိုဆိုပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ယခုစာအုပ်တွင်လည်း အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ၊ တပ်မတော်မှ တာဝန် ရှိသူများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကို မေးမြန်း၍ စုံလင်အောင်တင်ပြထားပါသည်။ (တရုတ်နိုင်ငံနှင့်ထိစပ်လျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များဖြစ်သော UWSP/UWSA နှင့် KIO/KIA တို့မှ ထိပ်တန်း အရာရှိများ၏အသံကို ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့၏ ငြင်းဆန်မှုများကြောင့် အထမမြောက်ခဲ့ပါ။)

ယခုစာအုပ်တွင် အခြားအရေးကြီးသော ကဏ္ဍများကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြ ထားပါသည်။ မိုးဦးကျရာသီ ဖြစ်သည့်အလျောက် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး ကဏ္ဍ အရေးကြီးပုံကို တင်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးများ၊ ကူးစက်ကပ်ဘေးကြောင့် ကျား-မတန်းတူရေးကဏ္ဍ (Gender equality) တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် မမျှမတ သက်ရောက်နေရုံ၊ ကိုဗစ်အလွန်ပညာရေး၊ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးကဏ္ဍ စသည် တို့ကို တင်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးများ ပါဝင်ပါသည်။ ISP-Myanmar အဖွဲ့သားများ၏ မြန်မာအစိုးရက စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ် (COVID-19 Economic Relief Plan-CERP) အပေါ် သုံးသပ်ချက်၊ ကပ်ဘေးအလွန် ပထဝီနိုင်ငံရေးက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ်

ရိုက်ခတ်လာနိုင်ခြေ၊ မြန်မာပြည်အနောက်ပိုင်းမှ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများ၏ အခြေအနေတို့ကိုလည်း တင်ပြထားပါသည်။

သို့အတွက်ကြောင့်လည်း ကျနော်တို့ မျှော်လင့်ထားသည်ထက် စာမျက်နှာ ပိုထူခဲ့ရပါသည်။ စာဖတ်သူများအတွက် စေတနာပိုခဲ့ခြင်းကြောင့် စာမျက်နှာပိုများခဲ့ရသည်။ အခြားတဖက်တွင်လည်း အခမဲ့ဖြန့်ဝေခဲ့သော eBookကို စာမျက်နှာများ၍သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသော အခက်အခဲများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပုံနှိပ်စာအုပ်ကိုသာ ဖတ်ရှုလိုသူများလည်း ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအချိန်တွင် ထွက်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် ISP-Myanmar Special Series အမှတ်-၁ နှင့် ၂ ကို စာအုပ်အဖြစ် ရိုက်နှိပ်ဖြန့်ချိထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအပြင် အဆိုပါ ပုံနှိပ်စာအုပ်များ ရောင်းချရမှုမှ ရရှိသော အမြတ်ငွေအားလုံးကို ကိုဗစ်-၁၉ တိုက်ဖျက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများသို့ လှူဒါန်းသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အသိပေးအပ်ပါသည်။ ■

ISP-MYANMAR
SPECIAL SERIES
COVID-19 & Myanmar

စာအုပ် ဝယ်ယူရရှိနိုင်ပါပြီ။

ISP-Myanmar မှ ထုတ်ဝေနေသော COVID-19 & Myanmar Special Series အမှတ်-၁ နှင့် အမှတ်-၂ ကို ပုံနှိပ်စာအုပ်အနေဖြင့် တအုပ်လျှင် ၃၀၀၀ ကျပ်ဖြင့် ဝယ်ယူနိုင်ပါပြီ။

စာအုပ်ရောင်းရမှုမှ ရရှိသော
အမြတ်ငွေအားလုံးကို
ကိုဗစ်-၁၉ တိုက်ဖျက်ရေး
လှုပ်ရှားမှုများသို့
လှူဒါန်းသွားပါမည်။

ဆက်သွယ်ရန်ဖုန်း-၀၉ ၂၆၃ ၉၁၆ ၆၃၃

ဝယ်ယူရရှိနိုင်သောနေရာများ

ရန်ကုန်

အင်းဝ (ပန်းဆိုးတန်း)
အင်းဝ (လှည်းတန်း)
ရာပြည် (ပန်းဆိုးတန်း)
စာပေလောက
ခေတ်သစ်စာပေ
The Book Tree
WE Distribution

မန္တလေး

လူထုစာအုပ်ဆိုင်

နေပြည်တော်

ရွှေမင်းသား (မြို့မဈေး)
သရဖူ (ပျဉ်းမနား)

အိမ်အရောက်ပို့ ဝန်ဆောင်မှု

WUN ZINN TO HOME

မှာယူရန်ဖုန်း
၀၉ ၄၀၁ ၄၁၃ ၇၅၈

မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
Policy Response

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

- အထူးသုံးသပ်ချက်

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပဋိပက္ခအပေါ် အကဲဆတ်သောတုံ့ပြန်မှု

အောင်သူငြိမ်း

Photo : ISP-Myanmar

အောင်သူငြိမ်း

အောင်သူငြိမ်းသည် ISP-Myanmar ၏ ပြင်ပဆက်ဆံဆက်သွယ်ရေးဌာန ဒါရိုက်တာ ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အထူးသုံးသပ်ချက်ကို ဆရာအောင်သူငြိမ်းက မေ ၂၂ ရက်တွင် ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သုံးသပ်ချက်တွင် ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့မှာ မေ ၂၂ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။ အထူးသုံးသပ်ချက်နှင့်အတူ ISP-Myanmar Peace Desk Team က စုစည်းထားသည့် 'ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ ကပ်ဘေးအတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြင်ဆင်မှုများ' မှတ်စုကိုလည်း ပူးတွဲဖော်ပြထားပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

‘COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီ’ ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပြီး တပ်မတော်ကလည်း အပြုသဘောတုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်သူ မည်သူ့ကိုမျှ ချန်လှပ်မထားရေး (leaving no one behind) မူဝါဒကို ချမှတ်ထားရာ အား တက်ဖွယ်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခများ၏ သဘောသဘာဝအလျောက် စစ်ပွဲဖြစ်ပွား ရာဒေသများတွင် သတင်းစနစ်များ (information systems) ပြတ်တောက်ပြိုလဲသွားခြင်း၊ အိုးအိမ်နေရာများမှ ပြောင်းရွှေ့ထွက်ပြေးကြရခြင်း၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသများတွင် ကျန်း မာရေးနှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်ပေးမှုများ ပြိုကျသွားခြင်း၊ ကူးစက်ရောဂါထိန်းချုပ်နိုင်မှု မရှိ ကြခြင်းရှိနေရာ ပို၍ အကဲဆတ်သည်ကိစ္စကို သတိထားကိုင်တွယ်ပါရန် တင်ပြထားသည်။ အရင်းအမြစ် ရှားပါးလာမှုကြောင့် အရင်းအမြစ်များကို လုယက်ရယူကြခြင်းများ ဖြစ်လာ တတ်ရာ ပဋိပက္ခများကို ပို၍မြင့်မားစေနိုင်ပါသေးသည်။ စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အတွက် မြန်မာအစိုးရက ‘COVID-19 စီးပွားရေးထိခိုက်မှု သက်သာရေးအစီအစဉ် (CERP)’ ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက်လည်း ‘ကပ်ဘေးကာလ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရေး အစီအစဉ်ကြီး’ (Peace Support or Peace Resiliency Package) တခု လိုအပ်မည်ဟု တိုက်တွန်းထားသည်။

အယ်ဒီတာ

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီ ၂၇ ရက်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံး အမိန့်ကြေညာစာဖြင့် ‘COVID-19 ကာကွယ် ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီ’ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ယင်းကော်မတီတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင် (PC) မှ တာဝန်ရှိသူများပါဝင်နေပြီး သတင်းဖလှယ်ခြင်း၊ ရောဂါ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်း၊ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရာ လုပ်ငန်းများတွင် ဟန်ချက်ညီပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေး စသည်ဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်ခုနစ်ခုကို ချမှတ်ပေးခဲ့သည်။ (အပြည့်အစုံကို ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး(ငြိမ်း)ခင်ဇော်ဦးနှင့် တပ်မတော် ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဇော်မင်းထွန်းတို့၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းတွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်) မေ ၉ ရက်တွင် တပ်မတော်က COVID-19 ရောဂါထိန်းချုပ်၊ ကာကွယ်၊ ကုသရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုထိရောက်လျင်မြန် ကျယ်ပြန့်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးနှင့် ထာဝရငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် မေ ၁၀ ရက်မှ ဩဂုတ် ၃၁ ရက်အထိ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲထားကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ကမ္ဘာတဝန်းဖြစ်ပွားနေသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ရပ်တန့်ပေးကြရန် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် အိန်တိုနီယို ဂူတားရက်စ် (Antonio Guterres) ၏ တောင်းဆိုမှုအပေါ် တုံ့ပြန်မှုတခုအဖြစ် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ‘အကြမ်းဖက်’ဟု သတ်မှတ်ကြေညာထားသော အဖွဲ့အစည်းများရှိရာ နေရာများမှအပဟု ဆိုပါသည်။

နောက်ပိုင်း မေလအတွင်း ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီက တနိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက် (NCA) လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့များ၊ လက်မှတ်မရေးထိုးရသေးသည့် အဖွဲ့များနှင့်ပါ အွန်လိုင်း၊ ဗီဒီယိုကွန်ဖရင့်နည်းများဖြင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု ပြုခဲ့ကြသည်။ အစိုးရက COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး တုံ့ပြန်ရာတွင် မည်သူတိုင်းမျှ မကျန်ရစ်စေရ (leaving no one behind) ဟူသော မူဝါဒကို ချမှတ်ထားသည်မှာ အားတက်ဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအခြေအနေက မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ‘အသစ်သော ပုံမှန်အခြေအနေ’ (new normal) ဖြစ်လာတော့မည်ဟု ယူဆသည်။ ဤသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ယုံကြည်မှု တိုးမြှင့်လာနိုင်သကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပျက်ပြား၍ ပဋိပက္ခအသစ်တဖန် ပြန်၍မြင့်မားလာမည့် အခြေအနေ ရှိနိုင်ပါသေးသည်။

ပဋိပက္ခများအတွင်း သတင်းဆက်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်မှု

နိုင်ငံအချင်းချင်းအကြားဖြစ်စေ၊ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်စေ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများသည် ကျန်းမာရေးအရ ထိခိုက်မှုအရှိနိုင်ဆုံးနှင့် လူသေပျောက်မှု အများဆုံးအကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းတစ်ခုမှာ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရာ ဒေသများတွင် သတင်းစနစ်များ(informationsystems)ပြတ်တောက်ပြုလဲသွားသောကြောင့်လည်း မသေချာမရောမမှုများ တိုးပွားစေသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် သေဆုံးရမှု၊ မသန်စွမ်းဖြစ်ရမှု ပို၍ မြင့်မားစွာဖြစ်စေကြောင်း ‘လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများနှင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး’ အဆက်အစပ် လေ့လာကြသည့် ပညာရှင်များက ဆိုပါသည်။ ထိုမျှမက စစ်ပွဲများမှနေ၍ ကျန်းမာရေးအရ အခြား ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများလည်း ဖြစ်စေသည်။ လူများ အိုးအိမ်နေရာများမှ ပြောင်းရွှေ့ထွက်ပြေးကြရခြင်း၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသများတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်ပေးမှုများ ပြိုကျသွားခြင်း၊ ကူးစက်ရောဂါထိန်းချုပ်နိုင်မှုမရှိကြခြင်းကြောင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအန္တရာယ် မြင့်မားနေသည်။

သတင်းစနစ် ပြတ်တောက်ခြင်းမရှိအောင်၊ ပုံမှန်ဆက်သွယ်နိုင်သော လမ်းကြောင်းများ ပို၍ကောင်းမွန်အောင် ယခု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအချိန်တွင် စီမံသင့်ပါသည်။ သို့သော်လည်း သတင်းများအရ KNU ထိန်းချုပ်ဒေသရှိ COVID-19 စစ်ဆေးရေးစခန်းများကြောင့် နယ်မြေအငြင်းပွားမှုရှိပြီး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများရှိကြောင်း ဖတ်ရသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် တပ်မတော်ယူနစ်များက တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ရောဂါစစ်ဆေးရေးစခန်းများကို ပိတ်သိမ်းစေကြောင်း၊ RCSS/SSA နယ်မြေတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ထောက်ပံ့မှုများကို မယူရန် တားမြစ်ကြောင်း သတင်းများတွေ့ရှိရပါသည်။

ဝမ်းနည်းဖွယ်အခြေအနေမှာ တိုက်ပွဲများ ပြင်းထန်နေဆဲဖြစ်သည့် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့်ချင်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသရှိမြို့နယ်ကိုးခုတွင်(လူဦးရေခြောက်သိန်းကျော်ကိုလွှမ်းခြုံ၍) အင်တာနက် ဖြတ်တောက်ထားမှု ခံနေရခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ ပြည်သူများအတွက် ခပ်ခွာခွာနေထိုင်ရန် ရွေးချယ်ခွင့် မသာကြပါ။ ထိုမျှမက အင်တာနက် ဖြတ်တောက်ထားခြင်းအတွက် ကျန်းမာရေးပညာပေး ဗဟုသုတများ ရယူနိုင်ရန်လည်း များစွာ အခက်အခဲရှိနိုင်ပါသည်။ (**‘COVID-19 ကပ်ဘေးအတွင်းမှ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများ၏ ဆတိုးဒုက္ခများ’ ဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုစေလိုပါသည်။**)

မြန်မာနိုင်ငံ၏
ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်
အတွက်လည်း ‘ကပ်ဘေးကာလ
ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရေး
အစီအစဉ်ကြီး’ (Peace
Support or Peace
Resiliency Package) တခု
လိုအပ်မည်ဟု...

**ပဋိပက္ခဖြစ်ရာဒေသများတွင်
ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ
ကင်းမဲ့နေခြင်း သို့မဟုတ် ချည်နဲ့နေခြင်း**

ချည်နဲ့ ပြိုကွဲလွယ်သည်။ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများ ခံစားနေရသည့် နိုင်ငံများ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှုစနစ်များကို အလေးပေးပြုပြင်ရန် အထူးအရေးကြီးလှပါသည်။ အကြောင်းမှာ ပဋိပက္ခများ၊ စစ်ပွဲများ ရင်ဆိုင်ကြရသည်နှင့်အမျှ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်ပေးမှု လုပ်ငန်းများဖြစ်ကြသည့် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုဖူလုံရေးကဏ္ဍများမှာ ပြိုကွဲပျက်စီးကုန်ကြသည်။

ယင်းတို့ကို ပြုပြင်အားဖြည့်ရန် အထူးအလေးပေး ဆောင်ရွက်မှုများ၊ မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ပဋိပက္ခနှင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးကို အလေးပေးလေ့လာသောပညာရှင်များ၏ဆွေးနွေးထားမှုများ ရှိပါသည်။ လေ့လာချက်များအရ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်တွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်း သွယ်ဝိုက်သက်ရောက်ပြီး သေဆုံးရမှု အချိုးနှင့် စစ်ပွဲများကြောင့် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်ခံရပြီး သေဆုံးရမှု အချိုးမှာ ၉:၁ ရှိသည်ဟု တွက်ဆကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ စစ်ပွဲအတွင်း တဦးသေဆုံးလျှင် စစ်ပွဲ၏ သွယ်ဝိုက်ပယောဂကြောင့် ကိုးဦး သေဆုံးနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

အစိုးရက COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး တုံ့ပြန်ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်သူ မည်သူ့ကိုမျှ ချန်လှပ်မထားရေး (leaving no one behind) မူဝါဒကို ချမှတ်ထားရာ

တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိစွာ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်ဟု မြင်ပါသည်။ COVID-19 ကူးစက်ရောဂါကပ်ဘေး သက်ရောက်နေစဉ်ကာလအတွင်း မြန်မာအစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အင်အားစုများအကြား ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးကဏ္ဍတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ အသက်များကို ကယ်တင်နိုင်ရန်၊ ယုံကြည်မှု တိုး၍ တည်ဆောက်နိုင်ရန်နှင့် နောက်ဆုံး မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်သည်အထိ အခွင့်အလမ်းကို အမိအရ ဆုပ်ကိုင်နိုင်ကြစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြသော ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ ဆက်စပ်ပေါင်းစည်းမှု (Education/Health Convergence) လုပ်ငန်းစဉ်များကို တိုး၍ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါမည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဒေသအလိုက် သူတို့၏ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများအတွက် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်ပေးမှုများ၊ ပညာရေး ဝန်ဆောင်ပေးမှုများ ရှိနေခဲ့ကြပါသည်။ ပြီးခဲ့သည့်ကာလတွင် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေး ဆွေးနွေးမှုများလည်း အရှိန်မပျက် ရှိနေခဲ့ကြပါသည်။

ကပ်ဘေးနှင့် အရင်းအမြစ် ရှားပါးမှု - ပဋိပက္ခကို မြင့်မားစေနိုင်ခြင်း

COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ ကပ်ဘေးသည် ကမ္ဘာ့လူသားမျိုးနွယ် တရပ်လုံး မကြုံစဖူး ရင်ဆိုင်နေသော ကပ်ဘေးကြီးဖြစ်သည်။ ဤကျန်းမာရေးကပ်ဘေးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော စီးပွားရေးကပ်ဘေးကိုပါ ရင်ဆိုင်တုံ့ပြန်နေကြရပြီ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံကြီးများက စီးပွားရေးလုံဆော်မှု အစီအစဉ်များဖြင့် ဈေးကွက်တွင်းနှင့် ပြည်သူတို့၏ အိတ်ကပ်အတွင်းသို့ ငွေများစီးဆင်းနိုင်ရန် ထည့်ပေးနေကြရသည်။ ကုမ္ပဏီကြီး အများ လူမွဲစာရင်းခံရန် ဖြစ်လာသည်။ လူများ သန်းနှင့်ချီ၍ အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ရသည်။ အိမ်ထောင်စုတစ်ခုချင်းတွင်လည်း ရှားပါးကုန်ရသည်။ ဤသို့ အရင်းအမြစ် ရှားပါးလာမှုကြောင့် အရင်းအမြစ်များကို လုယက်ရယူကြခြင်းများလည်း ဖြစ်လာရာ ပဋိပက္ခများကို ပို၍မြင့်မားစေနိုင်ပါသည်။ ငတ်မွတ်ရှားပါးမှုကြောင့် ဒုစရိုက်မှုများ မြင့်တက်စေနိုင်သကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးပြဿနာအထိပင် ပို၍ မြင့်မားလာစေနိုင်ပါသည်။ ချည်နှံ နိုင်ငံများတွင် မတည်ငြိမ်မှုဖြစ်နိုင်ခြေ ပို၍များပါသည်။ (ဒေါက်တာမင်းဇော်ဦး၏ ‘ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့် မတည်ငြိမ်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်သလား’၊ ISP Special Series No-2 ကို ကြည့်စေလိုပါသည်) နိုင်ငံရေးပြဿနာအဖြစ် မမြင့်မားလာစေရန် အဓိကအင်အားစုများအကြား နားလည်မှုတည်ဆောက်သည့် ‘ထိပ်သီးခေါင်းဆောင်များ သဘောတူညီ

ချက်’ (Elite Pact) ချဉ်းကပ်မှုမျိုး လိုအပ်နိုင်သည်ဟု ဒေါက်တာမင်းဇော်ဦးက တိုက်တွန်းထားခဲ့သည်။ ထိုမျှမက အရင်းအမြစ်ရှားပါးမှုကို တစ်စုံတစ်ရာဖြေရှင်းနိုင်ရန် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအတွက် အခြေခံရိက္ခာ ထောက်ပံ့ပေးမှုမျိုး လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ ဤသို့ ထောက်ပံ့မှုကြောင့်လည်း နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ယုံကြည်မှုကို တိုးစေပါလိမ့်မည်။

အခြား ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အချက်မှာ NCA ပြင်ပရှိ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ ဖြစ်သည်။ ယခင်ကာလများကတည်းက မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့လေးဖွဲ့နှင့် ဆွေးနွေးမှုများရှိခဲ့သည်။ တနည်းအားဖြင့် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်နေသော်လည်း ဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေသည့် သာဓကရှိခဲ့ပါသည်။ အစိုးရက ဤသို့ဆွေးနွေးပွဲများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခြင်းအပေါ် တပ်မတော်ကလည်း ကန့်ကွက်မှု မရှိခဲ့ပေ။ COVID-19 ကူးစက်ဘေးကြောင့် ကန့်သတ်မှုများမဖြစ်ခင် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာတွင် မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့နှင့် ဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့ရသောအကြောင်းမှာ ဆွေးနွေးပွဲ နေရာရွေးချယ်မှုအကြောင်းသာ ဖြစ်သည်။ AA နှင့် မြောက်ပိုင်းအဖွဲ့များက ၂၀၂၀ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီတွင် တရုတ်နိုင်ငံဘက်တွင် ဆွေးနွေးရန်အဆိုပြုပြီး အစိုးရဘက်ကမူ ကျိုင်းတုံ သို့မဟုတ် မြစ်ကြီးနား သို့မဟုတ် နေပြည်တော်သို့ဖိတ်သည်။ နေရာရွေးချယ်ရင်း ဆွေးနွေးပွဲများ တစ်ဆိုသွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် Zoom Peace Talk အဖြစ် အွန်လိုင်းမှ ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီဖြစ်ရာ သမားရိုးကျစဉ်းစားပုံကိုကျော်ပြီး တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိရှိ အလွတ်သဘော (Informal) အစည်းအဝေးများကို ပြန်၍ စတင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အနိမ့်ဆုံး ကူးစက်ဘေးနှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်ဆင်မှု၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများကို အပြန်အလှန် ပိတ်ဆို့မှုမရှိစေရေး ဆွေးနွေးနိုင်ကြပါမည်။ အလုပ်ဖြင့် သက်သေပြ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန် လမ်းစပွင့်လာနိုင်ပါသည်။

နှစ်ထပ်ကွမ်း အရေးပေါ်မှု (Double emergency)

COVID-19 ကူးစက် ကပ်ဘေးကြောင့် နှစ်ထပ်ကွမ်းအရေးပေါ်မှု (Double emergency) ဖြစ်နိုင်ကြောင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့ (IRC) ၏ အစီရင်ခံစာက ဖော်ပြသည်။ COVID-19 ကူးစက်မှု ရောဂါကြောင့် သေချာပြင်ဆင်ထားခြင်း မရှိသော ကျန်းမာရေးစနစ်များတွင် သေကျေပျက်စီးမှု များရုံသာမက နောက်ပိုင်း

ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော လူသားချင်း စာနာမှု၊ စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေး၊ နိုင်ငံရေး ဝန်းကျင်များအပေါ်တွင်ပါ ဒုတိယမြောက် ငြောင်းဆန်ခြင်း (secondary havoc) ဖြစ်စေနိုင်ခြင်းကြောင့် နှစ်ထပ်ကွမ်းအရေးပေါ် (Double emergency) ဟု သုံးသပ်ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာတွင် တောင်ဆူဒန်၊ ဆီးရီးယား၊ ဗင်နီဇွဲလား၊ ယီမင်လေးနိုင်ငံအကြောင်းကို တင်ပြထားပြီး ပဋိပက္ခများကြောင့် ယင်းနိုင်ငံများတွင် အိုးအိမ် စွန့်ပစ်ထွက်ပြေးနေကြရသည့် ၄၆ ရာခိုင်နှုန်းသော လူဦးရေများ၏ စိုးရိမ်ဖွယ်အခြေအနေများကို တင်ပြထားပါသည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာတွင် ဂျွန်ဟော့ကင်းတက္ကသိုလ်မှ အသစ်သော လေ့လာမှုတစ်ခုအရ အကယ်၍ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ရိုဟင်ဂျာ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင်ကူးစက်ပျံ့နှံ့မှုအကြီးအကျယ်ဖြစ်ပွားပါက လူပေါင်း ၅၉၀,၀၀၀ ခန့် ရောဂါကူးစက်ခံရဖွယ်ရှိပြီး လူပေါင်း ၂,၁၀၀ ခန့် သေဆုံးနိုင်ကြောင်းလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများက သူ့အထွာနှင့်သူ ကမ္ဘာ့ကူးစက်ကပ်ဘေးကို တုံ့ပြန်နိုင်ရန် ကြိုးစားနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံကြီးများပါ တနိုင်ငံတည်း အထီးတည်း ရင်ဆိုင်နိုင်ခြင်းမရှိသော ကူးစက်ကပ်ဘေးကို တိုင်းရင်းသားတဖွဲ့ချင်းအနေနှင့် အကယ်၍ ဖြစ်လာလျှင် ခုခံရင်ဆိုင်နိုင်ဖွယ်မရှိပါ။ နိုင်ငံအချင်းချင်းပင် ပေါင်းစည်းခုခံနေကြရာ ကပ်ဘေးအရေး ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်ကြရပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ဝန်ကြီးဌာနက စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်များနှင့် ပတ်သက်၍ COVID-19 အသိပညာပေးမှုများ၊ ကူညီထောက်ပံ့ပေးနေသည်ကို သတင်းစာများတွင် တွေ့နေရသည်။ ထို့အပြင် ပြည်တွင်းစစ်ဘေးရှောင် ဒုက္ခသည် (IDP) စခန်းများတွင် COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ ကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်တစ်ရပ် မူကြမ်းရေးဆွဲထားကြောင်း သိရသည်။ သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးဌာန၏ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အရေးပါသည့်အင်အားစုများ (stakeholders) များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်အကောင်အထည်ဖော်မှုများမှာ အကန့်အသတ် ရှိနေသေးမည်ဟု ယူဆမိသည်။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားသည့် အကူအညီများနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာမေးခွန်း

ပဋိပက္ခအခြေအနေကို ‘ရှုပ်ထွေးပွေလီလွန်းလှသော အရေးပေါ်အခြေအနေများ’

(complex emergencies) ဟု လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့အစည်းများက ညွှန်းဆိုကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့ (FAO) က ‘ကြီးမားသော လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းဖြစ်ပြီး၊ ယင်းကြောင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု၊ ပဋိပက္ခများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများ၊ လူမှုရေး မတရားမမျှတမှုများနှင့် တည်ဆဲ ဆင်းရဲမွဲတေမှုများ ဆက်စပ်ရလဒ် ဖြစ်ပေါ်နေသည်’ ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ချုပ် (WHO) ကမူ ရှုပ်ထွေးပွေလီသော အရေးပေါ် အခြေအနေများကို ဖွင့်ဆိုရာတွင် ‘စစ်ပွဲများကြောင့်၊ လူမှုအဓိကရုဏ်းများ၊ ဧရာမ လူအစုအပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့မှုများကြောင့် ဖြစ်ရသော အသက်အန္တရာယ် ခြိမ်းခြောက်မှု၊ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်းမှု’ ဟု ဖွင့်ဆိုပြီး ‘ခက်ခဲသော နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးအခြေအနေတွင် အရေးပေါ်အကူအညီများ တုံ့ပြန်ပေးရသော လုပ်ငန်းများ လိုအပ်မည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤသို့ရှုပ်ထွေးပွေလီ အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတစ်ခု၏ အချုပ်အခြာအာဏာ ဆိုသည်မှာ အကြွင်းမဲ့သဘောမဟုတ်ဘဲ နှိုင်းရသဘော ရှိတတ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော နိုင်ငံတော်အာဏာစက်နယ်မြေအသီးသီးသို့ အကြွင်းမဲ့မထိန်းချုပ်နိုင်သေးသော အခြေအနေတွင် ပို၍ ညင်သာပျော့ပြောင်းမှု လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရ၏ သဘောထားကြီးမှု၊ ပျော့ပြောင်းစွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ပို၍ လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ David Chandler က ဆွေးနွေးရာတွင် ဤသို့သော အခြေအနေမျိုး၌ ‘ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရေး၊ မူဝါဒအရ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ၊ စနစ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်ညွှန်းဆိုမှုများအပေါ် နားလည်ထားမှု၊ ဒေသဆိုင်ရာ ရင်ဆိုင်တုံ့ပြန်မှုစွမ်းရည်များကို အခြေခံအားဖြင့် အားဖြည့်ပေးပြီး၊ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ခြင်း’ လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဆိုပါသည်။

စစ်ဘက်-အရပ်ဘက် ဆက်ဆံရေးနှင့် ရေရှည်မြော်မြင်သည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးကို တုံ့ပြန်နေရဆဲကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ စစ်ဘက်-အရပ်ဘက် ဆက်ဆံရေးတွင် အက်ကြောင်းကြီးရှိနေသည်။ (ကိုရိုဏ် ‘မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်တိုက်ပွဲ - အမျိုးသားလုံခြုံရေး၊ နိုင်ငံတော် စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးရှုထောင့်များမှ တိုက်ပွဲအတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း’၊ ISP Special Series No-2 ကို ကြည့်စေလိုပါသည်။) အစိုးရက ဖွဲ့စည်းပေးသည့်

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) နှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီက အွန်လိုင်း အစည်းအဝေးများဖြင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုနေစဉ်မှာပင်၊ တပ်မတော်က EAOs အဖွဲ့ကြီး အချို့သို့ ရောဂါကာကွယ်ရေးနှင့် ဆေးပစ္စည်းများကို တိုက်ရိုက်ထောက်ပံ့မှုပြုနေသည်။ အချိတ်အဆက်မရှိဟု ယူဆရသည်။ တပ်မတော်က အရပ်ဘက်ကျန်းမာရေးဌာနသို့ COVID-19 ရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ထုတ်စစ်ဆေးရေးနှင့် ဖောင်ကြီး ကုသရေး ဆေးရုံ၊ ကွာရန်တိုင်းစခန်းများ ကမ်းလှမ်းကူညီပေးမှုများရှိနေသော်လည်း၊ EAOs များ နှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် အပြိုင်သဘောဖြစ်နေသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ ဤအခြေအနေ သည် စစ်ဘက်-စစ်ဘက်ချင်း ဆက်ဆံရေးရသည်မှာ ပို၍အလုပ်ဖြစ်သည်ဟူသည့် အယူအဆကို အားကောင်းလာစေဖွယ်ရှိသည်။ တပ်-တပ်ချင်း ဆက်ဆံရေးတွင် ပို၍ ယုံကြည်မှု တိုးကောင်းတိုးလာနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အထောက်အပံ့များကို EAOs အဖွဲ့အစည်းများက သဘောကျစီမံခွင့်ရှိသောကြောင့်၊ ရပ်ရွာအခြေပြု လိုအပ် ချက်များ ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ရပ်ရွာလူထုကို ခွန်အားဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း (need-based support and empowerment) စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များနှင့် အိမ်ပြန်ရွှေ့ပြောင်းလူထုများ အတွက် ပံ့ပိုးပေးခြင်းများတွင် အားနည်းချက်ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ အကျယ်အပြန့်အား ဖြင့် အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အက်ကြောင်းကို ပို၍ကြီးလာမည် ကိုလည်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရှိပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးအသီးအပွင့်များ (Peace dividend) မပုပ်သိုးစေရေး

ထာဝရငြိမ်းချမ်းရေးကို ရည်ရွယ်၍ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် တနိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက် မှုရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက် (NCA) ကို အဖွဲ့များအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ NCA ပုဒ်မ ၂၅(က) တွင် ‘ပြည်သူ့လူထု၏ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွား ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ ဒေသဆိုင်ရာ တည်ငြိမ်အေးချမ်း ရေးလုပ်ငန်းများ’ ကို နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်း၍ ဆောင်ရွက်သွားရန်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခု ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလသည် NCA ၏ ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုဖြစ်သော အခြေခံ ပြည်သူများအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးအသီးအပွင့်များကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ပေးရတော့မည့် အခြေအနေ ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မျှ ကပ်ဆိုးကာလ အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး အသီးအပွင့်များကို မပုပ်သိုးစေသင့်ပါ။ စဉ်ဆက်မပြတ် ဆက် သွယ်ညှိနှိုင်းနေမှု၊ ပျော့ပျောင်းမှု၊ ပဋိပက္ခအခြေအနေကို အကဲဆတ်ခြင်း၊ သဘော

ထားကြီးခြင်းနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းတို့ကို ရှေးရှု ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် မြန်မာအစိုးရက ‘COVID-19 စီးပွားရေး ထိခိုက်မှု သက်သာရေး အစီအစဉ် (CERP)’ ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက်လည်း ‘ကပ်ဘေးကာလ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရေး အစီအစဉ်ကြီး’ (Peace Support or Peace Resiliency Package) တခု လိုအပ်မည်ဟု တိုက်တွန်းလိုပါသည်။

နိဂုံး

ကပ်ဘေးကာလအတွင်း ယာယီဖြေရှင်းမှုများ လိုအပ်ပါမည်။

- ၁။ အထူး ထိခိုက်နစ်နာဖွယ်ရှိသော အုပ်စုများအတွက် မြန်ဆန်သည့်၊ စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြစ်သည့်၊ ပျော့ပျောင်း လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မည့် COVID-19 တုံ့ပြန်ရေး ထောက်ပံ့မှုများ ကူညီပံ့ပိုးရန် လိုအပ်ပါမည်။
- ၂။ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ၊ ဝန်ဆောင်ပေးမှုများအတွက် အကန့်အသတ်များ (ဥပမာအားဖြင့် ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများနှင့် ဗျူရိုကရေစီ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ) ကို ဖယ်ရှားပေးရပါမည်။
- ၃။ ချိတ်ဆက်မှုရှိသည့်၊ အင်အားစုများအားလုံး ပါဝင်နိုင်ခွင့် ရှိသည့် (inclusive) တုံ့ပြန်မှုမျိုးကို စီစဉ်ရေးဆွဲထားရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၄။ မိမိတို့အဖွဲ့အချင်းချင်းအကြား ချိတ်ဆက် ညှိနှိုင်းမှုသာမက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုအတွက် ချိတ်ဆက်မှုများ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း COVID-19 တုံ့ပြန်ရေးအတွက် ပို၍အားကောင်းစွာ မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

ရေရှည်ကာလတွင် ပဋိပက္ခ၏ ရေသောက်မြစ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရင်းများကိုလည်း ဦးစားပေးကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါမည်။ ကူးစက်ဘေး၏ သွယ်ဝိုက်သက်ရောက်မှုများနှင့် ရေရှည်သက်ရောက်မှုများ၊ အနာဂတ်ကာလတွင် ကြုံရနိုင်

သည့် အကျပ်အတည်းများအတွက်လည်း ကြိုတင်စဉ်းစား ပြင်ဆင်ထားမှုများ ရှိသင့်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနာဂတ် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် ‘အသစ်သော ပုံမှန်အခြေအနေ’ (New normal) ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ ပရိသတ် ၇၀၀ ကျော်ဖြင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြရာသည့် ၂၁ ရာစု ပင်လုံ၊ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံကြီးမျိုး ဖြစ်ချင်မှ ဖြစ်ပေတော့မည်။ ပဋိပက္ခသဘောရော၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ပါ အသွင်တခုသို့ ပြောင်းသွားနိုင်ပါသည်။ ယခု COVID-19 တိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည်ပင် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ်လည်း အသွင်ပြောင်းသွားနိုင်ပါသေးသည်။

ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် အဲန်တိုနီယို ဂူတားရက်စ် (Antonio Guterres) က ပြောခဲ့ပါသည်။ ‘ကျနော်တို့၏ ယနေ့ကမ္ဘာတွင် စစ်ပွဲက တခုတည်းသာ ရှိသင့်ပါသည်။ COVID-19 ဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲအတွက် ကျနော်တို့ မျှဝေပါဝင်ကြဖို့ ဖြစ်ပါသည်။’ နောက်ဆုံးကျင်းပသည့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီ ၈ ရက် JICM ငြိမ်းချမ်းရေး ထိပ်သီးအစည်းအဝေး သဘောတူညီချက်များအနက် တချက်မှာ၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်နှင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်အလွန်တွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် အဆင့်လိုက်လုပ်ငန်းစဉ်များကို အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအကြား ကြိုတင်ညှိနှိုင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး (ငြိမ်း)ခင်ဇော်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ကြည့်ပါ။) ယခု COVID-19 တိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် အွန်လိုင်း အစည်းအဝေးများသည်ပင် အခြားတနည်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ်လည်း အသွင်ပြောင်းသွားနိုင်ပါသေးသည်။ ■

အကိုးအကား

C J L Murry, G King, A D Lopez, N Tomijima, E G Krug. (September 2002). [Armed conflict as a public health problem]. BMJ Volume 324. p. 346-349.

David Chandler. (February 2016). "Politics and Governance: From Emergency to Emergence". The Palgrave Handbook of Disciplinary and Regional Approaches to Peace.

IRC. (April 2020). COVID-19 in Humanitarian crises: A double emergency.

WHO. (2002) Environmental health in emergencies and disasters: a practical guide

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါကပ်ဘေးအတွက် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြင်ဆင်မှုများ (မတ် ၁၅မှ မေ ၂၀ အထိ)

ရက်စွဲ	ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ တုံ့ပြန်မှုများ	သတင်းရင်းမြစ်များ
မတ် ၁၅ ၂၀၂၀	သျှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီက ရှမ်းပြည်နယ် လူထုများသာမက ပြည်ထောင်စုစွမ်း တိုင်းရင်းသားများအားလုံး သတိပို့ရယူဖြင့် နေထိုင်ကြရန်၊ ကျန်းမာရေးအတွက် ပေါ့ပေါ့တန်တန်မနေကြရန်နှင့် ရောဂါကာကွယ်နိုင်ရန် အတွက် လိုက်နာသင့်သည့် အကြံပြုချက် ခြောက်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့။	သျှမ်းပြည် ပြန်လည် ထူထောင်ရေး ကောင်စီ (RCSS) ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
မတ် ၂၄ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ကပ်ဆိုးဆိုက်ကာလတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ စစ်ဘေးရှောင် ပြည်သူများ အတွက် အထူးလုပ်ဆောင်ပေးရန် ရခိုင်ပြည် လွတ်မြောက်ရေးပါတီ (ALP) က အစိုးရသို့ တိုက်တွန်းခဲ့။ အင်တာနက် ပြန်သုံးခွင့်ဆောင်ရွက်ပေးရန်နှင့် စစ်ရှောင် စခန်းများ၌ ကျန်းမာရေးပညာပေးလုပ်ငန်းများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆောင်ရွက် ပေးရန် အရေးဆိုခဲ့။	ရခိုင်ပြည် လွတ်မြောက်ရေးပါတီ (ALP) ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
မတ် ၂၆ ၂၀၂၀	ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုး ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ ကရင် အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) က NCA အခန်း ၆၊ ပုဒ်မ ၂၅ အရ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပညာ ပေးရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို KNU ၏ ကျန်းမာရေးဌာနနှင့် ညှိနှိုင်း လုပ်ဆောင်သွားရန်နှင့် တနိုင်လုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ကြေညာပေးရန် အစိုးရ အား တိုက်တွန်းတောင်းဆိုခဲ့။	ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) ၏ သတင်းထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
မတ် ၂၆ ၂၀၂၀	ဝသွေးစည်းညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (UWSA) သည် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှုအန္တရာယ်မှ ကာ ကွယ်ရန် ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဝဒေသ နယ်စပ်ဂိတ်များအားလုံး (မြန်မာ နိုင်ငံနှင့် ဆက်သွယ်ထားသည့် နယ်စပ်ဂိတ်များ အပါအဝင်)ကို မတ် ၂၆ ရက်မှ စတင်၍ ယာယီပိတ်ထားခဲ့။	The Irrawaddy
မတ် ၂၇ ၂၀၂၀	သျှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ (RCSS) က ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ အသိပညာပေးရေး၊ ကာကွယ်တားဆီးရေး၊ ထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့ နယ်မြေများ၌ လုပ်ဆောင်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း၊ တဖက်တွင်လည်း ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးကို စုပေါင်းကာကွယ်နိုင်ရန် တပြည်လုံး အတိုင်း အတာဖြင့် ပစ်ခတ်မှုရပ်စဲရန် လိုအပ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့။	သျှမ်းပြည် ပြန်လည် ထူထောင်ရေး ကောင်စီ (RCSS) ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
မတ် ၂၇ ၂၀၂၀	ကရင်နီ အမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP) က ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ကာကွယ် ထိန်းချုပ်ရေး ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မြန်မာအစိုးရ တပ်မတော်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်း ရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများသို့ တနိုင်လုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် တောင်းဆိုခဲ့။	ကရင်နီ အမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
မတ် ၂၈ ၂၀၂၀	ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့ပိုင်း အထူးဒေသ(၄) မိုင်းလားအဖွဲ့၏ နယ်စပ်ဂိတ်များ အား လုံးကို မတ် ၂၉ ရက် ည ၁၂ နာရီမှစ၍ ယာယီပိတ်ထားရန်၊ ဒေသပြင်ပမှ လာရောက်သူများသည် မိမိကုန်ကျစရိတ် မိမိတာဝန်ယူကာ ၁၄ရက်ကြာ သီးသန့် ခွဲခြားနေထိုင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းထုတ်ပြန်။ အခွန်များလျှော့ချကြောင်း ကြေညာခဲ့။	NDA (ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း အထူးဒေသ ၄) ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်

မတ် ၂၉ ၂၀၂၀	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) သထုံခရိုင်ကဒေသပြင်ပမှလှာရောက်သူများ ၁၄ ရက်ကြာ သီးသန့်ခွဲခြား နေထိုင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့။	The Irrawaddy
မတ် ၃၀ ၂၀၂၀	ရှမ်းပြည်တိုးတက်ရေးပါတီ (SSPP/SSA) က ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ တုံ့ပြန်ရေးအတွက် မတ်လကုန်မှစတင်၍ အရှိန်မြှင့်ပြင်ဆင်။ ဝမ်ဟိုင်းဌာနချုပ်နှင့် နီးစပ်ရာကျေးရွာများတွင် ပိုးသတ်ဆေးဖျန်းခဲ့။	SSPP Info
ဧပြီ ၁ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ ဖြစ်ပွားနေသော ကာလအတွင်း ညီနောင် မဟာမိတ် သုံးဖွဲ့က တဖက်သတ် အပစ်ရပ်စဲရေးကို ဧပြီ ၃၀ ရက်အထိ သက်တမ်းတိုးခဲ့။	ညီနောင် မဟာမိတ်သုံးဖွဲ့၏ အရေးပေါ် ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
ဧပြီ ၂ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ရပ်ထားရန် ကရင်အမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ (KNDP) က တောင်းဆိုခဲ့။	ကရင်အမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ (KNDP)၏ ကြေညာချက်
ဧပြီ ၃ ၂၀၂၀	တအာင်း (PSLF/TNLA) က လူစုလူဝေးဖြင့် မည်သည့်ပွဲမျှမပြုလုပ်ရ ပြင်ပစဉ်သည်၊ နိုင်ငံခြားသားနှင့် ပြင်ပမှဝင်လာသူများလက်မခံရန်နှင့် ရပ်ဝေးဒေသ၊ နိုင်ငံခြားမှပြန်လာသည့် ရွာသူရွာသားများ Quarantine ၁၄ ရက် ဝင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း အရေးပေါ် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့။	တအာင်း (PSLF/ TNLA) ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
ဧပြီ ၃ ၂၀၂၀	ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး (CNF) က ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တနိုင်ငံလုံးအပစ်ရပ်စဲရေးကြေညာသင့်ကြောင်းနှင့် တိုက်ပွဲရှောင် ပြည်သူများအတွက် ကူညီထောက်ပံ့ရေးကို ပိုမိုမြှင့်တင်သင့်ကြောင်း အစိုးရကို တိုက်တွန်းခဲ့။	ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦး(CNF) ၏ ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်
ဧပြီ ၄ ၂၀၂၀	အပစ်ရပ်အဖွဲ့ နယ်မြေရှိ ကိုဗစ်-၁၉ သံသယလူနာများ နီးစပ်ရာဆေးရုံ၌ ကုသနိုင်ရေး အစိုးရနှင့် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ၁၀ဖွဲ့ ဆွေးနွေး။	7 Day Daily
ဧပြီ ၆ ၂၀၂၀	KIO/KIA ဌာနချုပ်တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ တုံ့ပြန်ရေးကို မတ်လကုန်မှစ၍ အရှိန် မြှင့် ပြင်ဆင်ခဲ့။ တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ် ရောဂါထိန်းချုပ်ရေးဌာနနှင့် လိုင်စာ တဘက်ကမ်း နားဘန်းဒေသကျန်းမာရေးဌာနမှ တာဝန်ရှိသူများ လိုင်စာ Facility Quarantine Centre သို့ လာရောက်လေ့လာပြီး အကြံပြုခြင်းများရှိခဲ့။	KIA Laiza TV
ဧပြီ ၁၃ ၂၀၂၀	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ထိန်းချုပ်နယ်မြေ ဒူးပလာယာခရိုင်အတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးပေါ်စည်းကမ်း မလိုက်နာပါက အချုပ် ၄၅ ရက်နှင့် ဒဏ်ငွေတသိန်း ပေးဆောင်ရမည်ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့။ ဒူးပလာယာခရိုင်နယ်မြေအတွင်း မြို့နယ် ၄ မြို့နယ်၌ ရွာပေါင်း ၅၀၀ ကျော်ရှိပြီး လူဦးရေအားဖြင့် တသိန်းကျော်ရှိ စောင်ကြည့်လူနာ ၅၀၀ ခန့်ရှိ။	The Irrawaddy
ဧပြီ ၁၃ ၂၀၂၀	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ထိန်းချုပ်နယ်မြေ ဒူးပလာယာခရိုင်အတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးပေါ်စည်းကမ်း မလိုက်နာပါက အချုပ် ၄၅ ရက်နှင့် ဒဏ်ငွေတသိန်း ပေးဆောင်ရမည်ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့။ ဒူးပလာယာခရိုင်နယ်မြေအတွင်း မြို့နယ် ၄ မြို့နယ်၌ ရွာပေါင်း ၅၀၀ ကျော်ရှိပြီး လူဦးရေအားဖြင့် တသိန်းကျော်ရှိ စောင်ကြည့်လူနာ ၅၀၀ ခန့်ရှိ။	The Irrawaddy

ဧပြီ ၁၄ ၂၀၂၀	ထပ်မံပို့ဆောင် စစ်ဆေးမှုများလုပ်ကြောင်း KIA ၏ ကိုဗစ်-၁၉ နှိမ်နင်းရေး ကော်မတီ အတွင်းရေးမှူး၊ ဝိုင်းမူးကြီးဟိန်ဝန် ပြောကြားခဲ့။	The Irrawaddy
ဧပြီ ၁၄ ၂၀၂၀	လိုင်ဇာမြို့တွင် ကိုဗစ်ပိုးလက္ခဏာများဖြင့် သံသယလူနာတစ်ဦး တွေ့ရှိယူခြင်း တရုတ်နိုင်ငံမှ ဓာတ်ခွဲခန်းသို့ တို့ဖတ်နမူနာပို့ပြီး စစ်ဆေးခဲ့ရာ ပိုးမရှိကြောင်း သိရ။ ဝယ်ယူထားသည့် တရုတ်နိုင်ငံထုတ် Test Kit များ အားကျုံး၍မရဘဲ ရောဂါပိုးရှိကြောင်း ပြသခဲ့ပါက သေချာစေရန် သုံးကြိမ်ခန့်စစ်ဆေးပြီး တရုတ်နိုင်ငံဘက်သို့	The Irrawaddy
ဧပြီ ၂၃ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါ ကူးစက်မှုအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးတို့အတွက် တိုက်ပွဲများ ချက်ချင်း ရပ်တန့်ပေးရန်နှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ ရိက္ခာပုံမှန်ရရှိရေး ကူညီပေးရန် ချင်းအမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ (CNLD) တောင်းဆိုခဲ့။	7 Day Daily
ဧပြီ ၂၇ ၂၀၂၀	နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးမှ 'ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေး ကော်မတီ ဖွဲ့စည်းကြောင်း' ထုတ်ပြန်၊ ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် NRPC ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ-၂ ဒေါက်တာတင်မျိုးဝင်းနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင် အတွင်းရေးမှူး ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ခင်ဇော်ဦး(ငြိမ်း)တို့က တာဝန်ယူ။	President office
ဧပြီ ၂၈ ၂၀၂၀	PPE ၁၀၀ ကျော်၊ ပိုးသတ်ဆေး တန်ချိန် ၃၀၀၀ ဘူးခန့်နှင့် လက်အိတ်များကို UWSA က ကူညီထားဟု SSPP ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ ဝိုင်းမူး၊ ဝိုင်းသန်းအောင်ပြောခဲ့။ SSPP တွင်လည်း ဝိုင်းရပ်စ်ကာကွယ်ရေးကော်မတီ ဖွဲ့စည်း။	The Irrawaddy
ဧပြီ ၂၈ ၂၀၂၀	KIO/KIA က ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် ကာကွယ်ရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်း။ မြို့တွင်း အဝင်အထွက်နှင့် နယ်စပ်ဂိတ်များ ပိတ်ပစ်ခြင်း မရှိသေးသော်လည်း ပြင်ပမှ လူစီးများ KIO/KIA နယ်မြေထဲဝင်မလာရန် အပူချိန် တိုင်းတာမှုများ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် စစ်ဆေးမှုများဖြင့် တားဆီးနေ။ အောက်ဆီဂျင်စက် အလုံး ၅၀ နှင့် ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးစစ်ရန် Test Kit အရ ၂၀၀၀ ခန့် တရုတ်နိုင်ငံမှဝယ်ယူထား။	The Irrawaddy
ဧပြီ ၂၉ ၂၀၂၀	ရှမ်းပြည်နယ်အရှေ့ပိုင်း၊ အထူးဒေသ(၄) မိုင်းလားအဖွဲ့က ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ဧပြီ ၃၀ ရက်မှစ၍ အရေးပေါ် အစမ်းလေ့ကျင့်ခြင်းများကို အချိန်မရွေး ပြုလုပ်မည်ဖြစ်ကြောင်းကြေညာခဲ့။	NDA (ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း အထူးဒေသ ၄)၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်
ဧပြီ ၃၀ ၂၀၂၀	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) က ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုပေးရန် ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်နယ်မြေအတွင်းရှိ စာသင်ကျောင်းများကို Quarantine Center အဖြစ် ပြင်ဆင်ထားပြီး စုစုပေါင်း ၁၃ ခုရှိခဲ့။	The Irrawaddy
မေ ၄ ၂၀၂၀	မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSF) က ကိုဗစ်-၁၉ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးအဖွဲ့ဝင်များ ခရိုင်ဥက္ကဋ္ဌများ၊ ဆေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သော ၁၂ ဦးပါ ဗဟိုကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့။ အလှူရှင်၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း၊ အစိုးရများနှင့် ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်သွားမည်ဟုဆိုခဲ့။	Network Media Group
မေ ၄ ၂၀၂၀	တအာင်း (PSLF/TNLA) တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ပိုးစစ်ကိရိယာများမရှိဘဲ အပူချိန်တိုင်းခြင်းသာရှိရာ ဆိုက်တပ်ဖွဲ့တွေကြားဖြင့် ပိုးသတ်ဆေး၊ PPE နှင့် Mask များ ဝယ်ယူပြီး နီးစပ်ရာ အရပ်သားရွာများသို့ ဝေပေးခြင်း၊ ဆေးဖြန့်ခြင်းများ လုပ်ပေးနေ။ ထို့အပြင် UWSA ထံမှ ထောက်ပံ့မှု မရရှိဟုဆိုခဲ့။	The Irrawaddy

မေ ၄ ၂၀၂၀	တအာင်း (PSLF/TNLA)က ၎င်းတို့တပ်ဖွဲ့များ လှုပ်ရှားဝင်ထွက်နေသည့် တအာင်း ရွာများတွင် လက်ဆေးရန်၊ ဖျားနာပါက မြန်မြန်ဆန်းဆန်း အသိပေးရန်အပြင် ဝိုင်းရပ်စ်ကူးစက်ခံရလျှင် ဖြစ်တတ်သည့် လက္ခဏာများကို လိုက်လံပညာပေးခဲ့။ TNLA လှုပ်ရှားနေသော နယ်ဆန်း၊ မန့်တုံ၊ ကျောက်မဲ၊ နမ့်ခမ်းမြို့နယ်များရှိ ကျေးရွာများတွင် အရပ်သားလူဦးရေ ၁ သိန်းကျော်ရှိ။	The Irrawaddy
မေ ၄ ၂၀၂၀	တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသည့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား များအား Quarantine ၂၁ ရက် ဝင်ရောက်ပြီးမှ ကျန်းမာရေး ကောင်းမွန်သူများကို မိုင်းလားအဖွဲ့က ပြန်လည် လွှဲပြောင်းပေးလျက်ရှိရာ ဧပြီ ၂၇ ရက်တွင် ၂၇၇ ဦး၊ မေ ၂ ရက်တွင် ၅၆၆ ဦးနှင့် မေ ၃ ရက်တွင် ၃၆၉ ဦး၊ မေ ၄ ရက်တွင် ၅၅၄ ဦး၊ စုစုပေါင်း ၁၇၆၆ ဦးရှိခဲ့။	The Irrawaddy
မေ ၄ ၂၀၂၀	မတ်နှင့် ဧပြီအတွင်း တအာင်း (PSLF/TNLA) က ဆောက်လုပ်ထားသော Quarantine Center ၃၀ ခုတွင် ရောဂါခြေချုပ်ဖြင့်နေရသူ ၂၆၀ ကျော် ရှိခဲ့။ ထိုအထဲမှ ရက်ပြည့်သွားသူ ၁၃၀ ဦးမှာ အိမ်ပြန်သွားကြပြီဖြစ်၍ လက်ရှိတွင် ကျန် ၁၃၀ ကျော်က ရောဂါခြေချုပ်ဖြင့် နေထိုင်နေကြောင်းသိရ။	The Irrawaddy
မေ ၄ ၂၀၂၀	MNTJ/P/MNDAA နှင့် ULA/AA တို့သည် ၎င်းတို့တပ်ဖွဲ့ဝင်များ နေထိုင်သော ပတ်ဝန်းကျင်၊ တပ်စခန်းများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်ရေးအတွက် ကျန်းမာရေး အသိပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်နေသော်လည်း အရပ်သားများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းများ မတွေ့ရသေးဟုဆို။	The Irrawaddy
မေ ၅ ၂၀၂၀	အစိုးရကော်မတီနှင့် NCA လက်မှတ်ထိုးထားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့ ၁၀ ဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ရန်ကုန်မြို့၌ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့။	NCA-S EAO
မေ ၆ ၂၀၂၀	NCA မထိုးရသေးသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်ရစ်ဖွဲ့အား ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အစိုးရကော်မတီဖိတ်ခေါ်ခဲ့။ ၀၊ မိုင်းလား၊ KIO နှင့် SSPP တို့က အကြောင်းပြန်ခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၆ ၂၀၂၀	ကရင်ပြည်နယ်၊ ဖာပွန်ခရိုင်၊ ဒွဲလုံမြို့နယ်တွင် တပ်မတော်နှင့် ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) အကြား မေ ၆ ရက်က အပြန်အလှန်ပစ်ခတ်မှု ဖြစ်ပွားခဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးရှိမရှိ ကိုယ်အပူချိန်တိုင်းတာခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန် KNU သက်ကဗ္ဗင်ထားသော စစ်ဆေးရေးဂိတ်နှစ်ခုကို ဖယ်ရှားပေးရန် လုပ်ဆောင်ရာမှ ပစ်ခတ်မှု ဖြစ်ပွားခြင်းဖြစ်ကြောင်း KNU တပ်မဟာ-၅ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ ဝိုလ် မူး၊ စောကလယ်ဒိုးမှ ပြောကြားခဲ့။	The Irrawaddy
မေ ၇ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး တာဝန်ခွဲဝေဆောင်ရွက်ရန် ညှိနှိုင်းလိုကြောင်း ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ် ပဒိုစောတာဒိုးမှ ပြောခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၇ ၂၀၂၀	အစိုးရကော်မတီက NCA လက်မှတ်မထိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များကို ရောဂါကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ရန် အကြောင်းကြားထားသော်လည်း မေ ၆ ရက်အထိ အစိုးရထံမှ ဆက်သွယ်မှုမရသေးကြောင်း၊ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကို အတုရင်ဆိုင်ကြသည့်အခါ စေတနာအမှန်နှင့် လုပ်ဆောင်ပါက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အနေအထားရှိကြောင်း AA အဖွဲ့မှ ပြောကြားခဲ့။	7 Day Daily

မေ ၉ ၂၀၂၀	မြန်မာနိုင်ငံတွင် COVID-19 ရောဂါ ထိန်းချုပ် ကာကွယ်၊ ကုသရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမို ထိရောက်လျင်မြန် ကျယ်ပြန့်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးနှင့် ထာဝရငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် တပ်မတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းအတိုင်း နိုင်ငံတော်အကြမ်းဖက် ဟုသတ်မှတ်ကြေညာထားသော အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းများရှိသည့် နေရာများမှ အပ ကျန်နယ်မြေများ၌ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၀ ရက်မှ ဩဂုတ် ၃၁ ရက်အထိ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲထားကြောင်း ကြေညာခဲ့။	တပ်မတော် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်ရုံး
မေ ၉ ၂၀၂၀	ရခိုင်ပြည် လွှတ်မြောက်ရေးပါတီ (ALP) သည် အစိုးရ၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပေးလမ်းညွှန်ချက်များကို အသုံးပြု၍ ရသေ့တောင်မြို့နယ်ရှိ စစ်ရှောင်စခန်းလေးခု၊ စစ်တွေနှင့် မင်းပြားမြို့နယ်ရှိ စစ်ရှောင်စခန်းအချို့၌ ရောဂါကာကွယ်ရေး အသိပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း၊ အစိုးရထံမှ အထောက်အပံ့ရရှိပါက ၁၇ မြို့နယ်လုံး၌ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်လိုကြောင်း ALP တာဝန်ရှိသူမှ ပြောကြားခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၁၀ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အစိုးရနှင့် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) တို့ အွန်လိုင်းမှ ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ KNU က ဆောင်ရွက်နေသည့် ရောဂါကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ စစ်ဆေးရေးဂိတ် ဖွင့်လှစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တပ်မတော်နှင့် ၎င်းတို့အကြား မပြေလည်မှုအချို့ဖြစ်ခဲ့ပြီး မေ ၆ ရက်တွင် ဖာပွန်ခရိုင်၌ တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၁၁ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေးအတွက် အစိုးရနှင့် အပစ်ရပ် ၁၀ ဖွဲ့၏ ဆွေးနွေးပွဲ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို NCA မထိုးရသေးသည့် အဖွဲ့များထံသို့ အားလုံး သိရှိနိုင်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ ပေးပို့ခဲ့ကြောင်း ဒုတိယပိုက်ချုပ်ကြီး ခင်ဇော်ဦး(ငြိမ်း)က မြေကြားခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၁၁ ၂၀၂၀	တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်နှင့် UWSA, NDAA ခေါင်းဆောင်များ သီးခြားစီတွေ့ဆုံ၍ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေးကိစ္စများဆွေးနွေးခဲ့။ ပိုးရိုမရိုကို ကျိုင်းတုံသို့ လာရောက်စစ်ဆေးနိုင်ကြောင်း၊ PPE ဝတ်စုံ ၅၀၀၊ Mask ၁၀၀၀ အပါအဝင် ရောဂါကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများနှင့် အစားအသောက်များ ပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း၊ တပ်မတော်မှ ဆေးအဖွဲ့များ စေလွှတ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၁၁ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်ပွားနေချိန် အင်အားသုံးသည့်ကိစ္စရပ်များ ရှောင်ရှားရန် အစိုးရနှင့် ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) တို့ ဆွေးနွေးခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၁၂ ၂၀၂၀	အစိုးရ၏ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေး ကော်မတီသည် မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးကို မေ ၁၂ ရက်က အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ပြုလုပ်ခဲ့။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSF)၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေတွင်းရှိ ဒေသခံအရပ်သား ၆၀၀၀ ကျော်အတွက် ရိက္ခာထောက်ပံ့ပေးရန် အစိုးရထံသို့ NMSF က မေ ၁၂ ရက်တွင် တောင်းဆိုခဲ့။	The Myanmar times
မေ ၁၃ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရနှင့် KIO တွေ့ဆုံဆွေးနွေး။ KIO နယ်မြေတွင် ရောဂါပိုးရှိသူတွေ့ပါက မြစ်ကြီးနား၌ ကုသမှုပေးရန် သဘောတူ။ အနာဂတ်တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ဆိုးဆိုးရွားရွား ဖြစ်လာပါက မည်သို့လုပ်ဆောင်ရန် ဆွေးနွေးခဲ့။ ကိုဗစ်-၁၉ သည် အားလုံးရင်ဆိုင်နေကြရသည့် ရောဂါကပ်ဆိုးဖြစ်ကြောင်း၊ အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ ယခုကဲ့သို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက်လည်း များစွာ အထောက်အကူဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြောင်း၊ ကချင်နှစ်ခြင်း ခရစ်ယာန် အဖွဲ့ချုပ် (KBC) ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာခလမ်ဆန်ဆွန် ပြောကြားခဲ့။	7 Day Daily

<p>မေ ၁၄ ၂၀၂၀</p>	<p>ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေးပြုလုပ်ရန် UWSA နှင့် NDAA ထိန်းချုပ်နယ်မြေများသို့ တပ်မတော်ရောက်ရှိ၊ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်သည် NDAA (မိုင်းလား)အဖွဲ့ UWSA (၀)အဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မေ ၁၀ ရက်က တွေ့ဆုံမှုတွင် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ၀နှင့် မိုင်းလားဒေသသို့ တပ်မတော်ဆေးအဖွဲ့ စေလွှတ်မည်ဟု ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့။</p>	<p>မြန်မာတိုင်းမ်</p>
<p>မေ ၁၄ ၂၀၂၀</p>	<p>ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ထိန်းချုပ်ကုသရေး ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် KIO ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်ဟုဆို၊ အဓိကရရှိသည့် သဘောတူညီချက်မှာ နယ်မြေနှစ်ဖက်မှ ရောဂါပိုးတွေ့ရှိသူများ ရှိလာခဲ့ပါက လာရောက်စစ်ဆေးနိုင်ရန်နှင့် ကုသရန်ကိစ္စများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြရန်ဖြစ်။ ထို့အပြင် KIO ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အစိုးရအဖွဲ့၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို မည်သို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း ဆိုသည့်အချက်များအပေါ် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြ။</p>	<p>VOA</p>
<p>မေ ၁၄ ၂၀၂၀</p>	<p>ပုဒ်မ ၁၇(၁)ကြောင့် ကိုဗစ်အရေး အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန် အဆင်မပြေကြောင်း KIO ပြော၊ လက်တွေ့တွင် အခက်အခဲ များစွာရှိကြောင်း၊ ၁၇(၁) ကိစ္စက စိုးရိမ်ရကြောင်း၊ မူအားဖြင့် ပူးပေါင်း၍ရပြီး လက်တွေ့ပိုင်းတွင် အခက်အခဲများစွာရှိကြောင်း၊ ပူးပေါင်းမည်ဆိုပါက အစိုးရဘက်မှ ကြိုတင်ကန့်သတ်ချက်များကို ဖြေလျှော့ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း KIO ဘက်မှ ပြောကြားခဲ့။</p>	<p>The Irrawaddy</p>
<p>မေ ၁၄ ၂၀၂၀</p>	<p>အစိုးရအနေဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးဆောင်ရွက်ရန် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်သင့်ကြောင်း၊ ယခုကဲ့သို့ ကပ်ဘေးရောဂါ ကျရောက်နေသည့် အချိန်ကာလတွင် စစ်ရေးကိစ္စများကို အဓိကမထားဘဲ ကပ်ဘေးရောဂါ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးကိစ္စများကို ဦးစားပေးသွားမည်ဖြစ်ပြီး ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ ကချင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အတူလက်တွဲ ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်းကို အချက်ခြောက်ချက်ဖြင့် KIO/KIA ထုတ်ပြန်ခဲ့။</p>	<p>KIO/KIA ၏ ထုတ်ပြန်ချက်</p>
<p>မေ ၁၄ ၂၀၂၀</p>	<p>ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီသည် ရန်ကုန်မြို့ ရွှေလီလမ်းရှိ အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးမဟာဗျူဟာ(NRPC) တွင် ပါအိုင်းအမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (PNLO/PNLA) နှင့် Online Video Conferencing စနစ်ဖြင့် ချိတ်ဆက်၍ ကိုဗစ်-၁၉ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးကို ကျင်းပခဲ့။</p>	<p>NRPC</p>
<p>မေ ၁၅ ၂၀၂၀</p>	<p>ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) အနေဖြင့် ယခုကာလအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် မရပ်တန့်စေရန်အတွက် အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ KNU အဖွဲ့နှင့် သီးသန့်သော်လည်းကောင်း အဖွဲ့လိုင်းမှတစ်ဆင့် ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်နေကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့။</p>	<p>ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး KNU ၏ ထုတ်ပြန်ချက်</p>
<p>မေ ၁၇ ၂၀၂၀</p>	<p>ကိုဗစ်-၁၉ဆိုင်ရာ အလှူငွေနှင့်ပစ္စည်းများပေးအပ်မှု နားလည်မှုလွှဲလှည့်ကိစ္စဖြစ်၍ KIO နှင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရအကြား အပြန်အလှန် စာပို့ဖြေရှင်းခဲ့။ KIO က NRPC ထံသို့ အကူအညီတောင်းခံသောကြောင့် ကူညီပံ့ပိုးခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဇော်ဇော်ပြောစကားမှာ မမှန်ကြောင်း၊ ယင်းကဲ့သို့ မမှန်မကန်ပြောကြားမှုနှင့် အမြတ်ထုတ်မှုမှာ မဖြစ်သင့်ကြောင်း၊ ယင်းသို့ မမှန်ကန်သော သဘောထားဖြင့် ကူညီသည့် အလှူငွေနှင့် ကျန်းမာရေးသုံးပစ္စည်းများကို KIO ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်နှိမ်နင်းရေး ကော်မတီက လက်ခံမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ KIO မှ အိတ်ဗွင့်စေစားပေးပို့ခဲ့။ သတင်းဌာနမှ မှားယွင်းရေးသားခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဇော်ဇော် ပြန်လည်တောင်းပန်ခဲ့။</p>	<p>7 Day Daily</p>

မေ ၁၈ ၂၀၂၀	မြောက်ပိုင်း လက်နက်ကိုင်လေးဖွဲ့နှင့် ဆွေးနွေးရန် ငြိမ်းချမ်းရေးတံခါး ဖွင့်ထားဆဲ ဟု သမ္မတရုံး ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ပြောကြားခဲ့။ ကိုဗစ်-၁၉ကာလအတွင်း အွန်လိုင်းမှ ဆွေးနွေးနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းမည်ဟုဆို။	7 Day Daily
မေ ၁၈ ၂၀၂၀	ဝနှင့် မိုင်းလားနယ်မြေများ၌ တပ်မတော်ဆေးအဖွဲ့က ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေး ဆောင်ရွက်ခဲ့။ တိုင်းစစ်ဌာနချုပ် ဆေးအဖွဲ့သည် ဟိုပန်း-ဟိုရွက်ဒေသရှိ UWSA တပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် မိသားစုဝင်များ၊ ဒေသခံများနှင့် ဆီလူးဒေသရှိ NDAA တပ်ဖွဲ့ ဝင်များ၊ မိသားစုဝင်များ၊ ဒေသခံများအား ကိုယ်အပူချိန် တိုင်းတာခြင်း၊ ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးပေးခြင်း၊ ECG စက်ဖြင့် ရောဂါရှာဖွေခြင်း၊ အထွေထွေရောဂါတို့နှင့် ပတ်သက်၍ လိုအပ်သည့်ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထို့အပြင် နေအိမ် အဆောက်အအုံများအား ပိုးသတ်ဆေးဖျန်းခြင်းနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပညာပေး လက်ကမ်းစာစောင်များ ဖြန့်ဝေပေးခြင်း များကို ဆောင်ရွက်ခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၁၉ ၂၀၂၀	ပန်ဆန်းမြို့ရှိ အမျိုးသမီးရေးရာအဖွဲ့ချုပ်ရုံး၌ ‘ဝ’ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ အတွက် COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး အထောက်အကူပစ္စည်းများကို တပ်မတော်ဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ်များက ‘ဝ’အဖွဲ့ (UWSP/UWSA) ထံသို့ လှူဒါန်း။ တပ်မတော်ဘက်မှ လှူဒါန်းသည့် ပစ္စည်းများမှာ Surgical Mask ၄၀၀၀၀ ခု၊ N 95 Mask ၂၀၀၀ ခု၊ Face Shield ၅၀၀ ခု၊ Bleaching Powder ၁၀ ပုံ၊ PPE ဝတ်စုံ ၁၀၀၀ စုံ၊ Hand Gel ၁၀၀၀ ခု ၊ Hand Gel ၁၅၀ ဘူး နှင့် Hand Sanitizer ၁၅၀ ဘူးတို့ဖြစ်ကြောင်း တပ်မတော် သတင်းမှန်ပြန်ကြားရေးအဖွဲ့ ထုတ်ပြန်။	The Irrawaddy
မေ ၂၀ ၂၀၂၀	တပ်မတော်က KIO/KIA အဖွဲ့ထံသို့ COVID-19 ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများ လှူဒါန်း။ ခွဲစိတ်ခန်းသုံးသုံး နှာခေါင်းစည်း ၂၀၀၀၀ ခု၊ N 95 mask ၁၀၀၀ ခု၊ မျက်နှာအကာ ၂၅၀ ခု၊ Bleaching Powder ၄၀ ပုံ၊ PPE ဝတ်စုံ ၅၀၀ အပါအဝင် ရောဂါ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများ ပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း ဗိုလ်မှူးချုပ် ဇော်မင်းထွန်း ပြော။ KIO/KIA ဘက်မှလည်း COVID-19 ရောဂါ ကာကွယ် ထိန်းချုပ် ကုသရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပူးပေါင်းပါဝင်မည်ဟု ပြန်လည်ဆွေးနွေးခဲ့။	7 Day Daily
မေ ၂၀ ၂၀၂၀	ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ် ထိန်းချုပ် ကုသရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်း ပူးပေါင်းရေးကော်မတီနှင့် ရခိုင်ပြည်လွှတ်မြောက်ရေးပါတီ (ALP/ALA) တို့ Online Video Conferencing စနစ်ဖြင့် ချိတ်ဆက်၍ ကိုဗစ်-၁၉ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေး ကျင်းပခဲ့။	NRPC

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်ကပ်ဘေးအတွင်းမှ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူတို့၏ ဆတိုးဒုက္ခများ

ငြိမ်းကိုကိုစိုး၊ ဇော်ထက်ဦး၊ မန်ဆုဝေ

Photo : ISP-Myanmar

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ISP-Myanmar အဖွဲ့သားများဖြစ်သော ကိုငြိမ်းကိုကိုစိုး၊ ကိုဇော်ထက်ဦး၊ မန်ဆုဝေတို့က မေ ၁၈ ရက်တွင် ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့မှာ မေ ၁၈ ရက်မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

ကိုငြိမ်းကိုကိုစိုးသည် Research Associate ဖြစ်ပြီး ကိုဇော်ထက်ဦးနှင့် မန်ဆုဝေတို့သည် Research Assistant များဖြစ်သည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်မှုများ ကမ္ဘာအဝှမ်းဖြစ်ပွားနေစဉ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရခိုင်ပြည်နယ် နှင့် ချင်းပြည်နယ် ပလက်ဝဒေသတို့တွင် တိုက်ပွဲများ အပြင်းထန်ဆုံး ဖြစ်ပွားနေသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ IDPs ၁၆၀,၀၀၀ ကျော်၊ စခန်း ၁၅၁ ခုတွင် ရောက်ရှိနေသော ပြည်သူများက ၆၀,၀၀၀ ကျော်ရှိနေသည်။ စခန်းများ၏ ပြင်ပတွင် လူအများ ရောက်ရှိနေကြသည်။ ချင်းပြည်နယ်တွင် IDPs ၁၄,၀၀၀ ကျော်အနက် ပလက်ဝ မြို့နယ်တွင် စစ်ဘေးရှောင်ဦးရေ ၉,၀၀၀ ကျော်ဖြင့် အများဆုံးရှိနေသည်။ ထို့အပြင် အခြားပြည်နယ်များတွင် IDPs စခန်းများ ရှိနေကြသည်။ အစိုးရ၏ လူကယ်ပြန်ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများက IDPs စခန်းများသို့ ကူညီပေးနေသည်ဆိုသော်လည်း၊ ထိုသူတို့၏ မပြည့်စုံသောအခြေအနေ၊ တပ်မတော်က အပစ်ရပ်စဲရေး ကြေညာခဲ့သော်လည်း လုံခြုံအေးချမ်းမှု မရှိနိုင်သေးသော အခြေအနေ၊ အင်တာနက် ဖြတ်တောက်ခံထားရသောကြောင့် သတင်းမရရှိနိုင်သည့် အခြေအနေ၊ တိုက်ပွဲများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေမှုများကို တင်ပြထားသည်။ ဒုက္ခသည်များ၏အခြေအနေမှာ ရွေးချယ်ခွင့်နည်းပါးလွန်းသည်။ လွန်စွာမှ ခက်ခဲကျပ်တည်းပြီး၊ မမြင်သာသော ကူးစက်ရောဂါအန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်ကျော်ဖြတ်နေရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်-၁၉ တိုက်ပွဲတွင် အထိအနာဆုံးသော အစုအဖွဲ့အဖြစ် IDPs စစ်ဘေးရှောင် ပြည်သူများရှိနေကြောင်း တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

နိဒါန်း

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ ရိုက်ခတ်မှုအထွေထွေကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၊ ဒေသတွင်း နိုင်ငံများနည်းတူ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း မလွဲမရှောင်သာ ရင်ဆိုင်ကျော်ဖြတ်နေရချိန် ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်အထိ မဖြေရှင်းနိုင်သေးသည့် ပြည်တွင်းစစ်ပြဿနာကို ကာလရှည် ခံစားနေရသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် အားနည်းမှုများစွာ ရှိနေသေးသည်။ အထူးသဖြင့် နှစ်စဉ် အစိုးရအသုံးစရိတ်သုံးစွဲမှု နည်းပါးခဲ့သည့် ကျန်းမာရေးစနစ်တွင် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ မပြည့်စုံမှု များဖြင့် အားနည်းချည့်နေသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။

ကျန်းမာရေးစနစ် ရေခံမြေခံကောင်းမွန်သော ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများပင်လျှင် ကိုဗစ် ကပ်ရောဂါ၏ ရိုက်ခတ်မှုကို အပြင်းအထန်ခံစားနေရချိန်တွင် ယိုယွင်းနေသည့် ကျန်း မာရေးစနစ်ဖြင့် လူမှုဘဝ ယိုင်နေသည့် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ယခုအခြေအနေကို ကျော်ဖြတ်နေရသည့် စိန်ခေါ်မှုမှာ အင်မတန်ကြီးမားပါသည်။

အခြားတဖက်တွင်လည်း ပြည်တွင်းစစ်မီး၏အရှိန်မှာ ယခုကာလမျိုးတွင်ပင် ဆက်လက် အားကောင်းနေဆဲ ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယခုကဲ့သို့သော အခင်း အကျင်းက လက်ရှိရင်ဆိုင်နေရသည့် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ၏ အကျိုးသက် ရောက်နိုင်မှုပမာဏကို လွန်စွာမြင့်တက်စေနိုင်သည့် အန္တရာယ်ဆီကို တွန်းပို့နေပါ သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ယခုဆောင်းပါးတွင် လက်ရှိ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝမြို့နယ်တို့၌ ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခ ဆက်လက် အားကောင်းလာခြင်းနှင့်အတူ ဒေသခံ စစ်ဘေးရှောင်များ၏ ကူးစက်ရောဂါကာကွယ်ရေး၊ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ များကို အခြေပြု၍ အထက်ပါယူဆချက်ကို ဆွေးနွေးဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ချည့်နဲ့ကျန်းမာရေးစနစ်၊ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်နှင့်

ပဋိပက္ခများ၏အကျိုးဆက် ယူဆချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကဏ္ဍအစုံ လွှမ်းခြုံကြည့်လျှင် ချည့်နဲ့နိုင်ငံ (Weak State) ဖြစ် ကြောင်း ပညာရှင်များက ဆွေးနွေးကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သော နိုင်ငံမျိုးတွင် ဒီမိုကရေစီ မကျ၊ အာဏာရှင်မကျ နိုင်ငံရေးစနစ်မျိုးရှိခြင်း၊ နိုင်ငံ၏ လူနေမှုအဆင့်အတန်း နိမ့် ကျခြင်း၊ လူမျိုးရေးပဋိပက္ခကဲ့သို့သော ဂိုဏ်းဂဏကွဲခြင်း စသော လက္ခဏာများရှိလျှင် မတည်ငြိမ်မှုများဖြစ်နိုင်သည်ဟု သုတေသနပညာရှင်များက ဆွေးနွေးကြသည်။ မြန်

မာနိုင်ငံသည် အဆိုပါ လက္ခဏာများအားလုံးနှင့် နီးစပ်လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါ Weak State မှ တိုင်းပြည် ပြိုလဲနိုင်လောက်သည့် အခြေအနေအထိ (Failed State) ဖြစ်စေနိုင်သော လက္ခဏာတရပ်မှာ ရောဂါကပ်ဘေး၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။^၁ ယခုအခြေအနေတွင် မူဝါဒချမှတ်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အလွန်အရေးပါသည်။ တဖက်တွင်လည်း ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝတို့၌ စစ်ရိပ်စစ်ငွေဆက်လက်လောင်ကျွမ်းနိုင်သည့် အခြေအနေများက လွန်စွာ သတိပြုသင့်သော အရေးကြီးအချက် ဖြစ်လာပါသည်။

ပဋိပက္ခ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်တုံ့ပြန်ရေးအတွက် ကူညီထောက်ပံ့မှုများ မလုံလောက်ခဲ့လျှင် ထိုအခြေအနေသည် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးကဏ္ဍများအတွက် ရေရှည်ပြဿနာအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲ ပဋိပက္ခနှင့် ချို့ယွင်းချက်များသော ကျန်းမာရေးစနစ်တို့ ဆုံချက်ကျသော အခြေအနေမျိုးတွင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော နိုင်ငံမျိုးရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းတွင် ယခုကဲ့သို့ အရေးပေါ်အခြေအနေ နှစ်ရပ်ကြောင့် အဓိက ထိခိုက်နစ်နာနိုင်သည့် အစုအဖွဲ့များမှာ ဒုက္ခသည်များ၊ စစ်ဘေးရှောင်များ၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များ ဖြစ်လာနိုင်သည်။^၂ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခစစ်မီး ဆက်လက်လောင်ကျွမ်းရာ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ် ပလက်ဝဒေသတို့သည် ယခုကဲ့သို့သော အခြေအနေနှင့် ထင်ဟပ်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင် စခန်းကျဉ်းထဲတွင် လူထူထပ်စွာနေထိုင်ရသော အခြေအနေက ရောဂါ ကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် စိုးရိမ်စရာ ဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့ (IRC)က ထိုကဲ့သို့ လူနေသိပ်သည်းခြင်းနှင့် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် ကူးစက်မှု ပိုမိုများပြားနိုင်ခြင်း အခြေအနေကို Diamond Princess ဇိမ်ခံသင်္ဘောရှိ လူနေထူထပ်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆွေးနွေးပြထားသည်။ Diamond Princess ဇိမ်ခံသင်္ဘော၌ ၁ စတုရန်းကီလိုမီတာတွင် လူဦးရေ ၂၄,၄၀၀ ရှိပြီး ကောက်စ်ဘဇာဒေသရှိ ရိုဟင်ဂျာ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ ၁ စတုရန်းကီလိုမီတာတွင် လူဦးရေ ၄၀,၀၀၀ နေထိုင်နေကြ

၁ ဒေါက်တာမင်းဇော်ဦး၊ ကိုဗစ်-၁၉ကြောင့် မတည်ငြိမ်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်သလား၊ ISP-Myanmar Special Series (No-2)
၂ The International Rescue Committee (IRC) , Covid-19 in Humanitarian Crises : A Double Emergency

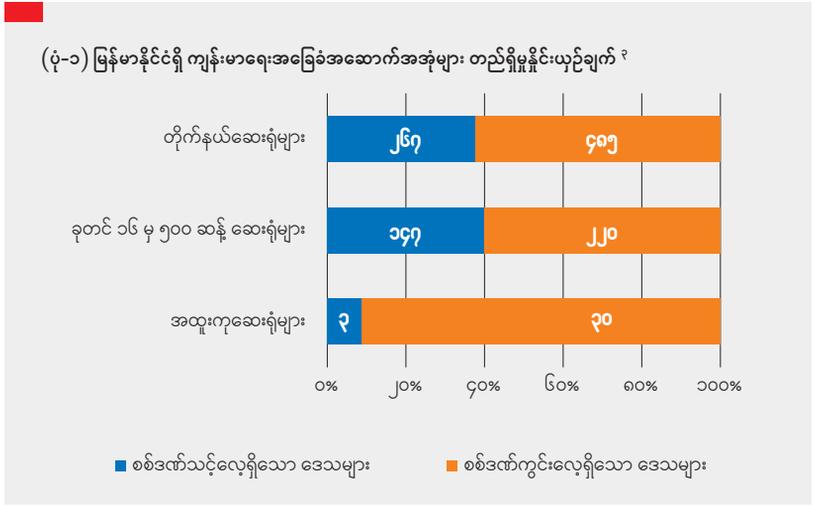
ရသည်။ အလားတူပင် ဂရိနိုင်ငံရှိ မိုရီယာဒုက္ခသည်စခန်း၌လည်း ၁ စတုရန်း ကီလိုမီတာတွင် လူဦးရေ ၂၀၃,၈၀၀၊ ဆီးရီးယားနိုင်ငံရှိ အယ်လ်ဟော (Al Hol) စခန်းတွင် ၁ စတုရန်းကီလိုမီတာ၌ လူဦးရေ ၃၇,၅၇၀ နေထိုင်နေကြရသည်။ ဇိမ်ခံသင်္ဘောကြီးပေါ်တွင် ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း ကူးစက်ခံရသူ ၇၀၆ ဦး ရှိခဲ့ရာ၊ လူနေထူထပ်ရာ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် ကူးစက်မှုဖြစ်ပွားလာပါက ပို၍ဆိုးနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြကြသည်။ ထိုမျှမက လုံလောက်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ရေရရှိမှု၊ အမိုးအကာနှင့် အိမ်သာစနစ်များ ချို့ငဲ့မှုကြောင့် များစွာဆိုးနိုင်ကြောင်း သုံးသပ်သည်။ အဆိုပါ စစ်ရှောင်စခန်းများ၏ လူဦးရေသိပ်သည်းမှု အများဆုံးနေရာများမှာ Diamond Princess သင်္ဘော၏ လူဦးရေသိပ်သည်းဆထက် ၈ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ပိုများသည်။ ဇိမ်ခံသင်္ဘောပေါ်မှ ဝိုင်းရပ်စ်ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားနှုန်းမှာ တရုတ်နိုင်ငံ၊ ဝူဟန်မြို့မှ ကူးစက်ပျံ့နှံ့နှုန်းထက် လေးဆ ပိုများပါသည်။ သုတေသနတွေ့ရှိချက်များအရ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကဲ့သို့ စစ်ဘေးရှောင် ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် ကူးစက်မှုမြင့်မားလာပါက လူ ခြောက်သိန်းနီးပါးခန့် ကူးစက်နိုင်ပြီး လူပေါင်း နှစ်သောင်းကျော်ခန့် သေဆုံးနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းထားကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးယန္တရား အခြေအနေ

ပြည်တွင်းစစ် ကာလရှည်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အစိုးရအဆက်ဆက်သည် ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍကိုသာ အာရုံစိုက်ခဲ့ပြီး ကျန်းမာရေးစနစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးမှာ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ မျက်ကွယ်ပြန်ခဲ့ရသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်က မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ်သည် နိုင်ငံတော် GDP ၏ ၀ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အနည်းဆုံး ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ယင်းကာလနောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရအနေဖြင့် ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ်များကို တိုးမြှင့် သုံးစွဲလာခဲ့သော်လည်း လိုအပ်ချက် များပြားနေသည့် ကျန်းမာရေးစနစ်သည် စိန်ခေါ်မှုများစွာဖြင့် ဆက်လက် ကြုံတွေ့နေရဆဲ ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ကျန်းမာရေးစနစ်အတွက် အဓိကကျသည့် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်အပိုင်းတွင် အားနည်းမှု ကြီးစွာဖြစ်ပေါ်နေသည်။ လူတထောင်လျှင် ဆရာဝန် ၀ ဒသမ ၃၇ ဦးနှုန်းသာရှိ၍ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)၏ အနိမ့်ဆုံး သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သော လူတထောင်လျှင် ဆရာဝန် ၁ ဦး ရှိရမည့်နှုန်းထက် များစွာ နိမ့်ကျနေသည်။ ယခုအချိန်တွင် စစ်ဘောင်အကျယ်ဆုံးဖြစ်နေသော ရခိုင်ပြည်နယ်

တွင် လူတထောင်လျှင် ဆရာဝန် ၀ ဒသမ ၂၅ ဦးနှုန်းသာရှိ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစနစ်တွင် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် အားနည်းနေသည့်အပိုင်းကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။

ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင်လည်း နေပြည်တော်၊ ရန်ကုန်နှင့် မန္တလေးတိုင်းတို့ထက် အခြားသော ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းများမှာ နိမ့်ကျလျက် ရှိပေသည်။ လူတသိန်းလျှင် အထူးကြပ်မတ်ကုသကုတင် (ICU) ၁ ဒသမ ၁ သာ ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်းက ယင်းအချက်ကို ထောက်ပြလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ တည်ရှိနေမှုမှာလည်း လေ့လာစရာအချက်ဖြစ်သည်။

စစ်ဘေးဒဏ်သင့်လေ့ရှိသော ပြည်နယ်ဒေသများ၏ ကျန်းမာရေး အဆောက်အအုံအရေအတွက်မှာစစ်ဘေးဒဏ်ကျရောက်လေ့မရှိသည့်ကျန်တိုင်းဒေသကြီးများမှ ကျန်းမာရေးအဆောက်အအုံ အရေအတွက်အောက် လွန်စွာ နိမ့်ကျနေသော အနေအထားကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ကပ်

၃ ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ဝေသော COVID-19 လတ်တလော အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ ရောဂါလက္ခဏာ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းလုပ်ငန်းလမ်းညွှန် (Version-1) မှ ထုတ်နုတ်ကိုးကားပါသည်။

**ယခုကဲ့သို့
အရေးပေါ်အခြေအနေ
နှစ်ရပ်ကြောင့် အဓိက
ထိခိုက်နှစ်နာနိုင်သည့်
အစုအဖွဲ့များမှာ
ဒုက္ခသည်များ၊
စစ်ဘေးရှောင်များ၊ အထူးသဖြင့်
အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များ
ဖြစ်လာနိုင်သည်...**

ရောဂါအတွက် အသင့်ဖြစ်မှု သတ်မှတ်ချက်တွင် အဆင့် ၇ သာ ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည့်စုံလုံလောက်မှု ပမာဏ အားနည်းနေသော ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး စနစ်ကို ပြန်လည်မွမ်းမံရန် လိုအပ်သော်လည်း ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ဘဏ္ဍာနှစ်အတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာနက အသုံးစရိတ် ၁၁၇ ဒသမ ၂ ဘီလီယံ (နိုင်ငံတော် GDP ၏ ၃ ဒသမ ၆၇ ရာခိုင်နှုန်း)ကိုသာ သုံးစွဲနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း တဖက်တွင်မူ ပြည်တွင်းစစ်မီး တောက်လောင်ခြင်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍ အသုံးစရိတ်က GDP ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း အထက်တွင် နှစ်စဉ်ရှိခဲ့သည်။^၄

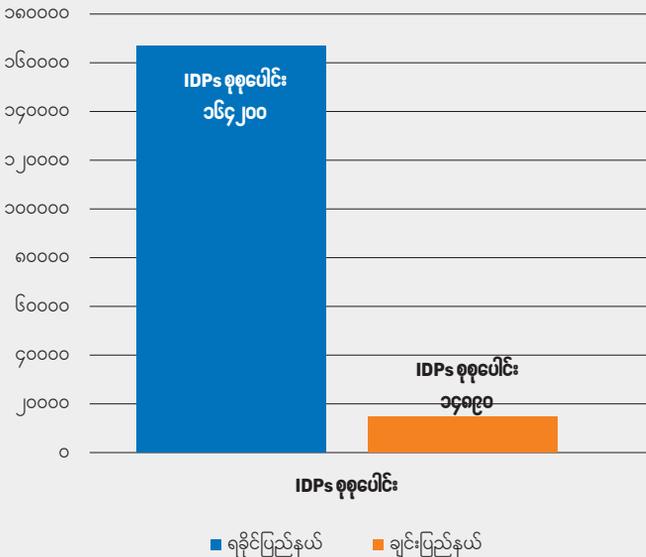
ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ချင်းပြည်နယ်နှင့် ပလက်ဝမြို့နယ်အတွင်းရှိ

စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများ၏ အခြေအနေများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ပြည်တွင်းအခြေအနေတွင် စစ်ရေးအရ လှုပ်ရှားမှု အမြင့်ဆုံး နယ်မြေများမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝဒေသတို့တွင်ဖြစ်ပြီး စစ်ဘေးရှောင် အရေအတွက်မှာလည်း ယင်းဒေသများတွင် အများဆုံးဖြစ်နေသည်။ တပ်မတော်နှင့် AA အဖွဲ့တို့အကြား ဖြစ်ပွားနေသော တိုက်ပွဲများကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်လာကြရသည့် စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ အရေအတွက်ကို (ပုံ-၂) တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

၄ စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ဝေသော ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် အရအသုံး ခန့်မှန်းခြေ ငွေစာရင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များစာစောင် (Citizen's Budget) မှ ထုတ်နုတ်ကိုးကားပါသည်။

(ပုံ-၂) ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်ရှိ စစ်ရှောင်ပြည်သူ စုစုပေါင်း^၅

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ တသိန်းခြောက်သောင်းကျော် ရှိလာ သော်လည်း စစ်ဘေးရှောင်စခန်း ၁၅၁ ခုတွင် ရောက်ရှိနေသော ပြည်သူများမှာ ခြောက်သောင်းကျော်သာ ရှိနေသည်။ ယင်းအချက်အလက်မှာ ကျန်ရှိနေသော စစ် ဘေးရှောင်ပြည်သူများမှာ စစ်ရှောင်စခန်းများ၏ ပြင်ပတွင် ရောက်ရှိနေကြခြင်းကို ညွှန်းဆိုပြနေသည်။

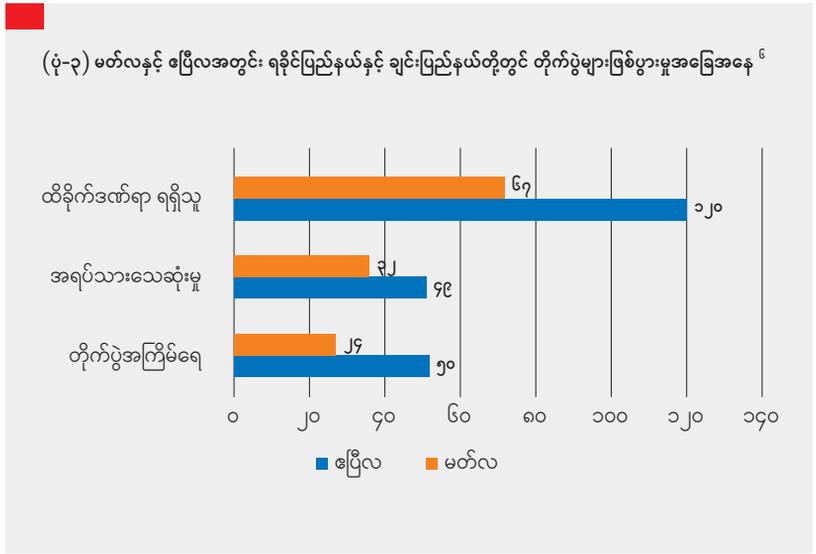
ချင်းပြည်နယ်ရှိ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူဦးရေ ၁၄,၀၀၀ ကျော်အနက် ပလက်ဝ မြို့နယ်တွင် စစ်ဘေးရှောင် ဦးရေ ၉,၀၀၀ ကျော်ဖြင့် အများဆုံး ရှိနေသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါဒေသတွင်စစ်ဘေးရှောင်စခန်းများလုံလောက်စွာမတည်ဆောက်ရသေးသော အခြေအနေရှိနေသည်ကိုလည်း တွေ့မြင်ရသည်။ မြန်မာတနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာ အရ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူအရေအတွက် ၃၀၀,၀၀၀ ကျော် ရှိလာသည့်အနက် ရခိုင်

၅ Rakhine Ethnic Congress (REC) နှင့် Relief and Rehabilitation Committee for Chin IDPs-RRCCI တို့၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီ ၃၀ ရက်အထိ စုစည်းထားသော စာရင်းများကို ကိုးကားပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝမြို့နယ်တွင် စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ ၁၈၀,၀၀၀ ကျော် ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါဒေသများတွင် စစ်ရှောင်ပြည်သူများ အလုံးအရင်း ဖြင့် တိုးပွားလာသော်လည်း တဖက်တွင်မူ နေရာထိုင်ခင်း မလုံလောက်သည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ကပ်ရောဂါကို ကာကွယ်ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ဧပြီ ၁၀ ရက်မှ ၁၉ ရက်အတွင်း မလိုအပ်ဘဲ နေအိမ်အပြင်မထွက်ရန် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့များက အမိန့်များ အသီးသီးထုတ်ပြန်ခဲ့ကြ သော်လည်း ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် နေရပ်စွန့်ခွာလာသည့် စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ ခုနစ်ထောင်ကျော် တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ အလားတူမေလဆန်းတွင်လည်းမင်းပြားမြို့နယ်အတွင်းတိုက်ပွဲပြင်းထန်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ကျေးရွာများမှ လူလေးထောင်ခန့်မှာ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရပါသည်။

စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူအရေအတွက် ရုတ်ချည်း မြင့်တက်လာရသော အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် တပ်မတော်နှင့် AA အဖွဲ့တို့အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ပွဲအခြေအနေများမှာလည်း ဆက်စပ်လေ့လာစရာဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်

^၆ ISP-Myanmar Peace Desk Website မှ စုစည်းဖော်ပြထားသော Weekly Round-Up များမှ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားမှု အနှစ်ချုပ်များကို ကိုးကားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကပ်ရောဂါ စတင်ဖြစ်ပွားသည့် မတ်နှင့် ဧပြီအတွင်း ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ် ပလက်ဝဒေသအတွင်း ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ပွဲများ၏ အခြေအနေကို (ပုံ-၃)တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ရခိုင်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့ရှိ တိုက်ပွဲရှောင်ပြည်သူများသို့ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စတင်ဖြစ်ပွားချိန်မှစ၍ တိုက်ပွဲ ရှောင်စခန်းများတွင် လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ဝန်ကြီးဌာန၏ အစီအမံဖြင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ မတ် ၂၈ ရက်မှ စတင်၍ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ယာယီခိုလှုံရာ စခန်းနှစ်ခု အပါအဝင် အခြားပြည်နယ်များရှိ စစ်ဘေးရှောင်စခန်းများတွင် လူကယ်ပြန် ဝန်ကြီးဌာနမှတစ်ဆင့် ကူးစက်ရောဂါ၏ လက္ခဏာများကို ရှင်းပြခြင်း၊ လက်ကမ်းစာစောင်များပေးဝေခြင်း၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ပြန်ထားသော အသိပေးချက်များကို ရှင်းလင်းခြင်း၊ လက်ဆေးဆပ်ပြာများ ထောက်ပံ့ခြင်း စသော အသိပညာပေးမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ထည့်ဝင်ငွေ ကျပ်သိန်း ၁၂၀၀၊ ပြည်နယ် သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေမှ ကျပ်သိန်း ၁၂၀၀၊ စုစုပေါင်း ကျပ်သိန်း ၂၄၀၀ ဖြင့် ပလက်ဝ၊ ဆမီး၊ မီးစာ၊ စိမ့်ဆင်းရွာတို့၌ တိုက်ပွဲရှောင်စခန်း အဆောက်အအုံ ၄၈ ခု စတင် ဆောက်လုပ်လျက်ရှိသည်။ ဧပြီ ပထမအပတ်မှ စတင်၍ ကမ္ဘာ့ စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့အား ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝမြို့နယ်နှင့် ဆမီးမြို့နယ်ရှိ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသူများကို စားနပ်ရိက္ခာများ ထောက်ပံ့နိုင်ရေးအတွက် အစိုးရက ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီကိုလည်း ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မောင်တော၊ ဘူးသီးတောင်၊ ရသေ့တောင်မြို့နယ်များတွင် စားနပ်ရိက္ခာ အထောက်အပံ့များ ပံ့ပိုးပေးအပ်နိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့ရှိ တိုက်ပွဲရှောင်စခန်းများ၌ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်၊ တုံ့ပြန်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်တွင်း အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေများမှာလည်း လေ့လာစရာဖြစ်ပါသည်။ **ဇယား-၁** တွင် ဖော်ပြထားသော အချက်အလက်များမှာ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများသို့ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း အချို့၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုများ ဖြစ်ပါသည်။

(ဇယား-၁) စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများသို့ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းအချို့၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုများ

စဉ်	အဖွဲ့အစည်းအမည်	အမျိုးအစား	ကူညီပံ့ပိုးမှုများ
၁	Rakhine Ethnic Congress(REC)	Local CSO	Coronavirus COVID-19 Response Plan အဖြစ် ပြည်သူများအား အသိပညာပေးခြင်း။ စစ်ရှောင်စခန်းများတွင် လိုအပ်သော အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ ကျန်းမာရေး အသိပညာများ မျှဝေခြင်း။
၂	Arakan Humanitarian Coordination Team	Local CSO	စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများအားကျန်းမာရေးပစ္စည်းနှင့် အသိပညာများရှင်းလင်းမျှဝေခြင်း။
၃	Relief and Rehabilitation Committee for Chin IDPs-RRCCI	Local CSO	စစ်ဘေးရှောင်များအတွက် အဓိကလိုအပ်နေသော စားနပ်ရိက္ခာများရရှိရေး။ စစ်ဘေးရှောင် စခန်းများဆောက်လုပ်နိုင်ရေး။
၄	The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – UNOCHA Myanmar	IGO	Myanmar Humanitarian Fund ၏ Reserve Allocation ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ လေးသန်းအထိ တိုးမြှင့်လိုက်ခြင်း။
၅	People in Need Myanmar	INGO	စစ်ဘေးရှောင် စခန်းများတွင် သောက်သုံးရေ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း။
၆	Community Partners International Myanmar	INGO	စစ်ဘေးရှောင် ပြည်သူများအား ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် တုံ့ပြန်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။
၇	The United Nations Population Fund –UNFPA Myanmar	INGO	ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်က နေရပ်စွန့်ခွာလာရသူ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအတွက် တကိုယ်ရည်သုံးပစ္စည်း ၃၀၀၀ကျော် ပေးအပ်ခြင်း။
၈	World food programme	IGO	ပလက်ဝမြို့နယ်ရှိ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ ၃၇၀၀ အတွက် စားနပ်ရိက္ခာများ ထောက်ပံ့ပေးအပ်ခြင်း။

၉	International Committee of the Red Cross	INGO	စစ်ရှောင်စခန်းများအတွက် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် တကိုယ်ရည်သုံးပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့ခြင်း။ လက်ဆေးရန် နေရာများ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ ရေရရှိရန် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။
၁၀	Medecins Sans Frontieres - MSF Myanmar	INGO	ကျေးလက် ဒေသများနှင့် တိုက်ပွဲရှောင်စခန်းများတွင် နယ်လှည့် ကျန်းမာရေးဆေးကုသမှုအဖွဲ့များနှင့် ဆေးခန်းများဖွင့်လှစ်၍ အခြေခံ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ကျန်းမာရေး ပညာဗဟုသုတများ မျှဝေခြင်း။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက် - ဇယား-၁ တွင် ဖော်ပြထားသော ကူညီပံ့ပိုးမှုများသည် လက်လှမ်းမီသမျှ စုစည်းထားခြင်းသာဖြစ်ပြီး ကျန်ရစ်ခဲ့မှုများ ရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။

ပြည်သူ့အင်အားဦးစီးဌာနမှထုတ်ပြန်သည့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဧပြီ ၁ ရက်တွင်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ခန့်မှန်းလူဦးရေစာရင်းအရ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် လူဦးရေ ၃ ဒသမ ၃၄ သန်းခန့်ရှိ၍ ချင်းပြည်နယ်တွင်မူ လူဦးရေ ၀ ဒသမ ၅၂ သန်းခန့် ရှိသည်။ သို့သော် အဆိုပါလူဦးရေများကို လုံလောက်သောကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ပေးစွမ်းနိုင်မည့် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းမှာမူ သာမန်အခြေအနေတွင်ပင် လုံလောက်ခြင်းမရှိပေ။ စစ်ဒဏ်သင့်ဒေသများတွင် အထူးကုဆေးရုံ သုံးရုံသာရှိပြီး ၎င်းတို့မှာလည်း ကချင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်တို့တွင်သာ တည်ရှိပါသည်။

အကယ်၍ ရခိုင်နှင့် ပလက်ဝဒေသတို့တွင် ကူးစက်ရောဂါပြန့်ပွားမှုများ ဖြစ်လာပါက လုံလောက်သော ကာကွယ်ကုသမှုကို ပေးနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ အခြားသော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု ကောင်းမွန်သည့် တိုင်းဒေသကြီးများသို့ သယ်ယူကုသနိုင်ရန်မှာလည်း ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော စစ်ပွဲများကြောင့် နယ်မြေ တည်ငြိမ်မှုမရှိရာကတဆင့် အတားအဆီးဖြစ်လာနိုင်သည်။ ယခုကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် သာမန်ပြည်သူများထက် တိုက်ပွဲရှောင်ပြည်သူများက ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်နှင့် ပို၍ အလှမ်းဝေးလျက်ရှိပြီး အရပ်ဘက်ပြည်တွင်း အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကူညီပံ့ပိုးပေးမှုများကိုသာ အားထားနေရကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။

**အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကြား
ရောဂါကာကွယ်တုံ့ပြန်ရေး လုပ်ဆောင်မှုများ**

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဧပြီ ၂၇ ရက်တွင် အစိုးရက ဦးဆောင်၍ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ် ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေး ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီက ဧပြီ ၂၈ ရက်တွင် AA ပါဝင်သည့် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ ၈ ဖွဲ့ထံ သို့ စာပေးပို့အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့များအနက်မှ ဝအဖွဲ့ (UWSP/UWSA)၊ မိုင်းလားအဖွဲ့ (NDAA)၊ ရှမ်းအဖွဲ့ (SSPP/SSA)၊ ကချင်အဖွဲ့ (KIO/KIA)၊ ကယားအဖွဲ့ (KNPP) များက အကြောင်းပြန်ခဲ့ပါသည်။ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ ၁၀ ဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဆွေးနွေးပြီးနောက် ရောဂါကာကွယ် ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များအကြား သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်ခြင်း၊ အနီးစပ်ဆုံးဆေးရုံသို့ ပို့သနိုင်ရေး စသည့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု အချက် ခုနစ်ချက်ကို သဘောတူခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၉ ရက်တွင်မူ တပ်မတော်က ‘မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါ ထိန်းချုပ်၊ ကာကွယ်၊ ကုသရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးနှင့် ထာဝရ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက်’ ဟုဆိုကာ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၀ ရက်မှ

**ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း)၊ မြန်မာ-ထိုင်းနယ်စပ်နှင့်
မြန်မာ-ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နယ်စပ်ရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၏ အခြေအနေ**

ယခုဆောင်းပါးတွင် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် ကူးစက်ပြန့်ပွားနေသည့် အချိန်ကာလတွင်ပင်လျှင် ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခ ဆက်လက် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝဒေသတို့ရှိ စစ်ရှောင်ပြည်သူများ အရေးကို အထူးပြု ဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း)၊ မြန်မာ-ထိုင်းနယ်စပ်နှင့် မြန်မာ-ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နယ်စပ်တို့ရှိ နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ရှောင်ပြည်သူများနှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ ရောဂါ ကာကွယ် တားဆီးနိုင်ရေး အရေးကိစ္စမှာလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါဒေသများရှိ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူ အရေအတွက်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ဒေသ	တိုက်ပွဲရောင် ပြည်သူ့ ဒုက္ခသည် ဦးရေ
ကချင်ပြည်နယ်	၉၆,၉၃၀
ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း)	၉,၆၅၄
မြန်မာ-ထိုင်းနယ်စပ်	၉၀,၀၀၀ ကျော်
မြန်မာ-ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နယ်စပ်	၈၅၀,၀၀၀ ကျော်

အဆိုပါဒေသများတွင် ယခုအချိန်၌ စစ်ရေးအရလှုပ်ရှားမှု နည်းပါးနေသော်လည်း ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါအန္တရာယ်က ဆက်လက်ရှိနေသေးသည်။ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်ကဲ့သို့ဒေသများတွင် လိုအပ်သော ကျန်းမာရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ အထောက်အပံ့များမှာ အစိုးရဝန်ကြီးဌာနနှင့် သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေများမှ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါဒေသရှိ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အစိုးရ တပ်မတော်တို့အကြား ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် အရွှေ့များ စတင်လျက်ရှိသည်။ နယ်စပ်ဒေသများရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများမှာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒုက္ခသည်ကူညီရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထည့်ဝင်ကူညီမှုကိုသာ ပိုမို အလေးထားနေရချိန်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးသိရှိရသော အချက်အလက်များအရ အခြားဒေသအသီးသီးရှိ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများအတွင်း ရောဂါပိုး ကူးစက်သူ မတွေ့ရှိရသေးသော်လည်း မေ ၁၄ ရက်တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ကောက်စ်ဘဇာခရိုင်ရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ ဒုက္ခသည်နှစ်ဦး၌ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုး စတင်တွေ့ရှိကြောင်း သိရသည်။ စစ်ဘေးဒုက္ခနှင့် ကူးစက်ရောဂါ ဘေးဒုက္ခဆုံချက်မှ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများ၏ အရေးအတွက် လျင်လျင်မြန်မြန် မဆောင်ရွက်နိုင်ပါက နိုင်ငံ၏ ရှေ့ဆက်ရမည့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက်ပါ ကြီးစွာသောရိုက်ခတ်မှု ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။

ဩဂုတ် ၃၁ ရက်အထိ အပစ်ရပ်စဲကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းဟု သတ်မှတ်ခံထားရသည့် အဖွဲ့အစည်းများတည်ရှိရာ အရပ်ဒေသများမှာ မူ အကျိုးမဝင်ပေ။ မေ ၁၀ ရက်၊ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်၏ ကျိုင်းတုံခရီးစဉ်တွင် အထူးဒေသ(၂) အဖွဲ့နှင့် အထူးဒေသ(၄) မိုင်းလားအဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မေ ၁၃ ရက်တွင်လည်း ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များက KIO/KIAအဖွဲ့၏ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေးကော်မတီမှ

တာဝန်ရှိသူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ရောဂါကာကွယ်ရေးတွင် မူအားဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ကြသော်လည်း လက်တွေ့ မြေပြင်တွင် ပူးပေါင်းနိုင်ရန် အခက်အခဲများရှိနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ကျန်းမာရေးစနစ် ယိုယွင်းအားနည်းနေသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ အခင်းအကျင်းတွင် လောင်မြဲဆဲ လောင်ကျွမ်းနေသည့် ပြည်တွင်းစစ်မီးကလည်း ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အတားအဆီးများပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် နှစ်စဉ် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို မြင့်မားစွာသုံးစွဲနေပြီး ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်း အင်အားမလုံလောက်မှု၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ မပြည့်စုံမှုပြဿနာများက ကျန်းမာရေးစနစ်ကိုချည်နဲ့သောစနစ်တခုအဖြစ်သို့နိမ့်ကျစေသည့်အကြောင်းရင်းတချက် ဖြစ်လာပါသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ် ပလက်ဝတို့ရှိ စစ်ရှောင်ပြည်သူများအတွက် သာမန်အခြေအနေတွင်ပင် လုံလောက်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု မပေးနိုင်ချိန်တွင် ကူးစက်ကပ်ရောဂါ၏ စိန်ခေါ်မှုနှင့် ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားမှုတို့ကို တချိန်တည်းတွင် ဆက်လက်ခံစားနေရခြင်းမှာ အန္တရာယ်ကျော့ကွင်း နှစ်ထပ်အတွင်း ကျရောက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ တဖက်တွင်လည်း အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် အခြားသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအကြား ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါ တားဆီးကာကွယ်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် မူအားဖြင့်ဖြစ်စေ သဘောတူနိုင်ကြချိန်ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးခရီးစဉ် လမ်းစအဖြစ် မျှော်လင့်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံထားရသည့် AA အဖွဲ့နှင့် တပ်မတော်တို့ ထိတွေ့တိုက်ခိုက်ရာ အဓိကစစ်ဒဏ်သင့်ဒေသများမှ စစ်ဘေးရှောင်ပြည်သူများ၏ အရေးကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ လက်ရှိအချိန်မှာ နှစ်ဖက်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအကြား ပြည်သူ့အကျိုးကို ရှေးရှု၍ ကပ်ရောဂါကာကွယ်ရေးအတွက် ထိစပ်ဆွေးနွေးရန် အလွန်အရေးပါသည့်အချိန် ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရအနေဖြင့် (No one left behind Policy) မည်သူတည်းတယောက်ကိုမှ ချန်

လုပ်မထားရေးမူဝါဒကို ချမှတ်ထားသော်လည်း ယင်းဒေသရှိ စစ်ရှောင်ပြည်သူများ၏ ကပ်ဘေးအတွင်း အရေးပါသည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို အတိုင်းအတာတခု အထိ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မှု နည်းပါးနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဒေသရှိ စစ်ရှောင်ပြည်သူများကို COVID ကပ်ရောဂါ ကူးစက်ခဲ့ပါက မထိန်းချုပ်နိုင်သည်အထိ ဆိုးရွားမှု ဖြစ်ပေါ်သွားနိုင်ပါသည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နာကြည်းမှု၊ မကျေလည်မှုအသွင်သို့ ကူးပြောင်းနိုင်ပြီး နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ကြီးစွာသော အဖူအထစ် တခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ■

ကိုးကားစာရင်း

ဒေါက်တာမင်းဇော်ဦး၊ (၂၀၂၀)၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့် မတည်ငြိမ်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်သလား၊ ISP-Myanmar Special Series(No-2)
<https://ispmyanmarspecialseries.com/drmzo2/>

IRC. (2020), *Covid-19 in Humanitarian Crises : A Double Emergency* , IRC

Ministry of Health and Sports.(2020), *Health Sector Contingency Plan: Outbreak Response on Covid-19 and other emerging respiratory disease in Myanmar*

Yu Mon Swe, Thet Mon Than, Yaming Thauang, Sandar Aung, Laura Wen-Shuan Shiao, Ei Mon Win, Moe Khaing, Nyein Aye Tun, Shigemi Iriyama, Hla Hla Win, Kayako Sakisaka, Masamine Jimba, Nobuyuki Hamajima, Thu Nandar Saw.(2019) , *Myanmar's Human Resource for health: current situation and its challenges*, Heliyon

စီမံကိန်း၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စက်မှုဝန်ကြီးဌာန၊ (၂၀၂၀)၊ ၂၀၁၉-၂၀၂၀ခု၊ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် အရအသုံး ခန့်မှန်းခြေ ငွေစာရင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ စာစောင် (Citizen's Budget)
<https://www.mopfi.gov.mm/sites/default/files/Citizen%27s%20Budget%20for%202019-2020.pdf>

Rakhine Ethnic Congrees ၏ ထုတ်ပြန်ချက်များ
<https://web.facebook.com/Rakhine-Ethnics-Congress-2505890554466294/>

Relief and Rehabilitation Committee for Chin IDPs-RRCCI ၏ ထုတ်ပြန်ချက်များ
<https://web.facebook.com/Relief-and-Rehabilitation-Committee-for-Chin-IDPs-RRCCI-115302670114845/>

ISP-Myanmar Peacedesk Website မှ စုစည်းဖော်ပြထားသော တိုက်ပွဲဖြစ်စဉ်အနှစ်ချုပ်များ
<https://ispmyanmarpeacedesk.com/process/#clashes/>

The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - UNOCHA Myanmar ၏ ထုတ်ပြန်ချက်များ
<https://www.unocha.org/myanmar>

နန်းလွင်နန်းပွင့်၊ (၂၀၂၀)၊ မြို့ပေါ်မှာ၊ ရွာတွေမှာ တိုက်ပွဲဖန်တီးတာက လူထုကို တော်တော် ဒုက္ခရောက်စေတယ်၊ ဧရာဝတီ
<https://burma.irrawaddy.com/opinion/interview/2020/05/08/222202.html>

တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး၏ ထုတ်ပြန်ချက်များ
<http://www.cincds.gov.mm>

လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ထုတ်ပြန်ချက်များ
<https://myanmar.gov.mm/my/ministry-of-social-welfare-relief-resettlement>

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

COVID-19 ဖြစ်စဉ်ကို ခြိမ်းခြောက်မှု(Threat) အစား အခွင့်အလမ်း (Opportunity) အဖြစ် ပြောင်းလဲလိုပါတယ်။ ညှိနှိုင်းမှုတွေ၊ နားလည်မှုတွေ၊ သဘောထားကြီးမှုတွေ အများကြီးလိုအပ်ပါတယ်။

ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ဇော်ဦး(ငြိမ်း)အား မေးမြန်းခြင်း

Photo : Facebook/ Khin Zaw Oo

ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးခင်ဇော်ဦး(ငြိမ်း)သည် COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေး ကော်မတီ၏ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင်၏ အတွင်းရေးမှူးလည်း ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၁၄ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၄ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူက ယင်း၏ လုပ်ငန်း တာဝန်များ၊ ဆောင်ရွက်နေမှုနှင့် လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုကို ဖော်ပြထားသည်။ ကော်မတီသစ်က ဆက်သွယ်ခဲ့ပြီးနောက် NCA လက်မှတ်ထိုးထားသည့် အဖွဲ့များနှင့် လက်မှတ်မရေးထိုးရသေးသည့် အဖွဲ့များပါ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း ကော်မတီဖွဲ့စည်းမှုအတွက် ကြိုဆိုဝမ်းသာကြောင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အသင့်ရှိပါကြောင်း တုံ့ပြန်ခဲ့ကြသည်။ မေ ၉ ရက်တွင် တပ်မတော်က ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲခြင်းကို သြဂုတ် ၃၁ ရက်အထိ ကြေညာခဲ့ရာ တပ်မတော်၏ ငြိမ်းချမ်းရေးမူဝါဒ ခြောက်ရပ်အနက် လေးရပ်ကိုသာ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် လျှော့ချအဆိုပြုထားကြောင်း ဆိုသည်။ ဤသို့ ကပ်ရောဂါအရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် အချင်းချင်းအကြားတွင် ယုံကြည်မှု၊ နားလည်မှုများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကြီးအတွက်လည်း အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော ဖြစ်စဉ်များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် မျှော်လင့်ထားကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

မေး COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးကို တုံ့ပြန်ရင်ဆိုင်ဖို့အတွက် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီကို မကြာသေးမီက ဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။ အခုလုပ်ငန်းစဉ်ရဲ့ ရေတို-ရေရှည် မျှော်မှန်းချက်၊ တိုးတက်မှု အခြေအနေတွေ သိလိုပါတယ်။

ဖြေ ဟုတ်ကဲ့။ ဧပြီ ၂၇ ရက်မှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံး၊ အမိန့် ကြော်ငြာစာအမှတ် ၆၃/၂၀၂၀ နဲ့ ‘COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေး ကော်မတီ’ ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေနဲ့ COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနဲ့ စပ်လျဉ်းပြီး အလှူရှင်များ၊ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူများနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာမှာ လူမျိုး၊ ဘာသာ ခွဲခြားခြင်း၊ နေထိုင်ရာဒေသ ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံတော်အတွင်း မှီတင်းနေထိုင်သူ မည်သူ့ကိုမျှ ချန်လှပ်မထားရေးမူဝါဒ (No one left behind Policy) နဲ့ ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။ ဒီလို ဆောင်ရွက်တဲ့အခါမှာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ အခြေပြုရာ နေရာတွေကိုကြည့်ရင် နယ်စပ်ဒေသတွေမှာ အများစုဖြစ်နေတာတွေရပါမယ်။ အချို့ဒေသတွေဆိုရင် အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု မရောက်တဲ့ ဒေသတွေလိုလည်း ဖြစ်နေပါတယ်။ တကယ်လို့ အဲဒီဒေသတွေမှာ COVID-19 ရောဂါ ကူးစက်ခံရခြင်း၊ အဲဒီဒေသတွေမှတစ်ဆင့် ဖြတ်သန်းလာသူတွေမှာ ရောဂါကူးစက်ခံရခြင်းတို့ဖြစ်ပွားခဲ့ရင် တနိုင်လုံးအတွက် အလွန် စိုးရိမ်စရာကောင်းမယ့် အခြေအနေ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီဒေသတွေမှာ ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး၊ ကုသရေးကိစ္စတွေကို ဆောင်ရွက်ဖို့ဆိုရင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှသာ ထိထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ

ကြောင့် ကျနော်တို့ကော်မတီကို Task Force သဘောမျိုးနဲ့ ဖွဲ့စည်းခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုဖွဲ့ပြီးတဲ့အခါမှာ ကျနော်တို့ ကော်မတီကို လုပ်ငန်းတာဝန်ခန့်ခွဲရပ် ချမှတ်ပေးခဲ့ပါတယ်။

COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေးကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်ခန့်ခွဲရပ်

- ၁။ COVID-19 ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ဖလှယ်ခြင်း၊
- ၂။ နယ်စပ်ဝင်ပေါက်များမှ ဝင်ရောက်လာသူများအား စစ်ဆေးခြင်း၊ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ သံသယလူနာတွေရှိပါက သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်ခြင်း၊ ညွှန်းပို့ကုသခြင်း၊ သံသယလူနာနှင့် ထိတွေ့မှုရှိသူများအား ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်း စသည်တို့တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ၃။ ရောဂါလက္ခဏာပြသူများအား စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှု ကုသမှုပေးနိုင်ရေး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ၄။ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များနှင့်အညီ လိုက်နာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ၅။ COVID-19 ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဟန်ချက်ညီ ဖြစ်စေရေး နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ၆။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊
- ၇။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ အခြေပြုရာ ဒေသများတွင် COVID-19 ဆိုင်ရာ အရေးပေါ်ဆောင်ရွက်ရန် ကိစ္စများပေါ်ပေါက်လာပါက NRPC ၏ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်အညီ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း။

COVID-19 ရဲ့ သဘောသဘာဝအရ ကမ္ဘာကလည်း ခန့်မှန်းထားတာက အနည်းဆုံး နှစ်နှစ်လောက် ကြာနိုင် တယ်လို့ သိရပါတယ်။ ဒီတော့ ချပေးထားတဲ့ လုပ်ငန်းတာ ဝန်တွေအနေနဲ့က ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရမယ့်သဘော ရှိပါ တယ်။ သို့သော်လည်း အပိုဒ် ၂ မှာလို နယ်စပ်ဝင်ပေါက်က ဝင်ရောက်လာသူတွေကိစ္စကတော့ အချိန် အတိုင်းအတာ တခုမှာ ရပ်သွားနိုင်ပါတယ်။ အသွားအလာတွေ တဖြည်း ဖြည်း နည်းရာကနေ တရားဝင် ပြန်ဖွင့်မချင်း ပိတ်ထားမှာ ဖြစ်နေတော့ ရေတိုလုပ်ငန်းလို့လည်း ပြောလို့ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သွားလာမှု ပြန်ဖွင့်တဲ့အချိန်မှာလည်း ပေါ့လျော့မှုမျိုး မရှိဘဲ သတိထားပြီး ဆက်လုပ်ရမှာလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်တော့ ကျနော်တို့ကော်မတီရဲ့ လုပ်ငန်းတာဝန်များ အရဆိုရင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့က သုံးချက်၊ ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်ဖို့က သုံးချက်၊ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့က တချက် ဖြစ်ပါတယ်။

စတင်ဖွဲ့စည်းပြီးတဲ့နောက် ကျနော်တို့အနေနဲ့ တိုင်းရင်း သား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ဆက်သွယ်မှုယူပြီး ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ စလုပ်ပါတယ်။ မေ ၅ ရက် က ရန်ကုန်မှာရှိနေတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်း ကိုယ်စားလှယ်နဲ့ အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှု လုပ်ပါတယ်။ မေ ၈ ရက်မှာ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့က တာဝန် ပေးအပ်တဲ့ PPWT အဖွဲ့နဲ့ Online/Video Conferencing ကတဆင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုတွေလုပ်ပြီး ဘယ်လို ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြမလဲဆိုတာ ညှိနှိုင်းကြပါတယ်။ အကြမ်းဖျဉ်း သဘောတူညီမှု ခုနစ်ချက် ရခဲ့ပါတယ်။ နောက် မေ ၁၁ ရက် မှာ KNU၊ မေ ၁၂ ရက်မှာ NMSP အဖွဲ့တွေနဲ့ တဖွဲ့ချင်းစီ Online က တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုတွေ လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ဆက်လက်

လူမျိုး၊ ဘာသာ ခွဲခြားခြင်း၊
နေထိုင်ရာဒေသ ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ
နိုင်ငံတော်အတွင်း
မှီတင်းနေထိုင်သူ
မည်သူ့ကိုမျှ
ချန်လှုပ်မထားရေးမူဝါဒ
(No one left behind Policy) နဲ့
ဆောင်ရွက်နေပါတယ်...

ပြီး မေ ၁၄ ရက်မှာ PNLO၊ မေ ၁၅ ရက်မှာ CNF တို့နဲ့လည်း
Online Video Conferencing ဆွေးနွေးပွဲတွေ ဆက်လုပ်ပါ
မယ်။

ကျနော်တို့ ဆက်သွယ်မှုတွေအရ တိုင်းရင်းသား လက်
နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေနဲ့ ကျနော်တို့ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း
ကော်မတီဖွဲ့စည်းမှုအတွက် ကြိုဆိုဝမ်းသာကြောင်း၊ ၎င်းတို့ရဲ့
အခြေပြုရာဒေသတွေမှာ COVID-19 ကာကွယ် တားဆီး
ထိန်းချုပ်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက်
COVID-19 ကာကွယ်တားဆီးနှိမ်နင်းရေး ကော်မတီတွေ
ဖွဲ့ထားကြောင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်အသင့်ရှိပါကြောင်း၊
အကြောင်းပြန်ကြားမှုတွေလည်း ရပါတယ်။ အကြောင်းပြန်
တဲ့ အဖွဲ့တွေအနက် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိ
သေးတဲ့ အထူးဒေသ(၂) ၀၊ အထူးဒေသ(၃) SSP/SSAI
အထူးဒေသ(၄) မိုင်းလား၊ KIO၊ KNPP တို့ ပါဝင်ပါတယ်။
တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွေအနေနဲ့လည်း
သူတို့အစီအစဉ်တွေနဲ့ COVID-19 ကာကွယ်တားဆီး ထိန်း

ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းတွေ ဆောင်ရွက်နေတာလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ဥပမာ NDAA မိုင်းလားက ဇန်နဝါရီ ၂၇ ရက်၊ RCSS က မတ် ၁၅ ရက်၊ SSPP/SSA က မတ် ၁၅ ရက်၊ KNPP က မတ် ၁၇ ရက်၊ KNU က မတ် ၂၅ ရက်၊ NMSP မတ် ၂၅ ရက်၊ PNLO ဧပြီ ၆ ရက်တွေက စပြီး အပူချိန်တိုင်းခြင်း၊ ကာကွယ်ဆေးဖျန်းခြင်း၊ လက်ဆေးခြင်းအပါအဝင် တကိုယ်ရေဆောင်ရွက်ရမယ့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကြပ်မတ်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် အသိပေးနှိုးဆော်ခြင်း၊ ကြော်ငြာများ ဖြန့်ဝေခြင်း စတဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို လုပ်ဆောင်ကြောင်း သိရပါတယ်။ မိုင်းလားမှာဆိုရင် တရုတ်နိုင်ငံက ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသူ ၃,၀၀၀ ကျော်ခန့်ကို Quarantine ၂၁ ရက်ထားကာ စောင့်ရှောက်ပေးတာမျိုးလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ကျနော်တို့ကို အသိပေးလာလို့ NRPC ကိုတင်ပြပြီး ဆန်အိတ် ၁,၀၀၀ နဲ့ စားဆီ နှစ်ပေါက်ကို ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါတယ်။ တချို့ အဖွဲ့အစည်းတွေလည်း သူတို့အစီအစဉ်နဲ့ လုပ်နေတာတွေ အများကြီးရှိနိုင်ပါတယ်။ ဒီလိုမျိုး အသိစိတ်ဓာတ်ရှိရှိနဲ့ COVID-19 ကာကွယ်တားဆီးရေးမှာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းပါဝင်လာတာဟာ အလွန်ကောင်းတဲ့လုပ်ရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ကျနော်တို့ အသိအမှတ်ပြုရပါမယ်၊ အကူအညီပေးရပါမယ်၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရပါမယ်။ အခုဆိုရင် ကျနော်တို့ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းပေးလိုက်တော့ အပေါ်မှာပြောပြခဲ့တဲ့အတိုင်း ကျနော်တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်အောင် စတင် လုပ်ဆောင်နေပါပြီ။ သူတို့အနေနဲ့ နည်းပညာပိုင်းအရလည်းကောင်း၊ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းအရလည်းကောင်း မပြည့်စုံမှုတွေရှိနိုင်ပါတယ်။ ကျနော်တို့ ဖြည့်ဆည်း၊ ပံ့ပိုးပေးရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေတွေမှာ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း၊ ကျန်းမာရေးဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း

တို့ကို ဆောင်ရွက်လာနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်လာနိုင်ရင် ရောဂါကာကွယ် တားဆီးထိန်းချုပ်ရေးဟာ ပိုမိုစနစ်ကျလာပြီး ထိရောက်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ယခုအထိတော့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ အခြေပြုရာ ဒေသအတွင်းမှာ ရောဂါပိုးတွေ့ရှိသူများ မတွေ့ရသေးပါဘူး။ သို့သော်လည်း အချိန်မရွေးတွေ့လာနိုင်တဲ့အတွက် ကာကွယ်တားဆီး ထိန်းချုပ်ရေးအပြင် ကုသရေး၊ ထိတွေ့လူနာများ ရှာဖွေရေး၊ လိုအပ်လို့ Quarantine စခန်းတွေ ဖွင့်ရမယ်ဆိုရင်လည်း ကူညီပေးရေးတို့ကို ထဲထဲဝင်ဝင် ဆောင်ရွက်လာနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

COVID-19 ရောဂါ ကာကွယ်တားဆီးထိန်းချုပ် ကုသရေးဟာ တကယ်တော့ အမျိုးသားရေးတာဝန်တရပ် ဖြစ်လာပါပြီ။ အချိန်ယူပြီးလုပ်ရမယ့် လုပ်ငန်းတရပ်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို တမျိုးသားလုံးနဲ့ ဆိုင်တဲ့လုပ်ငန်းတွေကို ကျနော်တို့ အချင်းချင်း ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရင် ရောဂါကာကွယ်တားဆီး ထိန်းချုပ်ရေးနဲ့ ကုသရေးလုပ်ငန်းတွေကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး နိုင်ငံတဝန်းလုံးမှာ ရောဂါခံစားရသူ အနည်းဆုံးဖြစ်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ရောဂါနဲ့ပတ်သက်ပြီး ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်ခြင်းနဲ့ တပြိုင်နက် COVID-19 ကာလအတွင်းနဲ့ COVID အလွန်ကာလ အတွင်းမှာ ကြုံတွေ့လာနိုင်တဲ့ ဒေသခံ ပြည်သူလူထုရဲ့ လူမှုစီးပွားဘဝအခက်အခဲတွေကိုလည်း ဝိုင်းဝန်းဖြေရှင်းရဦးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ COVID ကာလအတွင်း အသွားအလာ ကန့်သတ်မှု၊ လူစုလူဝေးကန့်သတ်မှု စတဲ့ ကန့်သတ်ချက်များစွာကြောင့် အလုပ်များ ရပ်နားထားရခြင်း၊ အချို့ လုပ်ငန်းခွင်များ ပိတ်သိမ်းသွားခြင်းတို့ကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာကို ရင်ဆိုင်လာရနိုင်ပါတယ်။ ထို့အပြင် တဖက် နိုင်ငံများမှ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသူများအနေနဲ့လည်း အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်လာ

နိုင်သလို ယခင်က သူတို့ဝင်ငွေပေးပို့မှုအရ ရပ်တည်နေရတဲ့ သူတို့ မိသားစုများဟာလည်း ဝင်ငွေမရတော့တဲ့ အခက်အခဲ တွေနဲ့ ကြုံတွေ့လာရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအခက်အခဲတွေကို လည်း ကျနော်တို့ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းပြီး ဖြေရှင်းရပါဦးမယ်။ ကျန်းမာရေးပြဿနာတွေ၊ လူမှုစီးပွား အခက်အခဲတွေကို အတူတူ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း ဖြေရှင်းရေးမှတစ်ဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်ကိုလည်း အတူတူ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း ဖြေရှင်းနိုင်မယ်လို့ မျှော်မှန်းပါတယ်။

မေး တပ်မတော်က COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ ကာကွယ် တုံ့ပြန် ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးကာလ သုံးလကိုကြေညာခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ CO-VID-19 တိုက်ဖျက်ရေးနဲ့ပတ်သက်လို့ လုပ်ဆောင်ရင်း ငြိမ်း ချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရေးကို တိုးတက်စေမှာလား၊ ဘယ်လို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ ရှိ မှာပါလဲ။

ဖြေ ကျနော်တို့နိုင်ငံမှာ တနိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်(NCA)ကို ညှိနှိုင်းရေးဆွဲထားပြီး သဘော တူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက် နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့ရှိပါတယ်။ လက်မှတ် ရေးထိုးထား ခြင်းမရှိတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ရှစ်ဖွဲ့ ကျန်ရှိနေပါတယ်။ NCA ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိ သော်လည်း နှစ်ဦးနှစ်ဖက် (Bilateral) အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်း လေးဖွဲ့ရှိပါတယ်။ အထူးဒေသ(၁) ၀၊ အထူးဒေသ(၃) SSPP/SSA၊ အထူး ဒေသ(၄) မိုင်းလားနဲ့ KNPP အဖွဲ့တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ Bilateral လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသေးတဲ့ အဖွဲ့ကတော့ KIO၊ TNLA၊ MNDA နဲ့ AA တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်ဆုံး AA ကို

COVID ဖြစ်စဉ်မှာ အချင်းချင်း
မဖြစ်မနေ ပြန်လည်တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းဖို့
အကြောင်းပြန်ပေါ်လာတာမို့
အခုဆိုရင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့
တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့နဲ့
Online ပေါ်မှာ အချင်းချင်း
တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုတွေ
ပြန်လည်စတင်နေပါပြီ...

အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အဖြစ် ကြေညာထားတာရှိပါတယ်။ ဒီလို ရှိနေတဲ့နေရာမှာ တခါတရံ အောက်ခြေမှာ နားလည်မှုလွဲမှားပြီး NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းအချို့က တပ်ဖွဲ့တွေနဲ့ ပစ်ခတ်မှုတွေဖြစ်ပွားတာ ရှိပါတယ်။ တခါတရံမှာလည်း Bilateral လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းက တပ်ဖွဲ့တွေနဲ့လည်း ပစ်ခတ်မှုတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလို ပစ်ခတ်မှု အသေးစားလေးများမှတစ်ဆင့် ပဋိပက္ခအသွင်ဆောင်တဲ့ တိုက်ပွဲတွေမဖြစ်ရအောင် ကျနော်တို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။ AA လို ဘာမှ လက်မှတ်ရေး ထိုးထားတာမရှိတဲ့ အပြင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အဖြစ် ကြေညာထားတဲ့အဖွဲ့နဲ့ တိုက်ပွဲ ဖြစ်နေတာတွေ ရှိပါတယ်။

မေ ၉ ရက်မှာ တပ်မတော်အနေနဲ့ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲခြင်းကို ဩဂုတ် ၃၁ ရက်အထိ ကြေညာခဲ့ပါတယ်။ ဒီကြေညာချက်မှာတော့ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းများ ရှိသည့်နေရာမှအပလို့ဆိုထားတာကြောင့် AA မပါ ကျန်အဖွဲ့အစည်းအားလုံးနဲ့ အကျိုးဝင်ကြောင်း တွေ့ရပါတယ်။ တပ်မတော်က

ကြေညာတဲ့ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲခြင်းဟာ တနည်းအားဖြင့် တဖက်သတ် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲခြင်း သို့မဟုတ် ကနဦး လက်ဦးမှ ရယူပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုမပြုခြင်း (No first strike declaration) လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ ဒီလို အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းဟာ COVID တိုက်ဖျက်ရေးနဲ့ ပတ်သက်ပြီး လုပ်ဆောင်ရင်း ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးကို တိုးတက်စေမှာလား ဆိုတာကို ဖြေရရင် နှစ်ဖက်စလုံးက အမှန်တကယ်သာ လိုက်နာလုပ်ဆောင်နိုင်ရင် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေး တိုးတက်မှုအတွက်သာမက ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ရှေ့ရောက်လာဖို့အတွက် များစွာအကျိုးပြုနိုင်မယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးအတွက် ပြောရရင် တပ်မတော်ရဲ့ ကြေညာချက်ထဲမှာကိုက ဘာတွေပါသလဲဆိုရင် တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးမူဝါဒခြောက်ရပ်အနက် လေးရပ်ကို ဖော်ပြထားတာတွေပါပါတယ်။ ဒီအချက်တွေဟာ ယုံကြည်မှုကိုထိခိုက်စေတဲ့ အချက်တွေဖြစ်နေလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ သဘောတူစာချုပ်များအတိုင်း ကတိတည်ရန်၊ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များအပေါ် အမြတ်မထုတ်ရန်၊ ဒေသခံပြည်သူလူထုအပေါ် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး မဖြစ်စေရန်၊ နိုင်ငံတော်ကထုတ်ပြန်ထားသည့် တည်ဆဲဥပဒေများကို လိုက်နာရန်တို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို COVID ကာကွယ်တားဆီး ထိန်းချုပ်ရေးကာလအတွင်းမှာ အထက်ပါ အချက်များကို မလုပ်ဆောင်ရင် တစ်အချက်က ယုံကြည်မှုကို မထိခိုက်နိုင်ဘူးလို့ ယူဆရပါတယ်။ နှစ်အချက် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရေးကို တိုးတက်စေဖို့အတွက်ကတော့ COVID ကာကွယ်တားဆီးရေး လုပ်ငန်းတွေကစပြီး အချင်းချင်း ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းက စရပါမယ်။ တနေ့က တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ကျိုင်းတုံခရီးစဉ်မှာ NCA လက်မှတ်

ရေးထိုးထားခြင်းမရှိတဲ့ အထူးဒေသ(၂) ၀အဖွဲ့နဲ့ အထူးဒေသ (၄) မိုင်းလားကခေါင်းဆောင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်များနဲ့ တွေ့ဆုံခဲ့ကြောင်း သတင်းမှာတွေ့ရပါတယ်။ အထူး(၄) မိုင်းလားက ဥက္ကဋ္ဌ ဦးစိုင်းလင်းနဲ့အဖွဲ့ဝင်များ၊ အထူး(၂) ၀ တောင်ပိုင်းက ဦးညီကပ်နဲ့အဖွဲ့ဝင်များနဲ့ တွေ့ဆုံပြီး COVID ကာကွယ်ရေး၊ ဒေသခံများရဲ့ လူမှုစီးပွားဘဝ တိုးတက်ရေး စတဲ့ အကြောင်းအရာတွေ ဆွေးနွေးခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဆွေးနွေးပွဲမှာ မိုင်းလားမှာ ဆရာဝန်အခက်အခဲရှိကြောင်း တင်ပြချက်အရ တပ်မတော်ဆေးအဖွဲ့ စေလွှတ်ပေးမယ်လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။ မေ ၁၂ ရက် ညနေပိုင်းမှာ ဆရာဝန်နှစ်ဦးပါတဲ့ တပ်မတော် ဆေးအကာအကွယ်အဖွဲ့ ၁၂ ဦးကို ကျိုင်းတုံမှတစ်ဆင့် စေလွှတ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒီဖြစ်စဉ်ဟာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ယုံကြည်မှုကိုတည်ဆောက်နိုင်မယ့် ဖြစ်စဉ်မျိုး ဖြစ်တယ်လို့ ယူဆပါတယ်။

နောက်တစ်ခုကတော့ COVID ကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရင်းနဲ့ နားလည်မှုလွဲတဲ့ကိစ္စမျိုး မဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ရေးဖြစ်ပါတယ်။ RCSS နဲ့ KNU နယ်မြေအတွင်းမှာ COVID ကာကွယ် တားဆီးရေးအတွက် အပူချိန်တိုင်းခြင်း၊ ဖြတ်သန်းသွားလာသူများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း စတဲ့ လုပ်ငန်းတွေဆောင်ရွက်ဖို့ ဂိတ်များ (Screening Point) ဖွင့်လှစ်ခဲ့ရာတွင် နားလည်မှုလွဲတဲ့ ဖြစ်စဉ် တခု နှစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလို အလားတူမဖြစ်ရအောင် ကျနော်တို့ ကော်မတီအနေနဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးနေပါတယ်။ နှစ်ဖက်တပ်များရဲ့ စပ်ကြားနယ်မြေတွေမှာ ဆောင်ရွက်လိုရင် ဘယ်နေရာတွေမှာ လုပ်ချင်သလဲဆိုတာ ကြိုတင်ညှိနှိုင်းဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် အဲဒီအဖွဲ့တွေဟာ စစ်ယူနီဖောင်းဝတ်ဆင်ခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခြင်းမပြုဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါတွေ ကြိုတင်ညှိနှိုင်း

မယ်ဆိုရင် နားလည်မှုလွဲခြင်းကဲ့သို့ မလိုလားအပ်တဲ့ ပြဿနာတွေကို တားဆီးနိုင်ပြီး ယုံကြည်မှုကိုထိခိုက်မယ့် ဖြစ်စဉ်များ ပပျောက်သွားစေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကျနော်တို့ အနေနဲ့ကတော့ COVID အကျပ်အတည်းကို ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းတခု၊ အတူတူ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးကို တိုးတက်စေရေးအဖြစ် ဖန်တီးလိုပါတယ်။ ဘယ်လိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မလဲဆိုတာကတော့ လိုအပ်ချက်တွေအပေါ်မှာမူတည်ပါမယ်။ သူတို့ရဲ့ လိုအပ်ချက်တွေကို ဖြည့်ဆည်းပေးတာမျိုး၊ သူတို့ရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေအပေါ် အားပေးကူညီတာမျိုး၊ အခက်အခဲတွေကို အတူတူ ဖြေရှင်းပေးတာမျိုးတွေ ဖြစ်နိုင်မယ်ထင်ပါတယ်။

မေး **အခု COVID-19 ကိစ္စ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဟာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကြီး တခုလုံးအတွက် အဖုအထစ်တွေ ပြေစေမယ့် နောက်ထပ် အခွင့်အလမ်းတခု ဖြစ်စေမှာလား။**

ဖြေ ကျနော်တို့ကတော့ မျှော်လင့်ပါတယ်။ ဖြစ်အောင်လည်း လုပ်ချင်ပါတယ်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ဆိုတဲ့အတွက် ဒါလေးကို နည်းနည်းရှင်းပြချင်ပါတယ်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ဟာ ဘာလိုလိုနဲ့ရပ်တန့်နေတာ နှစ်နှစ်လောက် ကြာခဲ့တာ အားလုံးအသိဖြစ်ပါတယ်။ ကျနော်တို့တတွေ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ စုပေါင်းပြီးတော့ဖြစ်ဖြစ်၊ တဖွဲ့ချင်းနဲ့ပဲဖြစ်ဖြစ် အလွတ်သဘောတွေ အများကြီးတွေဆုံပြီး ညှိနှိုင်းခဲ့ရပါတယ်။ နောက်ဆုံး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီ ၈ ရက်မှာ JICM အစည်းအဝေးကို ကျင်းပနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရဘက်က နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်နဲ့ ဒုတိယ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်တို့ ဦးဆောင်ပြီး တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ

တဖက်တည်းအနေနဲ့ မကြည့်ဘဲ
နှစ်ဖက်အမြင်ကို မြင်ကွင်းကျယ်
ကြည့်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါမှသာလျှင်
COVID ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေဟာ
ကျနော်တို့အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေး
လုပ်ငန်းစဉ်ကြီး တခုလုံးအတွက်
အဖုအထစ်တွေကိုပြေစေမယ့်
အခွင့်အလမ်းဖြစ်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်...

ဘက်က RCSS ဥက္ကဋ္ဌတို့ ဦးဆောင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီ အစည်း
အဝေးကတော့ ရပ်တန့်နေတဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို
ပြန်လည်အသက်သွင်းတဲ့ အစည်းအဝေးဖြစ်ပါတယ်။ ဒီ
အစည်းအဝေးမှာ နှစ်ဖက် သဘောတူညီချက်တွေ ရရှိခဲ့ကြ
ပါတယ်။ ၂၁ ရာစုပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံကို ၂၀၂၀
ပြည့်နှစ် ပထမလေးလ ကာလအတွင်း ကျင်းပရေးအပါအဝင်
အရေးကြီးတဲ့ သဘောတူညီချက်တွေဖြစ်ပါတယ်။ (COVID-
19 ဖြစ်ပွားခဲ့တဲ့အတွက် ညီလာခံကျင်းပရေးက အခြေအနေ
ကြောင့် ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့ရပါတယ်)

ဒီအစည်းအဝေးမှာ အရေးကြီးတဲ့ သဘောတူညီချက်
တခုကတော့ ညီလာခံမှာချုပ်ဆိုမယ့် ပြည်ထောင်စု သဘော
တူစာချုပ် အစိတ်အပိုင်း ၃ အတွက် ဒီဇိုင်းကို သဘောတူညီ
ချက်ရခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ
၂၁ ရာစုပင်လုံ၊ စတုတ္ထအစည်းအဝေးမှာ လက်မှတ်ရေးထိုး
ချုပ်ဆိုမယ့် ပြည်ထောင်စု သဘောတူစာချုပ် အစိတ်အပိုင်း
၃ မှာ အပိုင်းသုံးပိုင်းပါဝင်မှာဖြစ်ပြီး အပိုင်း(၁) NCA

အကောင်အထည်ဖော်မှုဆိုင်ရာ မူဘောင်သဘောတူညီချက်၊ အပိုင်း(၂) ၂၀၂၀ အလွန် အဆင့်လိုက် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အဆင့်လိုက် အကောင်အထည်ဖော်မှုများ၊ အပိုင်း(၃) အခြေခံမူသဘောတူညီချက်များ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေကို ဆွေးနွေးဖို့နှစ်ဖက်အလုပ်အဖွဲ့တွေဖွဲ့စည်းဆွေးနွေးရန်လည်း သဘောတူခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီနောက်ပိုင်းမှာ ကျနော်တို့ နှစ်ဖက်အလုပ်အဖွဲ့ဟာ ဖေဖော်ဝါရီလ ပထမပတ်မှာ တကြိမ်၊ ဒုတိယပတ်မှာ တကြိမ်၊ တတိယပတ်မှာ တကြိမ် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေး သုံးကြိမ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်နဲ့ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်အလွန်မှာ ဆောင်ရွက်မယ့် အဆင့်လိုက်လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို အစိုးရ၊ တပ်မတော်နဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းတွေကြားမှာ ကြိုတင်ညှိနှိုင်းတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ညှိနှိုင်းချက်မူကြမ်းရရင် နောက်ပိုင်း UPDJC မှာ၊ လုပ်ငန်းကော်မတီတွေမှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေအပါဝင် ထပ်မံညှိနှိုင်းရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါက အခုရောက်နေတဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အခြေအနေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို ညှိနှိုင်းဆဲကာလမှာပဲ COVID ဆိုတာကြီး ပေါ်လာတော့ အဆက်အသွယ်တွေ ပြတ်တောက်ပြီး ကျနော်တို့ ဆွေးနွေးမှုတွေဟာလည်း ခဏ ရပ်တန့်သွားခဲ့တာပါ။

အလားတူ မြောက်ပိုင်းအဖွဲ့များနဲ့လည်း နှစ်ဦးနှစ်ဖက် (Bilateral) အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရေးအတွက် အလွတ်သဘော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုတွေအပြင် တရားဝင်ဆွေးနွေးမှုကို မူဆယ်မှာ တကြိမ်၊ ကျိုင်းတုံမှာနှစ်ကြိမ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီနောက်ပိုင်းမှာ အလွတ်သဘော တကြိမ်သာ ထပ်မံဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး COVID-19 ပေါ်လာတဲ့အတွက် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု ပြတ်တောက်သွားခဲ့ပါတယ်။ အခု COVID ဖြစ်စဉ်မှာ အချင်းချင်း မဖြစ်မနေ ပြန်လည်တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းဖို့ အကြောင်းပြန်ပေါ်လာတာမို့

အခုဆိုရင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့နဲ့ Online ပေါ်မှာ အချင်းချင်း တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုတွေ ပြန်လည်စတင်နေပါပြီ။ NCA လက်မှတ်ထိုးထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပြီး တဲ့အခါမှာ လက်မှတ်မထိုးထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ Online မှာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးဖို့ အစီအစဉ်ရှိပါတယ်။ စောစောက ကျနော်ပြောသလိုပဲ COVID-19 ဖြစ်စဉ်ကို ခြိမ်းခြောက်မှု (Threat)အစား အခွင့်အလမ်း(Opportunity)အဖြစ် ပြောင်းလဲလိုပါတယ်။ ဒီနေရာမှာတော့ ညှိနှိုင်းမှုတွေ၊ နားလည်မှုတွေ၊ သဘောထားကြီးမှုတွေ အများကြီးလိုအပ်ပါတယ်။ တချို့မီဒီယာတွေမှာရေးနေတာက အစိုးရ၊ တပ်မတော်ဘက်ကပဲ မလိုက်လျောသလိုလို၊ သဘောထား မကြီးသလိုလို တဖက်သတ် ရေးနေတာမျိုး တွေ့ရပါတယ်။ တကယ်တော့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများဘက်ကလည်း အစိုးရနဲ့ တပ်မတော်အပေါ်မှာ နားလည်ပေးမှုတွေ လိုအပ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့် ဒါတွေပြောနေရတယ်ဆိုတာကို လက်ခံပေးမှုတွေ လိုအပ်ပါတယ်။ တဖက်တည်းအနေနဲ့ မကြည့်ဘဲ နှစ်ဖက်အမြင်ကို မြင်ကွင်းကျယ်ကြည့်ဖို့ လိုပါတယ်။ ဒါမှသာ လျှင် COVID ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေဟာ ကျနော်တို့အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကြီး တခုလုံးအတွက် အဖုအထစ်တွေကိုပြေစေမယ့် အခွင့်အလမ်းဖြစ်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ မိမိတို့ဖြစ်ချင်တာထက် လက်တွေ့ ဖြစ်သင့်တာကိုလည်း စဉ်းစားလက်ခံဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။

နောက်တချက်အနေနဲ့က NCA စာချုပ် အခန်း (၆)၊ ကြားကာလအတွင်း ဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်များ ပုဒ်မ ၂၅(က) မှာ 'ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပ အကောင်အထည်ဖော်နေသည့် ကာလအတွင်း ၎င်းနယ်မြေများတွင် နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းပြီး အောက်ပါကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရန်

သဘောတူသည်။ (၁) ပြည်သူ့လူထု၏ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများ’ လို့ ပါရှိပါတယ်။

ဒီအချက်ဟာဆိုရင် COVID-19 ရောဂါ ကာကွယ်တားဆီး ထိန်းချုပ်ကုသရေးအပြင် COVID ဖြစ်ဆဲနဲ့ COVID အလွန်ကာလ ပြည်သူ့လူထုရဲ့ ပညာရေး၊ လူမှုစီးပွားဘဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနဲ့ တိုက်ရိုက်အချိုးကျနေတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒါတွေကို ကျနော်တို့တတွေ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း အကောင်အထည်ဖော်ကြရင် NCA စာချုပ်ပါ အချက်တွေကိုလည်း တပြိုင်တည်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်တာဖြစ်လို့ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် တခုလုံးရဲ့ အဖုအထစ်တွေကို ပြေစေမယ့် အခွင့်အလမ်း ဖြစ်စေမှာဖြစ်ပါတယ်။ အစိုးရ၊ တပ်မတော်အနေနဲ့ COVID-19 ကာကွယ်တားဆီး ထိန်းချုပ် ကုသရေးကို အမျိုးသားရေးတာဝန်အဖြစ် သဘောထားပြီး ဆောင်ရွက်နေချိန်မှာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေနဲ့လည်း တတပ်တအား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရင်း ကျနော်တို့ အချင်းချင်း ကြားမှာ ယုံကြည်မှု၊ နားလည်မှုတွေ ပိုမိုကောင်းမွန်လာကာ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကြီးအတွက်လည်း အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်တဲ့ ဖြစ်စဉ်များကို သယ်ယူသွားချင်ပါတယ်။ ဒီလို ဖြစ်လာအောင်လည်း ကြိုးစားသွားကြမယ်လို့ ယုံကြည်မျှော်လင့်ပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

မြဝတီတို့၊ ဘာတို့လိုက မဝင်ဘဲ ကျနော်တို့ တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့အစည်းတွေ ထိန်းချုပ်နယ်မြေ၊ အဲဒီကိတ်တွေကို ဖြတ်ပြီးတော့ လာခဲ့မယ်ဆိုရင် အပြန်အလှန် သတင်းပေးပြီးတော့ ဖလှယ်ကြဖို့၊ လောလောဆယ်တော့ အဲဒီလောက်ပဲရှိပါတယ်။

ပဒိုစောဆဲပွယ်(KNU)အား မေးမြန်းခြင်း

ပဒိုစောဆဲပွယ်သည် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး(KNU) ၏ တွဲဖက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး-၁ ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၅ ရက်နှင့် မေ ၂၀ ရက်တို့တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၂၀ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

အစိုးရက ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီနှင့် ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) တို့ အွန်လိုင်းညှိနှိုင်းမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် တရားဝင် စစ်ဆေးရေးဂိတ် မြဝတီမြို့မှမဝင်ဘဲ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေ၊ ဂိတ်များမှ ဖြတ်သန်းလာပါက အပြန်အလှန် သတင်းပေးဖလှယ်ကြံ့ခိုင် ညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်။ စမ်းသပ်ရေး၊ ကုသရေးအပိုင်းတွင်လည်း ညှိနှိုင်းထားမှုများရှိသည်။ KNU ထိန်းချုပ်ရာ ခရိုင် ခုနစ်ခုတွင် ကွာရန်တင်းစခန်းများအတွက် ပြင်ဆင်မှုရှိသည်။ စစ်ဆေးရေးစခန်း ၄၉ ခုရှိပြီး ၆၀ ကျော်အထိ တိုးသွားနိုင်ကြောင်း ပြောပြသည်။ COVID-19 ထိန်းချုပ် ကာကွယ်ရေး အတွက် ဆက်လက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန် ရှိသော်လည်း KNU တပ်မဟာ-၅ ဒေသ တွင် ပစ်ခတ်မှုဖြစ်ပွားသည်အထိ နားလည်မှုလွဲမှားသည်လည်း ရှိခဲ့သည်။

အယ်ဒီတာ

မေ ပထမဦးဆုံးမေးခွန်းက ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကာကွယ်ရေး ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် အစိုးရနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ လုပ်မယ်ဆိုတဲ့အခါမှာ ဘယ်လိုအချက်တွေမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ ရှိနေပြီလဲဆိုတာပါ ခင်ဗျ။

ဖြေ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မယ်လို့ ဆိုတာကတော့ နေရာတွေပေါ့နော်။ အဓိကတချက်ကတော့ ကျနော်တို့ဆီမှာ ပစ္စည်းပစ္စယဘယ်လိုတွေရှိလဲ၊ သူတို့ဆီမှာလည်း ပစ္စည်းပစ္စယတွေ ဘယ်လိုထောက်ပံ့နိုင်လဲဆိုတာတွေကို ဆွေးနွေးတယ်။ အဲဒါကတခုပေါ့။

လောလောဆယ် ကျနော်တို့ဆီမှာက မလိုသေးတော့ ‘ကျနော်တို့ကတော့ မလိုသေးဘူး’ ဆိုတာကို တင်ပြတယ်။ လိုမှပဲ ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ကြမယ်ဆိုတာ တခုပါတယ်။ နောက်တခုကတော့ အကယ်၍ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားတွေ ပေါ့ဗျာ၊ အထူးသဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံကပေါ့၊ သူတို့ ပြန်လာကြမယ်ဆိုရင် ကျနော်တို့ နယ်စပ်ဂိတ်ကို၊ မြဝတီတို့ ဘာတို့လိုက မဝင်ဘဲ ကျနော်တို့ တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့အစည်းတွေ ထိန်းချုပ် နယ်မြေ၊ အဲဒီကိတ်တွေကို ဖြတ်ပြီးတော့ လာခဲ့မယ်ဆိုရင် အပြန်အလှန် သတင်းပေးပြီးတော့ ဖလှယ်ကြဖို့၊ လောလောဆယ်တော့ အဲဒီလောက်ပဲရှိပါတယ်။ ကျန်တဲ့ စမ်းသပ်ရေးတို့၊ ကုသရေးတို့ အပိုင်းတွေမှာက ဒီမှာလည်း မတွေ့သေးတော့ လိုအပ်ရင် လိုအပ်သလိုပဲ ညှိနှိုင်းသွားမယ်ဆိုပြီး ရှိပါတယ်။

ကျနော်တို့ရဲ့ လုံခြုံရေးကိစ္စကတော့ ဆရာတို့ ကြားပြီး သလိုပါပဲ။ ဥပမာ တပ်မဟာ-၅ မှာ (ဖြစ်ပွားခဲ့တဲ့) ပစ်ခတ်မှု လိုမျိုးဟာတွေကတော့ လုပ်ပိုင်ခွင့်ထက်ရော၊ လုပ်နိုင်ခွင့်ထက်ရော ကျော်လွန်သွားတယ်။ အခု ကျနော်တို့ဘက်ကတော့ ကျန်းမာရေးကိစ္စကိုပဲ ဦးတည်ပြီး ဆွေးနွေးပါတယ်။ တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအပိုင်းတွေကတော့ သူ့ဘာသာသူ သွားပါလိမ့်မယ်။

မေး ကျနော်သတိထားမိသလောက်က မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကိုဗစ် ကူးစက်ခံထားရတဲ့လူနာ တွေနေရပေမယ့်လည်း ကရင်ပြည်နယ်မှာတော့ ခုချိန်အထိ စာရင်းတယောက်မှ မတွေ့သေးဘူးဗျ။^၁ အဲဒီတော့ ဆရာတို့ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ နယ်မြေမှာရော စောင့်ကြည့်တဲ့စခန်းတွေ လုပ်ထားတာရှိလား၊ ပြန်ဝင်လာတဲ့လူတွေကို လက်ခံတာ၊ စောင့်ကြည့်တာ စခန်းမျိုးတွေရှိလားဗျ။

ဖြေ ဟုတ်ကဲ့၊ ကျနော်တို့နယ်မြေပေါ့နော်၊ သူတို့ခေါ်တဲ့ Screening Point ပေါ့၊ စိစစ်ဖို့အတွက် နေရာတွေချထားတာ ရှိတယ်။ ကျနော်တို့နယ်မြေရဲ့ ခရိုင်ခုနစ်ခု။ တောင်ငူကနေ စပြီးတော့ တနင်္သာရီတိုင်းအထိ အဲဒီမှာ Screening Point ၄၉ ခုကိုတော့ ကျနော်တို့ချထားတယ်။ ထပ်ပြီးတော့ အချို့နေရာမှာလည်း တိုးချဲ့ဖို့ဖြစ်တော့ ၆၀ ကျော်လောက်အထိ ဖြစ်သွားမယ်။ အထူးသဖြင့် အဝေးကလာတဲ့လူတွေ၊ ဥပမာ- ဘန်ကောက်ကပြန်လာတဲ့လူတွေ ဖြစ်မယ်။ အခြား ရန်ကုန်တို့လို ဗမာပြည်အထက်ပိုင်းက လာတဲ့လူတွေ ဆိုရင်တော့ အဲဒီနေရာတွေကတော့ ကန့်သတ်မှုတွေ ရှိကောင်းရှိမယ်။

WHO က ပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့အတိုင်း ရောဂါလက္ခဏာတခုခု ရှိခဲ့မယ်ဆိုရင် သပ်သပ်ထားဖို့အတွက်၊ Quarantine ဖို့အတွက် သပ်သပ်ပြင်ဆင်ထားတာမျိုးတွေလည်း ရှိတယ်။ အခုထက်ထိတော့ ကျနော်တို့နယ်မြေထဲမှာ ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရသူ၊ ရောဂါပိုးရှိတဲ့သူ တယောက်မှ မတွေ့သေးဘူးခင်ဗျ။ နေမကောင်းထိုင်မကောင်းဖြစ်လို့ ဆေးရုံကို ရောက်သွားတယ်။ ကြာအင်းဆိပ်ကြီးနဲ့ကော့ကရိတ်ဘက်မှာ ဆေးရုံရောက်သွားတဲ့သူကိုတော့ မြန်မာအစိုးရက သူတို့ကျေးလက်ကျန်းမာရေးဌာနနဲ့ ချိတ်ဆက်ပြီးတော့ နမူနာယူတယ်။ နှာခေါင်းတို့ဖတ် နမူနာယူတာမျိုးရှိမယ်။

၁ မေ ၁၈ ရက်တွင် ကော့ကရိတ်မြို့နယ်၌ ပိုးတွေ့လူနာနှစ်ဦး ရှိခဲ့သည်။

မေး **အထောက်အပံ့ပစ္စည်းတွေ ရတာမျိုး ရှိပါသလား။**

ဖြေ အဲဒါလည်းမရှိသေးဘူး။ ဒါပေမဲ့ဒီလို အစိုးရဘက်ကပူးပေါင်း ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ကို မဖွဲ့ခင်ကတည်းက အောက် ခြေမှာ ကျနော်တို့ KNU နယ်မြေဘက်က ကျန်းမာရေးဌာန က ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတွေနဲ့ မြန်မာအစိုးရဘက်က ကျန်း မာရေးဝန်ထမ်းတွေ ချိတ်ဆက်ပြီးတော့၊ နဂိုကတည်းက ကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းတွေကို ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ထားတာ တော့ရှိတယ်။

မေး **ကြားထဲမှာ တခုခုဖြစ်တဲ့အခါ အရေးပေါ်ခေါ်ဖို့ Hotline သဘောမျိုး ဆက်သွယ်ရေးရောရှိလားဗျ။**

ဖြေ သူတို့တော့ ဖုန်းနံပါတ်တွေ ပေးထားတယ်။ ကျနော်တို့ဆီမှာ e-mail တွေ၊ messenger တွေ စသည်အားဖြင့်တော့ ရှိ တယ်။ အဲဒီကိစ္စအတွက်ကတော့ နောက်ထပ်တွေ့တဲ့အခါ ကျရင် သီးသန့်ပေါ့နော်၊ ကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက် မယ့်၊ အကောင်အထည် ဖော်မယ့်အဖွဲ့ကို သီးသန့်ထားရှိပါ မယ်။ ယေဘုယျအားဖြင့် သီးသန့်ထားရှိမယ်။ အဲဒီအခါကျမှပဲ လိုအပ်ရင် လိုအပ်သလို ရှိမယ်။ လောလောဆယ်ကတော့ အရင်ကသွားနေတဲ့ ပုံစံအတိုင်းပဲ။ အကယ်၍ မတော်တဆ သံသယလူနာတွေ တွေ့မယ်ဆိုရင် အရင်က ကျေးလက် ကျန်းမာရေးဌာနနဲ့ ချိတ်ဆက်တယ်။ နောင် ဘယ်လို ချိတ် ဆက်မလဲ ဆိုတာကတော့ ဆက်လက်ဆွေးနွေးပါမယ်။

မေး **နောက်တခုကတော့ ဒီလို တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တပ် ပေါင်းစု အချင်းချင်းကြားထဲမှာရော ဒီကိစ္စတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ညှိနှိုင်းမှုတွေရှိသလား ဆိုတာပါ။**

ဖြေ တပ်ပေါင်းစုကြားထဲမှာလည်း ညှိနှိုင်းတာရှိပါတယ်။ ပထမ ဆုံးကတော့ EAOs တွေ သူတို့အချင်းချင်း ဆွေးနွေးတယ်။

အဓိကကတော့
ညှိနှိုင်းကြမယ်၊
သတင်းဖလှယ်ကြမယ်
ဆိုတဲ့အပေါ်မှာ လုပ်ရင်းနဲ့ပဲ
ကျနော်တို့ ဘာတွေ ဆက်ပြီးကောင်းအောင်
လုပ်သွားကြမလဲဆိုတာကို
လုပ်ရင်းနဲ့ တိုင်ပင်ရင်းနဲ့
အဲဒီလိုတော့ သဘောထားရှိတယ်...

ဒီလို အချင်းချင်းဆွေးနွေးပြီးတော့ EAOs တွေနဲ့ အခု နိုင်ငံ
တော်သမ္မတရုံးက အဖွဲ့ဖွဲ့ပေးလိုက်တဲ့၊ ဒေါက်တာတင်မျိုးဝင်း
ဦးဆောင်တဲ့အဖွဲ့နဲ့ ထပ်ပြီးတော့ဆွေးနွေးတယ်။ အခြေခံ
ကတော့ ခုနကလိုပဲ။ အဓိကကတော့ ကုသရေး၊ ထိန်းချုပ်
ရေး၊ ပြီးတော့ အကူအညီ စသည်ဖြင့် အဲဒီအပိုင်းတွေမှာ
ဆွေးနွေးတာပဲ ရှိပါတယ်။ တခုရှိတာက ဒါက ပထမအကြိမ်
ဖြစ်တယ်။ EAOs နဲ့ အရင်တွေတယ်။ EAOs ထဲကမှ ဥပမာ
KNU နဲ့ တဖွဲ့ချင်းထပ်တွေ့တာတို့၊ အဆင်မသင့်လို့ NMSP နဲ့
ချက်ချင်း တဖွဲ့ချင်းဆက်တွေ့တာတို့၊ အခြားအဖွဲ့တွေနဲ့
တဖွဲ့ချင်းထပ်တွေ့တာတို့ အဲဒါမျိုးတွေတော့ ရှိတယ်။ နောက်
လိုအပ်ရင်လိုအပ်သလို တကြိမ်မက ဆက်ပြီး တွေ့ဖို့ဆိုတာက
တော့ ရှိကောင်းရှိဦးမယ်။

မေး အခုလက်ရှိ အစိုးရနဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို
ပိုကောင်းအောင်လို့ဆိုရင် ဆရာတို့ အကြံပေးချင်တဲ့ အချက်
တွေများ ရှိပါသလား။

ဖြေ လောလောဆယ် အလုပ်မစရသေးတော့ ကျနော်တို့ ပြောဖို့ တော့ ခက်တာပေါ့။ ဒါပေမဲ့လည်း အဓိကကတော့ ညှိနှိုင်းကြမယ်၊ သတင်းဖလှယ်ကြမယ် ဆိုတဲ့အပေါ်မှာ လုပ်ရင်းနဲ့ပဲ ကျနော်တို့ ဘာတွေဆက်ပြီး ကောင်းအောင် လုပ်သွားကြမလဲဆိုတာကို လုပ်ရင်းနဲ့ တိုင်ပင်ရင်းနဲ့ အဲဒီလိုတော့ သဘောထားရှိတယ်။ ချက်ချင်းတော့ မရှိသေးဘူး။

မေး **အခက်အခဲတွေရော ရှိသေးလား။**

ဖြေ လောလောဆယ်ကတော့ မရှိသေးဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ ကျနော်တို့ စကားပြောကြတာတို့၊ ဆွေးနွေးကြတာတို့ကတော့ ခုနကလိုပေါ့လေ။ ကုသရေး၊ ထိန်းချုပ်ရေးအပိုင်းတွေ လောက်ပဲ၊ ကျန်းမာရေး ကိစ္စရပ်အပိုင်းတွေလောက်ပဲ ပြောတာဆိုတော့ ကျန်းမာရေးအပိုင်းမှာ အဆင်ပြေပါတယ်။

မေး **အခြား ဖြည့်စွက်ပြောစရာများ ရှိလားဗျ။**

ဖြေ တခြားပြောစရာက ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်လို့ကတော့ တနိုင်ငံလုံးမကဘူး။ တကမ္ဘာလုံးကနေ ဝိုင်းဝန်းပြီး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပြီးတော့ ကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ငန်းကို လုပ်ကြရမှာဖြစ်တယ်။ ဒီလိုမျိုးလုပ်ရတဲ့ အချိန်မှာကတော့ တားဆီးမှုတွေ၊ ပိတ်ပင်မှုတွေ၊ တပ်မတော်ဘက်ကလုပ်တဲ့ ဖြစ်ရပ်ကတော့ မဖြစ်သင့်ဘူးလို့ထင်တယ်။ ဒါဟာ အစိုးရရဲ့ လုပ်ငန်းနဲ့လည်း တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်တယ်။ ဒါကြောင့်လည်း ကျနော်တို့ရှေ့ဆက်ပြီးတော့ ဒီလိုမျိုး အနှောင့်အယှက်တွေ၊ အဟန့်အတားတွေ မရှိအောင်တော့ ကြိုးစားပြီးတော့ ဖြေရှင်းမယ်။ ခုဟာက မြန်မာအစိုးရဖွဲ့စည်းလိုက်တဲ့ သမ္မတရုံးက ဖွဲ့စည်းလိုက်တဲ့ အဖွဲ့ကနေပြီးတော့ အကောင်းဆုံး ကြပ်မတ်၊ ကာကွယ်၊ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းတွေကို အကောင်းဆုံး ဆောင်ရွက်သွားမယ်လို့ ပြောကြားလိုပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

အစိုးရရော တပ်မတော်ရောကပါ ပေးထားတဲ့ပစ္စည်းတွေကြောင့် ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေး ကိစ္စမှာတော့ လုံလောက်သလောက် ရှိနေပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ ရိက္ခာအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှုက အခုထိ ရှိနေတုန်းပါပဲ။

နိုင်အောင်မင်း(NMSP)အား မေးမြန်းခြင်း

Photo : NCA-S EAO

နိုင်အောင်မင်းသည် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP) ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီဝင်နှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ကိုဗစ်ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး ဗဟိုအဆင့်ကော်မတီ၏ ဒုတိယခေါင်းဆောင် ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၂၀ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၂၀ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ကိုဗစ်ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး ဗဟိုအဆင့်ကော်မတီ၏ ဒုတိယခေါင်းဆောင် နိုင်အောင်မင်းက အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုလုပ်ငန်းကို ရှင်းပြထားသည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် တပ်မတော်ဟူ၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အပိုင်း သုံးပိုင်းရှိသည်ဟု ပြောသည်။ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာန၊ ဆေးရုံနှင့် ချိတ်ဆက်ပြီး အမြန်ဆုံး ပို့ဆောင်နိုင်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ စီစဉ်ထားသကဲ့သို့၊ မေ ၁၆ ရက်တွင် ကျပ်သိန်း ၁၀၀နီးပါး တန်ဖိုးရှိသည့် ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများဖြစ်သည့် Hand Gel၊ PPE ဝတ်စုံ ၂၀၀၊ လက်ဆေးဆပ်ပြာရည်၊ ပိုးသတ်ဆေးရည် အစရှိသည်တို့ကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ပေးပို့လှူဒါန်းခဲ့သည်။ သို့သော် ပြည်ပမှပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသော လူထုများ များပြားလာသည့်အတွက် ဆိပ်၊ ဆား အဓိကရိက္ခာများ ကူညီနိုင်ရေး သက်ဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီကို တင်ပြထားကြောင်း ပြောပြခဲ့သည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ထိန်းချုပ်ရာဒေသတွင် ကွာရန်တင်းစခန်း ၁၂ ခု၊ စစ်ဆေးရေးနေရာ ၁၈ ခု ရှိနေသည်။

အယ်ဒီတာ

မေ မွန်ပြည်သစ်ပါတီအနေနဲ့ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အစိုးရ၊ တပ်မတော်တို့နဲ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေကို သိချင်ပါတယ်။

ဖြေ ကျနော်တို့ရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက သုံးပိုင်းရှိတယ်ဗျ။ ပြည်နယ်အစိုးရနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက တပိုင်း၊ တပ်မတော်နဲ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက တပိုင်း၊ နောက်ပြီး အစိုးရက ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီနဲ့က တပိုင်းပါ။ ပြည်နယ်အစိုးရနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက ဘာပဲလုပ်လုပ် ပြည်နယ်အစိုးရရဲ့ လုံခြုံရေးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးကတဆင့် သူတို့ကအကြောင်းကြားတယ်။ အကောင်အထည်ဖော်မှုတွေ လုပ်ကြတယ်။ အများဆုံးကတော့ ကုသရေးပိုင်းမှာဆိုရင် ကျနော်တို့က လုံနယ်ဝန်ကြီးကတဆင့် သက်ဆိုင်ရာ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဌာနနဲ့ ဆေးရုံနဲ့ ချိတ်ဆက်ပြီး အမြန်ဆုံးပို့ဆောင်နိုင်အောင်၊ နောက်ပြီး ကျနော်တို့ပို့တဲ့ လူနာကို အမြန်ဆုံးလက်ခံပြီးတော့ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးဖို့ကိစ္စတွေပါ။ ဥပမာဆိုရင် ရေးမြို့ဆေးရုံကတဆင့် မော်လမြိုင်ဆေးရုံကို ပြောင်းပြီးတော့ ကုသတဲ့ပုံစံမျိုးပါ။ အဲဒါကိုလည်း လုံနယ်ဝန်ကြီးကတဆင့် ပြည်နယ်အစိုးရ အစီအစဉ်နဲ့ လုပ်ထားတာ ရှိပါတယ်။ ပြည်နယ်အစိုးရကလည်း ကျနော်တို့ကို ကိုဗစ်ဆိုင်ရာ ကူညီထောက်ပံ့မှုပစ္စည်းတွေ ပေးထားတာရှိပါတယ်။ နောက်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကတဆင့်၊ မွန်ပြည်နယ် လွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌကတဆင့်လည်း ကျနော်တို့ ဒေသကို လာပြီးတော့ ကူညီပံ့ပိုးမှုတွေရှိပါတယ်။ ဒါကတော့ ပြည်နယ်အစိုးရ၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်အဆင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေပါ။

နောက်တခုက တပ်မတော်အခန်းကဏ္ဍပါ။ တပ်မတော်ဘက်ကကျတော့ ကျနော်တို့ သွားလုပ်တဲ့ ပညာပေးရေး အစီအစဉ်တွေရယ်၊ အဲဒါတွေက လက်ဆေးဖို့ကိစ္စ၊ Hand Gel

သုံးဖို့ကိစ္စ၊ အဝင်အထွက်ကိစ္စတွေကိုပါ။ အဲဒါတွေကို ဘယ်လို စိစစ်မယ် ဆိုတာပါ။ အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု နေရာတွေထဲမှာ ကျနော်တို့ တခါတလေ ပညာပေးမှု သွားလုပ်တာ ရှိတယ်။ အကူအညီပေးမှု သွားလုပ်တာ ရှိတယ်။ အဲဒါတွေကို သက်ဆိုင်ရာ တပ်မတော် တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့တွေကို အကြောင်းကြားပြီးတော့ လုပ်ပါတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့ အပတ်က ကစထမမှူး ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး အောင်စိုးက ကျနော်တို့ကို တွေ့ဆုံတယ်။ ဘာအကူအညီပေးရမလဲဆိုတာ ကျနော်တို့ ပြောကြတယ်။ လိုအပ်တဲ့ အကူအညီတွေကို ကျနော်တို့ တင်ပြတယ်။ ပထမဆုံးအနေနဲ့ ပြီးခဲ့တဲ့ ၁၆ ရက်နေ့မှာ သိန်းတရာနီးပါး ရှိတဲ့ ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းတွေဖြစ်တဲ့ Hand Gel တွေ၊ PPE ဝတ်စုံ ၂၀၀၊ လက်ဆေးဆပ်ပြာရည်၊ ပိုးသတ်ဆေးရည် စတာတွေကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ကျနော်တို့ကို ပေးထားတာတွေပါ။ အဲဒါတွေကို ရတနာမှာ ကျနော်တို့ လက်ခံယူခဲ့တယ်။ နောက်ပြီး ကျနော်တို့က ဒီဒေသမှာရှိတဲ့ ပြည်သူလူထုရဲ့ အခက်အခဲကို ကျော်ဖြတ်ဖို့အတွက် ပံ့ပိုးပေးပါလို့ တင်ပြထားတာ ရှိတယ်။ ဒါကတော့ ဘယ်တော့ပေးမယ်မသိဘူး။ အခုထိတော့ ပေးလာတာတော့ မရှိသေးပါဘူး။

နောက်ပြီး နိုင်ငံတော်က ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ ဒေါက်တာ တင်မျိုးဝင်း ခေါင်းဆောင်တဲ့ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့နဲ့ ပြီးခဲ့တဲ့ ၁၂ ရက်က ကျနော်တို့ တွေ့တယ်။ တွေ့တဲ့အခါ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးကိစ္စ၊ ကုသလူနာကို ဘယ်လိုပို့ဖို့ စီစဉ်မလဲကိစ္စ၊ နောက်ပြီး ကျနော်တို့ အချင်းချင်း ခရီးသွားရာဇဝင်တွေ Format တူညီဖို့ကိစ္စ၊ ပြည်ပကနေ ဝင်လာတဲ့ သူတွေကို ဘယ်လိုအစီအစဉ်နဲ့ ထားရှိသလဲ၊ ပြီးတော့ Quarantine ကို ဘယ်လို ထားလဲရယ် စစ်ဆေးဖို့ အစီအစဉ် ဘယ်လိုရှိလဲရယ် အဲဒါတွေကို ကျနော်တို့ ဆွေးနွေးကြတယ်။

နောက်ပြီး နိုင်ငံတကာ အကူအညီကို ကျနော်တို့ ဘယ်လို လုပ် ရယူနိုင်မလဲ၊ လက်ခံနိုင်မလဲဆိုတာကိုလည်း နိုင်ငံတော် ရဲ့အဆိုပြုချက် သုံးချက် ရှိတယ်။ အဲဒီသုံးချက်ထဲက အဆိုပြု ချက် နံပါတ်တစ်ဖြစ်တဲ့ အစိုးရရယ်၊ ကျနော်တို့ရယ်၊ NGO၊ INGO သုံးဘက်ပေါင်းပြီး ဆွေးနွေးပြီးတော့ ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်မှု အကူအညီပေးရေး ကိစ္စကိုပါ။ ဒါက Project ကြီးတဲ့ ကိစ္စဆိုရင်တော့ အဲဒီလိုပုံစံနဲ့ သွားမယ်။ Project ငယ်တဲ့ ကိစ္စမှာတော့ ကျနော်တို့က လူမှုအဖွဲ့အစည်းကနေ ရယူသွား မယ်ဆိုတာကို ကျနော်တို့ အမြင်ထားရှိခဲ့ပါတယ်။ အခုကိစ္စ ရော ကိုဗစ်အလွန်မှာ ဘယ်လိုကုစားနိုင်မလဲ၊ အခက်အခဲ စိန် ခေါ်မှုကို ဘယ်လိုကျော်ဖြတ်ရမလဲ ဆိုတာတွေ အဓိကအား ဖြင့် ကျနော်တို့နေရာဆိုရင် ပြည်တော်ပြန် အလုပ်သမားတွေ အများအပြား ဝင်ရောက်လာမယ်၊ အလုပ်လက်မဲ့ ပြဿနာ တွေ ရှိလာမယ်။ ကျနော်တို့ ထိန်းချုပ်ဒေသက ဆန်၊ ဆီ၊ ဆား အဓိကရိက္ခာမရှိဘူး။ ခြံထွက်ပစ္စည်းတွေပဲ ရှိတဲ့အတွက် မိုးရာသီအမီ ဘယ်လိုစုဆောင်းမလဲ၊ ရရှိဖို့ ဘယ်လို စီစဉ်ထား ရမလဲ။ ကျနော်တို့ ဒါကို သက်ဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီကို တင်ပြတယ်။ သက်ဆိုင်ရာ တပ်မတော်အဖွဲ့အစည်းကိုလည်း တင်ပြတယ်။ နောက်ပြီး ပြည်နယ်အစိုးရကတဆင့် ကျနော် တို့ကို နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဝေမျှနေတဲ့ ဒီရိက္ခာတွေ ထုတ်ပေး ဖို့ကိစ္စက ကျနော်တို့ ထိန်းချုပ်ဧရိယာမှာ အခုထက်ထိ ရရှိ ထားတာ၊ လက်ခံထားတာ မရှိသေးပါဘူး။ ကိုဗစ်ကာကွယ် ရေးပစ္စည်းပဲ ရှိတယ်။ အခြေခံရိက္ခာ ထုတ်ပေးထားတာ မရှိ သေးတော့ ကျနော်တို့လည်း ဒီကာလကို ကျော်ဖြတ်ဖို့ အတွက် တော်တော်လေး ခက်ခဲတဲ့စိန်ခေါ်မှုတွေ ရှိနေတယ် ဆိုတော့ တောင့်ခံထားတုန်းပဲ။ အခုထိတော့ ဘာမှ အဖြေ ကြားတာ မရှိဘူး။ ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီကတော့ ကျနော်တို့ ကို ချိန်းထားတယ်။ လာမယ့် တနင်္လာနေ့ (မေ ၂၅ ရက်)မှာ

ကျနော်တို့က ဒီဒေသမှာရှိတဲ့
ပြည်သူလူထုရဲ့အခက်အခဲကို
ကျော်ဖြတ်ဖို့အတွက် ပံ့ပိုးပေးပါလို့
တင်ပြထားတာရှိတယ်။
ဒါကတော့ ဘယ်တော့ပေးမယ်မသိဘူး။
အခုထိတော့
ပေးလာတာမရှိသေးပါဘူး...

ကျနော်တို့ကို ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီက NRPC ရုံးမှာ ကိုဗစ်
ဆိုင်ရာပစ္စည်းတွေ ပေးအပ်ဖို့ဖိတ်ထားတယ်။ ဘာပစ္စည်းတွေ
ပါမလဲဆိုတာတော့ ကျနော်တို့လည်း အသေးစိတ် မသိရ
သေးဘူး။ အဲဒီနေ့မှပဲ ဘယ်ပစ္စည်းတွေ ဘယ်လိုပါမလဲဆိုတာ
တိတိကျကျ သိရမှာပါ။

- မေး** တခြား တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေနဲ့ရော မွန်ပြည်
သစ်ပါတီအနေနဲ့ ကိုဗစ်ကာကွယ် ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ဆောင်မှု
တွေမှာ ဘယ်လို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ ရှိနေလဲခင်ဗျ။
- ဖြေ** ကျနော်တို့ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့ အချင်းချင်းက ညှိနှိုင်းရေး
ကော်မတီနဲ့ မတွေ့ဆုံကတည်းက အစိုးရနဲ့တွေ့တဲ့အခါကျ
ဘယ်လိုပြောမလဲ၊ ဘယ်လိုမူဝါဒတွေချမှတ်မလဲ ယေဘုယျ
သဘောထားတွေကို ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုတွေ ရှိခဲ့တယ်။ ဒီ စစ်
ဆေးရေးနေရာတွေ၊ Quarantineထားတဲ့နေရာတွေကတော့
KNU ဒေသနဲ့ ထိစပ်မှုရှိတဲ့၊ ထပ်နေတဲ့နေရာတွေ ရှိတယ်။
ဒါပေမဲ့ ကိုဗစ်အရေးမှာတော့ ဘာပြဿနာမှမရှိပါဘူး။

နောက်ပြီးတော့ တကယ်ထပ်တဲ့ နေရာကလည်းရှိတော့ ရှိပေမဲ့ ကွဲကွဲပြားပြားရှိတဲ့အတွက် ဒီကိစ္စကိုတော့ အငြင်းပွား မှုမရှိဘဲ အတူတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ ပြောထားကြပါတယ်။ ကိုဗစ်အပိုင်းမှာတော့ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့တွေနဲ့ ကွဲပြားမှုမရှိ ဘဲ အတူတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြပါတယ်။

- မေး** **မွန်ပြည်သစ်ပါတီရဲ့ ကိုဗစ် ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး ဆောင်ရွက် မှုနဲ့ ဒေသတွင်း လိုအပ်ချက်တွေကိုလည်း ပြောပြပေးပါခင်ဗျ။**
- ဖြေ** ကျနော်တို့က ပြီးခဲ့တဲ့ ကိုဗစ်ရောဂါ ၁ပေါက်တည်းက ဗဟို အလုပ်အမှုဆောင် ကော်မတီဝင်တွေ အစည်းအဝေး ထိုင် တယ်။ ပြီးတော့ မတ်လကုန်မှာ ထိုင်ပြီးတော့ ဧပြီလမှာ ဗဟို အဆင့် ကိုဗစ်ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး ကော်မတီတရပ် ကို ဖွဲ့စည်းလိုက်တယ်။ CEC နှစ်ယောက်နဲ့ CC တွေ၊ ကျန်းမာ ရေးဌာန၊ ပညာရေးဌာနတွေ စုဖွဲ့ပြီးတော့ ၁၆ ဦး ပါတဲ့ ဗဟို အဆင့်ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းလိုက်တယ်။ ဧပြီလမှာ ကျနော်တို့ ကိုယ့်ဒေသကိုယ့်ပုံစံနဲ့ ဒေသခံပြည်သူတွေနဲ့ ပေါင်းပြီးတော့ Quarantine ထားတဲ့နေရာတွေကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖွဲ့စည်း ထားတယ်။ အဲဒီအခြေအနေကတော့ ကျနော်တို့က ဧပြီလ ကုန်မှာ ဒါကို နည်းနည်း ပြန်ချဲ့လိုက်တယ်။ တိုက်နယ်အဆင့် ထားပြီးတော့ Quarantine ထားတဲ့နေရာတွေက ၁၂ နေရာ၊ စစ်ဆေးရေးနေရာက ၁၈ နေရာ ထားပြီးတော့ လုပ်ဆောင်ပါ တယ်။ ကျနော်တို့ရဲ့ အဓိကလုပ်ငန်းကြီး လေးရပ်ဖြစ်တဲ့ ပညာပေးရေးလုပ်ငန်းရယ်၊ သံသယရှိလူနာကို အချိန်မီ နီးစပ်ရာဆေးရုံကို ပို့ဆောင်တဲ့လုပ်ငန်းရယ်၊ ကာကွယ်ထိန်း ချုပ်ရေး လုပ်ငန်းရယ်၊ နိုင်ငံခြားက အကူအညီရော၊ အစိုးရ အကူအညီရော၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းရဲ့ အကူအညီရော၊ NGOs အကူအညီရော၊ အကူအညီရရှိရေးလုပ်ငန်းကို ဗဟိုအဆင့် ကော်မတီအောက်မှာ အဖွဲ့လေးခုဖွဲ့ပြီး လုပ်ထားပါတယ်။ စိန်

ခေါ်မှု ကြီးကြီးကတော့၊ အခုက လူမှုအဖွဲ့အစည်းနဲ့ပေါင်းပြီး အစိုးရရော တပ်မတော်ရောကပါ ပေးထားတဲ့ပစ္စည်းတွေ ကြောင့် ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေး ကိစ္စမှာတော့ လုံလောက် သလောက် ရှိနေပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ ရိက္ခာအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှုက အခုထိရှိနေတုန်းပါပဲ။ ရိက္ခာအတွက် ထိထိရောက်ရောက် လာကူညီပေးမယ့် အဖွဲ့အစည်းက အစိုးရကအစ အခုထိ မရှိ သေးတော့ ရှေ့ဆက်သွားဖို့ အခက်အခဲကြီးမားမယ်လို့ ထင် ပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ထိုင်းမှာက လမ်းဖွင့်ပြီဆိုရင်တောင် စက်ရုံ အလုပ်ရုံတွေက ပြန်မလုပ်နိုင်သေးတော့ ကျနော်တို့လူတွေ တော်တော်ဒုက္ခရောက်တယ်။ ထိုင်းမှာ စားစရာမရှိ၊ ပြန်စရာမရှိ ဖြစ်နေတယ်။

ဦးအောင်ဆန်းမြင့်(KNPP)အား မေးမြန်းခြင်း

Photo - Facebook/KNIC

ဦးအောင်ဆန်းမြင့်သည် ကရင်နီ အမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP) ဗဟိုကော်မတီဝင်နှင့် KNPP ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေးကော်မတီ၏ ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ပြီး ကိုဗစ်ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နေသူ ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၁၉ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၉ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

ကရင်နီ အမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP) ၏ ဗဟိုကော်မတီဝင်နှင့် ကိုဗစ် ကာ ကွယ်ရေးဘုတ်အဖွဲ့ဝင်ဦးအောင်ဆန်းမြင့်က မြန်မာအစိုးရနှင့်ပုံမှန်ဆက်ဆံရေးအခြေအနေ၊ ကိုဗစ်ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေများကို ရှင်းပြထားသည်။ KNPP ထိန်းချုပ်ရာဒေသအတွင်း ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးရေး ဂိတ် ၁၈ ခု မိုတိုင်းဆေးခန်း ၅၇ ခုကို မြို့နယ်များ၊ ကျေးရွာများတွင် ဖွင့်ထားသော်လည်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရက ကန့်ကွက်၍ ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာန၏ လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရန်သာ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ယခုတိုင် ပိုးတွေ့လူနာ မရှိသေးပေ။ ပြည်နယ်အစိုးရက ကျန်းမာရေးအကူ အညီများ တောင်းခံရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ အစိုးရနှင့် ထိရောက်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိသေးကြောင်း၊ အစီအစဉ်များကို အချင်းချင်း ချပြညှိနှိုင်းနိုင်မှု မရှိသေးဟုဆိုသည်။ မေလ ၁၆ ရက်တွင် ထိတွေ့ပစ်ခတ်မှုတခု ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ အရပ်သားတဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ညှိနှိုင်း ဖြေရှင်းဆဲ ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာ

မေး KNPP အနေနဲ့ လက်ရှိ ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး အစိုးရ၊ တပ်မတော်တို့နဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေကို သိချင်ပါတယ်။ ဘယ်လိုပုံစံမျိုးနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု လုပ်နေလဲဆိုတာကိုလည်း သိချင်ပါတယ်ဗျ။

ဖြေ ဒီလ ၃၀ ရက်မှာ သူတို့က စတင်ဖွဲ့စည်းလိုက်တယ်။ ကျနော်တို့ကို မေ ၅ ရက်မှာ စာတစောင်ပို့တယ်။ ၁၂ ရက်မှာ စာတစောင်ပို့တယ်။ သူတို့လိပ်မူတဲ့ပုံစံကတော့ အပစ်ရပ်ထားတဲ့အဖွဲ့တွေနဲ့ ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့မှ ဆွေးနွေးတယ်။ ကျနော်တို့အနေနဲ့ဘယ်လိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မလဲဆိုတဲ့ပုံစံပါ။ တည့်ကြီးတော့ KNPP ကို ဖိတ်တာတော့ မရှိပါဘူး။ အဲဒါတချက်။ နောက်ပြီးတော့ ကျနော်တို့ ပြည်နယ်အစိုးရအစည်းအဝေးမှာတော့ ကျနော်တို့ကို ပြည်နယ်အစိုးရက နေပြီတော့မှ ကျန်းမာရေးလုပ်သားတွေအတွက် လိုအပ်မယ့် စမ်းသပ်စစ်ဆေးနိုင်ဖို့အတွက် ပစ္စည်းတွေ၊ အကူအညီတွေကို စာရင်းပြုစုပြီးတော့ တင်ပြလာနိုင်တယ်ဆိုတာ၊ အကူအညီပေးနိုင်တဲ့အခြေအနေရှိပါက စီစဉ်ပေးမယ်လို့ ပြောတယ်လေ။ ကျနော်တို့က လစဉ် အစိုးရနဲ့ ပုံမှန်အစည်းအဝေးတွေတော့ရှိတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခု ကိုဗစ်ဖြစ်ပြီးတဲ့နောက်ပိုင်းမှာ အဲဒီအစည်းအဝေးက နည်းနည်းလေး ရွှေ့ဆိုင်းထားတော့ လူချင်းမတွေ့ဖြစ်ဘူး။ မတွေ့ဖြစ်ဘူးဆိုတော့ လောလောဆယ် အစိုးရနဲ့ညှိနှိုင်းတဲ့အပိုင်းမှာ မတ်လတုန်းက ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ကျနော်တို့ အထဲထဲမှာလုပ်တယ်။ လုပ်တဲ့အချိန်မှာ ကျနော်တို့ တချို့ကျေးရွာတွေ ကြားထဲမှာပေါ့၊ မြို့နယ်တွေ ကြားထဲမှာ Lockdown လုပ်လိုက်တာရှိမယ်။ Lockdown လုပ်လိုက်တော့ ပြည်နယ်အစိုးရက ကျနော်တို့ကို ကန့်ကွက်စာ ပြန်ပေးတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ပြည်နယ်အစိုးရရဲ့ ကျန်းမာရေးဌာနက ညွှန်ကြားတဲ့အတိုင်းပဲ အားလုံးက လိုက်နာဆောင်ရွက်သွားဖို့ပါ။ အဲဒီလို ဆိုတဲ့အခါကျတော့

ပြည်နယ်အစိုးရနဲ့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲက မရှိသေးတော့ ချိတ်ဆက်မှုက နည်းနည်းလေး အားနည်းနေတယ်။

ဒါပေမဲ့ ကျနော်တို့ရဲ့ ကျန်းမာရေးဌာနက ဝန်ထမ်းတွေကတော့ သူတို့အထဲထဲမှာပေါ့။ သူတို့ တတ်နိုင်သလောက် ကိုဗစ်တားဆီးရေးအတွက် ကျနော်တို့ ထိန်းချုပ်နယ်မြေတွေမှာ ကိုဗစ် ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေ အနည်းဆုံး ၁၈ ခုလောက်ဖွင့်ထားတယ်။ နောက် Mobile Clinic တွေလည်း ၅၇ ခု လောက်ရှိတယ်။ အဲဒီမှာတော့ ကိုဗစ်တားဆီးရေး လုပ်နေပါတယ်။ လောလောဆယ်တော့ ကယားပြည်နယ်က မတွေ့သေးဘူးဗျ။ အဲဒီလို စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေချပြီး စစ်ဆေးနေလည်း သံသယလူနာ မတွေ့သေးဘူး။ တကယ်လို့ တွေ့လို့ရှိရင် အစိုးရဆေးရုံတွေကို၊ ကျန်းမာရေးဌာနကို လွှဲပြောင်းပေးဖို့ကိုတော့ အစိုးရနဲ့ညှိနှိုင်းထားတာ ရှိပါတယ်။ လက်တွေ့ကလည်း ကိုဗစ်လူနာက ကယားပြည်နယ်မှာလည်း မတွေ့သေးတော့ ကျနော်တို့ချိတ်ဆက်မှုက အဲဒီလောက်ပဲ ရှိတယ်။ အစိုးရဆီက အကူအညီ အထောက်အပံ့တွေကတော့ ဒီနေ့အထိ ဘာမှမရသေးဘူး။ လောလောဆယ် ပြည်တွင်းမှာ တခြားအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ NGOs တွေ၊ INGOs တွေနဲ့ ပူးတွဲပြီးမှ ကိုဗစ် ကာကွယ်တားဆီးရေးတွေကို လုပ်နေတာ ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူတို့က အကန့်အသတ်နဲ့ ဖြစ်နေတယ်။ ဆိုလိုတာက အစိုးရက သူတို့ထိန်းချုပ်နိုင်တဲ့ နယ်မြေထဲမှာပေါ့။ ဥပမာဆို မြို့နဲ့နီးတဲ့ ဒေသတွေမှာဆိုရင် သူတို့ရဲ့ ကျန်းမာရေးဌာနအစီအစဉ်နဲ့ပဲ သူတို့လုပ်တယ်။ ကျနော်တို့ကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ သူတို့ ဖိတ်ခေါ်တယ်။ အဲဒီ ပူးပေါင်းဆိုတဲ့စကားလုံးကလည်း တော်တော်ခက်တယ်ဗျ။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်မှာကတည်းကပါ။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်တယ်။ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်တယ်ဆိုတဲ့ စကားလုံးတွေက ကျနော်တို့ကပဲ ပူးပေါင်းရမယ်လို့မျိုး ဖြစ်နေတယ်။ တကယ်က ပူးပေါင်းဆို

တာ ကျနော်တို့နားလည်တာက နှစ်ဖက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် တာကို ပြောတာမျိုးပါ။ သူတို့ပြောတာကတော့ သူတို့နဲ့ပူး ပေါင်းဆိုရင် သူတို့လုပ်တဲ့လုပ်ငန်းတွေကို ကျနော်တို့ သွား ရောက်ပြီး ဝင်ရောက်ပါရမယ့် သဘောမျိုးပဲ။ အဲဒီလောက်ပဲ ဖြစ်နေတယ်။ ကျနော်တို့လိုချင်တာက တကယ်ပူးပေါင်းတဲ့ Cooperation ကို လိုချင်တာ။ အဲဒါလေးတခုကတော့ ပြည် တွင်းထဲမှာ ဖြစ်နေတာပါ။

ကျနော်တို့က အစိုးရနဲ့ ချိတ်ဆက်ဖို့ကတော့ ဒီနေ့ပဲ (မေ ၁၉ ရက်) စာပြန်ဖို့ရှိပါတယ်။ ရုံးက စာပြန်လိုက်ပြီလား တောင် မသိဘူး။ ကျနော်တို့ဆီမှာလည်း ကိုဗစ်တားဆီးရေး အဖွဲ့ကို တရားဝင် ဖွဲ့စည်းထားပြီ ဆိုတဲ့အကြောင်းကို သူတို့ ကို ကျနော်တို့က အကြောင်းကြားစာပါ။ အဲဒါပိုပေးမယ့် အခြေအနေရှိပါတယ်။ လောလောဆယ်ကတော့ သူတို့နဲ့ ကျနော်တို့ကြား ထိထိရောက်ရောက်၊ အွန်လိုင်းကဖြစ်စေ ဆွေးနွေးတာတော့ မရှိသေးပါဘူး။^၁ ခုနကပြောသလို ကျနော်တို့ ပြည်တွင်းမှာလည်း လုပ်နေတယ်။ နယ်စပ်မှာ လည်း ကျနော်တို့လုပ်နေတာတွေ ရှိပါတယ်။ ပြည်တွင်းမှာ တော့ Quarantine Camp တွေဆိုတာ ကျနော်တို့ ထားလို့ မရဘူး။ Quarantine Camp အားလုံးက အစိုးရကပဲ အကုန် လုံးလုပ်ထားတာရှိပါတယ်။ မြို့နယ်အလိုက်တွေ Quarantine Camp တွေ လုပ်ထားတာရှိပါတယ်။ ဝင်လာတဲ့သူတွေကို သူတို့အစီအစဉ်နဲ့သူတို့ လုပ်ထားတာရှိပါတယ်။ ကျနော်တို့ ကတော့ ရောဂါစောင့်ကြည့်ရေးအတွက် ကျနော်တို့ ထိန်း ချုပ်နယ်မြေတွေမှာ အဲဒါပဲလုပ်နိုင်တယ်။ ပညာပေးအစီအစဉ် တွေ လုပ်နိုင်တယ်။ Quarantine Camp ကတော့ ကျနော်တို့ မရှိပါဘူး။ ပြည်ပက ပြန်လာတဲ့သူတွေ နယ်စပ်က ပြန်လာတဲ့

၁ အစိုးရ၏ COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ကုသရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းရေး ကော်မတီနှင့် KNPP တို့အကြား online video conferencing ကို မေ ၂၂ ရက်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

**သူတို့နဲ့ပူးပေါင်းဆိုရင်
သူတို့လုပ်တဲ့လုပ်ငန်းတွေကို
ကျနော်တို့
သွားရောက်ပြီး
ဝင်ရောက်ပါရမယ့်
သဘောမျိုးပဲ။
အဲဒီလောက်ပဲဖြစ်နေတယ်...**

သူတွေအားလုံးကို Quarantine Camp တွေ မြို့နယ်အလိုက် ပြည်နယ်အစိုးရက လုပ်ထားပါတယ်။ ကျနော်တို့ကတော့ ပညာပေးရေးနဲ့ ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေ အထဲထဲ မှာရှိတယ်။ နယ်စပ်မှာတော့ ကျနော်တို့ Quarantine Camp ရှိပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလို့ရှိရင် မတ်လတုန်းက စပြီး တော့ နယ်စပ်သွားလာမှု ဂိတ်တွေကို ပိတ်လိုက်တယ်။ ကျနော်တို့ KNPP ကိုယ်တိုင် ပထမဆုံးပိတ်လိုက်တယ်။ ကျနော်တို့က မတ် ၁၈ ရက်မှာ ပိတ်လိုက်တယ်။ ထိုင်းအစိုးရကလည်း ၂၀ ရက်မှာ ထပ်ပိတ်တယ်ပေါ့။ အဲဒီအချိန်မှာ ပြည်တွင်းထဲကနေပြီးမှ ဒီဘက်ကို လာတဲ့သူတွေလည်း ကျန်နေတယ်။ ဒီဘက်ကနေ ပြည်တွင်းကို ပြန်တဲ့သူတွေလည်း တစ်နေ့တယ်။ ကျန်နေတဲ့အတွက် ကျနော်တို့က အစိုးရနဲ့ ညှိနှိုင်းလိုက်တယ်။ ညှိပြီးမှ လမကုန်ခင် ကြားထဲမှာ တခေါက်ပေါ့။ ကျန်ခဲ့တဲ့သူတွေလည်း ပြန်ပို့လိုက်တယ်။ အထဲမှာ ကျန်ခဲ့တဲ့သူတွေလည်း ဒီဘက်ကို ပြန်လာခိုင်းတယ်။ အဲလိုမျိုး တခေါက်တော့ အစိုးရနဲ့ညှိနှိုင်းပြီး လုပ်လိုက်ပါတယ်။ လုပ်ပြီး

တဲ့နောက်ပိုင်းမှာ ထိုင်းမှာ အလုပ်သွားလုပ်တဲ့သူတွေ ကျ
 နော်တို့နယ်စပ်ကို ဝင်ရောက်လာတယ်။ အဲဒါကြောင့် နယ်
 စပ်စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေ လုပ်လိုက်တယ်။ Quarantine
 Camp တွေလည်း ဖွင့်ထားလိုက်တယ်။ လူက ၂၀၀ လောက်
 ပေါ့။ ဝင်ရောက်လာတာကို ကျနော်တို့လုပ်လိုက်တယ်။
 နောက်ပြီး ဒုက္ခသည်စခန်းတွေလည်းရှိတယ်။ နယ်စပ်ကနေ
 ပြီးမှ ကျနော်တို့လူမျိုးတွေရဲ့ ကျေးရွာတွေလည်းရှိတယ်။
 အဲဒါကြောင့် ကျနော်တို့ KNPP က ကာကွယ်တားဆီးရေး
 လုပ်ငန်းတွေ၊ ပညာပေးအစီအစဉ်တွေ၊ ကျန်းမာရေး စစ်
 ဆေးရေးဂိတ်တွေ လုပ်လိုက်တယ်။ ဒီနေ့အချိန်ထိ ကျနော်တို့
 လုပ်နေတယ်။ အစိုးရနဲ့တော့ အဖွဲ့အချင်းချင်း စကားမပြောရ
 သေးတဲ့အတွက် ကျနော်တို့ plan တွေကို သူတို့ကို ချပြ
 ဆွေးနွေးတာ မရှိသေးဘူး။ သူတို့ကလည်း မေလကမှ သူတို့
 လှုပ်ရှားမှုတွေ ဖြစ်လာတာကြောင့် သိပ်မကြာသေးတဲ့
 အတွက် ကျနော်တို့နဲ့ မထိတွေ့ရသေးတဲ့အတွက် မလုပ်ရ
 သေးပါဘူး။

တပ်မတော်နဲ့ကလည်း တချက်ရှိတယ်ဗျ။ ကျနော်တို့
 နယ်စပ် ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးရေးဂိတ်ကို ပိတ်ပြီးတော့ လက်
 ကျန်လူတွေက လာနိုင်တယ်။ ထိုင်းမှာ ဗမာက လမ်းဖွင့်
 လိုက်ပြီဆိုရင် အများကြီး လာဖို့ရှိသေးတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲ
 ဆိုရင် အဲဒီမှာက၊ ထိုင်းမှာက လမ်းဖွင့်ပြီဆိုရင်တောင် စက်ရုံ
 အလုပ်ရုံတွေက ပြန်မလုပ်နိုင်သေးတော့ ကျနော်တို့လူတွေ
 တော်တော်ဒုက္ခရောက်တယ်။ ထိုင်းမှာ စားစရာမရှိ၊ ပြန်စရာ
 မရှိဖြစ်နေတယ်။ အဲဒီလူတွေက နယ်စပ်ကနေ ပြန်လာမှာပဲ။
 အဲဒီအတွက်လည်း Quarantine Camp တွေကို ကျနော်တို့
 အဆင်သင့် လုပ်ထားတယ်။ နယ်စပ်မှာ စစ်ဆေးရေးဂိတ်
 လုပ်တဲ့အချိန်မှာ တပ်မတော်ကလည်း နယ်စပ်နဲ့နီးတဲ့ စခန်း
 တခုမှာ သူတို့ နေရာချထားတဲ့ တပ်မတော်က လူတွေက

သူတို့ကလည်း ဘယ်လိုသတင်းရသွားလဲ မသိဘူး။ သူတို့ ဆင်းလာပြီးတော့ ကျနော်တို့ နယ်စပ်ဂိတ်ကို ဝင်လာပြီးမှ သူတို့လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မယ်။ သူတို့လည်း အစီအစဉ်ရှိတယ်ဆိုပြီးတော့ ကျနော်တို့ နယ်စပ်ဂိတ်ကို ဝင်လာတယ်။ လာတော့ အဲဒါတော့ ကျနော်တို့က မဖြစ်နိုင်ဘူး။ အဲဒီလိုမျိုးဆိုရင် သူတို့ရဲ့ဘော်နဲ့ ကျနော်တို့ရဲ့ဘော်တွေ ရောထွေးကုန်မယ်။ ကျနော်တို့က မဖြစ်နိုင်ဘူး ပြောလိုက်တယ်။ အဲဒီတုန်းက ဗိုလ်ချုပ်ခင်ဇော်ဦးတို့ရဲ့ ကော်မတီကလည်း မဖွဲ့ရသေးဘူး။ မဖွဲ့ရသေးတဲ့အချိန်မှာ သူတို့ကလည်း ကျနော်တို့လုပ်တာ ကြားတာနဲ့ ဆင်းလာတာ။ အဲဒါနဲ့ ကျနော်တို့ အောက်ခြေတပ်အချင်းချင်း ညှိပြီးမှ သူတို့ ပြန်တက်သွားတယ်။ အဲဒါတခုတော့ တပ်နဲ့ ကျနော်တို့ရှိတယ်။

အထဲထဲမှာတော့ မရှိဘူးပေါ့။ ပြီးခဲ့တဲ့ မေ ၁၆ ရက်ကပဲ ပစ်ခတ်မှုတခုဖြစ်ပြီး အရပ်သားတဦး သေဆုံးသွားတယ်ဆိုတာ ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒါမျိုးတွေ တပ်မတော်နဲ့တော့ ရှိတယ်။ အဲဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ရှင်းနေရတယ်။ သူတို့ကလည်း ကျနော်တို့ကို ကန့်ကွက်စာပို့ထားတယ်။ ကျနော်တို့က ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်အပေါ်မှာ တပ်မတော် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်က ထုတ်ပြန်ထားတဲ့ ပြည်သူ့လူထုကို ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး မဖြစ်ဖို့၊ ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ်မှာ အမြတ်မထုတ်ဖို့ ဆိုတာတွေကို ကျနော်တို့က ဖောက်ဖျက်တယ်ဆိုတာပါ။ အဲဒီလို သဘောတူညီချက်ထားတယ်ဆိုတာ ကျနော်တို့က ဘယ်တုန်းက သဘောတူထားလို့လဲ။ သူတို့က တဖက်သတ် စွပ်စွဲလိုက်တာက လမ်းခင်းနေတဲ့ အရပ်သားတဦး သေဆုံးသွားတယ်။ ကျနော်တို့က သဘောတူထားတဲ့အချက်တွေ ချိုးဖောက်တယ်။ ပြီးတော့ ကျနော်တို့က စတင်ပစ်ခတ်တယ်။ အဲဒီလိုမျိုးတွေ စွပ်စွဲတယ်။ အမှန်တကယ်က သူတို့က တဖက်သတ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ကြေညာလိုက်တယ်

ဆိုလို့ရှိရင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း တဖက်သတ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဖြစ်ဖို့လိုတယ်။ အခု ကျနော်တို့ ကြုံတွေ့နေရတာက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ကြေညာပြီးရင် သူတို့က နယ်မြေစိုးမိုးရေးကို မသိမသာနဲ့ လုပ်လာတာတွေရှိတယ်။ KNU မှာလည်း အဲဒီလိုပဲ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၂၁ ရက်တုန်းက သူတို့ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လုပ်တုန်းကလည်း သူတို့က ကျနော်တို့ဆီမှာ တပ်စခန်း လေးခုလောက် လာချလိုက်တာ။ အဲဒီလိုမျိုး ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အခုလည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ၉ ရက်က ကြေညာတယ်။ အခု ၁၆ ရက်မှာကျတော့ ကျနော်တို့ကို အကြောင်းမကြားဘဲနဲ့ ကျနော်တို့တပ်ဖွဲ့တွေ အခြေပြုထားတဲ့ နယ်မြေကိုတက်သွားတော့ ထိတွေ့မှု ဖြစ်သွားတာပေါ့။ တက်သွားတဲ့အချိန်မှာလည်း အရပ်သားသေသွားတဲ့ကိစ္စကို လွှတ်တော်အမတ်တွေကနေ စွပ်စွဲတာရှိတယ်။ ဖြစ်စဉ်က အဲဒီနေ့က လွှတ်တော်အမတ်တွေက အဲဒီရွာဘက်တွေ သွားမယ်ဆိုပြီးတော့ ကျနော်တို့ ဆက်ဆံရေးရုံးကို ခွင့်တောင်းတာ ရှစ်ဦးပါ။ ကျနော်တို့ကမေးတယ်၊ တပ်တွေ၊ ရဲတွေ ပါမလားဆိုတာကို။ မပါဘူးဆိုပြီးမှ သူတို့တက်လာတော့ ကျနော်တို့ရဲဘော်တွေက ကားတွေကို စစ်ဆေးတာ။ နောက်ကနေ တပ်တွေ၊ ရဲတွေက ကားတွေနဲ့တက်လာတယ်။ တက်လာတော့ ထိတွေ့မှုတွေ ဖြစ်တာပေါ့။ အခု အရပ်သားသေတယ် ဆိုတာကလည်း လွှတ်တော်အမတ်တွေ ခေါ်လာတဲ့ ကားသမား ထိသွားတာပါ။ နောက်ပြီးကျတော့ လှုပ်ရှားမှုတိုင်းမှာ နှစ်ဖက်ကို သုံးရက် ကြိုတင်အကြောင်းကြားဖို့ပါ။ ဒါလည်း သူတို့ကပဲဖောက်တာပါ။ နောက်ပြီးမှ သူတို့ သုံးနှုန်းထားတာလည်း ရှိတယ်။ သူတို့ နယ်မြေစိုးမိုးမှုအတွက် လှုပ်ရှားနေတဲ့စစ်ကြောင်း ဆိုတာကလည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကြေညာပြီးရင် နယ်မြေစိုးမိုးမှုလှုပ်ရှားဖို့ လိုသလား ဆိုတာကိုပါ။ အရင် ၂၀၁၈၊ ၂၀၁၉ တုန်းကလည်း ကျနော်

ထိုင်းမှာက
လမ်းဖွင့်ပြီဆိုရင်တောင်
စက်ရုံအလုပ်ရုံတွေက
ပြန်မလုပ်နိုင်သေးတော့
ကျနော်တို့လူတွေ
တော်တော်ဒုက္ခရောက်တယ်။
ထိုင်းမှာ စားစရာမရှိ၊
ပြန်စရာမရှိ ဖြစ်နေတယ်...

တို့မှာ အဲဒါမျိုးတွေ အတွေ့အကြုံ ရှိပါတယ်။ တပ်မတော်နဲ့ ကျနော်တို့ကြား ထိတွေ့မှုကတော့ အဲဒါလေးပါ။ ဒီကိစ္စကို လည်း ထပ်မံမဖြစ်ပွားအောင် ထိန်းထိန်းသိမ်းသိမ်းနဲ့ ညှိနှိုင်း နေပါတယ်။

မေး တခြား တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ရော KNPP အနေနဲ့ ကိုဗစ် ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ဆောင်မှု တွေမှာ ဘယ်လို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေရှိနေလဲ ဆိုတာကို သိချင်ပါတယ်။

ဖြေ အစိုးရက အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက် ကိုင်အဖွဲ့တွေနဲ့ ဆွေးနွေးတာတွေ စနေပါပြီ။ အဲဒီလိုပဲ ကျနော်တို့ကလည်း အပစ်ရပ်ထားတဲ့ အဖွဲ့ ၁၀ ဖွဲ့နဲ့ မကြာ ခဏ ဆွေးနွေးမှုတွေရှိပါတယ်။ အရင်ကတော့ လူကိုယ်တိုင် တွေ့တယ်။ အခုတော့ အွန်လိုင်းကတစ်ဆင့် ကျနော်တို့အနေနဲ့ ကိုဗစ်တင်မကဘူး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွေမှာ ဘယ်လိုတွေ ပါဝင်နိုင်မလဲဆိုတာကို အမြဲထိတွေ့ ဆွေးနွေးနေပါတယ်။

သူတို့လည်း အစိုးရနဲ့ဆွေးနွေးရင်း ရရှိတဲ့အချက်တွေကို ကျနော်တို့ဆီ အမြဲပို့ပေးပါတယ်။ တခြား တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တွေနဲ့လည်း ကျနော်တို့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် နေပါတယ်။ အခြေအနေတွေကိုလည်း အချိန်နဲ့တပြေးညီ လုပ်ကြပါတယ်။ ပြည်တွင်းက တခြား လက်နက်ကိုင်တွေနဲ့ လည်း ချိတ်ဆက်လုပ်ပါတယ်။ အခုဆိုရင် ကိုဗစ်တားဆီးရေး အတွက် ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေ၊ ပညာပေးအစီ အစဉ်တွေကို ကျနော်တို့ ပြည်တွင်းမှာရှိတဲ့ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးရဲ့ ကျန်းမာရေးဌာနနဲ့ KNPP ရဲ့ ကျန်းမာရေးဌာန ပူးပေါင်းပြီးလုပ်နေပါတယ်။

မေး ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါနဲ့ပတ်သက်ပြီး KNPP နယ်မြေအတွင်း လက်ရှိအခြေအနေနဲ့ ဘယ်လို ကာကွယ်ထိန်းချုပ်မှုတွေ လုပ် ဆောင်ထားသလဲဆိုတာကို သိချင်ပါတယ်။

ဖြေ ကျနော်တို့ကတော့ မတ်လကုန်ခါနီးကတည်းက စပြီးတော့ ကိုဗစ်ကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ငန်းကို လုပ်တယ်ပေါ့။ ပြည် တွင်းမှာကတော့ KNPP ရဲ့ ကျန်းမာရေးဌာနက လုပ်သလို တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ကျန်းမာရေး ဌာနတွေ ပူးပေါင်းထားတဲ့ CHDN (Civic Health Development Network) ဆိုတာ ဖွဲ့ထားတယ်။ အဲဒီဖွဲ့ထားတဲ့ အဖွဲ့က နေပြီမှ ကျနော်တို့ ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေလုပ် တယ်။ နောက်ပြီး ကိုဗစ် တားဆီးကာကွယ်ရေး ပညာပေး ရေး လုပ်ငန်းတွေ၊ သတင်းအချက်အလက် မျှဝေခြင်း လုပ် ငန်းတွေကို ကျနော်တို့ ထိန်းချုပ်နယ်မြေမှာလည်း လုပ် တယ်။ ရှင်းရှင်းပြောရမယ်ဆိုရင် ကယန်းပြည်သစ်ပါတီ ကလည်း ပါတယ်ဆိုတော့ ကယန်းလူငယ်တွေလည်း ပါဝင် ပြီး ကယန်းဒေသမှာ ထပ်ပြီးလုပ်တယ်။ ထူးခြားတဲ့အချက် ကတော့ ကာကွယ်တားဆီးရေး ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးရေး

ဂိတ်တွေနဲ့ ပညာပေးအစီအစဉ်တွေပဲ လုပ်နိုင်တယ်။ Quarantine တွေကတော့ အစိုးရကပဲ သူတို့မြို့နယ်အလိုက် လုပ်ထားတာ ရှိပါတယ်။ ကျနော်တို့ကတော့ အထဲထဲမှာ Quarantine Camp တွေ မလုပ်နိုင်ဘူး။ ဒါပေမဲ့ နယ်စပ်မှာတော့ Quarantine Camp တွေပါ ကျနော်တို့ လုပ်နိုင်တယ်။ နောက်ပြီးတော့ ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးရေးဂိတ်တွေရော ပညာပေးအစီအစဉ်တွေ အကုန်လုံးကို မတ်လကုန်ကတည်းက လက်ရှိအချိန်ထိ ကျနော်တို့လုပ်နေပါတယ်။ နယ်စပ်မှာတော့ ထိုင်းက ပြန်လာတဲ့ အလုပ်သမားတွေ၊ သူတို့လည်း အခက်အခဲတော်တော်ဖြစ်နေတာ။ လမ်းမပိတ်ခင်စပ်ကြားမှာ ပြန်လာတာ ၂၀၀ လောက်ရှိပါတယ်။ သူတို့ကို Quarantine Camp တွေမှာ ထားထားတယ်။ နောက် ကျနော်တို့ အဖွဲ့ဝင်တွေ အတွက်လည်း Quarantine Camp တခုပြင်ဆင်ထားပါတယ်။ ပြည်နယ်မှာလည်း ရောဂါသံသယလူနာ မတွေ့ရသေးဘူး။ ထိုင်းနယ်စပ်မှာလည်း မတွေ့ရသေးဘူး။ လောလောဆယ်ကတော့ နယ်စပ်တကြောမှာလည်း အထူးဂရုစိုက်ပြီးတော့မှ ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးမှုတွေ၊ ပညာပေး အစီအစဉ်တွေ ဒီနေ့အချိန်အထိ ဆက်တိုက်လုပ်နေပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံအရေး၊
အမျိုးသားရေးဖြစ်တာကြောင့် EAOs အဖွဲ့တွေနဲ့လည်း
ဆက်လက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။

ဗိုလ်မှူးချုပ်ဇော်မင်းထွန်းအား မေးမြန်းခြင်း

Photo : Mizzima

ဗိုလ်မှူးချုပ်ဇော်မင်းထွန်းသည် တပ်မတော်
သတင်းမှန်ပြန်ကြားရေးအဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူး ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၁၉ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၉ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

တပ်မတော် သတင်းမှန်ပြန်ကြားရေးအဖွဲ့အတွင်းရေးမှူး ဗိုလ်မှူးချုပ် ဇော်မင်းထွန်းက ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေး ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး တင်ပြထားသည်။ တပ်မတော်တွင် စီမံချက်လေးခု ရေးဆွဲထားပြီး၊ သုံးခုမှာ တပ်မတော်အတွင်း လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ကျန်တစ်ခုက အရပ်ဘက်အတွက် သက်ဆိုင်သည်။ အဓိကအားဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ပြန့်ပွားကူးစက်လာပါက တပ်မတော်နှင့် အရပ်ဘက် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက်ဖြစ်သည်။ စိုးရိမ်ရမှုအဆင့် သတ်မှတ်ထားပြီး လိမ္မော်ရောင်အဆင့် ဖြစ်လာပါက ဆေးဝန်ထမ်းတပ်ဖွဲ့အင်အားရဲ့ ၁၀ ပုံ ၁ ပုံ၊ ဆရာဝန် ၂၂၁ ဦး၊ သူနာပြု ၅၅၅ ဦး၊ စုစုပေါင်း ၈၀၆ ဦးကို ကျန်းမာရေးနဲ့ အားကစားဝန်ကြီးဌာန ဆေးရုံများမှ တောင်းခံလာလျှင် ကူညီဆောင်ရွက်ရန် အဆင်သင့် ပြင်ဆင်စီမံထားသည်ဟု ဆိုသည်။ တပ်မတော်နယ်မြေ ၁၇ ခုတွင် ကွာရန်တင်းစင်တာများ ပြုလုပ်ပေးထားကြောင်းနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ကုသရေးအတွက် တပ်မတော်သား ဝန်ထမ်းများ၏ လစာငွေများမှ လှူဒါန်းမှု နှစ်ကြိမ်ပြုခဲ့ပြီးဟု ပြောသည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းအချို့၏ ကျန်းမာရေးကိစ္စများအတွက်လည်း ကူညီပံ့ပိုးခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

အယ်ဒီတာ

မေး ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ကုသရေးနဲ့ပတ်သက်ပြီး တပ်မတော် အနေနဲ့ အစိုးရနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေတာတွေကို သိချင်ပါတယ်။

ဖြေ အဓိကတော့ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ကျနော်တို့ ဧပြီ ၂၂ ရက်က သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ လုပ်တယ်။ အဲဒီ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲမှာ တပ်မတော်က စီမံချက်လေးခုဆွဲပြီး လုပ်ခဲ့တဲ့အကြောင်း ကျနော် ပြောခဲ့ပါတယ်။ တပ်မတော်ကဆွဲထားတဲ့ စီမံချက် လေးခုအနက် သုံးခုကတော့ တပ်မတော်အတွင်း လုပ်ဆောင်တာတွေနဲ့ ဆိုင်ပါတယ်။ တခုကတော့ အရပ်ဘက်နဲ့ဆိုင်တာပါ။

ပထမဆုံးစီမံချက်ကတော့ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားမှု ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက်ဆိုပြီး ကျနော်တို့ ဆွဲခဲ့တယ်။ အဲဒီလုပ်ငန်းစီမံချက်မှာတိုင်းစစ်ဌာနချုပ်အလိုက်တွေ၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးအဆင့်တွေ လုပ်ဆောင်တာမျိုးတွေပါ။ ဒါမျိုးတွေ ညွှန်ကြားခဲ့တယ်။ ဒါ တပ်ဖွဲ့အတွင်း လုပ်မှာပေါ့။ နောက်စီမံချက်တခုကတော့ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ ပတ်သက်ပြီး သွားလာမှုထိန်းချုပ်တဲ့စီမံချက်ပါ။ သွားလာမှု ထိန်းချုပ်တဲ့စီမံချက်က တပ်နဲ့ပဲဆိုင်ပါတယ်။ တပ်မှာ ဝင်တဲ့ ထွက်တဲ့ နေရာတွေမှာ ဘယ်လိုလုပ်ပေးတယ်၊ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ ဆိုတာမျိုးပါ။ အဲဒီစီမံချက်ကို ကျနော် ရှင်းပြခဲ့တယ်။ နောက်တခုကတော့ ကိုဗစ်-၁၉ နဲ့ပတ်သက်ပြီး ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်သွားရမယ့် အချက်တွေနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ စီမံချက်ပါ။ ဒါကလည်း တပ်တွင်းနဲ့ပဲဆိုင်ပါတယ်။ ဒါတွေကိုလည်း ရှင်းပြခဲ့ပါတယ်။

နောက်ဆုံးတခုကတော့ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ပြန့်ပွားကူးစက်လာပါက တပ်မတော်နဲ့ အရပ်ဘက် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကိုတော့ ကျနော် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှင်းပြခဲ့ပါတယ်။ ကျနော်

တို့ရဲ့ကြိုတင်စီမံထားတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ပြောကြားခဲ့
ပါတယ်။

အဲဒီစီမံချက်တွေက ကျနော်တို့က ဘယ်အချိန်ကနေ
စပြီး တပ်ထဲမှာ ဆောင်ရွက်ခဲ့လဲဆိုတော့ နောက်အကျဆုံး
စီမံချက်က ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတ်လ ၁၉ ရက်မှာ ကျနော်တို့
ထုတ်ပြန်ခဲ့တယ်။ ရှေးဦးဆုံး စီမံချက်က မတ် ၁၀ ရက်မှာ
ကျနော်တို့ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတ်လ ၁၉
ရက်မှာ ထုတ်ပြန်ခဲ့တဲ့စီမံချက်က အခုနကပြောတဲ့ တပ်မ
တော်နဲ့ အရပ်ဘက် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်
ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက်ပါ။ အဲဒါတွေကို ကျနော်တို့ ထုတ်ပြန်
ခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလုပ်ငန်းစီမံချက်ထဲမှာပဲ အဆင့်တွေ
ခွဲခြားထားပါတယ်။ အဆင့်လေးဆင့်ခွဲခြားထားပြီး ကျနော်
တို့ ဘယ်လိုဆောင်ရွက်မလဲဆိုတာတွေ ပါပါတယ်။ ရောဂါ
ဖြစ်ပွားတဲ့နေရာတွေကို ဆေးဝန်ထမ်းအဖွဲ့ စေလွှတ်တဲ့အချိန်
မှာတော့ ကျနော်တို့က အဆင့်လိုက် စေလွှတ်ပါတယ်။
အစိမ်းရောင်အဆင့်၊ အဝါရောင်အဆင့်၊ လိမ္မော်ရောင်အဆင့်၊
အနီရောင်အဆင့် လုပ်တဲ့အခါမှာ လိမ္မော်ရောင်အဆင့်မှာ
ဆိုရင် ဆေးဝန်ထမ်းတပ်ဖွဲ့အင်အားရဲ့ ၁၀ ပုံ ၁ ပုံ ဆရာဝန်
၂၂၁ ဦး၊ သူနာပြု ၅၅၅ ဦး၊ စုစုပေါင်း ၈၀၆ ဦးကို ကျန်းမာရေးနဲ့
အားကစားဝန်ကြီးဌာန ဆေးရုံတွေကို တောင်းခံလာရင်
လိုအပ်တဲ့ကူညီမှုတွေ ဆောင်ရွက်သွားမယ်ဆိုပြီး စီမံထားပါ
တယ်။ အနီရောင်အဆင့်မှာဆိုရင် ကျန်းမာရေးနဲ့ အားကစား
ဝန်ကြီးဌာနကို အင်အားဖြည့်ဖို့ အကုန်လွှတ်နိုင်ဖို့ စီစဉ်ထား
တာတွေ ပါပါတယ်။

ရောဂါရှာဖွေစမ်းသပ်မှု အကူအညီပေးခြင်းမှာလည်း
ကျနော်တို့က ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်ပစ္စည်းတွေ ရောက်အောင်
ဘယ်လိုဆောင်ရွက်မလဲ။ ဓာတ်ခွဲခန်းနဲ့ ပတ်သက်လာရင်
လည်း အသင့် ပြင်ဆင်ထားတာတွေ ပါတယ်။ အဲဒါတွေ

ကျနော် ရှင်းလင်းခဲ့ပါတယ်။ ပြီးရင် အထူးဆေးအဖွဲ့တွေ ဆေးရုံတွေကို ဖွဲ့စည်းတာပေါ့။ ဆေးရုံတွေနဲ့ပတ်သက်လို့က ကျနော်တို့သည် အရင်တုန်းကတော့ နေပြည်တော်မှာ ဆေးရုံတရုံ၊ ပြီးရင်တော့ မင်္ဂလာဒုံမှာတရုံ၊ မိတ္ထီလာမှာတရုံ၊ အောင်ပန်းမှာတရုံ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားတယ်။

နောက်ပိုင်းမှာတော့ ကျနော်တို့က မင်္ဂလာဒုံမှာကို နှစ်ရုံ လုပ်လိုက်တယ်။ ဆေးရုံ ငါးရုံအထိ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားပြီး ဖြစ်တယ်။ အရပ်ဘက်ဆေးရုံတွေအတွက် အထူးဆေးကု အဖွဲ့တွေ ဖွဲ့စည်းတာကိုလည်း ကျနော်တို့ ရှင်းလင်းပြောဆို ခဲ့ပါတယ်။ တိုင်းနဲ့ပြည်နယ်အလိုက် Focal ပေါ့၊ တိုင်းနဲ့ ပြည်နယ်အလိုက် ကျန်းမာရေးနဲ့ အားကစားဝန်ကြီးဌာနနဲ့ ပေါင်းစပ်လုပ်သွားမယ့် ဆေးရုံတွေ သတ်မှတ်ခဲ့တယ်။ အား လုံး ၁၇ ရုံပါ။ ၁၇ ရုံကတော့ ကချင်ရယ်၊ ရှမ်းမှာဆို မြောက် ပိုင်း၊ အရှေ့ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းဆိုပြီး ခွဲထားတယ်။ နောက်ပြီးရင် တိုင်းဒေသကြီးနဲ့ ပြည်နယ်တွေအလိုက် အကုန်လုံး နေပြည် တော်ကောင်စီပါမယ်။ အားလုံး ၁၇ ခု ဖြစ်သွားမယ်။ အဲဒီ ၁၇ ရုံမှာရှိနေတဲ့ ကျနော်တို့ရဲ့ ဆေးရုံတပ်မှူးတွေ၊ စစ်မြေပြင် ဆေးတပ်ရင်းက တပ်မှူးတွေကို သတ်မှတ်ထားတဲ့ နေရာ အလိုက် သူတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမယ့်သူတွေဆိုပြီးတော့ ဆောင်ရွက်ထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ပြီးရင် ကျနော်တို့က ဆရာဝန်၊ သူနာပြုအင်အားပေါ့။ လိမ္မော်ရောင်၊ အနီရောင်အဆင့်တွေအတွက် ဆရာဝန်၊ သူနာပြုအင်အားတွေ ဖွဲ့စည်းထားတာကို ကျနော် အသေး စိတ် ရှင်းလင်းခဲ့ပါတယ်။ ဒါတွေကတော့ ကျနော်တို့ စီမံချက် ရေးဆွဲပြီးတော့ ဆောင်ရွက်တာပါ။ အရှေ့မှာ ဆောင်ရွက်နေ တာကတော့ ကျနော်တို့အနေနဲ့ နောက်ဆုံးလုပ်ခဲ့တဲ့ သတင်း စာရှင်းလင်းပွဲမှာ ပြောထားခဲ့ပါတယ်။ ဖောင်ကြီးမှာဖွင့်ထား တဲ့ ကုသရေးဆေးရုံကို အယောက် ၄၀၊ အသုတ် နှစ်သုတ်ကို

**တပ်မတော်ကဆွဲထားတဲ့
စီမံချက်လေးခုအနက်
သုံးခုကတော့
တပ်မတော်အတွင်း
လုပ်ဆောင်တာတွေနဲ့
ဆိုင်ပါတယ်။
တခုကတော့
အရပ်ဘက်နဲ့ဆိုင်တာတွေပါ...**

ကျနော်တို့ လွှတ်နိုင်ဖို့အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့တယ်။ အယောက် ၄၀ အသုတ်နှစ်သုတ်မှာလည်း ပါဝင်တဲ့သူတွေ၊ ဘယ်သူတွေပါဝင်လဲဆိုတာကို ရှင်းလင်းပြောဆိုခဲ့ပါတယ်။ ပါရဂူတွေကနေ စပြီးတော့ သူနာပြုအထိ ဘယ်နှယောက်စီ ပါဝင်လဲဆိုတာကို ရှင်းလင်းပြောဆိုခဲ့ပါတယ်။ ကျိုင်းတုံနဲ့ တီးတိန်ပြည်သူ့ဆေးရုံတွေကိုလွှတ်ပြီးဆောင်ရွက်ပေးခဲ့တာ တွေလည်း ရှိပါတယ်။

နောက်ပြီးတော့ Quarantine တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ပြည်သူ့လူထုအတွက် နယ်မြေတိုင်းမှာ ကျနော်တို့က အခုန က ပြောတဲ့ နယ်မြေ ၁၇ ခုမှာ Quarantine Centre တွေ လုပ်ပေးထားတယ်။ လောလောဆယ် စောင့်ရှောက်မှုပေးနေ တဲ့ Quarantine Centre တွေကတော့ လှိုင်မှာရှိတဲ့ Quarantine Centre ဖြစ်တဲ့ စစ်ကြောရေးနဲ့ တည်းခိုရေးစခန်း၊ နေပြည်တော်မှာရှိတဲ့ စစ်ကြောရေးနဲ့တည်းခိုရေးစခန်းတွေ ပါ။ အဲဒီစခန်းတွေမှာရှိတဲ့ လူအရေအတွက်ကတော့ နေ့စဉ် သတင်းထုတ်ပြန်ပေးနေပါတယ်။

နောက်ပြီးတော့ ကျနော်တို့က ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ် ကုသရေးအတွက် ဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ တပ်မတော် ကြည်း၊ ရေ၊ လေ မိသားစုက ဆေးရုံတွေကို လှူဒါန်းတာတွေ အာဟာရကျွေးမွေးတာတွေ ရှိပါတယ်။ ပြီးရင် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ကာကွယ်ကုသရေးအတွက်ကို တပ်မတော်တရပ်လုံး မှာရှိတဲ့ အရာရှိစစ်သည်တွေ၊ အရပ်သား အစားခန့်ဝန်ထမ်း တွေရဲ့ လစာငွေတွေ လှူဒါန်းမှုနှစ်ကြိမ် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးပါပြီ။ ဒါတွေကို ကျနော်တို့ သတင်းထုတ်ပြန်ထားပါတယ်။ ဒါတွေ ကိုလည်း လိုအပ်တဲ့ဟာတွေကို ထိထိရောက်ရောက် ကူညီ နိုင်ဖို့အတွက် အသုံးပြုသွားမှာပါ။

နောက်တချက်ကတော့ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ် ကုသရေးနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အမျိုးသားအဆင့် ဗဟိုကော်မတီရဲ့ အောက်မှာ ထိန်းချုပ်ရေးနဲ့ အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေး ကော်မတီ မှာ တပ်မတော် ကြည်း၊ ရေ၊ လေ ညှိနှိုင်းကွပ်ကဲရေးမှူးကိုယ် တိုင် ပါဝင်တယ်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ လုပ်ဆောင်နေ ပါတယ်။

မေး တပ်မတော်အနေနဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ကုသရေးနဲ့ ပတ် သက်ပြီး တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းတွေကို ဘယ်လိုပံ့ပိုးမှုတွေ လုပ်ထားလဲ။ ဘယ်လို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုတွေရှိနေလဲဆိုတာ သိချင်ပါတယ်။

ဖြေ တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ကတော့ အဲဒီမှာပြောပါ တယ်။ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ ပတ်သက်ပြီး လူမျိုးမရွေး၊ ဘာသာမရွေး ဘဲ အမျိုးသားရေး၊ နိုင်ငံ့အရေး ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဆောင်ရွက်ပေးမယ်လို့ ပြောခဲ့ပြီးဖြစ်တယ်။ ဒီဟာနဲ့ ပတ် သက်ပြီးတော့ ကျနော်တို့ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှု ကတော့ ကျိုင်းတုံမှာ NDAA (မိုင်းလား)အဖွဲ့နဲ့ UWSA (ဝ) အဖွဲ့မှ တာဝန်ရှိသူတွေနဲ့တွေ့ခဲ့တယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်

ရေးဆိုင်ရာ အထောက်အကူပြုပစ္စည်းတွေ ထောက်ပံ့ပေး အပ်ခဲ့တယ်။ နောက်ပြီး အဲဒီဒေသတွေက ပြည်သူတွေကို ဆေးဝန်ထမ်းအဖွဲ့တွေက သွားရောက်ပြီး ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးမှုတွေ ပြုလုပ်ပေးနေတယ်။ ဆက်လက်ပြီး ပြည်ပက ပြန်လာသူတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း အသိပညာပေး ဟောပြောမှုတွေ ဆောင်ရွက်တာ၊ ပစ္စည်းလှူဒါန်းတာတွေ လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံအရေး၊ အမျိုးသားရေး ဖြစ်တာကြောင့် EAOs အဖွဲ့တွေနဲ့လည်း ဆက်လက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာမှ ရောဂါရှာဖွေစမ်းသပ်ရေး မြန်ဆန်ဖို့အတွက် ကျိုင်းတုံမှာ ကိုဗစ်-၁၉ နဲ့ပတ်သက်ပြီး စမ်းသပ်စစ်ဆေးနိုင်တဲ့ စက်တလုံးကို ထားရှိပြီး စစ်ဆေးမှုတွေ ပြုလုပ်ပေးသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီလိုလုပ်တဲ့အခါမှာတော့ ကျနော်တို့က ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ရေး၊ ထိန်းချုပ်ရေး၊ ကုသရေးနဲ့ အခြား လိုအပ်ချက်တွေ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ဖို့အတွက် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်က တပ်မတော်တာဝန်ရှိသူတွေနဲ့ ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေး လုပ်ခဲ့တာ သတ္တမအကြိမ် ရှိခဲ့ပါပြီ။ အဲဒီ သတ္တမအကြိမ် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဘာတွေလုပ်ဆောင်မယ်၊ ဘာတွေလုပ်မယ်ဆိုတာကို ကျနော်တို့က လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နေပါတယ်။ ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေးက EAOs မှ မဟုတ်ပါဘူး။ လူမျိုးမရွေး ဘာသာမရွေးပဲ ဆောင်ရွက်ပေး သွားမှာပါ။

- မေး** ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး တပ်မတော်ထဲမှာ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုအခြေအနေနဲ့ ဘာတွေလုပ်ဆောင်ထားသလဲဆိုတာ ရှင်းပြပေးပါ။
- ဖြေ** တပ်မတော်ထဲမှာ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်ပွားနေတဲ့သူ တဦးရှိတာကို ကျနော်တို့ သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့တယ်။ သူက ကျန်းမာရေးအခြေအနေ ကောင်းမွန်ပါတယ်။ သူ့ကို ရောဂါ

ကုသမှု လုပ်ငန်းလမ်းညွှန်ချက်တွေအတိုင်း ရောဂါပိုးတွေရှိရ တဲ့ အတည်ပြုကာလရက်မှ ၁၁ ရက် ပြည့်မြောက်ခဲ့တဲ့ မေ ၁၅ ရက်နဲ့ ၁၃ ရက် ပြည့်မြောက်ခဲ့တဲ့ မေ ၁၇ ရက်တွေမှာ နှစ်ကြိမ် ဓာတ်ခွဲစစ်ဆေးခဲ့ရာ ပိုးမတွေ့ရှိခဲ့ပါဘူး။ ဒါကြောင့် သူ့ကို ပိုးကင်းစင်ကြောင်း ကျနော်တို့ သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့ပါ တယ်။ သူ့ကို အခု လိုအပ်တဲ့စောင့်ရှောက်မှုတွေ ဆက်လုပ် ပေးထားပါတယ်။

သူက ရုံးဌာနတခုမှာ အမှုထမ်းတဲ့သူ ဖြစ်တာကြောင့် အဲဒီရုံးဌာနမှာရှိတဲ့ ဆက်စပ်တဲ့သူတွေကို အသွားအလာ ကန့်သတ်စောင့်ကြည့်မှုတွေ ပြုလုပ်ပြီး ရောဂါစစ်ဆေးမှုတွေ ကျနော်တို့ ပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ပထမဆုံးက ၃၆၀ ကျော်ကို စစ်ဆေးခဲ့တယ်။ နောက်ထပ် ၅၀ ကျော်ကို စစ်ဆေးခဲ့တယ်။ စစ်ဆေးခဲ့တဲ့သူအားလုံး ရောဂါပိုးမတွေ့ရှိခဲ့ဘဲ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ ကောင်းမွန်ပြီး သူတို့ကို အသွားအလာ ကန့် သတ်စောင့်ကြည့်မှုတွေ ဆက်လက် ပြုလုပ်ထားပါတယ်။ ပြည်ပမှာ ဖြစ်တာကတော့ ရုရှားနိုင်ငံမှာ သင်တန်းတက် ရောက်နေတဲ့ တပ်မတော်ရဲ့ ပညာတော်သင် သင်တန်းသား ငါးဦးမှာ ရောဂါပိုးတွေ့ရှိခဲ့တယ်။ လက်ရှိအချိန်မှာ အဲဒီအထဲ က လေးဦးက ရောဂါပျောက်ကင်းသွားပြီဖြစ်ပြီး ကျန်တဲ့ တဦးကလည်း ကျန်းမာရေးအခြေအနေ ကောင်းမွန်လျက် ရှိပါတယ်။ အဲဒီသင်တန်းသားငါးဦးနဲ့ ထိတွေ့ခဲ့တဲ့ တပ်မတော် ရဲ့ သင်တန်းသား အရာရှိသုံးဦးကို စစ်ဆေးခဲ့ရာမှာတော့ သုံးဦးလုံးမှာ ရောဂါပိုးမတွေ့ရှိခဲ့ပါဘူး။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ပြည်ထောင်စုအစိုးရကနေပြီးတော့ သေချာ
ထိထိရောက်ရောက် သေချာစနစ်တကျ စိစစ်ပြီးတော့
လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အကူအညီတွေကို ပေးရမယ်။

ဦးဦးလှစောအား မေးမြန်းခြင်း

Photo : ISP-Myanmar

ဦးဦးလှစောသည် မြောက်ဦးမြို့နယ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ပြီး ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ၏ မူဝါဒရေးရာ ဦးဆောင်ကော်မတီဝင်ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၁၉ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၉ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

မြောက်ဦးမြို့နယ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ပြီး ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ၏ မူဝါဒရေးရာ ဦးဆောင်ကော်မတီဝင်ဖြစ်သော ဦးဦးလှစောက ရခိုင်ပြည်နယ်၏ လက်ရှိ ပြင်းထန်နေသော ပဋိပက္ခအခြေအနေကို ရှင်းပြထားသည်။ စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည် ၁၅၀,၀၀၀ ကျော်အတွက် ICRC မှတစ်ဆင့် အကူအညီများရနေသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည့်ဝဖူလုံမှုမရှိသကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာနှင့် အဆက်အသွယ် ပြတ်တောက်နေသည်။ မိုးဥတုကျတော့ မည်ဖြစ်ရာအိုးအိမ်နေရာများ လုံခြုံစွာ ပြန်လည်ဆောက်လုပ်ရေးအခက်အခဲကြုံနေရသည်။ ဤဒုက္ခသည်များအတွက် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အကူအညီကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက သေချာထိရောက် ပေးသင့်ကြောင်း တိုက်တွန်းသည်။ လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ပြုရန်နှင့် အင်တာနက်လိုင်းများပိတ်ဆို့ထားမှု ရပ်ဆိုင်းရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

အယ်ဒီတာ

မေး ရခိုင်ဒေသတွင်းက IDPs Camp တွေမှာ လက်ရှိ ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး အစိုးရ၊ တပ်မတော်တို့ရဲ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအခြေအနေကို သိချင်ပါတယ်။

ဖြေ ရခိုင်က IDPs Camp တွေက ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောရရင် အစကတည်းက နိုင်ငံတကာအဆက်အသွယ် ပြတ်တောက်နေတယ်။ သူတို့ကို အကူအညီပေးနေတာက ICRC တခုပဲ။ WFP ကနေတဆင့် ပစ္စည်းထောက်ပံ့မှုတွေကို ICRC ပို့ပေးတဲ့ ဟာတွေကို ရပါတယ်။ တခြား နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အကူအညီတွေက မရဘူး။ လူကယ်ပြန်ကနေပြီး ပေးတာတွေကလည်း မစို့မပို့လောက်ပဲ။ သာမန် ပရဟိတအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာတွေဆီကပဲ နည်းနည်းပါးပါးနဲ့ ရှင်သန်နေရတဲ့အပိုင်းတွေ ရှိတယ်။ နောက်ဆုံး အခြေအနေပေါ့ဗျာ။ ဥပမာအားဖြင့် မိုးတွင်းရောက်လာတဲ့အတွက်ကြောင့် IDPs Camp တွေကို လုံခြုံရေးအတွက် အသစ်ပြန်ဆောက်မယ် ဆိုတာကိုတောင်မှ အစိုးရခွင့်ပြုချက် မရဘဲနဲ့ မဆောက်နိုင်ဘူး။ သူတို့(အစိုးရ) ဆောက်ပေးမယ်လို့ပြောတယ်။ တကယ်တမ်း ကျတော့ ဘာမှ စီစဉ်ပေးတာလည်းမဟုတ်ဘူး။ အဲဒီတော့ ဖြစ်သလိုပဲနေရတယ်။ အဲဒီပြဿနာ ရသေ့တောင်မှာ ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်တယ်။ ရသေ့တောင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အမတ် ဒေါ်ခင်စောဝေဆို IDPs Camp တွေအတွက် နေဖို့ထိုင်ဖို့၊ အိမ်ဆောက်ဖို့အတွက် ရသေ့တောင်မှာ ခုထက်ထိ ရှိတယ်။ လွှတ်တော်တောင် မသွားဘူး။ သူ့ကိုမေးရင် ပိုလို့ အသေးစိတ်ဖြစ်မယ်။ ပြဿနာတွေက အဲဒီလိုပဲ။ ဆိုလိုတာကဗျာ တကယ်လိုအပ်တယ်။ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အထောက်အကူတွေကို ပြည့်ပြည့်ဝဝမရဘူးလို့ ဆိုနိုင်တယ်။

မေး စစ်ဘေးရှောင်တွေ၊ ဒုက္ခသည်တွေဆီ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ မရောက်အောင် တားဆီးကာကွယ်ဖို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

ဘယ်လိုရှိပါသလဲ။ နောက်ပြီး အထောက်အပံ့ပစ္စည်းတွေရရှိဖို့ အခက်အခဲရှိလား။

ဖြေ

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက ရခိုင်ဒေသကို ပြည်မဘက်က ပစ္စည်းပစ္စယ မလာသလောက်ပဲ။ ကျနော်တို့ကို ကူညီတာက တော့ဗျာ သာမန် ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့တွေ ရှိတယ်။ အဲဒီပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့တွေက သူတို့လက်ထဲကို လိုအပ်တဲ့ပိုက်ဆံတွေ ပို့ပေး တယ်။ ပစ္စည်းပစ္စယတွေ ပို့ပေးတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့တွေက နီးစပ် ရာ Camp တွေကို အဆင်ပြေသလိုပဲပို့ပေးတယ်။ အဲဒီ လောက်ပဲ ရှိတယ်။ ကျနော်တို့ အတွေ့အကြုံတခုအရ ပြော မယ်ဆိုရင် ပခုက္ကူဘက်ကနေပြီးတော့ တက္ကသိုလ်ကျောင်း သားသမဂ္ဂရယ်၊ လူငယ်တွေကနေပြီးတော့ ကားကြီးတွေနဲ့ ရခိုင်ဘက်ကို ကုန်ပစ္စည်းတွေ သယ်လာတယ်။ မကွေးတိုင်း ကနေ ရခိုင်ဘက်ကို ကျော်လာပြီး အမ်းကို ရောက်တဲ့အခါ ကျတော့ သွားခွင့်မပေးဘူး။ အဲဒီမှာ သောင်တင်နေရော။ အဲဒီတော့ ရခိုင်အမျိုးသားပါတီနဲ့ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးစံ ကျော်လှတို့ ကြားဝင် စေ့စပ်ပေးတဲ့အတွက်ကြောင့် အဲဒီ ပစ္စည်းတွေက မင်းပြားဘက်ကိုတော့ ရောက်လာတယ်။ ပစ္စည်းတွေကို မင်းပြားမှာချပြီး စခန်းတွေကို မျှဝေပေးလိုက် တာပေါ့။ လူတွေကတော့ Camp တွေထဲ ဝင်ခွင့်မရှိဘဲ ပြန် သွားတယ်။ အဲလို ပြည်မဘက်ကလာတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ ပရဟိတအဖွဲ့တွေလည်း လာဖို့ဆိုတာ အခက်အခဲရှိတယ်။ နောက် စစ်ပွဲက နည်းနည်း ပြင်းထန်လာတဲ့အခါကျတော့ အဲဒီလမ်းကြောင်းမှာ ပစ္စည်းပစ္စယတွေနဲ့ လာတာတွေလည်း လူတွေက သိပ်မလုပ်တော့ဘူး။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ စွန့်စားဖို့ Risk က များတယ်လေ။ အဲဒီတော့ သက်ဆိုင်ရာ စခန်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ လူတွေဆီကိုပဲ ပိုက်ဆံတွေ ပို့ပေးပြီးတော့ အကူအညီပေးတယ်ဆိုတဲ့သဘော ရှိတယ်။

မေး ဒေသတွင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ဘယ်လို ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုတွေ ရှိပါသလဲ။

ဖြေ ဒေသတွင်း အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတွေကတော့ သူတို့က လည်း ရန်ပုံငွေက တောင့်တောင့်တင်းတင်း ရှိတာ မဟုတ် တော့ အချက်အလက်တွေ ကောက်ယူပြီးတော့၊ ကိုဇော်ဇော် ထွန်းတို့ လုပ်နေတဲ့ REC ဆိုရင် စခန်းတခုမှာ ရှိတဲ့ ဒုက္ခသည် တွေရဲ့ နေမှုထိုင်မှုအခက်အခဲတွေကို သုတေသနစာတမ်းတွေ ပြုစုတယ်။ တတ်နိုင်သမျှ စုဆောင်းရသမျှ အကူအညီတွေကို သွားပေးတယ်။ အဲဒီလောက်ပါပဲ။ အဲဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက လည်း အဖွဲ့အကြီးကြီးတော့ ရှိတာပေါ့။ နောက်တသီးပုဂ္ဂလ တွေပေါ့ဗျာ။ သာမန် မြို့တွေ၊ ရွာတွေမှာရှိတဲ့ ပရဟိတလေး တွေကလည်း သူတို့ စုမိဆောင်းမိတာလေး နည်းနည်းပါးပါး ရှိရင် နည်းနည်းသွားပေး၊ အဲဒီလိုပဲ ရှိတယ်။ အဖွဲ့အစည်း ကြီး ကြီးမားမား အနေနဲ့ဆိုရင်တော့ အဲဒီ We Love Foundation တို့၊ REC တို့အဖွဲ့တွေပဲရှိတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့တွေကလည်း သုတေ သနဆန်ဆန်လုပ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ထောက်ပံ့ကူညီမှုကတော့ ကြီးကြီးမားမားတော့ မပေးနိုင်ဘူး။

မေး ကိုဗစ်ကာလမှာ ဒေသတွင်းလိုအပ်ချက်နဲ့ ထိရောက်စွာ ဟန့် တားနိုင်ဖို့ ဘယ်လို အကြံပြုချင်ပါသလဲခင်ဗျ။

ဖြေ ကိုဗစ်ကာလမှာ IDPs Camp တွေအတွက် အချက်အလက် အရ ပြောမယ်ဆိုရင် အများကြီးပဲ။ ဒါပေမဲ့ အဓိကကတော့ ဒီဒုက္ခသည်တွေကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရကနေပြီးတော့ သေ ချာ ထိထိရောက်ရောက် သေချာစနစ်တကျ စိစစ်ပြီးတော့ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အကူအညီတွေကို ပေးရမယ်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတွေကလည်း ပေးရမယ်။ ပေးရမယ် ဆိုလို့ရှိရင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေက INGOs တွေ ဗမာ ပြည်က လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေအတွက် သွားဖို့လာဖို့ သတင်း

**စစ်ပွဲက
နည်းနည်းပြင်းထန်လာတဲ့အခါကျတော့
အဲဒီလမ်းကြောင်းမှာ
ပစ္စည်းပစ္စယတွေနဲ့
လာတာတွေလည်း
လူတွေက
သိပ်မလုပ်တော့ဘူး...**

မီဒီယာတွေ လွတ်လပ်ခွင့်တွေကလည်း အကန့်အသတ်တွေ ရှိတယ်ဗျ။ ဖြစ်တဲ့ အဖြစ်အပျက်တခုဆိုလို့ရှိရင် တယောက်နဲ့ တယောက် အပြစ်ပုံချတာလည်း ရှိတယ်။ သတင်းလွတ်လပ် ခွင့်၊ သတင်းစာလွတ်လပ်ခွင့်၊ သတင်းရယူခွင့်တွေကလည်း အင်မတန်အားနည်းတယ်။ နောက်တခုက အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုတွေကလည်း ရှိနေတဲ့အတွက်ကြောင့် အဲဒီ အင်တာနက် ဖြတ်တောက်မှုတွေကို ဖွင့်ပေးရမယ်။ လွတ် လပ်စွာ သွားလာခွင့်တွေကို ဖွင့်ပေးရမယ်။ နိုင်ငံတကာ သတင်းမီဒီယာကို လာခွင့်ပေးရမယ်။ အဲဒီ ပြည်ထောင်စု အစိုးရနဲ့ ပြည်နယ်အစိုးရကနေပြီးတော့ သူတို့အတွက် တကယ်လိုအပ်တဲ့ လူသားချင်းစာနာတဲ့ အထောက်အကူ တွေကို စနစ်တကျ လုပ်ပေးရမယ်။ အဲဒါတွေကို လုပ်ပေးလို့ ရှိရင်တော့ပြည်သူတွေအတွက်တော့၊ ဒုက္ခသည်တွေအတွက် တော့ နည်းနည်းပါးပါး လူလိုသူလို နေနိုင်တာပေါ့ဗျာ။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

KIO ဘက်က အိတ်ဖွင့်ပေးစာမှာ ရေးထားချက်အရတော့ ဒါက အစိုးရဘက်ကနေ အမြတ်ထုတ်တယ်ဆိုတဲ့ဟာမျိုးလို ခံစားချက်တွေတော့ ရှိသွားကြတာပေါ့။

L ဂျာနန်အား မေးမြန်းခြင်း

Photo : nyenfoundation.org

L ဂျာနန်သည် ငြိမ်းမောင်အေးရှင်း (Shalom) ၏ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၂၀ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၂၀ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါ တားဆီးကာကွယ်ရေးအတွက် အစိုးရနှင့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ (KIO) အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေများကို ရှင်းပြ ထားသည်။ KIO က ဖေဖော်ဝါရီ ၇ ရက်ကတည်းက COVID-19 ရောဂါ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေး ကော်မတီ (ကချင်) ကို ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည်။ မြန်မာအစိုးရကလည်း မတ် ၂၈၊ ၂၉ တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေး အကြောင်းကြားလာခဲ့သည်။ မေ ၁၃ ရက်တွင် ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရနှင့် KIO ကိုပစ်ကော်မတီ၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း တို့ ဖွဲ့စည်းထားသော COVID-19 Response Committee တွေ့ဆုံမှုရှိခဲ့သည်။ ပြည်နယ် အစိုးရက ထောက်ပံ့ပေးမှုပြုရာတွင် နိုင်ငံရေးအရ အမြတ်ထုတ်သည်ဟု ခံစားရမှုကြောင့် KIO က အိတ်ဖွင့်ပေးစာ ပို့ခဲ့သည်။ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးလည်း အရေးကြီးကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

အယ်ဒီတာ

မေး ကချင်ပြည်နယ်မှာ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါ တားဆီးကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို အစိုးရနဲ့ KIO အဖွဲ့တို့အကြား ဘယ်လို ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်နေကြလဲ။ အထူးသဖြင့် KIO ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍက ဘယ်လိုရှိလဲ။

ဖြေ ကိုဗစ်ကိစ္စမှာ အစိုးရဘက်ကလည်း မတ် ၂၈၊ ၂၉ ပတ်ဝန်းကျင်တုန်းက EAOs တွေကို ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်လို့ ဝိုင်းဝန်းဆောင်ရွက်ဖို့ စာတစောင်ပို့ခဲ့တယ်။ အဲဒီအခြေအနေမှာ KIO အနေနဲ့က ပြောမယ်ဆိုရင် KIO က ဖေဖော်ဝါရီ ၇ ရက်ကတည်းက ကေအိုင်အို COVID-19 ရောဂါ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးကော်မတီ(ကချင်) ဆိုပြီးတော့ သူတို့ကဖွဲ့ထားတယ်။ ဒါလည်း KIO အနေနဲ့ ကျမ နားလည်သလောက်က သူတို့ ထိန်းချုပ်တဲ့ဒေသမှာ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ဖို့အတွက်၊ Awareness ပေးဖို့အတွက် စသည်ဖြင့် ဌာနပေါင်းစုံပါဝင်တဲ့ ကော်မတီတခုကို ဖွဲ့ခဲ့တယ်။ အဲဒါကြောင့် ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ရင် KIO ကတော့ သူ့ရဲ့ အုပ်ချုပ်တဲ့နယ်မြေဒေသမှာ သူတို့ကလည်း ပြည်သူတွေကို ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်မှုတွေ၊ ပညာပေးတာတွေ၊ ကုသမှုတွေအတွက်လည်း သူတို့ရဲ့ပြင်ဆင်ချက်တွေနဲ့ လုပ်ဆောင်နေကြတယ်ပေါ့။ ဒါကတော့ KIO အနေနဲ့ သူတို့ရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုနယ်မြေမှာ သူတို့လုပ်နေတာပေါ့။ အဲဒီတော့ အစိုးရနဲ့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုက အစိုးရရယ်၊ EAOs တွေရယ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ ကိုဗစ်ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းပြီးတဲ့နောက်မှာ အစိုးရရဲ့ ကိုဗစ်ကော်မတီကလည်း EAOs တွေ အားလုံးကို အသိပေးအကြောင်းကြားတာ ရှိတယ်။ ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ကြဖို့ပေါ့လေ။ အဲဒီအပေါ်မှာလည်း KIO ကတော့ အစိုးရနဲ့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ဖို့အတွက်၊ ပူးပေါင်းဖို့အတွက် သူတို့လည်း ကော်မတီရှိတယ်ဆိုတာ အကြောင်းကြားတာပေါ့လေ။ အပြန်အလှန် အကြောင်းကြားမှုတွေတော့ ရှိတယ်။

ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု အသေးစိတ်ကတော့ မေ ၁၃ ရက် မှာ ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရနဲ့ KIO ကိုဗစ်ကော်မတီတို့ တွေ့ဆုံမှုတွေ ရှိခဲ့တယ်ပေါ့လေ။ တကယ်တမ်းကျ အဲဒီလို တွေ့ဖို့ ဖြစ်လာတဲ့ ဇာတ်လမ်းက ကျမ နားလည်တာတော့လေ။ ကချင်အတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့ကနေ ဦးဆောင်ပြီးတော့ COVID Concern and Response Committee-Kachin ဆိုပြီးတော့ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေ၊ အရပ်ဘက် CSOs ခေါင်းဆောင်တွေ ဦးဆောင်ပြီးတော့ လူထုကဖွဲ့ထားတဲ့ COVID Response Committee ရှိတယ်။ အဲဒီကော်မတီက KIO ကိုဗစ်ကော်မတီနဲ့ သွားတွေ့ဖို့ဆိုပြီးတော့ Peace Creation Group (PCG) ကနေ တဆင့် သူတို့ ဟိုဘက်ကို သွားမယ်ဆိုတာ အစိုးရကို အကြောင်းကြားတယ်။ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရကို အကြောင်းကြားပြီးတော့ NRPC ကိုလည်း အသိပေးတယ်ပေါ့။ အဲဒီအပေါ်မှာ NRPC အနေနဲ့ကတော့ သူတို့ချည်းပဲ သွားလို့မရဘူး။ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရပါပြီးမှ သွားရမယ်လို့ ပြောလာတာမျိုးရှိတယ်လို့ သိရတယ်။ အဲဒီလိုနဲ့ ဇာတ်လမ်းက KIO နဲ့ ညှိနှိုင်းပြီးတော့ အဲဒီလူထုကဖွဲ့ထားတဲ့ ကိုဗစ်ကော်မတီ သွားမယ့်အစီအစဉ်မှာ ပြည်နယ်လူမှုရေးဝန်ကြီး ဦးဆောင်တဲ့ အစိုးရအဖွဲ့တွေလည်း ပါဝင်ပြီးတော့ KIO ကိုဗစ်ကော်မတီနဲ့ တွေ့ဖို့ဆိုပြီးတော့၊ နောက်ဆုံးတော့ အပြန်အလှန် ညှိနှိုင်းမှုတွေ လုပ်ပြီးတော့ ၁၃ ရက်က တွေ့ဖြစ်ခဲ့ပြီပေါ့လေ။ အဲဒီလို တွေ့ဆုံဆွေးနွေးတဲ့အခါမှာ မီဒီယာ သတင်းအချက်အလက်တွေအရ KIO အနေနဲ့က ဒီ ကိုဗစ်ကိစ္စမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့လိုမယ်၊ ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ လိုအပ်တဲ့သင်တန်းတွေပေးဖို့ လိုအပ်တဲ့ အထောက်အပံ့တွေအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ဖို့လိုတယ်လို့ပြောခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ KIO အနေနဲ့က ကိုယ်တိုင်လုပ်တာလည်း ရှိမယ်၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့လည်း ရှိမယ်ဆိုတဲ့သဘောမျိုး ပြောခဲ့တာကို သတင်းမှာ ဖတ်ရတာ

ပေါ့လေ။ အဲဒီဇာတ်လမ်းပြီးသွားတော့ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ အဖွဲ့ရဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူးက မီဒီယာမှာ ပြောခဲ့တဲ့အချက်ကြောင့် အခုက အဆင်မပြေမှုတွေ ပြန်ဖြစ်သွားတာပေါ့လေ။ မီဒီယာမှာပြောခဲ့တာကတော့ KIO ကနေ NRPC ကို အကူအညီတောင်းခံတဲ့အတွက်ကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရကနေ သွားပြီး အထောက်အပံ့တွေပေးခဲ့တာမျိုးတွေ ဖြစ်တယ် ဆိုတာမျိုးတွေပေါ့။ အဲဒီဟာက မမှန်ကန်တဲ့အကြောင်း၊ သူတို့ဘက်ကလာပေးတဲ့ ပစ္စည်းက စေတနာမမှန်တဲ့အခါ ယူဖို့မရှိကြောင်း အဲဒီလိုဟာမျိုးတွေ အပြန်အလှန် ပြန်ရေးတာတော့ မီဒီယာမှာတွေ့ရပါတယ်။ အခြေအနေကတော့ အစိုးရဘက်က အဲဒီလိုပြောဆိုလာမှုမှာ KIO ဘက်က အိတ်ဖွင့်ပေးစာမှာ ရေးထားချက်အရတော့ ဒါက အစိုးရဘက်ကနေ အမြတ်ထုတ်တယ်ဆိုတဲ့ဟာမျိုးလို ခံစားချက်တွေတော့ ရှိသွားကြတာပေါ့။ နောက်ဆုံးကတော့ အဲဒီအခြေအနေမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စ ဖြစ်လာမလားဆိုတဲ့ မျှော်လင့်ချက်ရှိခဲ့ပေမဲ့ အခု အဲဒီပြောဆိုခဲ့မှုတွေကြောင့် ယုံကြည်မှု ပြန်တည်ဆောက်ရမယ့် အနေအထားမှာတော့ ရောက်ရှိနေတယ်။ ဒါလောလောဆယ် ကျမတွေ့ရတဲ့ အခြေအနေပါ။

မေး ဒုတိယမေးခွန်းကတော့ ဆရာမတို့ ကချင်ဒေသမှာ ကိုဗစ်-၁၉ နဲ့ပတ်သက်ပြီး အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအခြေအနေက ဘယ်လိုရှိနေပြီလဲ။

ဖြေ ကချင်ပြည်နယ်မှာ၊ အထူးသဖြင့် တရုတ်ပြည်ဘက်နဲ့ အခြားဒေသတွေကပြန်လာတဲ့ လူတွေကိုထားတဲ့ Quarantine Center တွေမှာ လူငယ်တွေကနေပြီးတော့ Volunteer တွေ လုပ်ဖို့အတွက် ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ Kachin State COVID-19 Prevention Network (KsC19PN) ဆိုတာ ရှိပါတယ်။ ပြီးတော့ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေ၊ CSOs အချို့ ပါဝင်ပြီး

KIO အနေနဲ့က
ဒီကိုဗစ်ကိစ္စမှာ
ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ လိုမယ်၊
ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ လိုအပ်တဲ့
သင်တန်းတွေပေးဖို့၊ လိုအပ်တဲ့
အထောက်အပံ့တွေအတွက်
ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ဖို့လိုတယ်လို့
ပြောခဲ့တယ်...

တော့ ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ COVID Concern and Response Committee ဆိုတာလည်း ရှိတယ်။ အဲဒီမှာ ဘာသာရေး အသင်းအဖွဲ့တွေရော ပူးပေါင်းလုပ်မယ်ဆိုတဲ့ အဖွဲ့တခုလည်း ရှိတယ်။ လူငယ်အဖွဲ့တခုလည်း ရှိတယ်။ ပြီးတော့ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီး၊ အထူးသဖြင့် IDPs Camp ကို ကြည့်ရှုနေကြတဲ့ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း အသီးသီးကလည်း Camp မှာရှိတဲ့ လူတွေအတွက် ကိုဗစ်ကာကွယ်ရေး ကိစ္စတွေကို လုပ်ပေးနေတာလည်း ရှိတယ်။ အသိပညာ ပေးတာတွေ၊ လက်ဆေးဖို့အတွက် နေရာတိုးချဲ့ ပြင်ဆင်ပေးတာမျိုးတွေ၊ Mask ပေးတာတွေ စသဖြင့်ပေါ့လေ။ တဖွဲ့ချင်းစီကလည်း သူတို့တာဝန်ယူ ကြည့်ရှုနေကြတဲ့ Camp တွေမှာ ဆောင်ရွက်နေကြတာမျိုးတွေ ရှိတယ်။ အဲဒီတော့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေတာကတော့ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းတွေပါတဲ့ အဖွဲ့ရယ်၊ နောက်တခုက လူငယ်အဖွဲ့ရယ်ကတော့ Quarantine Centerတွေမှာ လုပ်ဆောင်နေကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

မေး နောက်ဆုံးမေးခွန်းက ကချင်ပြည်နယ် ဒေသအတွင်းမှာရှိတဲ့ လိုအပ်ချက်တွေနဲ့၊ ကူးစက်ရောဂါကို ထိရောက်စွာ ဟန့်တားနိုင်ဖို့ ဆရာမရဲ့အကြံပြုချက်တွေက ဘာတွေဖြစ်မလဲ။

ဖြေ ကျမကတော့ ဒီတနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာနဲ့ သူများနိုင်ငံမှာ လုပ်နေတဲ့ဟာနဲ့၊ ကိုယ့်နိုင်ငံမှာ လုပ်နေတဲ့ဟာကို ကြည့်တဲ့ အခါမှာ လောလောဆယ် လုပ်ဆောင်နေကြတဲ့အရာတွေကို ပိုပြီးတော့ ထိထိရောက်ရောက်နဲ့ လုပ်ဆောင်နိုင်ဖို့၊ ကချင်ပြည်နယ်မှာလည်း ဆက်လုပ်နိုင်ဖို့ မျှော်လင့်ပါတယ်။ ဥပမာ အပြင်က ပြန်ရောက်လာတဲ့သူတွေကို Quarantine Center တွေမှာ သေချာလေးနေနိုင်ဖို့၊ Center တွေမှာလည်း လိုအပ်တဲ့ကိစ္စတွေကို ဝိုင်းပြီးတော့ လုပ်ဆောင်ပေးဖို့၊ ပြန်လာတဲ့ လူတွေ ကိုယ်စီက Quarantine Center တွေဆီ အရောက်သွားနိုင်ဖို့ အားလုံးဝိုင်းပြီးတော့ ဆောင်ရွက်ပေးရမယ်။ အဲဒီလိုမှမဟုတ်ရင် Silent Carrier တွေ များလာနိုင်ပြီး ပိုပြီးတော့ အန္တရာယ်ရှိလာမယ်။ ပြည်ပ အရပ်ရပ် တရုတ်ပြည်ကဖြစ်ဖြစ်၊ မလေးရှားကဖြစ်ဖြစ်၊ ထိုင်းကဖြစ်ဖြစ် ပြန်လာတဲ့လူတွေ အများကြီးရှိတယ်။ အဲဒီဟာကို Center တွေမှာ စနစ်တကျ ရောက်ရှိဖို့အတွက်၊ တကယ်လို့ အစိုးရတွေမသိဘဲနဲ့၊ သက်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေ မသိဘဲနဲ့ ရောက်ရှိတယ်ဆိုရင် Center တွေကို ပို့ဆောင်ပြီးတော့ အဲဒီမှာပဲ သတ်မှတ်ထားတဲ့ အချိန်ကာလအထိ နေဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒီလို အလုပ်တွေမှာတော့ ပြည်သူတွေရော၊ အဖွဲ့အစည်းတွေရောဝိုင်းပြီးတော့ ထိထိမိမိဆောင်ရွက်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါကတော့ ကျမအထူးသဖြင့်ပြောချင်တာပါ။ တရုတ်ပြည်နယ်၊ လွယ်ဂျယ်ဂိတ်က ပြန်လာတဲ့ အနယ်နယ်အရပ်ရပ်က လူတွေဟာ မြစ်ကြီးနားမှာ တထောက်နားကြရတယ်။ အစပိုင်းမှာ Volunteer လူငယ်တွေဟာ ပစ္စည်းမလုံလောက်တာတွေ ရှိတယ်။ အစားအသောက် မလုံလောက်တာတွေရှိတယ်။ လုံလုံ

လောက်လောက် မရှိဘဲနဲ့ ခက်ခက်ခဲခဲ ကူညီနေရတာတွေ ရှိတယ်။ ခုနောက်ပိုင်းတော့ နည်းနည်း အဆင်ပြေလာလား မသိဘူး။ ဒါပေမဲ့ Volunteer တွေလည်း Quarantine Center တွေမှာ အလုပ်လုပ်ကြတဲ့အခါ သူတို့ကိုလည်း ရောဂါကနေ ကာကွယ်ဖို့အတွက် သူတို့အတွက် လုံလောက်တဲ့ ကာကွယ် ထိန်းချုပ်တဲ့ပစ္စည်းတွေ အလုံအလောက် ရှိဖို့လိုတယ်။ ဆက် ပြီးတော့ လုပ်ဖို့လိုအပ်မယ်။ Quarantine Center တွေမှာ ရောက်ရှိနိုင်ဖို့ အရေးကို အားလုံးပိုင်းပြီး ဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ လို ပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES
COVID-19 & MYANMAR

လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး

အောင်နိုင်ဦး

Photo : ISP-Myanmar

အောင်နိုင်ဦးသည် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ
ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာအောင်နိုင်ဦးက မေ ၁၂ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၂ ရက် မတိုင်ခင်က
အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် ကူးစက်လွယ်သော ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်တို့ တချိန်တည်း ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ယင်းအခြေအနေသည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို အကောင်းဘက်ကို ဦးတည်သွားနိုင်သလို အဆိုးဘက်ကိုလည်း ရောက်သွားစေနိုင်သည်ဟု စာရေးသူကဆိုသည်။ ဤအခြေအနေကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ တဖက်ကတဖက်ကို တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ အသာစီးရအောင် ဆောင်ရွက်မှုများပြုတတ်ကြောင်း ဆိုပါသည်။ အဆိုးချည်းမဟုတ်ပါ။ ပဋိပက္ခတွင်ပါဝင်နေသော အဖွဲ့များအနေဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ကောင်းနိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဆူနာမီကြောင့် သီရိလင်္ကာနှင့် အင်ဒိုနီးရှား အာချေးဒေသ အတွေ့အကြုံများ ရှိပါသည်။

မြန်မာအစိုးရက ဧပြီလ ၂၉ ရက်တွင် EAOs များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကော်မတီတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပြီး၊ မည်သူ့ကိုမျှ ချန်လှပ်မထားရေး (No one left behind) ပေါ်လစီ ချမှတ်ထားသည့်အတွက် ပူးပေါင်းပါဝင်စေရန် ကောင်းမွန်သော ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လိုက်နာရမည့်စည်းကမ်းများ (Code of Conduct for Coronavirus Coordination) ဆက်သွယ်ရေးနှင့် နှစ်ဖက်စလုံးက စိုးရိမ်ချက်များ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်များကို လျှော့ရန်၊ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးကို ဦးစားပေးကြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

အယ်ဒီတာ

နိဒါန်း

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုသည် တခါတရံ တချိန်တည်းတွင် ရောက်လာလေ့ရှိပါသည်။ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့် ကူးစက်လွယ်သော ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်တို့ တချိန်တည်း ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ယင်းအခြေအနေသည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို အကောင်းဘက်သို့ ဦးတည်သွားနိုင် သလို အဆိုးဘက်သို့လည်း ရောက်သွားစေနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအခြေအနေပေါ် မူတည်၍ ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်နေကြသူများအနေနှင့် မည်သည့်နည်းလမ်းကို ရွေးမလဲ စဉ်းစားကြရပါမည်။ လက်ရှိအခြေအနေအရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကိုဦးစားပေး သည့် နည်းလမ်းကို အားလုံးကရွေးချယ်ခဲ့သည်ဟု နားလည်ပါသည်။

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်သည် ပဋိပက္ခကို ပိုမိုဆိုးရွားစေနိုင်သည်

နိုင်ငံတကာလေ့လာချက်များအရ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့များ သည် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကို အခွင့်ကောင်းယူ၍လည်းကောင်း၊ သဘာဝ ဘေး အန္တရာယ်အတွင်း ငြိမ်သက်နေမှုများကို အခွင့်ကောင်းယူ၍လည်းကောင်း၊ တဖက်က တဖက်ကို တိုက်ခိုက်တတ်ပါသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ အနေနှင့်လည်း ဤအခြေအနေမျိုးကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ လူသူစုဆောင်းခြင်း၊ အခွန် ပိုမို ကောက်ခံခြင်းနှင့် မိမိတပ်ဖွဲ့အတွက် အင်အား၊ စီးပွားတိုးစေမည့် အခြားသောလုပ်ငန်း များ၊ မိမိဘက်မှအသားစီးရအောင် ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် သာဓကများ ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ တဖန် အစိုးရဘက်မှလည်း ဤအခြေအနေကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ သဘာဝဘေး အန္တရာယ် ကျရောက်သောဒေသများတွင် တပ်များ တိုးချဲ့ချထားခြင်း၊ လှုပ်ရှားခြင်း၊ သိမ်းပိုက်ခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်တတ်ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယုံကြည်မှုမရှိသည့် ဒေသများတွင် နှစ်ဖက်စလုံးအနေဖြင့် အချိန်ဆွဲခြင်း၊ လက်နက်ကိုင် လူသူစုဆောင်းခြင်းနှင့် တရားဝင်မှုများရရှိအောင် ဆောင်ရွက်တတ် သည့် ဥပမာများလည်းရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အခွင့်အရေးဖြစ်သည်

အဆိုးချည်းသာ မဟုတ်ပါ။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ပေါ် မူတည်၍ ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်နေသော အဖွဲ့များအနေနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက်

ကောင်းသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးကို ဖြစ်စေသည်။ ပဋိပက္ခ ဖြစ်နေစဉ်တွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် လမ်းများပွင့်တတ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် တိုက်ပွဲများကို လျော့ချခြင်း၊ အကြမ်းဖက်မှုများကို လျော့ချခြင်း ဖြင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှုကို ပိုမိုရရှိစေသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ကယ်ဆယ်ရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများပေါ်တွင် အာရုံစိုက်ခြင်းအားဖြင့်လည်း တိုက်ခိုက်မှုများ လျော့ကျ စေသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ယင်းအခြေအနေများကြောင့် ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များ အကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှတစ်ဆင့်ရပ်ကျေးဒေသများအထိပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု များ ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်ရေးမှ စတင်နိုင်သည်။ အကောင်းဆုံးဖြစ်သင့်သည့် အနေအထားမှာ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကာကွယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ လူသား ချင်း စာနာမှုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို လုပ် ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက် ရေးကို ဖြစ်စေပြီး ပဋိပက္ခဖြေရှင်းနိုင်သည်အထိ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။

နိုင်ငံတကာဥပမာများ

၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဆူနာမီကြောင့် သီရိလင်္ကာအစိုးရနှင့် သူပုန်တို့ အကြား ပူးပေါင်း၍ အကူအညီပေးမည့် စနစ်တရပ်ကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ (P-TOMS) ဟုခေါ်ပါသည်။ သို့သော် နှစ်ဖွဲ့စလုံးက စစ်နိုင်ရေးကိုသာ အာရုံစိုက်ခဲ့သည့် အတွက် ပြဿနာဖြစ်ခဲ့ရပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲအတွက် အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ခဲ့ ရပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင်လည်း အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရနှင့် အာချေရှိ GAM သူပုန်များ အကြား ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဆူနာမီအပြီး အထူးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ ဆူနာမီကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုများ ရပ်တန့်သွားပြီး ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို အစိုးရနှင့် GAM သူပုန်များအကြား ယခင်ကမကြုံဖူးသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ရရှိစေခဲ့ပါသည်။ ထိုမျှသာမကသေး၊ ထိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှသည် လုံးဝငြိမ်းချမ်း ရေး ရရှိသည်အထိ ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။

ဤသို့ တဖက်သတ်
 အပစ်ရပ်ခြင်းများသည်
 ဗိုင်းရပ်စ်ကူးစက်မှုမှ
 ရပ်တန့်စေရန်
 မဖြစ်နိုင်လျှင်လည်း
 မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေးအတွက်
 ကောင်းသည်ဟုဆိုရပါမည်။
 အဆိုးထဲကအကောင်း
 ဖြစ်နိုင်ပါသည်...

မြန်မာနိုင်ငံအနေအထား

ယခုအခါ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကြောင့် တကမ္ဘာလုံး ကပ်ဆိုက်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ရောဂါကူးစက်ခံရသူပေါင်း ၁၈၀ အထိ ရှိနေပြီး ဆက်လက်၍ ကူးစက်မှုများ ရှိနေဦးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်ကြောင့် လုပ်ငန်းအတော်များများ ရပ်စဲသွားခဲ့ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများလည်း ယခင် ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း ဆွေးနွေးနေရာမှ လူချင်းတွေ့ဆုံဆွေးနွေးနိုင်ရန် ခက်ခဲသွားပါသည်။ အင်တာနက်မှတဆင့် ဆွေးနွေးနေရပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်သည်လည်း ပြည်တွင်း၌သာမက တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင်လည်း ကူးစက်နိုင်ပါသည်။ မည်သည့်အဖွဲ့မှ ဗိုင်းရပ်စ်ဘေးမှ လွတ်မြောက်နိုင်သည့်အနေအထား မဟုတ်ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံ ‘COVID-19 နှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ’ နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး

မြန်မာနိုင်ငံတွင် COVID-19 ရောဂါပိုး ကူးစက်မှုများ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့်အတွက် ကာကွယ်တိုက်ဖျက်မှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ EAOs များအနေနှင့်လည်း မိမိတို့၏ဒေသကို ဗိုင်းရပ်စ်ရန်မှ ကာကွယ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ အစိုးရနှင့် EAOs များအားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတော့ မရှိသေးပါ။

ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (EAOs) နှင့်လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ဧပြီလဆန်း၌ ပြုလုပ်ခဲ့သော အစိုးရနှင့် EAOs ဆွေးနွေးပွဲတွင် အကြံပြုခဲ့သည်။ နိုင်ငံ

တကာအသိုင်းအဝိုင်းမှလည်း အစိုးရနှင့် EAOs များ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ကြပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် အနေနှင့်လည်း COVID-19 ကာလအတွင်း အပစ်ရပ်ကြရန် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဤကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဝိုင်းဝန်းတိုက်တွန်းခြင်း အကြောင်းရင်းမှာ COVID-19 သည် အထူးကူးစက်လွယ်သည်။ ကုန်ဆေးမရှိသေး။ နိုင်ငံတကာ ဥပမာများတွင်လည်း အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်လျှင် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်နိုင်သည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိလျှင် ပဋိပက္ခသာမက၊ ဗိုင်းရစ်စ် ကူးစက်မှုလည်း ပိုများသွားနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် EAOs များအနေနှင့် အစိုးရနှင့် တပ်မတော်လောက် ဆေးဝါးနှင့်ကုသမှုဆိုင်ရာတွင် အရင်းအမြစ်မရှိပါ။ ထို့အပြင် သာမန်နှင့် အခြားရောဂါများအတွက် EAOs များအနေနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများကို အားကိုးနိုင်သော်လည်း COVID-19 ကူးစက်ခံရသော လူနာများကို ယင်းနိုင်ငံတို့သည် လက်ခံမည် မဟုတ်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌သာ ကုသမှုကို ခံယူနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ယခုလက်ရှိ ဗိုင်းရစ်စ်ပြဿနာကို နိုင်ငံတော်နှင့် တနိုင်ငံလုံး၏ပြဿနာဟု ယူဆနားလည်လျက် စုပေါင်းတုံ့ပြန်နိုင်ရန် ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေပေါ် မူတည်၍ အစိုးရက ဧပြီ ၂၉ ရက်တွင် EAOs များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကော်မတီ တရပ်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။ ယင်းကော်မတီအား လုပ်ပိုင်ခွင့် Mandate ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပေးထားသည်ကို တွေ့ရမည်။ မည်သူ့ကိုမျှ ချန်လှပ်မထားရေး (No one left behind) ပေါ်လစီ ချမှတ်ထားသည့်အတွက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စာချုပ်တစ်ခုခုကို လက်မှတ်ထိုးထားသော အဖွဲ့များသာမက မထိုးရသေးသော အဖွဲ့များကိုလည်း ပူးပေါင်းပါဝင်စေရန် ရည်ရွယ်သည်ဟု နားလည်ပါသည်။ ကောင်းမွန်သော ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပြီးနောက် များမကြာမီပင် အစိုးရနှင့် EAOs အဖွဲ့ဝင်များသည် Zoom နည်းပညာသုံး၍ ဆွေးနွေးပွဲများ ဆက်လက်၍လည်း ဆွေးနွေးနေပါသည်။ အစိုးရနှင့် တဖွဲ့ချင်းအနေဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ညှိနှိုင်းမှုများရှိနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာမှလည်း လိုအပ်ချက်များကို ကူညီရန် အသင့်ဖြစ်နေပါသည်။ တပ်မတော်မှလည်း UWSA နှင့် MNDA တို့အတွက် လိုအပ်သော COVID-19 ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆေးပစ္စည်းများကို ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

တဖက်သတ် အပစ်ရပ်စဲရေးများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တဖွဲ့ချင်း အပစ်ရပ်စဲရေးစာချုပ် ၁၅ ခုရှိပြီး NCA ခေါ် တနိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး စာချုပ်လည်း ရှိနေပါသည်။ ထို့အပြင် တခါတရံ အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ တဖက်သတ်အပစ်ရပ်မှုများလည်း ရှိနေပါသည်။

AA, TNLA နှင့် ကိုးကန့်အဖွဲ့များက ဗိုင်းရပ်စ်တိုက်ဖျက်ရေးကို အကြောင်းပြု၍ တဖက်သတ်အပစ်ရပ်မှုကို မေလကုန်အထိ တိုးခဲ့ပါသည်။ တပ်မတော်ကလည်း ရခိုင်ပြည်နယ်မှလွဲ၍ ဒေသအားလုံးအတွက် မေ ၁၀ ရက် မှ ဩဂုတ် ၃၁ ရက်အထိ အပစ်ရပ်ထားမည်ဟု မေ ၁၀ ရက်တွင် ကြေညာခဲ့ပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကို အင်အားနှင့် တနိုင်ငံလုံး တိုက်ဖျက်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ တိုက်ခိုက်မှုများ ရပ်တန့်ထားခြင်းဖြင့် ဗိုင်းရပ်စ်တိုက်ခိုက်ရေးကို ပို၍ အာရုံစိုက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ တဖက်သတ် အပစ်ရပ်ခြင်းများသည် ဗိုင်းရပ်စ် ကူးစက်မှုမှ ရပ်တန့်စေရန် မဖြစ်နိုင်လျှင်လည်း မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ကောင်းသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ အဆိုးထဲကအကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်၏ကျေးဇူးဟု ဆိုရမည်။

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လိုက်နာရမည့်စည်းကမ်း

(Code of Conduct) များ

အစိုးရအနေနှင့် EAOs များနှင့် COVID-19 တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို ဆွေးနွေးနေသော်လည်း အောက်ခြေတွင် ပြဿနာအချို့ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်လည်းကောင်း၊ ကရင်ပြည်နယ်တွင်လည်းကောင်း တားဆီးမှုများ၊ ထိတွေ့မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။

ယုံကြည်မှုကလည်းနည်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည်လည်း ကြန့်ကြာနေသည့် အတွက် ယခုကဲ့သို့ကာလတွင် ယင်းပြဿနာများသည် အဆန်းမဟုတ်ပါ။ ဆက်ဖြစ်နိုင်သည့် အနေအထားများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ဆက်ဖြစ်လျှင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ခက်ခဲနိုင်သည်။ ဗိုင်းရပ်စ်သည် ငလျင်၊ မုန်တိုင်းများကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ တဦးကူးစက်ခံရလျှင် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ လက်နက်ကိုင် မခွဲခြားဘဲ ကူးစက်နိုင်သည်။ ပို၍ အန္တရာယ်ကြီးသည်။ ထို့အပြင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကဲ့သို့ ရက်ပိုင်းလောက်နှင့် ပြီးသွားမည့် အခြေအနေများ မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုံရန်သူဖြစ်သော ဗိုင်းရပ်စ်ကို

ခုခံကာကွယ်ရေးအတွက် အခက်အခဲ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းလိုမည်ဟု စဉ်းစားမိပါသည်။ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ (Code of Conduct for Coronavirus Coordination) ဟု ခေါ်ရမည် ထင်ပါသည်။

COC မလိုဟု ထင်မြင်ယူဆသောသူများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ လောလောဆယ် NCA၊ JMC ခေါ်ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် အရပ်သား ကာကွယ်ရေးတို့အတွက် ရေးဆွဲထားသော COC များ ရှိပြီးဖြစ်သည်။ အလုပ်ဖြစ်သည်လည်း ရှိသလို မဖြစ်သည်များလည်း ရှိနေသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ထပ်ရေးလည်းမထူးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သို့သော် COVID-19 တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် COC လိုမည်ဟု ယူဆပါသည်။ နှစ်လ၊ သုံးလတန်သည် လိုက်နာနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ ယုံကြည်မှုလည်း နည်းနေသည့်အပြင် COVID-19 ပူးပေါင်းကာကွယ်ရေးကို ကျန်းမာရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပုံစံဖြင့် ပြုလုပ်ရမည့်အစား နိုင်ငံရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် တရားဝင်မှုရရှိရေးတို့ ကြိုးစားမှုများ ရှိနေသည်ဟု မြင်မိပါသည်။

ဆက်သွယ်ရေး

COC နှင့်အတူ အထူးလိုအပ်သော အချက်တချက်မှာ မှန်ကန်ကောင်းမွန်သော ဆက်သွယ်ရေး (Communication) ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်တွေ့ဆုံမှုများ၊ စွပ်စွဲမှုများကိုကြည့်လျှင် Communication လိုအပ်ချက်များကြောင့်ဟု မြင်နိုင်ပါသည်။ COVID-19 ကိစ္စ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးတွင်လည်း ဤအချက်ကြောင့် အခက်အခဲများ ကြုံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိကျသော ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများ၊ COVID-19 တိုက်ဖျက်ရေးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ပြဿနာများကို အမြန်ဆုံးဖြေရှင်းနိုင်မည့် ဆက်သွယ်ရေးစနစ်များ၊ စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ထားရန် လိုပါသည်။

နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် COVID-19 တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် EAOs များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးလမ်းကို ရွေးခဲ့ပါသည်။ ရွေးခဲ့သည့်အတိုင်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်

ရန် လိုပါမည်။ နှစ်ဖက်စလုံး၏ စိုးရိမ်ချက်များ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်များကို လျှော့ရပါမည်။ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးကို ဦးစားပေးရပါမည်။ မဟုတ်လျှင် အလုပ်လည်းမဖြစ်၊ အစကတည်းက နည်းနေသော ယုံကြည်မှုလည်း လုံးဝပျောက်ဆုံး သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ဗိုင်းရပ်စ်နှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ဒဏ်များ ကို တိုင်းပြည်အနေနှင့် ပိုမိုခံစားရပေလိမ့်ဦးမည်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာမှသည် ကိုဗစ်အလွန် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်သစ်များ ပြင်ဆင်ပျိုးထောင်ရေးသို့

ဒေါက်တာဇော်ဦး

Photo : ISP-Myanmar

ဒေါက်တာဇော်ဦးသည် Centre for Economic and Social Development ၏ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဒေါက်တာဇော်ဦးက မေ ၂၀ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၂၀ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက ကိုဗစ်ကပ်ဘေးအလွန် အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာမှသည် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်သစ်များ ပြင်ဆင်ပျိုးထောင်ရေးသို့ဟူ၍ ဆွေးနွေးထားသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (ILO) ၏ နောက်ဆုံးစစ်တမ်းအရ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လာမည့် ဒုတိယသုံးလပတ်တွင် ၁၀ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ လုပ်အားဆုံးရှုံးမှုရှိနိုင်ပြီး၊ ယင်းပမာဏသည် အမြဲတမ်း အချိန်ပြည့် အလုပ် ၃၀၅ သန်း (full-time equivalent jobs) နှင့် ညီမျှသည်ဟု တွက်ဆထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌လည်း အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာ ဆိုးရွားလာနေပြီး တရားဝင်ကဏ္ဍတွင် အလုပ်လုပ်နေသော အလုပ်သမား ၅၀,၀၀၀ ခန့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်သွားပြီဟု သိရှိရသည်။ စီးပွားရေးကျဆင်းမှုကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများလည်း အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်၍ အိမ်ပြန်လာနေကြသည်။ ကိုဗစ်အလွန်ကာလ မတိုင်ခင်ကပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကျောင်းနေပညာရေးသာမက၊ လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အရည်အသွေးစံများလည်း တိုးတက်မြင့်မားလာစေရန် ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း စာရေးသူက အကြံပြုထားသည်။ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍအခြေပြု နည်းပညာ ပူးပေါင်းသင်တန်းကျောင်း (School Industry Partnership) အစီအစဉ်များကို အလျင်အမြန် အကောင်အထည်ဖော်သင့်ပြီး၊ လေ့လာဆန်းစစ်မှုနှင့် ပြင်ဆင်မှုများကို စတင်ဆောင်ရွက်ထားသင့်ပြီဟု တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများအနက် အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာသည် အကြီးမားဆုံးဆိုးကျိုးဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဧပြီ ၂၉ ရက်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (ILO) နောက်ဆုံးစစ်တမ်းအရ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လုပ်အားဆုံးရှုံးမှု ၄ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရှိခဲ့ပြီး လာမည့် ဒုတိယသုံးလပတ်တွင် ၁၀ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ဆိုးရွားလာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။ ယင်းပမာဏသည် အမြဲတမ်း အချိန်ပြည့်အလုပ် ၃၀၅ သန်း (full-time equivalent jobs) နှင့် ညီမျှမည်ဟု တွက်ဆခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် တရားမဝင်စာရင်းမပေါက်သည့် စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် အလုပ်လုပ်နေကြသော အခြေခံ လက်လုပ်လက်စားဦးရေ ၁ဒသမလီယံခန့်ရှိသော အလုပ်သမားများမှာလည်း ကြီးမားသော ဝင်ငွေဆုံးရှုံးမှု ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ပြောကြားခဲ့ပါသည်။^၁ ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌လည်း အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာ တနေ့တခြား ဆိုးရွားလာခဲ့ရာ နောက်ဆုံးရရှိသော စာရင်းဇယားများအရ တရားဝင်ကဏ္ဍတွင် အလုပ်လုပ်နေသော အလုပ်သမားဦးရေ တသိန်းကျော်ခန့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်သွားပြီဟု သိရှိရပါသည်။ ယင်းထက် ပိုမိုများပြားသည့် စည်းပြင်လုပ်သားများ၏ လုပ်အားဆုံးရှုံးမှုမှာ နှစ်ဆသုံးဆခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။ ပို၍ဆိုးရွားသည်မှာ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးကျဆင်းမှုကြောင့် ယင်းနိုင်ငံများတွင် အလုပ်လုပ်လျက်ရှိသော ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများလည်း အလုပ်လက်မဲ့ များစွာဖြစ်လာကြပြီး မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လာရန် ပြင်ဆင်နေကြသည်ဟု သိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်-၁၉၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်းများတွင် ဦးစွာ ကြုံတွေ့ရသော်လည်း ယခုနောက်ပိုင်းတွင် အခြားကဏ္ဍများဖြစ်သော စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်း၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ လက်လီလက္ကားရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကိုပါ ထိခိုက်လာသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့အနက် စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းတို့မှာ လုပ်သားအင်အား အများဆုံးရှိနေသည့် ကဏ္ဍများဖြစ်ရုံသာမက ယင်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်လည်း ကိုဗစ်ဒဏ်ကို အများဆုံးခံစားခဲ့ရသည့် ကဏ္ဍများဖြစ်ပါသည်။ စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းအများစုသည် နိုင်ငံ

၁ ILO Monitor: Covid-19 and the world of work. 29 April 2020. See https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf

တကာဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်နေသော အထည်ချုပ်ကဏ္ဍကဲ့သို့ လုပ်ငန်းများ တွင် ကုမ္ပဏီများသည် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ထားပြီး လူမှုဖူလုံရေးအဖွဲ့ ရန်ပုံငွေကိုပါ အလုပ်ရှင် အလုပ်သမား အများစု ပုံမှန်ပေးသွင်းနေကြသည်ဖြစ်ရာ ကိုဗစ်ကာလ အတွင်းတွင်ကျန်းမာရေးခံစားခွင့်အပါအဝင်ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန၏ အလုပ်ရုံစစ်ဆေးဆဲကာလများတွင် အလုပ်ရုံ ရပ်နားထားချိန်များအတွက် အကျိုး ခံစားခွင့်ပါ ရရှိကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆောက်လုပ်ရေးကဏ္ဍရှိ အလုပ်သမားအများစု မှာမူ နေ့စားနှင့် အချိန်ပိုင်း အလုပ်လုပ်ကြသူအများစုဖြစ်ရာ လူမှုဖူလုံရေးရန်ပုံငွေသို့ ဝင်ထားခြင်းမရှိပါ။

ကိုဗစ်မတိုင်ခင်ကာလ အလုပ်အကိုင်များနှင့် ဝင်ငွေအခွင့်အလမ်းများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်သူ လူဦးရေ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် လယ်ယာ ကဏ္ဍတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြောင်း ခေတ်အဆက်ဆက်က မှတ်ယူခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ကောက်ခံခဲ့သော အလုပ်သမားအင်အား စစ်တမ်း အရ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ အလုပ်လုပ်လျက်ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ယင်းအချိုး အစားမှာလည်း တနေ့တခြား ကျဆင်းလျက်ရှိပြီး ဆက်လက်ကောက်ယူခဲ့သော လုပ်သားအင်အား စစ်တမ်းများအရ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ၄၈ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ၄၇ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း အထိ ကျဆင်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် စာရင်းများအရ တနိုင်ငံလုံးတွင်အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသူ ၂၂ဒသမ၆၈သန်းခန့်ရှိရာ ကျေးလက်ဒေသများ တွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသူမှာ ၁၆ဒသမ၄၉ သန်းခန့် (၇၂ ရာခိုင်နှုန်းခန့်) ရှိပါသည်။ ယင်းအနက် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသူ ရှစ် သန်းနီးပါးခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။ ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ကျေးလက်နေ လုပ်သားအများစုသည် မြို့ပေါ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ရုံသာမက ပြည်ပသို့လည်း ရွှေ့ ပြောင်း လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ ကျေးလက်တွင် စိုက်ပျိုးရေးသက်သက် ဆောင်ရွက်ရာမှ မွေးမြူရေးနှင့်ပါ တွဲဖက်ဆောင်ရွက်လာပြီး အထူးသဖြင့် ငါး၊ ကြက်နှင့် အခြားမွေးမြူ ရေးလုပ်ငန်းများကို တွဲဖက်ဆောင်ရွက်လာကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကျေးလက်ဒေသရှိ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး လုပ်ကိုင်နေသူ ခုနစ်သန်းကျော်နှင့် မြို့ပြများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသူ ငါးသန်းရှိသည့်အနက် စိုက်ပျိုးရေးမဟုတ်သည့် အလုပ်များ လုပ်ကိုင်နေကြသူများကို (ဇယား-၁) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

(ဇယား-၁) စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍပြင်ပတွင် အများဆုံး အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသည့် ကဏ္ဍများ (ထောင်ပေါင်း)

	၂၀၁၅	၂၀၁၇	၂၀၁၈	အချိုး (၂၀၁၈)
ငါးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း	၄၀၈.၈	၄၅၇.၇	၄၃၄.၃	၇.၁ %
အထည်အလိပ် ထုတ်လုပ်မှု	၃၁၁.၄	၂၀၀.၃	၂၁၆.၆	၃.၆ %
အဝတ်အထည်ထုတ်လုပ်မှု	၃၈၀.၆	၇၂၁.၈	၈၁၇.၇	၁၃.၅ %
ရာဘာနှင့် ပလတ်စတစ်ထုတ်လုပ်မှု	၈၄.၇	၁၁၉.၈	၁၂၇.၁	၂.၁ %
အဆောက်အဦဆောက်လုပ်ရေး	၇၂၃.၆	၆၄၄.၅	၉၅၀.၅	၁၅.၇ %

ရည်ညွှန်း - လုပ်အားစစ်တမ်းများ၊ အလုပ်သမား လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၅၊ ၂၀၁၇၊ ၂၀၁၈)

၂၀၁၈ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်အလုပ်လုပ်ကိုင်သူ ၃ ဒသမ ၈၅ သန်းခန့် ရှိလာခဲ့ပြီး ယင်းတို့အနက် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်သူအများစုသည် ထိုင်းသို့ ခေတ္တခဏငွေရှာရန် အလုပ်လာလုပ်ကြသူများဖြစ်ပြီး ငွေအတော်အတန် စုဆောင်းမိသည့်အချိန်တွင် အိမ်ပြန်မည်ဟု ဆန္ဒရှိကြသည်။ ထိုအခါ မိမိနေရပ်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သော မိသားစုများထံ ငွေပြန်ပို့၍ ထောက်ပံ့ထားရုံသာမက ယင်းတို့ပြန်လာလျှင်လည်း စီးပွားရေးလုပ်ရန် ကြိုတင်စုငွေ စုဆောင်းထားကြပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုအရ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြည်ပရောက် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများထံမှ ပြန်ပို့ငွေစုစုပေါင်းသည် ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၈၅ ဘီလီယံမှ ၁၀ ဘီလီယံထိ ရှိလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ပါသည်။^၂ ယင်းတန်ဖိုးမှာ ၂၀၁၇-၁၈ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်မှ ရှာဖွေရရှိခဲ့သော ပြည်ပပို့ကုန် ဝင်ငွေစုစုပေါင်း၏ ၂၄ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၆၇ ရာခိုင်နှုန်းထိ များပြားခဲ့ကြောင်း သိရလေရာ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ကြီးမားသောနိုင်ငံခြားဝင်ငွေကို ရှာဖွေပေးနေသည့် သူရဲကောင်းများပင်ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မြန်မာလူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ (CESD) သည် မြန်မာ

၂ Testaverde, M. *Migrating to Opportunity: Overcoming Barriers to Labour Mobility in Southeast Asia*. Washington, D.C., World Bank, 2017.

နိုင်ငံတွင် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားဦးရေ အများဆုံးဖြစ်သော မွန်ပြည်နယ်တွင် အိမ်ထောင်စုစစ်တမ်းတစ်ခုကို ကောက်ယူခဲ့ရာ ကျေးလက်ဒေသရှိ အိမ်ထောင်စုတိုင်းလိုလိုတွင် အနည်းဆုံး ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား တဦးစီရှိနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထိုနည်းတူပင် ထိုင်းနိုင်ငံရောက် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၏ ၇၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ကျေးလက်ဒေသများမှ လာရောက်ခဲ့ကြသူများဟု သိရှိရလေသည်။ မွန်ပြည်နယ်စစ်တမ်း၏ အရေးပါသောတွေ့ရှိချက်မှာ ကျေးလက်နေ အိမ်ထောင်စုမှ ၁၀ မှ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းသော ဝင်ငွေသည် ယင်းတို့၏ မိသားစုဝင် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများထံမှရရှိသော ပြန်ပို့ငွေများဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။^၃ ယင်းပြန်ပို့ငွေများကြောင့်ကျေးလက်ဒေသများတွင် သုံးစွဲမှုများတနေ့တခြားတိုးတက်လျက်ရှိပြီး အဆိုပါသုံးစွဲမှုကို ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် လယ်ယာပြင်ပ (Non-Farm Jobs) လုပ်ငန်းများဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကြသူများ တနေ့တခြား များပြားလျက်ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျေးလက်နေပြည်သူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် လူမှုဘဝသာယာပြောမှုတို့ကို ထိရောက်စွာ အထောက်အပံ့ပြုနေသည်မှာ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၏ ပြန်ပို့ငွေ (remittances) ပင်ဖြစ်သည်။

ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကြောင့် ဖြစ်လာသော လုပ်အားဆုံးရှုံးမှုများ

ကိုဗစ်ကာလတွင် လုပ်ငန်းများ ယာယီပိတ်သိမ်းမှုနှင့် လုပ်အားလျှော့ချမှု ဦးစွာ ကြုံတွေ့ရသည့် ကဏ္ဍများမှာ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေးကဏ္ဍနှင့် အထည်ချုပ်ကဏ္ဍများ ဖြစ်သည်။ ယင်းကဏ္ဍများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်ပိုး မတွေ့ရှိရသေးသော်လည်း ဖေဖော်ဝါရီနှင့် မတ်လအတွင်း တရုတ်နိုင်ငံတွင်း ရောဂါပျံ့နှံ့ ကူးစက်ချိန်မှာပင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ယင်းကဏ္ဍများအပေါ် တိုက်ရိုက်ရိုက်ခတ်မှုများ ရှိလာခဲ့သည်။ မတ်လအတွင်း ဥရောပနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဈေးကွက်များရှိ အော်ဒါများ ဖျက်သိမ်းမှုကြောင့် အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းများစွာတို့မှာ ရပ်ဆိုင်းသွားပြီး စက်ရုံအလုပ်သမား ထောင်ပေါင်းများစွာအား လုပ်အားလျှော့ချခဲ့ပါသည်။ ထိုကဏ္ဍများအနေနှင့် ပြန်လည်နာလန်ထူရန် ခက်ခဲနေဦးမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းတို့၏ စီးပွားရေးများ ရေရှည်

၃ <https://myanmarcesd.org/jo၁၆/၁၂/၁၅/cesd-msu-survey-quantitatively-measures-hopes-of-rural-residents-in-mon-state-through-three-essential-elements-aspirations-agency-and-pathways/>

အရေးပါသော
 တွေ့ရှိချက်မှာ
 ကျေးလက်နေအိမ်ထောင်စုမှ
 ၁၀ မှ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းသော
 ဝင်ငွေသည် ယင်းတို့၏
 မိသားစုဝင် ရွှေ့ပြောင်း
 အလုပ်သမားများထံမှ ရရှိသော
 ပြန်ပို့ငွေများဖြစ်ကြောင်း
 သိရှိရပါသည်...

ရပ်တည်မှုသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကိုဗစ်ရောဂါပိုးအား မည်မျှထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဟူသော အချက်ပေါ် မူတည်နေပါသည်။ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများက ဧပြီလကုန်ထိ ကောက်ခံရရှိသော အတည်မပြုရသေးသော စာရင်းများအရ အထည်ချုပ်ကဏ္ဍတခုတည်းမှာပင် အလုပ်သမား ၆၁,၇၄၄ ဦးခန့် လုပ်အားဆုံးရှုံးမှုရှိခဲ့သည်။ ပိတ်သိမ်းသည့်စက်ရုံ ၈၅ ရုံသာ ရှိသေးသော်လည်း တရုတ်လျှင် ပျမ်းမျှ အလုပ်သမား ၇၀၀ ခန့် လျှော့ချခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းတွင် လုပ်သားဦးရေ တထောင်ကျော် အလုပ်ဆုံးရှုံးခဲ့ပြီး လုပ်ငန်းများ ခေတ္တရပ်နားခဲ့ရသော ရုပ်ရှင်ရုံ၊ ပညာရေးနှင့် စားသောက်ဆိုင်လုပ်ငန်းများတွင်လည်း အလားတူ လုပ်အားဆုံးရှုံးမှုများ ရှိသော်လည်း ယင်းလုပ်ငန်းများသည် ကိုဗစ်အလွန် တချိန်ချိန်တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ခြေချုပ်မိန့်များ ရုတ်သိမ်းပြီးသည်နှင့် ပြန်လည် လည်ပတ်နိုင်ဦးမည်ဖြစ်သည်။ ဆောက်လုပ်ရေးကဏ္ဍတွင် လက်ရှိစာရင်းပေါက်သည့် လုပ်အားလျှော့ချမှုမှာ ရာဂဏန်းမျှသာဖြစ်သော်လည်း နေ့စားနှင့် စီမံချက်များအလိုက် ကန်ထရိုက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်သည့် အလုပ်သမားများလည်း ထောင်နှင့်ချီ၍ လုပ်အားဆုံးရှုံးမှု ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။

ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကြောင့် တကမ္ဘာလုံးတွင် အလုပ်လက်မဲ့ဦးရေ များစွာတိုးမြှင့်လာရာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်အလုပ်လက်မဲ့ဦးရေ သန်း ၃၀ ကျော်၊ ဂျပန်တွင် နှစ်သန်းနီးပါး ရှိလာပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း

သည် ဧပြီလကုန်တွင် ၁၄ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်လာခဲ့ရာ အမေရိကန် သမိုင်းတွင် ၁၉၃၀ ပြည့်လွန် Great Depression ကာလတွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အမြင့်ဆုံးနှုန်းဖြစ်သည့် ၂၄ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းကို မကြာခင်မီလာလိမ့်မည်ဟု အများက တွက်ဆနေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွက်မူ ထိုအခြေအနေဆိုးများလောက် မကြုံရနိုင်သော်လည်း စက်မှုကုန်ထုတ်ကဏ္ဍနှင့် ဟိုတယ်ခရီးသွားလုပ်ငန်းများတွင် အဆိုပါ ဖြစ်ရပ်မျိုးနီးပါး ကြုံရနိုင်ပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ အလုပ်လက်မဲ့ဦးရေသည် (က) ဝင်ငွေရသည့် (သို့မဟုတ်) ကိုယ်ပိုင်အလုပ်အကိုင် လုံးဝမရှိသူ၊ (ခ) အလုပ်လုပ်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေသူ၊ (ဂ) အလုပ်ရှာနေသူ စသည့်ဖြင့် သုံးမျိုးသုံးစား ပါဝင်ပါသည်။ ကိုဗစ်မတိုင်ခင် ကာလများ၌ လုပ်အားလျော့ခံရသူများအနေဖြင့် အခြားအလုပ်တမျိုးမျိုးကို အလွယ်တကူ ရနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နေရပ်ပြန်၍ နားနေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း (အလုပ်လုပ်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်မနေခြင်း) ILO အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ အလုပ်လက်မဲ့ ရာခိုင်နှုန်းသည် ၁ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကျော်သာ ရှိခဲ့သည်။ ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် အထည်ချုပ်ကဏ္ဍတခုတည်းအတွက် မှန်းဆကြည့်ပါက ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်လာကြောင်း အကြမ်းဖျင်းတွက်ချက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ခြင်းမှာ လုပ်အား အလျော့ခံရသူများ အနေဖြင့် ယခင်ကဲ့သို့ အလွယ်တကူ အစားထိုးအလုပ်ရနိုင်ရန် ကိုဗစ်ကာလအတွင်း မလွယ်ကူခြင်း၊ မိဘလက်ငုတ်လက်ရင်းအလုပ်ဖြစ်သော ကျေးလက်စိုက်ပျိုးရေးတွင် ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ရန် အချိန်မတန်သေးခြင်း၊ အခြားအရပ်ဒေသများသို့ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်ရန် မလွယ်ကူခြင်း စသည့် အခက်အခဲများကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ဦးရေမှာ ထပ်မံတိုးပွားလာမည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

ကိုဗစ်အလွန်ကာလ အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ

(က) စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော စိုက်ပျိုးရေးနိုင်ငံ တနိုင်ငံအနေဖြင့် အခြားဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် ကိုဗစ်အလွန်ကာလ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာ လိုအပ်ချက်အတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်စွမ်းရှိသည့် အခွင့်အလမ်းများလည်း ရှိနေပါသည်။ လက်ရှိတွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီအချိုးအရ ကျဆင်းလာသော်လည်း အဓိက နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ (စုစုပေါင်းဝင်ငွေ၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း)ကို ရှာဖွေပေးရုံသာမက လုပ်သား

အင်အား၏ ထက်ဝက်ခန့် အလုပ်လုပ်နေကြရာ ကိုဗစ်အလွန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ကာလ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းအတွက် များစွာအရေးပါလှပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် အလားအလာများအရ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်များကို အခြေခံ၍ စီးပွားရေးဦးမော့လာစေရန် လုပ်နိုင်ရုံသာမက အနာဂတ် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုပါ ပြောင်းလဲပစ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းတရပ်လည်း ရှိနေပါသည်။ တဖက်တွင်လည်း ကိုဗစ်ကပ်ဘေး၏ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကြီးအပေါ် သက်ရောက်မှုများမှာ မသေးလှပါ။ အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန် အများစု၏ ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအားများ ဆက်လက်ကျဆင်းနေသေးပြီး ကုန်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်မှုများကြောင့် ပို့ကုန်လုပ်ငန်း အများစုလည်းထိခိုက်လျက်ရှိပါသည်။ အမှန်စင်စစ် စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်တန်ဖိုး အချိုးမှာလည်း ၂၀၁၅-၁၆ ကာလမှစ၍ တစစ ကျဆင်းလျက်ရှိရာ ကိုဗစ်မဖြစ်ခင်အချိန်တွင် တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်ပြဿနာများကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ ကိုဗစ်သည် အဆိုပါ နာတာရှည်ရောဂါကို ပိုမိုဆိုးရွားစေနိုင်မည့် အန္တရာယ်လည်း ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည်ဆိုပါက ရေတို အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း ဖော်ထုတ်ရေးသာမက ယင်းကဏ္ဍတွင် အလုပ်လုပ်သူများ ရေရှည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ရပ်တည်နိုင်သည်အထိ ကဏ္ဍကြီးအား ခေတ်မီတိုးတက်လာစေရန် စနစ်တကျ ပြောင်းလဲဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကြီး၏ မြန်မာ့စီးပွားရေးအပေါ်အရေးပါမှုသည် ဂျီဒီပီပါဝင်မှုအရလည်းကောင်း၊ ပို့ကုန်ဝင်ငွေအချိုးအရလည်းကောင်း၊ တနေ့တခြား လျော့ပါးလာသည်မှာ ကြာပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤကဏ္ဍအပေါ် မှီခိုအားထားနေရသည့် လုပ်သား (တောင်သူများ)နှင့် အိမ်ထောင်စုများ၏ ပမာဏမှာမူ သိသိသာသာ လျော့နည်းသွားခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသော ကျေးလက်နေ ပြည်သူ့အများစုသည် စိုက်ပျိုးရေးမှပင် အဓိကဝင်ငွေ ရရှိနေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များကို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများကိုသာ အားထား တင်ပို့နေခြင်းကြောင့် ပို့ကုန်လုပ်ငန်းများသည်လည်း ယင်းနိုင်ငံများ၏ ကပ်ရောဂါဘေး ကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းများအောက်တွင် အချိန်မစောင့်နိုင်ဘဲ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများစွာနှင့် ကြုံလာရသည့်အခါ ကျေးလက်ဒေသ အိမ်ထောင်စုများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကို ထိပါးစပြုလာပြီဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကျေးလက်နေ မိသားစုများမှာလည်း ယင်းတို့ တချိန်လုံး အားကိုးအားထားပြုနေရသော ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်လုပ်နေကြသည့် သားသမီး၊ မြေးမြစ်များထံမှ ပြန်ပို့ငွေ

များကို လက်ခံရရှိမှု တစ်စတစ်လျော့နည်းလာကြပြီဖြစ်၍ ယခုနှစ် စိုက်ချိန်ပျိုးချိန်တွင် အရန်ငွေ ပြတ်လပ်နေကြပြီဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသများတွင် နိုင်ငံရပ်ခြားမှ အလုပ်လက်မဲ့ ပြန်လာကြသော၊ မြို့ပေါ်ရှိ အလုပ်များမှ အင်အားလျော့ခံရပြီး ပြန်လာကြသော အလုပ်သမားများလည်း များစွာရှိနေရာ စိုက်ပျိုးရေးအတွက် အဖိုးတန်သော လုပ်အားများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေများကြောင့်လည်း မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးကို ကိုဗစ်အလွန်တွင် အာရုံစိုက်သင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအခြေအနေများကို စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနက အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းဖော်ထုတ်ရေးလုပ်ငန်းများကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ မေတ္တရက်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အသိပေးကြေညာချက်အရ ချေးငွေအထောက်အပံ့နှင့် နိုင်ငံတော်ဘတ်ဂျက်တို့ဖြင့် နိုင်ငံနှင့်အဝှမ်းရှိ ဧကနှစ်သိန်းတွင် သီးနှံမျိုးစေ့ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် စံပြကျေးရွာများတွင် သီးနှံစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဆန်စပါးအသင်းချုပ်အစီအစဉ်ဖြင့် တောင်သူများနှင့် အကျိုးတူလယ်ယာ စနစ် (Contract Farming) ဧကနှစ်သိန်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း၊ စုစုပေါင်းဧကလေးသိန်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေး စီမံဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါ ဧကလေးသိန်းတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် ပျိုးထောင်ခြင်း၊ မြေယာပြုပြင်ခြင်း၊ ပျိုးနှုတ်ခြင်း၊ ကောက်စိုက်ခြင်း၊ မြေဩဇာထည့်သွင်းခြင်း၊ ပေါင်းသတ်ဆေး၊ ပိုးသတ်ဆေးများ ပက်ဖြန်းခြင်း၊ ရေသွင်းရေထုတ်ပြုလုပ်ခြင်း၊ မျိုးကွဲပယ်နှုတ်ခြင်း အပါအဝင် အပင်ပြုစုခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းခြင်း၊ ခြွေလှေ့ခြင်း၊ ခူးဆွတ်ခြင်း၊ သန့်စင်ခြင်း၊ ထုတ်ပိုးခြင်းစသည့် လုပ်ငန်းများတွင် လုပ်သားများစွာလိုအပ်ပြီး အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများစွာ ဖော်ထုတ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ရာ အားတက်ဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်ပါနည်းလမ်းများသည် ရုတ်ချည်းပိုလျှံလာသော ကျေးလက်နေအလုပ်လက်မဲ့များအတွက် ရေတိုဖြေရှင်းမှု တရပ်သာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရေရှည်တွင် မြန်မာလုပ်သားထုက ပြည်ပတွင် အထူးသဖြင့် ထိုင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံများရှိ တန်ဖိုးမြင့် စိုက်ပျိုးရေးကွင်းဆက်ကြောင်းများတလျှောက် အလုပ်လုပ်နေသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အဆိုပါ အဆင့်မြင့်စိုက်ပျိုးရေး ထွက်ကုန်များ တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးကို နိုင်ငံတော်အစိုးရက အားဖြည့်ဆောင်ရွက်ပေးပါက မိမိနိုင်ငံအတွင်းရှိ ကျွမ်းကျင်အတွေ့အကြုံရှိပြီးသား ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများစွာသည် ကျေးလက်ဒေသတွင် အိုးမကွာအိမ်မကွာ အလုပ်လုပ်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

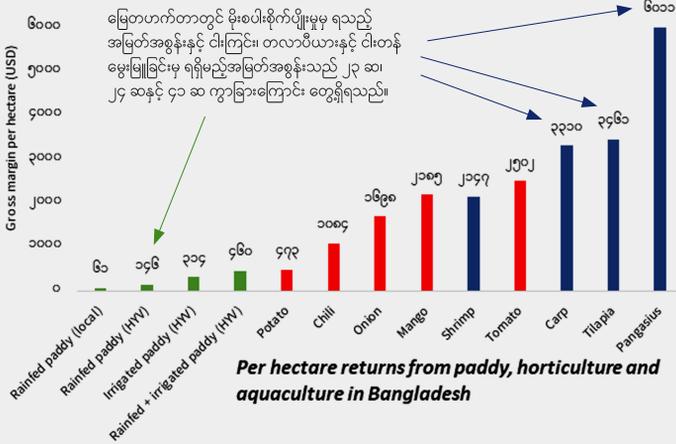
သုတေသနစစ်တမ်းများအရ
 မြန်မာနိုင်ငံရှိ စီးပွားရေး
 လုပ်ငန်းများ ကြုံတွေ့လျက်
 ရှိသော အခက်အခဲများ
 များစွာအနက် အများဆုံး
 ကြုံတွေ့နေရသည့်ပြဿနာမှာ
 လုပ်ငန်းခွင်အတွက် အဆင်သင့်
 မဖြစ်သေးသည့် အရည်အသွေး
 နိမ့်ပါးသော ဝန်ထမ်းများ...

(ခ) ငါးမွေးမြူရေးနှင့် အခြားထွန်းသစ်စ
 မွေးမြူရေးကဏ္ဍများနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ၏ ကမ်းရိုးတမ်းတလျှောက် ကီလိုမီတာ ၂,၈၂၂ ခန့် ရေပြင်အကျယ်အဝန်းကို ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ကြွယ်ဝသော ရေအဏ္ဏဝါအရင်းအမြစ်များ၊ ကီလိုမီတာ ၄,၆၀၀ ကျော်ရှိသော မြစ်ချောင်းများ၊ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ဟက်တာခြောက်သန်းခန့်ရှိသော ရေလွှမ်း လွင်ပြင်ဒေသတို့ စုပေါင်းပါဝင်လျက် ရှိပါသည်။ အရှေ့တောင်အာရှ၌ လူတိုင်းချင်းပိုင်ဆိုင်သည့် ရေအရင်းအမြစ်ကို တွက်ချက်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ပိုင်ဆိုင်မှုပမာဏ အမြင့်ဆုံးရှိသည့် နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဖိုးတန် ရေသယံဇာတ အမွေအနှစ်ကြောင့် ငါးလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိထားပါသည်။ ငါးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းသည် ကျေးလက်ဒေသနေ ပြည်သူလူထုအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း တိုးမြှင့်ရန် အခွင့်အလမ်းများကို များစွာ ဖန်တီးပေးပါသည်။ ငါးမွေးမြူရေးသည် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု ပိုမိုများ၍ မိုးလေဝသနှင့် ရောဂါအန္တရာယ် ပိုများသော်လည်း ကျေးလက်ဒေသများအတွက် ဝင်ငွေနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း အဆများစွာကြီးမားကြောင်း ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော နိုင်ငံတကာ သုတေသနစစ်တမ်းများ အရ သိရှိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မြန်မာ့လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (CESD) ၏

(ပုံ-၁) ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ မြေအသုံးချမှုနှင့် အကျိုးအမြတ်ရလဒ် ကွာခြားပုံ (၂၀၁၃-၁၆)

ရည်ညွှန်း - IFPRI, 2013; 2015; Jahan, 2016

သုတေသနစစ်တမ်းများအရ ငါးမွေးမြူရေးအတွက် အသုံးပြုသော မြေတဟက်တာမှ ပြန်လည်ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်သည် သီးနှံစိုက်ပျိုးရေးအတွက် အသုံးပြုသော မြေ တဟက်တာမှ ပြန်လည်ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်ထက် သုံးဆပိုများကြောင်း၊ လုပ်သား အရေအတွက် လိုအပ်ချက်မှာ လေးဆပိုများကြောင်း၊ လုပ်ခလစာမှာလည်း နှစ်ဆပို များကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းမှာ ရေသတ္တဝါမွေးမြူရေး၏ လုပ်ငန်း သဘာဝအရ လုပ်သားလိုအပ်ချက်သည် အစဉ်အမြဲ တပြေးညီ တနှစ်ပတ်လုံး လိုအပ် နေပြီး သီးနှံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် လုပ်သားလိုအပ်ချက်မှာမူ ရာသီအလိုက် ဥတုနှင့်သက်ဆိုင်လျက် အတက်အကျရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ငါးမွေးမြူ ရေးကဏ္ဍရှိ လုပ်သားများသည် အခြား နှစ်ရှည် တနှစ်ပတ်လုံး အလုပ်အကိုင်များ ရရှိ နိုင်သောကြောင့် လုပ်ခလစာ ပိုမိုများပြားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အပြင် ငါးမွေးမြူနိုင်သော တိရစ္ဆာန်ပရိတင်းဓာတ်သည် အခြား တိရစ္ဆာန်များ ထက်ပိုမိုကြွယ်ဝစွာပါရှိပြီးဈေးနှုန်းနှင့်တင့်စွာဖြင့် ရရှိနိုင်သော အာဟာရအရင်းအမြစ်

ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ငါးမွေးမြူရေးသည် ကျေးလက်ဒေသ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် အာဟာရ ဖူလုံရေးတို့အတွက် အထောက်အကူပြုပါသည်။ ယခုအခါ ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကြောင့် ငါးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတွင် အခက်အခဲများစွာ ကြုံတွေ့နေရရာ အောက်ဖော်ပြပါ အခက်အခဲများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ဦးစားပေးဖြေရှင်းပေးရန် အရေးပါလှပါသည်။

- ငါးနှင့်ရေထွက်ပစ္စည်းများ ပုံမှန်သယ်ယူပို့ဆောင်မှုလိုအပ်ခြင်း၊ အအေးခန်းများ ဖွင့်လှစ်ထားရန် လိုအပ်ခြင်းနှင့် နယ်ကျော် ကုန်စည်ဖြတ်ကျော်ခွင့် ဆိုင်ရာခွင့်ပြုချက်များ လိုအပ်ခြင်း။
- နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်များတွင် ဝယ်လိုအား တက်နေသော်လည်း အရည်အသွေးမီ ကုန်စည်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ ဓာတ်ခွဲစစ်ဆေးနိုင်စွမ်း မရှိသောကြောင့် နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်သစ်များ၊ ဖောက်သည် ဝယ်ယူသူ အသစ်များနှင့် ရေရှည်ဆက်ဆံရေးထူထောင်ရန် ခက်ခဲခြင်း၊
- ငါး ပြုပြင်ထုတ်လုပ်သူများသည် ပစ္စည်းဝယ်ယူမှုကို အာမခံသည့် အနေဖြင့် ပစ္စည်းမပို့ဆောင်မီ ငါးမွေးမြူသူများအား ငွေ အရင် ပေးချေရသောကြောင့် ၎င်းတို့အတွက် လုပ်ငန်းငွေလှည့်ပတ်မှု အခက်အခဲများ ကြီးလာခြင်း၊
- ချေးငွေ သို့မဟုတ် ငွေကြေးအရင်းအနှီးရယူရန် မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထား ကန့်သတ်ချက်များရှိသောကြောင့် ယခုကာလတွင် နောက်ထပ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် အခက်အခဲရှိခြင်း၊
- ကုန်းတွင်း လုပ်ငန်းနေရာများတွင် သန့်စင်သောရေချိုများကို လုံလောက်စွာ မရရှိခြင်း၊ ရေခဲထုတ်လုပ်သည့် ပစ္စည်းကိရိယာများကြောင့် ညစ်ညမ်းမှုကို ဖြစ်ပွားစေပြီး နိုင်ငံတကာရှိ စားသုံးသူ၊ ဝယ်ယူသူများ အတွက် တင်ပို့နိုင်ရန် လိုအပ်ချက်များကို မပြည့်မီခြင်း စသည့် လိုအပ်ချက်များအပေါ် ကိုဗစ်အလွန် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များက ပိုမို ထိရောက်စွာ ကြပ်မတ်လာမည်ဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထုတ်လုပ်သူများ အနေဖြင့် လိုအပ်သော စက်ပစ္စည်းနှင့် ကိရိယာများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လိုအပ်နေခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ပို့ကုန်မြှင့်တင်ရေး မဟာဗျူဟာနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မကြာသေးမီ ၂၀၁၈ခုနှစ်အတွင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများစစ်တမ်းများ (၂၀၁၆ နှင့် ၂၀၁၈) အရ အရေးပါသော တွေ့ရှိချက်တရပ်မှာ မြန်မာ့စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပို့ကုန်ပါဝင်မှုများလေလေ အလုပ်အကိုင် ဖန်တီးမှုတွင် အားကောင်းလေလေဖြစ်ကြောင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤတွေ့ရှိချက်အရ အမျိုးသားပို့ကုန်မူဝါဒနှင့် ကုန်ပစ္စည်းများ၏ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကို အားကောင်းအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း (National Export Strategy and Value Chain Development Policy) သည် ပြည်တွင်း အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှုအတွက် ကြီးမားသော အထောက်အကူဖြစ်စေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုစစ်တမ်းမှာပင် လုပ်ငန်းစုအလိုက် ထုတ်ကုန်တိုးတက်မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးနိုင်မှု အချိုးသည် တူညီမှုမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာ- ၂၀၁၈ခုနှစ်အတွင်း အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းတွင် ၂၄ ရာခိုင်နှုန်းသော လုပ်ငန်းများသည် ကုန်အမှာစာ ပိုမိုရရှိသည့်နည်းတူ ၂၆ ရာခိုင်နှုန်းသော လုပ်ငန်းများသည် အလုပ်သမားများကို တိုးချဲ့ခန့်ထားနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ပရိဘောဂလုပ်ငန်းများတွင် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းသော လုပ်ငန်းများသည် ကုန်အမှာစာ တိုးတက်ရရှိခဲ့သော်

(ဇယား-၂) လုပ်ငန်းစုများအလိုက် ပြည်ပပို့ကုန်တွင် ပါဝင်မှု၊ အလုပ်ခန့်ထားနိုင်မှု၊ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်

ကဏ္ဍ	ကဏ္ဍအတွင်း ပို့ကုန် လုပ်ငန်း ပါဝင်မှု အချိုး	လုပ်ငန်း တခုလျှင် ပျမ်းမျှ ခန့်ထား သည့် အမြဲတမ်း အလုပ်သမား	၂၀၁၈ ခုနှစ် တွင် တိုးတက် ရရှိခဲ့သည့် အော်ဒါ (ပြီးခဲ့သည့် နှစ်၏ %)	၂၀၁၈ ခုနှစ် တွင် ထုတ်လုပ် နိုင်မှု %	၂၀၁၈ ခုနှစ် တွင် တိုးမြှင့် ခန့်ထား နိုင်သည့် အလုပ်သမား %	၂၀၁၉ ခုနှစ် တွင် တိုးတက် ရရှိ နိုင်မည့် အော်ဒါ ခန့်မှန်းချေ	၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် တိုးမြှင့် ခန့်ထားနိုင် မည့် အလုပ် သမား ခန့်မှန်းချေ
အထည်အလိပ် သစ်/သစ်ထွက်	၅၉%	၅၁၇	၂၄%	၃၄%	၂၆%	၅၈%	၄၂%
ပရိဘောဂ	၃၃%	၄၁	၂၀%	၂၅%	၅%	၅၆%	၄၄%
လျှပ်စစ်	၄၀%	၃၅၄	၄၀%	၄၀%	၄၀%	၆၀%	၄၀%
အထည်အလိပ် စားသောက်ကုန်	၂၃%	၃၃၀	၂၉%	၂၉%	၂၉%	၃၈%	၃၈%
ရာဘာ	၁၃%	၆၆	၃၆%	၃၆%	၂၂%	၆၂%	၄၇%
	၁၃%	၇၄	၁၂%	၂၄%	၁၂%	၄၇%	၃၈%

ရည်ညွှန်း - IFPRI, 2013; 2015; Jahan, 2016

လည်း ၅ ရာခိုင်နှုန်းသော လုပ်ငန်းများသာ လုပ်သားအင်အားတိုးခဲ့ခဲ့သည်။ ဤသို့ လျှင် အမျိုးသားပို့ကုန်မဟာဗျူဟာ၏ အားသာချက်များဖြစ်သော နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ ရှာ ပေးခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် တန်ဖိုးမြှင့်ကွင်းဆက်ကြောင်း ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း စသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် နည်းလမ်းရှာ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(ဃ) အခြေခံအလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများကို

အလွယ်တကူရှာဖွေနိုင်ရန် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း

CESD ၏ (၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီတွင်) ရန်ကုန်နှင့် ပဲခူးတိုင်းရှိ အထည်ချုပ် စက်ရုံအလုပ်သမားများအား မေးမြန်းခဲ့သည့် စစ်တမ်းတွင် COVID-19 ကာလနှင့် COVID-19 ကာလတွင် အစိုးရထံမှ အလုပ်သမားအများစု (လက်ရှိလုပ်သားနှင့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်သွားသော လုပ်သား) အဓိကလိုချင်သော တောင်းဆိုချက်မှာ အခြေခံစားသောက်မှုအတွက် ထောက်ပံ့ပေးမှုနှင့် အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေမှုအား ပံ့ပိုး ကူညီပေးရန်ဖြစ်သည်။(ဇယား-၃)။ ယခုအခါ နိုင်ငံတော်အစိုးရက အခြေခံ မိသားစု

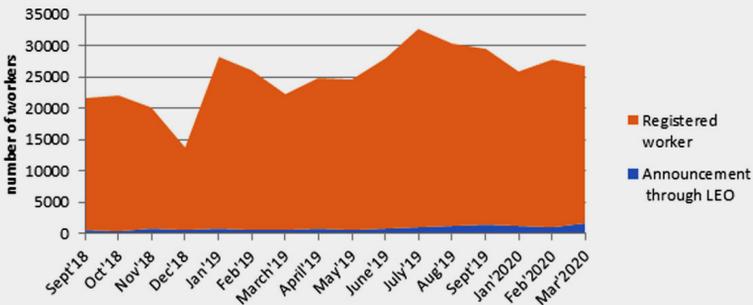
(ဇယား-၃) COVID-19 ကပ်ရောဂါသက်ရောက်မှုကြောင့် အစိုးရထံမှပံ့ပိုးမှုရရန် မျှော်လင့်ချက်

အစိုးရထံမှပံ့ပိုးပေးရန် လိုအပ်ချက်	အလုပ်အကိုင် ရှိသူ	အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်သွားသူ
ခွင့်ရက်ရှည်	၁၆%	၁၁%
အခြေခံစားသောက်ကုန် ထောက်ပံ့မှု	၂၉%	၂၂%
လုပ်ငန်းခွင် ကျွမ်းကျင်မှုသင်တန်း	၇%	၂%
လစာပြည့်ထောက်ပံ့ခြင်း	၈%	၂၀%
အလုပ်အကိုင် ရှာဖွေခြင်း	၂၀%	၂၀%
တန်ဖိုးသင့်အငှားအိမ်ရာ ပံ့ပိုးခြင်း	၁၁%	၇%
အခြား	၃%	၉%
မသိပါ	၃%	၄%
အစိုးရထံမှမမျှော်လင့်ပါ	၃%	၄%

များတွက် ထောက်ပံ့မှုများ ပေးလျက်ရှိရာ အလုပ်လိုချင်လျက်ရှိသော အလုပ်လက်မဲ့ ပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေပေးရေး မူဝါဒနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို COVID-19 ကာလနှင့် COVID-19 ကာလလွန်တွင် ဦးစားပေး ဖော်ထုတ်သင့်ပါသည်။

အလုပ်အကိုင်နှင့် အလုပ်သမားရှာဖွေရေးရုံးများ (Labour Exchange Offices) သည် မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအနှံ့ရှိ မြို့နယ်များတွင် ဖွင့်လှစ်ထားပြီး အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာအရ လက်ရှိတွင် ၉၁ ရုံး ဖွင့်လှစ်ပြီးဖြစ်ပါသည်။ LEO ရုံးများ၏ အဓိကတာဝန်မှာ အလုပ် အကိုင် ရှာဖွေသူများနှင့် လုပ်သားလိုအပ်သူများအကြား ပေါင်းစပ်ပေးရန်နှင့် လုပ် သားများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းကိစ္စရပ် ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် အလုပ်ရှာသူများနှင့် အလုပ်ပေးလိုသူ အလုပ်ရှင်များအကြား ပေါင်းစပ်မှု မြန်ဆန်စေရေးအတွက် ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် Online အခြေခံ အလုပ်ရှာသူနှင့် အလုပ်ပေး လိုသူအကြား ပေါင်းစပ်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးလာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း လက်ရှိ စနစ်သည် စည်းတွင်းလုပ်သား (Formal workers) လိုအပ်ချက်၏ ၃ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းသာ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည့် အခြေအနေဖြစ်ပါသည် (ပုံ-၂)။ ဤကဲ့သို့ မဖြည့်နိုင် ရခြင်း၏ အဓိကစိန်ခေါ်ချက်မှာ လက်ရှိစနစ်သည် ကွန်ပျူတာကို အခြေခံသောစနစ် ဖြစ်သဖြင့် အလုပ်သမားအများစုနှင့် အကျွမ်းတဝင်မဖြစ်သော ကွန်ပျူတာ အသုံးပြု၍ အလွယ်တကူ အလုပ်ရှာဖွေရန်နိုင်ခြင်း မရှိခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားစိန်ခေါ်ချက်မှာ

(ပုံ-၂) လအလိုက် အလုပ်အကိုင်ခန့်ထားနိုင်မှုနှင့် LEO မှတဆင့် လစ်လပ်အလုပ်နေရာ ရှာဖွေပေးနိုင်မှု

ရည်ညွှန်း - MoLIP (2020)

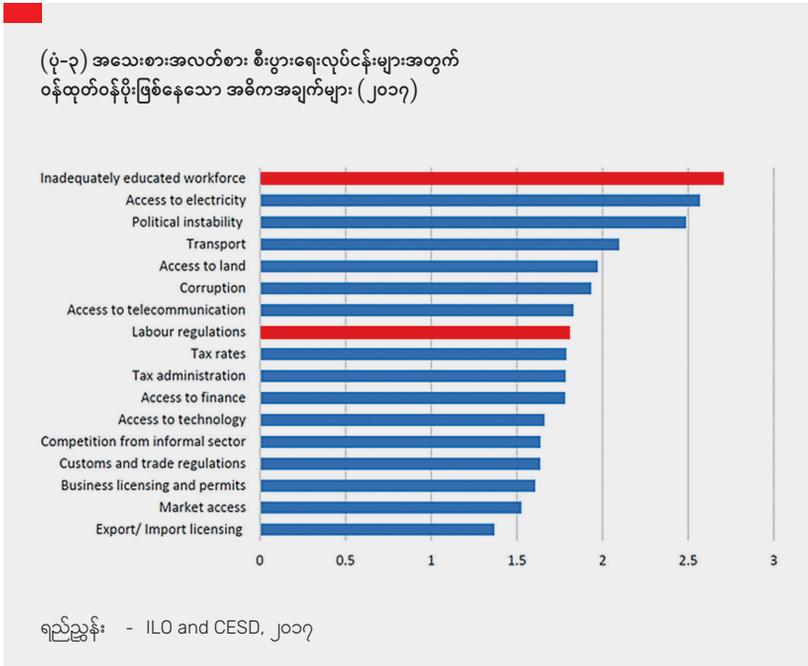
အလုပ်ရှင်များသည် ပထမအကြိမ် အလုပ်ကြော်ငြာမှုပြုသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် LEO ရုံးသို့ လူကိုယ်တိုင် လာရောက်၍ စာရင်းဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

အကယ်၍ လက်ရှိ ကွန်ပျူတာအခြေခံစနစ်မှ တယ်လီဖုန်းအခြေခံစနစ်သို့ အဆင့်မြှင့်တင်၍ အလုပ်ကြော်ငြာလိုသူအနေဖြင့် LEO ရုံးသို့ လူကိုယ်တိုင်လာရောက်ရန် မလိုသည့် အခြေအနေတရပ်ကို ပြောင်းလဲခဲ့လျှင် Online အခြေခံ အလုပ်ရှာသူနှင့် အလုပ်ပေးလိုသူအကြား ပေါင်းစည်းပေးသည့် ယန္တရားသည် ပိုမို အားကောင်းသွားမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မြို့နယ်အဆင့်ရှိ LEO ရုံးများတွင် ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် သမားရိုးကျ ကွန်ပျူတာစနစ်သို့ အချက်အလက်ထည့်သွင်းရသည့် လုပ်ငန်းစဉ် လျော့နည်းသွားသဖြင့် ဝန်ထမ်းအင်အားလိုအပ်ချက်ကို လျော့ချပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အလုပ်ရှာသူ၊ အလုပ်ရှင်နှင့် ဌာနမှဝန်ထမ်းများအကြား လူချင်း ထိတွေ့မှုမရှိသဖြင့် COVID-19 ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးရှုထောင့်မှလည်း သင့်လျော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ အလုပ်သမားများနှင့် အလုပ်ရှင်များအကြား ဤယန္တရားအကြောင်းကို ကောင်းစွာသိရှိမှုသည်လည်း အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ကွန်ပျူတာ အခြေခံစနစ်မှ မိုးဘိုင်းဖုန်းအခြေခံစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် ကာလတိုအတွင်း ဆောင်ရွက်ပြီးစီးနိုင်သော်လည်း သုံးစွဲသူများအကြားတွင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်ဖြစ်ရန် အချိန်ယူရနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အချိန်တိုအတွင်း အလုပ်ရှာသူများနှင့် အလုပ်ရှင်များအကြား တိုက်ရိုက်ထိတွေ့နိုင်သည် Job-fair ပွဲများဆောင်ရွက်ခြင်းသည် COVID-19 အကျပ်အတည်းကာလလွန်တွင် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေဦးမည်ဖြစ်သည်။

(င) လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှု စံ မြှင့်တင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ

ကိုဗစ်ကာလမတိုင်ခင်ကပင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကျောင်းနေပညာရေး အဆင့်အတန်းများ မြင့်မားလာရုံသာမက လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုစံနှင့် အရည်အသွေးစံများလည်း တိုးတက်မြင့်မားလာစေရန် အခြေခံကျကျ အားထုတ်ဆောင်ရွက်သွားသင့်ကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်သည်စက်မှုအသင်းချုပ်ကြီးက ထောက်ပြတင်ပြခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြီးခဲ့သည့် နှစ်များအတွင်း လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သော သုတေသနစစ်တမ်းများအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ကြုံတွေ့လျက်ရှိသော အခက်အခဲများများစွာအနက် အများ

ဆုံး ကြုံတွေ့နေရသည့်ပြဿနာမှာ လုပ်ငန်းခွင်အတွက် အဆင်သင့် မဖြစ်သေးသည့် အရည်အသွေးနိမ့်ပါးသော ဝန်ထမ်းများဖြစ်သည်ဟု လုပ်ငန်းရှင်များက အောက်ဖော်ပြပါ (ပုံ-၃)အတိုင်း ဆန္ဒပြုခဲ့ပါသည်။

ထို့အတူ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ILO နှင့် CESD တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစစ်တမ်းအရ စက်မှုဇုန်များအတွင်း တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ထားသော စက်ရုံအလုပ်ရုံနှင့် အလုပ်ငွာနများတွင် အဆိုပါပြဿနာသည် ကြီးမားစွာဖြစ်နေကြောင်း၊ ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းများသို့ အလုပ်လာလျှောက်သူ ဘွဲ့ရပညာတတ်များနှင့် နည်းပညာ၊ သက်မွေးပညာကောလိပ်ဆင်း လက်မှတ်ရလူငယ် ပေါများလှသော်လည်း လျှောက်လွှာတင်သူအများစုတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးကို နားလည်မှု၊ လုပ်ငန်းခွင်ဆက်ဆံရေးနှင့် လက်တွေ့ မြေပြင်အခြေအနေများကို သိမြင်နိုင်မှု၊ အခြေခံ ရုံးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများကို ခံယူလိုက်နာမှု၊ အများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်တတ်မှု၊ လုပ်ငန်းနှင့် သက်ဆိုင်သူများကို ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့စွာဆက်ဆံမှု၊ မိမိ၏ စီးပွားရေး

လုပ်ငန်းများကို အားပေးနေသူများအား အမြဲတစေ ကျေနပ်မှုရှိစေရန် ဝန်ဆောင်မှု စသည့် ခံယူချက်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများ ကျယ်ပြန့်စွာလိုအပ်နေကြောင်း ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိ ရပါသည်။ ဤသို့လျှင် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာငွေ၏ ကြီးမားသော ရာခိုင်နှုန်းအချိုးဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကာ အားထုတ်ဆောင်ရွက် လျက်ရှိသော အဆင့်မြင့်ပညာ၊ နည်းပညာ၊ သက်မွေးပညာနှင့် လေ့ကျင့်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဈေးကွက် လိုအပ်ချက်များ ကွဲလွဲလျက်ရှိနေကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။

ထိုအချိန်မှပင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှုတစ်ခုဖြစ်သည့် အရည်အသွေး (skill) များအား သေချာစွာလေ့လာပြီးမှ သင်တန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး၊ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းများ ပေးနေသော ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းရှင်များ ဘက်မှလည်း ဘဏ္ဍာရေးနှင့် သင်တန်းဆရာ အကန့်အသတ်ရှိနေပါသဖြင့် အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်နိုင်ရေး၊ ဒေသအသီးသီးတွင် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးလိုအပ်ချက်များနှင့် ပိုမိုဆက်စပ်နိုင်မည့် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် ဖော်ထုတ်ရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါက ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများအတွက် အကျိုးရှိနိုင်ကြောင်း ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် လုပ်အားစစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အလုပ်သမားအများစု တက်ရောက်လျက်ရှိသော လူကြိုက်များသည့် ကျွမ်းကျင်မှု နည်းပညာသင်တန်းများ မှာ အထက်ဖော်ပြပါ (ဇယား-၄) အတိုင်းဖြစ်ပြီး ယင်းသင်တန်းအများစုသည် ပြင်ပ ပုဂ္ဂလိက ပညာရေးဝန်ဆောင်မှု သင်တန်းကျောင်းများမှ ရယူလျက်ရှိကြောင်း သိရပါသည်။ ဤအချက်သည် နိုင်ငံတော်၏ နည်းပညာ၊ သက်မွေးပညာနှင့် လေ့ကျင့်ရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ဈေးကွက်၏ ဝယ်လိုအားနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိသေးကြောင်း သိရှိနိုင်ပြီး နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပညာရေးဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများနှင့် အလုပ်သမားများ၏ ကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်ချက်တို့သည်လည်း ချိန်သားမကိုက်သေးချေ။ ဤစိန်ခေါ်မှုသည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်ကြုံတွေ့ရမြဲဖြစ်သော ပညာရေးကဏ္ဍ၏ ရေရှည်အကောင်အထည်ဖော်ရသော လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲနေသော လုပ်အားဈေးကွက်၏ ကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်ချက်များအကြား ကွာဟမှုပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုရှယ်လစ်စီမံကိန်းစီးပွားရေးစနစ်နှင့် အထက်အောက် ဗဟိုဦးစီးစနစ်များ၏ အမွေဆိုးများကြောင့် အဆိုပါကွာဟချက်သည် ပိုမိုကြီးမားခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ယခုကာလတွင် ဦးစားပေး ဖြေရှင်းသင့်ပါသည်။

(ဇယား-၄) အလုပ်သမားများ အများဆုံးတက်ရောက်လေ့ရှိသည့် နည်းပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုသင်တန်းများ

ကွန်ပျူတာတတ်မြောက်ရေး	၂၄ %
အထွေထွေဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ဆရာဖြစ်သင်တန်း	၇ %
သူနာပြုနှင့်သားဖွား	၈ %
ဘာသာစကားတတ်မြောက်ရေး	၄ %
စာရင်းအင်း	၄ %
အခွန်	၄ %
ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး	၄ %
ဆံပင်နှင့် အလှပြင် ဝန်ဆောင်မှု	၃ %
မော်တော်ကားပြင်	၃ %
လက်မှုပညာ	၃ %
ဘာသာရပ်တခုခုဆိုင်ရာ ဆရာဖြစ်သင်တန်း	၂ %
ရုပ်သံမီဒီယာ	၂ %
ဘာသာရေးဆရာ	၂ %
ဆော့ဝဲနှင့် ဂိမ်း	၂ %
စက်မှုဓာတုနည်းပညာ	၂ %
အခြား	၁၄ %

ရည်ညွှန်း - လုပ်အားစစ်တမ်းများ၊ အလုပ်သမား လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၅)

ကိုဗစ်ကာလ စီးပွားရေး အမြန်ကုစားရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း

ယခုအချိန်တွင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍသည် ကိုဗစ်ကပ်ဘေးဒဏ်ကို အများဆုံး ရင်ဆိုင် ဖြေရှင်းနေရသည့် အချိန် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ကိုဗစ်ကပ်ဘေး၏ လုပ်အားကဏ္ဍအပေါ် သက်ရောက်မှုများ ကြီးမားရုံသာမက အနာဂတ်တွင် ပေါ်ထွန်းလာမည့် လုပ်အားဈေး ကွက် အသစ်အတွက် လိုအပ်ချက်များ အများအပြား လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံ တော်အစိုးရက ချမှတ်ထားသည့် ကိုဗစ်ကာလ စီးပွားရေးကုစားရေးစီမံကိန်းတွင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍအတွက် ရန်ပုံငွေ ပံ့ပိုးရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များသာမက အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂ လိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့် အစီအစဉ်များကို အလျင်အမြန် ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်

သင့်ရာ အောက်ဖော်ပြပါ လေ့လာဆန်းစစ်မှုနှင့် ပြင်ဆင်မှုများကို စတင် ဆောင်ရွက် သင့်ပါသည်။

- (၁) ကိုဗစ်ကာလများအတွင်း ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများအလိုက် လုပ်အားလျှော့ ချမှု၊ လုပ်အားပြောင်းလဲမှုနှင့် ကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်ချက်ဆိုင်ရာ ဆန်းစစ် လေ့လာရေး၊
- (၂) ကိုဗစ်ရန်ပုံငွေဖြင့် ချေးငွေထုတ်ပေးလျက်ရှိသော အသေးစား အလတ် စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် လုပ်သား ထိန်းသိမ်းရေး (workers' retention scheme) အစီအမံတွင် ကျွမ်း ကျင်မှု သင်တန်းများပေးခြင်းကို နိုင်ငံတော်က ထောက်ပံ့ကြေးဖြင့် (stipends) ဖြည့်စွက်ပံ့ပိုးပေးရေး၊
- (၃) အဆင့်မြင့်ပညာရေးကဏ္ဍရှိ ကျောင်းတက်ဆဲလူငယ်များနှင့် ဘွဲ့ရပြီး အလုပ်အကိုင်မရှိသော လူငယ်များအတွက် အဝေးသင် သို့မဟုတ် အင် တာနက်မှသင်ယူနိုင်မည့် (online or distance learning on soft skills) လုပ်ငန်းခွင် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာ သင်တန်းများ လိုအပ်ချက် ဆန်းစစ်ရေး၊ ပို့ချပေးနိုင်ရေး၊
- (၄) ပြည်တော်ပြန် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ ယခင်အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူး သည့် နိုင်ငံများတွင် ပြန်လည်သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အတွက် လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှုစံများကို ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား ထောက်ပံ့မှုရုံးများ (migrant resource centres) မှတစ်ဆင့် လိုအပ် ချက်များ ဆန်းစစ်ရေး၊ သင်တန်းများ ပြင်ဆင် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရေး၊
- (၅) ကိုဗစ်အလွန် ကာကွယ်ဆေးမတွေ့မီ ကာလစပ်ကြား လိုက်နာဆောင် ရွက်ရမည့် (social distancing) လူ့ဖြစ်စဉ်တွင် အရေးကြီးဆုံး ကျွမ်း ကျင်မှုစံဖြစ်သော မိုဘိုင်းအင်တာနက် နည်းပညာအား နိုင်ငံသားတိုင်း အကျွမ်းတဝင်ရှိနေစေရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်၊ ပညာပေး အစီအစဉ် များ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ရေး

စသည့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍအတွင်း ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သမားရိုးကျ ဆောင်ရွက်မည့် ဌာနဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်တန်းတူ အလေးထား စဉ်းစားဖော် ထုတ်သင့်ပါသည်။

ယနေ့ကာလတွင် နိုင်ငံများစွာတို့၌ ရုံးပြင်ပ အိမ်မှအလုပ်လုပ်ခြင်း၊ online မှ ဈေးရောင်းခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း စသည်ဖြင့် နည်းပညာကို အခြေခံ၍ အလုပ် မပျက်စေရန် ဆောင်ရွက်လာကြရာ ယင်းလမ်းကြောင်းသစ်များကို အမီလိုက်နိုင်သော ကုမ္ပဏီများနှင့် နိုင်ငံများသာ လာမည့် ပုံမှန်အသစ်စီးပွားရေးခေတ် (new normal economy) တွင် ယှဉ်ပြိုင်တိုးတက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းအခြေအနေသစ်ကို အချို့ က လက်တကမ်းစီးပွားရေးခေတ် (distance economy) ဟု ပြောစမှတ်ပြုပြီး အင်တာ နက်တွင် ကျင်းပမည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အစည်းအဝေးနှင့် ဈေးရောင်းပွဲတော်များ၊ တယ်လီဖုန်းဖြင့် ဆေးကုပေမည့် ဆရာဝန်များ၊ Facebook မှ စာသင်ပေးမည့် ကျူရှင် ဆရာများ၊ ငွေသားစက္ကူမသုံးဘဲ ဖုန်းဖြင့်လွှဲပေးမည့် ငွေပေးငွေယူရှင်းတမ်းများ စသည့် အလုပ်သစ်များ၊ ကျွမ်းကျင်မှုအသစ်များနှင့် ယင်းတို့နှင့် အဝင်ခွင့်ကျဖြစ်မည့် လေ့ကျင့်ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီးသား ဝန်ထမ်းများ (reskilled workforce) လည်း လိုအပ်လာ မည်ဖြစ်သည်။

အနာဂတ်၏ ပြောင်းလဲလာမည့် ပုံမှန်အသစ်စီးပွားခေတ် new normal econo- my ကို ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များက reimagine ပြန်လည်တွက်ဆ မျှော်မှန်းလျက် ယင်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပုံစံနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုလိုအပ်ချက်များကို စတင် ပြင်ဆင် စဉ်းစားလျက် ရှိနေသော်လည်း ယင်းအတွက် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာမှာမူ အစိုးရ၏ အကူအညီနှင့် ထောက်ပံ့မှုများ များစွာလိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ လုပ်အားကဏ္ဍနှင့် ပညာရေးကဏ္ဍတို့တွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဖြင့် ကူညီထောက်ပံ့ပေး လျက်ရှိသော ဥရောပ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ဂျပန်၊ ကိုးရီးယားနှင့် စကင်ဒီ နေဗီးယား နိုင်ငံများမှ အလှူရှင်နိုင်ငံများကလည်း ရှေ့အမြင်ကြီးမားစွာဖြင့် အနာဂတ် အတွက် ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ရေရှည်တည်တံ့ ခံနိုင်စွမ်းရည်ရှိသော လူ့စွမ်းအား အရင်း အမြစ် ဖွံ့ဖြိုးမှု ရေရှည်စီမံကိန်းကို များစွာထောက်ခံ အားပေးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်ရပါသဖြင့် ကိုဗစ်အလွန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စီမံကိန်းတွင် ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးနိုင်ရန် အကြံပြုအပ်ပါသည်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

အစိုးရ၏ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် (CERP)အား လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းရှိမှုနှင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု ရှုထောင့်များမှ သုံးသပ်ခြင်း

ဒေါက်တာဆုမွန်သဇင်အောင်

Photo : ISP-Myanmar

ဒေါက်တာဆုမွန်သဇင်အောင်သည် ISP-Myanmar ၏
စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးအစီအစဉ် ဒါရိုက်တာဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဒေါက်တာဆုမွန်သဇင်အောင်က မေ ၂၁ ရက်တွင် ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၂၁ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

COVID-19 ဂယက်ကြောင့် စီးပွားရေးတုံ့ဆိုင်းမှုများကို ဖြေရှင်းရန် မြန်မာအစိုးရက စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် (COVID-19 Economic Relief Plan-CREP) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ဤကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှု (Comprehensiveness) နှင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု (Execution) ရှုထောင့်မှ စာရေးသူက သုံးသပ်ထားသည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရ၏အစီအစဉ်သည် ရေတိုအတွက်သာဖြစ်ကြောင်း၊ ရေရှည်စဉ်းစားချက်များ မပါဝင်ကြောင်း တာဝန်ရှိသူက ပြန်လည်ဖြေရှင်းထားသေးသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် (Pro-poor Sensitivity)၊ အမျိုးသမီးများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် (Gender Sensitivity)၊ ပဋိပက္ခဒဏ်သင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် (Conflict sensitivity) အားနည်းချက်ရှိနေကြောင်း ထောက်ပြထားသည်။ ထို့အတူ မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များ၏ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှုသည် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှု၊ ဒွိဟဖြစ်ဖွယ်မရှိသော ညွှန်ကြားချက်တို့ အရေးကြီးကြောင်း ဆွေးနွေးထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ‘ပုံမှန်ဝင်ငွေမရှိသော အခြေခံလူတန်းစား’ အပေါ် ဖွင့်ဆိုမှု၊ လျှပ်စစ်မီတာ ၁၅၀ ယူနစ် လျော့ပေးသော်လည်း ပိုမိုကျသင့်နေမှုကြောင့် ပြည်သူများ စောဒကတက်နေကြသည့် အခြေအနေများကို ထောက်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ကိုဗစ်-၁၉ ဂယက်ကြောင့် စီးပွားရေးတုံ့ဆိုင်းသွားတာကို ဖြေရှင်းဖို့အတွက် အစိုးရရဲ့ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် (COVID-19 Economic Relief Plan-CERP) ကို မကြာသေးခင်က ထုတ်ပြန်လိုက်ပါတယ်။ ရည်မှန်းချက် ခုနစ်ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၁၀ ခု၊ ဆောင်ရွက်ရမယ့် အစီအစဉ် ၃၆ ခု၊ ဆောင်ရွက်နေတဲ့ အစီအစဉ် ၇၆ ခု ပါဝင်ပါတယ်။ CERP ကို သုံးသပ်တဲ့အခါ လိုအပ်တဲ့ အရေးကြီးတဲ့ကဏ္ဍတွေ လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှု (Comprehensiveness)နဲ့ အကောင်အထည်ဖော်မှု (Execution) ဆိုပြီး နှစ်ပိုင်းခွဲပြီး ကြည့်နိုင်ပါတယ်။

လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှု (Comprehensiveness) နဲ့ပတ်သက်လို့ အစီအစဉ် ထုတ်ပြန်ပြီး သိပ်မကြာတဲ့ရက်ပိုင်းမှာပဲ သုံးသပ်မှုတွေ၊ ဝေဖန်အကြံပြုမှုတွေကို မီဒီယာတွေပေါ်မှာ တွေ့လာရပါတယ်။ အစီအစဉ်ရေးဆွဲသူ အစိုးရခေါင်းဆောင်ပိုင်းဘက်ကနေ အစီအစဉ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကာလတိုစီမံချက် ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ရေရှည်အစီအစဉ်တွေ မပါဝင်ကြောင်း ပြန်လည်ဖြေရှင်းတာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းဟာ ကိုဗစ်ရောဂါဘယဘေးဒဏ် မကျရောက်ခင်ကတည်းက စစ်ဘေးဒဏ်၊ မင်းဘေးဒဏ်၊ ရာသီဥတုဘေးဒဏ်ကို ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြုံကြုံခံလာခဲ့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့် လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှု (Comprehensiveness) အနေနဲ့သုံးသပ်မယ်ဆို ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ ပတ်သက်ပြီး စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ်တွေမှာ ဒီလိုမျိုး ဆင်းရဲနွမ်းပါးတဲ့ ဘေးဒဏ်၊ ကျား-မ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဖိနှိပ်မှုဒဏ်၊ ပဋိပက္ခဒဏ်တွေ ခံခဲ့ရသူတွေအတွက် အထူးအရေးပေး စဉ်းစားဖို့ ပိုပြီးလိုအပ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် မူဝါဒချမှတ်တဲ့လုပ်ငန်းစဉ်က မရှင်းလင်းတဲ့အတွက် CERP ကို တကယ် အကောင်အထည်ဖော်တဲ့အခါ တွေ့လာရမယ့် အခက်အခဲတွေလည်း ရှိပါတယ်။

ဒီဆောင်းပါးမှာတော့ ပထမဦးဆုံး အစိုးရရဲ့ CERP စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ်ကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြပြီး ၎င်းရဲ့ လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှု (Comprehensiveness)ကို စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်တွေရဲ့အမြင်နဲ့ ပညာရှင်တွေရဲ့အမြင်တွေ၊ အစိုးရရဲ့ပြန်လည် ရှင်းလင်းချက်တွေကို ဆွေးနွေးပါမယ်။ ဒုတိယပိုင်းမှာ ဆောင်းပါးရဲ့ ဆန်းစစ်ချက်ကို နွမ်းပါးသူတွေအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်တွေ (Pro-poor Sensitivity)၊ အမျိုးသမီးများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် (Gender Sensitivity)၊ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံခဲ့ရတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် (Conflict sensitivity) စတဲ့ ပေတံသုံးချောင်းနဲ့ သုံးသပ်သွားပါမယ်။ တတိယအပိုင်းမှာတော့ အကောင်အထည်ဖော်မှု (Execution) ကို

မူဝါဒချမှတ်တဲ့လုပ်ငန်းစဉ် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုနဲ့ သုံးသပ်တင်ပြပြီး နိဂုံးအားဖြင့် CERP ရဲ့ ကနဦးခြေလှမ်းများကပေးတဲ့ မူဝါဒမျှော်လင့်ချက်များကို ဆွေးနွေးဖော်ပြ သွားပါမယ်။

၁။ အစီအစဉ် အကျဉ်းချုပ်၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များနှင့် ပညာရှင်များ၏အမြင်များနှင့် အစိုးရ၏ ပြန်လည်ရှင်းလင်းချက်များ

CERP အကျဉ်းချုပ် - အစိုးရရဲ့ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ်မှာ ပန်း တိုင် ခုနစ်ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၁၀ ခု၊ ဆောင်ရွက်ရမယ့် စီမံချက် ၃၆ ခု၊ အရေး ယူဆောင်ရွက်မှု ၇၆ ခု ဖော်ပြထားပါတယ်။ ရောင်းလိုအား ပြန်လည်လည် ပတ်စေဖို့ ဆောင်ရွက်ချက်တွေ၊ ဝယ်လိုအားဖြစ်တဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေ၊ အလုပ်သမားတွေအတွက် စီးပွားရေးအရကုစားပေးတဲ့ စီမံချက်တွေ ပါရှိပါ တယ်။

နှစ်ပေါင်းများစွာရှိခဲ့တဲ့ မြင့်နေတဲ့ ဘဏ်အတိုးနှုန်းတွေကို လပိုင်း အတွင်း လျော့ချတာတွေ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေအတွက် ချေးငွေတွေကို အတိုးနှုန်းလျော့ပေးပြီး ချေးယူနိုင်တဲ့ အစီအမံတွေ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံဖို့အတွက် မြန်မာ့စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကို အသစ်ထုတ်ချေးပေးတဲ့ ဘဏ်ချေးငွေကို အစိုးရက ၅၀ရာခိုင်နှုန်း အာမခံပေးတာတွေ၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဘဏ် အချို့ကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ဖို့ ကျပ် ဘီလီယံ ၁၀၀ ရှိတဲ့ ရန်ပုံငွေထူထောင် တာတွေ ပါရှိပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ပို့ကုန်တွေအပေါ်မှာပေးရတဲ့ အခွန်ကို ၂ ရာ ခိုင်နှုန်း လျော့ပေါ့တာ၊ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာပစ္စည်းတွေကို အကောက်ခွန်နဲ့ ကုန်သွယ်ခွန်တွေ လျော့ပေါ့ပေးတာ၊ ကုန်တင်ကားတွေဂိတ်ကြေးလျော့ပေး တာ စတာတွေ ပါဝင်ပါတယ်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကို ငွေလည်ပတ်စေဖို့ ရာ ရည်ရွယ်ထားတဲ့အတွက် ဈေးကွက်ထဲမှာ အထိုက်အလျောက် ငွေကြေး စီးဆင်းမှုကို ပြန်လည်တွေ့ရနိုင်ပါတယ်။

အိမ်ထောင်စုတွေအတွက် မီတာခကို လစဉ်ယူနှစ်၁၅၀အထိ ကင်းလွတ် ခွင့်ပြုတာ၊ ထိခိုက်ခံရတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေအတွက် စားသောက်ကုန်တွေ ထောက်ပံ့တာ၊ လူမှုရေးပင်စင် ထောက်ပံ့ကြေးတွေကို အသက်ကန့် သတ်

ချက် လျော့ချတာ၊ စစ်ဘေးရှောင်စခန်းတွေက အိမ်ထောင်စုတွေကို ငွေကြေးကူညီမှုပေးတာစတာတွေပါဝင်ပါတယ်။ လူမှုဖူလုံရေးရန်ပုံငွေခံစားခွင့် အကျိုးဝင်သူတွေကို ကျန်းမာရေးခံစားခွင့်၊ ဆေးကုသမှုနဲ့ ခရီးသွားလာမှု ခံစားခွင့်တွေကို အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်တဲ့ ကာလကစပြီး တနှစ်အတွင်း သုံးစွဲနိုင် တာ၊ လယ်သမားတွေအတွက် မုတ်သုံရာသီချိန် စိုက်ပျိုးနိုင်ဖို့ ထောက်ပံ့တာ စတဲ့အချက်တွေ များစွာပါဝင်ပါတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ မတိုင်မီအထိ မြန်မာနိုင်ငံ ရဲ့ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုဟာ နှေးကွေးနေခဲ့တာပါ။ အခုထုတ်ပြန်လိုက်တဲ့ အစီအစဉ်ဟာ လေးလံနေတဲ့ စီးပွားရေးယန္တရားတခုလုံးကို ပြန်လည်နိုးဆွ ပေးနိုင်အောင် ရည်ရွယ်ထားတဲ့ လတ်တလောလုပ်နိုင်တဲ့ အစီအစဉ်တွေ ဖြစ်တယ်လို့ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းကဆိုပါတယ်။

စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များ၊ ပညာရှင်များ၏ သုံးသပ်ချက်အမြင်များ - အခု

ထွက်ပေါ်လာတဲ့ အစိုးရရဲ့ စီးပွားရေး ကုစားမှုအစီအစဉ်ကို လုပ်ငန်းရှင်တွေ၊ ပညာရှင်တွေအနေနဲ့ ရှုမြင်သုံးသပ်ချက် များစွာရှိပါတယ်။ ဒီသုံးသပ်ချက် တွေရဲ့ အများစုကတော့ CERP စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ်ရဲ့ လွှမ်းခြုံနိုင် စွမ်း (Comperhensiveness) နဲ့ ပတ်သက်နေပါတယ်။ အဓိကအားဖြင့် အစီ အစဉ်ရဲ့ (၁) ငွေကြေး အလုံးအရင်းပမာဏ၊ ချေးငွေနဲ့ အခွန်အခ သက်သာ ခွင့်တွေ နည်းပါးတာ၊ (၂) စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ အာရုံစိုက်မှုအားနည်းတာ၊ (၃) အလုပ်သမား၊ လယ်သမား၊ မိသားစုတွေအတွက် ကာကွယ်မှုတွေ မလုံ လောက်တာတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

လုပ်ငန်းရှင်တွေအနေနဲ့ ချေးငွေထုတ်ချေးမယ့် ကိစ္စ၊ ဘဏ်ချေးငွေကို အစိုးရက အာမခံထားပေးမယ့်ကိစ္စနဲ့ ဒီဂျစ်တယ်နည်းပညာကို အသုံးပြုပြီး ငွေပေးချေမှုလုပ်နိုင်မယ့် ကိစ္စတွေအတွက် ကြိုဆိုကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လုပ် ငန်းတခုချင်းစီအတွက် ချေးငွေရနိုင်တဲ့ ပမာဏကနည်းနေသေးပြီး လုပ်ငန်း အားလုံးအတွက်ထားရှိတဲ့ ရန်ပုံငွေဟာလည်း စီးပွားရေးတခုလုံးကို နိုးဆွဖို့ မလုံလောက်သေးတဲ့အတွက် ဒီထက်ပိုပြီး တိုးမြှင့်ပေးဖို့လိုပါတယ်။ ဒါ့အပြင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍဟာ မြန်မာ့စီးပွားရေးရဲ့အရေးကြီးတဲ့ကဏ္ဍဖြစ်လို့ စိုက်ပျိုး ရေးနဲ့ပတ်သက်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို အဓိကထားပြီး မြှင့်တင်ပေးဖို့ လိုအပ်

မယ်လို့ သုံးသပ်ကြပါတယ်။

ပညာရှင်အချို့ကတော့ ယေဘုယျဆန်တဲ့အတွက် ပြည့်စုံမှုမရှိသေးကြောင်း သုံးသပ်ပါတယ်။ အခွန်အခတွေကို လျော့ချတာမှာ မဟာဏနည်းနေပြီး ကာလတခုအတွင်း အခွန်ပေးဆောင်မှုလွတ်လပ်ခွင့် (Tax Holiday) အခွန်ပေးဆောင်မှု ခေတ္တရပ်နားခွင့် (Tax Break) စတာတွေ မပါရှိပါဘူး။ စီမံကိန်းတွေကို အလျင်စလို အကောင်အထည်ဖော်မယ်ဆိုရင် အရည်အသွေးပိုင်း သတိထားသင့်ကြောင်းနဲ့ တရားမျှတတဲ့ယှဉ်ပြိုင်မှု၊ သင့်တော်တဲ့ဈေးနှုန်းနဲ့ အရည်အသွေးရဖို့ ပိုမိုစိစစ်သင့်ကြောင်း အကြံပြုထားကြပါတယ်။^၁ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှာ စပါးအဓိက စိုက်ပျိုးနေရာကနေ အခြားသီးနှံတွေ စိုက်ပျိုးဖို့ လယ်သမားတွေ ကျေးလက်ဒေသ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရရှိဖို့၊ စက်မှုလယ်ယာ၊ မျိုးစေ့နည်းပညာတွေ တိုးတက်ရေး အားပေးဖို့၊ ဆည်မြောင်းတာဝန်ခံနဲ့ စိုက်ပျိုးရေရရှိရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးသီးနှံတွေအတွက် ဈေးကွက်တွေဖန်တီးပေးဖို့၊ မြေယာမူဝါဒတွေကို စဉ်ဆက်မပြတ် တိုးတက်မှုတွေ ပြင်ဆင်နိုင်ရေး စတာတွေအတွက် အသေးစိတ် စဉ်းစားချက်တွေ လိုအပ်ကြောင်း ပါဝင်ပါတယ်။ CERP အရ လက်ရှိ ရှိနေတဲ့ လူမှုဖူလုံရေးရန်ပုံငွေထဲကမှ အလုပ်ပြုတ်သွားခဲ့တဲ့ အလုပ်သမားများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစရိတ်တွေကို ခြောက်လကနေ တနှစ်အတွင်း ပေးသွားမယ်လို့ ဆိုပေမဲ့ နေ့စဉ်ဘဝ ပြန်လည်ပတ်ဖို့ စားဝတ်နေရေး လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်တာကြောင့် ထိရောက်မှု သိပ်မရှိနိုင်ဘူး။ အချို့အချက်တွေက စီမံချက်အချိန်ကာလ အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပေမဲ့ အချို့ကတော့ ယေဘုယျသာဖြစ်နေတဲ့အတွက် တကယ် အကောင်အထည်ဖော်တဲ့အခါ အခက်အခဲတွေ အများကြီးရှိနိုင်ပါတယ်။ ဒီထက်ပိုပြီး ပြည့်စုံမယ့် အစီအစဉ်တခု လိုအပ်မယ်လို့ သုံးသပ်ကြပါတယ်။

အစိုးရ၏နောက်ဆက်တွဲပြန်လည်ဖြေရှင်းချက်များ - အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာမှာ ဦးဆောင်ခဲ့တဲ့ မူဝါဒချမှတ်သူတွေဟာ CERP ရဲ့ ငွေပမာဏ အနည်းအများ၊

၁ VOA (April 30, 2020) စီးပွားရေးထိခိုက်မှု သက်သာစေမယ့် မြန်မာအစိုးရရဲ့ CERP အစီအစဉ် <https://burmese.voanews.com/a/covid-myanmar-business-/5397939.html>

အစီအစဉ်အသေးစိတ်လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ကဏ္ဍများ ပါဝင်နိုင်မှု အကန့်အသတ်များ ပြန်လည်ဖြေရှင်းချက်များ ပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ငွေပမာဏတွက်ချက်ရာမှာ အတိအကျ ဖော်ပြမထားတဲ့ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွေ ပါဝင်တာကြောင့် ငွေပမာဏ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဘီလီယံလောက် ရှိနိုင်ပါတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။^၂ ကာလတိုစီမံချက်ဖြစ်တာကြောင့် ကာလရှည် စဉ်းစားချက်တွေ လိုအပ်တဲ့ လယ်ယာထွက်ကုန်သီးနှံ ကုန်သွယ်မှုကိစ္စတွေ၊ မြေယာဥပဒေနဲ့ ဆိုင်တဲ့ ကိစ္စတွေ၊ ကာလရှည် ငွေချေးစာချုပ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကိစ္စတွေ မပါဝင်ပါဘူးလို့လည်း ဖြည့်စွက်ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။

၂။ အစီအစဉ်၏ လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှု (Comperhensiveness) ကို Sensitivity ပေတံသုံးချောင်းဖြင့် ဆန်းစစ်ခြင်း

CERP စီးပွားရေးကုစားမှုထဲမှာ နွမ်းပါးသူဦးစားပေးဖြစ်စေရေး (Pro-poor Sensitivity)၊ ကျား-မ အကျိုးကျေးဇူးရရှိမှု တန်းတူညီစေနိုင်မှု (Gender Sensitivity)၊ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံခဲ့ရတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် (Conflict Sensitivity)၊ စတဲ့ ပေတံသုံးချောင်းနဲ့ သုံးသပ်သွားပါမယ်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုဒဏ်၊ ကျား-မ ခွဲခြားမှုဒဏ်၊ ပဋိပက္ခဒဏ်တွေခံခဲ့ရတဲ့ မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့ သရုပ်သကန်ကို ထင်ဟပ်မှု အားနည်းတယ်လို့ သုံးသပ်ပါတယ်။

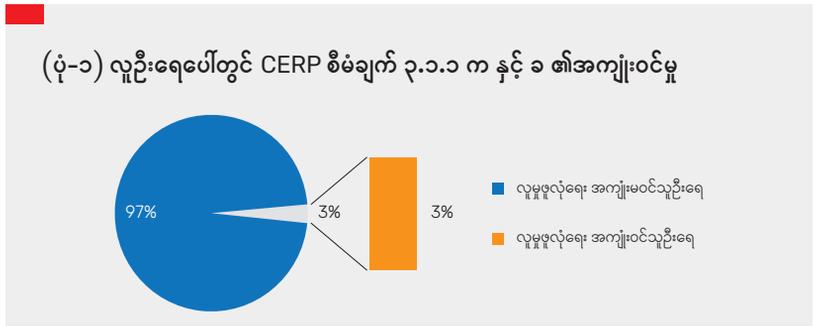
CERP မှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းတွေကို ကူညီပေးခြင်းအားဖြင့် ဈေးကွက်ထဲကို ငွေကြေးအမြောက်အမြား ရောက်ရှိရေးကို အားပြုထားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ပန်းတိုင်ခုနစ်ခုမှာ ငါးခုဟာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းတွေ ပုံမှန်လည်ပတ်စေရေးကို ဦးစားပေးထားပြီး အလုပ်သမားများ၊ အိမ်ထောင်စုများကို ကူညီပေးတဲ့ အစီအစဉ်ဟာ ပန်းတိုင်နှစ်ခုနဲ့သာ သက်ဆိုင်တာကို တွေ့ရပါတယ်။

အလုပ်သမားများ၊ လယ်သမားများ၊ မိသားစုများကို ထောက်ပံ့ရေးမှာ တရားဝင် စီးပွားရေးကဏ္ဍအပေါ်မှာ အခြေခံရေးဆွဲထားပြီး အလွတ်သဘော လည်ပတ်နေတဲ့ စီးပွားရေးကဏ္ဍ (informal sector) ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် မပါဝင်ပါဘူး။ အလွတ်

၂ 7 Days News (May 9, 2020) မြန်မာ၏ COVID-19 စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ်အတွက် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက ဒေါ်လာ ၂ ဘီလီယံ ထောက်ပံ့မည်။ <https://7day.news/detail?id=18565business-/5397939.html>

သဘောစီးပွားရေးကဏ္ဍဆိုတာကို နားလည်လွယ်အောင် ဖော်ပြရရင်တော့ အစိုးရရဲ့ အခွန်စည်းကြပ်မှုထဲမှာ မရှိတာ၊ လုပ်ငန်းခွင်စစ်ဆေးမှုတွေ မလုပ်နိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို ဆိုလိုပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ခေတ်အဆက်ဆက် တင်းကျပ်တဲ့ စည်းမျဉ်းတွေ၊ မှောင်ခိုလုပ်ငန်းတွေ၊ အဂတိလိုက်စားမှုတွေ များခဲ့တဲ့အတွက် အလွတ်သဘော ဖြစ်နေတဲ့ စီးပွားရေးကဏ္ဍ (informal sector) က တော်တော်ကြီးမားပါတယ်။ တပ်မတော် အစိုးရ လက်ထက်က ရှိခဲ့တဲ့ အလွတ်သဘောစီးပွားရေးကဏ္ဍဟာ တရားဝင် လည်ပတ်နေတဲ့ စီးပွားရေးကဏ္ဍနဲ့ ဆတူရှိနိုင်တယ်လို့ နိုင်ငံတကာ သုတေသီတွေက ခန့်မှန်းကြပါတယ်။^၂ ၂၀၁၇ ခုနှစ် အစိုးရရဲ့ တရားဝင်စစ်တမ်းအရဆိုရင် မြန်မာနိုင်ငံရဲ့လုပ်သားအင်အားရဲ့ ၈၃ ရာခိုင်နှုန်းက အလွတ်သဘောကဏ္ဍတွေမှာ လုပ်ကိုင်နေတာပါ။

အခု CERP မှာ အလုပ်သမားတွေအပေါ် သက်ရောက်မှုကို လျော့ပါးစေခြင်း အစီအစဉ် (၃.၁.၁ က နှင့် ၁)မှာ ဖော်ပြထားတာဟာ လူမှုဖူလုံရေးနဲ့သာ ချိတ်ဆက်ထားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးဝင်သူတွေအတွက် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု အကျိုးခံစားခွင့်ကို အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်တဲ့နေ့ကစပြီး ခြောက်လကနေ တနှစ်အထိ တိုးမြှင့်ပေးထားပါတယ်။ တကယ်တမ်း တရားဝင်စီးပွားရေးကဏ္ဍရဲ့လုပ်ငန်းတွေထဲမှာတောင် လူမှုဖူလုံရေးကြေး ပုံမှန်ထည့်သွင်းတဲ့ လုပ်ငန်းတွေရှိသလို၊ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် မထည့်သွင်းတဲ့လုပ်ငန်းတွေလည်း ရှိပါတယ်။ မထည့်သွင်းတဲ့ လုပ်ငန်းတွေမှာ အလုပ်လုပ်နေတဲ့ လုပ်သားတွေဟာ လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးခံစားခွင့် မရှိပါဘူး။ လက်ရှိ လူမှုဖူလုံရေးစနစ်ဟာ နိုင်ငံလူဦးရေရဲ့ ၃ ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်ကိုသာ ခြုံငုံမိပါတယ် (ပုံ-၁)။

၃ Cook, P., & Minogue, M. (1997). Economic Reform and Political Conditionality in Myanmar. In *Burma* (pp. 183-208). Palgrave Macmillan, London.

တပိုင်တနိုင် သီးနှံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်တဲ့ လယ်သမား၊ ခြံသမားတွေကအစ ဆိုက်ကားဆရာ၊ အငှားယာဉ်မောင်း၊ ကျေးရွာကုန်စုံဆိုင်၊ ခေါင်းရွက်ဗျပ်ထိုးဈေးသည် တွေ၊ ရေသန့်သယ်ယူပို့ဆောင်ပေးတဲ့ အလုပ်သမားတွေ၊ အချို့သော ဆောက်လုပ်ရေး လုပ်သားတွေ စတဲ့ မြင်တွေ့နေကျဖြစ်တဲ့ လုပ်ငန်းခွင်တွေမှာ လုပ်နေတဲ့သူတွေဟာ အလွတ်သဘောစီးပွားရေးကဏ္ဍမှာ လုပ်ကိုင်နေကြတာပါ။

ဒါကြောင့် တနိုင်ငံလုံး လုပ်သားအင်အားရဲ့ ၈၃ ရာခိုင်နှုန်းဟာ အလွတ်သဘော စီးပွားရေးကဏ္ဍတွေမှာ လုပ်နေတဲ့အတွက် CERP မှာပါဝင်တဲ့ အလုပ်သမားတွေကို ကုစားပေးတဲ့ အစီအစဉ်မှာ ဒီလုပ်သားထုဟာ အကျိုးဝင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ စုစုပေါင်း အမျိုးသမီးလုပ်သားအင်အားရဲ့ ၉၀ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းဟာ အလွတ်သဘော စီးပွား ရေးကဏ္ဍမှာ ပါဝင်နေတဲ့အတွက်လည်း CERP ရဲ့ အကျိုးကျေးဇူးကို သိပ်မရရှိသူ အများစုဟာ အမျိုးသမီးလုပ်သားများ ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။^၉

အလုပ်သမားတွေ အလုပ်ကနေ ယာယီနားရခြင်း၊ စက်ရုံတွေ အပြီးတိုင်ဖျက်သိမ်း သွားလို့ အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်း၊ ကုန်သွယ်ရေးလမ်းတွေ ယာယီပိတ်ထားတာကြောင့် ဝင်ငွေအတွက် တပိုင်တနိုင် လုပ်ကိုင်ရှာဖွေနေရတဲ့ အလုပ်သမားတွေ၊ နွမ်းပါးသူ မိသားစုတွေအတွက် ငွေကြေးအခက်အခဲ ပိုကြုံတွေ့လာနိုင်ပါတယ်။ (လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးခံစားခွင့်ထဲမှ အလုပ်လက်မဲ့ခံစားခွင့်ကို ထပ်တိုးရရှိနိုင်ရေးအတွက် အခက်အခဲ တွေကို ISP Special Series အမှတ် ၂ မှာ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဆောင်းပါးရှင်များ ဖြစ်ကြတဲ့ ငြိမ်းကိုကိုစိုး၊ ဇေရှိုင်းဗိုလ်၊ ဇော်ထက်ဦး၊ သက်သက်ဖြိုးတို့ရဲ့ဆောင်းပါးမှာ အကျယ် တဝင့် ဆွေးနွေးထားပါတယ်)

CERP ရဲ့ စီမံချက် ၃.၁.၂ က မှာ အလုပ်ပြုတ်သွားသော သို့မဟုတ် ပြည်ပြန် ရွှေ့ ပြောင်းသူများအတွက် လုပ်သားအခြေပြု အခြေခံအဆောက်အအုံ စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းလို့ ပါရှိပါတယ်။ ကိုဗစ်ကြောင့် အလုပ်နားလိုက်ရတဲ့ လုပ် ငန်းတွေက လုပ်သားများ (ဥပမာ- အထည်ချုပ်စက်ရုံမှ ဝန်ထမ်းများ၊ ဆောက်လုပ် ရေးကဏ္ဍမှ လုပ်သားများ) အကျိုးကျေးဇူး ခံစားရလိမ့်မယ်လို့ ခန့်မှန်းရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစိုးရက အကောင်အထည်ဖော်မယ့် လုပ်သားအခြေပြု အဆောက်အအုံ

၉ ASEAN (2019). Regional Study on Informal Employment Statistics to support Decent Workplace. <https://asean.org/storage/2012/05/13-Regional-Study-on-Informal-Employment-Statistics-to-Support-Decent-Wo...pdf>

စီမံကိန်းတွေဟာ အမျိုးသမီးလုပ်သားထုအတွက် အကန့်အသတ်ဖြစ်စေမယ့် လုပ်ကိုင် ရခက်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေဖြစ်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ အထည်ချုပ်ကလွဲပြီး အခြားသော အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတွေရဲ့ သဘောအရ အဲဒီလုပ်ငန်းတွေမှာ လုပ်ကိုင်နေသူအများစုဟာ အမျိုးသားများဖြစ်ပါတယ်။ အစိုးရရဲ့ အကူအညီပေးမယ့် စီမံကိန်းတွေကို ရွေးချယ်မှုမှာ အလုပ်ရပ်နားခဲ့ရတဲ့ အမျိုးသမီးလုပ်သားများအတွက် အစိုးရရဲ့ အကူအညီကို တန်းတူရရှိစေဖို့အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားဖို့ လိုပါတယ်။ အလားတူ မိသားစုဝမ်းရေးကို ရှာဖွေနေရတဲ့ ခေါင်းရွက်ဗျပ်ထိုးဈေးသည်တွေ၊ ရက် ကန်းလုပ်ငန်း၊ လက်မှုလုပ်ငန်း၊ စက်ချုပ်လုပ်ငန်းကဲ့သို့ တပိုင်တနိုင် အိမ်တွင်းမှုလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ပြီး အသက်မွေးနေတဲ့ အမျိုးသမီးတွေဟာ အစိုးရရဲ့ အလုပ်အကိုင် ပြန် လည်ရရှိရေး အကူအညီပေးမှုမှာ ဦးစားပေး ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မခံရပါဘူး။ ဒါ့ အပြင် အမျိုးသမီးများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုအတွက် သီးသန့်ရည်ရွယ်ထားတဲ့ အစီအစဉ်တွေ၊ မိခင်နဲ့ကလေးသူငယ် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ပညာသင်ကြားရေး အတွက် အကူအညီပေးတဲ့အစီအစဉ်တွေကို မတွေ့ရပါဘူး။ ဒါကြောင့် CERP ရဲ့ ကဏ္ဍ အားလုံး ပါဝင်နိုင်မှုကို စဉ်းစားတဲ့အခါ ကျား-မတန်းတူ အကျိုးကျေးဇူးရရှိနိုင်မှုကို ဒီထက်ပိုပြီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါတယ်။

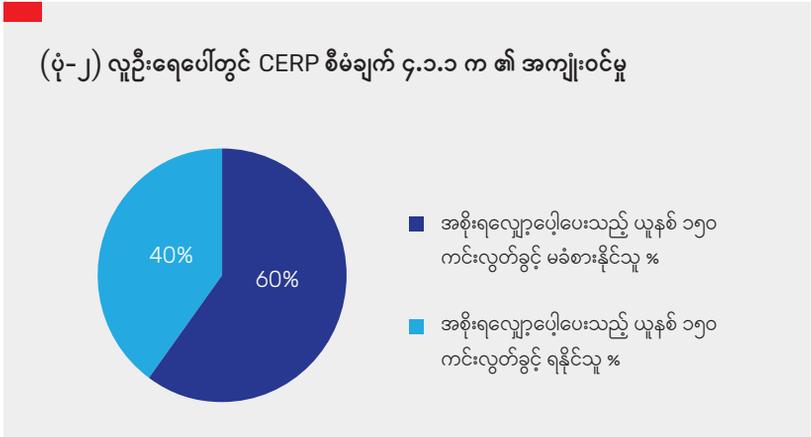
အစိုးရရဲ့ မူဝါဒများဟာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ ဦးစားပေးဖြစ်စေဖို့ ၎င်းတို့ချမှတ်ထားတဲ့ မူဝါဒတွေကို နွမ်းပါးသူတွေ အမှန်တကယ် လက်လှမ်းမီနိုင်မှု ရှိ မရှိကိုလည်း ထည့် သွင်း စဉ်းစားသင့်ပါတယ်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေတဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စာတမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံမှာ အခြေခံလူတန်းစား မိသားစုတွေမှာ အစားအသောက်အတွက် အသုံး ပြုမှုက ပျမ်းမျှအားဖြင့် မိသားစုဝင်ငွေရဲ့ ၆၆ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါတယ်။^၅ ဒီကာလမှာ နွမ်းပါး တဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေက အခြားပစ္စည်းတွေ ဝယ်ယူစုဆောင်းတာထက် ဝမ်းစာအတွက် အစားအသောက်ပစ္စည်းတွေ ဝယ်ခြမ်းရေးအတွက်သာ အဓိကထားနေကြရပါတယ်။ ငွေပိုငွေလုံရှိတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေအနေနဲ့ ဆေးဝါးနဲ့ ဆက်စပ်ပစ္စည်းတွေကို ဒုတိယ ဦးစားပေးအဖြစ် ဝယ်ယူနိုင်ပေမဲ့ နွမ်းပါးတဲ့မိသားစုများကတော့ ဝင်ငွေကို နေထိုင်ရေး၊ ထင်း၊ လောင်စာ၊ ဖယောင်းတိုင်နဲ့ ပုဂ္ဂလိက လျှပ်စစ်ဓာတ်အားသုံးစွဲရေး စတဲ့ မရှိမဖြစ်

၅ World Bank. (2017). An Analysis of Poverty in Myanmar, Part 01. Poverty Profile. URL [http:// documents.worldbank.org/curated/en/829581512375610375/pdf/121822-REVISED-PovertyReportPartEng.pdf](http://documents.worldbank.org/curated/en/829581512375610375/pdf/121822-REVISED-PovertyReportPartEng.pdf)

လွှမ်းခြုံနိုင်စွမ်းရှိမှုအနေနဲ့ သုံးသပ်မယ်ဆို ကိုဗစ်-၁၉ နဲ့ ပတ်သက်ပြီး စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ်တွေမှာ ဒီလိုမျိုး ဆင်းရဲနွမ်းပါးတဲ့ဘေးဒဏ်၊ ကျား-မ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဖိနှိပ်မှုဒဏ်၊ ပဋိပက္ခဒဏ်တွေခံခဲ့ရသူတွေအတွက် အထူးအရေးပေးစဉ်းစားဖို့ ပိုပြီးလိုအပ်ပါတယ်...

ကုန်ကျစရိတ်တွေအတွက် ကာမိအောင်သာ သုံးစွဲ နေရဦးမယ့် အလားအလာကို တွေ့ရပါတယ်။ အစိုးရရဲ့လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကို ရရှိမှုဟာ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းဝန်းကျင်သာရှိပါတယ် (ပုံ-၂)။ ပါဝါတိုင်တွေ စိုက်ထူရာမှာ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး အခက်အခဲ တွေကြောင့် မြို့ပြနဲ့မြေပြန့်ဒေသများသာ လျှပ်စစ် မီးရရှိပြီး တောင်ပေါ်ဒေသတွေမှာ လျှပ်စစ်ပေးဝေ မှုမှာ အကန့်အသတ်ရှိပါတယ်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှာ ထုတ်ပြန်ထားတဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့စာတမ်းအရ ကျေး လက်မှာရှိကြတဲ့ ၈၄ ရာခိုင်နှုန်းသော အိမ်ထောင်စု တွေဟာ အစိုးရကဖြန့်ဖြူးပေးတဲ့ လျှပ်စစ်ဓာတ် အားကို မရရှိကြပါဘူး။^၆ အဲဒီအတွက်ကြောင့် CERP ရဲ့အိမ်ထောင်စုတွေအပေါ်သက်ရောက်မှုကို လျော့ပါးစေခြင်း (၄.၁.၁ က) အစီအစဉ်အရ လျှပ်

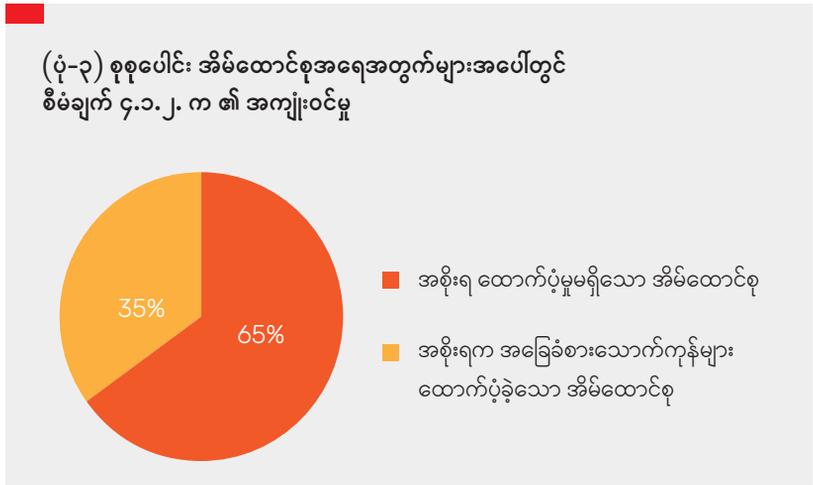
၆ The World bank (2017), Electrifying Myanmar Challenges and opportunities for planning national access to electricity https://energypedia.info/images/c/cc/WB_2016_Electrifying_Myanmar_Opportunities_Challenges.pdf

စစ်ဓာတ်အားခကို တလမှာ ယူနစ် ၁၅၀ အထိ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုတာဟာ ကျေး လက်နဲ့ တိုင်းရင်းသားဒေသမှာရှိကြတဲ့၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နေတဲ့ ဒေသတွေမှာရှိတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေ အနေနဲ့ မြို့ပြနေအိမ်ထောင်စုများတန်းတူ အကျိုးခံစားနိုင်ခွင့် နည်းပါးပါတယ်။

နွမ်းပါးတဲ့အိမ်ထောင်စုတွေမှာ မိသားစုဝင်ငွေကို အစားအစာ ဖူလုံရေး၊ စွမ်းအင် လောင်စာ ရရှိရေးတို့အတွက် ပိုမိုသုံးစွဲရတဲ့အတွက် လတ်တလောမှာ ကျန်းမာရေး စရိတ်၊ ကလေးပညာရေးစရိတ်တွေအတွက် သုံးစွဲဖို့ အခက်အခဲတွေ ရှိနိုင်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့အဆိုအရ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ငွေကြေးချို့တဲ့ကြတဲ့ အိမ်ထောင်စု တော်တော် များများဟာ ယခင် ကပ်ဘေးကြုံလာရတိုင်း လိုအပ်ငွေကို နီးစပ်ရာက ငွေချေးတာ၊ အခြားစရိတ်တွေ ချွေတာတာ၊ ရရာအလုပ် ထွက်လုပ်ကြပြီး ဝမ်းရေးအတွက် ဖြေရှင်း လေ့ ရှိကြပါတယ်။ ဒီလို ဖြေရှင်းနည်းတွေကလည်း ကိုဗစ်ကာလမှာ လုပ်ဆောင်ဖို့ အကန့်အသတ်ရှိတာကြောင့် နွမ်းပါးတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေအနေနဲ့ ရှိတဲ့စရိတ်တွေ လျော့ချဖို့ အစားအစာ၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနဲ့ဆိုင်တဲ့ အသုံးစရိတ်တွေမှာ အလွန် အကျွံ ခြိုးခြံချွေတာတာကလွဲလို့ အခြားဖြေရှင်းဖို့နည်းလမ်းက မရှိသလောက် နည်းပါး နေပါတယ်။ အကြေးနွံနစ်နေတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေအတွက် အစီအစဉ် ၄.၁.၃ က အရ အတိုးနဲ့ အပေါင်စာချုပ်တွေမှာ ပိုမို ပျော့ပျောင်းလွယ်ဖြစ်စေဖို့ ပုဂ္ဂလိက ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဖို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ သို့သော်လည်း နွမ်းပါးတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေမှာ ဘဏ်စာရင်း ဖွင့်လှစ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ နီးစပ်ရာတွေကနေ ချေးယူ ထားကြတာ၊ ပေါင်နံ့ထားကြတာတွေ လုပ်ကြပါတယ်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှာ အစိုးရက ထုတ်ပြန်ထားတဲ့ လူနေထိုင်မှု အဆင့်အတန်း စာရင်းကောက်ယူခြင်းအရဆိုရင် အိမ် ထောင်စု စုစုပေါင်းရဲ့ ၈၅ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးဟာ တရားဝင် ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့ အစည်းတွေကနေ ငွေချေးထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ ငွေတိုးချေးစားသူတွေ၊ နီးစပ်ရာဆွေမျိုး၊ မိတ်ဆွေတွေဆီ ပေါင်နံ့၊ ချေးငှားလေ့ရှိကြတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့် CERP အရ ဆောင်ရွက်ပေးမယ့် ပေးရန်တာဝန်များ လျော့ပါးစေခြင်းအစီအစဉ်မှာ ချေးငွေရဲ့ အခြားရင်းမြစ်တွေကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားဖို့ လိုပါတယ်။

ဒါ့အပြင် သင်္ကြန်ကာလမှာ ဆန်၊ ဆီဆား၊ ကြက်သွန်၊ ပဲ စတဲ့ အခြေခံရိက္ခာငါးမျိုး ဝေငှခွဲတဲ့အစီအစဉ်ဟာ ထိခိုက်ခံရတဲ့ အိမ်ထောင်စုတွေအတွက် စားသောက်ကုန်များ ထောက်ပံ့ခြင်းအစီအစဉ် (၄.၁.၂ က) အရ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ သမ္မတရုံးက ပြုလုပ်တဲ့ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲအရ အိမ်ထောင်စုပေါင်း ၃ ဒသမ ၉၉ သန်းကို

ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ (အချက်အလက်အခြေပြု သုံးသပ်သူတွေက တော့ အိမ်ထောင်စုပေါင်း ၂,၇၇၇,၇၇၈ စုကို ဖြန့်ဝေခဲ့တယ်လို့ ဆိုတဲ့အတွက် အစိုးရ အချက်အလက်နဲ့ ကွာခြားချက်ရှိတာ တွေ့ရပါတယ်) အစိုးရက ထုတ်ပြန်ထားတဲ့ ၂၀၁၇ ခုနှစ် လူနေထိုင်မှုစစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံမှာ အိမ်ထောင်စုပေါင်း ၁၁ ဒသမ ၁ သန်း ရှိတယ်လို့ဆိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် အစိုးရရဲ့ ရိက္ခာထောက်ပံ့မှုဟာ စုစုပေါင်း အိမ်ထောင်စုအရေအတွက်ရဲ့ သုံးပုံတပုံကို ရရှိစေခဲ့ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သတ်မှတ်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေရဲ့ သုံးပုံတပုံဟာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးတဲ့သူတွေဖြစ်တယ်လို့ ဆိုတာကြောင့် အခုပေးဝေတဲ့ ပမာဏဟာ မူအားဖြင့် သင့်တော်မှုရှိတယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။

အဲဒီထောက်ပံ့မှုအစီအစဉ်အရ အိမ်ထောင်စုအရေအတွက်ဟာ ရပ်ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေဆီကနေတဆင့် ကောက်ယူထားတာဖြစ်လို့ တရားဝင်ရှိတဲ့ အရေအတွက် ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တွေရှိတဲ့ နယ်မြေဒေသတွေက အိမ်ထောင်စုတွေ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသနဲ့ စစ်ဘေးရှောင်စခန်းက အိမ်ထောင်စုတွေအတွက် ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ထောက်ပံ့မှုပြုတယ်ဆိုတာကိုတော့ မသိရပါဘူး။ တကယ်တမ်း အကောင်အထည်ဖော်တဲ့အခါမှာ လက်ခံရရှိတဲ့သူများထဲမှ အချို့ဟာ ငွေကြေးတတ်နိုင်သမျှ ရှိသလို အမှန်တကယ်နွမ်းပါးပေမဲ့ ဝေငှတဲ့စာရင်းထဲမှာ မပါဝင်တဲ့အတွက်ကြောင့် မရရှိတာလည်း ရှိခဲ့ပါတယ်။ အစီအစဉ် (၄.၁.၂ ဃ) အရ IDP နဲ့

ထိခိုက်လွယ်ဆုံး အိမ်ထောင်စုတွေနဲ့ ထိခိုက်ခံအိမ်ထောင်စုများ ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းဆိုတာ ပါရှိတဲ့အတွက် ပဋိပက္ခဒေသတွေအတွက် စဉ်းစားချက်ပါဝင်လို့ ကြိုဆိုရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ စစ်ပွဲတွေဆက်လက်ရှိနေသေးတာ၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ နည်းပညာအသုံးချနိုင်မှု အခက်အခဲတွေရှိတာကြောင့် မည်သို့မည်ပုံ ထောက်ပံ့မယ်၊ မည်မျှထောက်ပံ့မယ် ဆိုတာကိုတော့ ဆက်လက်ဖော်ပြပေးဖို့ လိုပါတယ်။ ပဋိပက္ခဒေသတွေအတွက် ထောက်ပံ့မှုပေးရာမှာ ဦးစွာ အစိုးရရဲ့ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းတွေကို အခြားဒေသများနည်းတူ ရရှိစေဖို့လိုပါတယ်။ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုတွေဖြစ်တဲ့ သောက်သုံးရေ ရရှိမှု၊ မီးရရှိမှု၊ အရေးပေါ် ဆက်သွယ်ရေး လိုအပ်ချက်တွေဖြစ်တဲ့ တယ်လီဖုန်းလိုင်း၊ အင်တာနက်လိုင်း ရရှိနိုင်မှုတွေကို အလေးပေးဖြည့်ဆည်းပေးဖို့ လိုပါတယ်။ ပဋိပက္ခဒေသတွေမှာရှိကြတဲ့ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ရိက္ခာထောက်ပံ့မှုတွေကို လုပ်ပေးဖို့လိုပါတယ်။ (ပဋိပက္ခအပေါ်ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက် အသေးစိတ်ကို ISP Special Series အမှတ် ၃ တွင် အောင်သူငြိမ်းရေးသားသော ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပဋိပက္ခအပေါ် အက်ဆတ်သောတုံ့ပြန်မှု ဆောင်းပါးတွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါတယ်) ဒါကြောင့် အစိုးရရဲ့ CERP အစီအစဉ်ဟာ လုပ်ငန်းရှင်တွေ၊ ဘဏ်တွေ စတဲ့ မက်ခရိုစီးပွားရေး ပြန်လည်လည်ပတ်ရေးကို အာရုံထားပြီး အမှန်တကယ် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူတွေကို ဦးတည်ထားတဲ့၊ ကျား-မ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို လျော့နည်းစေဖို့ ဦးတည်ထားတဲ့၊ ပဋိပက္ခ လျော့ကျရေးအတွက် ဦးတည်ထားတဲ့ အစီအမံဖြစ်ဖို့ လိုအပ်ချက်တွေ ရှိနေသေးတာကို သုံးသပ်ရပါတယ်။

၃။ CERP အကောင်အထည်ဖော်မှု (Execution) ကို မူဝါဒချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း

အစိုးရမူဝါဒတွေနဲ့ အစီအစဉ်တွေရဲ့ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှုဟာ မူဝါဒချမှတ်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှု ရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းတို့နဲ့ အများကြီး သက်ဆိုင်ပါတယ်။ မူဝါဒလုပ်ငန်းစဉ်မှာ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်တဲ့အခါ ဖြစ်လာမယ့် အကြောင်းအရာတွေ ထည့်သွင်း မစဉ်းစားထားရင်ဖြစ်စေ၊ စဉ်းစားမှု မရှင်းလင်းလျှင်ဖြစ်စေ မဟာဗျူဟာအရ ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းပေမဲ့ တကယ်တမ်း အကောင်အထည်ဖော်တဲ့ အခါ အခက်အခဲတွေရှိလာပြီး ပြည်သူတွေအတွက် ရည်ရွယ်ထားသလောက် အကျိုးကျေးဇူး မရရှိတာတွေ ဖြစ်ရပါတယ်။ CERP အရ အကောင်အထည်ဖော်တဲ့ စီမံချက်

နွမ်းပါးတဲ့

မိသားစုများကတော့
ဝင်ငွေကို နေထိုင်ရေး၊ ထင်း၊
လောင်စာ၊ ဖယောင်းတိုင်နဲ့
ပုဂ္ဂလိက လှုပ်စစ်ဓာတ်အား
သုံးစွဲရေး စတဲ့ မရှိမဖြစ်
ကုန်ကျစရိတ်တွေအတွက်
ကာမိအောင်သာ သုံးစွဲနေရဦးမယ့်
အလားအလာကိုတွေ့ရပါတယ်...

တွေ့မှာလည်း ဒီသဘောတွေ အများကြီး တွေ့ရပါတယ်။ အိမ်ထောင်စုတွေအတွက် စားသောက်ကုန်တွေ ထောက်ပံ့တဲ့အစီအစဉ် (၄.၁.၂ က)အရ ထောက်ပံ့ခဲ့တဲ့ အစီအစဉ်ဟာ တက်သုတ်ရိုက်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ရတဲ့အတွက် ပြဿနာများစွာ ကြုံခဲ့ရပါတယ်။ ‘ပုံမှန်ဝင်ငွေမရှိသော အခြေခံလူတန်းစား’တွေကို ထောက်ပံ့ပေးမယ်ဆိုတဲ့အတွက် ဘယ်သူက အကျိုးခံစားရမယ့်အုပ်စု ဖြစ်သလဲဆိုတာဟာ ပထမဦးစွာ ဒွိဟဖြစ်စရာဖြစ်ပါတယ်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ အစစ်အမှန်ကို ပစ်မှတ်ထားပြီး ထောက်ပံ့တဲ့ ရည်ရွယ်ချက်ရှိပေမဲ့ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူတွေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ရာမှာ တကျောင်းတဂါထာ၊ တရွာတပုဒ်ဆန်း ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ အချိန်တရက်ခွဲအတွင်း ထောက်ပံ့ရမယ့် အိမ်ထောင်စုအရေအတွက်ကို ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးကို ပေးပို့စေတာကြောင့် စနစ်တကျ ပြင်ဆင်ချိန် မရခဲ့ပါ။ ဒါ့အပြင် ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေမှာ သန်းခေါင်စာရင်းအရ အချက်အလက်ကိုသာ အခြေခံထားတာတွေကြောင့် အချို့ဒေသတွေမှာ နွမ်းပါးသူ ထောက်ပံ့မှုဟာ လက်သင့်ရာ စားတော်ခေါ်တဲ့ ကိစ္စများ ဖြစ်လာရပါတယ်။ သန်းခေါင်စာရင်းရှိတဲ့ ငွေကြေးတတ်နိုင်တဲ့ မိသားစုတွေတောင်မှ ရပ်ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနဲ့ ပြေလည်လို့ ထောက်ပံ့မှုကို ရယူသူတွေလည်း ရှိပါတယ်။

အချို့ဒေသတွေမှာ အမှန်တကယ် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများစွာ ထောက်ပံ့မှုမရတာကြောင့် မကျေနပ်ချက်များလည်း များစွာဖြစ်ခဲ့ရပါတယ်။ ဥပမာ အားဖြင့် မြဝတီမြို့မှာ လူဦးရေ ၅၀၀၀ လောက်

ရိက္ခာဝေငှမှု အစီအစဉ်မှာ မပါဝင်ခဲ့တာကြောင့် မကျေမလည် ဖြစ်ခဲ့ကြတာမို့ ဒေသ အတွင်းရှိ အလှူရှင်တွေစုစည်းပြီး ထောက်ပံ့ဖြေရှင်းခဲ့ကြပါတယ်။ ကျူးကျော်ရပ်ကွက် မှာ နေထိုင်ကြသူတွေ၊ ဒေသတွင်း ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားတွေဖြစ်ကြတဲ့ ခြံလုပ်သားတွေ၊ အုတ်ဖုတ်လုပ်သားတွေ၊ ကျောက်မိုင်းတွင်းမှာ လုပ်ကိုင်နေကြတဲ့သူတွေ စတဲ့ လုပ် သားတွေဟာ အရေအတွက်အားဖြင့်များပြားလှပြီး အမှန်တကယ် နွမ်းပါးသူများ ဖြစ် ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နေထိုင်ရာဒေသတွေမှာ သန်းခေါင်စာရင်းမရှိကြလို့ ထောက်ပံ့တဲ့ အစီအစဉ်ထဲမှာ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ ထောက်ပံ့ရိက္ခာအတွက် စာရင်းထဲ ထည့်ပေးလိုပါက ကျပ် ၃၀၀၀ ကနေ ၅၀၀၀ အထိ ပေးရင်ရနိုင်တယ်လို့ အချို့ ဒေသခံများက ဆိုကြပါ တယ်။ (ဧရာဝတီတိုင်း၊ မကွေးတိုင်းနဲ့ ကရင်ပြည်နယ်တို့မှ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းအချို့ ပြောကြားချက်၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၈) ဒါ့ကြောင့် အိမ်ထောင်စုတွေကို သက်ရောက် မှု လျော့ပါးစေရေးအစီအစဉ်ဟာ ရသင့်ရထိုက်တဲ့ ပစ်မှတ်ဖြစ်တဲ့ အမှတ်တကယ် ဆင်းရဲသူတွေကို ထိရောက်အောင် ထောက်ပံ့နိုင်မှုမှာ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာခဲ့ပါ တယ်။ ပြည်နယ်၊ တိုင်းအစိုးရတွေက ထောက်ပံ့တဲ့အခါမှာလည်း ရောဂါကာကွယ်ရေး အရ လိုအပ်တဲ့အကွာအဝေးကနေ ထောက်ပံ့ဖို့၊ လူစုလူဝေး မဖြစ်စေဖို့အတွက် တိကျ တဲ့ညွှန်ကြားချက် မထုတ်ပြန်ထားတဲ့အတွက် ပြည်သူများဝေဖန်စရာ ဖြစ်ခဲ့ရပါတယ်။

နောက်ထပ် CERP စီမံချက် အကောင်အထည်ဖော်ရာမှာ ဒွီဟတွေဖြစ်ခဲ့ရတဲ့ အခြားကိစ္စတခုကတော့ အစိုးရကကောက်ခံတဲ့ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားခကို အိမ်ထောင်စု တွေအားလုံးအတွက် တလကို ယူနှစ် ၁၅၀ အထိ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုတဲ့ကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ အစီအစဉ်အရ ယူနှစ် ၁၅၀ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုမယ် ဆိုတဲ့အတွက် ဓာတ်အားခ ကောက်ခံ ရာမှာ ယူနှစ် ၁၅၀ ကို ဖြတ်ပြီး ကျန်ယူနှစ်တွေကိုပဲ တွက်ချက်သင့်တယ်လို့ အများစုက မှတ်ယူကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တကယ်တမ်းမှာ ယူနှစ် ၁၅၀ ကိုပါ တွက်ချက်ပြီးမှ ပြန်နုတ် ထားပြီး ဓာတ်အားခ ပိုမိုပေးဆောင်ရတဲ့အတွက် ကန့်ကွက်သံတွေ ပေါ်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် မီတာအသုံးပြုမှု ကောက်ယူတဲ့အခါ ခန့်မှန်းကောက်ယူမှုတွေ ရှိခဲ့တဲ့အတွက် အချို့သော အိမ်ထောင်စုတွေမှာ ယခင်လတွေနဲ့ နှိုင်းယှဉ်ပါက မသက်သာတဲ့အပြင် ပိုမိုပေးဆောင်ရတာကိုပါ တွေ့ကြုံခဲ့ရပါတယ်။ CERP အရ အိမ်ထောင်စုတွေကို သက် သာစေဖို့ချမှတ်ထားတဲ့အစီအမံတွေမှာရည်ရွယ်ချက်အားဖြင့်ကောင်းမွန်သော်လည်း မူဝါဒချမှတ်တဲ့ လုပ်ငန်းစဉ် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှု မရှိတာကြောင့် တကယ်တမ်း အကောင်အထည်ဖော်တဲ့အခါမှာ ရည်ရွယ်ထားသလို ပြည်သူတွေကို ထိထိရောက်

ရောက် ဖြစ်စေမယ့် ပံ့ပိုးမှုမျိုး မဖြစ်နိုင်သေးပါဘူး။

၄။ CERP ကနဦး ခြေလှမ်းများက ပေးသည့် မူဝါဒမျှော်လင့်ချက်များ

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရရင် အစိုးရ စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ်ဟာ ပြည်သူလူထု အတွက် အချိန်အခါအရ များစွာလိုအပ်တဲ့ စီမံချက်ဖြစ်ပါတယ်။ အစီအစဉ်အရ မက်ခရို စီးပွားရေးကို ပြန်လည်နိုးဆွပေးနိုင်မယ့် အစီအမံတွေ၊ လုပ်ငန်းရှင်တွေကို အကူအညီ ပေးမယ့် အစီအမံတွေ ထွက်ပေါ်လာတာဟာ ရောင်းလိုအားကို အလျင်မပြတ်စေဖို့ ကူညီပံ့ပိုးပေးတဲ့ အစီအစဉ်တွေဖြစ်တဲ့အတွက် ငွေကြေးစီးဆင်းမှု အထောက်အကူပြု ပြီး ဈေးကွက်ကို ပြန်လည်လည်ပတ်စေနိုင်မယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဝယ်လို အားကို ပိုမိုစီးဆင်းစေဖို့ ထောက်ပံ့ပေးတဲ့အစီအစဉ်တွေမှာ ပြည့်စုံပါဝင်မှု အားနည်း တာကို သုံးသပ်ရပါတယ်။ CERP မှာ ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်မယ့် အစီအစဉ် တွေ၊ ထပ်မံဖြည့်စွက်ထုတ်ပြန်မယ့် အစီအစဉ်တွေ ရှိသေးတာကြောင့် အဲဒီအစီအစဉ် တွေမှာ နွမ်းပါးသူတွေ၊ ကျား-မ ခွဲခြားမှုခံရတဲ့ အမျိုးသမီးတွေ၊ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရတဲ့ ပြည်သူတွေအတွက် သက်သာရာရစေမယ့် စီမံချက်တွေ ပိုမို ပါဝင်နိုင်လာမယ်လို့ မျှော်လင့်ပါတယ်။ ဥပမာ အစိုးရက နွမ်းပါးသူအိမ်ထောင်စုများကို ဒုတိယအကြိမ် ထောက်ပံ့ပေးမယ့် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုအစီအစဉ်မှာ တကယ့် မြေပြင်အနေအထားကို လွှမ်းခြုံနိုင်တဲ့ စာရင်းအချက်အလက်များကို အခြေခံမိနိုင်ဖို့၊ ဖြစ်လာနိုင်တဲ့ ပြဿနာ တွေအတွက် ဖြေရှင်းမယ့် နည်းလမ်းတွေကိုပါ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားဖို့၊ ထောက်ပံ့မှု အစီအစဉ်အပြီးမှာ ရလဒ်ဆန်းစစ်ချက်ကို မြေပြင်မှာရှိတဲ့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေကနေ တဆင့် ကောက်ယူသင့်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဒီ ကိုဗစ်ကာလအတွင်း မူဝါဒ အကောင် အထည်ဖော်ရာမှာ မြန်မြန်ဆန်ဆန် လုပ်ဆောင်ရတဲ့အတွက် အစိုးရယန္တရားဟာ မူဝါဒအစီအမံတွေကို အချိန်၊ ရင်းမြစ်၊ နည်းပညာ အကန့်အသတ်အတွင်း အကောင် အထည်ဖော်နိုင်တဲ့ အတွေ့အကြုံတွေ ပိုမိုရရှိလာမယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ ဒီအတွေ့အကြုံ တွေအရ မကြာခင်ကာလမှာ ဖော်ဆောင်မယ့်အစီအစဉ်တွေဟာ မြေပြင်မှာ ထိ ရောက်မှုရှိဖို့ ပိုမိုတိကျတဲ့ ရှင်းလင်းပြတ်သားတဲ့ မူဝါဒလမ်းညွှန်မှုတွေ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင် မယ်လို့ မျှော်လင့်ရပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉နှင့်အတူ အသွင်ပြောင်း ရှင်သန်ရန် လိုအပ်သော မြန်မာပြည် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်လုပ်ငန်း အစီအစဉ်

ဒေါက်တာထွန်းဝင်း(စိုက်ပျိုးရေး)

Photo : ISP-Myanmar

ဒေါက်တာထွန်းဝင်းသည် စိုက်ပျိုးရေး ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနတွင် နှစ် ၃၀ ကြာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဒေါက်တာထွန်းဝင်းက မေ ၁၉ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၉ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

လူသားနှင့်အတူ ဆက်လက်ရှင်သန်နေဦးမည့် ကိုဗစ်-၁၉ နှင့်ယှဉ်တွဲကာ မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်လုပ်ငန်းအား မည်သို့ ရေရှည် ရှင်သန်ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်အောင် လုပ်ကြမည်နည်းဆိုသည် အစီအမံခရီးစဉ်ကို စာရေးသူက တင်ပြထားသည်။ မြန်မာ့ ရေမြေသယံဇာတ ပေါကြွယ်ဝမှုကြောင့် အနာဂတ်ကာလတွင် အရှေ့တောင်အာရှကို ကျော်လွှားပြီး ကမ္ဘာမြေပေါ်ရှိ အခြားတိုင်းပြည်များကိုပါ ကျွေးမွေးထောက်ပံ့နိုင်စွမ်းရှိသည် တိုင်းပြည်တခုကို တွက်ဆကြကြောင်းကို ‘တွက်ရေးတော့ စက်သူဌေး’ ဟူ၍ တင်ပြသည်။ သို့သော် သီးနှံရိတ်သိမ်းပြီးတိုင်း ကြွေးထူနွံနစ်လယ်သမားအဖြစ်သာ ရှိကြသည့် ‘တွက်ကြည့်တော့ စက်မရှိဖြစ်ရသည့် အခြေအနေများ’ ကိုလည်း တင်ပြထားသည်။ ကြုံတွေ့နေရဆဲ ပြဿနာများနှင့် ခေတ်မီတိုးတက်သော စိုက်ပျိုးရေးစနစ်တခုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် အကြံပြုချက်များကို တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ချုပ်၏ နောက်ဆုံးအဆိုအရ COVID-19 သည် လူသားများနှင့်အတူ ဆက်လက်ရှင်သန်သွားဖို့ ရှိသည်ဆိုသည့် သတင်းအရ ၎င်း COVID-19 နှင့်အတူ မြန်မာပြည်၏ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းအတွက် အနာဂတ်အစီအမံများနှင့် ပတ်သက်၍ အကြံပြုစာရေးသားပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ လည်းကောင်း၊ ယခုကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်လုပ်ငန်း အစီအမံဆောင်းပါးကို မိမိဖြတ်သန်းခဲ့သော စိုက်ပျိုးရေးဘဝအတွေ့အကြုံများနှင့် လက်ရှိဖြစ်တည်နေသော အကြောင်းတရားများအပေါ် အခြေခံ၍ COVID-19 နှင့်အတူ ရှေ့ဆက်ရမည့် မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်ခရီး အစီအစဉ်ကို စေတနာ၊ ဝါသနာ၊ ဘဝ အတွေ့အကြုံအပေါင်းဖြင့် အကြံပြုပါရစေ။

တကယ်တမ်း၌ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်မွေးမြူရေး ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းနှစ်ခုတွင် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအပေါ် ရာခိုင်နှုန်းအပြည့် မှီခိုလျက်ရှိ၏။ အကြောင်းကား မွေးမြူရေးအစားအစာအားလုံးသည် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန် သီးနှံများကိုသာ အသုံးပြုနေရသောကြောင့်ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း မတိုးတက်သရွေ့ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းသည်လည်း အလားတူဖြစ်မည်မှာ အသေအချာပင် ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဆိုလျှင် လက်ရှိစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအကြောင်းကို ခြေခြေမြစ်မြစ် လေ့လာသုံးသပ်၍ လူသားနှင့် အတူ ဆက်လက်ရှင်သန်နေဦးမည့် COVID-19 နှင့်ယှဉ်တွဲကာ မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်လုပ်ငန်းအား မည်သို့ ရေရှည်ရှင်သန် ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်အောင် လုပ်ကြမည်နည်းဆိုသည့် အစီအမံခရီးစဉ် ဇာတ်လမ်းကို ‘တွက်ရေးမှာ စက်သူဌေး၊ တွက်ကြည့်တော့ စက်မရှိ’ ဟူသည့် စကားပုံအား အရင်းခံလျက် ထင်သာမြင်သာ လက်တွေ့ဘဝ အတွေ့အကြုံများနှင့်အတူ လေ့လာကြည့်ကြပါစို့။

တွက်ရေးမတော့ စက်သူဌေး

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၂၀ ခန့်၊ သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ ကပင် မြန်မာ့ရေမြေသယံဇာတ သဘာဝပေါကြွယ်ဝမှုကို မျက်မြင်မှုဖြင့် သဘောကျပြီး မြန်မာပြည်သည် အနာဂတ်ကာလတွင် အရှေ့တောင်အာရှကို ကျော်လွှားပြီး ကမ္ဘာမြေပေါ်ရှိ အခြားတိုင်းပြည်များကိုပါ ကျွေးမွေးထောက်ပံ့နိုင်စွမ်းရှိသည့် တိုင်းပြည်တပြည်ဖြစ်လာမည်ဟု အေဒီ ၁၅၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အက်ဖ်အေအို၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆန်စပါးသုတေသနဌာနမှ ပညာရှင်များက တွက်ရေးမတော့ စက်သူဌေးသဖွယ် မှတ်ချက်ပြုခဲ့ကြ၏။

မှတ်ချက်ပြုလောက်အောင်ပင် ဧရာဝတီမြစ်မကြီးသည် တိုင်းပြည်၏ ကျောရိုးမသဖွယ် ပြည်မ၏ အလယ်ခေါင်တလျှောက် ဖြတ်သန်းစီးဆင်းလျက်ရှိ၏။ စိုက်ပျိုးမြေသည် အရှေ့တောင်အာရှ ၁၀ နိုင်ငံတွင် အင်ဒိုနီးရှားပြီးလျှင် ဒုတိယနေရာတွင် အကျယ်ပြန့်ဆုံး မြေဧရိယာကို ပိုင်ဆိုင်ထား၏။ မုတ်သုံမိုးရေကို မေမှ အောက်တိုဘာအထိ ငါးလကြာ အလကားရရှိ၏။ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးအတွက် အဓိကစွမ်းအားဖြစ်သည့် နေရောင်ခြည်ကို တနှစ်ပတ်လုံးရရှိ၏။ မြေအနိမ့်အမြင့်အလိုက် ရှည်လျားသော ပင်လယ်ကမ်းခြေမှသည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်၊ မြေပြန့်မြစ်ဝှမ်း၊ အပူပိုင်းဇုန်၊ တောင်ပေါ်ချိုင့်ဝှမ်း၊ တောင်ပေါ်မြေပြန့်စိုက်ခင်း၊ တောင်ယာမြေ စသည်ဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော မြေယာအမျိုးအစားများနှင့် အီကွေတာရာသီမှသည် သမပိုင်း၊ အအေးပိုင်းရာသီသုံးမျိုးကို ပိုင်ဆိုင်ထား၏။ ဤသို့ မြေအနိမ့်အမြင့်၊ ရာသီစုံကွဲပြားမှု၊ မိုးရွာသွန်းမှု ကွဲပြားမှု၊ နေ့တာကွဲပြားမှု စသည့် ရာသီမြေသဘာဝမျိုးစုံတွင် ကမ္ဘာ့သီးနှံမျိုးစုံကို စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်၏။

ယင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားသော ရောင်စုံစိုက်ပျိုးမြေတွင် ကွဲပြားခြားနားသော သီးနှံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးမြူကြသည့် မြန်မာပြည်လူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသော တောင်သူအခြေခံလူတန်းစားများမှာ ယနေ့ထိတိုင် ရိုးရိုးသားသား ကြိုးကြိုးစားစားဖြင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို မှီတွယ်၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုနေကြခြင်းသည်ပင် တွက်ရေးတွင် စက်သူဌေးဖြစ်လောက်သည့် ဈေးအပေါဆုံးသော လူ့စွမ်းအားများပင်ဖြစ်ပေသည်။

တွက်ကြည့်တော့ စက်မရှိရခြင်းအကြောင်းများ

နှစ်ပေါင်း ထောင်ကျော်၊ ပုဂံခေတ်မှ ယနေ့ထိတိုင် သယံဇာတပေါကြွယ်ဝသည့် မြန်မာပြည်၏ သမိုင်းတွင် အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီကာလမှ ၁၉၆၂ ခုနှစ်အတွင်း မည်သည့် စိုက်ပျိုးရေးပညာရှင်များမှ မပါဘဲ ကြက်ခြေခတ်၊ လက်ဇွေနှိပ်ဖြင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းထွက် တောင်သူများက ကမ္ဘာ့ဆန်တင်ပို့မှု အများဆုံးနိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်အောင် ဂုဏ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည့် အချိန်ကာလတခုမှလွဲ၍ ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှသည် ယနေ့ထိတိုင် ဝန်ကြီးဌာနမျိုးစုံက ပညာမျိုးစုံပေး၍ စိုက်ပျိုးရေးနိုင်ငံမှသည် စက်မှုနိုင်ငံတော်အဖြစ် ပြောင်းလဲရေး ကြွေးကြော်သံဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၅၈ တိုင် ဖာစ်ကြွေးဆောင်ရွက်လာခဲ့သော်လည်း ယခုလက်ရှိအနေအထားမှာ သီးနှံရိတ်သိမ်းပြီးတိုင်း ကြွေးထူနွံနှစ် လယ်သမား

မြန်မာပြည်သည် အနာဂတ်
ကာလတွင် အရှေ့တောင်အာရှကို
ကျော်လွှားပြီး ကမ္ဘာမြေပေါ်ရှိ
အခြားတိုင်းပြည်များကိုပါ
ကျွေးမွေးထောက်ပံ့နိုင်စွမ်းရှိသည့်
တိုင်းပြည်တပြည်ဖြစ်လာမည်ဟု
အေဒီဘီ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အက်ဖ်အေအို၊
အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆန်စပါး
သုတေသနဌာနမှ ပညာရှင်များက...

အဖြစ်သာ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ နောက်ဆုံးနေရာမှာသာ ရှင်သန်နေရသည့် အဖြစ်က ထင်သာမြင်သာ...။

ပင်လယ်ရေကို ရေချိုအဖြစ် ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေး၊ အိမ်သုံးရေအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အိမ်သုံးရေကိုလည်း ရေသန့်အဖြစ် ပြောင်းလဲပြီး စိုက်ပျိုးရေးအဖြစ်သုံး၍ အရှေ့အလယ်ပိုင်း ကန္တာရလယ်မြေတွင် ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ ပန်းမန်များ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ပြီး နိုင်ငံတည်ဆောက်နေသော အစွဲရေးနိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်မှု စွမ်းအားကိုကြည့်ပြီး ကျနော်တို့ နိုင်ငံ၏ လက်ရှိအနေအထားအား နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ် ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြပါလိမ့်မည်။ ရှက်တတ်မည်ဆိုလျှင် ရုက်ကြစေသတည်း...။

လေလွင့်ဆုံးရှုံးလျက်ရှိသော စိုက်ပျိုးမြေများ

ပထမဆုံးသော သုံးသပ်ချက်မှာမူ စိုက်ပျိုးမြေယာများ အဟောသိကံ လေလွင့်ဆုံးရှုံးခြင်းဖြစ်၏။

တွက်ရေးမတော့ မြေသူဌေးဖြစ်သူ မြန်မာပြည်၏ လက်ရှိ မြေအသုံးချမှုသည် စိုက်ပျိုးနိုင်သော စုစုပေါင်းမြေယာ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းသာ အသုံးချနေရဆဲဖြစ်သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှစတင်၍ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်း ၂၇ နှစ် ကာလအတွင်း စိုက်ပျိုးမြေယာများအား တလွဲသုံး၊ မလိုအပ်ဘဲ လိုသည်ထက် အပိုအလှူထားသုံး၊ အနိုင်ကျင့်သုံး၊ အကျင့်ပျက်ခြစားပြီးသုံး စသဖြင့် မခိုင်

မာသော ဥပဒေကို အလွဲသုံးစားပြု၍ တိုင်းပြည်၏ရိက္ခာ မြေကို အိမ်ခြံမြေ၊ စက်ရုံ အလုပ်ရုံ၊ ဈေးကွက်အတွက် ကိုယ်ကျိုး အလွဲသုံးစားပြုမှုများ၊ ရှင်းလေရှုပ်လေနှင့် သောင်မတင်ရေမကျ မြေယာအမှုများ၊ မူဝါဒအပေါ် လက်တလုံးခြား လှည့် ကစား၍ စိုက်ပျိုးမြေအများစုကို အသွင်အမျိုးမျိုးပြောင်းကာ လုပ်စားနေသော အကျင့်ပျက် ခြစား ဝန်ထမ်းနှင့် အုပ်ချုပ်သူများကြောင့် လေလွင့်ဆုံးရှုံးမှုများတို့သည် တွက်ကြည့် သည့်အခါစိုက်ပျိုးရန်မြေများ လေလွင့်ဆုံးရှုံးခြင်းဆိုသည့် အဖြေသာ ပေါ်လွင်နေသည် မို့ တိကျသည့် မြေအသုံးချရေးမူဝါဒများနှင့် အစီအမံများ ပြန်လည်မပြု လုပ်နိုင်သရွေ့ မြန်မာပြည်၏မြေယာများ လေလွင့်ဆုံးရှုံးနေဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

လေလွင့်ဆုံးရှုံးပျက်စီးနေသော သဘာဝတောတောင်၊ ရေအရင်းအမြစ်များနှင့် လျစ်လျူရှုခံနေရသော စိုက်ပျိုးရေး အစီအမံများ

ဒုတိယ စက်မရှိရခြင်းအကြောင်းမှာကား ၁၉၈၈ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ် တိုင် ၂၇ နှစ် တာ ကာလအတွင်း သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည့် မြန်မာပြည်မနှင့် ပြည် နယ်များရှိ သစ်တောကြီးများ ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းနှင့်အတူ ၂၀၀၈ ခုနှစ် နာဂစ် ကာလမှ ယနေ့ထိတိုင် အချိန်အခါမဟုတ် မိုးရွာသွန်းသဖြင့် စိုက်ပျိုးသီးနှံများ ရေဖုံး လွှမ်းခံရခြင်း၊ မိုးခေါင်မှုကြောင့် သဘာဝရေတွင်း၊ ရေကန်၊ ချောင်း၊ ဆည်မြောင်းများ ခန်းခြောက်လာသဖြင့် နှစ်စဉ်စိုက်ပျိုးရေးနှင့် သောက်သုံးရေရှားပါးမှု ပြဿနာသည် အစဉ်တည်တံ့ ခိုင်မြဲလာခြင်း၊ သာမန် အမြင့်မားဆုံးသော အပူချိန် ၃၈-၄၂ ဒီဂရီအဆင့် သို့ သိသိသာသာမြင့်တက်လာခြင်းသည် လူနှင့် တိရစ္ဆာန် စသော သက်ရှိများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် စိုက်ပျိုးသီးနှံများ၏ ပုံမှန်အထွက်နှုန်းများကိုပင် ထိခိုက်လာသဖြင့် ရာသီသဘာဝ ပျက်စီးလာမှုအပေါ် ယခုအချိန်မှစ၍ သတိပြုထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုပါက တွက်ကြည့်တော့စက်မရှိရခြင်း အကျိုးများသာ ရရှိမည်မှာ အသေအချာ ဖြစ်ပါသည်။

အများစု သတိမပြုမိသောအချက်သည်ကား ဧရာဝတီမြစ်၊ ချင်းတွင်းမြစ်များ တလျှောက် ကချင်ပြည်နယ်ဒေသတွင် ရွှေမိုင်းများ၊ ကျောက်စိမ်း၊ မြေရူးကျောက်၊ သတ္တုမိုင်း၊ ကျင်းစာများသည် ဧရာဝတီ၊ ချင်းတွင်းမြစ်ကြီးများအတွင်း စီးဝင်သွားပြီး မြစ်ကောကြီးများအဖြစ် ယနေ့ပခုက္ကူမြို့၊ မကွေးမြို့ကြီးများအထိတိုင် ရောက်ရှိနေခြင်း ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သစ်တောသစ်ပင်များ ပြုန်းတီးမှုကြောင့် တိုက်စားခံရသော မြန်မာ

ပြည် တနံတလျား မြေဆီလွှာများနှင့် ပူးပေါင်းကာ ထပ်ဆင့်တိုးပွား၍ မြစ်ရေများသည် နန်းအနယ်များအဖြစ် မြစ်ကြောင်းတလျှောက် အနယ်ထိုင်ခြင်းအပြင် ဧရာဝတီမြစ်ဝ ထိတိုင် စီးဆင်းသွားပြီး မုတ္တမပင်လယ်ပြင်၏ ရွှေဝါရောင် ရေမျက်နှာပြင်ကြီးများကို နာဆာသိပ္ပံရှင်များက ဓာတ်ပုံရိုက်ကူးကာ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာအဖြစ် သတိပြုရန် ပေးပို့ခဲ့ သေး၏။ သို့ဖြစ်၍ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် မြစ်ဖျားများရှိ တရားမဝင် သတ္တုမိုင်း ကျင်းစာများကြောင့် မြန်မာပြည်၏ ပြည်သူ့ပြည်သားအပါအဝင် အပင်၊ တိရစ္ဆာန် သက်ရှိသတ္တဝါများ အားလုံးအတွက် ရေအရင်းအမြစ်များ တိမ်ကောပျောက်ဆုံးပြီး အပူချိန်မြင့်မားမှုကြောင့် ကမ္ဘာတွင် ရာသီဆိုးဒဏ်ကို အခံစားရဆုံး ဒုတိယအဆင့် နိုင်ငံအဖြစ်မှ လွတ်ကင်းစေရန် ယခုအချိန်မှစ၍ သဘာဝသယံဇာတများကို စနစ်တကျ အရေးယူ ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်သင့်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် မိုင်ပေါင်း တထောင်နီးပါးရှည်လျားသည့် နိုင်ငံ၏ အရှေ့အနောက်သို့ ဖြတ်စီးနေသော ကော်လိုရာဒိုမြစ်ကို အသုံးချကာ ပြည်မတပြည် လုံး၏ သောက်သုံးရေ၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ကုန်ပစ္စည်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကို တန်ချိန် ထောင်သောင်းဝင်ဆံ့သည့် ကာဂိုကုန်တင်သယ်သင်္ဘောကြီးများဖြင့် လွန်ခဲ့သော နှစ် ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်မှ ယနေ့ထိတိုင် ထိုမြစ်ကြီးကို အချိန်နှင့်အမျှ အကျိုးရှိစွာ အသုံးချနေ ခြင်းဥပမာကိုကြည့်ပြီး ဧရာဝတီ၊ ချင်းတွင်းမြစ်ကြီးများ မတိမ်ကော မပျောက်ပျက်ခင် ကယ်တင်ရန် မီသော်မီငြား ပြန်လည် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရန် မသင့်ကြပေဘူးလား။

ဆောင်ရွက်သင့်သော ရေအရင်းအမြစ် အစီအမံများ

မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်းအိုင်၊ ဆည်မြောင်း၊ ချောင်း၊ ကန် အားလုံး တိမ်ကောရသည့် အကျိုးဆက်သည် သာမန်မိုးရွာရုံမျှဖြင့် ရေတို့မှာ နေ့စရာမရှိလေသည့်အခါ စိုက်ပျိုး မြေများရှိ သီးနှံများအား ဖုံးလွှမ်းဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် မိုးခေါင်သည်နှင့် မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်းအိုင်၊ ဆည်မြောင်း၊ ချောင်းကန်အားလုံး ရေခန်းခြောက်သည့် ဖြစ်စဉ်မှာ စိုက်စရာ မဆိုထားနှင့်၊ သောက်သုံးရေအတွက်ပါ ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိနေသည်။ အားကိုးအား ထားပြုစရာ စိုက်ပျိုးရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသော ဘတ်ဂျက်ကို ရာစုနှစ်ဝက် လောက် သုံးပြီး ဆောက်လုပ်ထားသည့် ဆည်မြောင်းများသည် စိုက်ပျိုးမြေအားလုံး၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ရေပေးနိုင်သော်လည်း ယခုအခါတွင်မူ ရေဝေရေလဲ သစ်တော များပြုန်းတီးမှု၊ ဆည်ကောမှုကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်သီးနှံအတွက် ရေကို လုံလောက်

အောင် မပေးနိုင်တော့ပေ။ ထိုသို့ စိုက်ပျိုးရေး၊ သောက်သုံးရေတို့အတွက် အဓိက ရေ အရင်းအမြစ်များ ပျောက်ဆုံးနေရမှုကိုသာ လျစ်လျူပြုပြီး စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး ဝန်ကြီးဌာနက စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးစီမံကိန်းများကိုသာ ပုံမှန်လုပ်နေကျအတိုင်း စီမံကိန်းများ ရေးဆွဲ၊ ကွင်းဆင်းပညာပေးဖို့သာ ပြုလုပ်နေကြမည်ဆိုလျှင် အနာနှင့် ဆေး လွဲလို့နေဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။ သက်ရှိအားလုံး လူ၊ တိရစ္ဆာန်၊ သီးနှံ၊ သစ်ပင်များ ရေရှည် ရှင်သန်ဖြစ်ထွန်းနိုင်ရန် ရေကောင်း၊ မြေကောင်း၊ ရာသီကောင်း ဆိုသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးအတွက်ပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးဝန်းကြီးဌာနနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်း ရေး ဝန်ကြီးဌာနတို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိက ပဓာနကျသောအချက် ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါ ပျက်စီးယိုယွင်းလျက်ရှိသော ရေအရင်း အမြစ်များဖြစ်သည့် မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်းအိုင်၊ ဆည်မြောင်း၊ ချောင်း၊ ကန်များကို တူး ဖော်ပေးမည်လော၊ မြန်မာပြည် တောင်မြောက်တန်းလျက် သွယ်ဆင်းလျက်ရှိသည့် ပဲခူး၊ ရှမ်း၊ ရခိုင်၊ ချင်း၊ ကရင်၊ တနင်္သာရီတောင်တန်းတလျှောက် တောင်ကျချောင်းငယ် များတွင် တောင်သူများ ကိုယ်ထူကိုယ်ထ တဖက်ပိတ်တမံငယ်များ ဆောက်လုပ်ရန် နိုင်ငံတော်မှ နည်းပညာ၊ ဘီလပ်မြေ၊ အုတ်၊ သဲ၊ ကျောက်သာ အကူအညီပေးခြင်းဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော စိုက်ပျိုးရေး၊ သောက်သုံးရေ ရေအရင်းအမြစ်များ တည် ဆောက်ပေးမည်လော၊ မြေအောက်ရေတွင်းများ တူးပေးမည်လော၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝ ကျွန်းပေါ်နှင့် မြစ်ဝှမ်းတလျှောက် မြစ်ရေတင် ရေသွင်းစိုက်စနစ်များ စီမံပေးမည်လော၊ ရေရှားသည့် အပူပိုင်းဇုန်ဒေသတွင် အစွဲရေနိုင်ငံကဲ့သို့ အဆင်ပြေရာ ရေအရင်းအမြစ် များကိုသုံး၍ ရေဖျန်း ရေစက်ချစနစ်တို့အား တပ်ဆင်ပေးမည်လော၊ ရွာသမ္မတ မိုးရေကို ပိုမိုလှောင်နိုင်စွမ်းဆောင်ရန် တိမ်ကောနေသည့် မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်းအိုင်၊ ဆည်မြောင်း၊ ချောင်း၊ ကန်တို့အား တူးဖော်ပေးကြမည်လော၊ လုပ်စရာတို့ အများကြီး ရှိလို့နေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ရေအရင်းအမြစ်စီမံမှုမျိုးများကို လုံးဝ ထည့်သွင်းမစဉ်းစား ပါဘဲ လုပ်နေကျအတိုင်း စိုက်ပျိုးရန် လယ်သမားတို့အား ချေးငွေပေးဖို့သာ ဆက်လုပ် နေမည်ဆိုလျှင် မြန်မာပြည်၏ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးသည် ထူးမခြားနား မြုပ်မျော မျော လို့သာနေမည် ဖြစ်သည်။ ဒါသည်ပင် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးစီမံသူများ ထည့်သွင်းစဉ်းစား ဆောင်ရွက်ရန် ပထမဦးဆုံးသော အရေးကြီးဆုံးလိုအပ်ချက်နှင့် လက်ရှိမြန်မာပြည်၏ တွက်ကြည့်တော့စက်မရှိခြင်း၏ အရေးကြီးဆုံးအချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

မြို့ကြီးပြကြီးများသို့
 မျိုးဆက်သစ်တောင်သူလူငယ်များ
 သွားရောက်လုပ်ကိုင်ကြခြင်းကြောင့်
 တကယ့် မြန်မာပြည်စိုက်ပျိုးရေး
 လုပ်ငန်း၏ အဓိက
 လုပ်အားစွမ်းအားများမှာ
 ပျောက်ဆုံးနေပြီး လယ်ယာလုပ်သား
 ရှားပါးမှုသည် ထပ်ဆင့်ပွား
 ပြဿနာဖြစ်လာသည်...

**အစိုးမရ ရာသီ၊ လယ်ယာလုပ်သားရှားပါး၊
 အရင်းမဲ့လယ်သမားနဲ့ မိရိုးဖလာ
 လယ်လုပ်ကိရိယာများ**

တတိယ တွက်ပြီးတော့ စက်မရှိရသည့် အကြောင်းမှာ အထက်ဖော်ပြပါ သဘာဝ တောတောင် သယံဇာတများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု အကျိုးဆက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဈေးကွက် အခြေအနေမပေးမှု အရလည်းကောင်း၊ တောင်သူအများစုသည် စိုက်သမျှ အရှုံးဖြင့်သာ ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ အရင်းအနှီးမှာလည်း တာရှည်လို့ မရသောကြောင့် အကြွေးသံသရာလည်ပြီး အကြွေးနွံနစ်ရခြင်းဖြစ်သလို ကိုယ့်မှာရှိကြသည့် ကျွဲ၊ နွား၊ လယ်လုပ်ကိရိယာများဖြင့်သာ အများစုသည် ဖြစ်သလိုစိုက်လို့ရသည်ကို ယူနေရသည့် စိုက်ပျိုးရေးခေါ်သော Sub-sistence Agriculture အဆင့်မှ မတက်နိုင်ပါ။ ထိုသို့ သဘာဝကံအကျိုးပေးပေါ်မျှော်၍ ရသလောက် မျှသာယူဆိုသည့် စိတ်ဝင်စားစရာမကောင်းသော စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအား စွန့်ခွာပြီး မြို့ကြီးပြကြီးများသို့ မျိုးဆက်သစ် တောင်သူလူငယ်များ သွားရောက် လုပ်ကိုင်ကြခြင်းကြောင့် တကယ့် မြန်မာပြည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၏ အဓိကလုပ်အား စွမ်းအားများမှာ ပျောက်ဆုံးနေပြီး လယ်ယာလုပ်သား ရှားပါးမှုသည် ထပ်ဆင့်ပွားပြဿနာဖြစ်လာသည်။ ထိုသို့ အစိုးမရသည့် ရာသီဥတုက အချိန်မရွေး ရေကြီးလိုက်၊ မိုးခေါင်လိုက်၊ လယ်ယာအလုပ်သမားက ရှားပါး၊ မိမိတို့ပိုင်ဆိုင်သည်ကလည်း ကယိုးကယိုင်၊ အင်းအားချည့်နဲ့နေသည့် ကျွဲ၊ နွားနှင့် အိမ်လုပ် ထွန်တုံး၊ ထွန်တံ အနေအထားရှိသော

မြန်မာပြည်၏ အများစုသော ဆင်းရဲသူ တောင်သူအများစုကို မျက်ကွယ်ပြုပြီး မိမိ တို့၏ တသက်လုံးလုပ်နေကျ ဘုတ်အုပ်ကြီးအတိုင်း မိမိတို့အိမ်မက်ထဲက ဂဏန်းများ မစားရဝခမန်း ရေးဆွဲကြ၊ လေထဲတိုက်အိမ်ဆောက်ကြလျက် တွက်ရေးစက်သူဌေး စီမံကိန်းများဖြင့်သာ ယခုအတိုင်းသာ မျက်စိစုံမှိတ် လုပ်နေကြလျှင်မူ တွက်ကြည့်တော့ စက်မရှိကိန်းသာ။ ထို့သို့ တဦးတယောက် လယ်သမားတဦးစီချည်း မနိုင်ဝန်ဖြစ်နေ သည့် အနေအထားမှ လွတ်မြောက်ရန် ကျေးရွာအုပ်စုအလိုက် လယ်သမားအစုအဖွဲ့ (Farmers' Task Force) များ ဖွဲ့စည်းပေးပြီး လယ်ယာသုံး စက်ကိရိယာများကို ဝယ်ယူ အသုံးချစေကြမည်ဆိုလျှင်မူ သဘာဝဘေးဒဏ်နှင့် မနိုင်ဝန်ကို ထမ်းနေရသည့် ဆင်းရဲသူတောင်သူများ၏ သေမထူးနေမထူး ရသမျှသာယူ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအား နာလန်ထူစေပြီး နိုင်ငံတော်အတွက် ရေရှည်တည်တံ့ တိုးတက်ခိုင်မြဲသည့် စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းအဖြစ် ရောက်ရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုကင်းသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ

စတုတ္ထအချက် တွက်ပြီး စက်မရှိခြင်းအကြောင်းမှာ ငါ့မြင်းငါစိုင်း စစ်ကိုင်း ရောက်ရောက်ဆိုသကဲ့သို့ အစိုးရအဖွဲ့အချင်းချင်း၊ အဖွဲ့အစည်းတခုအတွင်းမှာရှိသည့် ဌာနအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အလေ့အထ လုံးဝမရှိသေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအနေနှင့် သူတို့ပြည်တွင်းသို့ သီးနှံ တင်သွင်းကုန် အခွန်ငွေ ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းကို မပေးဆောင်နိုင်သဖြင့် မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို တရုတ်နယ်စပ်တွင် တရုတ်ကုန်သည်များက တဖက်သတ် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ဈေးကွက်တွင်သာ ယခုနှစ်ပေါင်း ရာစုနှစ်ဝက် ကျော်သည့်တိုင် ရောင်းချနေခြင်းသည် ရေရှည်တည်တံ့ဖွံ့ဖြိုးသော ဈေးကွက်မဟုတ်သဖြင့် နယ်စပ် ကုန်သွယ်ရေးတွင် နေ့စဉ် ဖြေရှင်းလို့မဆုံး ပြဿနာဖြစ်နေပေသည်။ ယင်းပြဿနာ အတွက် အဓိကတာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်နေသော စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ စီးပွားကူး သန်း၊ အကောက်ခွန်၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ နယ်စပ်လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်းများက ပူးပေါင်း ညှိနှိုင်း၍ ရေရှည်တည်တံ့သည့် အပြန်အလှန် ကုန်သွယ်ရေးစနစ်တခုကို ပြည်မကြီးနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ယူနန်ပြည်နယ်နှင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆို အလုပ်လုပ်ရန် ဖြစ်ပေသည်။ အပြန်အလှန် မျှတသော ကုန်သွယ်ရေးစနစ်တခု မတည်ထောင်နိုင်သရွေ့ တွက်ရေးစက်သူဌေး၊ တွက်ပြီးစက်မရှိ ဖြစ်နေပါဦးမည်။

ဒုတိယအကြီးမားဆုံး ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်း ကိစ္စသည် တောင်သူများ ထုတ်လုပ်သော သီးနှံများကို အကာအကွယ်ပေးသော ဥပဒေမဲ့နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆီအုန်းကို အကန့်အသတ်မဲ့ နှစ်စဉ် ဒေါ်လာဘီလီယံချီ၍ သွင်းကုန်ခွင့်ပြုထားခြင်းကြောင့် မြန်မာပြည် အပူပိုင်းဇုန်အတွက် မြေပဲ၊ နှမ်း၊ နေကြာ၊ မုန်ညင်း၊ ပန်းနှမ်း၊ ပြည်တွင်းဆီအုန်း၊ ဈေးကွက်များ နာလန်မထူတော့ဘဲ နှစ်စဉ် အရုံးဖြင့်သာ ရင်ဆိုင်စိုက်ပျိုးနေရသည့် တောင်သူများအတွက် မျှမျှတတဖြစ်စေရန် ဆိုင်ရာအထက်ဖော်ပြပါအဖွဲ့အစည်းများက အကာအကွယ်ပေးမှုသာ ရေရှည်ခံသော စိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ရှမ်းပြည်အဓိကထုတ်ကုန် အားလူး၊ ခရမ်းချဉ်၊ ချင်း၊ ကြက်သွန်သီးနှံများ ရိတ်သိမ်းချိန်နှင့်ကိုက်၍ တရုတ်ပြည်မှ အားလူး၊ ချင်း၊ ခရမ်းချဉ်၊ ကြက်သွန်များကို တင်သွင်းခွင့်ပြုနေခြင်းသည် ကိုယ့်ဒေသခံ တောင်သူများကို အကာအကွယ်ပေးရမည့် အစား ဆင်းရဲတွင်းမှ မတက်နိုင်အောင် ရေနစ်သူ ဝါးကူထိုးသည့်နယ် ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုသည်ကိုလည်း ဝန်ကြီးဌာနအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

ဝန်ကြီးဌာနတခုတည်းအတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းချက်၊ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာပြည်စိုက်ပျိုးမြေအားလုံးနီးပါးမှာ စပါးသီးနှံအတွက် မြေယာပြုပြင်ခြင်းအတွက် ထွန်စက်ကြီးငယ်များ၊ လက်တွန်းထွန်စက်များနှင့် ရိတ်သိမ်းခြွေလှေ့စက်များကို ငှားရမ်းပေးခြင်း၊ အရစ်ကျဝယ်ယူသုံးစေခြင်းတွင်သာ ရပ်တန့်လျက် ရှိနေပါသည်။ သီးနှံတခု စတင်စိုက်ပျိုးသည်မှ ရိတ်သိမ်းချိန်အထိ လိုအပ်နေသည့် အခြားသော မျိုးစေ့၊ မြေဩဇာချစက်များ၊ ပေါင်းလိုက်မြေဆွ ကြားလိုက်ထွန်စက်များ၊ ဆေးဖျန်းစက်ကြီးများ၊ ရိတ်သိမ်းခြွေလှေ့စက်များကို အကျယ်အပြန့် စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသော ပဲမျိုးစုံ၊ နှမ်း၊ နေကြာ၊ မြေပဲ၊ ပြောင်း ယာသီးနှံများအတွက်ပါ အကျယ်အပြန့် အသုံးပြုရန် ယခုအထိ အလေ့အကျင့်မရှိကြသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ စက်မှုလယ်ယာလုပ်ငန်းတွင် အထူးကျွမ်းကျင် နားလည်ကြသော ပညာရှင်များနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးပညာရှင်တို့၏ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုသာ ယခုကဲ့သို့ လယ်ယာလုပ်သား ရှားပါးခြင်းနှင့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ခြင်းကြောင့် လယ်ယာလုပ်ငန်း လေလွင့်ဆုံးရှုံးခြင်းတို့ကို လျော့ကျစေပြီး သေမထူးနေမထူး ရသည်ကိုသာယူသည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမှ လွတ်မြောက်စေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ရှားပါးသော စိုက်ပျိုးရေးကို စပါးတမျိုးတည်းသာ တပြည်လုံး ဦးစားပေးအစီအစဉ် ထားရှိသတ်မှတ်ခြင်းထက် စျေးနှုန်းလိုအပ်မှုအရ၊ ဒေသကွဲပြားမှု

အရ သီးနှံကွဲပြားမှုအပေါ် အရေးပေးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးသက်သက်မှု၊ သောက်သုံးရေ သက်သက်မှု သတ်မှတ်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ သီးနှံသက်တမ်းတလျှောက် ရေလိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလိုပေးနိုင်သော အစီအမံများ ချမှတ်ပေးသင့်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ပဲမျိုးစုံ၊ နှမ်းသီးနှံသည် စပါးထက် ရေလိုအပ်မှု သုံးဆနည်းပြီး အကျိုးအမြတ် နှစ်ဆခန့် ပိုပါ သည်။ ယခုလို ရေကို အကျိုးရှိအောင် အသုံးပြုကြမည်ဆိုလျှင် မည်သည့်သီးနှံကို ဦးစားပေးမည်နည်းဆိုသည်ကို စိုက်ပျိုးရေးဌာနနှင့် ဆည်မြောင်းဌာနတို့ လေ့လာသုံး သပ်ဆုံးဖြတ်၍ အကျိုးများသောလုပ်ငန်းကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

အလားတူ ကျောက်ဆည်မြို့နယ်၊ မြို့ကြီးရေလှောင်တံတံတွင် ပင်လယ်တမျှ ကျယ်ပြန့်သော ရေလှောင်တံကြီးရှိ၏။ ယခုနှစ် နွေသီးနှံ နှမ်း၊ ပဲမျိုးစုံအတွက် စိုက် ပျိုးရေးကို ၂၀ ရက်ခန့်သာပေးပြီး နောက်လာမည့် မိုးစပါးနှင့် တာတမ် ပြင်ဆင်ထိန်း သိမ်းရေးအတွက်ဟုဆိုကာ ရေပေးခြင်းကို ရပ်တန့်လိုက်လေတော့သည်။ တာဝန်ကျေ စိုက်ရေးသာပေးပြီးနောက် ဖြစ်ချင်ရာဖြစ် မောင်ဘချစ် သဘောမျိုး နွေရာသီကာလ တလျှောက် မြန်မာပြည်တန့်တလျား ဆည်မြောင်းများသည် ရေခန်းခြောက်ကာ မြောင်းပြင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကိုသာ ခရီးသွားရင်း အစဉ်တွေ့ရှိရခြင်းကို တွေးမိလျက် ဆည်ရေကို မိုးစပါးနှင့် နွေစပါးသီးနှံအတွက်သာ လှောင်ထားပြီး အသုံးချသော မူဝါဒ နှင့် အမှန် နွေရာသီကာလမှာမူ နွေသီးနှံ ပဲ၊ နှမ်းများ စိုက်သည်မှ ပန်းပွင့်ချိန်အထိ နှစ်လတာ ကာလဝန်းကျင်ကို ရေပေးရမည့်အစား စိုက်ရေးသာပေးပြီး မမြင်ရသေး သည့် လာမည့်မိုးစပါးအတွက် ရေလှောင်ထားပြီး မြောင်းပြင်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ဦးစား ပေးဆောင်ရွက်နေကြသည့် ယနေ့မြင်ကွင်းများကား စိုက်ပျိုးရေး၊ ဆည်မြောင်းဦးစီး ဌာနတို့၏ တောင်သူအများစု ရေလိုအပ်ချက်အတွက် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းသည့် သာဓကများသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ တွက်ကြည့်တော့ စက်မရှိသော အကြောင်းရင်းများသာ ဖြစ်ပေတော့သည်။

ဤသို့ တွက်ပြီးနောက် စက်မရှိရခြင်း အကြောင်းရင်းများဖြစ်သည့် မြေယာ စီမံ ခန့်ခွဲမှု၊ ရေအရင်းမြစ်များနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သယံဇာတများ အချိန်နှင့်အမျှ ပျက်သုဉ်းမှု၊ လယ်ယာသုံးစက်ကိရိယာများအသုံးချမှု အားနည်းမှု၊ သီးနှံဈေးကွက် အာမခံချက်မရှိမှုနှင့် ဌာနအချင်းချင်း ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းမှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ် ညှိနှိုင်းပြုပြင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသရွေ့ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်း သည် ယခုကဲ့သို့ မြုပ်မျော မျောနေမည်သာဖြစ်ပြီး လက်ရှိမြန်မာပြည်၏ စိုက်ပျိုးရေး

ပြန်လည်ပြုပြင်ပြောင်းလဲ
 ကြိုးစားရုန်းထွက်ခြင်း မရှိဘဲ၊
 ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းမှုမရှိဘဲ
 ဆက်လက်၍ ငါ့မြင်းငါစိုင်း
 စစ်ကိုင်းရောက်ရောက်သဘောဖြင့်
 ကိုယ့်ဌာန၊ ကိုယ့်ဝန်းကျင်၊
 ကိုယ့်မာန်မာန ကိုယ်စီဖြင့်သာ
 ဆက်လက်၍သာ
 ခရီးဆက်ကြမည်ဆိုလျှင်...

ထုတ်ကုန်တန်ဖိုး ဒေါ်လာ ငါးဘီလီယံနီးပါးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးသွင်းကုန် ၂ ဒသမ ၅ ဘီလီ ယံနီးပါး အခြေအနေမှ ရုန်းမထွက်နိုင်ရှိပေသည်။ အမှန် စင်စစ် ပြည်တွင်း၌ စိုက်ပျိုးမွေးမြူ၍ရသော ဆီ အုန်း၊ ဂျုံ၊ ကော်ဖီ၊ သကြား၊ နို့ထွက်ပစ္စည်း စသည် တို့ကိုသာ တင်သွင်းခြင်းမရှိဘဲ ပြည်တွင်းဗူလုံ အောင် စိုက်ပျိုးမွေးမြူမည်ဆိုပါက စိုက်ပျိုးရေး သွင်းကုန်အဖြစ်မှ ထုတ်ကုန်အဖြစ် စုစုပေါင်း ဒေါ် လာ ၇ ဒသမ ၅ ဘီလီယံကို ရရှိနိုင်ပေမည်။

ကိုဗစ်နဲ့အတူ ရှင်သန်ပေါက်ဖွားလာသင့်သော စိုက်ပျိုးရေးပုံစံအသစ် (Agricultural New Normal Model)

ယခုအခါ ကမ္ဘာ့ရောဂါကပ်ဘေး ဖြစ်လျက်ရှိ သော COVID-19 သည် ပညာရှင်များ ခန့်မှန်းချက် အရ နှစ်နှစ်မှသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ လူများနှင့် အတူ ယှဉ်သန်နေမည်ဆိုပါက ယခု အထက်ဖော်ပြ ပါ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စားဝတ်နေရေး အသက်သွေး ကြောပမာ အားကိုးရသည့် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူ ရေးလုပ်ငန်းအား ယခုကဲ့သို့ တွက်ပြီးကြည့်တော့ စက်မရှိတော့သော စိုးရိမ်ဖွယ်ရေမှတ် အနေ အထားရှိသော အခြေအနေမှ ပြန်လည် ပြုပြင် ပြောင်းလဲ ကြိုးစားရုန်းထွက်ခြင်းမရှိဘဲ၊ ပူးပေါင်း ညှိနှိုင်းမှုမရှိဘဲ ဆက်လက်၍ ငါ့မြင်းငါစိုင်း စစ် ကိုင်းရောက်ရောက်သဘောဖြင့် ကိုယ့်ဌာန၊ ကိုယ့် ဝန်းကျင်၊ ကိုယ့်မာန်မာန ကိုယ်စီဖြင့်သာ ဆက် လက်၍သာ ခရီးဆက်ကြမည်ဆိုလျှင်မူ ရေနစ်သူ ကို COVID-19 ဝါးကကူထိုးမည်မှာ သေချာသော

ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်တကွ ပြည်သူ့အားလုံး၏ ပိုမိုစိုးရိမ်ဖွယ်ရာရှိသော စားဝတ်နေရေး အခြေအနေကိုသာ မြင်မိပါသည်။

ယခုအခါ နိုင်ငံတော်မှ COVID-19 ကာလ တောင်သူအများစု၏ အခက်အခဲကို ကူညီပံ့ပိုး သောအားဖြင့် ကျပ်ဘီလီဘံပေါင်း ၁၀၀ အား စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် စီမံသုံးစွဲရန် ချထား ပေးပြီးဖြစ်သည်ကို သိရပါသည်။ သို့ရာတွင် တိုင်း ပြည်မှ ပံ့ပိုးသော ယင်းအဖိုးတန်ငွေကို တောင်သူ များ၏ ယခုမိုးဦးရာသီတွင် လိုအပ်သော မျိုးစေ့၊ မြေဩဇာ၊ ပိုးသတ်ဆေး၊ ထွန်ယက်ကုန်ကျစရိတ် စသဖြင့် မိုးစိုက်စပါးစိုက်ပျိုးမှု အဆင်ပြေစေရေးအတွက်သာ ရှေးရှုလျက် တောင်သူတဦးချင်းအား ဝေမျှပေးပါက ပံ့ပိုးလိုက်သော ငွေများသည် ယခု မိုးရာသီ စပါးတမျိုးတည်း၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ အထောက်အပံ့ပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော တွက်ကြည့် စက်မရှိတော့သော အကြောင်းရင်းများဖြစ်သည့် မသေချာမရေရာသော မိုးခေါင်ရေကြီးခြင်း၊ အပူချိန်မြင့်တက်ခြင်း၊ လုပ်အားရှားပါးခြင်း ပြဿနာများကို ရေရှည် ကူညီဖြေရှင်းပေးနိုင်သော လယ်ယာသုံးစက်ကိရိယာဖြစ်သည့် မြေယာပြုပြင်ခြင်းအတွက် ထွန်စက်ကြီးငယ်များ၊ လက်တွန်းထွန်စက်၊ လယ်ယာသီးနှံစုံ အစို၊ အခြောက် မျိုးစေ့ချစက်နှင့် မြေဩဇာချစက်များ၊ ကြားလိုက်ပေါင်းရှင်း မြေဆွထွန်များ၊ ပိုးသတ်ဆေးဖျန်းစက်ကြီးများ၊ လယ်ယာ အစိုအခြောက် သီးနှံစိုက်သိမ်းခြွေလှေ့စက်များကို ကျေးရွာအုပ်စုအလိုက် လယ်သမားအစုအဖွဲ့ (Farmers' Task Force) များ ဖွဲ့စည်း၍ ယင်းတို့အား လယ်သမားအဖွဲ့အစည်းပုံစံအဖြစ် စည်းကမ်းမူဝါဒများချမှတ်ကာ ပေးကမ်း လုပ်ကိုင်စေခြင်းဖြင့် ယခုမိုးရာသီအတွက် တဦးချင်း ပေးကမ်းခြင်းမှရရှိသော အကျိုးကျေးဇူးထက် ပိုမိုရေရှည်ခံပြီး ထင်သာမြင်သာသောရေရှည်အကျိုးတရားများကိုရရှိမည်မှာအသေအချာပင်ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယရွေးချယ်စရာအဖြစ် တောင်သူအစုအဖွဲ့များသည် အတွေ့အကြုံ နည်းသဖြင့် အဆင်သင့်မဖြစ်သေး၊ လေ့လာသင်ယူရန် လိုအပ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆပါက လည်း ပုဂ္ဂလိက ကန်ထရိုက်ကုမ္ပဏီများနှင့်လည်းကောင်း၊ UNOPS နှင့်လည်းကောင်း၊ JICA၊ KOICA ကဲ့သို့ INGOs များနှင့်လည်းကောင်း ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း၍ နိုင်ငံတော်၏ အဖိုးတန်ပံ့ပိုးငွေကို အစိုးရ၊ ပုဂ္ဂလိက၊ INGOs နှင့် တောင်သူလယ်သမားတို့၏ အကျိုးတူ ကန်ထရိုက်စနစ်ဖြင့်သာ စနစ်တကျ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ထင်သာမြင်သာရှိပြီး COVID-19 ၏ အချိန်နှင့်အမျှ တိုက်ခိုက်မှုများကို ကျော်လွှားကာ ရေရှည်တိုး

ပွားပြီး အကျိုးများသော စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်လုပ်ငန်း ဖြစ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်း၏ အနှစ်ချုပ်အား မီးမောင်းထိုးပြရပါလျှင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတိုင်းတွင် COVID-19 ၏ ဖိအားကြောင့် လူအချင်းချင်း အစုအဖွဲ့ နီးနီးကပ်ကပ် နေထိုင်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို လျှော့ချသည့်သဘောဖြင့် နေအိမ်များမှ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း Work from Home စနစ်ကြောင့် Online Network အင်တာနက်ကွန်ရက်ဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြခြင်းဖြင့် လူအများ ရောဂါကင်းပြီး ငွေကုန်ကြေးကျသက်သာသော ကုမ္ပဏီကြီးများက အရသာကောင်းတွေ့နေကြ၏။ ဤသဘောတရားအတိုင်းပင် လုပ်အားရှားပါးနေသော၊ သဘာဝဘေးဒဏ် အလူးအလဲခံစားရင်း စိုက်ရသမျှသာ ယူနေရသော မြန်မာပြည် စိုက်ပျိုးရေးသည် COVID-19 ၏ ဖိအားပေးမှုပြဿနာကို အခွင့်အလမ်းတရပ်အဖြစ် ရယူပြီး လုပ်အားဖိစီးမှု၊ ရာသီဖိစီးမှုဒဏ် အလူးအလဲခံနေရသည့် မြန်မာ့လယ်ယာ ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းတွင် လယ်ယာ အသေးသုံးစက်ကိရိယာများကို စတင် မြေပြင်စိုက်သည်မှ မျိုးစေ့ချ၊ အပင်ပြုစု၊ ပိုးမွှားကာကွယ်၊ ရိတ်သိမ်း၊ နယ်လှေ့၊ သိုလှောင်သည်အထိ လယ်သမားအစုအဖွဲ့ (Farmers' Task Force) များဖွဲ့စည်း၍ စီမံလုပ်ကိုင်စေခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီများ၊ INGOS များနှင့် UNOPS တို့နှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း၍ ကန်ထရိုက်လယ်ယာများ ထူထောင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်းဖြင့် COVID-19 နှင့်အတူ လိုက်လျောညီထွေရှိပြီး အချိန်၊ လုပ်အားသက်သာပြီး ထုတ်လုပ်မှုအား ပိုမိုအားကောင်းသော COVID-19 နှင့်အညီ ခေတ်မီတိုးတက်သော စိုက်ပျိုးရေးစနစ်တခုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန်သာ အထူးလိုအပ်ပါကြောင်း။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

စပါးကိုလုပ်မှာလား။ စပါးတခုတည်း လုပ်လို့တော့ မဖြစ်ဘူး။
စပါးမှာ ကျနော်တို့က နောက်ကျနေပြီ။

ဒေါက်တာသောင်းထွန်းအား မေးမြန်းခြင်း

Photo : ISP-Myanmar

ဒေါက်တာသောင်းထွန်းသည် Institute for Peace and Social Justice ၏ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာဖြစ်ပြီး ဧရာဝတီတိုင်းအတွင်း စိုက်ပျိုးရေးနှင့် လယ်ယာကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးများ၌ လုပ်ဆောင်နေသူဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၁၁ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၁ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

ကျေးလက် လူမှုစီးပွားဘဝနှင့် လုပ်ငန်းခွင်သဘာဝအရ လူမှုရေးအရ ခပ်ခွာခွာနေမှု Social Distancing ရှိနေသည်။ လက်ငင်းတွင် ကူးစက်မှုလည်းနည်းသည်။ သို့သော် ကျေးလက်တွင် ရင်ဆိုင်နေရသော အဓိကပြဿနာများကို ဆွေးနွေးထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေမဲ့ယာမဲ့ ၆၃သမ ၂ သန်း ရှိနေရာ မြေစီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ မြေအုပ်ချုပ်မှုပြဿနာကို ရှင်းဖို့လိုအပ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကျေးလက်ရှိ ကျွဲပန်း လယ်မဲ့လုပ်သားများအတွက် ကယ်မရေး အကူအညီတွင် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးပေးဖို့ လိုအပ်သည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကာကွယ်ရေး၊ ဆည်မြောင်းတာဝန်များ တည်ဆောက်ရေးနှင့် သစ်တောပြန်လည်ထိန်းသိမ်းရေး ကိစ္စများတွင် သုံးနိုင်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် မြှုပ်နှံမှုနည်းသည်။ ကုန်ကြမ်းသာထုတ်လုပ်ရောင်းချပြီး အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများသို့ တက်နိုင်ခြင်းမရှိသေး။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျဆင်းမှု၊ အရက်ပြဿနာ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာ ကျေးလက်တွင် ကြီးမားနေသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုပျောက်ရေးကို ငွေရှိရုံသက်သက်ဖြင့် တည်ဆောက်၍မရနိုင်။ ဝန်ကြီးဌာနစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ-အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရေတိုရေရှည်စီမံကိန်းများဖြင့် ဖြေရှင်းရန် တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

မေး အခုအချိန်မှာ COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးကိစ္စကလည်း ဖြစ်နေတယ်။ သိပ်မကြာခင်မှာ မိုးရာသီလည်း လာတော့မယ်။ မိုးရွာတော့မယ်ဆိုတော့ ဒီလို ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း တွေ ဆောင်ရွက်စဉ်ကာလမှာ လယ်ယာကဏ္ဍအတွက် ဘယ် လိုမျိုး ပြင်ဆင်ထားသင့်တယ်လို့ မြင်ပါသလဲ။ ကျေးလက်မှာ COVID-19 ရောဂါ ကူးစက်မှု၊ လူထုတွေက သဘောပေါက် နားလည်မှု ဘယ်လိုရှိပါသလဲ။

ဖြေ အခု COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး ဖြစ်နေတဲ့အချိန်မှာ ကျနော်တို့ Semi-Lockdown တွေပေါ့နော်။ တပိုင်းတစ ပိတ်ဆို့မှုသဘော၊ အသွားအလာ ကန့်သတ်တာတွေ၊ ခရီး သွားလာမှု ကန့်သတ်တာတွေ၊ လူမှုရေးအရ ခပ်ဝေးဝေး နေခိုင်းတာ (Social Distancing) တွေ၊ ဒါတွေ ဆောင်ရွက်နေ ကြတော့ ကျေးလက်တွေမှာလည်း တနည်းတဖုံတော့ ရိုက် ခတ်မှု ရှိပါတယ်။ ဥပမာ- ကျေးလက်ကနေ မြို့ပြကိုသွား တယ်၊ ဈေးဝယ်တယ် ဆိုတဲ့နေရာတွေမှာ စစ်ဆေးရေးဂိတ် တွေရှိမယ်၊ စစ်ဆေးမယ်။ ယာဉ်တစ်စီးထဲကို လူငါးယောက် ထက် ပိုမစီးရဘူး စသဖြင့်ပေါ့။ သို့သော်လည်းပဲ COVID-19 ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် ချမှတ်ထားတဲ့ သွားလာမှု၊ လူစုရုံးမှု ကန့်သတ်မှုတွေက ကျေးလက်ရဲ့ လူမှုစီးပွားရေးကို (ကျနော် ခုလောလောဆယ် နေထိုင်နေတဲ့ ဧရာဝတီတိုင်းမှာတော့) သိပ်အများကြီး ရိုက်ခတ်မှုမရှိပါဘူး။ ဘာလို့ဆိုတော့ ကျေး လက်ရဲ့ လုပ်ငန်းခွင်သဘောတရား၊ နေထိုင်မှုပုံစံကိုက မြို့ပြ နဲ့ မတူပါဘူး။ တအိမ်နဲ့တအိမ်၊ သူ့ခြံသူ့ဝန်းနဲ့ နေတာများ တယ်။ ဒီတော့ Social Distancing က နေထိုင်မှုပုံစံမှာ သူ ဘာသာ အလိုလိုဖြစ်နေတာပေါ့။ အဲဒီတော့ ကျနော်တို့က ထူးပြီး လုပ်ဖို့မလိုဘူး။ နောက် လုပ်ငန်းခွင် သဘောတရား ကလည်းပဲ ခြောက်ပေလောက်စီကွာပြီး လုပ်ကြကိုင်ကြ တယ်။ နောက်တခုက စက်ရုံတွေလို နေရာတခုထဲမှာ ထောင်

ချိပြီး လုပ်တာမျိုး မဟုတ်ဘူးလေ။ ကျယ်ပြန့်တဲ့ လယ်ကွင်း
တွေထဲမှာ ဖြန့်ပြီးတော့ လုပ်ကြရတဲ့အပိုင်းပေါ့။

ပြောစရာတစ်ခုရှိတာ ဘာလဲဆိုတော့ ကျေးလက်ရဲ့ လူမှု
စီးပွားရေး အသွင်သဏ္ဍာန်မှာ အဓိကထူးခြားချက်က မြို့ပြနဲ့
ပြည်ပမှာ ထွက်ပြီး အလုပ်လုပ်တဲ့ကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့
နှစ်အစိတ်၊ သုံးဆယ်အတွင်း ကျေးလက်မှာ ပြောင်းလဲလာ
တယ်။ အခု မွန်ပြည်နယ်နဲ့ ကရင်ပြည်နယ်တို့မှာတော့ ထိုင်း
တို့၊ မလေးရှားတို့က ပြန်လာတဲ့သူတွေ ရှိတာပေါ့။ ပြီးတော့
ရန်ကုန်က ပြန်လာတဲ့သူတွေ။ မြို့ကြီးတွေက ပြန်လာတဲ့သူ
တွေ များတာပေါ့။ ဧရာဝတီတိုင်းမှာကတော့ အချို့ကျေးရွာ
တွေမှာ ဒီလို ပြည်ပ သွားရောက်အလုပ်လုပ်ပြီး ပြန်လာတဲ့သူ
တွေ၊ ရန်ကုန်နဲ့ မြို့ပြတွေမှာ အလုပ်လုပ်ပြီး ပြန်လာတဲ့သူတွေ
ရှိပါတယ်။

ရှိတဲ့အခါကျရင်တော့ ဒါက ကျနော်တို့ စင်တာတွေမှာ
စစ်ဆေးမှုတွေရှိပါတယ်။ ရွာမှာ အမြဲမနေတဲ့သူ၊ သူစိမ်း
တောင် ချက်ချင်းသိတယ်။ ကျေးရွာကလေးတွေက သေးတာ
ကိုး။ ပြည်သူလူထုရဲ့ ဒီ COVID-19 နဲ့ ပတ်သက်လို့ နားလည်မှု
ကတော့ သတင်းမီဒီယာ၊ အစိုးရရဲ့ ကြေညာချက်တွေ၊ အရပ်
ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ပညာပေးမှုတွေ၊ နောက် Social
Media အသုံးချမှုတွေက ကျေးလက်အထိပါ ပျံ့နေတဲ့အခါကျ
တော့ လူထုရဲ့နားလည်မှုက မြင့်ပါတယ်။ မြင့်တဲ့အခါကျတော့
အချို့နေရာတွေမှာ ရွာထဲကို လူအဝင်မခံတာ၊ ကားအဝင်မခံ
တာတွေက အစွန်းတောင် ရောက်သွားသေးတယ်။ ဆိုတော့
နိုးကြားမှုရှိပါတယ်။ အပြင်က ပြန်လာတဲ့သူတွေ၊ မြို့ပြက
ပြန်လာတဲ့သူတွေ ဒီဟာရဲ့ Risk ကို အခြေခံပြီး ပြန်ပွားနိုင်တဲ့
အနေအထားတော့ ရှိတယ်။ သို့သော် ဒီနေ့အထိတော့ မဖြစ်
သေးဘူး။ နောက် ဘာဖြစ်မယ်တော့ ကျနော် မပြောနိုင်သေး
ဘူး။ ဒီနေ့အထိတော့ ကျေးလက်မှာ ပြန့်ပွားမှုဟာနည်းတယ်။

ဆိုတော့ ခုက လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင် ဝင်ရတော့မယ်ဆိုတော့ လုပ်အား၊ အလုပ်လုပ်ဆောင်မှု ဒီဟာကတော့ မပျက်သေးဘူးဗျ။ လုပ်ကြမှာပဲ။ အခုဆိုရင် မိုးကျတော့မယ်ဆိုတော့ နွေထယ်ရေးတွေ ပြင်ကြပြီ။ မျိုးစပါးတွေ ရှာကြပြီ၊ စုဆောင်းကြပြီ။ ကျနော်က လုပ်အားကိုမပူဘူး။ ကျနော်ပူတာက ဘာလဲဆိုတော့ ပြည်ပကတင်သွင်းရတဲ့ ဥပမာ ဓာတ်မြေဩဇာလို၊ ပိုးသတ်ဆေးလို ဟာမျိုးတွေ၊ အဲဒါတွေရဲ့ ဈေးနှုန်းပေါ့။ အခုထိတော့ ဈေးကွက်မှာ အဲဒီပစ္စည်းတွေ ဝယ်လို့ရတယ်။ သူ့ဈေးနှုန်းသူ။ တကယ်လို့ ကိုဗစ်က ဘယ်လောက် အတိုင်း အတာအထိ ဖြစ်လာမလဲဆိုတာလည်း ဘယ်သူမှ မှန်းလို့မရဘူး။ အဆိုးဆုံးအတွက် ပြင်ဆင်ရမယ်ဆိုရင်တော့ ပစ္စည်းတွေရဲ့ရှားပါးမှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစရိတ်တွေ မြင့်မားလာမှု ဒါတွေကတော့ ဆိုးတဲ့ မျှော်မှန်းထားချက် (Scenario) တွေဖြစ်ပြီး ကျေးလက်စီးပွားရေးအပေါ်မှာ သက်ရောက်မှုရှိနိုင်မယ်။ အခုထိတော့ သိပ် ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် ဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှု မတွေ့သေးဘူး။

မေး ကိုဗစ်ကူးစက်မှုနဲ့အတူပဲစီးပွားရေးထိခိုက်သက်ရောက်မှုတွေ၊ ရိုက်ခက်မှုတွေ ရှိလာတဲ့အခါကျတော့ မြန်မာအစိုးရကလည်း CERP လို့ခေါ်တဲ့ အရေးပေါ်ကယ်ဆယ်ကုစားရေး အစီအစဉ်တွေ စလာပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တခုရှိတာက အဲဒီမှာ လယ်ယာကဏ္ဍနဲ့ပတ်သက်ရင် စဉ်းစားချက်နည်းတယ်လို့ ကျနော်တို့ ထင်တယ်။ အဲဒါနဲ့ပတ်သက်လို့ရော ပြန်ပြီး စီးပွားရေး နာလန်ထူရေးကိစ္စမှာဆိုရင်လယ်ယာကဏ္ဍကို အားဖြည့် မလုပ်သင့်ဘူးလား။

ဖြေ များသောအားဖြင့် အခြားနိုင်ငံတွေရဲ့ အတွေ့အကြုံတွေမှာ စီးပွားပျက်ကပ်ကြောင့်ပဲဖြစ်စေ ဒါမှမဟုတ် အခုလိုမျိုး ကပ်ရောဂါကြောင့် ဖြစ်စေ၊ စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကြောင့် ဖြစ်စေ

ပြည်ပက တင်သွင်းရတဲ့
ဥပမာ- ဓာတ်မြေဩဇာလိုဟာမျိုးတွေ၊
ပိုးသတ်ဆေးလိုဟာမျိုးတွေ အဲ့ဒါတွေရဲ့
ဈေးနှုန်းပေါ့။ အခုထိတော့ ဈေးကွက်မှာ
အဲဒီပစ္စည်းတွေ ဝယ်လို့ရတယ်။ သူ့ဈေးနဲ့သူ။
တကယ်လို့ ဒါက ကိုဗစ်က
ဘယ်လောက်အတိုင်းအတာအထိ ဖြစ်လာမလဲ
ဆိုတာလည်း ဘယ်သူမှမှန်းလို့မရဘူး...

စီးပွားရေး ကျဆင်းတဲ့အချိန်တိုင်းမှာ စီးပွားရေးလှုံ့ဆော်မှု (Economic Stimulus Package) တွေ စဉ်းစားကြတယ်။ အစိုးရက ရှိတဲ့ပိုက်ဆံတွေထုတ်မယ်။ သို့မဟုတ် ငွေတိုက် စာချုပ် Bond တွေ ထုတ်ရောင်းမယ်။ Bond တွေ ထုတ်ရောင်းပြီးတော့ နိုင်ငံသားတွေဆီက ငွေပြန်ချေးတယ်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားချေးငွေ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့ ဘာတို့နဲ့ Stimulus Package တွေ စဉ်းစားတာပေါ့။ အဓိကကတော့ စီးပွားရေးအကျမှာ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း ပြဿနာတွေ ဖြစ်လာတယ်။ နောက်ပြီးတော့ စားသုံးသူတွေရဲ့စားသုံးနိုင်မှုအင်အားက လျော့နည်းသွားတယ်။ ဒါကို ပြန်တက်အောင် လုပ်ဖို့ပေါ့နော်။ Stimulus Package မှာ များသောအားဖြင့်တော့ အခြေခံအဆောက်အအုံ (Infrastructure) တည်ဆောက်မှုတွေမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံတယ်။ တိုင်းပြည်အတွက် ရေရှည်ပေါ့။ လမ်းတွေ၊ တံတားတွေ၊ ရေရရှိရေးတွေ၊ ဒီလိုဟာမျိုးတွေပေါ့။ ဒါတွေ လုပ်ပြီးတော့ အလုပ်အကိုင် ရစေတယ်။ အလုပ်အကိုင်ရတဲ့အခါမှာ လူတွေ ပိုက်ဆံရတယ်။ ပိုက်ဆံရတော့ သုံးနိုင်

တယ်။ သုံးနိုင်ခြင်းအားဖြင့် Consumption Power သုံးနိုင် တဲ့အင်အားကို တက်လာအောင်လုပ်ပြီးတော့ ဈေးကွက်ကို ပြန်ရှင်သန်လာအောင် လုပ်တာပေါ့။ အဲဒီတော့ မြန်မာနိုင်ငံ မှာ ကြည့်မယ်ဆိုရင် စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ပတ်သက်တဲ့ Infrastruct- ure တွေက အများကြီး ပြုပြင်ဖို့လိုနေတာပဲ။ အထူးသဖြင့် ဒါက သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနဲ့လည်း ဆက်စပ် နေတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အတွက် Risk က ကမ္ဘာကြီးတခုလုံးမှာတောင် ထိခိုက်နှစ်နာလွယ်တဲ့ အခြေအနေက နံပါတ်နှစ်မှာလို့ သုံးသပ်ထားတာ တွေရ တယ်။

နှစ်တိုင်းလည်း ဖြစ်နေတယ်။ ရေကြီးတာတွေ၊ ရေလျှံ တာတွေ။ ဒါတွေဖြစ်တဲ့အခါကျတော့ ဒါတွေအတွက် Mitigation သက်သာအောင်လုပ်တဲ့ မဟာဗျူဟာလိုတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့လည်းဆိုင်တယ်။ ဥပမာ ရေကြီးရေလျှံတဲ့ တိုင်း နဲ့ ပြည်နယ်တွေမှာ ရေနုတ်မြောင်းတွေ၊ ရေကို ထိန်းသိမ်းမှု ပေါ့။ ရေကြီးတဲ့အချိန်မှာ ရေထွက်သွားအောင်။ ရေလိုတဲ့ အချိန်မှာ ရေသိုလှောင်ထားနိုင်အောင်၊ ရေစီမံခန့်ခွဲမှုပေါ့။ ရေအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှုမှာ ဒါတွေအများကြီး လုပ်ဖို့လိုအပ် တယ်။ မြန်မာပြည်ရဲ့ ရေအသုံးချမှု ပုံသဏ္ဍာန်ဟာ လွတ်လပ် ရေးရတာ နှစ် ၆၀ ကျော်သွားပေမဲ့လို့ ဘာမှ ထူးပြီးတော့ ပြောင်းလဲမလာဘူး။ အဲဒီအပေါ်မှာလည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နည်းတယ်။

ပထဝီပညာရှင်တွေ တွက်ချက်ပြပါတယ်။ ကျနော်တို့ဆီ မှာ ရေအရင်းအမြစ်တွေက မိုးတွင်းမှာ ဧရာဝတီမြစ်ကြီးဆီက ကုဗပေ သန်းနဲ့ချီပြီးတော့ စီးကျလာတယ်။ အဲဒီ စီးကျလာတဲ့ ရေတွေကို ကျနော်တို့ ထိန်းသိမ်းပြီးလည်း မထားနိုင်ဘူး။ များလာတဲ့အခါမှာ ကုန်းပေါ် တက်လျှံတယ်။ နည်းလာတဲ့ အခါမှာ သောက်စရာ ရေမရှိဘူး။ ဆိုတော့ ဒီ ရေအရင်းအမြစ်

သုံးစွဲမှု ထိန်းသိမ်းမှု၊ ဒီအပိုင်းတွေမှာ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမယ်ဆိုရင်၊ ဒါကလည်း အလုပ်အကိုင် ဖန်တီးပေးနိုင်တယ်။ Job Creation ပဲ။ နောက်တခုကတော့ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အကြောင်းအရင်းဖြစ်တဲ့ သစ်တော ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းရေး ကိစ္စတွေ။ ဒီကိစ္စမှာ နှစ်မျိုးပေါ့နော်။ တမျိုးကတော့ ပုဂ္ဂလိက ပိုင်၊ ပြည်တွင်းပုဂ္ဂလိကနဲ့ နိုင်ငံခြားနဲ့ ဆက်စပ်လုပ်တဲ့ Option ရှိမယ်။ ပုံသဏ္ဍာန်ရှိမယ်။ နောက်ပြီးတော့ Community Forest ပေါ့။ ရပ်ရွာပိုင်ဆိုင်တာပေါ့။ အဲဒီနေရာ တွေမှာ အလုပ်တွေရတယ်။ အခုဆွေးနွေးတာက ကျေးလက် မှာ အခြေခံအဆောက်အအုံတွေလိုမယ်။ လုပ်ရင်းနဲ့ လူတွေ ကို လုပ်ခလစာပေးဖို့ ကြိုးစားတယ်။ လုပ်ခလစားရော၊ အပေါင်း စိုက်ပျိုးစားသောက်နိုင်အောင်ပေါ့။

မြန်မာနိုင်ငံမှာရှိတဲ့ ပြဿနာက မြေယာမဲ့တဲ့ ပြဿနာ။ အခု အချို့လူတွေ တွက်နေတယ်။ နိုင်ငံခြားက ပြန်လာတဲ့သူ တွေရှိတယ်။ ကျေးရွာမှာ လုပ်အားတွေ ပိုလာတယ်။ သူတို့ အတွက် အလုပ်လိုလာမယ်။

မေး ကျနော်တို့နိုင်ငံရဲ့ ဆင်းရဲတဲ့သူအများစုက ကျေးလက်မှာ ဖြစ် နေတယ်။ ကျေးလက်မှာ ဆင်းရဲမှုလျော့လာအောင် ဘယ်လို နည်းတွေနဲ့ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မလဲပေါ့။ အထူးသဖြင့် အချို့ နိုင်ငံတွေမှာတော့ ကြွေးမြီတွေလျှော်ပစ်တာမျိုး လုပ်ပေးတာ တွေ ရှိတယ်။ ဒါမှမဟုတ်ဘူးဆိုရင်လည်း အခုလုပ်နေတဲ့ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးမှာပဲ ပိုပြီးတော့ ဝင်ငွေကောင်းလာ အောင် ဖန်တီးပေးနိုင်တဲ့ အစီအစဉ်မျိုးတွေ လိုအပ်တယ်။ ဆို တော့ ဒါမျိုး ကျနော်တို့ ဘယ်လိုစဉ်းစားလို့ရမလဲခင်ဗျ။

ဖြေ နှစ်ပိုင်းရှိတယ်။ တခုက လယ်ရှိတဲ့လူ။ လယ်ရှိတဲ့လူမှာမှ သုံးဧကလား၊ ၁၀ ဧကလား။ လုပ်ကွက်ငယ်ငယ်သမားတွေ။ နောက် လယ် လုံးဝမရှိတဲ့လူ။ မြေမရှိတဲ့လူ။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ

မြေမဲ့လာမဲ့ ၆ ဒသမ ၂ သန်း ရှိတယ်။ အဲဒီတော့ မြန်မာ ပြည်က မြေလွတ်မြေရိုင်းတွေရော၊ မြေသယံဇာတတွေက ကိန်းဂဏန်းအရ ပေါများတယ်။ တကယ်လည်း ရှိတယ်။ သို့သော် ပိုင်ဆိုင်မှုပုံသဏ္ဍာန်အရ စောနကပြောတဲ့ ၆ ဒသမ ၂ သန်းမှာ မြေမရှိဘူး။ မြန်မာပြည်ရဲ့ မြေလွတ်၊ မြေလပ်၊ မြေရိုင်းလို့ ခေါ်တဲ့ တော်တော်များများသည် လွန်ခဲ့သော နှစ် ၃၀ မှာ ကျနေတဲ့ ခွဲဝေယူထားပြီးပြီ။ သို့သော်လည်းပဲ အဲဒီ မြေတွေကို အသုံးချသလားဆိုရင် အသုံးမချဘူး။ ဆိုတော့ ဒီ အသုံးမချတဲ့မြေတွေကို လိုတဲ့လူတွေလက်ထဲ ဘယ်လိုပြန် ထည့်ပေးမလဲဆိုတဲ့ မြေစီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ မြေအုပ်ချုပ်မှု ပြဿနာ။

ကျေးလက်ဝင်ငွေတိုးရေးမှာ မြေရှိပြီးသားလူတွေက ဘယ်လောက်လုပ်နေတယ်။ မြေမရှိသေးတဲ့ လူတွေရော ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ တဖြည်းဖြည်း ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားတွေ၊ ပြည်ပထွက်လုပ်တယ်၊ ရန်ကုန်ထွက် အလုပ်လုပ်တယ် ဆိုတာက ကျေးလက်စီးပွားရေး ပြုလဲလာလို့ အဲဒီလူတွေ ထွက်တာလေ။ ကျေးလက်စီးပွားရေး ကောင်းနေရင် ဒီလူ တွေထွက်စရာအကြောင်းမရှိဘူး။ ထွက်တဲ့အကြောင်းအရင်း တွေမှာ နံပါတ်တစ် ရေမရှိတဲ့သူတွေက ထွက်တော့မှာပေါ့။ ကျေးလက်မှာ ဆယ့်နှစ်ရာသီ အလုပ်မှ မရှိဘဲ။ ရာသီအလိုက် ကျပ်စားအလုပ်ပဲ ရှိတာ။

နှစ်ပေါင်းများစွာမှာ အသေးစားနဲ့ အလတ်စား စိုက်ပျိုး ရေးကုန်ကြမ်းကို အခြေပြုပြီးတော့ ကုန်ချောထုတ်နိုင်တဲ့ အသေးစား စက်မှုလုပ်ငန်းတွေဟာ ကျနေတဲ့ ကျေးလက်နဲ့ ကျေးလက်ပတ်ဝန်းကျင်မှာရှိတဲ့ မြို့နယ်တွေမှာ မထွန်းကား ဘူး။ ကျနေတဲ့နိုင်ငံမှာက စိုက်တယ်။ ပြီးရင် ကုန်ကြမ်းကိုပဲ ရောင်းတယ်။ ကုန်သွယ်တယ်။ ဒါပဲရှိတာ။

(နောက်ပြီးတော့) ကျူးကျော်တွေ များလာတယ်။ ကျူး ကျော်တွေက ပျော်လို့တက်လာတာမဟုတ်ဘူး။ အခြေက

ကျေးလက်စီးပွားရေးကို ပြန်ထူထောင်မယ်ဆိုရင် အသေးစား လယ်သမားတွေရဲ့ ဝင်ငွေကို တက်အောင်လုပ်ရမယ်။ မြေယာပြဿနာကို ရှင်းရမယ်။ ကျေးလက်နဲ့ ကျေးလက်အနီးအနား စင်တာဖြစ်တဲ့ မြို့ငယ်လေးတွေမှာ အသေးစားနဲ့ အလတ်စား စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ မွေးမြူရေးအခြေခံ စက်မှုလုပ်ငန်း ထွန်းကားအောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ ဒါတွေကို စနစ်တကျ နည်းဗျူဟာနဲ့ စီမံကိန်းနဲ့ အရင်းအနှီးနဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်နဲ့ ရှင်းဖို့လိုအပ်တယ်။ တနိုင်ငံလုံးကြီး လုပ်ဖို့ကတော့ ဘယ်အစိုးရတက်တက် လုပ်နိုင်မှာမဟုတ်ဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ စိုက်ပျိုးရေးမှာ၊ ကျေးလက်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မလုပ်ခဲ့တာ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာနေပြီ။

စိုက်ပျိုးရေးမှာ မမြှုပ်နှံဘူး။ အဲဒီတော့ ဒီဟာတွေကို ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကရော၊ နိုင်ငံခြားကရော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံချင်လာအောင် ဘယ်လို ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေတွေ ပြင်ပေးမလဲ။ လုပ်သာကိုင်သာဝန်းကျင် (Doable Environment) လိုတယ်။ ဒါက မူဝါဒနဲ့ဆိုင်သွားပြီ။ ဖြေလျော့မှုတွေရှိမယ်။ မက်လုံးပေးမှုတွေ ရှိမယ်။ အစိုးရရဲ့ အသေးစား၊ အလတ်စား ချေးငွေတွေရှိမယ်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် ချေးငွေတွေ ရှိမယ်။

အရင်တုန်းက တဇက တသိန်းချေးတယ်။ ခု တသိန်းခွဲချေးတယ်။ ခု NGOs တွေလည်းလာတယ်။ ပိုက်ဆံချေးတယ်။ အခြေအနေက ပိုတောင်ဆိုးသွားသေးတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ လယ်သမားတယောက်တည်း၊ ဆင်းရဲသားတယောက်တည်း အလုပ်လုပ်လို့မရဘူး။ သူတို့ မဝဘူး။ တကယ့် ပညာရပ်ပိုင်းဘက်မှာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ လုပ်ငန်းရှင်အငယ်လေးတွေ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ (Private Sector) လည်းပါရမယ်။ နောက်တခု ကျနော်တို့က ကျွမ်းကျင်မှုနဲ့ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု (Mobilization) ပေါ့။ ဒီနေရာမှာ ကျနော်တို့က ရုပ်ပိုင်းကြီးပဲ ကြည့်လို့မရဘူး။ စိတ်ဓာတ်ရေးရာ ကြည့်ရ

မယ်။ စိတ်ဓာတ်ကျနေတဲ့လူတွေ၊ အရက်စွဲနေတဲ့လူတွေ၊ ဆေးစွဲနေတဲ့လူတွေနဲ့ လုပ်မရဘူး။ ဒီစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာဟာ ကျနော်တို့ လျော့တွက်လို့မရဘူး။

ကျေးလက်မှာ ကျနော် လေး၊ ငါးနှစ်လောက် ဖြတ်သန်းလာတဲ့အခါ ဒီ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျဆင်းမှု၊ အရက်ပြဿနာ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာ ဒါတွေဟာ ကျေးလက်မှာ တော်တော်ကိုကြီးကြီးမားမားရှိနေတယ်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုပပျောက်ရေးက ငွေရှိရုံသက်သက်နဲ့ မရဘူး။ အဲဒီအခါကျတော့ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍက ပါလာပြန်ရော။

တနိုင်ငံလုံးမှာ မလုပ်နိုင်သေးရင်တောင်မှ စမ်းသပ်လုပ်ကွက်တွေ၊ ပဏာမစီမံကိန်း (Pilot project) တွေ၊ မြေယာကိစ္စတွေ အကုန်လုံး ဆက်စပ်ပြီးတော့ စဉ်းစားဖို့လိုတယ်။ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်တယ်ဆိုတာ အေလျင်စီတခုတည်းနဲ့ မရဘူး။ စိုက်ပျိုးရေးဝန်ကြီးဌာနပါတယ်။ မွေးမြူရေးဝန်ကြီးဌာနပါတယ်။ ရေလုပ်ငန်းပါတယ်။ သစ်တောပါတယ်။ ဘက်စုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုလိုတယ်။ ဒီဝန်ကြီးဌာန အားလုံးရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနဲ့ အစိုးရရော၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ၊ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေကရော ကျနော်တို့ ရေရှည်စီမံကိန်း၊ ရေတိုစီမံကိန်း၊ နည်းဗျူဟာ ညှိနှိုင်းပြီး နည်းဗျူဟာတွေနဲ့ ကျနော်တို့ လုပ်ဖို့လိုတယ်။ ပြန်ကောက်ရမယ်ဆိုရင်တော့ ရေရှည်လုပ်ငန်းစဉ်။ သို့သော် Post-COVID အနေအထား၊ COVID သို့မဟုတ် COVID အလွန်ကာလအတွက် လုပ်နိုင်တဲ့ဟာတွေကို ပြန်စဉ်ကြည့်ဖို့ လိုတယ်။

မေး **အချို့နိုင်ငံ အတော်များများမှာ COVID-19 အလွန်ဆိုပြီး ပြင်ဆင်နေကြတာတွေ ရှိပါတယ်။ အထူးသဖြင့် စားနပ်ရိက္ခာ လုံခြုံရေးကို ပိုကြည့်လာကြတယ်။ နောက်တခါ အချို့လုပ်ငန်းခွင်တွေကလည်း ဥပမာ- ခရီးသွားလုပ်ငန်းတို့၊ လေကြောင်း**

ဒီစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျဆင်းမှု၊
အရက်ပြဿနာ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာ
ဒါတွေဟာ ကျေးလက်မှာ
တော်တော်ကို ကြီးကြီးမားမားရှိနေတယ်။
ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုပပျောက်ရေးက
ငွေရှိရုံသက်သက်နဲ့
မရဘူး...

လိုင်းတို့ စသဖြင့်တွေ့ကလည်း တော်ရုံနဲ့ နာလန်ထူနိုင်မယ့်
အနေအထားမျိုးမရှိတဲ့အခါ၊ စိုက်ပျိုးရေးဘက်ကိုပြန်ပြီးတော့
လှည့်လာတဲ့အနေအထားမှာ ရှိကြတယ်။ ကျနော်တို့ကလည်း
စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံတံ့နိုင်ငံဆိုရင် COVID-19 အလွန်မှာ ကျ
နော်တို့အတွက် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍက အခွင့်ကောင်း ရှိနိုင်
မလား။ ဘယ်လို မြင်ပါသလဲ။

ဖြေ

ဟုတ်ကဲ့။ ရှိနိုင်ပါတယ်။ ရှိနိုင်တယ်ဆိုတာက စိုက်ပျိုး၊ စီးပွား
ရေး ပညာရှင်တွေလည်း တွက်တွက်ပြတယ်။ မြန်မာပြည်က
လူဦးရေ သန်း ၁၀၀၀ ရှိတဲ့ တရုတ်နဲ့ သန်း ၈၀၀ လောက်
ရှိတဲ့ အိန္ဒိယရဲ့ ကြားထဲမှာဆိုတော့ စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှု
လုပ်ငန်းသည် မြန်မာပြည်အတွက် Potential ရှိတဲ့ စီးပွားရေး
ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ အလကားနေရင်းတော့ မရဘူး။ အလား
အလာဆိုတာ ဆုပ်ကိုင်တတ်မှရတာ။ ကျနော်တို့တွေသည်
စိုက်ပျိုးရေးနိုင်ငံတခုအနေနဲ့ အရှေ့တောင်အာရှမှာ တကယ့်
ဆန်ပြည်ပတင်ပို့သူ (Rice Exporter)၊ တနှစ်ကို တန်သုံးသန်း
လောက်ပို့တဲ့နိုင်ငံဘဝ ရပ်တည်ခဲ့ဖူးတယ်။ ဒါပေမဲ့လို့ ကိုယ့်ရဲ့

စီမံခန့်ခွဲမှုအမှားတွေနဲ့ အခွင့်အလမ်းတွေကို မဆုပ်ကိုင်နိုင်တဲ့ အခါမှာ ဘေးနိုင်ငံတွေက သူတို့လည်း ကြိုးစားနေတာကိုး။ ထိုင်းတို့၊ ဗီယက်နမ်တို့က ကျနော်တို့ကို ဖြတ်တက်သွားပြီး နောက်ဆုံးရင်နိုင်ငံတကာဈေးကွက်တော်တော်များများကို အုပ်စီးထားပြီ။ ဆိုတဲ့အခါကျတော့ ကျနော်တို့က အလားအလာတွေရှိတယ်။ ဒါပေမဲ့ ယူတတ်အောင်၊ ကျနော်တို့ရဲ့ ထုတ်ကုန်တွေကို အရည်အသွေးမြင့်အောင် ဘယ်လိုလုပ်ကြမှာလဲ။ ပြီးလို့ရရင် ကျနော်တို့က သိုလှောင်မှုတွေ၊ ကြိတ်ခွဲမှုတွေ ဒီအပိုင်းတွေမှာရော၊ စိုက်ပျိုးမှုတွေမှာရော ပို့တဲ့ ပို့ကုန်ပစ္စည်းတွေက ကျန်းမာရေးနဲ့ကိုက်ညီတဲ့၊ ဓာတု အကြွင်းအကျန်တွေ မပါတဲ့ စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းတွေဖြစ်အောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြီး ထုတ်ကုန် (Semi-finished Product) တွေပေါ့။ ဥပမာ- မြန်မာပြည်မှာ ခရမ်းချဉ်သီးပေါတဲ့အချိန်ဆို ခရမ်းချဉ်သီးက အလကားယူသွားပါတောင် ပြောရတယ်။ ဖရဲသီးပေါတဲ့အချိန် ဒီအတိုင်းပဲ။ သရက်သီးပေါတဲ့အချိန် ဒီအတိုင်းပဲ။

သရက်သီးကို စည်သွပ်တဲ့ဟာ၊ သရက်သီးအနှစ်ကို ဖျော်ရည်လုပ်တဲ့ အတတ်ပညာ၊ အသေးစား အလတ်စား စက်မှုဇုန်တွေက အခုထက်ထိ မရှိသေးတဲ့အခါကျတော့ ကျနော်တို့ရဲ့ Potential တွေက ရှိသော်လည်းပဲ ကျနော်တို့ တကယ် ဈေးကွက်ကိုရအောင် မလုပ်နိုင်ဘူး။ အနာဂတ်မှာ ဒါတွေကို ကျနော်တို့ ဘယ်လိုပြင်ဆင်မလဲ။

ကျနော်တို့မှာ လုပ်စရာတွေက များတဲ့အခါကျတော့ ဦးစားပေး (Priority) တော့ ရွေးဖို့လိုတယ်။ နေရာ ဦးစားပေး ရွေးဖို့လိုတယ်။ မိုဒယ် (Model) တွေကို လုပ်ကြည့်ဖို့လိုတယ်။ တနိုင်ငံလုံးတော့လည်း ဖြန့်လုပ်စရာ ကျနော်တို့မှာ အရင်းအမြစ်မရှိဘူး။ လူသားအင်အား (Manpower) လည်း အလုံအလောက်မရှိဘူး။ သို့သော်လည်းပဲ အရွေ့တစ်ခုကိုတော့

ကျနော်တို့ ဖန်တီးဖို့လိုတယ်။

အရေးကြီးဆုံးက ဈေးကွက်ပဲ။ ဈေးကွက်ရှာဖွေမှုမှာ ကျနော်တို့ရဲ့ထုတ်ကုန်တွေကို ကျနော်တို့ ဘယ်လောက် Promotion လုပ်သလဲ။ အဲဒီနေရာမှာလည်း မဟာဗျူဟာ ချိန်ရမယ်။ ရောက်စက ကျနော်တို့ပြောပါတယ်။ စီးပွားရေး သံမှူး (Commercial Attache) တွေ ခန့်ကြပါ။ ကျနော်တို့ ပစ္စည်း စိုက်ပျိုးရေး ထွက်ကုန်ပစ္စည်းတွေကို ဈေးကွက် တင်နိုင်ဖို့ပဲ။ဈေးကွက်ရှာတဲ့ဟာကိုလည်းသေချာလုပ်ရမယ်။

မေး **နိဂုံးချုပ်အနေနဲ့ အရေးတကြီး ကျနော်တို့ ဒီကာလမှာ စိုက် ပျိုးရေးနဲ့ ကျေးလက်ကဏ္ဍအတွက် ဘာတွေ လုပ်သင့်သလဲ။**

ဖြေ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတွေကလည်း သူ့ဘာသာသူ သွားနေမှာ ပဲ။ အဲဒီမှာ အကန့်အသတ် ရှိသော်လည်းပဲ စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍကို တိုးမြှင့်ဖို့အတွက် ဘယ်လိုနည်းနာတွေနဲ့ ဘယ်လို အထောက်အပံ့ပေးမလဲ။ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်တွေ ရအောင် လုပ်မှာလား။ ဒါမှမဟုတ် ဈေးကွက်သုတေသနလုပ်ငန်းတွေ လုပ်မှာလား။ ဒါတွေက ပြည်တွင်း (Inhouse) မှာ လုပ်လို့ရ တယ်။ ပြင်ဆင်မှုတွေ လုပ်စေချင်တယ်။

နောက်ပြီးတော့ ကိုဗစ်အလွန် (Post COVID) စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်တဲ့နေရာမှာ အခုနကပြောတဲ့ စီးပွားရေး လှုံ့ဆော်မှု (Stimulus Package) မှာ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၊ မွေးမြူရေးကဏ္ဍ၊ ရေလုပ်ငန်း ဒါတွေရဲ့ ဦးစားပေးက ဘယ် နေရာမှာထားမလဲ။ ဒီလုပ်ငန်းတွေထဲမှာမှဘယ်လုပ်ငန်းတွေ ကို ဦးစားပေး Priority လုပ်မှာလား။ ဥပမာ- စပါးကို လုပ် မှာလား။ စပါးတခုတည်းလုပ်လို့တော့ မဖြစ်ဘူး။ စပါးမှာ ကျနော်တို့က နောက်ကျနေပြီ။ စိုက်ပျိုးသီးနှံထဲမှာ တခြား ပီလောပီနံကို လုပ်မှာလား။ ဆီထွက်သီးနှံကို လုပ်မှာလား။ ဘယ်နေရာမှာ လုပ်မှာလဲ။

ပြီးတဲ့အခါကျတော့ မြေယာပြဿနာပေါ့။ မြေမဲ့ယာမဲ့ ကိစ္စရော ဘယ်လိုဖြေရှင်းပေးမှာလဲ။ ပြီးတော့လည်း အခုနကပြောတဲ့ နိုင်ငံခြားက ပြန်လာတဲ့သူတွေအတွက် မြေယာပြန်လည်နေရာချထားရေး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ COVID ပြီးသွားတောင်မှ ဟိုဘက်နိုင်ငံတွေက ချက်ချင်း စီးပွားရေး နာလန်ပြန်ထူဦးမှာ မဟုတ်သေးဘူး။ ပြန် လက်မခံနိုင်သေးဘူး။ ဒီလူတွေကို ပြန်လည်နေရာချထားရေးနဲ့ မြေယာပြဿနာ၊ နောက်ပြီး ဒီလူတွေရဲ့ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ပြန်လည်ပါဝင်နိုင်ဖို့ အနေအထား ဒါတွေကို ကျနော်တို့ ပြင်ဆင်ဖို့ လိုတယ်။

Post COVID အတွက် Economic Strategy Stimulus package ပြင်တဲ့အခါမှာ အရေးပါတဲ့အင်အားစု Stakeholder အကုန်လုံးရဲ့ ထင်မြင်ယူဆချက်တွေကို ထည့်စေချင်တယ်။ အခုနကပြောသလို ကျနော်တို့ Coordination မပါဘဲနဲ့၊ မရှိဘဲနဲ့ အစိုးရတခုတည်းနဲ့ ငါလုပ်ရင်ရတယ်ဆိုရင်တော့ ဘာမှ ဖြစ်မှာမဟုတ်ဘူး။ အစိုးရကဦးဆောင်ရမယ်။ ဒါပေမဲ့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု လိုတယ်။ မီဒီယာမှာ ရှိတဲ့ Public Opinion တွေ အသံတွေ နားထောင်ဖို့လိုတယ်။ အသွားအလာ အကူးအသန်း အကန့်အသတ်တွေ ကြားထဲမှာ တချို့ ညှိနှိုင်းမှုတွေ က မျက်နှာချင်းဆိုင်ထိုင်ပြီးတော့ ညှိမှ မဟုတ်ပါဘူး။ မီဒီယာကလည်း ယူနိုင်တယ်။ အသင့် ယူလိုက်ရုံပါပဲ။ ဒါကို အသုံးချစေချင်ပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉ အလွန် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးအခြေပြု မြန်မာ့စီးပွားရေး

တင်မောင်သန်း (ငါးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ချုပ်)

Photo : Frontier Myanmar

တင်မောင်သန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ ငါးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ချုပ်၏ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာပညာရပ် ကျွမ်းကျင်သူတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာတင်မောင်သန်း (ငါးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ချုပ်)က မေ ၁၂ ရက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၂ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက ကိုဗစ်-၁၉ အလွန် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးအခြေပြု မြန်မာ့စီးပွားရေးအလားအလာများကို တင်ပြထားသည်။ ကပ်ရောဂါအလွန်တွင် လူမှုဆက်ဆံရေး ပုံစံအသစ် ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေ စီးပွားရေးပုံစံများ၊ လုပ်ငန်းပုံစံများ၊ ကုန်ပစ္စည်းဦးစားပေး ပုံစံသစ်များကို ကြို၍ တွေးဆပုံဖော်ရမည်ဟု ဆိုသည်။ စားရေးကို ဦးစားပေးလာမည့်အလျောက် မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ အားသာချက် များစွာရှိနိုင်သည်။ စားနပ်ရိက္ခာ ထုတ်လုပ်မှု၏ အခြေခံလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို သမားရိုးကျပုံစံမှနေ၍ ပိုမိုထိရောက်မည့်အသွင်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ယင်းတွင် တောင်သူလယ်သမားများ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေကို မဟာဗျူဟာချမှတ်၍ ကာကွယ်ပေးရန်၊ နှစ်လတ်ချေးငွေများ တီထွင်ထောက်ပံ့ပေးရန်၊ တောင်သူနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်အကြား ခိုင်မာသည့် စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုပုံစံတရပ် ထူထောင်ရန်တို့ ပါဝင်သည်။

အယ်ဒီတာ

ယနေ့အချိန်သည် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော COVID-19 ကို ကျော်လွှားရန် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေသည့် လုပ်ငန်းများနှင့်အပြိုင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး ဆက်လက် ရှင်သန်နိုင်ရေးနှင့် ပြန်လည်နိုးထနိုင်ရေးအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းများကိုလည်း တပြိုင်တည်း လုပ်ဆောင်သွားရမည့်အချိန် ဖြစ်ပါသည်။ COVID-19 ကပ်ရောဂါနှင့်ပတ်သတ်၍ အဓိကကျသော လုပ်ငန်းသုံးရပ် ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ရောဂါရှာဖွေစစ်ဆေးခြင်း (Detection and Testing)၊ ရောဂါကုသခြင်း (Treatment) နှင့် ရောဂါကာကွယ်ခြင်း (Protection) တို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးသည်လည်း လက်ရှိအခြေအနေတွင် ထိုလုပ်ငန်းသုံးရပ်ကို စစ်မျက်နှာဖွင့်၍ ရင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်နေရပါသည်။

ရောဂါကုသခြင်း ကုထုံးများနှင့် ရောဂါကာကွယ်ဆေးများ မပေါ်ပေါက်မီ အချိန်အတွင်း ဤကပ်ရောဂါကို ထိန်းချုပ်၍ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အကန့်လိုက် ပြန်လည်အသက်ဝင်ရန် နည်းလမ်းမျိုးစုံနှင့် ကြိုးပမ်းနေရသည့်ကာလ ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကအကျဆုံးမှာ မိမိနိုင်ငံနှင့် မိမိလူ့အဖွဲ့အစည်း လိုအပ်ချက်များကို ဗဟိုပြုသည့် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ပြီး ယခင် သမားရိုးကျလုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် နည်းလမ်းများမှ ခွဲထွက်စဉ်းစား ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ကပ်ရောဂါကို တကမ္ဘာလုံး ကြုံတွေ့ကျော်ဖြတ်ပြီးသောအခါ လူမှုဆက်ဆံရေး ပုံစံအသစ် ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိမည့် စီးပွားရေးပုံစံများ၊ လုပ်ငန်းပုံစံများ၊ ကုန်ပစ္စည်းဦးစားပေးပုံစံသစ်များ ပေါ်ပေါက်ရန် လက်ရှိစနစ်များကို ပြောင်းလဲထိန်းညှိ တည်ဆောက်ရမည့် စိန်ခေါ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ အပွင့်အလင်းဆုံးဆိုရပါမူ အဆိုပါပုံစံသစ်များကို လက်ရှိအခြေအနေတွင် တွေးဆပုံဖော်နေရမည့် အနေအထားပင်ဖြစ်ပါသည်။

ပုံစံသစ်များပေါ်ပေါက်ရန် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ဆောင်ရွက်လာကြမည်ဖြစ်သော်လည်း လာမည့် နှစ်နှစ်၊ သုံးနှစ်၊ ငါးနှစ် ရေတိုကာလများတွင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးသည် ကပ်ရောဂါမတိုင်မီက ကူးလူးဆက်ဆံမှုပုံစံကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ထိုအချက်ကို အခြေခံစဉ်းစားပါက ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သည့် လုပ်ငန်းများ၊ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ လျော့ကျပျောက်ကွယ်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ထိပ်သီးနိုင်ငံများသည်ပင်လျှင် ဤအခြေခံများကို ပြောင်းလဲတည်ဆောက်ရမည် ဖြစ်သည့်အတွက် မိမိတို့ကဲ့သို့သော နိုင်ငံငယ်များအနေဖြင့်လည်း ရိုက်ခတ်မှုမျိုးစုံကို

ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရမည်မှာ အသေအချာပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စနှင့်ဆက်စပ်၍ ကုန်သွယ်ရေးပုံစံများလည်း ပြောင်းလဲသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့သို့ပြောင်းလဲရာတွင် များစွာသေချာသောအချက်မှာ ကပ်ရောဂါမှ ရုန်းထွက်ခဲ့ရသည့် နိုင်ငံများအနေနှင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်ရှိသည့် ထုတ်ကုန်များမှအပ Non Essential ကုန်ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူသုံးစွဲမှု လျော့ကျသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိနိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း ထိုလျော့ကျမှုနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဝယ်လိုအားပျောက်ဆုံးမှု၏ ရိုက်ခတ်မှုအနေဖြင့် အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ဝယ်လိုအားလျော့ကျမှုဒဏ်ကို ခံစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤရှောင်လွှဲ၍မရသော အခြေအနေများကြောင့် မိမိနိုင်ငံ၏ အဓိကဝင်ငွေရှာသည့် လုပ်ငန်းများကိုလည်း ထိခိုက်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ မဖြစ်မနေပေါ်ပေါက်လာမည့် အခြေအနေများကို မူတည်စဉ်းစားပါက မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ထူထောင်ရန် လုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းနှင့် ရွေးချယ်နိုင်သည့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတို့မှာ အကန့်အသတ်များစွာ ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်သော စားဝတ်နေရေး လိုအပ်ချက်ကို အဓိကထား စဉ်းစားပါက ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ဆင်းရဲ၊ ချမ်းသာမရွေး စားရေးကိုသာ ထိပ်တန်းဦးစားပေးအဖြစ် ရွေးချယ်လာမည့် အခြေအနေဖြစ်ပါသည်။ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားခြင်းသည်စစ်မက်ဖြစ်ပွားခြင်းမဟုတ်သည့် အတွက် နေအိမ်စည်းစိမ် ဆုံးရှုံးမှုမရှိခြင်းကြောင့် စားရေးကို ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ အခြေခံလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည့် စားဝတ်နေရေးတွင် အဝတ်အထည် လိုအပ်ချက်ကို နောက်ဆုံးဦးစားပေးအဖြစ် ထားရှိမည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

စားရေးကို ဦးစားပေးမည့်ခေတ်ကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အားသာချက်များစွာ ရှိနိုင်သည့်အတွက် စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှုကို ထိပ်တန်းဦးစားပေးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှု အခြေခံလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို သမားရိုးကျပုံစံမှနေ၍ ပိုမိုထိရောက်မည့် အသွင်သို့ရောက်ရှိရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ယခုအချိန်မှစ၍ ကြိုတင်ပြင်ဆင်၊ အကောင်အထည်ဖော်၍ အသက်သွင်းသွားမည်ဆိုပါက အမျိုးသားစီးပွားပြုလဲမှုကို ကာကွယ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် အခြေခံခိုင်မာမှုရှိသည့်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည့်အတွက် လိုအပ်မည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဆိုပါက အားသာချက်များ

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ
 ဝယ်လိုအားကို အခြေခံသည့်
 ငါးမြစ်ချင်းတင်ပို့မှုအနေအထားမှာ
 ယခုအချိန်တွင် မည်သို့ဖြစ်မည်
 မသိရှိနိုင်သေးသော်လည်း
 အိမ်နီးချင်း တရုတ်နိုင်ငံရှိ
 ကုန်းတွင်းပိတ်ပြည်နယ်များဘက်မှ
 ဝယ်လိုအားမှာ လျော့ကျသွားရန်
 အလားအလာမရှိပါ...

ဖြစ်ပေါ်စေပြီး နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအတွက် များစွာ
 အထောက်အကူပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကအကျ
 ဆုံး လုပ်ဆောင်ရမည့်ကိစ္စမှာ ယခုနှစ် စိုက်ပျိုးရာ
 သီတွင် စိုက်ပျိုးရမည့် မိုးစပါး၊ နွေစပါး၊ ဆောင်း
 သီးနှံများကို အပြည့်အဝစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သွားရန်
 ဖြစ်ပါသည်။ မိမိနိုင်ငံအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည့်
 နည်းလမ်းမှာ တောင်သူများ အပြည့်အဝ စိုက်ပျိုး
 နိုင်ရန်နှင့် ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေများကို နိုင်ငံအနေဖြင့်
 မဟာဗျူဟာရေးဆွဲပြီး အကာအကွယ်ပေး ဆောင်
 ရွက်သွားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ဆောင်ရ
 မည့် မဟာဗျူဟာမှာ ယခုရာသီ၏ စိုက်ပျိုးစရိတ်
 များကို ကပ်ရောဂါအလွန်ကာလမှ ပြန်လည်ပေး
 ဆပ်ရမည်ဆိုသည့် နှစ်လတ်ချေးငွေများ တီထွင်
 ထောက်ပံ့ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင်
 ဤကိစ္စများသည် မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် အတွေ့
 အကြုံမရှိသည့် လုပ်ငန်းများမဟုတ်ပါ။ စိုက်ပျိုးရေး
 ကဏ္ဍအလိုက် ပုဂ္ဂလိက အသင်းအဖွဲ့ချုပ်များ ရှိပြီး
 ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတို့ကိုအခြေခံပြီး တောင်
 သူနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်အကြား ခိုင်မာသည့်
 စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုပုံစံမှာလည်း အခိုင်အမာဖြစ်
 ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအားကိုယူ၍ ထောက်ပံ့မှုပုံစံ
 သစ်များကို နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ဆုံးရှုံးမှုအနည်း
 ဆုံးပုံစံအဖြစ် အသက်သွင်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။
 နိုင်ငံတော်မှ ထောက်ပံ့မြဲဖြစ်သည့် စိုက်စရိတ်
 ချေးငွေထုတ်ပေးခြင်းကို အခြေခံ၍ အခြားစရိတ်
 များ၊ ဝန်ဆောင်မှုများကို အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက
 လက်တွဲသည့် PPP ပုံစံအဖြစ် အသစ်ဖော်ထုတ်
 လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ စိုက်ပျိုး

ရေးကဏ္ဍကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်၍ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်း မြှင့်တင်မှာသာလျှင် ပြည်တွင်းစားသုံးမှု ဖူလုံရုံသာမက ရိက္ခာလိုအပ်ချက်ရှိသည့် နိုင်ငံများကိုပါ တင်ပို့ ရောင်းချနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

မွေးမြူရေးကဏ္ဍဟုဆိုရာတွင် ငါး၊ ပုစွန်မွေးမြူရေးနှင့် ကြက်၊ ဝက်၊ နွား မွေးမြူ ရေးများ ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေချိုငါး မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းသည် အခြေခိုင် ပြီး လုံလောက်သော မွေးမြူရေးဧက ရှိပြီးဖြစ်သည့်အတွက် အားထားနိုင်သည့် အခြေ အနေတွင်ရှိပါသည်။ ပြည်တွင်းစားသုံးမှု လိုအပ်ချက်ထက် ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းရှိသည့် ကဏ္ဍလည်း ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကထုတ်ကုန်ဖြစ်သည့်ငါးမြစ်ချင်းနှင့် ငါးတန်ငါးတို့သည် ပြည်ပပို့ကုန်အဖြစ် တင်ပို့နိုင်သည့် ငါးများဖြစ်ပါသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ ဝယ် လိုအားကို အခြေခံသည့် ငါးမြစ်ချင်းတင်ပို့မှုအနေအထားမှာ ယခုအချိန်တွင် မည်သို့ ဖြစ်မည် မသိရှိနိုင်သေးသော်လည်း အိမ်နီးချင်း တရုတ်နိုင်ငံရှိ ကုန်းတွင်းပိတ်ပြည်နယ် များဘက်မှ ဝယ်လိုအားမှာ လျော့ကျသွားရန် အလားအလာမရှိပါ။ ထိုလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် ငါးတန်ငါးများ မွေးမြူတင်ပို့ရောင်းချခြင်းလုပ်ငန်းမှာ အလား အလာရှိသည့် အနေအထား ဖြစ်ပါသည်။ ပုစွန် မွေးမြူတင်ပို့ရန်မူ ရေတိုကာလတွင် လက်တွေ့မကျသေးသော်လည်း ရေရှည်အလားအလာအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရ မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အပြင် ပြည်တွင်း ကြက်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများသည်လည်း ပြည်တွင်းစားသုံး ရန် လုံလောက်စွာထုတ်လုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေ ရှိပြီးဖြစ်သည့်အတွက် ဆုံးရှုံးမှု နည်းနိုင်သမျှနည်းစေရန် အကာအကွယ်ပေးနိုင်မည့် ထောက်ပံ့မှုပုံစံများကို ဖော် ဆောင်နိုင်မည်ဆိုပါက မွေးမြူသူများအနေဖြင့် လုံလောက်စွာ ထုတ်လုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေပင်ဖြစ်ပါသည်။ ကြက်ဥ ဘဲဥ ထုတ်လုပ်မှုမှာလည်း အလားတူအခြေအနေ ဖြစ်ပါသည်။ အသားစားနွား မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းကိုလည်း အလျင်အမြန် အကောင် အထည်ဖော်၍ အခြေတည်နိုင်မည်ဆိုပါက ပို့ကုန်အဖြစ် တိုးချဲ့တင်ပို့နိုင်မည် ဖြစ်ပါ သည်။ အခြားမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းတခုဖြစ်သော မြန်မာ့ကျေးလက်ဒေသများတွင် အလွယ်တကူ မွေးမြူထုတ်လုပ်နိုင်သည့် ဆိတ်မွေးမြူရေးကို ဈေးကွက်ရှာဖွေခြင်းနှင့် ဝယ်လိုအားတည်ဆောက် ပေးခြင်းအားဖြင့် ကျေးလက်ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကို မြှင့်တင် နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤလုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်မှာ ခက်ခဲသည့်ကိစ္စ မဟုတ်ပါ။

တရုတ်နိုင်ငံမှ မြန်မာ့ဆန်
 ဝယ်ယူတင်သွင်းခြင်း၊
 အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ မြန်မာ့ပဲ
 ဝယ်ယူတင်သွင်းခြင်း၊
 မြန်မာ့ငါးတန်ငါး တရုတ်နိုင်ငံမှ
 ဝယ်ယူတင်သွင်းခြင်းတို့ကို
 လက်ရှိ ရှိနေသည့်
 အခက်အခဲများကို အစိုးရချင်း
 ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းပေးခြင်း...

လိုအပ်ချက်မှာ နိုင်ငံတော်မှဦးဆောင်၍ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက လက်တွဲ၍ နည်းလမ်းရှာဖွေ အကောင်အထည်ဖော်ရန်သာ လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ လက်တွဲဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် လက်ရှိစနစ်ဟောင်းများ၏ အားနည်းချက်များကို ဖယ်ထုတ်ပြီး ပေါ်ပေါက်လာမည့် အခြေအနေသစ်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိမည့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှု ပုံစံသစ်များ၊ ကုန်သွယ်ရေးနည်းလမ်းသစ်များ၊ ဘဏ္ဍာငွေကြေးရရှိနိုင်မှု စနစ်သစ်များကို တီထွင်ကြံဆသွားရမည့် အချိန်အခါဖြစ်ပါသည်။ ဤသည်များကို အစိုးရ၊ စီးပွားရေးအသင်းအဖွဲ့ချုပ်များ၊ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများ၊ တောင်သူများ၊ ပညာရှင်များ ပူးပေါင်း၍ လက်တွေ့ကျသည့်ပုံစံများ တည်ဆောက်ခြင်းသည် မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အဓိကကျသော စီးပွားရေးကဏ္ဍ ပြုလဲမှုကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ခြင်း၊ သက်ဝင်ရှင်သန်စေနိုင်ခြင်းသာမက ရေရှည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်နေချိန်ဟု ရှုမြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းတွင် ပါဝင်သော ကိစ္စရပ်များသည် လုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်နိုင်၊ မဖြစ်နိုင်ဆိုသည့် မေးခွန်းမှာ မေးရန်မလိုဘဲ မည်မျှမြန်မြန် အကောင်အထည်ဖော်မည်ဆိုသည်သာ မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ များစွာသေချာသည့် အချက်မှာ ဤအကျပ်အတည်းမှ အခွင့်အလမ်းသစ်များ ပေါ်ပေါက်ချိန်ဟု ခံယူပြီး လုပ်ဆောင်မည်ဆိုပါက သေချာပေါက် အောင်မြင်မည့် ကိစ္စပင်ဖြစ်ပါသည်။

ဤကိစ္စများနှင့် ဆက်စပ်သည့် ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ပို့ကုန်များ တင်ပို့နိုင်ရန်

အစိုးရမှဦးဆောင်၍ ဝယ်လိုအား ဖန်တီးပေးသည့်အနေဖြင့် ဝယ်ယူတင်သွင်းမည့်နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေး နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ- မြန်မာနိုင်ငံမှ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့် တိရစ္ဆာန်အစာအဖြစ် အသုံးပြုသည့်ပြောင်းကို တရုတ်ဈေးကွက် ရေရာသေချာမှုရှိစေရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံမှ မြန်မာ့ဆန် ဝယ်ယူတင်သွင်းခြင်း၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ မြန်မာ့ပဲဝယ်ယူတင်သွင်းခြင်း၊ မြန်မာ့ငါးတန်ငါး တရုတ်နိုင်ငံမှ ဝယ်ယူတင်သွင်းခြင်းတို့ကို လက်ရှိ ရှိနေသည့် အခက်အခဲများကို အစိုးရချင်း ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းပေးခြင်းတို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤကိစ္စများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေအများစုအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် ဝင်ငွေရရှိရန် အခြေအနေများကို ဖန်တီးပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အခြေခံကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများမှာလည်း ကျွဲကူးရေပါ ဆိုသကဲ့သို့ အကျိုးခံစားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသည်ပင်လျှင် ကပ်ရောဂါကာလနှင့် ကပ်ရောဂါအလွန်ကာလများအတွက် လူမှုစီးပွားတည်ငြိမ်မှုကို အခြေခံသည့် နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို အထောက်အကူပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ အမျိုးသားစီးပွားစနစ်တခုတည်ဆောက်ရာတွင် ကဏ္ဍပေါင်းစုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်မှာ အရေးကြီးသည်ဆိုသော်လည်း ယခုကဲ့သို့ ကပ်ရောဂါ ကြုံတွေ့နေရသည့်အချိန်တွင် နိုင်ငံ့ရိက္ခာဖူလုံရုံအပြင် ပို့ကုန်အဖြစ်တင်ပို့နိုင်မည့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို အဓိကထား၍ ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ခြင်းသည်သာ ထိရောက်မည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအတွက် ရလဒ်ကောင်းများ ပေါ်ထွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအချိန်တွင် တဦးနှင့်တဦး အပြစ်တင်လက်ညှိုးထိုးခြင်းကို ဘေးဖယ်၍ မဖြစ်မနေပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုသည့် တခုတည်းသောနည်းလမ်းဖြင့် ဝိုင်းဝန်းကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ကပ်ရောဂါလွန်ကာလတွင် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ ရိက္ခာဖူလုံမှုအတွက် အားကိုးအားထားပြုရသည့်စိုက်ပျိုးရေးနိုင်ငံတခုအဖြစ် ပြန်လည်ရပ်တည်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်အလွန် မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး အကျပ်အတည်းကြားမှ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ

၎င်း

Photo : File Photo

၎င်းသည် Centre for Economic and
Social Development ၏ Senior Policy Coordinator ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာမ ၎င်းက မေ ၁၂ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၂ ရက် မတိုင်ခင်က
အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးသည် ကြီးမားသော ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးမှု အကျပ်အတည်းတခုဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အလွန်အမင်းဆင်းရဲသူ သန်း ၄၀ ကျော်တိုးလာပြီး လူဦးရေစုစုပေါင်း သန်း ၃၈၀ နီးပါးထိရှိလာမည်ဟု UN အစီရင်ခံစာတခုကဆိုသည်။ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံမှုအတွက်လည်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဖြစ်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော စိုက်ပျိုးရေးနိုင်ငံတခုအနေဖြင့် ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာလိုအပ်ချက် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်စွမ်းအတွက် အကျပ်အတည်းများအတွင်းမှ အခွင့်အလမ်းများရှိနေကြောင်း စာရေးသူကဆိုသည်။ လက်ရှိတွင် ပြည်တွင်းစိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိကနိုင်ငံခြားဝင်ငွေ စုစုပေါင်း၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှာ နာတာရှည်ရောဂါသည် ကြီးသဖွယ် မဖွံ့ဖြိုးဘဲကြုံလို့နေသည်။ ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကြောင့်လည်း ဤအခြေအနေကို ပိုဆိုးစေနိုင်ပါသေးသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် အလားအလာများအရ စိုက်ပျိုးရေး ပို့ကုန်များကို အခြေခံ၍ မြန်မာ့စီးပွားရေး ဦးမော့လာစေရန် လုပ်နိုင်ရုံသာမက အနာဂတ် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုပါ ပြောင်းလဲပစ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းတရပ်လည်း ရှိနေပါသည်။ စာရေးသူက အမျိုးသားပို့ကုန်မဟာဗျူဟာ (၂၀၁၄-၁၉)ကို ထောက်ပြ၍ ကမ္ဘာ့အဆင့်မီ အရည်အသွေး စံထိန်းသိမ်းရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ (Quality Infrastructure) တရပ် အမြန်ထူထောင်ရန် လိုအပ်ချက်၊ လယ်သမားများအတွက် ချေးငွေစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ ကျေးလက်တွင် လုပ်အားအတွက် ငွေပေးသည့်အစီအစဉ်များ တိုးတက်လာစေရေး၊ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်း ဘဏ္ဍာငွေဖြည့်ဆည်းမှု (value chain financing) ကိစ္စများကို အကြံပြုထားသည်။

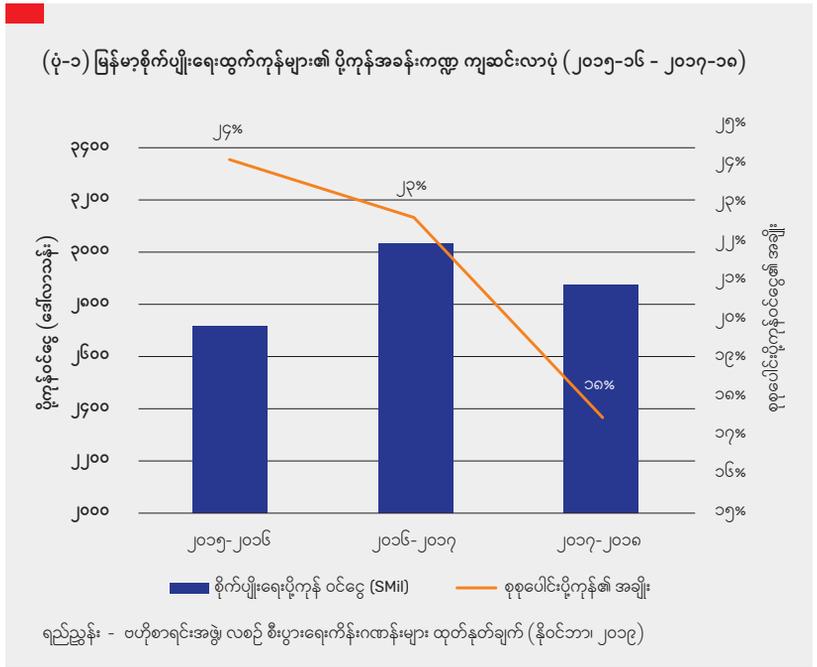
အယ်ဒီတာ

တကမ္ဘာလုံးတွင် ယခုကြုံတွေ့နေရသော ကိုဗစ်-၁၉ကြောင့် နိုင်ငံခေါင်းဆောင် တိုင်းသည် ကြီးမားသော မသေချာမရေရာမှုများ (uncertainty) နှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး ခေါင်းဆောင်မှုအရည်အသွေးကို စမ်းသပ်ခံနေရသည်။ ဝိုင်းရပ်စ်နှင့်ပတ်သက်သော မသေချာမှုများစွာရှိသည့်အနက် ဥပမာ ယခုအချိန်ထိ ဝိုင်းရပ်စ်ကူးစက်မှုအနေအထား၊ လက္ခဏာမပြဘဲ ကူးစက်မှု၊ ပျောက်ကင်းသွားသော်လည်း ပြန်လည်ဖြစ်ပွားမှု အစရှိ သဖြင့် ကူးစက်ရောဂါ ပြန့်ပွားမှုတားဆီးရေး ဆောင်ရွက်ရာမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော စီးပွားရေးအရ မသေချာမရေရာမှုသည် အကြီးမားဆုံးပြဿနာဖြစ်ပြီး ယင်းမှတဆင့် နောက်ဆက်တွဲ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးပြဿနာများကိုပါ ဖြစ်ပွားစေနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ လျှင် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဘေးသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအတွက် ကြီးမားသော အကျပ် အတည်းတခု ဖြစ်လာသည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံများအတွက် အဆိုပါ အကျပ် အတည်းသည် ဆယ်စုနှစ်တခုအကြာ အောင်မြင်လာခဲ့သော ဖွံ့ဖြိုးမှုရလဒ်များကို တန့်သွားစေမည်၊ နောက်ပြန်ဆုတ်သွားစေမည်ဟု နိုင်ငံတကာပညာရှင်များက စိုးရိမ် စွာ ဟောကိန်းထုတ်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းတခု၏ အစီရင်ခံစာအရ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အလွန်အမင်းဆင်းရဲသူ သန်း ၄၀ ကျော် တိုးလာပြီး လူဦးရေ စုစုပေါင်း သန်း ၃၈၀ နီးပါးအထိ ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။^၁ တဆက်တည်းမှာပင် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံမှုအခြေအနေကလည်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရာဖြစ်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် တရုတ်စကားပုံတခုအဆိုအတိုင်း အကျပ်အတည်းတိုင်းတွင် အခွင့် အလမ်းများလည်း ပေါ်ထွက်လာလေ့ ရှိနိုင်ပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော စိုက်ပျိုး ရေးနိုင်ငံ တနိုင်ငံအနေဖြင့် အခြား ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် ကိုဗစ်အလွန်ကာလ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာလိုအပ်ချက်အတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်စွမ်းရှိသည့် အခွင့်အလမ်း များလည်း ရှိနေပါသည်။ လက်ရှိတွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိက နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ (စုစုပေါင်းဝင်ငွေ၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း) ကို ရှာဖွေပေးနေရာ ကိုဗစ်အလွန် ကာလအတွက်လည်း အရေးပါလှပါသည် (ဇယား-၁)။ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက် အလားအလာ များအရ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်များကိုအခြေခံ၍ စီးပွားရေး ဦးမော့ လာစေရန် လုပ်နိုင်ရုံသာမက အနာဂတ် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုပါ ပြောင်း လဲပစ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းတရပ်လည်း ရှိနေပါသည်။ တဖက်တွင်လည်း ကိုဗစ်

၁ Paul Akiwumi. "When it rains it pours: COVID-19 exacerbates poverty risks in the poorest countries," UNCTAD, 4 May 2020.

ကပ်ဘေး၏ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကြီးအပေါ် သက်ရောက်မှုများမှာ မသေးလှပါ။ အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်အများစု၏ ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအားများ ဆက်လက် ကျဆင်းနေသေးပြီး ကုန်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်မှုများကြောင့် ပို့ကုန်လုပ်ငန်း အများစုလည်း ထိခိုက်လျက်ရှိပါသည်။ အမှန်စင်စစ် စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်တန်ဖိုး အချိုးမှာလည်း ၂၀၁၅-၁၆ ကာလမှစ၍ တစ်စ ကျဆင်းလျက်ရှိရာ ကိုဗစ်မဖြစ်ခင်အချိန်တွင် တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်ပြဿနာများကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ ကိုဗစ်သည် အဆိုပါ နာတာရှည်ရောဂါကို ပိုမိုသွင်းစေနိုင်မည့် အန္တရာယ်လည်း ရှိနေပါသည်။ (ပုံ-၁)

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကြီး၏ မြန်မာ့စီးပွားရေးအပေါ်အရေးပါမှုသည် ဂျီဒီပီပိုင်မှုအရ လည်းကောင်း၊ ပို့ကုန်ဝင်ငွေ အချိုးအရလည်းကောင်း တနေ့တခြား လျော့ပါးလာသည် မှာ ကြာပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤကဏ္ဍအပေါ် မှီခိုအားထားနေရသည့် လုပ်သား (တောင်သူများ)နှင့် အိမ်ထောင်စုများ၏ ပမာဏမှာမူ သိသိသာသာ လျော့နည်း

သွားခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသော ကျေးလက်နေ ပြည်သူ့အများစုသည် စိုက်ပျိုးရေးမှပင် အဓိကဝင်ငွေ ရရှိနေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေး ထွက်ကုန်များကို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများကိုသာ အားထားတင်ပို့နေခြင်းကြောင့် ပို့ကုန် လုပ်ငန်းများသည်လည်း ယင်းနိုင်ငံများ၏ ကပ်ရောဂါဘေး ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ အောက်တွင် အချိန်မစောင့်နိုင်ဘဲ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများစွာနှင့် ကြုံလာရသည့်အခါ ကျေးလက်ဒေသ အိမ်ထောင်စုများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကို ထိပါးစပြုလာပြီဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကျေးလက်နေမိသားစုများမှာလည်း ယင်းတို့ တချိန်လုံး အားကိုးအားထားပြုနေရသော ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်လုပ်နေကြသည့် သားသမီး၊ မြေး၊ မြစ်များထံမှ ပြန်ပို့ငွေများကို လက်ခံရရှိမှု တစတစ လျော့နည်းလာကြပြီဖြစ်၍ ယခုနှစ် စိုက်ချိန် ပျိုးချိန်တွင် အရန်ငွေ ပြတ်လပ်နေကြပြီဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေများကြောင့်လည်း မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးကို ကိုဗစ်အလွန်တွင် အာရုံစိုက်သင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ အခြေအနေများအကြား မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးလောကအတွင်းရှိ သက်ဆိုင်သူများသည် အကျပ်အတည်းကာလတွင် အောက်ဖော်ပြပါ စိန်ခေါ်မှုများစွာ အောက်မှ ဖောက်ထွက်နိုင်မည်လော၊ စိန်ခေါ်မှုမှသည် အခွင့်အလမ်းသို့ ပြောင်းလဲရယူနိုင်မည်လော၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့်အတူ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ အဖွဲ့အစည်းများက အခြေခံ တောင်သူများနှင့် ကျေးလက်ပြည်သူများ၏ ဘဝကို ကယ်တင်နိုင်မည်လော စသည့် မေးခွန်းပေါင်းများစွာအတွက် ဤစာတမ်းငယ်ဖြင့် အကြံပြုအပ်ပါသည်။

ကိုဗစ်ကာလတွင် နာတာရှည်ရောဂါ ကပ်စွဲလျက်ရှိသော စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်ကဏ္ဍကြီးကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဦးစားပေးကာ မူလရောဂါအမြစ်ပြတ်ရန် ကုရင်း ရုတ်တရက် ကူးစက်ရောဂါကြောင့် အားချည့်နဲ့လာသော စီးပွားရေးရောဂါကိုပါ တပါတည်း ကုစားသွားနိုင်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်များ၏ ကာလရှည်ကြာစွာ ရပ်တည်ဖြစ်ပေါ်လာသော အားနည်းချက်များကို စနစ်တကျ ဖော်ထုတ်အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိဘဲ ရှောင်တခင်အားဖြင့် ကိုဗစ်အလွန် ဦးမော့စေရေးအတွက်သာ ရည်ရွယ်၍ နည်းနည်းနှင့်ကျဲကျဲ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ထိုလုပ်ငန်းများသည် အောင်မြင်မည်မဟုတ်ပါ။ ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် စိုက်ပျိုးရေးကို ဦးစားပေးမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ချ၍ ရေတိုရေရှည်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လုံလောက်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို စိုက်ထုတ်ကာ စနစ်တကျ အဆင့်ဆင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှသာ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် ကိုဗစ်အလွန်ကာလစီးပွားရေးပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက်

အခြေ ဖြစ်လာနိုင်ခြေ ရှိပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကြီး၏ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်း တလျှောက် အားနည်းလာမှုများကို စနစ်တကျ လေ့လာသုံးသပ်ထားသော အမျိုးသား ပို့ကုန်မဟာဗျူဟာ (၂၀၁၄-၁၉) National Export Strategy, 2014-19 သည် ယခု အခါတွင် အထူးအသုံးတည့်မည့် မဟာဗျူဟာတရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်း NES တွင် စိုက်ပျိုး ရေးအမည် ငါးမျိုး (ဆန်၊ ငါး၊ ပဲ၊ ဆီထွက်၊ ရော်ဘာ) ပါခဲ့ရာ ပြီးခဲ့သည့် လေးနှစ်တာ ကာလအတွင်း ဆောင်ရွက်ရန် ချမှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို အမှန်တကယ် မည်မျှ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပြီးစီးထားခြင်း ရှိ၊ မရှိကို ဦးစားပေး လေ့လာ သုံးသပ်ကာ ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဆောင်ရွက်ရမည့် ဦးစားပေး အစီအစဉ်သစ်များအား ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းလျက် ရေရှည်မဟာဗျူဟာအသစ်တရပ်ကို (National Export Strategy for New Normal Global Economy - 2020-25) ပါ ပုံမှန်အသစ်ဖြစ်လာမည့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်အခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီစွာ ရေးဆွဲဖော်ထုတ် သင့်ပါသည်။

(ဇယား--၁) မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိကပို့ကုန်များ (၂၀၁၅-၁၈)

ပြည်ပပို့ကုန် ကုန်ပစ္စည်းအမည်များ	၂၀၁၅-၂၀၁၆	၂၀၁၆-၂၀၁၇	၂၀၁၇-၂၀၁၈
စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်ပစ္စည်းများ	၂၇၂၁.၆	၃၀၄၃.၁	၂၈၈၂.၃
တိရစ္ဆာန်နှင့် တိရစ္ဆာန်ထွက်ပစ္စည်းများ	၈.၄	၁၀.၆	၂၂၉၂
ပင်လယ် ရေထွက်ကုန်ပစ္စည်းများ	၅၀၀.၄	၆၃၄.၆	၇၀၉.၉
သတ္တုနှင့်တွင်းထွက်ပစ္စည်းများ	၆၇၃၃	၁၁၈၇.၂	၂၀၅၃၄.၄
သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ	၂၃၂.၃	၂၄၂.၈	၂၀၉.၁
စက်မှုလက်မှု ထွက်ကုန်ပစ္စည်းများ	၅၅၅၀.၁	၆၀၃၆	၇၂၈၅.၉
အခြား	၁၅၉၅.၄	၂၂၇၇.၉	၂၉၇၆.၉
စုစုပေါင်း	၁၁၂၈၁.၅	၁၃၄၃၂.၂	၁၆၄၄၆.၇

ရည်ညွှန်း - Central Statistical Organization, Selected Monthly Economic Indicators, November 2019.

ကိုဗစ်ဘေးကာလ မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ သက်ဆိုင်ရာများ၏ အခြေအနေ

(က) ပို့ကုန်လုပ်ငန်းရှင်များ - ပို့ကုန် လုပ်ငန်းရှင်များ၏ လက်ရှိအခက်အခဲ မှာ စာရွက်စာတမ်းများကိစ္စဖြစ်သည်။ သင်္ဘော အဝင်အထွက်ရှိပြီး ဆိပ်ကမ်း ကုန်တင်

တရုတ်နိုင်ငံသို့တင်ပို့နေသော
 ကုန်ပစ္စည်းအမည်
 အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက်
 လယ်ယာထွက်ကုန်သည်
 ထက်ဝက်ခန့်ရှိရာ တရုတ်-မြန်မာ
 နယ်စပ်ဂိတ်များသည် မြန်မာ့လယ်ယာ
 ထွက်ကုန်များအတွက် မရှိမဖြစ်
 အထူးအရေးပါသည့် တခုတည်းသော
 ထွက်ပေါက်ကြီးပင်ဖြစ်သည်...

ကုန်ချလုပ်ငန်းများ အလျင်မီနေသေးသော်လည်း
 လေကြောင်းလိုင်းများ ပိတ်ထားမှုကြောင့် ဝင်စာ
 ထွက်စာများ ကြန့်ကြာနေပြီး သက်ဆိုင်ရာ ကုန်
 သွယ်ရေးဌာနများကလည်း ယင်းကို ကျော်လွှား
 ဖြေရှင်းရန် မဖြစ်နိုင်သေးပေ။ အခြားနိုင်ငံများတွင်
 ယင်းကိစ္စများကို သီးခြား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနေ
 သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခရီးသည်တင်
 လေယာဉ်များမှတဆင့်သာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိရာ
 ယခုအခါ ယင်းလမ်းကြောင်းများအားလုံး နှေး
 ကွေးလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်
 ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှထုတ်ပြန်ခဲ့သော Logistics perfor-
 mance index (LPI) (ကုန်စည်သယ်ယူပို့ဆောင်
 ရေး စွမ်းဆောင်ရည်ညွှန်းကိန်း) အရ မြန်မာနိုင်ငံ
 သည် အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံများအားလုံးအနက်
 စွမ်းဆောင်ရည်အနည်းဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်နေသေးသည်
 (ဇယား-၂)။ ပို့ကုန်လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရန် ဆိပ်
 ကမ်း တခုတည်းရှိပြီး သင်္ဘောတင်လုပ်ငန်းများ

(ဇယား-၂) ကုန်သွယ်မှု လျင်မြန်ချောမွေ့ရေးနှင့် ကုန်စည်သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ
 စွမ်းရည်ညွှန်းကိန်း အဆင့်များ (နိုင်ငံပေါင်း ၁၆၃ နိုင်ငံ)

COUNTRIES (N=163)	OVERALL LPI SCORE	OVERALL LPI RANK	CUSTOM	INFRA STRUCTURE	INTER-NATIONAL SHIPMENTS	LOGISTICS QUALITY & COMPETENCE	TRACKING AND TRACING	TIMELINESS
SINGAPORE	4.00	7	6	6	15	3	8	6
THAILAND	3.41	32	36	41	25	32	33	28
VIETNAM	3.27	39	41	47	49	33	34	40
MALAYSIA	3.22	41	43	40	32	36	47	53
INDONESIA	3.15	46	62	54	42	44	39	41
PHILIPPINES	2.90	60	85	67	37	69	57	100
LAO PDR	2.70	82	74	91	85	83	69	117
CAMBODIA	2.58	98	109	130	71	111	111	84
MYANMAR	2.30	137	131	143	144	128	143	108

ရည်ညွှန်း - ကမ္ဘာ့ဘဏ် ၂၀၁၉

ကြန့်ကြာမှုသည် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် အဆိုးဝါးဆုံးအဆင့်တွင် ရှိနေသည်။ ထို့အပြင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော နိုင်ငံတခု ဖြစ်ပါလျက်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့်မီ ကုန်လှောင်ရုံစနစ် မရှိသေးပါ။ ထိုအခါ ရာသီပေါ်ချိန်တွင်သာ ရသည့် ပေါက်ဈေးနှင့် ရောင်းရပြီး ရာသီအပြီးတွင် ရောင်းနိုင်ရန် စနစ်တကျ သိုလှောင်ထားနိုင်ပြီး တောင်သူကိုပါ ကြိုတင်ငွေချေပေးနိုင်မည့် ခေတ်မီ ကုန်လှောင်ရုံ ပြေစာစနစ်မျိုး (modern warehouse receipt system) မရှိသေးပါ။ မြန်မာ့ပဲမျိုးစုံဈေးကွက်၏ အရေးအပါဆုံး အိမ်နီးချင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် အစိုးရချင်း G-to-G ရေရှည်ဝယ်ယူရေး သဘောတူညီမှု (long-term purchase agreement) မရနိုင်သေးသည့် အဟန့်အတားများစွာအနက် မိမိတွင် ခေတ်မီသိုလှောင်ရုံစနစ် မရှိခြင်းသည် အဓိကအချက်ဖြစ်သည်။ ယင်းစနစ်မျိုးကို ထူထောင်ရန်မှာ နောက်ကျနေပြီပင်ဖြစ်ရာ ကိုဗစ်အလွန်ကာလ တောင်သူလယ်သမားများ၏ သီးနှံဈေး အာမခံချက်ရရှိရေးအလို့ငှာ ယခုပင် စတင်ပြင်ဆင်သင့်ပေသည်။ ထို့အပြင် မိမိရှေ့တွင်ရောက်နေသည့် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုတွင် အဆိုပါစနစ်များကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိနေပြီဖြစ်ရာ ယင်းအဆင့်များကိုမီရန်ပင် ၃၃ ဆင့်နှင့် ၅၅ ဆင့် ကျော်လွှားရဦး မည်ဖြစ်သောကြောင့် မဝေးကွာလှသည့် ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် မြန်မာ့လယ်ယာထွက်ကုန်ပစ္စည်းများ အဝယ်လိုက်မည့်အချိန်၌ ဆင်ပြောင်ကြီး အမြီးကျမှတစ်ဖန်နေရန် ပြင်ဆင်သင့်ပါသည်။

အထက်ပါကိစ္စရပ်များနှင့်ဆက်စပ်သည့် နောက်ကိစ္စတခုမှာ အရည်အသွေး စီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု ဓာတ်ခွဲခန်းများ မရှိသေးသည့် ပြဿနာဖြစ်သည်။ ပုံမှန်ကာလတွင် ယင်းလိုအပ်ချက်ကို ထိုင်းနှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံများရှိ ဓာတ်ခွဲအတည်ပြုချက်များကို အခပေးဆောင်ရွက်စေပြီး အချိန်မီ ကုန်တင်ကုန်ချ ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း ကိုဗစ်ကာလတွင် အခက်အခဲများစွာ ဖြစ်စေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရပိုင်ဓာတ်ခွဲခန်းများရှိသော်လည်း ဘတ်ဂျက်အခက်အခဲ၊ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ နည်းပါးမှု၊ စီးပွားရေးဝန်ဆောင်မှု အားနည်းခြင်း စသည့် အခက်အခဲများကြောင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍက နိုင်ငံခြားမှသာဝန်ဆောင်မှုရယူလျက်ရှိရာ ယခုအခါ အထက်ပါ လိုအပ်ချက်ကို အမြန်ဆုံးဖြည့်ဆည်းပေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာ ဈေးကွက်သစ်များကိုရယူနိုင်ရန်မှာ မိမိတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့်မီ အရည်အသွေးစံ ထိန်းသိမ်းရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ (Quality Infrastructure) တရပ်

အမြန်ထူထောင်ရန် လိုအပ်ပြီး ယင်းသည် ပြည်တွင်းစားသုံးမှုအတွက်လည်း တန်ဖိုးရှိမည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတခုဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်မှ အချိန်မီ အိတ်စိုက်ထူထောင်သင့်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် အဆိုပါကဏ္ဍအတွက် ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာဖြည့်ဆည်းမှုကို နောင်တရစရာမလိုသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (no-regret investment) ဟု သတ်မှတ်ထားသည်ဖြစ်ရာ ယနေ့ကာလကဲ့သို့ အရေးပေါ်လိုအပ်လျက်ရှိသောအချိန်တွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တရပ်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) နယ်စပ်ကုန်သည်များ - မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန် အများစုသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့သာ အားထားတင်ပို့လျက်ရှိရာ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်ကုန်သည်များမှ တင်ပို့မှုသည် ကိုဗစ်ဒဏ်ကို ကြီးစွာခံစားရသည်နေရပြီ ဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး ကုန်သွယ်ဘက် နိုင်ငံတခုဖြစ်ပြီး ပို့ကုန်အားလုံး၏ ၃၉ ရာခိုင်နှုန်းသော ဝေစုကို ရရှိထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့နေသော ကုန်ပစ္စည်းအမည် အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် လယ်ယာထွက်ကုန်သည် ထက်ဝက်ခန့်ရှိရာ တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်ကုန်သည်များသည် မြန်မာ့ လယ်ယာထွက်ကုန်များအတွက် မရှိမဖြစ် အထူးအရေးပါသည့် တခုတည်းသော ထွက်ပေါက်ကြီးပင်ဖြစ်သည် **(ဇယား-၃)**။ နှစ်စဉ် တရုတ်နှစ်သစ်ကူးပွဲတော် ကျင်းပလေ့ရှိ

(ဇယား-၃) မြန်မာနိုင်ငံမှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့လျက်ရှိသော ပို့ကုန်ဝင်ငွေအများဆုံးရရှိနေသည့် ကုန်ပစ္စည်းအမည် ၁၀ မျိုး (၂၀၁၇)

	HS နံပါတ်	ကုန်အမည်	ပို့ကုန်တန်ဖိုး (အမေရိကန်ဒေါ်လာ)
၁	၁၇၀၁	ကြံ့ သကြား	၈၁၁,၃၅၉,၀၇၈
၂	၁၀၀၆	ဆန်	၅၇၂,၅၂၈,၅၄၉
၃	၁၀၀၅	အစေ့ထုတ်ပြောင်း	၂၈၅,၀၂၆,၁၂၅
၄	၀၇၁၃	ပဲမျိုးစုံ	၁၇၆,၇၁၃,၈၅၅
၅	၄၀၀၁	သဘာဝဓနော်ဘာ	၁၅၉,၃၀၆,၂၆၃
၆	၁၂၀၇	ဆီထွက်သီးနှံ	၁၂၄,၄၃၇,၉၈၈
၇	၀၈၀၇	ဖရုံ သခွား	၁၀၁,၀၁၂,၄၅၉
၈	၁၂၀၂	မြေပဲ	၇၀,၁၈၀,၇၁၈
၉	၀၈၀၃	တစ်ရှူးငှက်ပျော	၆၈,၂၀၀,၂၁၃
၁၀	၀၃၀၆	ပင်လယ်စာ ရေထွက်စားကုန်	၆၄,၇၉၉,၄၆၇

ရည်ညွှန်း - UN Comtrade

သော ဇန်နဝါရီ-ဖေဖော်ဝါရီ ကာလသည် မြန်မာ့သီးနှံများ အထူးသဖြင့် ဖရုံ၊ သခွား သစ်သီးဝလံများအတွက် တနှစ်လုံးတွင် တကြိမ်သာရသည့် ကြီးမားသော ဝယ်လိုအား ရှိသည့် ကာလလည်းဖြစ်သည်။ ယခုနှစ်တွင် ကံဆိုးစွာပင် နှစ်သစ်ကူးပွဲတော် မစမီ အချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ ကိုဗစ်ရောဂါ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ မြန်မာ့ပို့ကုန် ဖရုံ၊ သခွားများ အချိန်မီမတင်ပို့နိုင်ဘဲ လေလွင့်ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း လမ်းပန်း ဆက် သွယ်ရေး ပြတ်တောက်လာသောအခါ ဝယ်လိုအားမှာ ပိုမိုကျဆင်းခဲ့ရပြီး အခြား လယ်ယာထွက်ကုန် တင်ပို့မှုများပါ ကျဆင်းလာခဲ့ရသည်။

ယခုကာလတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ကိုဗစ်ရောဂါ ထိန်းချုပ်မှုများကို အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီး ပြည်တွင်းစားသုံးမှုများလည်း တဟုန်ထိုး ပြန်လည်မြောက်တက် လာသည်ဟု သိရပါသည်။ သို့သော် ယင်းသို့ပြန်လည်နိုးထလာသော တရုတ်ဈေးကွက် ကြီးကို ပြန်လည်ဝင်ရောက်ရန် နယ်စပ်ရှိ မြန်မာကုန်သည်များ ကြိုးစားလာသောအခါ တရုတ်က မြန်မာ့ကုန်စည်နှင့်အတူ ပြန်လည်စီးဝင်လာမည့် ကိုဗစ်ရောဂါပိုးကို စိုးရိမ် သောကြောင့် နယ်စပ်ဂိတ်များတွင် တင်းကျပ်သောစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်လာခြင်းနှင့် ရင်ဆိုင်ရပြန်သည်။ ကိုဗစ်မတိုင်ခင်က မြန်မာနယ်စပ်မှ တရားဝင်ဖြတ်ပြီးသား လယ် ယာထွက်ကုန်အများအပြားသည် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ နားလည်မှုဖြင့် အစစ်အဆေး မရှိ တရားမဝင် တင်ပို့ခွင့်ရှိခဲ့သည်။ ယင်းသို့ နားလည်မှုဖြင့်လုပ်ရန် လွယ်ကူခဲ့သော ကြောင့် သကြား၊ ဆန်၊ ပြောင်း၊ ပဲတီစိမ်း စသည့် ကောက်ပဲသီးနှံများသည် တရုတ် အစိုးရချမှတ်ထားသော sanitary and phytosanitary (SPS) မူဘောင်များနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ယင်းကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရမည့် မြန်မာနိုင်ငံ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ရှိ သီးနှံကာကွယ် ရေးဌာနခွဲသည် ဘဏ္ဍာရေးကန့်သတ်ချက်များရှိနေခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြည့်စုံလုံလောက်မှု မရှိခြင်းကြောင့် ထိရောက်သော SPS စနစ်ကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရေး အခြေခံလုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သော ပိုးမွှားစာရင်း ပြုစုရေးကဲ့သို့ သုတေသန လုပ်ငန်းများကိုပင် မဆောင်ရွက်နိုင်ဘဲ ရှိနေသည်။ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာနသည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ပါရဂူဘွဲ့ရရှိပြီးသား ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် အများဆုံးရှိသည့် အားကောင်း မောင်းသန် ဌာနကြီးဖြစ်ပါလျက် ဘတ်ဂျက်အခက်အခဲကြောင့် အားလုံးလက်မိုင်ချနေ ရပါသည်။

ယခုအခါ တရုတ်နိုင်ငံအနေနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဝင်ရောက်လာမည့် လယ်ယာ ထွက်ကုန်များနှင့် ရောဂါသယ်ဆောင် ကူးစက်စေသည့် သက်ရှိများ၊ ပိုးမွှားများ ဘေးအန္တရာယ်ကို တင်းကျပ်စွာ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်လျက်ရှိရာ မြန်မာနိုင်ငံဘက်မှ ကုန်တင်ကားများပင် မြန်မာယာဉ်မောင်းများ လိုက်ပါခြင်းမပြုဘဲ ကုန်တင်ကုန်ချလုပ်ရသည့် အခြေအနေသို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့ရပါသည်။ ပြီးခဲ့သည့်အပတ်က တောင်သူအများအပြားကို တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေသော ပုံရိပ်များမှာ မြန်မာ့ပြောင်းချိုများ (ဖူးစားပြောင်း) ကို တရုတ်နိုင်ငံမှ တင်းကျပ်စွာ ပိတ်လိုက်သောကြောင့် ရွှေလီမြစ်ထဲသို့ နေ့စဉ် တန် ၁၀၀ ခန့် စွန့်ပစ်နေရသည့် ပုံများပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့တောင်သူများအနေဖြင့် ပြောင်းချိုစိုက်ပျိုးရေးအတွက် မျိုးစေ့၊ မြေဩဇာ၊ မြေဆီနှင့် ဆေးပစ္စည်းများကို အကြွေးဝယ်ထားရပြီး သီးနှံပေါ်ချိန် ပြန်ဆပ်ရလေ့ရှိရာ ယခုကဲ့သို့ ဆုံးရှုံးမှုများက လာမည့် စိုက်ပျိုးရာသီအတွက် ထပ်မစိုက်ရဲအောင် ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိပါသည်။ ယခုကိုဗစ်ကာလနှင့် ကိုဗစ်အလွန်ကာလများတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ SPS မူဘောင်ဆိုင်ရာ အားနည်းချက်များသည် နယ်စပ်ကုန်သည်များသာမက ယင်းတို့အပေါ် မှီခိုနေရသော မြန်မာ့တောင်သူထောင်ပေါင်းများစွာအတွက် ကြီးမားသောအဟန့်အတား ဖြစ်နေသည့်အပြင် SPS မူဘောင် အားကောင်းသော အိမ်နီးချင်း စိုက်ပျိုးရေးနိုင်ငံများက တရုတ်ဈေးကွက်၏ ဝေစုကိုပါ ရယူသွားနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းဆုံးရှုံးမှုများနှင့်လည်း ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။ SPS အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ထူထောင်ခြင်းသည်လည်း နောင်တရစရာမလိုသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (no-regret investment) တခုဖြစ်လေရာ ယနေ့ကာလကဲ့သို့ အရေးပေါ် လိုအပ်လျက်ရှိသောအချိန်တွင် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာနက ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တရပ်ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) အခြေခံတောင်သူများ - ကိုဗစ်ကာလအတွင်း အခြေခံ တောင်သူများအဖို့ မိမိစိုက်ပျိုးပြီးစီးခဲ့သော သီးနှံအများစုကို ရောင်းချပြီးသားဖြစ်ရာ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများစွာ မကြုံရသော်လည်း လာမည့်စိုက်ပျိုးရာသီအတွက် အထူးလိုအပ်လျက်ရှိသော မျိုးစေ့၊ သွင်းအားစု၊ ချေးငွေနှင့် နည်းပညာအထောက်အပံ့များ ရရှိရန် လိုအပ်လျက်ရှိနေသေးသည်။ ကိုဗစ်ကာလအတွင်း လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်မှုနှင့် ခြေချုပ်အမိန့်များကြောင့် မျိုးစေ့နှင့် သွင်းအားစုများ ဖြန့်ဖြူးရောင်းချရေးတွင် ကန့်သတ်မှုများစွာ ဖြစ်နေကြောင်း သိရှိရပြီး ယင်းအနက် တရုတ်နိုင်ငံမှ တင်သွင်းရလျက်

ရှိသော ဓာတ်မြေဩဇာ ရရှိမှုများလည်း အခက်အခဲဖြစ်နေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့အပြင် ကျေးလက်တောင်သူများကို တဖက်တလမ်းမှ ပံ့ပိုးလျက်ရှိသော အသေးစား ငွေစုငွေချေးလုပ်ငန်းများ (MFIs) သည်လည်း ပြီးခဲ့သည့် ဧပြီလဆန်းမှစ၍ မေ ၁၅ ရက်အထိ လုပ်ငန်းများရပ်ဆိုင်းထားကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကြီးဆုံး ငွေစုငွေချေးလုပ်ငန်းတခုဖြစ်သည့် Pact Global Microfinance Fund အဆိုအရ ယင်းထံမှ ချေးငွေရယူနေသူ လူတသန်းကျော်နေထိုင်သည့် ကျေးရွာစုစုပေါင်း၏ ၃၂ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ခြေချုပ်အမိန့်များကြောင့် သွားလာရန်ပင် မလွယ်ကူသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေသည်။ ကျန်သည့် ၆၈ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ချေးငွေလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်းထားခြင်းကြောင့် နှစ်စဉ် တောင်သူလယ်သမားများအတွက် ထုတ်ပေးလျက်ရှိသော ချေးငွေ ၁၂၀ ဘီလီယံကို ယခုထက်ထိ ထုတ်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါဟု ယင်း၏ဥက္ကဋ္ဌ မစ္စတာ ဖာမစ်ဘူယာက မကြာသေးမီက ပြောကြားခဲ့ပါသည်။^၂

ထို့အပြင် အချို့သော ကျေးလက်ဒေသများတွင် တောင်သူများသည် ယခင် အကြွေးဟောင်းများကို ပြန်မဆပ်နိုင်သောကြောင့် လာမည့် စိုက်ပျိုးရေးရာသီအတွက် အခက်အခဲဖြစ်နေကြောင်းလည်း သိရှိရပါသည်။ တရားဝင် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသော MFI များ ရပ်ဆိုင်းနေသောကြောင့် တောင်သူများအနေဖြင့် အရပ်ထဲမှ ချေးငွေများကို ချေးယူဆောင်ရွက်နေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ တဖက်တွင်လည်း သွင်းအားစု ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် နိုင်ငံခြားတင်ပို့မှုများကို ဈေးကြီးပေးဝယ်ရမည့် အနေအထားတွင်ရှိနေရာ တောင်သူများကို ပေါက်ဈေးအတိုင်း ပြန်လည်ရောင်းချပါက တောင်သူများအတွက် ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေပါမည်။ ထိုအခါ တောင်သူများအနေနှင့် အရင်းအနှီးကြီးကြီးဖြင့် စွန့်စားဆောင်ရွက်ရမည့် စိုက်ပျိုးရေးကို ယခုနှစ်တွင် ပုံအောဆောင်ရွက်ရန် ဝန်လေးနေဦးမည်ဖြစ်ပါသည်။ အထက်ပါ အခြေအနေများအနက် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်မှု တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်းတလျှောက် မလိုလားအပ်သော ပြတ်တောက်မှုများကို လျှော့ချရန် အစိုးရက ဦးစားပေးစဉ်းစားသင့်သည်ဟု FAO အကြီးအကဲ မစ္စရှောင်ဂျီဖန်းက တိုက်တွန်းခဲ့ပြီး ‘စီမံခန့်ခွဲမှု အားနည်းခြင်းကြောင့် ဘဝများ ထိခိုက်နစ်နာမည့်အရေး’ကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် သတိပေးခဲ့ပါသည်။^၃

၂ John Liu. "Farmer security concerns mount as COVID-19 disruption leaves Myanmar farmers unable to plant," *Myanmar Times*. 5 May 2020.
၃ John Liu. "Farmer security concerns mount as COVID-19 disruption leaves Myanmar farmers unable to plant," *Myanmar Times*. 5 May 2020.

ထိရှလွယ်သော
 အိမ်ထောင်စုများစွာသည်
 (vulnerable households)
 ရွှေ့ပြောင်းသွားလာလုပ်ကိုင်သူများ၏
 ပြန်ပို့သောငွေများကို
 မှီခိုနေထိုင်နေရခြင်းဖြစ်သောကြောင့်
 ဖွံ့ဖြိုးဆဲနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုနိမ့်ကျသော
 နိုင်ငံများတွင် အကျိုးဆက်ကိုများစွာ
 ခံစားရနိုင်ပါသည်...

(ဃ) ကျေးလက်ဒေသအိမ်ထောင်စုများ - ကမ္ဘာ့
 နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ကိုဗစ်-၁၉သည် မျှော်လင့်
 မထားဘဲ လျင်မြန်စွာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့ခဲ့ပြီး မြန်မာ
 နိုင်ငံ၌ မတ်လတွင် စတင်တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ မြန်မာ
 နိုင်ငံတွင် ရောဂါပျံ့နှံ့မှု နည်းပါးသော်လည်း ကနဦး
 တွင် တရုတ်နိုင်ငံမှ ကုန်ကြမ်းရရှိမှု အခက်အခဲ
 ကြောင့် စီးပွားရေးအရ အခက်အခဲများကို စတင်
 ရင်ဆိုင်ရပါသည်။ ယခုအခါ ရောဂါပိုးတွေ့ရှိသူများ
 ပြားလာပြီး ပြန့်ပွားမှု လျော့ချရန်အတွက် အသွား
 အလာ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှုများကို တိုးမြှင့်ဆောင်
 ရွက်ရသောကြောင့် စီးပွားရေးကျပ်တည်းမှု ပိုမို
 ဆိုးရွားလာပါသည်။ ထို့အပြင် ကိုဗစ်-၁၉ကြောင့်
 အလုပ်ပိတ်သိမ်းမှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ထိုင်း
 နိုင်ငံတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်သော အလုပ်သမား
 များစွာလည်း ဧပြီလမှစတင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသို့
 တဖွဲဖွဲ ပြန်လာနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ဧပြီလ
 ကုန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံမှ နေရင်းအရပ်သို့ ပြန်လည်
 ဝင်ရောက်လာသူများလည်း ရှိလာပါသည်။ ရန်
 ကုန်မြို့ရှိ ကုန်ထုတ်စက်မှုလုပ်ငန်းများ ပိတ်သိမ်းမှု
 ကြောင့် အလုပ်ထုတ်ခံရသူ အလုပ်သမား တသိန်း
 နီးပါး ရှိသွားပြီဖြစ်ရာ ယင်းတို့ အများစုသည်လည်း
 ကျေးလက် နေရပ်များသို့ ပြန်သွားကြကြောင်း
 သိရှိရပါသည်။ မကြာခင်တွင်လည်း နယ်စပ်ဂိတ်
 များပြန်ဖွင့်ပါက အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများမှ မြန်မာရွှေ့
 ပြောင်း အလုပ်သမားများစွာ နေရပ်ပြန်နိုင်ဖွယ်ရှိ
 သည်ဟု သိရပါသည်။ ယင်းပြဿနာများ၏ အကြီး
 မားဆုံး နောက်ဆက်တွဲပြဿနာမှာ ကျေးလက်
 ဒေသ အခြေခံမိသားစုများထံ ပုံမှန် စီးဝင်လျက်

ရှိသော ပြန်ပို့ငွေများ ရပ်ဆိုင်းသွားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ နောက်ဆက်တွဲကြောင့် ကမ္ဘာအနှံ့တွင် ပြန်ပို့ငွေ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း^၄ ကျဆင်းမည်ဟု World Bank က ခန့်မှန်းထားပါသည်။ ထိုရှလွယ်သော အိမ်ထောင်စု များစွာသည် (vulnerable households) ရွှေ့ပြောင်းသွားလာ လုပ်ကိုင်သူများ၏ ပြန်ပို့ငွေများကို မှီခိုနေထိုင်နေရခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှု နိမ့်ကျသော နိုင်ငံများတွင် အကျိုးဆက်ကို များစွာ ခံစားရနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသူများထံမှ ပြန်ပို့ငွေ ၃ ဒသမ ၈ ဘီဘီယံခန့် ရရှိနေပြီး ပို့ကုန်ရငွေ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။ အဆိုပါပြန်ပို့ငွေများသည် ကျေးလက်ဒေသများသို့ စီးဝင်နေကြောင်းလည်း သိရှိရပါသည်။

မွန်ပြည်နယ်တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ်က လေ့လာခဲ့သော အိမ်ထောင်စုစစ်တမ်း^၅တွင်လည်း အသက်အရွယ် ၁၅ နှစ်နှင့် ၄၅ နှစ်ကြားရှိ လူငယ်များ၏ ၃၁ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အခြားဒေသများသို့ သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေပြီး ငွေပြန်ပို့လျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မွန်ပြည်နယ်၏ ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်များတွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍက ၁၄ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၏ ပေးပို့ငွေ ၂၂ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ငွေသုံးစွဲမှုကို လေ့လာရာတွင်လည်း^၆ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် အတိုင်းအတာတခုအထိ မြှုပ်နှံကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မြန်မာ့လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့နှင့် မစ်ချီဂန်တက္ကသိုလ်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအဖွဲ့တို့က ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင်^၇ ရန်ကုန်မြို့အနီးအနားရှိ မြို့နယ်လေးမြို့နယ် (ခရမ်း၊ မအူပင်၊ သောင်တုန်းနှင့် တွံတေး) တွင် ပြုလုပ်သောစစ်တမ်းအရ လေ့လာမှုပြုခဲ့သည့် အိမ်ထောင်စု စုစုပေါင်း၏ ၄၄ ရာခိုင်နှုန်းသည် နေထိုင်ရာ ဒေသအနီးအနားရှိ မြို့ပြဒေသများ၊ အခြားမြို့နယ်များနှင့် ဒေသများသို့ ကာလရှည် လခစားအလုပ်သမားများအဖြစ် သွားရောက်လုပ်ကိုင်နေကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် ၎င်းတို့မိသားစုများထံ ငွေပြန်ပို့ခဲ့ကြပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်သည့် အိမ်ထောင်စု

၄ <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital/publication/covid-19-crisis-through-a-migration-lens>
၅ IFPRI Discussion Paper, Rural livelihoods in Mon State: Evidence from a representative household survey. 2017, See <http://ebrary.ifpri.org/cdm/ref/collection/p15738coll2/id/131169>
၆ CESD. Rural Development Strategy for Mon State, See https://myanmarcesd.org/2016/08/09/pb_fsp/
၇ CESD. Rural-Urban Migration Around Yangon City, Myanmar, 2018. See <https://www.lift-fund.org/sites/ift-fund.org/files/publication/Rural-urban%20migration%20around%20Yangon.pdf>

များတွင် ၇၉ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ငါးမွေးမြူရေးလုပ်ကိုင်သည့် မိသားစုများတွင် ၇၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူမှ ပြန်ပို့သည့် လွှဲပြောင်းပေးငွေဖြင့် မိသားစု၏ဝင်ငွေအား အဓိကရရှိနေကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းသို့လျှင် ကျေးလက်ဒေသရှိ အခြေခံမိသားစုများအဖို့ အရန်ငွေမရှိသည့်ကာလဖြစ်၍ စိုက်ပျိုးရေးအတွက် လုံလောက်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်မသာလှချေ။

မိုးလွန်မှ ထွန်ချလိုမရသည့် စိုက်ပျိုးရေး -

တောင်သူများ၏ လက်တွေ့အခက်အခဲများ

အထက်ပါ စိန်ခေါ်မှုများသည် ကိုဗစ်အကျပ်အတည်းကာလအတွင်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍအတွက် ကြီးမားသော အဟန့်အတားများဖြစ်သည်။ မြန်မာ့စီးပွားရေးကို စိုက်ပျိုးရေးဖြင့် ဦးမော့စေမည်ဟူ၍ အိပ်မက်မက်ရန်မဆိုထားဘိ ကဏ္ဍအတွင်းရှိ အခြေခံတောင်သူများ၊ ကုန်သည်များနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များကို ဖိစီးနေသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရက အချိန်မီ မဖြေရှင်းပေးနိုင်ပါက စားနပ်ရိက္ခာလုံခြုံမှုကို ထိပါးစေနိုင်မည့် ကျော်မကောင်း ကြားမကောင်း အန္တရာယ်နှင့်ပင် ရင်ဆိုင်ရဖွယ်ရှိနေသည်။ ဤကဲ့သို့ မသေချာမရောမမှုများစွာဖြင့် ရင်ဆိုင်နေရသော တောင်သူလယ်သမားများအတွက် ထိခိုက်နစ်နာလွယ်မှု အကြီးမားဆုံးပင် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျေးလက်မှ လူဦးရေ ၆၈ ရာခိုင်နှုန်းသည် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ရေလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေကြကြောင်း ၂၀၁၈ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေသော မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာ (၁၈/၁၉-၂၀၂၂-၂၃) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာ့တောင်သူများသည် ကိုဗစ်-၁၉ မတိုင်မီကပင် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု၊ ဈေးကွက်မတည်ငြိမ်မှုနှင့် ရောဂါပိုးမွှားကျရောက်မှု အစရှိသည့် စွန့်စားမှု (risks) များကို နေ့စဉ် ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ အခြေခံအဆောက်အအုံအားနည်းသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရာသီဥတုကို မှီ၍ စိုက်ပျိုးသော တောင်သူများအတွက် ယခုအချိန်သည် အရေးကြီးသောအချိန် ဖြစ်နေပြီဖြစ်သည်။ မိုးလွန်မှ ထွန်ချ၍ မရပါ။ မိုးဦးမကျခင်တွင်ပင် လယ်ယာမြေကို ပြင်ဆင်ခြင်း၊ မျိုးများစုဆောင်းခြင်း၊ မြေဩဇာဝယ်ယူခြင်း၊ လုပ်သားများပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် စက်ငှားရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင် ညှိနှိုင်းထားရခြင်းကို ဆောင်ရွက်ထားရမည့် အချိန် ဖြစ်နေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေမြေ၊ တောတောင်၊ ရာသီဥတု ကွဲပြားခြားနားမှုကြောင့် မိုး ကာလတွင် စိုက်ပျိုးမှုပုံစံ အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည်ဖြစ်ရာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ကုန်ကျ စရိတ်များလည်း ကွဲပြားခြားနားကြောင်း သိရှိရပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာ့ တောင်သူများအားလုံး၏ တူညီသောအချက်မှာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင် ရန်၊ သွင်းအားစုများနှင့် ငွေပင်ငွေရင်း လိုအပ်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ကျေးလက် တောင်သူလယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးရေးဘဏ်က ထုတ်ချေးသော အမတ်တော်ကြေး အပြင် အခြား အရပ်ချေးငွေ၊ အသေးစားချေးငွေလုပ်ငန်းမှ ချေးငွေများနှင့် အထက် တွင်ဖော်ပြသကဲ့သို့ နိုင်ငံရပ်ခြားသို့ သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်သော မိသားစုများ၏ ပြန်ပို့ငွေများကို စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

စိုက်ပျိုးရေးတောင်သူများအတွက် အရေးကြီးသော သွင်းအားစုများမှာ မျိုး၊ မြေ သြဇာနှင့် ပိုးသတ်ဆေးများဖြစ်ပြီး အများစုမှာ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့မှ တင်သွင်းနေ ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တောင်သူအများစုသည် မိမိတို့မျိုးများကို ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်း၊ ကျေးလက်ပွဲစားများထံမှ ဝယ်ယူခြင်းကြောင့် မျိုးရရှိနိုင်သော်လည်း နယ်စပ်ထွက် ပေါက်များ ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ အသွားအလာ ကန့်သတ်မှုများကြောင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အဆင်မပြေဖြစ်ကာ မြေသြဇာနှင့် ပိုးသတ်ဆေးရရှိနိုင်မှုမှာ အခက်အခဲရှိနိုင်သည်။

အမြန်ဆုံးလိုနေမည့် အမတ်တော်ကြေး

လက်ရှိအနေအထားတွင် မြန်မာ့လယ်ယာဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်သည် နှစ်စဉ်ချေးငွေ အဖြစ် (မိုး၊ ဆောင်း၊ မိုးကြို) ချေးငွေများကို ထုတ်ချေးလျက်ရှိပြီး စပါးအတွက် တဧက ကျပ်တသိန်းခွဲ၊ အခြားသီးနှံများနှင့် ယာသီးနှံများအတွက် တသိန်း ထုတ်ချေးကြောင်း သိရှိရပါသည်။^၉ မိုးကြိုချေးငွေများကို ဇန်နဝါရီ-ဖေဖော်ဝါရီမှ စတင်ထုတ်ချေးပြီး အဓိကအားဖြင့် စပါးနှင့် ဝါအတွက်သာဖြစ်သည်။^{၁၀} မိုးချေးငွေမှာမူ မေ-ဩဂုတ် ဖြစ် ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော်လည်း တောင်သူလယ်သမားများ၏ လုပ်ငန်း များသည် အမတ်တော်ကြေးငွေရရှိချိန်ကို စောင့်ဆိုင်းစိုက်ပျိုး၍ မရနိုင်သောကြောင့် မိသားစုဝင်များ၏ ပြန်ပို့ငွေများ၊ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အရင်းအမြစ်များမှ

၉ <https://www.mopfi.gov.mm/>
၁၀ Myanmar Agriculture Development Bank: Initial Assessment and Restructuring Options by The World Bank (2014)

ချေးငွေများကို ရယူလုပ်ကိုင်နေကြရပါသည်။ ယခုကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးချိန်တွင် ပြန်ပို့
ငွေနှင့် ချေးငွေလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်းသွားခြင်းသည် တောင်သူများအနေနှင့် စလုံးရေ
မစနိုင်အောင်ပင် ဖြစ်နေကြရသည်။

သို့ဖြစ်ရာ အဆိုပါချေးငွေ မလုံလောက်မှုကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် မသေချာသော ဈေး
ကွက်နှင့် စွန့်စားရမှုများကို လျော့ချရန် ပုဂ္ဂလိကနှင့် အတူပူးပေါင်းပြီး ကန်ထရိုက်
လယ်ယာစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။ ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ် လုပ်
ဆောင်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း
ဝန်ကြီးဌာနက ဇန်နဝါရီ ၃၀ ရက်က ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ကန်ထရိုက် လယ်
ယာစနစ်၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို မကြာသေးခင်ကမှ ထုတ်ပြန်သည်ဆိုသော်ငြား
လည်း မြန်မာ့တောင်သူများသည် ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ဖြင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ပြီး
ဖြစ်သည်။ ရှေးယခင်ကပင် ကုန်သည် (သို့) ရွာသို့လာကောက်သော ပွဲစားထံမှ မျိုး၊
မြေဆီနှင့် အခြားလိုအပ်သော စားသောက်စရိတ်များကို ကြိုတင်ချေးငှားယူထားပြီး
ရိတ်သိမ်းချိန်ရောက်လျှင် ယူထားသူထံ ပြန်လည်ရောင်းချသော အလေ့အကျင့် ရှိ
ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။

လက်ရှိ မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးတွင် ကုန်သည်များအနေဖြင့်လည်း တောင်သူများ
နည်းတူ ဈေးကွက်မသေချာမှုကို ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ အဆိုပါပြဿနာကို ဖြေရှင်း
နိုင်ရန် အကျိုးတူ ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ကို စုပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းကသာ
မသေချာမရေရာမှုကို တောင်သူနှင့် ကုန်သည်၊ လုပ်ငန်းရှင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အတူတကွ
ပူးပေါင်းဖြေရှင်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ နယ်စပ်ဂိတ်ပေါက် ပြဿနာကြောင့်
ကောက်ပဲသီးနှံများ ဆုံးရှုံးခံရသည့်ပြဿနာများကို အပတ်စဉ် တွေ့မြင်ကြားသိခဲ့ရ
သည်မှာ ကိုဗစ်မဖြစ်ခင်ကတည်းက ဖြစ်သည်။ ကုန်သည်များအနေနှင့် လမ်းပန်းဆက်
သွယ်ရေးခက်ခဲခြင်း၊ ကုန်ပစ္စည်းများကို ခေတ္တသိုလှောင်နိုင်သော အဆင်မြင့်ဂိုဒေါင်
များ မရှိခြင်းကြောင့် တဖက်ဝယ်သူဈေးကွက်၌ အရှုံးနှင့် မကြာခဏရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။
ယင်းပြဿနာကို တောင်သူများထံမှ ဈေးခုနှိမ်ဝယ်ယူခြင်းဖြင့် ရေတိုဖြေရှင်းခဲ့သည်။
တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်း၏ အန္တရာယ်များကို မျှခံရလေရာ တောင်သူ ‘သာ’သည့်
အချိန်ရှိခဲ့သလို ကုန်သည် ‘နာ’သည့်အချိန်လည်း ရှိခဲ့သည်။ တောင်သူနှင့် ကုန်သည်
နှစ်ဦးစလုံး အသာစီးရခဲ့သည့် အချိန်မျိုးမှာ ရှားပါးခဲ့သည်။ ကိုဗစ်ကာလတွင် အဆိုပါ
ဆေးမြီးတိုနှင့် မပြီးတော့ချေ။ ယင်းသို့သော တောင်သူနှင့်ကုန်သည် ဘာတပြန် ကျား

တပြန် ‘သူငယ်တိုင်း ငါမြတ်၊ ငါငယ်တိုင်း သူမြတ်’ (beggar-thy-neighbour effects)^{၁၁} ဖြစ်နေသည့် မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်လုပ်ငန်း၏ နာတာရှည်ရောဂါကို အမှန်တကယ် ကုစားပေးနိုင်သူမှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းအတွက် ပြီးခဲ့သည့် အစိုးရလက်ထက်ကတည်းက NES မဟာဗျူဟာကို ချမှတ်ကာ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဆောင်ရွက်ရန် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ယခုအချိန်တွင် တန်ဖိုးကွင်းဆက်တကြောင်းလုံးရှိ သွင်းအားစုရောင်းချသူ၊ တောင်သူ၊ ကုန်သည်များကို စနစ်တကျ စုစည်းပြီး အခြေခံကျကျပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကို အဆင့်မြှင့်တင်မှသာ ဖော်ပြပါ အခက်အခဲများကို ကျော်လွှားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ချေးငွေများ အမြန်ထုတ်ပေးရေးနှင့် နည်းပညာအသစ်များ အသုံးချနိုင်ရေး

ချေးငွေများ အမြန်ဆုံးထုတ်ပေးနိုင်ရေးနှင့် တန်ဖိုးကွင်းဆက် အဆင့်မြှင့်တင်ရေးအတွက် အခြားကဏ္ဍများကဲ့သို့ပင် ခေတ်မီ ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာကို အသုံးချရမည်ဖြစ်သည်။ တောင်သူများအတွက် စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာ ဖြန့်ဝေခြင်းကို နည်းပညာ အသုံးချဆောင်ရွက်သော်လည်း အသုံးပြုမှုနည်းပါးကြောင်း သိရှိရသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ သိလိုသော သတင်းအချက်အလက်ကို အချိန်မီ မရရှိခြင်းဖြစ်ကြောင်းလေ့လာသိရှိရသည်။^{၁၂} တောင်သူအများစု သိရှိလိုသည်မှာ ဈေးကွက်သတင်းအချက်အလက်ဖြစ်သည်။ app အများစုထက် Facebook သည် ပိုမိုလျင်မြန်သောကြောင့် Facebook နှင့် တယ်လီဖုန်းကိုသာ အားကိုးအားထားပြုကြောင်း သိရှိရသည်။ သို့သော်လည်း ယခု ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကာလ အနေအထားကို အခွင့်အရေးအဖြစ် ပိုမိုစိတ်ချလုံခြုံ၍ မှန်ကန်သောသတင်းများကို သယ်ဆောင်ပေးနိုင်စွမ်းရှိမည့် Mobile app ကို ပိုမိုအသုံးပြုပြီး ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အစိုးရက ကြိုးပမ်းသင့်ပါသည်။ ကျန်းမာရေးတွင် စောစောရှာ app ကို အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းခဲ့သကဲ့သို့ လယ်ယာကဏ္ဍတွင် ပေါ်ထွန်းလာသော သီးခြားစိုက်ပျိုးရေး Agri Mobile app များဖြင့် နှိုးဆော်သင့်ပါသည်။

၁၁ မိမိကောင်းစားရေးအတွက် မိမိအိမ်နီးချင်းအပေါ် ခွကျော်အမြတ်ထုတ်ခြင်း ပြဿနာမျိုးစုံ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးခေတ်အဆက်ဆက်တွင် နိုင်ငံသားအချင်းချင်းလည်း အိမ်ကြက်ချင်းအိုးမဲသုတ်၍ ခွဲထုတ်ကာ လူတန်းစားတိုက်ပွဲ ဖော်လှယ်ခဲ့သည်။ ယင်းအခက်အခဲများကို ကျော်လွှားဖြေရှင်းရန်မှာ နိုင်ငံဦးဆောင်သူများက လူတန်းစားမရွေး သက်ဆိုင်သူအားလုံးကို ‘မိတ်ဖက်’ အသွင် အကျိုးတူပူးပေါင်းရန် စီးပွားရေးရင်ကြားစေရေး နည်းဗျူဟာကိုပင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

၁၂ စာရေးသူ၏ အင်တာဗျူးမှတ်စု - ရန်ကုန်၊ ရှမ်းတောင်

နိုင်ငံရပ်ခြားတွင် သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်သူများသည် ယခုအခါ မိမိနေအိမ် ကျေးလက်သို့ ပြန်ရောက်နေပြီဖြစ်သဖြင့် နည်းပညာအသုံးချ စိုက်ပျိုးရေးကို ၎င်းတို့၏ အားဖြင့် နိုင်ငံတော်က တွန်းအားပေး ဆောင်ရွက်သွားနိုင်ပါသည်။ ပြည်တော်ပြန်များ သည် အနာဂတ်၏ အပြောင်းအလဲအတွက် ကျေးလက်သူရဲကောင်းများ change agents ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

CERP တွင် ကျေးလက်ကဏ္ဍအတွက် အရေးပါမည့် cash-for-work ဝင်ငွေရှိမည့် အလုပ်များအဖြစ် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရေးတိုင်ရာ စီမံကိန်းကို ထည့်သွင်းထားပြီးသားဖြစ်ရာ ကျေးလက်ပြည်သူများ၏ အလုပ်အကိုင်နှင့် လူမှုဘဝ ရပ်တည်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်က စဉ်းစားထားပြီးသား ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသဖြင့် အထူးပင်ဝမ်းသာမိပါသည်။ သို့ရာတွင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ အဆင့်မြင့် စီးပွားရေး ကဏ္ဍများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့သော ပြည်တော်ပြန်များအတွက်မူ ပိုမိုကောင်းမွန် သော cash-for-skill အစီအစဉ်မျိုး ဖန်တီးသင့်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းတို့ အလုပ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသော အဆင့်မြင့်လယ်ယာ စီမံကိန်းများ၊ အကျိုးတူကန်ထရိုက်လယ်ယာ များ၊ ခေတ်မီနည်းပညာအခြေခံ လယ်ယာလုပ်ငန်းများတွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူး သည့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၏ အတွေ့အကြုံများကို ကောင်းမွန်စွာ ရယူသင့်ပါ သည်။

ယခုအချိန်တွင် JICA two steps loan^၃ သည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် စက်မှုလယ်ယာ ကူးပြောင်းရေးအတွက်သာ ထုတ်ချေးသော ချေးငွေဖြစ်နေပြီး လယ် ယာမြေပြုပြင်ခြင်း လုပ်ငန်းများအတွက်လည်း ချေးငွေထုတ်ပေးကြောင်း သိရှိရပါ သည်။ အဆိုပါ ရရှိနိုင်သောချေးငွေများကို flexible loan and medium term loan အဖြစ် ပြောင်းလဲပြီး လိုအပ်သောနေရာများသို့ မှန်မှန်ကန်ကန်၊ မြန်မြန်ဆန်ဆန် ပံ့ပိုး ပေးခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာပြီး ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအတွက် အလုပ်အကိုင်များလည်း ဖန်တီးပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ JICA ၏ မဟာဗျူဟာမှာ လည်းနိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များတွင် ငွေထုတ်ချေးပေးခြင်းဖြင့် ဂျပန်ပြည်တွင်းဘဏ်များ ၏ အခက်အခဲကို ဖြေရှင်းရေးဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်အလွန်ကာလတွင် အရေး ကြီးမည့်ချေးငွေအစီအစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် JICA ၏နဂိုမူလမဟာဗျူဟာသည်

၁၃ <https://pyithu.hluttaw.mm/question-841>

တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်းတလျှောက် ပြတ်တောက်လျက်ရှိသော အဟများကို ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးပေးမည့် တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်းငွေဖြည့်ဆည်းမှု value chain financing ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြီးခဲ့သည့်ကာလအတွင်း လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သည့် အခါ ယင်းအတွေ့အကြုံများ မရှိခဲ့သဖြင့် လုပ်ငန်းတခုချင်း ထုတ်ချေးသည့် SME loan အသေးစား ငွေစုငွေချေးလုပ်ငန်းအဖြစ် ပုံစံမှားဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ထူးခြားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မရရှိခဲ့ပါ။ သို့ဖြစ်၍ နဂိုမူလ အစီအစဉ်နှင့် မိမိ၏ အကောင်အထည်ဖော်မှု အခြေအနေများကို ပြန်လည်သုံးသပ် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

ယခုအချိန်တွင် နိုင်ငံတော်မှချမှတ်ထားသော ကိုဗစ် အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေး အစီအစဉ် (CERP) တွင် မြန်မာ့စီးပွားရေး MEB ဘဏ်နှင့် မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေး MADB ဘဏ်တို့ ပေါင်းစည်းရေးလည်း အမြန်ဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းထားရာ ယင်းဘဏ်နှစ်ခုစလုံး၏ အားသာချက်များဖြစ်သော MEB ၏ စီးပွားရေး အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်ခြေကို စီမံခန့်ခွဲမည့်စွမ်းရည် (economic rate of return) နှင့် MADB ၏ တောင်သူအကျိုးပြု ဖွံ့ဖြိုးမှုကို စီမံခန့်ခွဲမည့်စွမ်းရည် (farmers' centered livelihood) နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်၍ တန်ဖိုးကွင်းဆက်ကြောင်း ငွေဖြည့်ဆည်းမှု (value chain financing) အစီအစဉ်အသစ် တရပ်ကို ဆောင်ရွက်ရန်သင့်လျော်ပါသည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် value chain financing သည် အုပ်စုလိုက်ချေးငွေ group lending ကို ဝိုင်းကြီးချုပ် စနစ်ဖြင့်လည်း ဖော်ထုတ်နိုင်သည်ဖြစ်ရာ ယခုကဲ့သို့ အန္တရာယ်များနှင့် စွန့်စားရမည့်ကာလအတွက် အထူးသင့်လျော်မည့် မဟာဗျူဟာတရပ်လည်း ဖြစ်သောကြောင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရက အထူးအားပေး ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ထိုသို့သော မဟာဗျူဟာ အသစ်တရပ်ဖြင့် မဆောင်ရွက်ပါက ပြည်သူပိုင်လုပ်ငန်းများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော အားမထုတ်လျှင် အလိုအလျောက် ဖြစ်သွားတတ်သည့် default position လမ်းကြောင်းသို့သာ ဦးတည်စေမည် ဖြစ်သည်။ ယခုအခြေအနေအတွက် default လမ်းကြောင်းမှာ MEB ၏ အားနည်းချက်ဖြစ်သော စွန့်စားမှုများကို ရှောင်ရှားပြီး risk-averse, going-by-the-book စာအုပ်ကြီးနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းမည့် အလေ့အထနှင့် MADB ၏ အားနည်းချက်ဖြစ်သော တောင်သူများ၏ အကြွေးကို အလိုလိုက်ဖြေလျှော့ပေးခဲ့သည့် moral hazard အလေ့အထ နှစ်ခုပေါင်း၏ နစ်သထက်နစ်မည့် မြန်မာ့အကြွေးနွံ (indebtedness) အတွင်းသို့ မသက်ဆင်းမိစေရန် အချိန်မီ သတိပေးအကြံပြုအပ်ပါသည်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါနှင့် ပညာရေးမူဝါဒ အပြောင်းအလဲ

သိန်းနိုင်

Photo : File Photo

သိန်းနိုင်သည် ‘ပညာနိုင်ငံတော်’၊ ‘ဖက်ဒရယ်ပညာရေး’၊ ‘မတူကွဲပြားမှုများနှင့် အသွေးအရောင်စုံပညာရေး’နှင့် ‘ဒီမိုကရေစီ စာသင်ခန်းထဲက ကမ္ဘာကြီး (ကလေးတဟိုပြု သင်ခန်းစာများ)’ စာအုပ်တို့ကို ပြုစုရေးသားခဲ့သည်။ ပညာရေးကောလိပ်များ၏ ဆရာအတတ်ပညာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် တိုင်းရင်းသား ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် Education consultant အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာသိန်းနိုင်က မေ ၁၄ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၄ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

ဧပြီလကုန်ပိုင်းအထိ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ ၁၈၀ ကျော်ရဲ့ စာသင်ကျောင်း ၈၅ ရာခိုင်နှုန်း ပိတ်ထားရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အခြေခံပညာကျောင်းသား ၉ ဒသမ ၇ သန်း၊ ကျောင်းပြင်ပ ကလေးငယ် ကိုးသိန်းခွဲ၊ TVET သက်-မွေးပညာရေး သင်တန်းသား ၁၅၇၁၂ ဦး၊ တက္ကသိုလ်၊ ကောလိပ်ကျောင်းသား ၁ ဒသမ ၅ သန်းတို့အပေါ် ကျောင်းပိတ်ထားရသည့်အတွက် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ မကြုံစဖူး ပညာရေးအကျပ်အတည်းကြီး ဖြစ်သည့်အတွက်ကြောင့်လည်း နိုင်ငံအများက ကြံဆကြိုးပမ်းနေကြသည်။ မြန်မာအစိုးရ၏ လက်ရှိကာလ ကြိုးပမ်းနေမှုများကို ဖော်ပြထားပြီး၊ ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ်အတည်းကာလ ပညာရေးမူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အချက်များကိုလည်း အကြံပြုဖော်ပြထားသည်။ အသစ်သော ပုံမှန်အခြေအနေ (new normal) အတွက် ပြင်ဆင်ရေး၊ နယ်ပယ်စုံပူးပေါင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု multi-sector cooperation & coordination ဖြင့် အစပျိုးရေးကိစ္စများ တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ပုံမှန်ကျောင်းဖွင့်ချိန်နဲ့ စာသင်နှစ် တနှစ်တာကို စတင်ရတော့မယ့် အချိန်ကာလ ဟာ သိပ်မဝေးတော့ပါဘူး။ နှစ်စဉ် ဇွန်လ ၁ ရက်ဆိုရင် မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းလုံးမှာ အခြေခံပညာ စာသင်ကျောင်းတွေကို တပြိုင်နက်တည်း ဖွင့်လှစ်ကြတာပါ။ မိုးဦးရာသီ ဇွန်လမိုးဖွဲ့ဖွဲ့မှာ အဖြူအစိမ်းလေးတွေ ကျောင်းစတင်ကြတဲ့ မြင်ကွင်းဟာ အစဉ်အလာ မပျက် နှစ်ကာလများစွာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီ။ နိုင်ငံရေး အကျပ်အတည်းရှိခဲ့တဲ့ ကာလတွေမှာ လည်း ကျောင်းတွေပိတ်ခဲ့ရပေမဲ့ ကျောင်း ပုံမှန်ပြန်ဖွင့်လှစ်နိုင်ဖို့ကို ကြိုးစားခဲ့ကြဖူး ပါတယ်။

အခုတော့ ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ ဘေးဒဏ်ကြောင့် စာသင်ကျောင်းတွေ အချိန်မီ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်နိုင်ဖို့ဆိုတာ မသေချာလှပါဘူး။ စိုးရိမ်နေရဆဲ ကူးစက်မြန် အဆုတ်ရောင်ရောဂါ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးရဲ့အန္တရာယ်ကို မိဘတွေဟာ ကြောက်ရွံ့နေကြရတုန်း ပါ။ ကျောင်းတွေကို ဘယ်တော့ပြန်ဖွင့်နိုင်မှာလဲ၊ ဘယ်လိုပုံစံမျိုးနဲ့ ပြန်ဖွင့်မှာလဲ။ အခြားသော ပညာရေးနည်းလမ်းတွေက ဘာတွေဖြစ်နိုင်မလဲ။ အစိုးရရဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ကာလ ပညာရေးမူဝါဒတွေက ဘာတွေလဲ။

ဧပြီလကုန်ပိုင်းအထိ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ ၁၈၀ ကျော်ရဲ့ စာသင်ကျောင်း ၅၅ ရာခိုင်နှုန်းဟာ ပိတ်ထားရပါတယ်။ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ မတိုင်မီကတည်းက ကမ္ဘာကြီးရဲ့ ပညာရေး အခြေအနေဟာ အကျပ်အတည်းများစွာနဲ့ ရှိနေခဲ့တာပါ။ မူ၊ လယ်၊ ထက် ကျောင်းသား သန်း ၂၅၈ သန်းဟာ စာသင်ခန်းများရဲ့အပြင်ဘက်မှာ ရှိနေခဲ့တယ်။ ပညာရေး အရည် အသွေး နိမ့်ပါးလွန်းတဲ့နိုင်ငံများရဲ့ စာသင်ခန်းတွေထဲက ကလေးများရရှိတဲ့ ပညာရေး ဆိုတာဟာလည်း ၂၀ ရာစု ရှင်သန်မှုအတွက် မဆိုစလောက်သာသာပါလို့လည်း စိုးရိမ် မှုတွေ ရှိခဲ့တယ်။ ဒီလိုအခြေအနေမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဟာ ပညာရေးရလဒ်များ ကို ပိုမိုဆိုးရွားစေမယ့် အန္တရာယ်နဲ့ ရင်ဆိုင်နေရပြီလို့လည်း ဆိုကြပါတယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါနှင့် မြန်မာ့ပညာရေးအပေါ် လက်ငင်းသက်ရောက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ပထမဆုံးလူနာ စတင်တွေ့ရှိခဲ့တဲ့ ၂၀၂၀ပြည့်နှစ် မတ် ၂၃ ရက်နောက်ပိုင်း ရက်အနည်းငယ်အတွင်းမှာပဲ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနက စာသင် ကျောင်း၊ အဆင့်မြင့်ပညာရေး ကောလိပ်၊ တက္ကသိုလ်တွေနဲ့ သက်မွေးပညာကျောင်း တွေအားလုံးကို ပိတ်ထားဖို့ ကြေညာခဲ့ပါတယ်။

အခြေခံပညာရေး ကျောင်းသူကျောင်းသား ၉ ဒသမ ၇ သန်းနဲ့ ကျောင်းပြင်ပ ကလေးငယ် ၉ သိန်းခွဲ၊ TVET သက်မွေးပညာရေး သင်တန်းသား ၁၅,၇၁၂ ဦး၊ အဆင့်မြင့်ပညာက တက္ကသိုလ်၊ ကောလိပ်ကျောင်းသား ၁ ဒသမ ၅ သန်းတို့အပေါ် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် ကျောင်းပိတ်ထားလိုက်ရတဲ့ သက်ရောက်မှုတွေ ရှိနေ ပါပြီ။ ရေတိုသက်ရောက်မှုများနဲ့ ရေရှည်သက်ရောက်မှုတွေအတွက် အစိုးရများနဲ့ မိဘ တွေဟာ မလွဲမသွေ ပြင်ဆင်ရတော့မယ့် ကာလလည်း ဖြစ်တယ်။

ကျောင်းတွေပိတ်ထားလိုက်ရတဲ့ အခြေအနေဆိုးဟာ မကြုံစဖူး ပညာရေး အကျပ်အတည်းကြီးတခု လာဖြစ်တယ်။ ကျန်းမာရေးစနစ်အပေါ် ဝန်ပိလာနေတဲ့ အခြေအနေဆိုးကနေ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အကျပ်အတည်းဆီကို ဦးတည်လာနေတာတွေ ဟာ ပညာရေးအတွက် ရတက်မအေးဖွယ်ရာပါ။ ဒီလို ပညာရေးရှေ့ခံတွေနဲ့ အကျပ် အတည်းကို အခွင့်အလမ်းအဖြစ် ပြောင်းလဲပစ်နိုင်တဲ့ နည်းလမ်းတွေကိုလည်း ရှာဖွေ နေကြပါပြီ။ အစိုးရများဟာ အလျင်အမြန်ပဲ ကိုဗစ်-၁၉ရဲ့ပညာရေးအပေါ်သက်ရောက် မှုကို တန်ပြန်လုပ်ဆောင်နိုင်မှ ဖြစ်မယ်လို့လည်း နိုင်ငံတကာ ပညာရေးအသိုင်းအဝိုင်း မှာ ဆွေးနွေးနေကြပါပြီ။

ကျောင်းတွေ ပိတ်ထားရတဲ့အတွက် ပညာရေးဆိုင်ရာဆုံးရှုံးမှုတွေ ရှိနေပြီ။ ကျောင်းထွက်နှုန်း ပိုပြီး တိုးပွားလာနိုင်ပါတယ်။ ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ ဒီပြဿနာဟာ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာပါ။

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနက ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်တဲ့ စိန် ခေါ်မှုတွေ ဖြေရှင်းဖို့ရာ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်သုံးရပ်ကို တင်ပြထားပါတယ်။ ပထမ ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ်ကတော့ မူလတန်းပြ၊ အလယ်တန်းပြ၊ အထက်တန်းပြ ဆရာ၊ ဆရာမများ အားလုံးအတွက် သင်ရိုးသစ် Grade 4, Grade 7, Grade 10 သင်ကြား- သင်ယူမှု သင်တန်းတွေနဲ့ ပညာရေးကောလိပ်များအတွက် လုပ်ငန်းအကြို ဆရာ အတတ်ပညာသင်တန်းများကို မြန်မာ ဒီဂျစ်တယ်ပညာရေးစနစ် (Myanmar Digital Education Platform-MDEP) ကို တည်ဆောက်မယ်ဆိုပါတယ်။ eLearning အစီ အစဉ် စတင်မယ့်သဘောရှိပါတယ်။ ဒုတိယဦးစားပေးလုပ်ငန်းကတော့ MDEP Plat- form အောက်မှာ အွန်လိုင်းစာကြည့်တိုက် (Free online library) တခု တည်ထောင် မှာပါ။ တတိယ အစီအစဉ်အရကတော့ ‘ကိုဗစ်-၁၉ တုံ့ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည် တည် ဆောက်ရေး အစီအစဉ် (၂၀၂၀-၂၀၂၁)’ COVID-19 Response and Recovery Plan

**အွန်လိုင်း
သင်ကြားရေး-သင်ယူရေးကို
မစတင်နိုင်သေးခင်မှာတောင်မှ
ကလေးများရဲ့အင်တာနက်၊
ကွန်ပျူတာနဲ့ စမတ်ဖုန်းတွေ
အသုံးပြုမှုအပေါ်
နိုင်ငံတကာပညာရေး
အသိုင်းအဝိုင်းက
စိုးရိမ်နေခဲ့တာပါ...**

(2020-2021) ပြုစုထားရှိထားတာကို လေ့လာ တွေ့ရှိရပါတယ်။ ကာလအပိုင်းအခြားနှစ်ခု သတ်မှတ်ပြီး ပညာရေးအဆင့်တိုင်းမှာ ကပ်ရောဂါ ကာလတွင်းနဲ့ အလွန်မှာလည်း အရည်အသွေးမြင့် ပညာရေးကို လက်လှမ်းမီရရှိဖို့ရာ ရည်ရွယ်ထား တယ်။ GPE အကူအညီတချို့နဲ့ ကိုဗစ်ကာလ ပညာ ရေးရန်ပုံငွေကို ဒေါ်လာ ၂၆ သန်းကျော် လျာထား ပါတယ်။ ပုံမှန် အခြေအနေမှာတောင် ပညာ ရေးမှာ အရေအတွက်သာမကဘဲ အရည်အသွေး ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်ချက်တွေ ဒုနဲ့ဒေး ရှိနေခဲ့တဲ့ ပညာ ရေးစနစ်အတွက် မူဝါဒအသစ်၊ ချဉ်းကပ်ပုံအသစ်၊ နည်းလမ်းအသစ်နဲ့အခွင့်အလမ်းသစ်တွေကိုတော့ မဖြစ်မနေ ဖန်တီးဖို့ လိုအပ်နေပါပြီ။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် စတုတ္ထတန်း၊ သတ္တမတန်းနဲ့ ဒသမတန်းတွေကို အွန်လိုင်း၊ အော့ဖ်လိုင်းစနစ်တွေ အသုံးပြုပြီး သင်ကြားသွား မယ်လို့ ခေတ်သစ်သတင်းဌာနရဲ့ ဆက်သွယ် မေးမြန်းချက်မှာ အခြေခံပညာဦးစီးဌာနမှ ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဒေါက်တာတင်မောင်ဝင်းက ပြောပြခဲ့ပါတယ်။ အွန်လိုင်းပညာရေး နည်းလမ်း တွေကို နိုင်ငံတကာ အစိုးရများက အခုလိုကာလ တွေမှာ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ပြောဆိုလာကြပေမဲ့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဖြစ်နိုင်ခြေတွေအတွက် အတော် ကလေး ကြိုးစားလုပ်ဆောင်ရမှာပါ။ ရွေးချယ်စရာ တွေလည်း ရှိနေပါတယ်။ ပညာရေးဆိုင်ရာ လက် လှမ်းမီမှုနဲ့ တရားမျှတမှု ရှုထောင့်က ချဉ်းကပ်သင့် ပါတယ်။

ပညာရေး ခေတ်ပြောင်းသမိုင်း၊ စတုတ္ထ

စက်မှုတော်လှန်ရေး၊ ပညာရေး ၄.၀ education 4.0 မှာ မြန်မာဟာ အများကြီး နောက်ကျနေခဲ့ရတဲ့ နိုင်ငံပါ။ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခွင့် အများကြီး မရရှိခဲ့ပါဘူး။ အခုတလော အပြောများလာတဲ့ အွန်လိုင်းသင်ယူမှုနဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ် ပညာရေးနည်းပညာမှာ တန်းတူ ရည်တူ လိုက်ပါဖို့ရာ အပူတပြင်း ပြင်ဆင်ခွင့်ပါပဲ။ digital natives ဒစ်ဂျစ်တယ် နိုင်ငံသားလို့ တင်စားထားတဲ့ မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာ ကျောင်းသားလူငယ်များရဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ် စိတ်ပါဝင်စားမှုနဲ့ စိတ်အားထက်သန်မှုတွေဟာ အွန်လိုင်းပညာရေး အကန့်အသတ်နဲ့ အောင်မြင်မှု ရရှိနိုင်ပါတယ်။ မွေးဖွားလာတာနဲ့ ကွန်ပျူတာ၊ ဖုန်း၊ တတ်လက်တွေနဲ့ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေကြပြီ။ မြန်မာ ကျောင်းဆရာမတွေထက် (ဒစ်ဂျစ် တယ် နည်းပညာ) ပိုတတ်နေတဲ့ ကလေးတွေ ရှိနေနိုင်ပါတယ်။

အင်တာနေရှင်နယ်ကျောင်း အနည်းစုသာလျှင် ရက်သတ္တပတ် အနည်းငယ် အတွင်းမှာ အွန်လိုင်းသင်ကြားမှုကို စတင် နိုင်ပါတယ်။ အသားမကျသေးတဲ့ အခြေ အနေမှာ အခက်အခဲတွေ အများကြီး ကြုံနေကြရပါတယ်။ ကျောင်းများရဲ့ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ နစ်နာမှု၊ ကလေးများရဲ့ ပညာရေးဆိုင်ရာ နစ်နာမှုတွေကို လျော့ပါးစေပြီး အမှန်တကယ် အွန်လိုင်းသင်ယူမှု ဖြစ်ထွန်းစေဖို့ရာကလည်း စိန်ခေါ်မှုတွေ အများကြီး ရှိနေဆဲပါ။ သေချာတာကတော့ မြန်မာကျောင်းသားတိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှု ကြီးကြီးမားမား ရှိနေတာပါ။ ကျောင်းသားရဲ့ ပညာရေးဟာ နစ်နာနေတာပါ။ အင်တာ နေရှင်နယ်ကျောင်း၊ ပုဂ္ဂလိကျောင်း၊ အစိုးရကျောင်း၊ တိုင်းရင်းသားကျောင်းတွေ လုံးဝ ပိတ်ပစ်လိုက်ရတဲ့ အခြေအနေမျိုးကလည်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရာပါပဲ။

တက္ကသိုလ်တွေကလည်း တန်းလန်းနဲ့ ရပ်လိုက်ရတယ်။ ပထမနှစ်ဝက်၊ နောက် ဆုံး ၂ ရက်အလိုမှာ Stay Home ကြောင့် အရေးပေါ်ရပ်လိုက်ရပါတယ်။ ဘာသာရပ်တွေ ဖြေဆိုဖို့ရာ ကျန်နေသေးတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပုံမှန်ပြန်ဖွင့်နိုင်တယ် ဆိုရင်တော့ ဒုတိယ နှစ်ဝက်မှာ စစ်ဆေးလို့ ရနိုင်ပါသေးတယ်။ သို့ပေတဲ့ သိပ်မသေချာလှပါဘူး။ အားလုံးကို အတန်းအောင်ပေးလိုက်ဖို့ကိုလည်း အငြင်းပွားဖွယ်ရာ တိုက်တွန်းပြောဆိုမှုတွေ ရှိနေ တယ်။ စဉ်းစားစရာပါ။

စာသင်နှစ် နောက်ကျရတဲ့ ဆိုးကျိုးတွေကို စတင်စဉ်းစားရပါမယ်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှာ ကျောင်းတွေ ပိတ်လိုက်ရတဲ့အတွက် လက်ရှိလုပ်ငန်းခွင် ဝင်နေကြတဲ့ မျိုးဆက်တွေဟာ ပညာရေးနဲ့ အလုပ်အကိုင်တွေမှာ တဦးချင်းအနေနဲ့ဖြစ်စေ နစ်နာခဲ့ ရဖူးပါတယ်။ အရည်အသွေးပြဿနာဟာ အဲဒီကာလများကတည်းက စတင်နေခဲ့ပါပြီ။

၂၀၂၀ ဝန်းကျင်ကာလဟာ အမျိုးသားပညာရေး မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း (၂၀၁၆-၂၀၂၁) NESP ငါးနှစ်တာကာလ နိဂုံးပိုင်းပါ။ ပညာရေးလက်လှမ်းမီမှုနဲ့ အရည်အသွေး မြှင့်တင်နိုင်မှုကို ကျားကုတ်ကျားခဲ ရုန်းကန် ကြိုးစားနေရဆဲ။

ပညာရေးမှာ ‘စီငါးလုံး’ 5Cs ကို အသက်သွင်းပုံဖော်ဖို့ ၁၂ တန်းပညာရေး သင်ရိုး သစ်များနဲ့အတူ အားယူနေဆဲအချိန်လို့လည်း ပြောနိုင်ပါတယ်။ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ တတ်မှု၊ အတွေးအခေါ်မျှဝေမှု (Communication)၊ အကျိုးတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် တတ်မှု (Collaboration)၊ ဆန်းစစ်ဝေဖန် စဉ်းစားတတ်မှု (Critical Thinking)၊ ဆန်းသစ် ဖန်တီးတတ်မှု (Creativity)၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု (Citizenship)ဆိုတဲ့ ‘စီငါးလုံး’ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဟာ education 4.0 နဲ့ ဆက်စပ်လို့ မရှိမဖြစ် ၂၁ ရာစု အရည်အသွေးတွေပါပဲ။ ပညာရေးစိတ်ပညာက ထောက်ပြထားတဲ့ ပညာရှင် Benjamin Samuel Bloom ရဲ့ အဆိုပြုချက်ဖြစ်တဲ့ Bloom taxonomy အရ အတန်းစဉ်မှာ အချက်အလက်များကို မှတ်မိတာထက် သာလွန်တဲ့အဆင့်များဆီ ရောက်ရှိအောင် သင်ကြားဖို့ အားထုတ်ကြိုး ပမ်းနေကြတာကိုလည်း လေ့လာမိပါတယ်။ သင်ယူမှုရဲ့အနိမ့်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်တဲ့ အချက် အလက်ကိုမှတ်မိခြင်း (remember) ကနေ နားလည်အောင် (understand)၊ အသုံးချ နိုင်အောင်၊ (apply) စိစစ်လေ့လာတတ်အောင် (analyze) သုံးသပ်အကဲဖြတ်တတ် အောင် (evaluate) ကိုယ်ပိုင် ဖန်တီးတီထွင်တတ်အောင် (create) ဆိုတဲ့ အဆင့် ခြောက်ဆင့်နဲ့ မူ-လယ်-ထက် သင်ရိုးကို ပြင်ဆင်ထားပြီးပြီ။ ပညာရည်တိုးတက်မှုကို စစ်ဆေးမှုမှာ အလွတ်ကျက်မှတ်ပြီး တပွဲထိုး စာမေးပွဲစနစ်ကို စဉ်ဆက်မပြတ် အကဲ ဖြတ်စစ်ဆေးတဲ့ စနစ်နဲ့ ပြောင်းလဲဖို့ရာလည်း စီစဉ်ထားကြပြီ။

သင်ယူမှုဆိုင်ရာ နစ်နာသူတို့အတွက် ကုစားနည်းလမ်းများကိုလည်း စာသင်ခန်း တွင်း ဆရာ၊ ဆရာမများ ကိုယ်တိုင်က ဖော်ထုတ်နိုင်ဖို့ ပြင်ဆင်ပေးနေတဲ့ ကာလလည်း ဖြစ်တယ်။ ရက်တို၊ ရက်ရှည် သင်တန်းပေါင်းများစွာနဲ့ ဆရာ၊ ဆရာမများကို မွမ်းမံလျက် ရှိတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် နာလန်ထ မြန်မာ့ပညာရေးဟာ တိုးတက်မှု ရပ်တန့်၊ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာ သွားမှာကိုတော့ အားလုံးက စိတ်ပူနေကြတယ်။ ပွင့် လင်းစ ဒီမိုကရက်တစ် လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ အထူးလိုအပ်တဲ့ ပညာရေးဆိုင်ရာ ငြင်းခုံ ဆွေးနွေးမှုများဟာလည်း အရှိန်ရစ ဖြစ်တယ်။ UNESCO အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနဲ့လည်း စနစ်သစ် ပညာရေးကို ပျိုးထောင်နေချိန်မှာ မလိုလားအပ်တဲ့ ကပ်ရောဂါဘေးဆိုးဟာ ရောက်ရှိလာခဲ့ပြီ။

ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ်အတည်းကာလ ပညာရေးမူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်များ

ပညာရေးဆိုင်ရာ (ပုံမှန်) အခြေအနေအသစ်တခု new normal ကို ဖန်တီးပေးဖို့ရာ အပူတပြင်း လိုအပ်နေပြီ။ ကျောင်းတွေ (ပုံမှန်) မဖွင့်နိုင်ဖို့ အခြေအနေက ပိုများနေပါတယ်။ မိဘတွေရဲ့ စိုးရိမ်စိတ်နဲ့အတူ စာသင်ရက်တွေ အများကြီး လျော့နည်းသွားနိုင်ပါတယ်။ စာသင်ချိန် နည်းနေတော့မှာပါ။ ပုံမှန် မဖွင့်နိုင်ရင် အခြားနည်းလမ်းတွေက ဘာတွေ ဖြစ်မလဲ။ အခြားနိုင်ငံများနည်းတူ အွန်လိုင်းအတွက် အဆင်သင့်မဖြစ်သေးတဲ့ အတွက် မြန်မာ့ပညာရေး အခြေခံအဆင့်မှာကော၊ အဆင့်မြင့်ပညာရေး အဆင့်တွေမှာပါ ရပ်တန့်နေခဲ့ရပါပြီ။ အွန်လိုင်းသင်ကြားရေး-သင်ယူရေးကို မစတင်နိုင်သေးခင်မှာ တောင်မှ ကလေးများရဲ့ အင်တာနက်၊ ကွန်ပျူတာနဲ့ စမတ်ဖုန်းတွေ အသုံးပြုမှုအပေါ် နိုင်ငံတကာပညာရေး အသိုင်းအဝိုင်းက စိုးရိမ်နေခဲ့တာပါ။ digital distraction ပညာရေးမှာ ဒစ်ဂျစ်တယ် အနှောင့်အယှက်လို့တောင် ပြောဆိုကြပြီး ဥပဒေနဲ့ ကာကွယ်ထားခဲ့ကြတယ်။ အခုတော့ မူလတန်းကစလို့ သုံးကြရမယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ အလွန်ကာလမှာ မြန်မာ့ပညာရေးဟာ ဒစ်ဂျစ်တယ်စွမ်းရည်တွေကနေတဆင့် ပိုပြီး တိုးတက်ကောင်းမွန်တဲ့ အခွင့်အရေးတွေကို မျှမျှတတ ရရှိလာနိုင်ဖွယ်ရာလည်း ရှိနေပါတယ်။ ကူညီပံ့ပိုးမှုများသာ ရရှိမယ်ဆိုရင် မျိုးဆက်များ အနေနဲ့လည်း အမီလိုက်ပါနိုင်ကြမယ်လို့ မျှော်လင့်ရပါတယ်။

အထူးသဖြင့် ဒီ ခေတ်ပေါ် အွန်လိုင်း ဒစ်ဂျစ်တယ်ကိရိယာများဟာ ပညာရေးရဲ့ မိတ်ဆွေ၊ ကလေးသူငယ်များရဲ့ စစ်မှန်တဲ့ သင်ထောက်ကူတွေဖြစ်လာဖို့ရာ အထူးကြပ်မတ်မှု online learning management system ကို တည်ဆောက်ရပါမယ်။ smart classroom၊ ဗာကျူရယ်စာသင်ခန်း စည်းမျဉ်းတွေ ချမှတ်ရပါမယ်။ စည်းကမ်းနည်းလမ်းတကျ ကူညီပံ့ပိုးမှုတွေ၊ ထိန်းကျောင်းမှုတွေနဲ့ ဗာကျူရယ်သင်ယူမှုနဲ့အကျွမ်းဝင်မှု အွန်လိုင်းသင်ယူမှု စိတ်ပညာကို အသုံးပြုနိုင်မှုတွေက ကလေးတိုင်းဟာ သင်ခန်းစာအပေါ်မှာ အချိန်နဲ့တပြေးညီ အမှန်တကယ် ပါဝင်လေ့လာမှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ အွန်လိုင်းပညာရေး၊ ဗာကျူရယ်သင်ကြား-သင်ယူမှုကို လုပ်တဲ့ ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိပါတယ်။ ဆရာနဲ့ကျောင်းသား ပိုပြီးတော့ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးနိုင်တဲ့၊ interactive ဖြစ်တဲ့၊ ကြိုတင်ရိုက်ကူးထားတဲ့ သင်ခန်းစာ ဗီဒီယိုဖိုင်တွေကို လေ့လာနိုင်တာပါ။ အွန်လိုင်းပညာရေး မူဝါဒအသစ်တွေကို ရေးဆွဲနိုင်ပါတယ်။ နယ်အားလုံး၊ ကျေးရွာအားလုံးက

ကျေးရွာလူထု
(ကွန်မြူနတီ)
ဗဟိုပြု ပညာရေးစနစ်၊
ဒေသန္တရပညာရေးစနစ်တို့ကို
စမ်းသပ်ကျင့်သုံးရင်း
decentralization
ဗဟိုဦးစီးချုပ်ကိုင်မှုကို
တဖြည်းဖြည်း
ဖြေလျှော့လာနိုင်ပါမယ်...

အွန်လိုင်းပညာရေးနဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ် သင်ယူလေ့လာမှုကို အားလုံး တပြေးညီ လက်လှမ်းမီမှာတော့လည်း မဟုတ်ပါဘူး။ အဲဒီအတွက် အခြားသော သင်ကြားရေး နည်းလမ်းများစွာကို အသုံးပြုနိုင်ပါတယ်။

အရည်အသွေးပိုင်းမှာ မအောင်မြင်သေးတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ အဝေးသင်ပညာရေးကို နည်းမှန်လမ်းမှန်နဲ့ ပြန်လည် ဆန်းသစ်နိုင်ပါတယ်။ ထိုင်းအပါအဝင် အိမ်နီးချင်း အာဆီယံနိုင်ငံများရဲ့ အောင်မြင်ခဲ့ဖူးတဲ့ အဝေးသင် ပညာရေးစနစ်များကို အတုယူ ရမှာပါ။

ကျောင်းပညာရေးနဲ့ ပတ်သက်လာရင် ပညာသင်ကြားရေး မရပ်တန့်စေဖို့ရာ ရွေးချယ်စရာများစားစားတော့လည်း မရှိပါဘူး။ ငယ်ရွယ်တဲ့ အတန်းတွေအတွက်တော့ မိဘ၊ ရပ်ရွာနဲ့ စာသင်ကျောင်းတွေ ပူးပေါင်းပြီး Home-schooling လို့ခေါ်တဲ့ ‘အိမ်မှာနေပြီး ကျောင်းစာ သင်ယူလေ့လာခြင်း’ အစီအစဉ်ကိုလည်း ပညာရေးဌာနများက ကူညီပေးသင့်ပါတယ်။ အသိအမှတ်ပြုပေးနိုင်မယ့် မူဝါဒများ ချမှတ်ရမှာပါ။ မိဘများနဲ့ ရပ်ရွာက ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်တဲ့ ‘အိမ်မှ ကျောင်း စာသင်ယူမှု’ မျိုးဟာ ပညာရေး ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို လျှော့ချနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါမယ်။

မိဘ၊ ရပ်ရွာ၊ စာသင်ကျောင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတွေ၊ CSOs တွေ၊ တိုင်းရင်းသားပညာရေးအဖွဲ့အစည်းတွေ ပူးပေါင်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်မယ့် ဆိုရင်တော့ (ကိုဗစ်-၁၉ စိတ်ချရတဲ့အခါ) အချိန်ပိုင်း၊ နာရီပိုင်း ကန့်သတ်ချက်နဲ့ ကျောင်းဖွင့်လှစ်ပြီး

အတန်းစဉ် မနစ်နာအောင် ကြိုးစားနိုင်ကြပါမယ်။ ပုဂ္ဂလိကနဲ့ အစိုးရပညာရေးဌာနတို့ ဖက်စပ်ဆောင်ရွက်ပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ကာလ ပညာရေးကို မြှင့်တင်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီ အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး မူဝါဒတွေ၊ အညွှန်းဘောင်တွေ ချမှတ်ရပါမယ်။ အထူးသဖြင့် တကိုယ်ရေသန့်ရှင်းမှု အလေ့အထသစ်ကို ပျိုးထောင်ပေးရပါမယ်။ mask မတ်တပ်လို့ ခပ်ခွာခွာနေထိုင်ပြီး စာသင်ကြားနိုင်ဖို့ရာ စီစဉ်တဲ့အခါ ကျန်းမာရေး ဌာနများနဲ့ ရပ်ရွာရဲ့အကူအညီ လိုအပ်ပါမယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ကင်းစင်တာ သေချာတဲ့ နယ်မြေများနဲ့ ကျေးရွာတွေကနေ ကျောင်းတွေစတင်ဖွင့်လှစ်နိုင်ပါလိမ့်မယ်။ တနိုင်ငံလုံးတပြေးညီကျောင်းဖွင့်ဖို့အတွက် အခက်အခဲ ရှိနေနိုင်ပါတယ်။ ပညာရေးမှာ ဗဟိုဦးစီးချုပ်ကိုင်မှု တင်းကျပ်နေဆဲ အခြေအနေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့ရာ အခွင့်အလမ်းတရပ်အနေနဲ့ ရှုမြင်သင့်ပါတယ်။ ကျေးရွာလူထု (ကွန်မြူနတီ) ဗဟိုပြု ပညာရေးစနစ်၊ ဒေသန္တရ ပညာရေးစနစ်တို့ကို စမ်းသပ်ကျင့်သုံးရင်း decentralization ဗဟိုဦးစီးချုပ်ကိုင်မှုကို တဖြည်းဖြည်း ဖြေ လျော့လာနိုင်ပါမယ်။ လိုအပ်နေတဲ့ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပညာရေးစနစ်တရပ်ကို ပျိုးထောင်ဖို့အတွက်လည်း လိုအပ်နေတဲ့မူဝါဒများ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးနိုင်မယ့် အခွင့်အရေးပါ။

ဘာသာရပ်အလိုက် သင်ကြားမှုပုံစံများမှာလည်း တူညီနိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ အခြေခံပညာ သင်ရိုးသစ်မှာ ပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့ သင်ရိုးဝင်နယ်ပယ် ၁၀ ဘာသာရဲ့ သင်ခန်းစာ အားလုံးကို လတ်တလောမှာ သင်ကြားဖို့ရာ မလွယ်ကူလှပါဘူး။ အဲဒီ အတွက် သင်ခန်းစာတွေကို ရွေးချယ်ရပါမယ်။ အတန်းစဉ် တက်လှမ်းနိုင်မယ့် သင်ရိုး ရွေးချယ်မှုမှာ ဘာသာစကား၊ သင်္ချာနဲ့ လူမှုဆက်ဆံရေးစွမ်းရည်တွေကို ပထမ ဦးစားပေးအနေနဲ့ သင်ရိုးကို ပြင်ဆင်သင့်ပါတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကာလ သင်ရိုးမူဝါဒနဲ့ စစ်ဆေးမှုစနစ်တို့ ထားရှိဖို့ လိုလာပါတယ်။

သင်ရိုးသစ်အတွက် ဆရာအတတ်သင် ပညာရေး၊ သင်ရိုးသစ် သင်ကြားမှု သင်တန်းအတွက် ပြင်ဆင်နေပေမဲ့လည်း ကျောင်းဆရာ၊ ဆရာမ ရာခိုင်နှုန်း အတော်များများဟာ အွန်လိုင်းသင်ယူမှုအတွက် အကူအညီ အများကြီး လိုအပ် ပါတယ်။ ဒစ်ဂျစ်တယ် ကိရိယာတွေ၊ အွန်လိုင်း လက်လှမ်းမီမှုတွေ၊ အင်တာနက် ဖုန်း ဘေလ် အကူအညီ လိုအပ်ပါတယ်။ ချက်ချင်း သင်ယူနိုင်တဲ့ အွန်လိုင်းပညာရေး အခွင့်အရေးနဲ့အတူ ခေတ်ဟောင်းက အဝေးသင်ကြားမှု နည်းလမ်းတွေကို ဆန်းသစ်

ပြီး အသုံးချခြင်းဟာ ကပ်ရောဂါကာလ အတွင်းမှာရော၊ ကပ်အလွန်ကာလအတွက် မှာပါ ပညာရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုကို ကျင့်သုံးရာ ရောက်ပါလိမ့်မယ်။ ဘယ်နယ်မြေ ကဖြစ်ဖြစ် ရွာကျောင်းတကျောင်းမှ မကျန်ရစ်စေရအောင် မူဝါဒအရ ကာကွယ်စီမံ ပေးရမှာပါ။ ဖုန်းလိုင်း၊ အင်တာနက် မရရှိတဲ့၊ အပိတ်ခံထားရတဲ့ နယ်မြေများအတွက် ပညာရေး မနစ်နာစေမယ့် အစီအမံနဲ့ ကြားကာလ မူဝါဒများကိုလည်း ထားရှိသင့်ပါတယ်။ ပညာရေးအင်တာနက် ဝန်ဆောင်မှုတွေကို (နယ်မြေ မခွဲခြားဘဲ) အခမဲ့ ရရှိအောင် စီမံရမှာပါ။ ထိခိုက်နစ်နာလွယ်တဲ့ ကျောင်းသားများအတွက် သင်ယူမှု ခြားနားချက်၊ နစ်နာချက်တွေကို လျော့ပါးသက်သာအောင် ကူညီပေးဖို့ လိုအပ်ပါမယ်။ အရေးပေါ်ကာလ ပညာရေး မူဝါဒများနဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်များဟာ လူမှုတရားမျှတမှု ရှုထောင့်ကနေ ချဉ်းကပ်သင့်ပါတယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ တိုက်ဖျက်ရေး၊ ကျန်းမာရေး အသိမြင့်လူ့အဖွဲ့အစည်း ထူထောင်ရေးနဲ့ ကျောင်းပညာရေး အဆက်မပြတ်စေရေးတို့ဟာ နယ်ပယ်စုံပူးပေါင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု multi-sector cooperation & coordination နဲ့ စတင်သင့်ပါတယ်။ သမားရိုးကျ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနနဲ့ စာသင်ကျောင်းများရဲ့ပုံမှန် ဝန်တာထက်ကို များစွာကျော်လွန်တဲ့ အရေးပေါ်ကာလ မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များနဲ့ အထူးအကူအညီ လိုအပ်နေတာ အသေအချာပါပဲ။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉၊ မြန်မာ့လေကြောင်းကဏ္ဍနှင့် ပြန်လည်နာလန်ထူရာလမ်း

အောင်စိုးမိုး

Photo : File Photo

အောင်စိုးမိုးသည် ဂျာကာတာရှိ အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး (လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးဌာန) မှ အကြီးတန်းအရာရှိ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အထိ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန၌ အမှုဆောင်အင်ဂျင်နီယာချုပ်နှင့် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးရေးအရာရှိတာဝန် ယူခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးကွန်ရက် Myanmar Public Administration Network (MPAN) ၏ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင် အဖွဲ့ဝင်တဦး ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာအောင်စိုးမိုးက မေ ၁၆ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၆ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။ ယခု ဆောင်းပါးတွင် ပါဝင်သော အချက်များသည် စာရေးသူ၏ အမြင်သာဖြစ်ပြီး ၎င်း တာဝန်ယူလုပ်ကိုင်နေသည့် အဖွဲ့အစည်း၏မူဝါဒကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြခြင်း မဟုတ်ပါ။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့်အတူ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးကဏ္ဍ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုရှိပုံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လေကြောင်း ပို့ဆောင်ရေးကဏ္ဍ အရေးပါပုံကို တင်ပြထားသည်။ ပြီးခဲ့သောကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ခရီးသည်များ၊ လေကြောင်းလိုင်းများ၊ ခရီးစဉ်များ တိုးတက်လာနေခဲ့ပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အလည်လာသူ ခရီးသည်များ၏ စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၈၁၈ ဒသမ ၇ သန်း ရှိသည်။ ထို့နောက် လုံးဝမျှော်လင့်မထားသော စိန်ခေါ်မှုကြီးကြုံခဲ့ရပြီး လေကြောင်း ကဏ္ဍနှင့် နောက်ပိုင်းတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းအပေါ်တွင်ပါ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာလေဆိပ်သုံးခုသို့ ခရီးသည်ဝင်ရောက်မှုသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ၃၆ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် အကန့်အသတ်ဖြင့် ကုန် တင်လေယာဉ်များ၊ ကယ်ဆယ်ရေးလေယာဉ်များ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် အထူးလေယာဉ်များ ပျံသန်းနေဆဲဖြစ်သော်လည်း အနာဂတ်တွင် ကူးစက်ဘေး လျော့နည်းစေရေးနှင့် စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ ခရီးသွားနိုင်ကြရေးအတွက် ချိန်ညှိ၍ အထိ ရောက်ဆုံးဆောင်ရွက်ရန် အကြံပြုထားသည်။

အယ်ဒီတာ

မြန်မာနိုင်ငံ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးကဏ္ဍအပေါ် လျှပ်တပြက်အမြင်

မြန်မာနိုင်ငံ၏လေကြောင်းကဏ္ဍသည် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေသည်။ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးအပေါ် အဓိက မှီခိုနေရသောကဏ္ဍမှာ တိုးရစ် ခရီးသွားလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ခရီးသွားကဏ္ဍကို မြှင့်တင် ပေးခြင်းဖြင့် လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးသည် နိုင်ငံ၏ စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လည်း မောင်းနှင်အားတခု ဖြစ်စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် (နိုင်ငံတကာ) ခရီးသည်ပမာဏမှာ အစဉ်သဖြင့် တိုးတက်လာ နေသည်။ လေကြောင်းလိုင်းများ ပိုမိုလာပြီး ခရီးစဉ်များလည်း တိုးချဲ့လာနေသည်။ အောက်ပါဇယားတွင် ရန်ကုန်၊ မန္တလေးနှင့် နေပြည်တော်ရှိ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လေဆိပ်သုံးခုရှိ ဒေတာအချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

(ဇယား-၁)°					
နှစ် (နိုင်ငံတကာ ခရီးသည်များသာ)	၂၀၁၅	၂၀၁၆	၂၀၁၇	၂၀၁၈	၂၀၁၉
လေကြောင်းလိုင်း	၂၉	၃၂	၃၂	၃၂	၄၀
ခရီးစဉ်များ	၂၄	၂၈	၃၀	၃၈	၅၇
ဦးတည်ရာနေရာများ	၁၈	၂၁	၂၃	၂၈	၃၅
ခရီးသည်အရေအတွက်	၃,၄၃၄,၁၈၅	၄,၀၃၂,၅၁၁	၄,၃၈၁,၀၇၄	၄,၄၆၇,၂၃၉	၅,၅၃၉,၈၆၅

အလားတူပင် နိုင်ငံတကာ ဧည့်ခရီးသွား အရေအတွက်မှာလည်း တိုးတက်လာခဲ့ သည်။ နိုင်ငံတကာဧည့်သည်များမှ စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်မှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အမေရိ ကန်ဒေါ်လာ ၂၈၁၈ ဒသမ ၇ သန်း ရှိသည်။^၂ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အကြီးအကျယ် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်မှာ သံသ ယရှိစရာ မရှိပေ။

၁ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန (DCA) ၏ စာရင်းအချက်အလက်များ
 ၂ <https://tourism.gov.mm/wp-content/uploads/2020/05/Myanmar-Tourism-Statistics-2019-1.pdf>

(ဇယား-၂)²

	၂၀၁၇	၂၀၁၈	၂၀၁၉
နိုင်ငံတကာလေဆိပ်ဝင်ပေါက်များမှ လာရောက်သော နိုင်ငံခြားဧည့်သည် အရေအတွက်	၁,၃၁၄,၀၆၆	၁,၃၃၅,၇၁၄	၁,၇၉၃,၅၃၅

COVID-19 ကူးစက်ကပ်ရောဂါသည် လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ကဏ္ဍအတွက် လုံးဝမျှော်လင့်မထားသော စိန်ခေါ်မှုကြီးဖြစ်စေခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်း အပေါ်တွင်ပါ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လေကြောင်းလုပ်ငန်းများဖြစ်သော အထူးသဖြင့် မြန်မာအမျိုးသားလေကြောင်း (MNA) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မြန်မာ့လေကြောင်း (MAI) တို့က COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ တုံ့ပြန်တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် နည်းလမ်းစုံဖြင့် အထောက်အကူပြုပေးခဲ့သည်။ ဥပမာ အားဖြင့် မကြာခဏဆိုသလို လေယာဉ်များပျံသန်းပြီး ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး လမ်းကြောင်း ပွင့်နေစေရေးအတွက်၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် ဒေသတွင်း ထောက်ပံ့လမ်းကြောင်းများ အထောက်အကူ ဖြစ်စေရေးအတွက်၊ ကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းတွင် မရှိမဖြစ် လိုအပ်နေသော နှာခေါင်းစည်းများ၊ ဓာတ်ခွဲခန်းသုံး ဆေးနှင့် ဓာတုပစ္စည်းများ၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းကရိယာများ၊ အသက်ကယ်ကုသရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ပို့ဆောင်ပေးခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရပ်ခြားရှိ မြန်မာနိုင်ငံသားများ အိမ်ပြန်နိုင်ရေး အတွက်လည်း ပျံသန်းပေးခဲ့သည်။

လက်ရှိပြဿနာ

COVID-19 ကူးစက်ကပ်ရောဂါ၏ ထိခိုက်မှုမှာ ကြီးမားလှသည်။ ယနေ့တွင် မိမိတို့ အနေဖြင့် ခရီးသည်တင် လေကြောင်းသမိုင်းတလျှောက် မကြုံစဖူး စိန်ခေါ်မှုကြီးကို ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ မရေမတွက်နိုင်သော လေကြောင်းခရီးသွားလာမှုပြဿနာများ အပြင် နောက်ထပ်ထွက်ပေါ်လာသော ပြဿနာများကိုလည်း ဖြေရှင်းနိုင်ရန် နည်းလမ်းများ ရှာကြံနေကြရသည်။ ကူးစက်ဘေးပြီးနောက် ‘အသစ်သော အခြေအနေ’ (new normal) တွင် လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်သော

၃ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဝန်ကြီးဌာန၏ စာရင်းအချက်အလက်များ

နိုင်ငံတကာညွှန်ညွှန်များမှ
 စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်မှာ
 ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်
 ဒေါ်လာ ၂၈၁၈ ဒသမ ၇ သန်း
 ရှိသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကြောင့်
 မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားဖွံ့ဖြိုး
 တိုးတက်မှုအတွက် အကြီးအကျယ်
 အထောက်အကူဖြစ်စေသည်မှာ
 သံသယရှိစရာ မရှိပေ...

နည်းလမ်းများအားလုံးကိုလည်း မိမိတို့ ကြံဆနေ
 ကြရသည်။

နိုင်ငံအများက သူတို့၏လေဆိပ်များကို သူတို့
 နိုင်ငံသားများအတွက်မှအပ ပိတ်ထားခဲ့ကြသည်။
 လေကြောင်းခရီးသွားလာမှုကို တင်းကျပ်စွာ ထိန်း
 ချုပ်ဆောင်ရွက်နေပြီး လူများကိုလည်း အိမ်တွင်
 နေကြရန်သာ တိုက်တွန်းခဲ့ကြသည်။ အလားတူပင်
 မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ဗိုင်းရပ်စ်ပိုး ကူးစက်ပြန့်ပွား
 မှု ထိန်းချုပ်နိုင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ချက်အမျိုး
 မျိုးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် ဆောင်
 ရွက်ရသော လုပ်ငန်းများအတွက် တန်ဖိုးကြီးလှပါ
 သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာလေဆိပ် သုံးခု
 သို့ ခရီးသည်ဝင်ရောက်မှုသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်
 ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ၃၆ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့
 သည်။^၇ ရောဂါကူးစက်မှုကြောင့် လေကြောင်းသွား
 လာမှုများ ရပ်တန့်အပြီး ယခင်လ ကိန်းဂဏန်း
 များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်းဖြစ်သည်။

လေကြောင်းလိုင်း ၂၉၀ ပါဝင်သော ကမ္ဘာ
 တခုလုံးတွင် လေကြောင်းပျံသန်းမှု ၈၂ ရာခိုင်နှုန်း
 ကို ကိုယ်စားပြုထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ
 လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (IATA) က
 COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးကြောင့် နိုင်ငံများ
 အပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုကို လေ့လာခဲ့ရာ
 တဖက်စာမျက်နှာတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဇယား
 အတိုင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည်။

၄ (လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး DCA) မှ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးနေဝင်း၏ ဖြေကြားမှု

(ဇယား-၃)^၁

နိုင်ငံ	ခရီးသည်တောင်းဆိုမှု % အပြောင်းအလဲ (၂၀၂၀ နှင့် ၂၀၁၉)	ဘဏ္ဍာဝင်ငွေအပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှု (အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း၊ ၂၀၂၀ နှင့် ၂၀၁၉)	GDP အပေါ်ထိခိုက် သက်ရောက်မှု အလားအလာ (အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း၊ ၂၀၂၀ နှင့် ၂၀၁၉)
ဘရူနိုင်း	-၃၈ %	-၈၉	-၃၅၂
ကမ္ဘောဒီးယား	-၃၄ %	-၆၇၇	-၁,၅၉၅
အင်ဒိုနီးရှား	-၃၇ %	-၆,၄၃၃	-၈,၉၉၉
လာအို	-၃၉ %	-၁၇၁	မရရှိ
မလေးရှား	-၃၉ %	-၃,၃၁၇	-၃,၇၉၉
မြန်မာ	-၃၆ %	-၅၄၀	-၆၈၅
ဖိလစ်ပိုင်	-၃၆ %	-၃,၅၀၇	-၃,၇၄၇
ထိုင်းနိုင်ငံ	-၄၀ %	-၆,၅၁၆	-၂၅,၁၁၈
ဗီယက်နမ်	-၃၄ %	-၃,၄၀၄	-၄,၂၈၂

ဤသို့ အရေးကြုံရသည့် အခြေအနေတွင် စီးပွားရေးအရ ကျဆင်းမှုမှာလည်း မရှောင်လွှဲနိုင်ပါ။ သို့သော်လည်း အစိုးရအများက COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးကြောင့် ပိတ်ဆို့ တင်းကျပ်ထားမှုများကို များမကြာမီကာလတွင် ပြန်လည်လျှော့ချပေးရန် စဉ်းစားနေကြသည်။ လေကြောင်းပျံသန်းမှု အပါအဝင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တဖြည်းဖြည်းချင်း ပြန်လည် သက်ဝင်လာကြတော့မည် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနှင့် ပြည်ပသို့ လေကြောင်းပျံသန်းမှုများ ပြန်လည်စတင်နိုင်ကြမည်ဖြစ်ရာ၊ တဖက်တွင် လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ဝန်ထမ်းများနှင့် ခရီးသည်များ၏ ကျန်းမာရေးအတွက် ကာကွယ်မှုပေးရန်မှာလည်း အထူးအရေးကြီးပါသည်။

နိုင်ငံအဆင့်

နိုင်ငံအဆင့်တွင် Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) ကာကွယ်၊ ထိန်းချုပ်၊ ကုသရေး အမျိုးသားအဆင့်ဗဟိုကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ကူးစက်ဘေးကြောင့်

**COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးက
ပေးလိုက်သော စိန်ခေါ်မှုများကို
ဆက်လက်လေ့လာသင်ယူနေရဆဲ
အချိန်တွင် ကူးစက်ကပ်ရောဂါဘေး
လျော့နည်းစေရေးနှင့် စီးပွားရေး
ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊
ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ
ခရီးသွားနိုင်ကြရေးအတွက်
ချိန်ညှိ၍ အထိရောက်ဆုံး...**

မရှောင်မလွှဲသာသည့် စီးပွားရေးထိခိုက်မှု လျော့နည်းစေရေး ဆောင်ရွက်နေသည်။ COVID-19 စီးပွားရေးထိခိုက်မှု သက်သာရေးအစီအစဉ် (CERP)ကို စီမံကိန်း၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စက်မှုဝန်ကြီးဌာန (MoPFI)က ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ယင်းတွင် အကျယ်အပြန့်သော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကုစားမှု အစီအစဉ်များ ပါဝင်သည်။ လေကြောင်းလိုင်းများသို့ ဘဏ္ဍာရေးကုစားမှု အစီအစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ တိုက်ရိုက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ ချေးငွေထုတ်ပေးခြင်း၊ အခွန်သက်သာခွင့်ပေးခြင်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အစိုးရအနေဖြင့် လေကြောင်းလိုင်းများသည် နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို မြှင့်တင်ရန်၊ နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအတွက် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေကြောင်း အသိအမှတ်ပြု၍ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အလိုက် သီးသန့်ထောက်ပံ့ပေးမှုများ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

ဘေးကင်းလုံခြုံစေရေး ရှုထောင့်နှင့် ပတ်သက်၍ အမျိုးသားအဆင့် ဗဟိုကော်မတီ၏ လမ်းညွှန်မှုအောက်တွင် ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာန၊ အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာန၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနတို့နှင့် သေချာတိုင်ပင်၍ ခရီးသည်များ၏ ယုံကြည်မှု ပြန်လည်ရရှိစေရေးနှင့် လေဆိပ်များအပါအဝင် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ပြန်လည် ဖွင့်လှစ်နိုင်ရေးအတွက် တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများကို

ဆောင်ရွက်စေနိုင်ပါသည်။

လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန (DCA) ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ၊ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန (DCA) ဌာနက စည်းကြပ်ထိန်းသိမ်းသူတဦးအဖြစ် အမျိုးသားအဆင့် ဗဟိုကော်မတီ၏ အတည်ပြုချက်နှင့်အတူ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတ် ၂၉ ရက်တွင် သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ COVID-19 ကူးစက်မှု မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ လေကြောင်းခရီးဖြင့် တင်သွင်းမလာစေရေးအတွက် ယာယီလုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတ် ၃၀ ရက် (မြန်မာစံတော်ချိန်) ၂၃:၅၉ နာရီမှ ဧပြီ ၁၃ ရက် ၂၃:၅၉ နာရီအထိ ကုန်တင်လေယာဉ်များ၊ ကယ်ဆယ်ရေးလေယာဉ်များ၊ လေကြောင်းကျန်းမာရေး ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် အထူးလေယာဉ်များမှအပ ဝင်ရောက်ခွင့် ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် လုပ်ငန်းများတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ မည်သည့် လေဆိပ်တွင်မဆို နိုင်ငံတကာခရီးသည်တင်လေကြောင်းလိုင်းများ ဆင်းသက်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်းများ၊ ယခင်က DCA ဌာနက ဆင်းသက်ခွင့်ပြုထားသော လေယာဉ်ဆင်းသက်ခွင့်အားလုံးကို ဆိုင်းငံ့ခြင်းတို့ အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဤထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် သက်တမ်းတိုးခဲ့ပြီး နောက်ဆုံး မေ ၃၁ ရက် ၂၃:၅၉ နာရီတိုင် အသက်ဝင်နေမည်ဖြစ်သည်။ COVID-19 တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ရေးတွင် လေကြောင်းကုန်သွယ်မှုသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် အလျောက် DCA ဌာနသည် ကုန်တင်လေကြောင်းများ စဉ်ဆက်မပြတ်ရှိစေရေးနှင့် ထောက်ပံ့ကွင်းဆက် ပြတ်တောက်မသွားစေရေးအတွက် ကူညီပံ့ပိုးပေးရာ၌ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ရှိနေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ပရှိ မြန်မာသံရုံးများ၊ လေကြောင်းလိုင်းများနှင့် နီးကပ်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ DCA ဌာနက မြန်မာနိုင်ငံသားများကို ပြည်ပမှ ပြန်လည်ခေါ်ယူရာတွင် ကူညီပေးခဲ့သည်။

ထိန်းသိမ်းစည်းကြပ်သူများသို့ အကြံပြုချက်

လေကြောင်းကဏ္ဍ ပြန်ဖွင့်ရာတွင် ဘေးအန္တရာယ် လျော့နည်းကျဆင်းစေရေးအတွက် အဆင်သင့် ဥုံဖွ အဖြေရှိမနေပါ။ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် တလျှောက်တွင် လုပ်ငန်းအချို့ကို ဆောင်ရွက်ထားပြီး ဖြစ်သင့်ပါသည်။ ယင်းတို့အနက်

အောက်ဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းများကို COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး တုံ့ပြန်ကာကွယ်ရေး အတွက် ဆောင်ရွက်ပါရန် တိုက်တွန်းလိုပါသည်။

- ၁။ DCA ဌာနအတွက် ဘီဇနက် ဆက်လက်တည်မြဲစေရေး အစီအစဉ် (Business Continuity Plan) ကို ရေးဆွဲ၍ COVID-19 အကျပ်အတည်း နှင့် ဖြစ်လာနိုင်သော အနာဂတ်တွင် အလားတူ အကျပ်အတည်းများ အပေါ် အရေးပေါ်အခြေအနေကို တုံ့ပြန်နိုင်ရန်။
- ၂။ အရေးပေါ်အရန်အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲထားရန်။ ယင်းတွင် အစီအစဉ် ရေးဆွဲမှု၊ ချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပြီး လေကြောင်းပျံသန်းမှုအပေါ် တင်းကျပ်ကန့်သတ်ထားသည်များကို အချိန်နှင့်အမျှ ပြန်လည်သုံးသပ် စိစစ်နေခြင်းလည်း ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။
- ၃။ COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး အန္တရာယ် လျော့နည်းကျဆင်းစေရေး အတွက် ကျန်းမာရေးအာဏာပိုင်များနှင့် အတူတကွ လက်တွဲကာ လိုအပ်သောလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး အနေဖြင့် လေယာဉ်ဝန်ထမ်းများနှင့် ခရီးသည်များ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် နေပျော်မှုအတွက် ကာကွယ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- ၄။ လေယာဉ်ပျံသန်းမှု ဝန်ထမ်းများ၏ လိုင်စင်များအပါအဝင် အဓိကကျ သည့် လိုင်စင်များအားလုံးအပေါ် အထွေထွေကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် သက်တမ်းတိုးခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ ရေးဆွဲထားရှိရန် လိုအပ်သည်။
- ၅။ ချီကာဂို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်၊ နောက်ဆက်တွဲ ၉ နှင့်ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ကယ်ဆယ်ရေး၊ ကုန်တင်လေယာဉ်များအတွက်ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်းကို ဆောလျင်စွာ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ် ထားရှိသင့်သည်။ ယင်းသို့ ကယ်ဆယ်ရေး၊ ကုန်တင်လေယာဉ်များ ချောမွေ့စွာ ဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် ထွက်ခွာခွင့်အတွက် လိုအပ်သော ခွင့်ပြုမှုများကို ပျော့ပြောင်းဆီလျော်မှုရှိစွာ ကျင့်သုံးသင့်သည်။
- ၆။ ဆေးဝါးနှင့် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများအပေါ် မလိုလားအပ်သော ကန့်သတ်မှုများ မပြုမိစေအောင် ထိန်းသိမ်းခြင်း။

- ၇။ စဉ်ဆက်မပြတ်သော၊ ရေရှည်တည်တံ့သည့် ဒေသဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ကွင်းဆက်အတွက် ကုန်တင်လေကြောင်းလိုင်းများကို သေချာရှိစေခြင်း။
- ၈။ လေဆိပ်များ ပြန်လည်ဖွင့်ခြင်းနှင့် လေကြောင်းလိုင်းများ ဘေးကင်းလုံခြုံစွာရှိရေးအတွက် လေကြောင်းလိုင်းများတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ လမ်းညွှန်ချက်များ ရေးဆွဲထားခြင်း။
- ၉။ မကြာသေးမီက ငွေကြေးအခက်အခဲဖြစ်ရမှု သက်သာစေရန်အတွက် ပေးဆောင်ရန်ငွေများကို ဖြစ်နိုင်သမျှ ဆိုင်းငံ့စေမည့် အစီအစဉ်များ စဉ်းစားထားရှိခြင်း
- ၁၀။ မတူကွဲပြားသော အခြားအေဂျင်စီများ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သတင်းအချက်အလက် အလျင်အမြန် ဖလှယ်ရေးပလက်ဖောင်းများ တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိစွာ၊ ခေတ်သစ် IT နည်းပညာသုံး၍ တည်ထောင်ပြီး၊ COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးကြီးသည့် အချိန်နှင့်တပြေးညီဖြစ်သည့် တုံ့ပြန်မှုများ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

လေကြောင်းလိုင်းများသို့ အကြံပြုချက်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လေကြောင်းလိုင်းများဖြစ်သော MNA နှင့် MAI တို့က လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေး ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန (DCA)၊ ကျန်းမာရေးအာဏာပိုင်များ၊ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြံပြုချက်များအတိုင်း ဝန်ထမ်းများနှင့် ခရီးသည်များဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းလုံခြုံစေရေးအတွက်ဘက်စုံပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ထားကြသည်မှာ များစွာ အားတက်ဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ လေကြောင်းလိုင်းများအနေဖြင့် မကြာသေးမီကထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဥရောပကော်မရှင်၏ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ တဖြည်းဖြည်း ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ပေါင်းစည်းမှုဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ (Guidelines on the progressive restoration of transport services and connectivity) နှင့် IATA အဖွဲ့ချုပ်၏ လေကြောင်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ထုတ်ပြန်ချက်များကိုလည်း ဖြစ်နိုင်လျှင် ကြည့်ရှုကိုးကားစေလိုပါသည်။ သြစတြေးလျ၊ နယူး

ဇီလန်နှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံများက လေကြောင်းပို့ဆောင်ရေးကဏ္ဍကိုပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် ကူညီထောက်ပံ့မှု အကြီးအကျယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။^၆ မြန်မာအစိုးရက လေကြောင်းလိုင်းများကို အလားတူ ထောက်ပံ့ပေးမှုများ လုပ်ဆောင်မည်ဆိုပါက၊ လေကြောင်းလိုင်းများအနေဖြင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်များကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲထားရန် လိုအပ်ပြီး၊ ထောက်ပံ့မှုကို အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုနိုင်ရန်၊ အရေးပါသည့် လေကြောင်းလိုင်းချိတ်ဆက်မှုများကို ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရန်၊ လုပ်ငန်းများ ပြန်လည် အစပျိုးနိုင်ရန် သေချာဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလတွင် လေကြောင်းလိုင်းများ၏ ငွေလွယ်မှု အကျပ်အတည်းကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ဝန်ထမ်းများကို အလုပ်ထုတ်ပယ်ရန် မဟုတ်ဘဲ၊ ဘီဇနက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရေရှည်ဆက်လက်လည်ပတ် နိုင်စေရေးအတွက် ဝန်ထမ်းများ၏ အဆင့်အလိုက် လစာဖြတ်တောက်လျှော့ချခြင်း (ဥပမာအားဖြင့်- ရာထူးမြင့်သူများကို လစာပိုမိုဖြတ် တောက်ခြင်းမျိုး) စသည့် အခြားနည်းလမ်းများ ရှာဖွေနိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။

လေဆိပ်လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများသို့ အကြံပြုချက်

ရန်ကုန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လေဆိပ်ကို ရန်ကုန် အေရိုဒရန်းကုမ္ပဏီလီမိတက် (YACL) က လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေပြီး မန္တလေးလေဆိပ်ကို MC-Jalux လေကြောင်းဝန်ဆောင်မှုကုမ္ပဏီလီမိတက် (MJAS) ကလည်းကောင်း၊ နေပြည်တော် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်ကို ပိုင်အိုနီယာ အေရိုဒရမ်း ဝန်ဆောင်မှု ကုမ္ပဏီလီမိတက်တို့က လည်ပတ် ဝန်ဆောင်မှုပေးနေကြသည်။ COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး တုံ့ပြန်မှုအဖြစ် ခရီးသည်များကို ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးရန်၊ ကိုယ်အပူချိန် တိုင်းတာစစ်ဆေးရန်ကဲ့သို့ သော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် လေဆိပ်များက အရည်အသွေး ပြည့်မီမှု ရှိမနေကြပါ။ သို့အတွက်ကြောင့် ယင်းလုပ်ငန်းများကို စွမ်းဆောင်နိုင်သော အာဏာပိုင်များက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သင့်ပြီး လေဆိပ် ကွာရန်တင်းအရာရှိများနှင့် ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာန၊ ရောဂါကူးစက်မှု ကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းချုပ်ရေးဌာန (CDC) မှ ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် တာဝန်ယူသင့်ပါသည်။ လေဆိပ်လုပ်ငန်း လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ လိုအပ်ချက်အရ ဆောင်ရွက်ပေးမှုများ

၆ <https://www.iata.org/en/pressroom>

အားလုံးမှာ လေဆိပ်တွင် ရောဂါကူးစက်မှု အန္တရာယ်ကို မြေပြင်ပေါ်နှင့် လေယာဉ်ပေါ်တွင် လျော့နည်းစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ လေဆိပ် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် လေဆိပ်များနှင့်ပတ်သက်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကောင်စီ Airports Council International (ACI) ၏ APAC လေဆိပ်ကဏ္ဍ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ ကနဦးလမ်းညွှန်ချက်များ (APAC Initial Guidance for Recovery of the Airport Sector) ကိုလည်း ဖြစ်နိုင်လျှင် ကိုးကားအသုံးပြုစေလိုပါသည်။ လေဆိပ်များ ပြန်လည်အစပျိုးရာနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရာတွင် လုံခြုံဘေးကင်းစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် လက်တွေ့ကျသော၊ ဖြစ်နိုင်သည့်ကိစ္စများကို အကောင်အထည်ဖော်ကြရန် လမ်းညွှန်ချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးက ပေးလိုက်သော စိန်ခေါ်မှုများကို ဆက်လက်လေ့လာသင်ယူနေရဆဲအချိန်တွင် ကူးစက်ကပ်ရောဂါဘေး လျော့နည်းစေရေးနှင့် စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ ခရီးသွားနိုင်ကြရေးအတွက် ချိန်ညှိ၍ အထိရောက်ဆုံး လုပ်ဆောင်ကြရမည်ကိုလည်း စိတ်ထဲ အလေးဂရု သွင်းထားစေလိုပါသည်။ ထိန်းသိမ်းစည်းကြပ်သူများ၊ ကျန်းမာရေး အာဏာပိုင်များနှင့် သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အားလုံးတို့ အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ကြမှသာ ယခုမှန်တိုင်းကို ကျော်လွန်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံး ပြန်လည် အစပျိုးခြင်းနှင့် အတူ ပြန်လည်နာလန်ထစေရေးအတွက် အတူတကွ လုပ်ဆောင်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉၊ နိုင်ငံတကာအခင်းအကျင်းနှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးကြားက မြန်မာနိုင်ငံ

ခင်ခင်ကျော်ကြီး

Photo : ISP-Myanmar

ခင်ခင်ကျော်ကြီးသည် ISP-Myanmar ၏ China Desk တာဝန်ခံနှင့် သုတေသနဌာန လက်ထောက်ဒါရိုက်တာ ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ခင်ခင်ကျော်ကြီးက မေ ၁၉ ရက်တွင် ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၉ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

သမိုင်းတလျှောက်တွင် စစ်ပွဲကြီးများ၊ စီးပွားပျက်ကပ်ကြီးများ၊ သဘာဝကပ်ဘေးများ က နိုင်ငံတကာအခင်းကျင်းအသစ်ကို ဖန်တီးပေးလေ့ရှိသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ အလွန်ကာလတွင် ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှုများကို စောကြောထားသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ အလွန်ကာလတွင် အကြီးမားဆုံးစိန်ခေါ်မှုအဖြစ် အမေရိကန်-တရုတ် ဆက်ဆံရေး တင်းမာလာမှုကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်အများက သုံးသပ်ကြသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကစပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှာ တရုတ်နိုင်ငံ၏ အရိပ်ဩဇာ ပိုမိုကြီးမားလာခဲ့သည်။ သို့သော် ‘တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်း’က မျှော်လင့်ထားသလောက် ခရီးပေါက် မမြန်ခဲ့သော်လည်း၊ ယခု ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးအလွန်တွင် ဤစီမံကိန်းအတွက် အရှိန်မြှင့် တွန်းအားတရပ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေး ကုစားမှုအစီအစဉ် (Comprehensive Economic Relief Plan) တွင် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ များစွာ လိုအပ်နေသည်ကို ဖိတ်ခေါ်ထားသည်။ တဖက်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ပြဿနာကြောင့်၊ အတွင်းပင်ပက္ခများကြောင့် အနောက်အုပ်စုက မြန်မာအပေါ် ပြဿနာရှိနေရာ၊ ‘အာရှတွင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အနောက်နိုင်ငံများ အားပြိုင်ရာ မျက်နှာစာတခု’၊ ‘ရေရှည်မှာ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ ပိုကြီးတဲ့ပြဿနာတွေ မျိုးစေ့များ’ ချနေမိသကဲ့သို့ဖြစ်မည်လော... စသည်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရင်မအေးဖွယ် အခြေအနေကို သုံးသပ်ထားသည်။

အယ်ဒီတာ

သမိုင်းတလျှောက် ကြုံတွေ့ခဲ့ရတဲ့ စစ်ပွဲကြီးတွေ၊ စီးပွားပျက်ကပ်တွေ၊ သဘာဝ ကပ်ဘေးတွေဟာ နိုင်ငံတကာ အခင်းကျင်းအသစ်ကို ဖန်တီးပေးလေ့ ရှိပါတယ်။ ဥရောပမှာ ၁၇ ရာစုလယ်မှာ ဖြစ်ပွားခဲ့တဲ့ နှစ်သုံးဆယ် စစ်ပွဲအပြီးမှာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့တဲ့ Westphalia ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ဟာ မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံတကာစနစ်နဲ့ အခြေခံ ဖြစ်တဲ့ ခေတ်သစ် အမျိုးသားနိုင်ငံတွေအတွက် အုတ်မြစ် ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ဟာလည်း အင်အားကြီးနိုင်ငံပေါင်း များစွာကို ချည်နှံစေခဲ့ပြီး အမေရိကန်နဲ့ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ဦးဆောင်တဲ့ ဝင်ရိုးနှစ်ခု နိုင်ငံတကာစနစ်ကို ပေါ်ထွက်လာစေ ခဲ့တယ်။ စစ်အေးကာလမှာ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ပြိုကွဲပြီးနောက်မှာ အမေရိကန် ဟာ ပြိုင်ဘက်မဲ့ ကမ္ဘာ့အင်အားအကြီးဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ တဖက်မှာကလည်း ကမ္ဘာစစ်ကြီးတွေကို ရှောင်ရှားနိုင်ဖို့ အစီအမံတွေဖြစ်တဲ့ ကုလသမဂ္ဂ၊ ဥရောပသမဂ္ဂတို့ စတဲ့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေ ပိုမိုအားကောင်းလာခဲ့တယ်။ ဝါဒရေးရာအရလည်း ဒီမိုကရေစီ၊ လစ်ဘရယ် အယူအဆတွေဟာ နိုင်ငံတကာစနစ်ကို ပုံဖော်ရေးမှာ လွှမ်းမိုး လာခဲ့ပြန်တယ်။ နိုင်ငံအချင်းချင်းကြားမှာ အပြန်အလှန်ကူးလူးဆက်ဆံမှုကို အဟန့် အတားဖြစ်စေတဲ့ နယ်စည်းအကန့်အသတ်တွေ၊ စီးပွားရေးအခွန်အကောက် အကန့် အသတ်တွေကို တစတစ ဖြေလျှော့ပြီး နိုင်ငံအချင်းအချင်းအကြား အပြန်အလှန် မှီခိုမှု တိုးမြှင့်ရေးဟာ ၂၁ ရာစုအစောပိုင်း နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို လွှမ်းမိုး ပုံဖော်ခဲ့တယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ကပ်ရောဂါဟာ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာတရပ်အဖြစ် စတင်ခဲ့ပေမဲ့ နောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှုဖြစ်တဲ့ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ပြဿနာတွေကို လူတိုင်း ချင်းကအစ မိသားစုအလယ် နိုင်ငံများအထိ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေကြရပါတယ်။ အလား တူပဲ လက်ရှိ နိုင်ငံရေးစနစ်တွေ၊ နိုင်ငံအချင်းချင်းကြားမှာရှိတဲ့ ဆက်ဆံရေးတွေရဲ့ အခြေခံဖြစ်တဲ့ အများလက်ခံကျင့်သုံးနေတဲ့ စံနှုန်းတွေ၊ တန်ဖိုးတွေ၊ နိုင်ငံတကာစနစ် တွေဟာလည်း ကိုဗစ်-၁၉ရဲ့ ရိုက်ခတ်မှုကို ခံနေရပါတယ်။ ဒီလိုကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင် ရာမှာ နိုင်ငံတွေက တနိုင်ငံချင်းဖြစ်စေ၊ စုဖွဲ့ မဟာမိတ်ပြုမှုအရဖြစ်စေ ဘယ်လိုမူဝါဒ တွေနဲ့ တုံ့ပြန် အဖြေရှာကြမလဲဆိုတာကို ရွေးချယ်မှု ပြုလုပ်ရတာပါပဲ။ ဒီလိုရွေးချယ် ခဲ့တာ မူဝါဒတွေဟာ အဲဒီနိုင်ငံရဲ့ အနာဂတ်ကို ထင်ဟပ် ဆုံးဖြတ်မှာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီဆောင်းပါမှာ ကိုဗစ်ကာလ နိုင်ငံတကာအခင်းအကျင်းရဲ့ လားရာနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ အပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှု အလားအလာကို သုံးသပ်ဆွေးနွေးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကိုဗစ်- ၁၉ ဟာ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်ရဲ့ အားပြိုင်မှုကို ပိုမိုအားကောင်းလာစေပြီး အာရှဒေသ

ဟာ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်တို့ရဲ့ အားပြိုင်ရာ ဗဟိုချက် ဖြစ်လာစေပါတယ်။ ဒီလိုဆိုရင် အညီရှိရာ ယင်အုံ ဆိုသလို မြန်မာဟာ ဒီနိုင်ငံတကာအားပြိုင်မှုရဲ့ ရိုက်ခတ်မှုကို အထူး ခံရနိုင်ပါတယ်။ နဂိုကတည်းက အားနည်းချည့်နဲ့တဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကိုဗစ်အလွန် လူမှုစီးပွား ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အားထုတ်ရမယ့် အခြေအနေမှာ ဒီအားပြိုင်မှုတွေ ကြောင့် ရေနစ်သူ ဝါးကူထိုးခံရမယ့်အရေးကို ရှောင်ရှားနိုင်ဖို့ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စီမံကိန်းတွေကို ချမှတ်ရာမှာ ရေရှည် လူမှုစီးပွား သက်ရောက်မှုတွေကို စဉ်းစားနိုင်ဖို့နဲ့ ပထဝီနိုင်ငံရေး အထူအပါးကို သေချာအာရုံထားနိုင်မှ ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။

ကိုဗစ်ကာလ အရှိန်ရလာတဲ့ အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှု

ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးကြောင့်ဖြစ်တဲ့ အကြီးမားဆုံး စိန်ခေါ်မှုဟာ အမေရိကန်-တရုတ်ဆက်ဆံရေးတင်းမာလာမှုဖြစ်တယ်လို့နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်တွေ အတော်များများက သုံးသပ်ကြပါတယ်။ ထရမ် သမ္မတဖြစ်ပြီးနောက် စတင်ခဲ့တဲ့ အမေရိကန်-တရုတ် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲတွေကြောင့် ပြီးခဲ့တဲ့ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးဟာ သောင်မတင် ရေမကျ ဖြစ်နေခဲ့တာပါ။ ကိုရိုနာကပ်ဘေးကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး အကျပ်အတည်းတွေနဲ့တူ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးဟာ အပြန်အလှန် စွပ်စွဲ အပြစ်တင်မှုတွေ၊ စကားစစ်ထိုးမှုတွေအကြား ပိုမို တင်းမာလာခဲ့ပါတယ်။ ကိုရိုနာ ကပ်ဘေးကြောင့် အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်တို့ဟာ သံတမန်ရေးရာအရ၊ စီးပွားရေးအရ၊ စစ်ရေးအရ ပြိုင်ဆိုင်မှုတွေ ပိုမိုအားကောင်းလာပြီး ခေတ်သစ် စစ်အေးတိုက်ပွဲအသွင် ဆောင်လာတယ်လို့ ပညာရှင်တွေက သုံးသပ်ကြပါတယ်။^၁

ကိုဗစ်-၁၉ ဟာ လက်ရှိအင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်တဲ့ အမေရိကန်နဲ့ တက်သစ်စ နိုင်ငံ ဖြစ်တဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတို့ရဲ့ အင်အားအလှည့်အပြောင်းကို ပိုပြီး အရှိန်ရလာစေပါတယ်။ အမေရိကန်ရဲ့ အကျိုးစီးပွားသည်သာ ပထမဖြစ်သည် ဆိုတဲ့ ကြွေးကြော်သံနဲ့အတူ ထရမ်အစိုးရ တက်လာချိန်ကစပြီး လက်ရှိ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမှာ အမေရိကန်ရဲ့ ဆက်လက်ခေါင်းဆောင်မှုဟာ အပေါ်မှာ ယုံကြည်မှုတွေ လျော့နည်းလာခဲ့ပါတယ်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုနဲ့ ရင်ဆိုင်နေရချိန်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံဟာ ထိပ်တန်း အင်အားကြီးနိုင်ငံအနေနဲ့ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုဖို့ ပျက်ကွက်တာက အမေရိကန်

၁ Haltiwanger, John (2020)

ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်မှာ အားနည်းချက်တွေ များစွာရှိနေတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင်ဖို့ရာအတွက် လိုအပ်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ ရှိမနေတာကြောင့် ပြည်ပနိုင်ငံတွေရဲ့ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ အကူအညီတွေနဲ့ အတွေ့အကြုံတွေကို မှီခိုအားထားရပါတယ်...

ဦးဆောင်မှုအလွန်ခေတ်ဟာ နိုင်ငံတကာ အခင်းအကျင်းတရပ်ဆီကို စတင် ဝင်ရောက်နေပြီလား ဆိုတာ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကပ်ဘေးကြောင့် အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှု များလာတာနဲ့အမျှ တရုတ်နိုင်ငံ အပေါ် အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ ဝေဖန်မှုတွေ၊ စွပ်စွဲအပြစ်တင်မှုတွေ မြင့်တက်ခဲ့ပါတယ်။ Pew Research Center ကထုတ်ပြန်တဲ့ စစ်တမ်းအရ ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်းမှာ အမေရိကန်နိုင်ငံမှာ တရုတ်နိုင်ငံကို မကောင်းမြင်မှုတွေ ပိုမိုမြင့်တက်လာပါတယ်။ ဒီအမြင်တွေဟာ ၂၀၀၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အမြင့်ဆုံး အခြေအနေမှာ ရှိနေတယ်လို့တောင် ဆိုပါတယ်။^၂

တရုတ်နိုင်ငံဟာ အမေရိကန်ရဲ့ ပျက်ကွက်မှုကြောင့် လစ်ဟာနေတဲ့ ခေါင်းဆောင်နေရာကို ဝင်ဖြည့်ဖို့အတွက် ကြိုးစားလာတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကိုရိုနာကပ်ဘေးကို အငြင်းပွားစရာ ကိုင်တွယ်မှုတွေတွေကြောင့် ပြည်တွင်းပြည်ပ ဝေဖန်မှုတွေကို ခံနေရတဲ့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ မူဝါဒတွေဟာ ပိုပြီး ရဲတင်းလာပါတယ်။ ကိုရိုနာကပ်ဘေးကြောင့် ကမ္ဘာတဝှမ်းမှာ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ပုံရိပ် ကျဆင်းခဲ့တာကြောင့်လည်း ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ အကူအညီ လှူဒါန်းမှုတွေ ပြုလုပ်တာ၊ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်ရေး အတွေ့အကြုံတွေကို မျှဝေပေးတာတွေနဲ့ မိမိရဲ့ပုံရိပ်ကို ပြန်မြှင့်တင်ခဲ့ပါတယ်။ အလားတူပဲ ကိုရိုနာကပ်ဘေး

၂ Delvin, Kat & Silver, Laura et.al. (2020)

ကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံက ဦးစီးဦးဆောင် လုပ်နေတဲ့ Belt and Road Initiative (BRI) စီမံကိန်းတွေ နှောင့်နှေး ရပ်တန့်သွားနိုင်တယ်ဆိုတဲ့ သုံးသပ်ချက်တွေ ရှိနေပေမဲ့ တရုတ်နိုင်ငံဟာ ကပ်ဘေးအကူအညီ အစီအစဉ်တွေကို BRI အဆိုပြုချက် မူဘောင် အောက်မှာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုလာခဲ့တာ တွေ့ရပါတယ်။ အခြားတဖက်မှာလည်း ပြည်ပ နိုင်ငံတွေရဲ့ ဝေဖန်မှုတွေကို ခေါင်းငုံ့ခံမနေဘဲ တုံ့ပြန်တာတွေ၊ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အဓိက အကျိုးစီးပွားလို့ မှတ်ယူထားတဲ့ အရာတွေကို ခိုင်ခိုင်မာမာ ကာကွယ်မြှင့်တင်တာ တွေ့နေ့အတူ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့အင်အားကို ထုတ်ပြခြင်းဖြင့် အမျိုးသားရေးဝါဒကို မြှင့်တင် ကာ ပြည်သူတွေရဲ့ ထောက်ခံမှုကို ပြန်လည်ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းလာတဲ့ အနေအထား ကို တွေ့ရပါတယ်။

အကျိုးဆက်အနေနဲ့ အားနည်းလာတဲ့ လက်ရှိ အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်တဲ့ အမေ ရိကန်နိုင်ငံနဲ့ မာန်ဟုန်လာတဲ့ တက်သစ်စ တရုတ်နိုင်ငံတို့ရဲ့ အာရှဒေသအတွင်း အားစမ်းအားပြိုင်မှုတွေ မြင့်တက်လာခဲ့ပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံဟာ တောင်တရုတ် ပင်လယ်တွင်း အငြင်းပွားရာဒေသကို တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားထဲ ထည့် သွင်းခဲ့တာ၊ ကျွန်းတုတွေအပေါ်မှာ မိုးလေဝသ လေ့လာရေးစခန်းတွေ တည်ဆောက် တာတွေနဲ့ တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်း မိမိရဲ့ဩဇာဖြန့်ဖို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့သလို အမေရိကန်အနေနဲ့လည်း တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်းမှာ သူရဲ့ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှု တွေကို မြှင့်တင်ခဲ့ပါတယ်။^၃ အလားတူ ဒီကာလအတွင်းမှာပဲ တရုတ်နဲ့ အမေရိကန် နှစ်နိုင်ငံစလုံးဟာ ထိုင်ဝမ်ရေလက်ကြားမှာ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုတွေ တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက် ခဲ့ကြသလို သံတန်မန်ရေးရာ ထိုးစစ်တွေကြောင့် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေး တင်းမာနေခဲ့ ပါတယ်။^၄ အာရှဇာတိသားဖြစ်တဲ့ တရုတ်နိုင်ငံဟာ မိမိရဲ့ဒေသတွင်းမှာ ဩဇာဖြန့်ကြက် နိုင်ဖို့ ကြိုးပမ်းလာသလို အမေရိကန်အနေနဲ့လည်း မိမိရဲ့ ဒေသတွင်း အကျိုးစီးပွား တွေကို ကာကွယ်ဖို့ လိုအပ်တာကြောင့် အာရှဒေသဟာ တရုတ်-အမေရိကန် ပြိုင်ဆိုင် မှုရဲ့ ဗဟိုချက်အသွင်ဆောင်လာတယ်လို့ သုံးသပ်ရပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် သက်ရောက်မှု

ဒီပထဝီနိုင်ငံရေး ပြိုင်ဆိုင်မှုတွေကြားမှာ အိမ်နီးချင်းဖြစ်တဲ့ တရုတ်နိုင်ငံနဲ့

၃ Valencia, Mark. J. (2020)
၄ Lawrence, Chung (2020)

ဆက်ဆံရေးကို ဘယ်လိုကိုင်တွယ်မလဲဆိုတာဟာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စိန်ခေါ်မှုပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းကစပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှာ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အရိပ် ပိုမိုကြီးမားလာခဲ့ပြီး စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ သံတမန်ရေးနဲ့ မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် တွေမှာလည်း တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အခန်းကဏ္ဍက ပိုမိုသိသာ ထင်ရှားလာခဲ့ပါတယ်။ မြန်မာ နိုင်ငံကို တရုတ်နိုင်ငံနဲ့ ပိုမိုနီးကပ်စွာ ချိတ်ဆက်စေနိုင်ဖို့ တရုတ်နိုင်ငံဟာ ရပ်ဝန်း လမ်းကြောင်း အဆိုပြုချက်အောက်မှာ တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်းကို ဆော လျင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ဖို့အတွက် တိုက်တွန်းနေခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တရုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို မြန်မာပြည်သူလူထုက စိုးရိမ်ကြတာ၊ ကြွေးမြီပြဿနာ၊ နိုင်ငံ တကာ ပထဝီနိုင်ငံရေး စဉ်းစားချက်တွေကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံက အဆိုပြုထားတဲ့ စီမံ ကိန်းကြီးတွေကို မြန်မာဘက်က သတိကြီးစွာ ကိုင်တွယ်နေရတဲ့ အနေအထားမှာ ရှိပါတယ်။ ဒီစီမံကိန်းတွေကို အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ နားလည်မှုချွန်လွှာကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားပေးမဲ့ စီမံကိန်းအများစုဟာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီး ဖြစ်တန်ခြေ လေ့လာတဲ့ အဆင့်မှာပဲ ရှိနေသေးတာကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံက မျှော်လင့်ထားသလောက် မြန်မြန် ခရီးမပေါက်ခဲ့ပါဘူး။

ကိုဗစ်-၁၉ ဟာ ဒီစီမံကိန်းတွေကို အရှိန်မြှင့်တင်ပေးနိုင်တဲ့ တွန်းအားတရပ် ဖြစ်လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ချိန်ခွင်လျှာကို တရုတ်ဘက်ကို ပိုအလေးသာသွားစေနိုင်ပါတယ်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်မှာ အားနည်းချက် တွေများစွာရှိနေတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင်ဖို့ရာအတွက် လိုအပ်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ ရှိမနေတာကြောင့် ပြည်ပနိုင်ငံတွေရဲ့ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ အကူအညီတွေနဲ့ အတွေ့အကြုံတွေကို မှီခိုအားထားရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံ အတော် များများဟာလည်း ဒီကပ်ဘေးကို အလူးအလဲ ရင်ဆိုင်နေကြရတာကြောင့် အကူအညီ တွေ အကန့်အသတ် ရှိနေပါတယ်။ ဒီလိုအချိန်မှာ ပြည်တွင်းမှာ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကို တစုံတရာ ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပြီဖြစ်တဲ့ တရုတ်နိုင်ငံဟာ မိတ်ဖက်နိုင်ငံအနေနဲ့ ပေါ်ထွက် လာခဲ့ပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း တွေကတော့ မြန်မာနိုင်ငံကို ဆေးပစ္စည်းတွေ လှူဒါန်းတာတွေ၊ ဆရာဝန်တွေ စေလွှတ် ပြီး အတွေ့အကြုံဖြလှယ်တာတွေကို အရှိန်အဟုန်နဲ့ ဆောင်ရွက်လာပါတယ်။ တရုတ် နိုင်ငံအနေနဲ့ မြန်မာအစိုးရ၊ တပ်မတော်တို့နဲ့ပါ ကပ်ဘေးတိုက်ဖျက်ရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုတွေ ဆောင်ရွက်နေသလို တရုတ်ကုမ္ပဏီတွေဟာလည်း မိမိတို့နဲ့

သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနတွေ၊ အစိုးရအဖွဲ့တွေကို အသီးသီး အသက လှူဒါန်းခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီလှူဒါန်းမှုတွေဟာ မြန်မာနိုင်ငံကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင်ဖို့ရာ အထောက်အပံ့ဖြစ်သလို တရုတ်နိုင်ငံက အလှူရှင်တွေအတွက်လည်း မြန်မာနိုင်ငံက အစိုးရဌာနတွေနဲ့ ဆက်ဆံရာမှာ လိုအပ်တဲ့ လူမှုရေးအရင်းအနှီးတွေ ရရှိစေခဲ့ပါတယ်။

နောက်တချက်ကတော့ မြန်မာနိုင်ငံအနေနဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးကို ကျန်မာရေးအရ ရင်ဆိုင် ထိန်းချုပ်တာအပြင် ဒီကပ်ဘေးရဲ့ နောက်ဆက်တွဲတွေဖြစ်တဲ့ စက်ရုံအလုပ်ရုံတွေ ပုံမှန်မလည်ပတ်နိုင်တာ၊ ဟိုတယ်နဲ့ ခရီးသွားလုပ်ငန်းတွေ ကျဆင်းတာ၊ နိုင်ငံတကာပို့ကုန်တွေနဲ့ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးတွေ ထိခိုက်မှုတွေကနေ ပြန်လည်နာလန်ထူဖို့ ဆောင်ရွက်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုဆောင်ရွက်ဖို့အတွက် မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ် Comprehensive Economic Relief Plan ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီအစီစဉ်မှာ လက်ရှိတုံ့ဆိုင်းနေတဲ့ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကို အလျင်အမြန်ဆောင်ရွက်ဖို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ မြန်မာ့စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်လာဖို့အတွက် နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေနဲ့ အကူအညီတွေ များစွာလိုအပ်ပါတယ်။ ပကတိအခြေအနေကို သုံးသပ်ရရင်တော့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရေခံမြေခံကောင်း ရှိမနေသေးတာကြောင့် ပုံရိပ်ကောင်းရှိတဲ့ နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီတွေကို ဆွဲဆောင်ဖို့ ခက်ခဲနိုင်ပါတယ်။ ဂျာမနီနိုင်ငံဟာ ရိုဟင်ဂျာ ဒုက္ခသည်အရေးကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံကို ပေးအပ်မယ့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အကူအညီတွေကို ရပ်နားထားမယ်လို့ ဖေဖော်ဝါရီလမှာ ကြေညာခဲ့ပါတယ်။^၅ မေလ အစောပိုင်းမှာပဲ European Commission က မြန်မာနိုင်ငံကို ငွေကြေးခဝါချမှု အလားအလာရှိတဲ့ နိုင်ငံစာရင်းထဲကို ထည့်သွင်းခဲ့ပါတယ်။^၆ ဒီလိုအခြေအနေအောက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကိုဗစ်ကာလနဲ့ ကိုဗစ်အလွန်ကာလ စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွေအတွက် လိုအပ်တဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေနဲ့ အကူအညီတွေ ဖိတ်ခေါ်ဖို့ စိန်ခေါ်မှုတွေ ရှိနိုင်ပါတယ်။

ပဋိပက္ခတွေနဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ပြဿနာတွေကြောင့် တခြားနိုင်ငံကတွေက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ ဝင်လာနိုင်ဖို့ အလားအလာ နည်းပေမဲ့ တရုတ်နိုင်ငံကတော့ တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်းအောက်က စီမံကိန်းတွေကို အလျင်အမြန် အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ စိုင်းပြင်းနေပါတယ်။ အဲဒီအစီအစဉ် ထွက်ရှိပြီး မကြာခင်မှာပဲ

၅ Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2020)
၆ Chau, Thomson. (2020)

လိပ်ခဲတည်းလည်းဖြစ်နေတဲ့
 တရုတ်-မြန်မာ
 စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်း
 အောက်မှာရှိတဲ့
 အခြေခံအဆောက်အအုံ
 စီမံကိန်းတွေကို
 ပိုမိုလျင်မြန်စွာ
 အကောင်အထည်ပေါ်လာစေပြီး
 မြန်မာနိုင်ငံကို တရုတ်နိုင်ငံနဲ့...

တရုတ်သံအမတ်ဟာ စီမံဘဏ္ဍာနဲ့ စက်မှု ဒုတိယကြီး ဦးဆက်အောင်နဲ့ တွေ့ဆုံပြီး သမ္မတ ရှီကျင့်ဖိန်ရဲ့ မြန်မာခရီးစဉ်အတွင်းမှာ အဓိက လက်မှတ်ထိုး ထားတဲ့ စီမံကိန်းတွေဖြစ်တဲ့ ရန်ကုန်မြို့သစ် စီမံကိန်း၊ ကျောက်ဖြူ ရေနက်ဆိပ်ကမ်းစီမံကိန်းနဲ့ နယ်စပ် စီးပွားရေးဇုန်တွေကို CERP မူဘောင် အောက်မှာ အလျင်အမြန် အကောင်အထည်ဖော် နိုင်ရေး ဆွေးနွေးခဲ့ပါတယ်။^၇

ဒါ့အပြင် မေ ၂၀ ရက်မှာ တရုတ်သမ္မတ ရှီ ကျင့်ဖိန်ဟာ သမ္မတဦးဝင်းမြင့်နဲ့ ဖုန်းပြောခဲ့ကြပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တိုးမြှင့်ရေးနဲ့ တရုတ်- မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်းစီမံကိန်းများကို အရှိန် အဟုန်မပျက် ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော် သွားရေး ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါတယ်။ အခုလို အဆင့် မြင့်ခေါင်းဆောင်တွေကြားမှာ တိုက်တွန်းပြော ဆိုမှုဟာ ဒီစီမံကိန်းတွေကို အလျင်အမြန်အကောင် အထည်ဖော်လိုတဲ့ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ သဘောထားကို ထင်ဟပ်နေပါတယ်။^၈

ကပ်ရောဂါဘေးကြောင့် လက်ရှိအနေအထား အရ မြေပြင်အခြေအနေမှာ စီမံကိန်းတွေ စတင်ဖို့ မဖြစ်နိုင်ပေမဲ့ တရုတ်နိုင်ငံအနေနဲ့ စီမံကိန်းတွေ ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ရေးမှာ သေချာ တဲ့သဘောတူညီမှုမျိုးရယူထားလိုတဲ့အနေအထား လို့ သုံးသပ်ရပါတယ်။ ယခုလို အကျပ်အတည်း

၇ Chinese Embassy in Myanmar (2020)
 ၈ Chinese Embassy in Myanmar Facebook Page (20. May. 2020)

ကာလမှာ စီမံကိန်းကို တရုတ်ဘက်က တိုက်တွန်းနေတဲ့အကြောင်းရင်းသုံးခုရှိတယ်လို့ သုံးသပ်ရပါတယ်။ ပထမတချက်ကတော့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ အရေးပါမှုဖြစ်ပါတယ်။ အာရှဒေသတွင်းများ အားစမ်းအားပြိုင်မှု တွေ့မြင်တာနဲ့အတူ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ အရေးပါမှုက ပိုမိုမြင့်တက်လာပါတယ်။ ဒါကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံဟာ လက်ဦးမှုရယူပြီး စီမံကိန်းတွေကို အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကို တရုတ်နိုင်ငံနဲ့ ပိုမိုနီးစပ်လာစေနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒုတိယ တချက်ကတော့ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ဟာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ရွေးကောက်ပွဲနှစ် ဖြစ်တာကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံဟာ မိမိအတွက်အရေးပါတဲ့ စီမံကိန်းတွေကို ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင်မှာ အတည်ပြုနိုင်ဖို့ ကြိုးပမ်းနေတယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့ ရွေးကောက်ပွဲတွေကို ပြန်ကြည့်ရင်လည်း အရေးပါတဲ့ မြစ်ဆုံ၊ တရုတ်-မြန်မာ ရေနံနဲ့သဘာဝဓာတ်ငွေ့ပိုက် လိုင်း၊ ကျောက်ဖြူ ရေနက်ဆိပ်ကမ်းစီမံကိန်းစတဲ့ စီမံကိန်းတွေကို ၂၀၁၀၊ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်ခင် အတည်ပြုခဲ့တာကို တွေ့ရပါတယ်။ တတိယတချက်ကတော့ ရပ်ဝန်းလမ်းကြောင်းစီမံကိန်းဟာ သမ္မတရှိရဲ့ အမှတ်လက္ခဏာစီမံကိန်းဖြစ်သလို တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်းစီမံကိန်းတချို့ဟာ သမ္မတရဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ ခရီးစဉ် အတွင်းမှာ ဆွေးနွေးခဲ့တာကြောင့် ဒီစီမံကိန်းတွေရပ်တန့်ခြင်းဟာ သမ္မတနဲ့ တရုတ် နိုင်ငံရဲ့ပုံရိပ်ကို ထိခိုက်စေနိုင်တာကြောင့် အနည်းဆုံးတော့ သဘောတူထားတဲ့ စီမံ ကိန်းတချို့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်အောင် တရုတ်နိုင်ငံဘက်က တိုက်တွန်းနေတယ် လို့ သုံးသပ်ရပါတယ်။ ဒီလိုအခြေအနေအောက်မှာ မြန်မာအနေနဲ့လည်း ကိုဗစ်ရဲ့ ထိုးနှက်ချက်ကြောင့် စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုတွေ အရေးတကြီး လိုအပ်နေတာကြောင့် မြန်မာဘက်က လိုအပ်ချက်နဲ့ တရုတ်ဘက်က လိုချင်တာနဲ့ အကျိုးစီးပွားချင်း ကိုက်ညီနေတာမို့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ တရုတ်ရဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းတွေ ပိုမို အရှိန်ရလာနိုင်ပါတယ်။

နိဂုံး

ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါဘေးဖြစ်တဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ဟာ ကျန်းမာရေးပြဿနာကနေ စီးပွား ရေး၊ လူမှုရေး ပြဿနာတွေကို ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့ပြီးပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုင်းဟာ ဒီမှာပဲ ရပ်နေမှာမဟုတ်ဘဲ ပထဝီနိုင်ငံရေးရဲ့နိုင်ငံတကာ အခင်းအကျင်းအပေါ်မှာ ကြီးမားတဲ့ သက်ရောက်မှုတွေ ရှိလာမှာပါ။ ဒါကြောင့် ကပ်ဘေးကိုရင်ဆိုင်ဖို့ မူဝါဒတွေ ချမှတ်

ရာမှာ ပထဝီနိုင်ငံရေးကို လျစ်လျစ်လျူရှုပြီး စဉ်းစားလို့မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ကိုရိုနာကပ်ဘေးဟာ အပြောင်းအလဲအသစ်တွေကို ဖန်တီးတာထက် ရှိရင်းစွဲ အလားအလာတွေကို ပိုမိုလျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာစေတယ်လို့ နိုင်ငံတကာ လေ့လာသူတွေက သုံးသပ်ကြပါတယ်။^၉ အမေရိကန်-တရုတ် ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုဆိုးရွားလာစေတယ်။ အာရှမှာ ပထဝီနိုင်ငံရေးအားပြိုင်မှုတွေကို ပိုမိုအရှိန်ရလာစေခဲ့ပါတယ်။ အလားတူပဲ လိပ်ခဲတည်းလည်း ဖြစ်နေတဲ့ တရုတ်-မြန်မာစီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်းအောက်မှာရှိတဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းတွေကို ပိုမိုလျင်မြန်စွာ အကောင်အထည်ပေါ်လာစေပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို တရုတ်နိုင်ငံနဲ့ ပိုမိုနီးစပ်သွားစေနိုင်ပါတယ်။ တရုတ်ရဲ့ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွေ အရှိန်ရလာတာနဲ့အမျှ မြန်မာနိုင်ငံမှာ တရုတ်နဲ့ အနောက်နိုင်ငံအကြား အားပြိုင်မှုတွေ ပိုပြီး မြင့်မားလာနိုင်ပါတယ်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ နိုင်ငံတကာ အာရုံစိုက်ခံနေရတဲ့ လူ့အခွင့်အရေးပြဿနာ၊ မူးယစ်ဆေးနဲ့ ငွေကြေးခဝါချမှု စတဲ့ ပြဿနာတွေ၊ မီးစတွေကြောင့် အာရှမှာ တရုတ်နိုင်ငံနဲ့ အနောက်နိုင်ငံတွေ အားပြိုင်ရာ မျက်နှာစာတခု ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ လက်ရှိကာလ ရင်ဆိုင်နေရတဲ့ လောလောဆယ်ပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တဲ့ မူဝါဒဆုံးဖြတ်ချက်တွေဟာလည်း ရေရှည်မှာ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ ပိုကြီးတဲ့ပြဿနာတွေ မျိုးစေ့တွေချနေမိသလို ဖြစ်လာနိုင်တာကို သတိချပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ■

၉ Haass, Richard (2020)

စာကိုး

Chau, Thomson. (2020). EU puts Myanmar on money-laundering blacklist. Myanmar Times. May 07. <https://www.mmtimes.com/news/eu-puts-myanmar-money-laundering-blacklist.html>

Chinese Embassy in Myanmar. (2020). Ambassador Chen Hai Exchanged Views with Deputy Minister for Planning, Finance and Industry U Set Aung on China-Myanmar Cooperation. May 06. http://mm.china-embassy.org/eng/sg_w/t1776513.htm

Delvin, Kat & Silver, Laura et.al. (2020). U.S. View of China Increasingly Negative Amid Coronavirus Outbreak. Pew Research Center. April 21. <https://www.pewresearch.org/global/2020/04/21/u-s-views-of-china-increasingly-negative-amid-coronavirus-outbreak/>

Federal Ministry for Economic Cooperation and Development. (2020). Development Minister Muller Suspends cooperation with Myanmar after visit to Rohingya refugee camp. Press Release. February. https://www.bmz.de/en/press/aktuelleMeldungen/2020/februar/200226_pm_05_Development-Minister-Mueller-suspends-cooperation-with-Myanmar-after-visit-to-Rohingya-refugee-camp/inde_.html

Haass, Richard. (2020). The Pandemic will Accelerate History Rather Than Reshape it. Foreign Affairs. April 7. <https://www.foreignaffairs.com/articles/ united-states/2020-04-07/pandemic-will-accelerate-history-rather-reshape-it>

Haltiwanger, John. (2020). The US and China are on the brink of a new Cold War that could devastate the global economy. Business Insider. May 13. <https://www.businessinsider.com/the-us-china-entering-new-cold-war-amid-coronavirus-2020-5>

Lawrence, Chung. (2020). US Navy warship transits Taiwan Strait as PLA starts live-fire drills. South China Morning Post. May 14. <https://www.scmp.com/news/china/military/article/3084401/us-navy-warship-transits-taiwan-strait-pla-starts-live-fire>

Valencia, Mark. J. (2020). Why is the US escalating its presence in the South China Sea amid the coronavirus pandemic. South China Morning Post. May 17. <https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3084517/why-us-escalating-its-presence-south-china-sea-amid-coronavirus>

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

● သုတေသနစာတမ်းမိတ်ဆက်

ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပိုး ကူးစက်နိုင်မှု ကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်တမ်း

ဇော်ထက်ဦး ရေးသားမိတ်ဆက်သည်။

Photo : ISP-Myanmar

ဇော်ထက်ဦးသည် ISP-Myanmar ၏
Research Assistant တစ်ဦးဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဇော်ထက်ဦးက မေ ၁၈ ရက်တွင် ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၈ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

‘သန္နိ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးအဖွဲ့’နှင့် ‘အာနန္ဒာဒေတာအဖွဲ့’တို့က ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၄ ရက်မှာ ထုတ်ဝေခဲ့သည့် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပိုး ကူးစက်နိုင်မှု ကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်တမ်းကို အတိုချုပ် ပြန်၍ မိတ်ဆက်ထားပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီ ၂၆ ရက်မှ ၂၉ ရက်အတွင်း ဖြေဆိုသူပေါင်း ၁၁၁၄ ဦးကို အွန်လိုင်းစစ်တမ်း ကောက်ခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်တွေ့ရှိမှုအဖြစ် အိမ်တွင် နေထိုင်၍ သေချာစွာကာကွယ်ခြင်းက မိမိ၏မိသားစု၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ နိုင်ငံအတွက်အထောက်အကူ ဖြစ်စေသည်ဆိုသည့်အချက်ကို ဖြေဆိုသူ ၉၇ ဒသမ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းက ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ ဖြေဆိုသူ ၇၇ ဒသမ ၇၄ ရာခိုင်နှုန်းက ကိုဗစ်အလွန်တွင် မိသားစုစားဝတ်နေရေး၊ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများ ပြောင်းလဲသွားနိုင်ကြောင်း တွက်ဆထားသည်။ စာတမ်း၏ အကြံပြုချက်အဖြစ် လက်ရှိအစိုးရ ဦးဆောင်နေသော ရောဂါ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ နားလည်နိုင်မှု၊ လိုက်ပါပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မှုအပေါ် အလေးပေး ဆွေးနွေးထားသည်။ ထို့အပြင် ပြုလုပ်ပိုင်နိုင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြင်ဆင်နိုင်ရေး ဖြစ်တန်ချေရှိသည့် မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်များ၊ ပြည်သူတို့အတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကုစားမှုများကိုပါ ကျန်းမာရေးဌာနများက ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါက ကမ္ဘာ့ကပ်အသွင်နဲ့ ခြိမ်းခြောက်နေတာကြောင့် နိုင်ငံအရပ်ရပ်က အစိုးရတွေအနေနဲ့ ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို အသီးသီး လုပ်ဆောင်နေကြရပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရကလည်း အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နေပါတယ်။ အစိုးရရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေ၊ ချမှတ်ထားတဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေအပေါ် ပြည်သူလူထုက ဘယ်လောက်ထိ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရှိသလဲ၊ အောင်မြင်မှု ဘယ်လောက်ရှိလဲ စတဲ့ အချက်တွေအပေါ် မူဝါဒချမှတ်သူတွေ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိရှိနိုင်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ယခုဖော်ပြမယ့် စာစုက အဆိုပါ အချက်တွေကို ဆွေးနွေးချဉ်းကပ်ထားတဲ့ သုတေသနစာတမ်းတစောင်ကို မိတ်ဆက်တင်ပြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

သန္နိ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးအဖွဲ့ နဲ့ အာနန္ဒာဒေတာအဖွဲ့တို့က ၂၀၂၀ပြည့်နှစ် မေ ၄ ရက်မှာ ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါပိုး ကူးစက်နိုင်မှုကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်တမ်း အမည်ရတဲ့ သုတေသနစာတမ်းကို ပြုစုထုတ်ဝေခဲ့ပါတယ်။ အဆိုပါစာတမ်းရဲ့ တွေ့ရှိချက်များထဲမှ အချို့ကို အကျဉ်းချုပ် ဆက်လက် ဆွေးနွေးပါမယ်။

သုတေသနစာတမ်းရဲ့ အဓိကလားရာ

စာတမ်းရဲ့ရည်ရွယ်ချက်က ကိုဗစ် ကူးစက်ရောဂါကာကွယ်ရေးကို လုပ်ဆောင်နေကြတဲ့ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၊ လွှတ်တော်၊ အရပ်ဘက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေအတွက် လက်ရှိ ရောဂါကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွေက ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ထိန်းချုပ်ကာကွယ်နိုင်မှု၊ ပြည်သူလူထုရဲ့ ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်မှု အခြေအနေတွေကို သုံးသပ်နိုင်ဖို့အတွက် ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၂၀ပြည့်နှစ် ဧပြီ ၂၆ ရက်မှ ၂၉ ရက်အတွင်း **ဖြေဆိုသူပေါင်း ၁၁,၁၁၄ ဦး**ကို အွန်လိုင်းစစ်တမ်း ပြုလုပ်ကောက်ခံခဲ့တဲ့ အရေအတွက်အခြေပြု သုတေသနစာတမ်းမှာ အဓိက အဖြေထုတ်ဖို့ကြိုးပမ်းထားတဲ့ မေးခွန်းနှစ်ခု ရှိပါတယ်။ ဒါတွေကတော့

- လက်ရှိအစိုးရက ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ထိန်းချုပ်ကာကွယ်နိုင်ပြီလား၊ ဘယ်လိုရလဒ်ကောင်းတွေ မြင်တွေ့ရပြီ၊ ဘယ်လိုကိစ္စတွေကို ထပ်မံ အားဖြည့်လုပ်ဆောင်ဖို့ လိုအပ်နေသေးသလဲ။

- ကူးစက်နှုန်းမြန်ဆန်ပြီး ကာကွယ်ဆေး၊ ကုသဆေး မရှိသေးတဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်မှုကို ဘယ်လို အကောင်းဆုံး ထိန်းချုပ်ပြီး ပုံမှန်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကို ဘယ်လို ပြန်လည်ဆောင်ရွက်နိုင် မလဲ စတဲ့ မေးခွန်းတွေဖြစ်ပါတယ်။

စာတမ်းရဲ့ အဓိကတွေ့ရှိချက်များ

ပြည်သူတွေရဲ့ သဘောထားအမြင် စစ်တမ်းကို အဓိက အခြေပြု ဆွေးနွေးထားတဲ့ ယခုသုတေသနစာတမ်းမှာ အဓိကတွေ့ရှိချက် ကဏ္ဍနှစ်ရပ်ရှိပါတယ်။ ပထမတစ်ခုက ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါ ကူးစက်မှု ထိန်းချုပ်မှု လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပတ်သတ်သည့် ထင်မြင်ချက်များ ဖြစ်ပါတယ်။

အိမ်တွင်သာ နေထိုင်ခြင်း၊ ဗိုင်းရပ်စ်မကူးစက်အောင် သေချာစွာ ကာကွယ်ခြင်းက မိမိရဲ့မိသားစု၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ နိုင်ငံအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်ဆိုတဲ့ အချက်ကို စစ်တမ်းဖြေဆိုသူ စုစုပေါင်းရဲ့ ၉၇ ဒသမ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းက ထောက်ခံခဲ့ကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ အလွန်ကာလမှာ မိသားစု စားဝတ်နေရေးနဲ့ လူမှုစီးပွား အခြေအနေတွေ ပြောင်းလဲသွားနိုင်မည် ဆိုတဲ့အချက်ကို ဖြေဆိုသူ စုစုပေါင်းရဲ့ ၇၅ ဒသမ ၇၄ ရာခိုင်နှုန်းက လက်ခံခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီအချက်က ပြည်သူတွေအနေနဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်တဲ့ အပြောင်းအလဲတွေအပေါ် ကြိုတင်သတိပြုနေကြတယ်လို့ ကောက်ချက်ချနိုင်ပါတယ်။

ကူးစက်ရောဂါကို မိမိအနေနဲ့ ကာကွယ်နိုင်မယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို စစ်တမ်းဖြေဆိုသူ ၈၅ ဒသမ ၇၃ ရာခိုင်နှုန်းက ထောက်ခံခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မိမိပတ်ဝန်းကျင်မှာ ရောဂါပိုး ပြန့်ပွားမှု ရှိနေနိုင်ပြီးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို လက်ခံသူ ၆၀ ဒသမ ၁၄ ရာခိုင်နှုန်း ရှိနေပါတယ်။ အကယ်၍ မိမိရပ်ရွာအတွင်းမှာ ကူးစက်မှုရှိပါက လျင်မြန်စွာ ပြန့်ပွားသွားနိုင်တယ်ဆိုတဲ့ ယူဆချက်ကို ဖြေဆိုသူအများစု ၇၂ ဒသမ ၅၃ ရာခိုင်နှုန်း က လက်ခံကြပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဖြေဆိုသူရဲ့ ၇၁ ဒသမ ၃၆ ရာခိုင်နှုန်းက မိမိမှာ ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရမှုမရှိလို့ ယုံကြည်ထားကြပါတယ်။ စစ်တမ်းရဲ့သုံးသပ်ချက်အရ အဆိုပါ အချက်အလက်တွေက ‘နေ့စဉ်ဘဝမှာ ခပ်ခွာခွာနေခြင်း’ (Social Distancing) နဲ့ ပတ်သက်ပြီး လိုက်နာနိုင်မှု အခြေအနေအပေါ် စိုးရိမ်မှုရှိနေတယ်ဆိုပြီး ဆက်စပ် ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ သတိပြုဖွယ်ကောင်းတဲ့အချက်က ‘ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ထိန်းချုပ်ကာကွယ်နိုင်ဖို့ မည်သို့ နေထိုင်လုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုတဲ့ သတင်း အချက်အလက်

အိမ်မှာနေသင့်တယ်ဆိုတဲ့
 အချက်ကို ဖြေဆိုသူအများစု
 (၉၄ ဒသမ ၉၂ ရာခိုင်နှုန်း)က
 ထောက်ခံဖြေဆိုခဲ့ပါတယ်။
 ဒါပေမဲ့ တကြိမ်မှ အပြင်
 မထွက်ဘဲ အိမ်ထဲမှာသာနေတဲ့
 ပမာဏက ဖြေဆိုသူရဲ့ ၁၂ ဒသမ
 ၃၉ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိတာ
 ဖြစ်ပါတယ်...

တွေကို ပြည်သူ့လူထုအားလုံး သိရှိကြတယ်လို့ ထင်ပါသလား' ဆိုတဲ့ စစ်တမ်းမေးခွန်းကို မေးမြန်းတဲ့အခါ ဖြေဆိုသူစုစုပေါင်းရဲ့ ၅၈ ဒသမ ၈၉ ရာခိုင်နှုန်းက 'မထင်ပါ'လို့ ဖြေဆိုခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။

စာတမ်းတွေရှိချက်ရဲ့ဒုတိယကဏ္ဍက ကူးစက်ရောဂါကာကွယ်ရန် လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ထင်မြင်ချက်များ ဖြစ်ပါတယ်။

ကူးစက်ရောဂါ ကာကွယ်နိုင်ဖို့အတွက် တတ်နိုင်သမျှ အိမ်မှာနေသင့်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကို ဖြေဆိုသူအများစု (၉၄ ဒသမ ၉၂ ရာခိုင်နှုန်း)က ထောက်ခံဖြေဆိုခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ တကြိမ်မှ အပြင်မထွက်ဘဲ အိမ်ထဲမှာသာနေတဲ့ ပမာဏက ဖြေဆိုသူရဲ့ ၁၂ ဒသမ ၃၉ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိတာ ဖြစ်ပါတယ်။ တဆက်တည်းမှာပဲ နေ့စဉ်အိမ်ပြင်ပ ထွက်နေရတဲ့ မိသားစုရှိနေတယ်လို့ ဖြေဆိုသူက ၆၂ ဒသမ ၃၉ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိနေပါတယ်။ အိမ်အပြင်ထွက်တဲ့အခါ နှာခေါင်းစည်း သေချာစွာတပ်တယ်လို့ ဖြေဆိုသူ ၈၃ ဒသမ ၈၃ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါတယ်။ သို့သော် အပြင်ကပြန်လာပြီးတဲ့အခါ လိုအပ်တဲ့ ကျန်းမာရေးလိုအပ်ချက်တွေကို အတိအကျလိုက်နာသူက ဖြေဆိုသူရဲ့ ၅၆ ဒသမ ၅၆ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါတယ်။

စာတမ်းရဲ့ သုံးသပ်ချက်များ

သုတေသနစစ်တမ်းက တွေ့ရှိချက်တွေကို အခြေပြုပြီး၊ အခြေရှာဖို့ ရည်ရွယ်ထားတဲ့ မေးခွန်းတွေအပေါ် သုံးသပ်ချက်တွေကို စာတမ်းက ဆက်လက် ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ အစိုးရရဲ့ ရောဂါ

ကူးစက်ကာကွယ်နိုင်မှုမှာ အတိုင်းအတာ တခုအထိ အောင်မြင်တယ်လို့ စာတမ်းက ယူဆပါတယ်။ လိုအပ်တဲ့ ကျန်းမာရေး အစီအမံတွေကို လိုက်နာနေကြတဲ့သူတွေ ရှိနေပေမဲ့ နှာခေါင်းစည်းမပါဘဲ ယခင်အတိုင်း ဆက်လက် သွားလာနေကြတဲ့သူတွေရှိနေတဲ့ အချက်က ပြည်သူလူထုအတွက် သူတို့ရဲ့ စိုးရိမ်မှုတွေ ဆက်လက်မြင့်တက်စေပါတယ်။ ‘**ရောဂါကူးစက်နှုန်းကို ထိန်းချုပ်နိုင် ပြီလား**’ဆိုတဲ့ အမေးအတွက် အစိုးရက ထုတ်ပြန်ထားတဲ့ အမိန့်တွေ အသက်ဝင်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ရင်၊ အောက်ခြေက အကောင်အထည်ဖော်ရတဲ့ ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းတွေ၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေ သေချာ ကိုင်တွယ်နိုင်မယ်ဆိုရင်၊ လိုအပ်ချက်တွေကို လျင်မြန်စွာအရေးယူတုံ့ပြန်နိုင်ရင် ဖြစ်နိုင်ပါတယ်လို့ စာတမ်းက ဆွေးနွေးထားပါတယ်။

‘**နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ ဘယ်လို ပြန်လည်ဆောင်ရွက်နိုင်မလဲ**’ ဆိုတဲ့ မေးခွန်းအတွက်လည်း စာတမ်းက ဆက်လက် ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ အခြေခံကျတဲ့ လူတန်းစားတွေရဲ့ စားဝတ်နေရေး အကျပ်အတည်းတွေကို ဖြေရှင်းပေးဖို့ လိုအပ်တဲ့ အပြင် အလုပ်အကိုင်နဲ့ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းတွေကို ပိုမိုမြှင့်တင်ပေးနိုင်ဖို့ လိုအပ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

အစိုးရအနေနဲ့ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ မွေးမြူရေးကဏ္ဍအတွက် စနစ်တကျ အစီအစဉ်ရေးဆွဲကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသင့်ပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကို ထောက်ပံ့ကူညီရာမှာလည်း လုပ်ငန်းစုတွေအလိုက် ထိရောက်တဲ့ အကြံဉာဏ်၊ ငွေကြေး၊ နည်းပညာ၊ လိုအပ်တဲ့ မူဝါဒတွေနဲ့ လက်တွေ့ထိရောက်အောင် စနစ်တကျ ကူညီနိုင်ဖို့လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြဆွေးနွေးထားပါတယ်။ ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအသီးသီးအတွက် လုပ်ဆောင်သင့်တဲ့ သုံးသပ်ချက်တွေကို စာတမ်းက ဆွေးနွေးတင်ပြထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။

သုတေသန အစီရင်ခံစာ မျက်နှာဖုံး

စာတမ်းရဲ့ အကြံပြုချက်များ

တွေ့ရှိချက်တွေ၊ သုံးသပ်ချက်တွေကို ဖော်ပြပြီးတဲ့အခါမှာ ရောဂါကူးစက်မှု ကာကွယ်ရေး ထိရောက်စေရန်နဲ့ စီးပွားရေးကဏ္ဍတွေအတွက် အကြံပြုချက်တွေအပေါ် ဆွေးနွေးထားချက်တွေက သတိပြုစရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူများအနေနဲ့ ရောဂါကာကွယ်ခြင်းအလေ့အထကိုကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါအတွင်းသာမက နောင်ကာလတွေအထိ ဆက်လက်ကျင့်သုံး လုပ်ဆောင်သွားသင့်ပြီး အခြားဖြစ်လာနိုင်တဲ့ ကူးစက်ရောဂါအန္တရာယ်တွေကလည်း ကြိုတင်ကာကွယ်နိုင်ဖို့ လိုအပ်ကြောင်း ဆွေးနွေးပါတယ်။ ပြည်သူတွေထံကို သတင်းအချက်အလက် ပိုမိုရောက်ရှိနိုင်ဖို့အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ပြန်ကြားရေးဌာနခွဲ ထားသင့်သလို ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနကလည်း ကျန်းမာရေးဌာနခွဲထားပြီး ဆောင်ရွက်သင့်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါနဲ့ပတ်သက်တဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေအပြင် ရောဂါပိုးကူးစက်ခံရသူနဲ့ သံသယလူနာတွေအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုတွေအပေါ် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးနိုင်ဖို့ ကျန်းမာရေး ပညာပေးလုပ်ငန်းတွေ ပိုမိုဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲတွေနဲ့အတူ ရာဇဝတ်မှုတွေများပြားလာနိုင်တဲ့အချက်လည်း ရှိနေတာကြောင့် ရောဂါကာကွယ်ရေး၊ ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို ဆောင်ရွက်တဲ့အခါမှာ ကျန်းမာရေးရှုထောင့် တခုတည်းက မဟုတ်ဘဲ သက်ဆိုင်တဲ့ ဝန်ကြီးဌာနတွေအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ ဒါ့အပြင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အကူအညီနဲ့ မြေပြင်မှာဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေကို စုဆောင်းသင့်ပြီး အစိုးရရဲ့ ပံ့ပိုးကူညီမှုကို အမှန်တကယ် အကျိုးသက်ရောက်မှု အားကောင်းအောင် ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း စတဲ့ အကြံပြုချက်များစွာကို ဖတ်ရှုဆင်ခြင်ကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရရင် ယခုသုတေသနစာတမ်းက လက်ရှိအစိုးရ ဦးဆောင်ဦးရွက်ပြုနေတဲ့ ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွေအပေါ် ပြည်သူလူထုရဲ့ နားလည်နိုင်မှု၊ လိုက်ပါပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မှုနဲ့ ထင်မြင်ယူဆချက်တွေကို အသားပြု ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ပြုလဲယိုင်နဲ့နိုင်တဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပြင်ဆင်နိုင်ဖို့အတွက် ဖြစ်တန်ခြေရှိတဲ့ မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာနဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်တွေကို ဆက်စပ်ဖော်ပြထားပါတယ်။ စာတမ်းရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကလည်း မူဝါဒရေးဆွဲ ဖော်ဆောင်သူတွေအတွက် အစိုးရရဲ့ ရောဂါကာကွယ်ရေး လုပ်

ထုံးလုပ်နည်းတွေ ဘယ်အတိုင်းအတာအထိ ပေါက်မြောက်နိုင်နေပြီလဲဆိုတာ တိုင်း
တာနိုင်မယ့် စံပေတံတချောင်း ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ■

—
စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ

Trends to be watched

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ

Trends to be watched

စီးပွားရေးကဏ္ဍ

ISP-Myanmar အဖွဲ့မှ ပြုစုသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များကို မေ ၂၂ ရက်တွင် ရေးသားပြုစုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

■ အနှစ်ချုပ်

ယခုဖော်ပြထားသည့် စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ ကဏ္ဍတွင် စီးပွားရေး အရ ကြံ့ကြံခံနိုင်စွမ်း၊ မြန်မာအစိုးရ၏ စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ်၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ဘေးကြောင့် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ကုစားရေး နိုင်ငံတကာချေးငွေများ မြင့်မားလာနိုင်ခြင်း၊ ငွေကြေးမူဝါဒ၊ ဘတ်ဂျက်မူဝါဒ အစရှိသည်တို့ကို အခြေပြု၍ အောက်ပါ ကဏ္ဍများကို သုံးသပ်ထားသည်။

- ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းများ ယိုင်နှုန်းလာမှုနှင့် လူမွဲအဖြစ် ခံယူလာရနိုင်မှု
- ဝယ်လိုအား ကျဆင်းမှု
- တန်ဖိုးကွင်းဆက် ပြတ်တောက်မှု
- ဘဏ္ဍာဝင်ငွေ ကျဆင်းမှု
- ရေတိုကာလ ငွေကျုံ့ခြင်း
- အိမ်ပြန်လွှဲငွေ
- ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု
- လျှပ်စစ်မီး
- ငွေလဲနှုန်း
- နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

အယ်ဒီတာ

စီးပွားရေးကဏ္ဍ စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ

မေ ၁ ရက်တွင် ဖြန့်ချိခဲ့သော ISP-Myanmar ၏ COVID-19 Special series အမှတ်-၂ မှ စတင်၍ စီးပွားရေးကဏ္ဍ စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များကို မှတ်တမ်းတင် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ယခုစာအုပ်တွင်လည်း ထူးခြားချက်များကို ဆက်လက်၍ စုစည်းဖော်ပြအပ်ပါသည်။

စီးပွားရေးအရ ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်စွမ်း (Economic resiliency)

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ဧပြီ ၁ ရက် ထုတ်ပြန်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ GDP တိုးတက်မှုနှုန်းကို ၃ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂ ရာခိုင်နှုန်းအထိ လျော့ကျမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် တရားဝင်ကဏ္ဍများကိုသာ တွက်ဆထားခြင်းဖြစ်ရာ တရားမဝင်ကဏ္ဍများအပေါ်လည်း သက်ရောက်မှု ကြီးမားနိုင်သည်။
- ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့်စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (FAO) ၏ အစီရင်ခံစာအရ ‘ဧပြီလတွင် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာဈေးနှုန်း သုံးလဆက်တိုက် ကျဆင်းခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ အကြောင်းမှာ စီးပွားရေးနှင့် ပို့ဆောင်ထောက်ပံ့ရေး သက်ရောက်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်။ ... သကြားဈေးနှုန်းမှာ ၁၃ နှစ်အတွင်း အနိမ့်ဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်... ဟင်းရွက်စားဆီဈေးမှာ ၅ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းခဲ့သည်... အသားဈေးအညွှန်းကိန်းမှာ ၂ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းခဲ့သည်။’ (Reuters)
- အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ခန့်မှန်းချက်အရ ‘COVID-19 ကူးစက်ဘေးကြောင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးသက်ရောက်မှုအဖြစ် သုံးလ ထိန်းချုပ်ပိတ်ပင်ရမည့် အခြေအနေတွင် ဒေါ်လာ ၅ ဒသမ ၈ ထရီလီယံ (ကမ္ဘာ့ GDP ၏ ၆ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်း)နှင့် ခြောက်လ ထိန်းချုပ်ပိတ်ပင်ရမည့်အခြေအနေတွင် ဒေါ်လာ ၈ ဒသမ ၈ ထရီလီယံ (ကမ္ဘာ့ GDP ၏ ၉ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း)’ရှိမည်ဟု နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာတွင် ခန့်မှန်းထားသည်။ ‘ADB ၏ အသစ်သောခန့်မှန်းချက်က ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီ ၁၆ ရက် အစီရင်ခံစာထက် နှစ်ဆရှိနေသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်

က ၂ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းမည်ဟု ခန့်မှန်းထားခဲ့သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလထုတ် World Economic Outlook ခန့်မှန်းချက်တွင် ကမ္ဘာ့ GDP ၆ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ (ADB)

- ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ် (WFP) အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြရာ၌ ကူးစက်ဘေးကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် အာဟာရ လုံခြုံရေးအပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်နိုင်မည်ဟု ဖော်ပြသည်။ ‘နိုင်ငံအသုံးစရိတ်များကို COVID-19 ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် ဦးစားပေးသုံးစွဲရသောကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးကဲ့သို့သော အခြားကဏ္ဍများသို့ သုံးစွဲမှုလျော့ကျနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ထောက်ပံ့ရေး ရေရှည်သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သည်။’ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကျဆင်းခြင်း၊ ပြည်ပမှ အိမ်ပြန်လွှဲငွေများ ကျဆင်းခြင်း၊ လူသုံးကုန်ပစ္စည်းများ တင်ပို့မှုကို အကြီးအကျယ် မှီခိုထားသောနိုင်ငံများတွင် အထူး ထိခိုက်နစ်နာဖွယ်ရှိသည်။ (WFP)

မြန်မာအစိုးရ၏ စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ် (COVID-19 Economic Relief Plan- CERP)

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နိုင်ငံခြား စီးပွားဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီး ဦးသောင်းထွန်းဦးဆောင်၍ အခြားဝန်ကြီးဌာနများ ပါဝင်သော ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် စီးပွားရေးသက်ရောက်မှုများအပေါ် ကုစားရေးလုပ်ငန်းကော်မတီကို မတ် ၁၃ ရက်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး၊ ထိခိုက်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ကျပ်ဘီလီယံ ၁၀၀ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၄ သန်းခန့်) အား စတင်ထုတ်ချေးခဲ့သည်။

မြန်မာအစိုးရက ဧပြီ ၂၇ ရက်တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ဘေးကြောင့် သက်ရောက်မှုများအပေါ် စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ်ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ယင်းတွင် ရည်မှန်းချက် ခုနစ်ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၁၀ ခု၊ ဆောင်ရွက်မည့် အစီအစဉ် ၃၆ ခု၊ ဆောင်ရွက်နေတဲ့ အစီအစဉ် ၇၆ ခု ပါဝင်သည်။ လက်ငင်းနှင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ကုန်အထိ ဆောင်ရွက်ရန်အစီအစဉ်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းအစီအစဉ်၏ ရန်ပုံငွေ ဖြည့်ဆည်းရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခုအနေဖြင့် ၂၀၁၉-၂၀၂၀ အစိုးရဘတ်ဂျက်မှ ဝန်ကြီးဌာနအသုံးစရိတ်များ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ဖြတ်တောက်၍အသုံးပြုရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေလတွင် နောက်ထပ် စီးပွားရေးလှုံ့ဆော်မှု အသုံးငွေ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၂-၃ ဘီလီယံခန့် စတင်သုံးစွဲမည်ဟု ယူဆသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလ တွင် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရန်ရှိရာ ဤအသုံးစရိတ်ကို နိုဝင်ဘာမတိုင်မီတွင် သုံးမည် ဟု EIU က ခန့်မှန်းဖော်ပြသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ဘေးကြောင့် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ကုစားရေး နိုင်ငံတကာချေးငွေများ မြင့်မားလာနိုင်ခြင်း

အစိုးရ၏ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးကုစားမှုအစီအစဉ်အတွက် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့အစည်းများထံမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဘီလီယံခန့် ရရှိမည်ဟု မျှော်လင့်ထားကြောင်း အာဏာပိုင်များကပြောဆိုခဲ့သည်။ စီမံကိန်း၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စက်မှုဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးဆက်အောင်က Facebook တွင် ရေးသားရာ၌ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ သူက ဖော်ပြရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ချေးငွေနှင့် GDP အချိုးမှာ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာ ရှိသေးသောကြောင့်၊ အတိုးနည်း ချေးငွေများ ရယူသင့်သည်ဟု ဆိုသည်။

သတင်းများအရ-

- (၁) IMF ထံမှ Rapid Credit Facility (RCF) နှင့် Rapid Financing Instrument (RFI) အတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၇၀၀၊
- (၂) အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ထံမှ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စက်မှုလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ချေးငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၆၀၊
- (၃) ဂျပန်နိုင်ငံ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအေဂျင်စီ (JICA) ထံမှ CERP အစီအစဉ်အတွက် လိုအပ်သည့်အရင်းအမြစ်များ ဖြည့်ဆည်းရန် ချေးငွေ ဂျပန်ယန်း ဘီလျံ ၃၀၊
- (၄) ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ Fast Track COVID 19 Facility ခေါင်းစဉ်အောက်မှ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာတုံ့ပြန်မှု အရေးပေါ်စီမံချက်လုပ်ငန်းအတွက် ချေးငွေ အမေရိကန် ဒေါ်လာ သန်း ၅၀၊
- (၅) ကိုရီးယား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအေဂျင်စီ

(KOICA) မှ ဖွံ့ဖြိုးရေးချေးငွေ ဒေါ်လာ သန်း ၂၀
(၆) လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး UniqueID စနစ်၊ အီး-အစိုးရ၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်များ တည်ဆောက်ရန် ဩစတြီးယားနိုင်ငံမှ ယူဂို ၃၃ သန်းချေးယူရန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ၁၆ ကြိမ်မြောက် ပုံမှန်အစည်းအဝေးသို့ တင်ပြခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ချေးငွေများ မြင့်တက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၈-၂၀၁၉ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားချေးငွေ ၂၂၁၃ ဒသမ ၃၃၅ ဘီလီယံနှင့် အများဆုံးဖြင့် ချေးငွေစံချိန်တင်ထားသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန် ၃၀ ရက်အထိ ပြည်ပကြွေးမြီ လက်ကျန်အဖြစ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၀၀၄၅ ဒသမ ၅ သန်း (၁၀ ဘီလီ ယံကျော်) ရှိနေသည်။

ငွေကြေးမူဝါဒ

မြန်မာနိုင်ငံတော် ဗဟိုဘဏ်က မျှော်လင့်မထားဘဲ မူဝါဒအရ ငွေတိုးနှုန်း (Key policy interest rate) ကို မတ် ၁၂ ရက်တွင် ၀ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် မတ် ၂၅ ရက်တွင် နောက်ထပ် ၁ ရာခိုင်နှုန်း ထပ်မံလျှော့ချခဲ့သည်။ EIU ၏ မေ ၁၄ ရက် အစီရင်ခံစာတွင် နောက်ဆုံး လျှော့ချထားသည့်နှုန်း ၇ ရာခိုင်နှုန်းအတိုင်း ယခုနှစ်ကုန်အထိ ဆက်လက် ရှိနေမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တကြိမ် လျှော့ချခဲ့ရာမှ ယခု ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးကာလတွင် လျှော့ချမှု စတင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ငွေပေါ်လွယ်ရေးအတွက် ဘဏ်တွင်အပ်နှံထားရမည့် အနိမ့်ဆုံးနှုန်းထား (Bank deposit rate) ကို ၇ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၆ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ လျှော့ချပေးခဲ့သည်။ မိုဘိုင်းဘဏ်စနစ် ကန့်သတ်ထားမှုကို လျှော့ချပေးခဲ့ပြီး၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဘဏ်စနစ်အတွက် ပလက်ဖောင်းကို တွန်းအားပေး မြှင့်တင်သွားမည်ဟု ဆိုသည်။

ဘတ်ဂျက်မူဝါဒ

အစိုးရက စီးပွားရေးလှုံ့ဆော်မှုနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် ဘတ်ဂျက်ကို ပို၍ သုံးစွဲမည်ဖြစ်သည်။ EIU ၏ မေ ၁၄ ရက် အစီရင်ခံစာအရ ဘတ်ဂျက်လိုငွေပြုမှုသည် GDP နှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ၂၀၁၉-၂၀၂၀ နှင့် ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ဘဏ္ဍာနှစ်များတွင် (Budget Deficit to GDP ratio) ၆ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၅ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးရှိမည်ဟု ဖော်ပြသည်။

(က) ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများ ယိုင်နှုန်းလာမှုနှင့် လူမွဲအဖြစ်ခံယူလာရနိုင်မှု

အန္တရာယ် - မြင့်မား

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလအတွင်း မြန်မာ့စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ယိုင်နှုန်းလာသည်။ တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ထားသော လုပ်ငန်း ၉၀၀ နီးပါး ယာယီနှင့်အမြဲတမ်း ပိတ်သိမ်းခဲ့ရသည်။ (ယင်းသည် နိုင်ငံတစ်ခုလုံး စုစုပေါင်းလုပ်ငန်းအားလုံး၏ ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။) အခြားစစ်တမ်းတခုတွင် စက်မှုကုန်ထုတ်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ငွေသားစီးဆင်းမှု အခက်အခဲရှိနေကြသည်။ အများစုမှာ တလသာ တောင့်ခံနိုင်မည်ဟု ဖော်ပြသည်။

(ခ) ဝယ်လိုအား ကျဆင်းမှု

အန္တရာယ် - မြင့်မား

လေ့ကျောင်းနှင့် နိုင်ငံပေါက်များ ပိတ်သိမ်းကုန်ရာ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း လုံးဝရပ်ဆိုင်းလုနီးပါး ဖြစ်သွားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်များဖြစ်သည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ လယ်ယာထွက်ကုန်၊ စက်မှုထွက်ကုန်များအပေါ် ဝယ်လိုအား သိသိသာသာ ကျဆင်းခဲ့သည်။ တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်ကို ဧပြီ ၂၃ ရက်တွင် နှစ်လကြာ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ပိတ်လိုက်ရာ ကုန်သွယ်မှုကျဆင်းမှု၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းနှင့် လူသုံးကုန်ပစ္စည်း ပြတ်လပ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ (မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၈-၂၀၁၉ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ကုန်သွယ်မှု ပမာဏသည် ၃၅ ဒသမ ၀၂၀ ဘီလီယံကျော်ရှိပါသည်။ မူဆယ် နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးစခန်း၏ ၂၀၁၈-၂၀၁၉ ဘဏ္ဍာနှစ် ကုန်သွယ်မှုပမာဏသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်းပေါင်း၄၉၁၇ဒသမဂျင်ရှိသည်။ မူဆယ်စခန်း၏ကုန်သွယ်မှုပမာဏသည် မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုလုံး ကုန်သွယ်မှုပမာဏ၏ ၁၄ ရာခိုင်နှုန်း ရှိနေသည်။) ရလဒ်အဖြစ် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်ဝယ်လိုအား ကျဆင်းမှုကြောင့် ပို့ကုန်ရငွေများလည်း ကျဆင်းသွားမည်။

(ဂ) တန်ဖိုးကွင်းဆက် ပြတ်တောက်မှု

အန္တရာယ် - သင့်

ကျန်းမာရေးလိုအပ်ချက်အရ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်မှုများကြောင့် ပြည်တွင်းဈေး

ကွက် ပြတ်တောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ဥပမာ- ညမထွက်ရအမိန့်ကြောင့် ကုန်စည် စီးဆင်းမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုမျိုးဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းဈေးကွက် ပြတ်တောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ လူအများ အိမ်တွင်းပုန်းနေရမှု၊ လူများ၏ ဝင်ငွေကျဆင်းလာမှုကြောင့် စားသုံးသူဝယ်လိုအား ကျဆင်းမှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်လာမည်။

(ဃ) ဘဏ္ဍာဝင်ငွေ ကျဆင်းမှု (Loss of revenue)

အန္တရာယ် - မြင့်မား

EIU ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၄ ရက်ဖော်ပြချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခွန်မူဝါဒအပြောင်းအလဲများ အစိုးရခြင်းကြောင့် ဘဏ္ဍာဝင်ငွေရရှိမှု နိမ့်ပါးမည့်အရေး [အန္တရာယ် - မြင့်] ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလတွင် အစိုးရက ကော်ပိုရေးရှင်းဝင်ငွေခွန်များ၊ ကုန်သွယ်ခွန်များ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း၊ ပြည်ပပို့ကုန်များအတွက် ကြိုတင်ကောက်ခံအခွန်များကို ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း၊ ဟိုတယ်-ခရီးသွားလုပ်ငန်းတွင် ငှားရမ်းခများကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးထားခြင်း၊ ကျန်းမာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော သွင်းကုန်များအပေါ် အကောက်ခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်များပေးခြင်းစသည့် အခြေအနေတို့ကြောင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ လျော့နည်းစေမည်ဖြစ်သည်။

(င) ရေတိုကာလ ငွေကျခြင်း

အန္တရာယ် - မြင့်မား

အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ၏ ဖော်ပြချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်းသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ၈ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း ရှိရာမှ၊ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးကာလအတွင်း ၂၀၂၀ နှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်များတွင် ၇ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ The Economist မဂ္ဂဇင်းက အစိုးရများက ငွေအမြောက်အမြားသုံးခြင်း၊ စီးပွားရေးလှုံ့ဆော်မှု အကူအညီများ (stimulus package) များ ပေးခြင်းသည် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုအတွက် အခြေခံဖြစ်စေသည် (supply shock) ဟု သီအိုရီသဘောအရ ပြောပါသည်။ သို့သော် ပိတ်ဆို့တားမြစ်မှုများ (lockdowns) ကြောင့် ထုတ်လုပ်သူများ ကလည်း မထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်း၊ စားသုံးသူ လုပ်သားအင်အားစုများကလည်း ဝင်ငွေရရှိနိုင်စွမ်းနှင့် သုံးစွဲနိုင်စွမ်း ရှိမနေခြင်းတို့ကြောင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုမဖြစ်စေနိုင်ဟု ပြန်

၍ ဆွေးနွေးသည်။ လူအများ အိမ်တွင်းပုန်းနေမှု၊ အလုပ်အကိုင်မဲ့ခြင်းနှင့် လူများ၏ ဝင်ငွေ ကျဆင်းလာမှုကြောင့် စားသုံးသူဝယ်လိုအားကျဆင်းလာရာ ငွေကြေး၏ဆတိုးလည်ပတ်မှုနှုန်း (multiplier effect) ကျဆင်းသွားနိုင်သည်။ ရလဒ်အဖြစ် စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ သေးကျခြင်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အစိုးရက ငွေပေါ်လွယ်မှု (liquidity) နှင့် ကြွေးမြီပြန်ဆပ်နိုင်မှု ပြဿနာ (insolvency) ပြေလည်စေရေးအတွက် လုပ်ငန်းများကို ချေးငွေပြန်ဆပ်ကာလဆိုင်းခံခြင်း၊ ပြည်သူများ အိတ်ကပ်တွင်းသို့ ငွေများထည့်ပေးခြင်း၊ ငွေထုတ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းများ လိုအပ်လိမ့်မည်။

(စ) အိမ်ပြန်လွှဲငွေ (Remittance)

အန္တရာယ် - မြင့်မား

International Growth Center (IGC) ၂၀၁၅ အစီရင်ခံစာအရ ပြည်ပမှာ တရားဝင် သွားရောက်အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသူ မြန်မာနိုင်ငံသား သုံးသန်းကျော်၏ အိမ်ပြန်လွှဲငွေကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၃၅၀၀ ဟု ခန့်မှန်းဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ GDP ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရှိနေသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ နောက်ဆုံးထုတ်ပြန်ချက်အရ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ပြည်ပရောက် မြန်မာလုပ်သားများထံမှ အိမ်ပြန်လွှဲငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၂၈၀၀ ကျော်ရှိပြီး၊ GDP ၏ ၄ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်သည်။ အချို့အစီရင်ခံစာများက အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၈၀၀၀ကျော် ရှိမည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။ ယင်းပမာဏသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ရောက်ရှိသော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) နှင့် တန်းတူနီးပါးရှိနေသည်။ (မြန်မာနိုင်ငံရရှိသော FDI သည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှာ သန်း ၆၆၀၀၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှာ သန်း ၅၇၀၀၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်မှာ သန်း ၁၇၀၀ ကျော်နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှာ သန်း ၄၁၀၀ကျော်ရှိခဲ့သည်)။ ဤသို့အိမ်ပြန်လွှဲငွေများ နိမ့်ကျသွားဖွယ်ရှိနေသည်။

(ဆ) ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု

အန္တရာယ် - မြင့်မား

ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏လေ့လာမှု (၂၀၁၇)အရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြေခံလူတန်းစား အိမ်ထောင်စုများ၏ ဝင်ငွေ ၆၆ ရာခိုင်နှုန်းကို အစားအသောက်အတွက် အသုံးပြုနေကြရသည်။ "World Bank. (2017). An Analysis of Poverty in Myanmar. Part 1. Poverty

Profile." မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်အား လျော့ခံထားရသူမှာ လတ်တလောတွင် လူဦးရေ တသိန်းနီးပါးရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ အချိန်ပိုင်း လျော့ချခံရခြင်းနှင့် အချိန်ပိုင်း လုပ်ရခြင်းပမာဏမှာ ၁၀ ဆခန့် ပို၍ကြီးမားနိုင်သည်။ သို့အတွက်ကြောင့် ယခု ကပ် ဘေးကာလတွင် ရုတ်တရက်ဝင်ငွေကျဆင်းမှု ဖြစ်လာပြီး နွမ်းပါးသော မိသားစုများက ဝင်ငွေ နည်းပါးလာသည့်အလျောက် အစားအသောက်အတွက် ပို၍သုံးစွဲရမည်ဟု တွက်ဆနိုင်သည်။ နောက်ဆက်တွဲရလဒ်အဖြစ် အာဟာရရရှိမှု ပြဿနာများ၊ ကြွေးမြီ မြင့်မားမှု ပြဿနာများ ကြုံရနိုင်သည်။

(ဇ) လျှပ်စစ်မီး

အန္တရာယ် - မြင့်မား

EIU ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၄ ရက်ဖော်ပြချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လျှပ်စစ် ဓာတ်အား ပြတ်တောက်နိုင်စွမ်းကို [အန္တရာယ် - မြင့်]ဟု ဖော်ပြထားပြီး၊ သက်ရောက်မှု အပေါ်တွင်လည်း [မြင့်]ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိခိုက်မှုအပေါ် ၂၅ မှတ် ပေးထားရာတွင် ၁၆ မှတ်အထိ မြင့်မားသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

(ဈ) ငွေလဲနှုန်း (Foreign Exchange)

အန္တရာယ် - နိမ့်

EIU ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၄ ရက်ဖော်ပြချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် မြန်မာငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာနှင့်ယှဉ်လျှင် အနည်းငယ် မြင့်နေမည်ဟု သုံးသပ်ထားသည်။

(ည) နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

အန္တရာယ် - သင့်

EIU ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁၄ ရက်ဖော်ပြချက်အရ အနောက်နိုင်ငံများက လူ့ အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် စီးပွားပိတ်ဆို့ ဒဏ်ခတ်မှုများ အန္တရာယ် [သင့်] (ဖြစ်လာပါက သက်ရောက်ထိခိုက်နိုင်မှု [အလွန်မြင့်မား])ဟု ဖော်ပြ

ထားပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားခုံရုံး (ICJ) ၏ ကြားဖြတ်ဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်များ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ မေ ၂၃ ရက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံက ဆောင်ရွက်ထားမှု အခြေအနေ လေးလပြည့်အစီရင်ခံစာကို ပြန်လည်တင်သွင်းရမည် ဖြစ်သည်။ ■

အကိုးအကား

Center for Global Development. (May 21, 2020). "The Economic Impact of COVID-19 around the World: Remittances, Updated Growth and Poverty Projections, and the Reintroduction of Barter in Fiji". Retrived online at <https://www.cgdev.org/blog/economic-impact-covid-19-around-world-remittances-updated-growth-and-poverty-projections-and>

Economic Intelligence Unit. (May 14, 2020). "Country Report: Myanmar"

Lwin, Nan. (May 11, 2020). Myanmar to Receive \$2B in COVID-19 Relief from Int'l Development Organizations. The Irrawaddy. Retrieved online at <https://www.irrawaddy.com/specials/myanmar-covid-19/myanmar-receive-2b-covid-19-relief-intl-development-organizations.html>

ရပ်ရွာလူမှုအသိုက်အမြုံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
Community Response

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉နှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေး

ကိုကိုကြီး

Photo: Facebook/ko ko gyi

ကိုကိုကြီးသည် ပြည်သူ့ပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာကိုကိုကြီးက မေ ၁၃ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၃ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

Everything is politics. အရာအားလုံးက နိုင်ငံရေးကိစ္စဖြစ်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ဘေးသည်လည်း နိုင်ငံရေးပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲ အချိန်ဇယားနှင့်ပတ်သက်စပ်နေသည်။ စစ်အစိုးရကာလက ‘အမျိုးသားနိုင်ငံရေး’ဟု ပြောသည်။ ယုံကြည်ချက်နှင့် လုပ်ဆောင်နေသော နိုင်ငံရေးပါတီများကိုမူ ပါတီနိုင်ငံရေးလုပ်နေသည်ဟု စွပ်စွဲနှိမ့်ချခဲ့သည်။ ဖမ်းဆီးထောင်ချခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ယခုအချိန်သည် ‘အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆိုတာကို အသက်သွင်းဖို့၊ ပြုသဖို့ အကောင်းဆုံးအချိန်ပဲ’ဟု စာရေးသူကမြင်သည်။ အကြောင်းမှာ ကမ္ဘာကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီး (WHO) ကနေပြီး ကမ္ဘာကပ်ရောဂါ (Pandemic) အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီ။ တမျိုးသားလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကပ်ရောဂါဖြစ်သည်။ ဤကပ်ရောဂါကြီးကို ထိန်းချုပ်ဖို့၊ ကာကွယ်ဖို့၊ ကျော်လွန်ဖို့ဆိုသည်မှာ တမျိုးသားလုံးကို မည်မျှမည်မျှ စုစည်းနိုင်သနည်း၊ တမျိုးသားလုံး အင်အားစုတွေကို မြန်မြန်စုစည်းနိုင်လေလေ ကပ်ရောဂါကြီးကိုကျော်လွှားဖို့ လျင်မြန်လေလေဟု တင်ပြသည်။ မကြာသေးမီက အစိုးရဦးဆောင်၍ ‘စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့’ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ရာ အငြင်းပွားမှုများရှိလာသည်။ ပါတီနိုင်ငံရေးနှင့် ရောထွေးလာနိုင်သည်။ စာရေးသူက ပြည်သူ့ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်သူလည်းဖြစ်ရာ ကိုဗစ်-၁၉ အမျိုးသားရေးအကျပ်အတည်းမှာ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အရင်းအမြစ်များကို စုစည်းရမည့်အစား နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှု အခက်အခဲ၊ အကန့်အသတ် ဖြစ်နေရပုံများကို ဖော်ပြထားသည်။ နယ်ပယ်ပေါင်းစုံမှ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ ဩဇာတိက္ကမရှိသူများ၊ သံခင်းတမန်ခင်း ပေါက်ရောက်သူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရယူသင့်ကြောင်း အကြံပြုထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ISP - Myanmar (Institute for Strategy and Policy – Myanmar) က ဆောင်းပါး တောင်းတယ်။ တကယ်တော့ ကျနော်ကိုယ်တိုင်က ISP-Myanmar ရဲ့ ပရိသတ်ပါ။ အခု ကိုဗစ်ကာလထဲမှာ ဗီဒီယိုကွန်ဖရင့် (Video Conference) တို့၊ ဝါးဖရန့်ဟုမ်း (Work from Home) တို့ ခေတ်စားလာတော့ ဝါးဖရန့်ဟုမ်းက အလုပ်ဖြစ်ပုံမလားလို့ ကျနော် စဉ်းစားမိတယ်။ လုပ်နိုင်တဲ့ လူဦးရေက ဘယ်လောက်ရှိမှာလဲလို့ စဉ်းစားနေတဲ့ အချိန်မှာပဲ ISP-Myanmar က ကိုဗစ်-၁၉ အထူးထုတ်စာစဉ် အမှတ်စဉ် ၁၊ ၂ (COVID-19 Special Series 1, 2) ဆိုတာတွေ ဆက်တိုက်ထွက်လာတာ မြင်ရတော့ ကျနော် တော်တော်လေးအားရပါတယ်။ အခုလည်းပဲ အထူးထုတ် စာစဉ်၊ အမှတ်စဉ် ၃ (Special Series-3) အတွက် ဆောင်းပါးတောင်းတဲ့အခါကျတော့ အလုပ်ပြီးမြောက်မှု တခု ထပ်ပြီးတော့ လုပ်ပြဦးမှာပဲ၊ သူ့ဆီကနေ ရလဒ်ကောင်းတွေ ထွက်လာဦးမှာပဲလို့ ကျနော် မျှော်လင့်မိပါတယ်။

ဆောင်းပါးရေးတော့မယ်ဆိုတော့ ကျနော်စဉ်းစားတယ်။ ဒီ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့ တိုက် ရိုက်ပတ်သက်တာက ကျန်းမာရေးကိစ္စပါ။ ကိုဗစ်-၁၉ကို ဘယ်လို ကာကွယ်ရမယ်၊ ဘယ်လို ထိန်းချုပ်ရမယ်၊ ဘယ်လို ကုသရမယ်ဆိုတဲ့ ကိစ္စတွေကို ကျနော်တတ်နိုင် သလောက် မျက်ခြည်မပြတ် ဖတ်နေတယ်ဆိုပေမဲ့ တို့စိတို့စိ ဖတ်ထားသလောက်ပဲ သိတာ။ ဒါက ကိုယ့်ရဲ့ ကျွမ်းကျင်မှုနယ်ပယ်မဟုတ်ဘူး။ သာမန်ရောဂါတွေထက် ကိုဗစ်က ပိုတောင်ဆိုးသေးတယ်။ ဆရာဝန်တွေ၊ ကျန်းမာရေး ပညာရှင်တွေတောင်မှ ဓာတ်ခွဲတုန်း၊ လေ့လာတုန်းဆိုတော့ ဒါက သက်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူတွေရဲ့ နယ်ပယ် လို့ပဲ ကျနော်ယုံကြည်မိပါတယ်။ နောက်တခုက ကိုဗစ်နဲ့ စီးပွားရေးသက်ရောက်မှု။ အဲဒါကိုတော့ ပိုပြီးစိတ်ဝင်စားတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုရင် စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံရေးဆိုတာ က ခွဲလို့မရဘူးလေ။ ကိုယ်နဲ့လည်း နည်းနည်း ပိုနီးစပ်လာတယ်လို့ ခံစားရတယ်။ ဒီ ကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး စီးပွားရေးနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကျွမ်းကျင်သူတွေ၊ ပညာရှင်တွေရေးတာ ဖတ်ပြီးတဲ့အခါကျတော့ နိုင်ငံရေးသမားတဦးရဲ့ ရှုထောင့်ကနေ သုံးသပ်တာ၊ တွေးမိ တာလေးတွေကို ဧပြီ ၂၀ ရက်တုန်းက ‘မြန်မာလူထုမီဒီယာ’ တို့၊ ‘ကုမုဒြာ’ တို့နဲ့ ဗီဒီယို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု (Video Interview) မှာ ကျနော် ပြောဖြစ်လိုက်ပါသေးတယ်။

နိုင်ငံရေး၊ ပါတီနိုင်ငံရေးနှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေး

နောက်ထပ် ကဏ္ဍတခုက ကျနော်တို့နဲ့ တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်တဲ့ကိစ္စ။ ကိုဗစ်-၁၉နဲ့

နိုင်ငံရေးသက်ရောက်မှုလို့ ဆိုတဲ့အခါ တိုက်ရိုက်ပတ်သက်လာပြီပေါ့။ တကယ်က Everything is politics. ဆိုတဲ့ စကားအရ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ပညာရေး၊ စစ်ရေး အားလုံးဟာ နိုင်ငံရေးပါပဲ။ နိုင်ငံရေးနဲ့ကင်းလို့မှမရဘဲကိုး။ နောက်ဆုံး ဒီ ကိုဗစ်-၁၉ရဲ့ ကပ်ဘေးကာလ ဘယ်လောက် တာရှည်မလဲဆိုတဲ့ကိစ္စက ကျနော်တို့နိုင်ငံရဲ့ ရွေးကောက်ပွဲအချိန်ဇယားနဲ့ပါ သွားပြီးဆက်စပ်နေတယ်။ ဒါကလည်း ဥပဒေရှုထောင့်က ပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မတွေနဲ့ သီးခြား အသေးစိတ် ပြောစရာတွေ ရှိတယ်။ ဆွေးနွေးစရာတွေ ရှိပါတယ်။

နိုင်ငံရေးကိစ္စ ပြောပြီဆိုရင် ကျနော်တို့နိုင်ငံမှာ အငြင်းပွားဖို့ ဖန်တီးထားတဲ့ စကားလုံးတခုက အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆိုတဲ့ကိစ္စ။ စစ်တပ်အာဏာသိမ်းတဲ့ တလျှောက်လုံးမှာ နိုင်ငံရေးသမားတွေ၊ နိုင်ငံရေးပါတီ လုပ်တဲ့သူတွေကို ‘ပါတီနိုင်ငံရေး၊ အာဏာနိုင်ငံရေး’ ဆိုပြီး နှိမ့်ချတဲ့စကားလုံး၊ တိုက်ခိုက်တဲ့စကားလုံးအဖြစ်နဲ့ ‘အမျိုးသား နိုင်ငံရေး’ ကို သုံးစွဲခဲ့တာ။ တခါ စစ်တပ်က သူဟာ ‘ပါတီနိုင်ငံရေး’ ကို လုပ်နေတာ မဟုတ်ဘူး။ အမျိုးသားရေးကို ဆောင်ရွက်နေတာ ဖြစ်တယ်။ ‘အမျိုးသားနိုင်ငံရေး’ ကို ဆောင်ရွက်နေတာ ဖြစ်တယ်ဆိုပြီး ထပ်ခါတလဲလဲ ပြောဖန်များတော့ ပါတီနိုင်ငံရေး လုပ်ရတာ ‘ဘုန်းနိမ့်သလိုတောင်’ ဖြစ်လာပါတယ်။ ‘အမျိုးသားနိုင်ငံရေး’ လုပ်မှပဲ ‘ပါတီနိုင်ငံရေး မလုပ်တဲ့သူက’ မြင့်မြတ်သလိုလို ဖြစ်လာတယ်။

ဒီလိုအခြေအနေမျိုးမှာ ကျနော်တို့က ကိုယ်ယုံကြည်တဲ့ဘက်ကနေ တလျှောက်လုံး ခုခံ ကာကွယ်လာခဲ့တာ။ စစ်အစိုးရက နိုင်ငံရေးလုပ်တဲ့သူတွေကို အာဏာနိုင်ငံရေးလို့ပြောပြီး အာဏာကို မလွှတ်တမ်း ဖက်တွယ်ထားတာက သူတို့။ နိုင်ငံရေးသမားတွေက ဘာအကျိုးအမြတ်မှ ခံစားရတာမဟုတ်ဘဲနဲ့ ထောင်ကျ၊ သေကျေပျက်စီး၊ ဘဝပျက်နဲ့ အနစ်နာခံပြီး လုပ်နေရတာ။ တကယ် အာဏာနိုင်ငံရေးလုပ်တာက သူတို့မှ လုပ်တာ။ နိုင်ငံရေးပါတီ ဆိုတာကလည်း အာဏာရဖို့ လုပ်နေတာမဟုတ်ဘူး။ တမျိုးသားလုံးပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့အတွက်၊ ဒီမိုကရေစီအတွက်၊ လူ့အခွင့်အရေးအတွက်၊ တိုင်းရင်းသား တန်းတူညီမျှရေးအတွက် လုပ်နေကြတာ။ အာဏာအတွက် လုပ်တာ မဟုတ်ဘူးလို့ ကျနော်တို့ကလည်း တောက်လျှောက် ခုခံကာကွယ်ခဲ့တာ။ ကိုယ်တိုင် နိုင်ငံရေးပါတီဝင် မဟုတ်ဘဲနဲ့ကို ကျနော်တို့ ခုခံကာကွယ်ခဲ့ကြတာ။

ဒီလိုနဲ့ စစ်တပ်က အမျိုးသားနိုင်ငံရေး လုပ်နေတာပါလို့ ပြောပြီး ကြံ့ခိုင်ရေးအသင်းကြီးကိုဖွဲ့တယ်။ ဒါဟာ ပါတီနိုင်ငံရေးမဟုတ်ဘူး။ အမျိုးသားနိုင်ငံရေးပါဆိုပြီး စစ်တပ်

‘အမျိုးသားနိုင်ငံရေး’ကို
ဆောင်ရွက်နေတာဖြစ်တယ်ဆိုပြီး
ထပ်ခါတလဲလဲ ပြောဖန်များတော့
ပါတီနိုင်ငံရေးလုပ်ရတာ
‘ဘုန်းနိမ့်သလိုတောင်’
ဖြစ်လာပါတယ်။
‘အမျိုးသားနိုင်ငံရေး’လုပ်မှပဲ
‘ပါတီနိုင်ငံရေးမလုပ်တဲ့သူက’
မြင့်မြတ်သလိုလို ဖြစ်လာတယ်...

ကို အခြေခံဝန်ထမ်းတွေရော၊ ကျောင်းသားတွေ
ရော အကုန်လုံးကို အသင်းဝင်ခိုင်း၊ လစဉ်ကြေးတွေ
ကောက်ပြီး နိုင်ငံအနှံ့မှာ ဧရာမရုံးခန်းတွေ၊
အဆောက်အဦကြီးတွေ ဖွင့်လှစ်ပြီး လူစုဆောင်း
တယ်။ စစ်တပ်က ဒီအတိုင်း သွားလို့မဖြစ်ဘူး။
အရပ်ဘက်ပုံစံ ပြောင်းမှဖြစ်မယ်၊ ရွေးကောက်ပွဲနဲ့
ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှဖြစ်မယ်ဆိုတာကို သိတယ်။ ပြီး
တော့ တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာနဲ့ ကြံ့ခိုင်ရေး
အသင်းကြီး ဖွဲ့စည်းပြီးတဲ့အခါ အဲဒီ အမျိုးသားရေး
အသင်းဆိုတဲ့ ဟာကြီးကိုပဲ နိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ်
ချက်ချင်းပြောင်းလိုက်တော့ ‘ဪ... လွယ်လိုက်
တာ၊ အမျိုးသားနိုင်ငံရေးကနေ ပါတီနိုင်ငံရေးဆိုပြီး
ပြောင်းသွားတော့လည်း လွယ်လိုက်တာ။ ပါတီ
နိုင်ငံရေးကို တိုက်ခိုက်ဖို့ကြံတုန်းကလည်း အမျိုး
သားနိုင်ငံရေးဆိုတဲ့ လက်နက်နဲ့ တိုက်ခိုက်ပြီးတော့
တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာနဲ့ အဖွဲ့အစည်း ထောင်
တယ်။ ပြီးတော့ ပါတီနိုင်ငံရေး အသွင်ပြောင်းသွား
တယ် ...’ပေါ့။

ဒီအခါ ကျနော်တို့ကလည်း ကိုယ့်ဘက်က
ကိုယ့်ဒီမိုကရေစီအင်အားစုတွေ မဲမကွဲအောင်၊
တဖက်ကလည်း စစ်အာဏာရှင် သက်ဆိုးမရှည်
အောင် ဆိုပြီးတော့ NLD ကို ဝိုင်းပြီး ထောက်ခံမဲ
ပေးလိုက်ကြတာ။ ပထမဦးဆုံး ၂၀၁၂ ကြားဖြတ်
ရွေးကောက်ပွဲမှာ (၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
ဥပဒေအောက်မှာပဲ) NLD က နေရာ ၄၀ ကျော်
အနိုင်ရခဲ့တယ်။ ဒါက ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲလို
နေရာမျိုးမှာ အကုန်လုံးနီးပါးလောက် အနိုင်ရတာ။

ပြီးတော့ စစ်အစိုးရတပိုင်းဖြစ်တဲ့ ပြီးခဲ့တဲ့

အစိုးရလက်ထက်မှာ အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် ကျနော်တို့ ကြိုးစားခဲ့ တယ်။ ကိုယ့်ကို ဖမ်းဆီးခဲ့တာတွေ၊ ဖိနှိပ်ခဲ့တာတွေကို မေ့ထားပြီး ကိုယ့်ကိုဖိနှိပ်ခဲ့တဲ့ ဖမ်းဆီးခဲ့တဲ့(ဘက်က)သူတွေဆိုပေမဲ့လို့ တို့ရဲ့ အမျိုးသားရေးအတွက်၊ ကိုယ့်တမျိုး သားလုံးအတွက် ပြင်းပြတဲ့ဆန္ဒကို ပြသခွင့်ရတဲ့ နယ်ပယ်တွေမှာ တွဲလုပ်ကြမယ်ဆိုပြီး ကျနော်တို့ ကြိုးစားခဲ့ကြတာပါ။ အထူးသဖြင့် ရခိုင်ပဋိပက္ခ စုံစမ်းရေးကော်မရှင်တို့၊ လက်ကျန် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား စိစစ်ရေးကော်မတီတို့မှာ တချိန်တုန်းက ကိုယ့်ကို ဖမ်းဆီးခဲ့၊ ဖိနှိပ်ခဲ့တဲ့သူတွေနဲ့ လက်တွဲ ဆောင်ရွက်ခဲ့တာဖြစ်ပြီး ဒါဟာ ‘အမျိုးသား နိုင်ငံရေး’အပေါ်မှာ ခိုင်ခိုင်မာမာ ရပ်တည်တယ်ဆိုတာကို ပြသဖို့အတွက် ကျနော်တို့ ကြိုးစားခဲ့ကြတယ်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမှာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့ ပြင်းပြတဲ့ဆန္ဒနဲ့ NLD ပါတီကို တခဲနက် ထပ်ပြီး မဲပေးခဲ့တဲ့အတွက်ကြောင့် ပထမဆုံးအကြိမ် လူထုရဲ့ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ပွဲကနေတဆင့် ဖြစ်လာတဲ့ သမ္မတ၊ အရပ်သား အများစု လွှမ်းမိုးထားတဲ့ လွှတ်တော် အစရှိတဲ့ ရလဒ်တွေ ထွက်လာခဲ့တယ်။

အမျိုးသားနိုင်ငံရေးကို ပြသဖို့ အကောင်းဆုံးအချိန်

ဒီအချိန်ဟာ အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆိုတာကို အသက်သွင်းဖို့ ပြသဖို့ အကောင်းဆုံး အချိန်ပဲလို့ ကျနော်တို့က မြင်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုရင် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ ကြီး (WHO) ကနေ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ (Pandemic) လို့ သတ်မှတ်လိုက်တာသည် ကမ္ဘာ့ လူသားအားလုံးအတွက် ကပ်ရောဂါအဖြစ်နဲ့ သတ်မှတ်လိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီတော့ ကျနော်တို့နိုင်ငံ အတိုင်းအတာနဲ့ ပြောမယ်ဆိုရင်လည်း ဒါဟာ တမျိုးသားလုံးဆိုင်တဲ့ ကပ်ရောဂါ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီကပ်ရောဂါကြီးကို ထိန်းချုပ်ဖို့၊ ကာကွယ်ဖို့ ကျော် လွန်ဖို့ ဆိုတာဟာ တမျိုးသားလုံးကို ဘယ်လောက် စုစည်းနိုင်သလဲ ဆိုတဲ့အပေါ်မှာ မူတည်တယ်လို့ မြင်ပါတယ်။ တမျိုးသားလုံး အင်အားစုတွေကို မြန်မြန် စုစည်းနိုင်လေ လေ ကပ်ရောဂါကြီးကို ကျော်လွှားဖို့ လျင်မြန်လေလေဖြစ်မယ်လို့ ကျနော်တို့ ယုံကြည် ပါတယ်။

အမျိုးသားအင်အားစုတွေလို့ ပြောတဲ့အခါ ဒီအချိန်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေ ရှိတယ်၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတွေ ရှိတယ်။ လုပ်ငန်းရှင်တွေ၊ စီးပွားရေးသမားတွေ ရှိတယ်၊ စစ်တပ် ရှိပါတယ်။ နိုင်ငံရေးပါတီတွေလို့ ပြောတဲ့အခါမှာလည်း ပြည်မမှာရှိတဲ့ ပါတီ

တွေတင် မဟုတ်ဘဲနဲ့ တိုင်းရင်းသား ဒေသအသီးသီး၊ ပြည်နယ်တွေမှာရှိတဲ့ တိုင်းရင်းသားပါတီတွေရှိတယ်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အင်အားစုတွေရှိတယ်။ ဒီအင်အားစုတွေဟာ တမျိုးသားလုံးရဲ့အရင်းအမြစ်တွေဖြစ်တယ်။ အင်အားစုတွေ ဖြစ်တယ်လို့ ရှုမြင်နိုင်လို့ရှိရင် ဒီတမျိုးသားလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ ကပ်ရောဂါကို တိုက်ဖျက်ဖို့အတွက် အားကောင်းတဲ့ အင်အားတခုရမယ်လို့ မျှော်လင့်ပါတယ်။

အခုကိုဗစ်ကာလမှာထူးထူးခြားခြားတွေ့ရတာက ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေ၊ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတွေကို အများကြီး တွေ့နေရတာပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းတွေကို ကွာရန်တင်းစင်တာတွေ (Quarantine Centre) အဖြစ်နဲ့ ဆောင်ရွက်နေတာတွေ၊ ဦးစီးဦးဆောင်လုပ်ပြီးတော့ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်း ကူညီရုံတင်မကဘဲနဲ့ စိတ်ဓာတ်ခွန်အားဖြစ်စေမယ့် ကိစ္စတွေ၊ ဘာသာရေး အဆုံးအမတွေနဲ့ ဆောင်ရွက်ပေးနေတာတွေ၊ သွန်သင်လေ့ကျင့်ပေးနေတာတွေဟာ တကယ့်တန်ဖိုးကြီးတဲ့ အရင်းအမြစ်တွေလို့ ကျွန်တော်တို့မြင်တယ်။ ဘာသာရေးလို့ ပြောတဲ့အခါမှာလည်း အသီးသီးသော ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေ၊ အခြားသော ဘာသာဝင်တွေလည်း စုဆောင်းကြ၊ အလှူကောက်ခံကြပြီးတော့ အစားအသောက်တွေ လှူဒါန်းနေကြတာလည်း တွေ့ရတယ်။ ဒါတွေဟာ နိုင်ငံရဲ့ အရင်းအမြစ်တွေဖြစ်ပြီးတော့ အခုလို ကပ်ဘေး၊ ကပ်ဆိုး အကျပ်အတည်းကြီးထဲမှာ ဒီလိုကူညီကြတာဟာ ပိုပြီး သတိပြုစရာ၊ ကျေးဇူးတင်စရာကောင်းတယ်။ ဒါကြောင့် အမျိုးသားရေးအင်အားစုတွေကို စုစည်းဖို့ဆိုတဲ့နေရာမှာ ခုနက အရပ်ဘက်၊ စစ်ဘက်၊ နိုင်ငံရေးပါတီတွေ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်တွေ၊ တဦးချင်းအလှူရှင်တွေ၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် အသင်းအဖွဲ့တွေအားလုံး စုစည်းနိုင်ဖို့လိုတယ်။ ဒီလို အမျိုးသားရေးအင်အားစုတွေ အားလုံး စုစည်းနိုင်တာကို အဆိုးထဲက အခွင့်အလမ်းကောင်းအဖြစ်နဲ့ ရှုမြင်ပြီး အခွင့်အရေးတခုအနေနဲ့ အသုံးချစေချင်ပါတယ်။

သတိပြုစရာတခုက ဒီမိုကရေစီဘက် အလေးသာတဲ့ခေတ်မှာတောင် ခေတ်အဆက်ဆက်က မှိုင်းသွင်းထားတဲ့ ပါတီနိုင်ငံရေး ကင်းစင်ရမည်ဆိုတဲ့ အချက်က အခုအချိန်အထိ ခိုင်ခိုင်မာမာ လွှမ်းမိုးနေဆဲဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့အချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အခု နိုင်ငံတော်အဆင့် ‘စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့’ ဖွဲ့မယ်ဆိုတော့လည်း အငြင်းပွားမှုတွေ အများကြီးဖြစ်ပါတယ်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းဆိုတာဟာ နဂိုကတည်းက နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရများနဲ့ လွတ်ကင်းတဲ့ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေ ဖြစ်တယ်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်း၊

ပရဟိတအဖွဲ့အစည်းများ (Non-Governmental Organization) ဆိုတာ အစိုးရနဲ့ ပတ်ကို မပတ်သက်ရပါဘူး။

ဒါကို အစိုးရက ကြီးကြပ်ပြီးတော့ ဖွဲ့စည်းမယ်ဆိုကတည်းက အငြင်းပွားမှုတွေ အများကြီးဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒီလို ဖွဲ့စည်းတဲ့နေရာမှာ ဘယ်သူတွေက ဦးဆောင်မှာလဲ ဆိုတော့ သက်ဆိုင်ရာ မြို့နယ်အသီးသီးမှာရှိတဲ့ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဦးဆောင်တယ်လို့ ဆိုလာပါတယ်။ ဒီအခါ ပါတီနိုင်ငံရေးနဲ့ ရောထွေးလာတာမျိုးတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။ အခု ဒီလိုပြောနေတာဟာ အစိုးရရဲ့အခန်းကဏ္ဍ ကြီးထွားစေချင်လို့ ကျနော်တို့ကပြောနေတာပါ။ ကပ်ဘေးအန္တရာယ်တခု ဖြစ်လာပြီဆိုရင် အစိုးရရဲ့ အခန်းကဏ္ဍက ကြီးကိုကြီးရမယ်။ အစိုးရက အဓိက တာဝန်ယူရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဘာလို့လဲ ဆိုရင် ဒီလိုအခြေအနေမျိုးမှာ သာမန် အခြေအနေတွေလိုမျိုး ကိုယ့်သဘောနဲ့ကိုယ်၊ ကိုယ့်အစုအဖွဲ့နဲ့ကိုယ် လုပ်နေတာမျိုးထက် အစိုးရက ကမကထလုပ်ရမယ်။ အစိုးရက ဦးစီးဦးဆောင်လုပ်ရမယ်ဆိုတဲ့အပေါ် ကျနော်တို့က အပြည့်အဝ ယုံကြည်ပါတယ်။ ဒါဟာ သဘာဝပါပဲ။

သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကြီးကြီးမားမားဖြစ်တဲ့ အခါမျိုး၊ အခုလို ကပ်ဘေးအန္တရာယ် ဖြစ်တဲ့အခါမျိုးမှာ စစ်ဆင်ရေး (Operation) တခုလိုကို ကိုင်တွယ်ရတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအချိန်မှာ အစိုးရအခန်းကဏ္ဍ ကြီးကိုကြီးရပါမယ်။ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်လာမယ့် စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းကို ဖြေရှင်းဖို့ဆိုရင်လည်း အစိုးရရဲ့ စွက်ဖက်မှုတွေက လိုကိုလိုအပ်ပါတယ်။ ကြီးကြီးမားမားကို လိုအပ်ပါတယ်။ ဒီအပေါ်မှာ ကျနော်တို့က လက်ခံတယ်။ သို့သော် အမျိုးသားအင်အားစုတွေကို ဘယ်လိုစုစည်းမလဲလို့ စဉ်းစားတဲ့ အခါကျ အခုအစိုးရက ကြီးကြပ်တယ်ဆိုတဲ့ စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့အစည်းမှာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆောင်ရွက်ချင်တဲ့ ပရဟိတအဖွဲ့အစည်းများက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိပါဘူး။ ဒါက အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း၊ လူထုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်း (CSOs/CBOs) များရဲ့ တုံ့ပြန်မှုဖြစ်ပါတယ်။ ဘာဖြစ်လာလဲဆိုတော့ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများဆိုပြီး ကိုယ့်အထဲမှာ စုစည်းရမယ့်အစား ဝိဝါဒကွဲပြားမှုတွေ ဖြစ်လာတယ်။

နောက်တခုက အခုကိစ္စသည် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ပထဝီတည်နေပုံ အနေအထားက တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များ ဝန်းရံထားတဲ့ဖွဲ့စည်းပုံ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် နယ်စပ်ဂိတ်ပေါက်များ အားလုံးဟာ တိုင်းရင်းသားဒေသများ ဖြစ်တယ်။ ဒီတော့ ဒီ ကိစ္စကို ထိန်းချုပ်ဖို့၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ ကိစ္စမှာ တိုင်းရင်းသား

အားလုံးကို
သူလူ၊ ကိုယ့်လူလို့
မသတ်မှတ်ဘဲနဲ့
စုစည်းနိုင်လေလေ
ဒီကပ်ဆိုး၊
ကပ်ဘေးကြီးကို
လွန်မြောက်ဖို့
အချိန်ကာလတိုလေလေ
ဖြစ်မယ်...

လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသား ပါတီများရဲ့ အခန်းကဏ္ဍဟာ အင်မတန် အရေးကြီးပါတယ်။ ဒီအခါ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ကိစ္စက အရေးကြီးပါတယ်။ နောက်တခုက စစ်ဆင်ရေး တခုလို ဆောင်ရွက်ရမယ့်အချက် ဖြစ်ပါတယ်။ စစ်တပ်မှာ အတွေ့အကြုံနဲ့ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊ ကပ်ဆိုးများနဲ့ပတ်သက်တဲ့ လေ့ကျင့်ထားမှုတွေ ရှိပါတယ်။ ဒီတော့ သူတို့နဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက အင်မတန်အရေးကြီးပါတယ်။

ကျနော်တို့ ဒီကပ်ဆိုး၊ ကပ်ဘေးကြီးကို အခွင့်အလမ်းတခုအဖြစ်နဲ့ ပြောင်းလဲနိုင်မယ်ဆိုရင် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအထိ၊ ပြည်တွင်း စစ်ရပ်စဲပြီးတော့ ငြိမ်းချမ်းရေးရတဲ့အထိ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေကို မြှင့်တင်နိုင်တယ်လို့ မြင်ပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံက အာချေးပြည်နယ်မှာ ဆူနာမီကြောင့် လူသိန်းနဲ့ချီပြီး သေကြတယ်။ ဒီတော့ ဒုက္ခသည်တွေကို ကူညီဖို့အတွက်၊ ဆူနာမီဘေးအန္တရာယ်ကို ကုစားဖို့အတွက်၊ အစိုးရတပ်တွေနဲ့ အာချေးသူပုန်တွေနဲ့ လက်တွဲဆောင်ရွက်ရာကနေတဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရတဲ့၊ လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်တဲ့အဆင့်အထိ ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့တယ်။ နီပေါမှာလည်း ဒါမျိုး ကပ်ဘေးအခြေအနေဆိုးတွေကနေပြီးတော့ ရလဒ်ကောင်းထွက်ခဲ့တာတွေ ရှိပါတယ်။ ဒီအချိန်မှာ အရပ်ဘက်၊ စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးရော၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ဆက်ဆံရေးကိုပါ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်တဲ့ အခွင့်အလမ်း တခု

အဖြစ်နဲ့ အသုံးချသင့်တယ်လို့ မြင်တယ်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါဝင်ခွင့်

ကျနော်ကိုယ်တိုင် နိုင်ငံရေးပါတီ တည်ထောင်ထားတဲ့အခါကျတော့ နိုင်ငံရေးပါတီများရဲ့အခန်းကဏ္ဍနဲ့ပတ်သက်ပြီး နည်းနည်းပြောချင်တယ်။ နိုင်ငံရေးပါတီဆိုတာ အနိမ့်ဆုံး ပါတီဝင်အင်အား ၁,၀၀၀ ရှိမှ တနိုင်လုံး အတိုင်အတာနဲ့ ပါတီဖွဲ့စည်းခွင့် ရှိပါတယ်။ သန်းနဲ့ချီတဲ့ ပါတီဝင်တွေရှိတဲ့ ပါတီတွေလည်း ရှိတယ်။ သေချာတာက နိုင်ငံရေးပါတီဆိုတာ အဖွဲ့အစည်း (Institution) တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံမှာရှိတဲ့ လူသားအရင်းအမြစ်တွေ ဖြစ်တယ်လို့ ရှုမြင်ပြီး အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းကြီးမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့် ရစေချင်ပါတယ်။ ဘယ်လို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသလဲ၊ ဘယ်နေရာက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသလဲဆိုတာကို မတွေ့ရသေးပါဘူး။ ဒီတော့ တခု ပြောစရာရှိပါတယ်။ လုပ်ချင်စိတ်ရှိရင် ဝင်လုပ်ပေးလို့ရတာပဲဆိုတော့... လုပ်နေကြပါတယ်။ တတိစွမ်းသရွေ့တော့ ဝင်လုပ်နေကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီဖြစ်ပြီး အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း မဟုတ်တဲ့အတွက်ကြောင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းဆိုတဲ့ အစိုးရက ကြီးကြပ်ဖွဲ့စည်းတဲ့အထဲမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့လည်း အခက်အခဲရှိပါတယ်။ ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကလည်း ပါတီနိုင်ငံရေး ကင်းစင်ရမည်ဆိုတဲ့ကိစ္စက တလျှောက်လုံး မှိုင်းသွင်းခံထားရတဲ့ အခါကျတော့ နိုင်ငံရေးပါတီဆိုရင် အနိုင်ရပါတီ တခုကိုပဲ ဆက်ဆံရပါတယ်။ ဖြစ်နေတာက အနိုင်ရပါတီကိုတော့ အစိုးရအနေနဲ့ ဆက်ဆံမယ်၊ ကျန်တဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီတွေဆိုရင် ပါတီနိုင်ငံရေးကင်းစင်ရမည်ဆိုတဲ့ အခံနဲ့ မဆက်ဆံရဘူးဆိုတဲ့ ပုံစံမျိုးပါ။

ကိုဗစ်လိုမျိုး အမျိုးသားရေး အကျပ်အတည်းဖြစ်တဲ့အခါမှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေရဲ့ အရင်းအမြစ်တွေကို စုစည်းရမယ့်အစား နိုင်ငံရေးပါတီတွေအနေနဲ့ ဆောင်ရွက်ဖို့ အခက်အခဲတွေ့နေရတာကို ကျနော်တို့ သတိပြုမိပါတယ်။ ပါတီဝင် တဦးချင်းအနေနဲ့ ဝင်လုပ်နေကြတာတွေတော့ ရှိတယ်။ သို့သော် နိုင်ငံရေးပါတီအနေနဲ့ (အင်စတီကျူးရှင်း ပုံသဏ္ဍာန်အရ လုပ်တာဆိုလို့) အနိုင်ရပါတီက ယူနီဖောင်းတွေနဲ့ လုပ်နေတာပဲ မြင်ကွင်းထဲမှာ ရှိနေတဲ့အခါ တချို့ပြောဆိုချက်တွေ ရှိလာပါတယ်။ တခြားပါတီတွေ ဘာလုပ်နေလဲပေါ့။ တခါ တခြားပါတီတွေက လုပ်လို့ရှိရင်လည်း ဒါ နိုင်ငံရေး အမြတ် ထုတ်တယ်ဆိုပြီး ပိုင်းဝန်းပြီးတော့ ထိုးနှက်ကြတာ၊ တိုက်ခိုက်ကြတာတွေ ဖြစ်လာ

တယ်။ ပြီးတော့ ပါတီအနေနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ ကမ်းလှမ်းတာမျိုး၊ စုစည်းတာမျိုး မတွေ့ရတဲ့အခါကျတော့ ဒါကလည်း ဒီအကျပ်အတည်းကတစ်ဆင့် သတိပြုသင့်တဲ့ သင်ခန်းစာယူသင့်တဲ့ကိစ္စလို့ ကျနော် မြင်ပါတယ်။

ဘယ်ပုံဘယ်နည်း စုစည်းကြမလဲ

အရင့်အရင်က ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့တဲ့ စာအုပ်အဟောင်းတွေထဲမှာ ကျနော် သတိပြုမိတာက Who's Who in Burma ဆိုတဲ့ စာအုပ်ကလေး ဖြစ်ပါတယ်။ အခုအချိန်မှာ ဒီစာအုပ်ကို မျက်စိထဲမှာမြင်ပါတယ်။ နိုင်ငံတကာမှာလည်း ဒီလို စာအုပ်မျိုးတွေ ရှိပါတယ်။ ဆိုဗီယက်ယူနီယံ မပြိုကွဲခင်အချိန်တုန်းက Who's Who in USSR ဆိုတဲ့ စာအုပ်ကို ကျနော်ဖတ်မိတယ်။ အဲဒီစာအုပ်ကို ကြည့်လိုက်တာနဲ့ အဲဒီနိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်က ထင်ရှားတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်ပယ်မှာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ စစ်ဘက်က ထင်ရှားတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ထင်ရှားတဲ့ ပါရဂူကြီးတွေ ... စသည်ဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက် ကျွမ်းကျင်သူတွေ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ၊ အင်ဂျင်နီယာဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စသဖြင့် နယ်ပယ်အသီးသီးက ကျွမ်းကျင်တဲ့ ထင်ရှားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များကို အဲဒီနိုင်ငံရဲ့ လူသားအရင်းအမြစ်အဖြစ်နဲ့ စုစည်းထားတာကို ကျနော် သတိပြုမိပါတယ်။

အခုလို အမျိုးသားကပ်ဘေး အခြေအနေမျိုး ရင်ဆိုင်ရတဲ့အခါ နိုင်ငံရဲ့ ဘယ်နယ်ပယ်မှာတော့ ဘယ်လိုပုဂ္ဂိုလ်တွေ ရှိတယ်ဆိုတာမျိုး စုစည်းပြီးသား မှတ်တမ်းတခု ခိုင်ခိုင်မာမာရှိဖို့ လိုပါတယ်။ ဒီမှတ်တမ်းထဲမှာ ပြည်တွင်းက ပညာရှင်များသာမကဘဲနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံသားဟောင်းတွေ၊ ပြည်ပကို ရောက်ရှိနေပြီးတော့ နယ်ပယ်အသီးသီးက ထူးချွန်တဲ့ ထင်ရှားတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေ ပါဖို့လိုပါတယ်။ ဒီမှတ်တမ်းကို ကျနော်တို့ ပြုစုထားခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံရဲ့ အရေးပေါ်အခြေအနေမျိုးမှာ ဒီပုဂ္ဂိုလ်တွေရဲ့ အင်အားတွေကို စုစည်းနိုင်မှာပါ။ ဒီလို စုစည်းတဲ့အခါမှာ၊ ပညာရှင်တွေကို အကဲဖြတ်တဲ့နေရာမှာ ဒီပညာရှင်က ဟိုအစိုးရလူ၊ ဟိုပညာရှင်က ဒီအစိုးရလူ ဆိုတာမျိုး တံဆိပ်တွေကပ်ပြီး ပစ်ပယ်တာမျိုး မလုပ်သင့်ပါဘူး။ အဲဒီလို ပစ်ပယ်ခြင်းတွေကို တွေ့နေရတာက ကျနော်တို့ကို စိတ်ထိခိုက်စေပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ပညာရှင်တယောက်ကို အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်နဲ့ ခန့်အပ်လိုက်တယ်ဆိုရင်တောင်မှ ပညာရှင်ဟာ အကြံပေးနိုင်ပါတယ်။ ဆုံးဖြတ်ချက် မပေးနိုင်ပါဘူး။

ပြောမယ်ဆိုရင် အရင်အစိုးရရဲ့အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်စဉ်တော့ ကိုယ့်လက်ထက် မှာလည်း သူ့ရဲ့ ကျွမ်းကျင်မှု၊ သူ့ရဲ့ အရည်အချင်းတွေကို တန်ဖိုးထားပြီး သူ့ကို ထပ် သုံးမယ်ဆိုရင်လည်း သူက အကြံဉာဏ်ပဲပေးမှာပါ။ သူပေးတဲ့ အကြံဉာဏ်ကို သင့် တော်၏၊ မသင့်တော်၏၊ လက်ခံမယ်၊ လက်မခံဘူးဆိုတာ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ကသာ ဆုံးဖြတ်ရတာ ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် ဒီလိုမျိုး ပညာရှင်တွေကို တန်ဖိုးထားတတ်တဲ့ ယဉ်ကျေးမှုမျိုးဟာလည်း အခုလို အရေးပေါ်အခြေအနေမျိုးမှာ သိပ်အရေးကြီးတယ် လို့ ကျနော်ကတော့ မြင်ပါတယ်။ အခုလိုမျိုး ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းတဲ့အခါ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူတွေ လိုသလို နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်၊ လူမှုရေးနယ်ပယ်က သြဇာတိက္ကမရှိသူများရဲ့ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုတွေ၊ သူတို့ရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ ကလည်း တန်ဖိုးရှိပါတယ်။ နောက်တခုက နိုင်ငံတကာ အထောက်အပံ့တွေ၊ အကူ အညီတွေရမှုနဲ့ ပတ်သက်လို့ နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များဟာလည်း အစိုးရအဖွဲ့နဲ့ ဝေးကွာတဲ့နေရာတွေမှာ ရှိနေပါတယ်။ သံခင်း၊ တမန်ခင်းအရ ပေါက် ရောက်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ရှိနေပါတယ်။

ပြောချင်တာက အဲဒီ ပုဂ္ဂိုလ်များဟာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ Who's Who တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ Who's Who in Burma တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အနှစ်ချုပ်ပြောရရင် အရေးပေါ် အခြေအနေတွေ၊ အမျိုးသားရေး အကျပ်အတည်းတွေကို ရင်ဆိုင်တဲ့အခါမှာ ပါတီ အရောင်တွေ၊ တံဆိပ်တွေနဲ့ ဆောင်ရွက်နေတာထက် အမျိုးသားရေး အင်အားစုတွေ အားလုံးကို အရပ်ဘက်၊ စစ်ဘက်၊ တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ နယ်ပယ်အလိုက် ကျွမ်းကျင်တဲ့ပညာရှင်များ၊ ထင်ရှား သူများ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များ၊ အားလုံးကို သူ့လူ၊ ကိုယ့်လူလို့ မသတ်မှတ်ဘဲနဲ့ စုစည်းနိုင်လေလေ ဒီကပ်ဆိုး၊ ကပ်ဘေးကြီးကို လွန်မြောက်ဖို့ အချိန်ကာလ တိုလေ လေ ဖြစ်မယ်လို့ တွေးမိပါကြောင်း ပြောချင်ပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကာလနှင့်
ကျား-မကွဲပြားမှု မမျှတသည့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး

ဦးအောင်မျိုးမင်းအား မေးမြန်းခြင်း

Photo : Facebook/Aung Myo Min

ဦးအောင်မျိုးမင်းသည် ညီမျှခြင်းမြန်မာ (Equality Myanmar) ၏
ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူးဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အင်တာဗျူးကို မေ ၁၁ ရက်တွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်တာဗျူးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၁ မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အင်တာဗျူးအနှစ်ချုပ်

ကိုဗစ်-၁၉ကူးစက်ကပ်ဘေးကာလတွင် အမျိုးသမီးများက အမျိုးသားများထက် မမျှမတ နှစ်နာမှုများ ပိုပြီးခံစားကြရသည်။ ဝင်ငွေနည်းသည့်ကာလတွင် မိသားစုဝင်အားလုံးအတွက် အဆင်ပြေအောင် စီမံခန့်ခွဲကြရသည်။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများလည်း တိုး၍ ခံစားကြရသည်။ ယခုအချိန်တွင် မသိရှိနိုင်သေးသော်လည်း၊ အာဖရိကတိုက် အီဘိုလာ ကူးစက်ရောဂါကာလနောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးငယ်များအပေါ် လူကုန်ကူးမှု၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတွေမှာ အသုံးချမှု၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမြတ်ထုတ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အမျိုးသမီးငယ်များကို မိဘများက စီးပွားရေးအခက်အခဲများကြောင့် အတင်းအကျပ် အိမ်ထောင်စော၍ ချပေးသည်လည်း ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟုဆိုသည်။ ကိုဗစ်ကူးစက်ဘေးကာလတွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်များ၊ ကလေးများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ အာဟာရရရှိမှု ခက်ခဲနိုင်သကဲ့သို့ မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများအတွက်လည်း ခက်ခဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အစိုးရ၏ စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ် (CERP) တွင်လည်း ကျား-မအမြင်ဖြင့် ကူညီပေးမှုများမပါဝင်။ မဟာဗျူဟာစီမံချက်များ ရေးဆွဲသည့်အခါ ကျား-မကွဲပြားမှုထောင့် Gender Lens အရ အမြင်ရှိဖို့ အရေးကြီးကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

မေး အခု ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးဖြစ်တဲ့ကာလမှာ အမျိုးသမီးများဟာ အမျိုးသားများထက် မမျှမတနဲ့ ပိုပြီးတော့ နစ်နာခံစားရမှုတွေ ရှိနေတယ်လို့ ဆိုကြတယ်။ အဲဒီအပေါ်မှာ ဘယ်လို မှတ်ချက်ပေးချင်ပါသလဲ။

ဖြေ ကိုဗစ်ကတော့ လူမျိုးမခြား၊ ဘာသာမခြား၊ ကျား-မ မခြား အန္တရာယ်ပေးတဲ့ ကပ်ဘေးဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ့ရဲ့ သက်ရောက်မှုကတော့ အမျိုးသမီးနဲ့ အမျိုးသားကြားထဲမှာ တူညီတဲ့ ကျန်းမာရေးသက်ရောက်မှု ရှိသလို၊ မတူညီတဲ့ လူမှုရေးသက်ရောက်မှုတွေရှိတာ တွေ့ရတယ်။ ပထမဦးဆုံး အချက်ကတော့ ပူပန်မှုပါ။ ပူပန်မှုပေါင်းများစွာထဲမှာ ကျန်းမာရေးကတော့ ယောက်ျားရော၊ မိန်းမရော ပူကြမှာပဲ။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုမျိုး ကိုဗစ်ကာလကြောင့် အလုပ်တွေမလုပ်ရဘူး၊ တချို့ဆို အလုပ်ကနေ ထွက်လိုက်ရတယ်။ နိစ္စဓူဝ ဝင်ငွေမရှိတဲ့ ကိစ္စမျိုးမှာ အမျိုးသမီးတွေကတော့ အိမ်ထောင်တာဝန်ထမ်းရမယ်ဆိုတဲ့ သတ်မှတ်ချက်တွေကြောင့် သာမန် ကျန်းမာရေးအပူတွေတင်မကဘဲ အမျိုးသမီးတွေမှာ အိမ်ထောင်နဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ငွေကို ဘယ်လိုမျိုး လောက်အောင်သုံးရမလဲ၊ မိသားစုဝင် အားလုံးအတွက် အဆင်ပြေအောင် ဘယ်လိုလုပ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲရမလဲဆိုတဲ့ အိမ်ထောင်သောကက ပိုပြီးတော့များတာ တွေ့ရပါတယ်။ တချိန်တည်းမှာလည်း အရင်တုန်းကလို ပုံစံမျိုးမဟုတ်ဘဲနဲ့ ခြိုးခြံချွေတာပြီးတော့ နေထိုင်ရမယ့်အခြေအနေမျိုးတွေ ဖြစ်လာကြတယ်။ ဒီလိုဖြစ်လာတဲ့အခါမှာ အိမ်ထောင်ရှင် အမျိုးသမီးတွေက တခြားသူကို ဦးစားပေးရမယ်၊ တခြားသူကို ပိုပြီးတော့ ဂရုစိုက်ပေးရမယ်ဆိုပြီး သွန်သင်ဆုံးမထားတဲ့ ရှေးရိုးအစဉ်လာ အစွဲတွေကြောင့်ဖြစ်စေ၊ သားကိုသခင်၊ လင်ကိုဘုရားဆိုတဲ့ အယူအဆတွေကြောင့်ဖြစ်စေ ရှိတဲ့အစားအစာတွေ၊ ရှိတဲ့ အာဟာရတွေကို တခြားသူကို ပိုပြီးတော့ ဦးစားပေး ကျွေးမွေးလိုက်

လေ့ ရှိကြတယ်။ ဒီလိုအစဉ်အလာမျိုးကို ကျင့်သုံးတဲ့အခါမှာ အမျိုးသမီးတွေမှာ ကျန်းမာရေးနဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ အခက်အခဲ ပိုကြုံလာတာရှိပါတယ်။ အာဟာရ ချို့တဲ့တာတွေ၊ ကျန်းမာရေး ထိခိုက်လာတာမျိုးအထိ ဖြစ်တတ်ပါတယ်။

ဒါကတော့ ကိုဗစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ကြုံရတဲ့ အမျိုးသမီးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု ကိစ္စပေါ့နော်။ နောက်တခုကတော့ မိသားစုမှာဖြစ်တဲ့ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကိစ္စပါ။ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုဟာ ကျနော်တို့ မြန်မာနိုင်ငံမှ မကပါဘူး။ COVID-19 ကာလ အိမ်မှာနေထိုင်ရတဲ့ ကာလအတွင်း နိုင်ငံအတော်တော်များများမှာလည်း အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု မြင့်လာတယ်ဆိုတာ သိရတယ်။ ဒါက ထူးခြားချက်တခုပေါ့။ အဲဒီထူးခြားချက်ကို Genderအမြင်အရကြည့်မယ်ဆိုလို့ရှိရင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို ကျူးလွန်တဲ့သူထဲမှာ အများစုကတော့ လင်ယောက်ျားအမျိုးသားတွေ ဖြစ်တယ်။ အိမ်ထောင်ဖက် အမျိုးသမီးတွေအပေါ်ကို ကျူးလွန်ကြလေ့ရှိတာဖြစ်တယ်။ ဘာကြောင့်ဖြစ်လဲဆိုတော့ ကိုဗစ်ကာလမှာ ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ စိတ်ဖိစီးမှုကို ထွက်ပေါက်ပေးတဲ့အရာမျိုး ကျင့်သုံးလို့ဆိုတာ တွေ့ရတယ်။ အရင်လို လက်ဖက်ရည်လည်း ထွက်သောက်လို့မရ၊ ဘီယာဆိုင်လည်း ထိုင်လို့မရဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ အိမ်ထဲမှာပဲနေရတယ်။ အဲဒီ နေသားမကျတဲ့အပေါ်မှာ စိတ်ဖိစီးမှုတွေ ဖြစ်တယ်။ ဒီစိတ်ဖိစီးမှုတွေကို ဖြေဖျောက်ဖို့အတွက် နည်းလမ်းရှာတဲ့အခါမှာ အမျိုးသားတွေက ငါတို့က ခွန်အားရှိတယ်၊ အင်အားရှိတယ်၊ အိမ်ထောင်ဦးစီး အိမ်ဦးနတ်ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အစွဲတွေကြောင့် ကိုယ့်ရဲ့လက်တွဲဖော် အိမ်ထောင်ဖက်အမျိုးသမီးကို အကြမ်းဖက်မှုတွေ ကျူးလွန်လာတတ်ကြတယ်။ ကိုယ့်မိန်းမကို ကိုယ်ပိုင်တယ်၊ ရိုက်နှက်လို့ရတယ်ဆိုတဲ့ ခံယူချက်ကြောင့် ရိုက်နှက်ဖို့ လက်ယဉ်နေတဲ့သူတွေက ပိုပြီးတော့ ကျူးလွန်တတ်ကြတာ တွေ့ရတယ်။

ဒါကတော့ ကိုဗစ်ကာလမှာ အမျိုးသမီးတွေအပေါ်မှာ ပိုမို ထူးခြားစွာသက်ရောက်တဲ့မိသားစုအတွင်းသက်ရောက်မှုလို့ ထောက်ပြချင်ပါတယ်။

မေး ပြီးခဲ့တဲ့ကာလ ၂၀၁၃-၁၆ ခုနှစ်များမှာ အီဘိုလာကူးစက် ရောဂါ ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီကာလ ပြီးတဲ့နောက်ပိုင်းမှာ အမျိုး သမီးတွေအပေါ်မှာ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှုတွေ၊ လိင်မှု ဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုတွေ ပိုဖြစ်လာတယ် ဆိုတာမျိုး အာဖရိ ကနိုင်းတွေမှာ တွေ့မြင်ခဲ့ရတယ်။ အခုလက်ရှိ ကိုဗစ်ကာလ မှာရော အဲဒီလို လိင်မှုဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုတွေ၊ ခေါင်းပုံ ဖြတ်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်လားခင်ဗျ။

ဖြေ အိမ်အတွင်း၊ မိသားစုအတွင်း လိင်အကြမ်းဖက်မှုကိုတော့ ကျနော်တို့ သေသေချာချာ သုတေသန လေ့လာထားတာ တော့ မရှိသေးဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အပြင်မထွက်ဘဲနေထိုင်ရတဲ့အခါ ဆန္ဒမပါဘဲ လိင်ဆက်ဆံရ တာမျိုး။ ဒီ မိသားစုစီမံကိန်းကို သေသေချာချာမသိတဲ့ အတွက်ကြောင့် အမျိုးသမီးတွေမှာ မလိုလားအပ်ဘဲနဲ့ ကိုယ် ဝန်ရသွားတဲ့ ကိစ္စမျိုးတွေဟာ အိမ်ထောင်ရေးဘဝအတွင်းမှာ ဖြစ်နိုင်တယ်။

ခုနကပြောသလို အာဖရိကမှာ အီဘိုလာ (Ebola) ဖြစ် တုန်းက အမျိုးသမီးငယ် တော်တော်များများဟာ လိင်ပိုင်း ဆိုင်ရာ စော်ကားခံရတယ်ဆိုတဲ့ အဖြစ်အပျက်ကိုတော့ ကျနော် တော်တော်သတိထားမိတယ်ဗျ။ ကျနော်တို့ မြန်မာ နိုင်းငံမှာလည်း ဆိုင်ကလုန်းနာဂစ်တုန်းက မြစ်ဝကျွန်းပေါ်မှာ သဘာဝဘေးဒဏ်ဖြစ်တယ်။ မုန်တိုင်းလွန်ပြီးတဲ့အခါမှာ ဒေသခံပြည်သူ တော်တော်များများဟာ အခြေမဲ့ အနေမဲ့ ဖြစ်ကုန်ကြတယ်။ ဧရာဝတီတိုင်းက လူတွေ အတော်များများ ဟာ ရန်ကုန်တိုင်းအပါအဝင် စားဝတ်နေရေး အဆင်ပြေနိုင်

အမျိုးသမီးတွေကတော့ အိမ်ထောင်တာဝန်
ထမ်းရမယ်ဆိုတဲ့ သတ်မှတ်ချက်တွေကြောင့်
သာမန် ကျန်းမာရေးအပူတွေတင်မကဘဲ
အမျိုးသမီးတွေမှာ အိမ်ထောင်နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့
ငွေကို ဘယ်လိုမျိုး လောက်အောင်သုံးရမလဲ၊
မိသားစုဝင်အားလုံးအတွက် အဆင်ပြေအောင်
ဘယ်လိုလုပ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲရမလဲဆိုတဲ့
အိမ်ထောင်သောက ပိုပြီးတော့များတာ တွေရပါတယ်...

မယ့် နေရာသစ်တွေဆီကို ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ရတဲ့
အလုပ်ကိုဝင်လုပ်ပြီး ဘဝကို အသက်ဆက်ခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေ
မဲ့ အမျိုးသမီးငယ်တွေ အတော်များများကတော့ အလုပ်လုပ်
ဖို့အတွက် အခက်အခဲရှိကြတယ်။ အလုပ်အတွေ့အကြုံမရှိဘူး၊
ပညာအခြေခံနိမ့်တယ်။ ဒါကြောင့် သာမန်အလုပ်တွေ ရဖို့
မလွယ်ဘူး။ ဘယ်နေရာတွေ ရောက်ကုန်ကြလဲဆိုတော့
လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာဖျော်ဖြေတဲ့ လုပ်ငန်းတွေဆီကို ရောက်ရှိ
သွားကြတယ်။ တချို့ဆိုလို့ရိုရင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းတွေ
မှာ လုပ်ဆောင်ဖို့အတွက် မြူဆွယ်သိမ်းသွင်းခံရတဲ့ ကိစ္စမျိုး
တွေ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ အခုကိစ္စမှာဆိုရင်လည်း ကိုဗစ်-၁၉
အလွန် အများကြီး ကြုံတွေ့ရတဲ့ ပြဿနာတွေထဲမှာ စီးပွား
ရေးပြဿနာလည်း ပါမှာသေချာတယ်။ နောက်ဆက်တွဲ ပါ
လာမယ့် စီးပွားရေးဘေးဆိုးတွေ အများကြီး ဖြစ်လာနိုင်
တယ်။ အဲဒီလိုနေရာမျိုးမှာ အမျိုးသမီးငယ်တွေအပေါ် လူ
ကုန်ကူးတာတို့၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းတွေမှာ အသုံးချတာ
တို့ စတဲ့ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမြတ်ထုတ်တဲ့ ကိစ္စမျိုးတွေ ဖြစ်

လာနိုင်ပါတယ်။

နောက်ထပ်တခုကတော့ အမျိုးသမီးငယ်လေးတွေကို မိဘအုပ်ထိန်းသူတွေ ကိုယ်တိုင်က အသက်ငယ်ငယ်ရွယ် ရွယ် နဲ့ အတင်းအကျပ် အိမ်ထောင်ချပေးတာမျိုးလည်း ဖြစ်လာနိုင်တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ စီးပွားရေး အဆင် မပြေတဲ့အခါ အိမ်ထောင်ပြုပေးလိုက်ခြင်းဖြင့် မိသားစု အတွက် အပူလျော့တယ်ဆိုပြီး တွေးမိတတ်ကြတယ်။ အမျိုး သမီးငယ်တွေဘက်ကလည်း မိသားစုကို ကျေးဇူးဆပ်တဲ့ အနေနဲ့ မိဘတွေ စီစဉ်ထားတဲ့အတိုင်း လိုက်နာရမယ်ဆိုတဲ့ အစွဲတွေ ရှိထားတာမျိုးကလည်း ရှိထားတယ်။ ဒါကြောင့် အမျိုးသမီးငယ်တွေကို မချစ်မနှစ်သက်တဲ့သူနဲ့ လက်ထပ်ပေး လိုက်တာ၊ အိမ်ထောင်ချပေးလိုက်တာတွေ စတဲ့ လူမှုရေး ပြဿနာတွေအထိ ဆက်ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။

မေး ကျနော်တို့ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကိစ္စတွေ ပြောတဲ့အခါမှာ အမျိုး သမီးတွေရဲ့စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်မှုကို မြှင့်တင်အားပေးရမယ် ဆိုတဲ့ပုံစံမျိုးတွေ ပြောလာကြတယ်။ အခု လက်ရှိအစိုးရက ထုတ်ပြန်လိုက်တဲ့ ဘက်စုံ စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်မှု အစီအစဉ် (CERP) လို့ခေါ်တဲ့ စီးပွားရေး ပြန်လည်နာလန်ထူ လာဖို့ အစီအစဉ်ဆွဲထားတာ တွေပါတယ်။ ထူးခြားတာက အမျိုးသမီးတွေနဲ့ပတ်သက်လို့ သေသေချာချာ ဖော်ပြထား တာ မတွေ့ရဘူး။ အဲဒီအပေါ်မှာ ဘယ်လိုမြင်ပါသလဲ။

ဖြေ စီးပွားရေးပြဿနာ ပြန်လည်ထူထောင်ဖို့အတွက် လုပ် ဆောင်တာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အများပြည်သူနဲ့သက်ဆိုင်တဲ့ ပေါ်လစီ တွေ၊ စီမံချက်တွေ ချမှတ်တဲ့အခါတိုင်းမှာ ကျား-မ ကွဲပြားမှု မှန်ဘီလူး (Gender Lens)လို့ခေါ်တဲ့ ကျား-မ မတူညီကွဲပြား တဲ့ အမြင်သတ်မှတ်ချက်တွေကို မြင်တတ်ဖို့၊ ထည့်သွင်း စဉ်းစားဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကျနော်

တို့ရဲ့ လူမှုပတ်ဝန်းကျင်မှာ အမျိုးသမီးတွေအတွက် သတ်မှတ်ထားတဲ့ အလုပ်နဲ့ အမျိုးသားတွေအတွက် သတ်မှတ်ထားတဲ့ အလုပ်တွေက တူလေ့မရှိပါဘူး။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ တောင် ‘အမျိုးသားများနှင့်သာ လျော်ကန်သင့်မြတ်သည့် ရာထူးတာဝန်များအတွက် အမျိုးသားများအား ရွေးချယ်ခန့်ထားခြင်းကို ဤပုဒ်မအရ အဟန့်အတားမဖြစ်စေရ’ လို့ အပိုဒ် ၃၅၂ မှာ ရေးသားထားပါတယ်။ ဆိုလိုတာက အမျိုးသားအလုပ်နဲ့ အမျိုးသမီးအလုပ်ဆိုပြီးတော့ နိုင်ငံတော်ကကော၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာရော၊ လူမှုပတ်ဝန်းကျင်မှာရော သတ်မှတ်ထားတာ ရှိပါတယ်။ အဲဒီတော့ ခုနတုန်းက စီးပွားရေးကိစ္စ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်မယ်ဆိုရင် အမျိုးသားတွေ အများစု လုပ်ကိုင်လေ့ရှိတဲ့ အလုပ်အကိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမျိုးကိုပဲ ဦးတည်ထားမယ်။ ဒါပေမဲ့ အမျိုးသမီးတွေ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိတဲ့ အလုပ်အကိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမျိုးတွေကို အလေးမထားဘူး။ ထည့်သွင်းမစဉ်းစားဘူးဆိုရင် အမျိုးသမီးတွေမှာ အခက်အခဲ ရှိသွားနိုင်ပါပြီ။ အမျိုးသမီးတွေလုပ်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို အလုပ်လို့ မသတ်မှတ်ဘူးဆိုရင်လည်း ပြဿနာ ရှိလာနိုင်ပါသေးတယ်။ အမျိုးသမီးတွေ တပိုင်တနိုင်လုပ်ကြတဲ့ လုပ်ငန်းမျိုးကို အလုပ်လို့မသတ်မှတ်ခဲ့ရင် စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကိစ္စတွေမှာ မညီမျှတဲ့ ထောက်ပံ့မှုလိုမျိုး ဖြစ်သွားနိုင်ပါတယ်။

စီးပွားရေးလောကမှာ အောင်မြင်တဲ့ အမျိုးသမီး စီးပွားရေးပညာရှင် အနည်းငယ်ကလွဲရင် တော်တော်များများကတော့ အသေးစားစီးပွားရေး၊ အိမ်တွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းမျိုးတွေကို လုပ်တာတွေ များတယ်။ ဒီလိုမျိုး စီးပွားရေး ပြန်လည် ပံ့ပိုးမှုလုပ်ဆောင်တဲ့အခါမှာ လုပ်ငန်းကြီးတွေသာ မကဘဲ အမျိုးသမီးတွေ အများဆုံး ဦးစီးလုပ်ဆောင်လေ့ရှိတဲ့

အိမ်တွင်း အသေးစား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ၊ တပိုင်တနိုင် လုပ်ဆောင်တဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီးတော့ ထောက်ပံ့ပေးဖို့လိုတယ်။

အမျိုးသမီးတွေ ဦးဆောင်တဲ့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အသေးလေးတွေ ခါးပြတ်ပြီးတော့ ဆက်မလုပ်နိုင်တဲ့ အခြေ အနေမျိုး မဖြစ်ဖို့အတွက် အမျိုးသမီးတွေရဲ့ လိုအပ်ချက်ကို မြင်တတ်ပြီး ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်တဲ့ ဗျူဟာကျတဲ့ စီမံချက်မျိုး ရှိရပါမယ်။ ဒီလို ကျား-မ အမြင်တွေပါဝင်တဲ့ ဗျူဟာမြောက် စီမံချက် ဖြစ်ဖို့ဟာကလည်း Gender Lens အရ မြင်နိုင်တဲ့ အမြင်မျိုးရှိဖို့က အရမ်း အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါမှမဟုတ်လို့ ရှိရင်တော့ ကိုဗစ်အပြီးမှာ စီးပွားရေးဦးတည်လာတဲ့ နောက် ပိုင်းမှာ အမျိုးသမီးနဲ့ အမျိုးသားကြားမှာ စီးပွားရေးအနေ အထား ကွာဟမှုတွေ ပိုပြီးကြီးလာနိုင်တယ်။ ဒီလိုသာ ကွာ ဟမှု ကြီးလာမယ်ဆိုရင် နောက်ဆက်တွဲပါလာနိုင်တဲ့ စီးပွား ရေးအပေါ် အခြေခံတဲ့ ပါဝါမညီမျှမှုတွေနဲ့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တွေအထိ ဦးတည်သွားနိုင်တာကို အခုကတည်းက ကြိုတင် သဘောပေါက်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။

မေး **အခုလက်ရှိ ကူညီထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ်မှာ အမျိုးသမီးတွေ အတွက် ဦးတည်ထားတဲ့အစီအစဉ်တွေ ပိုလုပ်ပေးဖို့ လိုအပ် မယ်ပေါ့။**

ဖြေ ပိုလုပ်ပေးဖို့ လိုအပ်သလို အစီအစဉ်တိုင်း အစီအစဉ်တိုင်းကို လုပ်ဆောင်တဲ့အခါမှာ အမျိုးသမီးတွေအတွက် ထည့်သွင်းပြီး တော့ လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ လိုပါတယ်။ ဥပမာ- စီးပွားရေး ပြန် လည်ကုစားအောင် လုပ်ဖို့ဆိုရင် ဒီအစီအစဉ်တွေထဲမှာ အမျိုးသမီးတွေအတွက် ရရှိနိုင်မယ့် အကူအညီတွေ ဘာတွေ ကိုဘယ်လိုထည့်ပေးမှာလဲ။ အမျိုးသမီးတွေအတွက် တန်းတူ ညီမျှမှုဖြစ်ဖို့အပြင် ရလဒ်တွေတူနိုင်တဲ့ သာတူညီမျှမှု(Equity)

နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံရဲ့ပါဝင်မှုကို
အမျိုးသမီးအားလုံးရဲ့ပါဝင်မှုလို့
ကျနော်တို့ ပြောလို့မရဘူးလေ။
အမျိုးသမီးတယောက်က ဦးဆောင်တာဖြစ်တယ်။
ဒါပေမဲ့ အမျိုးသမီးများရဲ့ပါဝင်မှုကို
ဒီအချက်တချက်တည်းနဲ့တော့
ထောက်ပြလို့မရဘူး...

ဖြစ်အောင်ဘယ်လိုစီစဉ်ထားလဲ။ အမျိုးသမီးတွေလုပ်ဆောင်
နေတဲ့ လုပ်ငန်းတွေကို ပြန်လည်ဦးမော့လာဖို့ကို ထည့်သွင်း
စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။ အမျိုးသမီးတွေရဲ့ စီးပွားရေးကဏ္ဍတွေ
အတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရမယ့်အပိုင်းတွေ အများကြီး လို
အပ်ပါတယ်။

တခါတလေကျရင် အမျိုးသမီးတွေက အမျိုးသားထက်
စာလို့ရှိရင် လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံ၊ လုပ်ငန်းအခွင့်အလမ်း
တွေနဲ့ ရင်းမြစ်တွေ ကွာဟတတ်တဲ့အတွက် သာတူညီမျှမှုကို
ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ဖို့ လုပ်ဆောင်ပေးတဲ့ ယာယီ အထူးပြု
လုပ်ဆောင်ချက်တွေ လုပ်ရပါလိမ့်မယ်။ ဘာတွေကို ဆိုလို
သလဲဆိုရင် အမျိုးသမီးတွေရဲ့ စွမ်းရည်ကို ပိုမိုမြှင့်တင်ပေး
တာမျိုးတို့၊ အမျိုးသမီးတွေ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ လုပ်ကိုင်
နိုင်ဖို့အတွက် အထူးအားပေးမှုတို့ကလည်း တချို့သော အမျိုး
သမီးတွေအတွက် လိုအပ်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

မေး နောက် မေးချင်တာတခုကတော့ မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေး

(Reproductive health) ကိစ္စပါ။ အခုလို ကပ်ဘေး ဖြစ်လာ တဲ့အခါမှာ ဆိုလိုတာက ကိုယ်ဝန်ဆောင်ရတဲ့ ကိစ္စမှာလည်း အန္တရာယ်ကင်းကင်းနဲ့ သွားနိုင်လာနိုင်ဖို့ ဆေးခန်းတွေက မရှိ တော့ဘူးပေါ့။ ကလေးတွေ ကျန်းမာရေးအတွက်လည်း ပြဿနာရှိလာပါတယ်။ အဲဒီအတွက်ရော ဘယ်လိုစဉ်းစားပေး ရင် ကောင်းမလဲ။

ဖြေ

ပထမဦးဆုံးကတော့ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးနဲ့ ရင်ခွင် ပိုက် ကလေးနဲ့ မိခင်များရဲ့ကိစ္စတစ်ခုကို ကျနော်တို့ စဉ်းစားဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကိုယ်ဝန်ဆောင် တွေ၊ ကလေးမိခင်တွေဟာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုတွေ၊ အာဟာရတွေ ပိုမိုလိုအပ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခုချိန်မှာ ကျန်း မာရေးစောင့်ရှောက်မှုတွေ အစားအစာတွေ၊ အာဟာရတွေ ဟာ အရင်လို လွယ်လွယ်ကူကူနဲ့မရနိုင်ဘူး။ ဝယ်လို့မရနိုင်တဲ့ အခြေအနေမျိုးရောက်သွားရင် သူတို့တွေအတွက် ပိုဒုက္ခ ရောက်သွားနိုင်တယ်။ အထူးလိုအပ်တဲ့ သူတို့အတွက် ကျန်း မာရေး အစောင့်အရှောက်တွေ၊ အစားအစာနဲ့ အာဟာရ တွေကို အမျိုးသမီးတွေထဲမှာမှ ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီး တွေနဲ့ ကလေးရှိတဲ့ မိခင်တွေအတွက် ပိုပြီးတော့ စဉ်းစားဖို့ လိုအပ်တယ်။ ဒါဟာ အခုလို ကပ်ရောဂါဘေး အခြေအနေမှာ အရမ်းအရေးကြီးတဲ့အချက် ဖြစ်ပါတယ်။

နောက်တစ်ခုကတော့ ကိုယ်ဝန်နဲ့ နေ့စေ့လစေ့ဖြစ်တဲ့ အမျိုးသမီးတွေမှာ တကယ်လို့များ အခုကာလအတွင်း ကလေးမွေးရတော့မယ်ဆိုရင် တော်တော်ခက်ခဲမှာပျ။ ဆေး ရုံတွေဆီ သွားဖို့အတွက်ကလည်း ခက်ခဲမှာဖြစ်သလို ဒီ သွားလာတဲ့ အချိန်အတွင်းမှာပဲ ရောဂါတွေကူးစက်နိုင်တဲ့ အခြေအနေဖြစ်တဲ့အတွက် ပိုအန္တရာယ်ရှိနိုင်မယ်။ ဒါကြောင့် လူတိုင်း ကျန်းမာရေးအသိပညာရရှိရေးနဲ့ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်ရရှိခံစားခွင့် ရှိရေးကို သေချာအောင် လုပ်ပေးရုံ

တင်မကဘဲ ဒီလိုကိစ္စမျိုး ကြုံတွေ့နိုင်တဲ့ အမျိုးသမီးတွေ အတွက် လုံခြုံစိတ်ချရတဲ့ မွေးဖွားမှု၊ ဆေးကုသမှု ခံယူမှု ဒါတွေ ဖြစ်ဖို့အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ဒီကဏ္ဍ ကိုလည်း သေသေချာချာ ပြင်ဆင်ထားဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။

နောက်ထပ်တခုကတော့ ကြိုတင် တားမြစ်တဲ့အပိုင်းပါ။ အခုလို အိမ်မှာနေရင်း အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတွေ မြင့်တက် လာသလို မိသားစုစီမံကိန်း ပြဿနာတွေလည်း တက်လာ နိုင်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ တချို့အမျိုးသမီးတွေ အနေနဲ့ မိသားစုစီမံ ကိန်းအတွက် လိုအပ်တဲ့ ဆေးတွေကို မရနိုင်တာတော့တို့၊ အကာအကွယ်ပစ္စည်း ဝယ်လို့မရတာတို့ ကြောင့် မိသားစုစီမံကိန်းတွေ ပျက်ပြီးတော့ မလိုလားအပ်ဘဲ နဲ့ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ရတာတွေ ဖြစ်လာတယ်။ မလိုလားအပ် ဘဲနဲ့ အခက်အခဲတွေ ကြုံတွေ့ရတယ်။ အဲဒါကြောင့် ဆေးဆိုင် တွေ ပိတ်တာမျိုး မဖြစ်သင့်ဘူး။ ဆိုင်တွေအားလုံး ပိတ်ထား သည့်တိုင်အောင် ဒီလိုမျိုး မိသားစုစီမံကိန်း ကျန်းမာရေးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ဆေးတွေ၊ အကာအကွယ်ပစ္စည်းတွေကို လက် လှမ်းမီမီ ရရှိနိုင်ဖို့ စီစဉ်ပေးဖို့လိုပါတယ်။ ထောက်ပံ့ပေးနိုင် ရင်တော့ အကောင်းဆုံးပေါ့။ အစိုးရအနေနဲ့ အထောက်အပံ့ မပေးနိုင်သည့်တိုင်အောင် ထောက်ပံ့ပေးနေတဲ့ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတွေ ရှိပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ ထောက်ပံ့ပေးမှုကို လိုအပ်တဲ့ အမျိုးသမီးတွေနဲ့ မိသားစုတွေဆီ ရောက်ရှိဖို့ အတွက် အစိုးရက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး လမ်းဖွင့်ပေးဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။

မေး နောက်တခုမေးချင်တာက ခေါင်းဆောင်မှုကိစ္စနဲ့ ပတ်သက် လို့ပါ။ အခုကပ်ဘေးကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ အထူး သဖြင့် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနမှာဆိုရင်တော့ အမျိုးသမီး သူနာပြုတွေ၊ ဆရာဝန်တွေ တော်တော်များများ ရှိပါတယ်။

ဒါပေမဲ့တစ်စုံလုံးဆိုင်ရာတုံ့ပြန်မှု၊ ပြီးတော့ စီးပွားရေးအရ လူမှု
ရေးအရ ဆောင်ရွက်ရတဲ့လုပ်ငန်းတွေမှာ အမျိုးသမီးတွေရဲ့
ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို ဘယ်လိုမြင်သလဲခင်ဗျ။

ဖြေ

အမျိုးသမီးဦးဆောင်မှုကဏ္ဍကို ဘယ်လိုမြင်လဲဆိုရင် နိုင်ငံ
တော်အတိုင်ပင်ခံရဲ့ ဦးဆောင်မှုကိုပဲ ကြည့်ပြီး ပြောရမယ်
ဆိုရင်တော့ အမျိုးသမီးတယောက် ဦးဆောင်တယ်လို့ ပြော
လို့ရတယ်။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံရဲ့ပါဝင်မှုကို အမျိုး
သမီးအားလုံးရဲ့ ပါဝင်မှုလို့ ကျနော်တို့ ပြောလို့မရဘူးလေ။
အမျိုးသမီးတယောက်က ဦးဆောင်တာဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့
အမျိုးသမီးများရဲ့ပါဝင်မှုကို ဒီအချက် တချက်တည်းနဲ့တော့
ထောက်ပြလို့မရဘူး။ ဆိုလိုတဲ့အချက်က နိုင်ငံတော် အတိုင်
ပင်ခံအနေနဲ့ ဦးဆောင်တာဖြစ်ပေမဲ့ အခြားသော ကျန်းမာ
ရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုကယ်ဆယ်ရေးလို ကိစ္စတွေမှာ ဆုံးဖြတ်
ချက် ချတဲ့အခါတွေမှာ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည်
ဖော်တဲ့ နေရာမှာ အမျိုးသမီးတွေပါဝင်ဖို့ လိုအပ်နေဆဲပါ။
ပရိဂရမ်တွေ၊ ဒီစီမံချက်တွေကို ရေးဆွဲတဲ့အခါမှာလည်း
အမျိုးသမီးတွေရဲ့အသံတွေကို နားထောင်ပြီးတော့ စီမံချက်
ထဲ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရေးဆွဲဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ လက်ရှိအခြေ
အနေမှာတော့ အဲဒီလိုမျိုး ဆွဲတဲ့နေရာမျိုးတွေ၊ စီမံချက်ချမှတ်
လုပ်ဆောင်တဲ့နေရာမျိုးတွေမှာ အမျိုးသမီးတွေရဲ့ ဦးဆောင်
မှုနဲ့ပါဝင်မှုက အရင်ကထက် တိုးတက်လာတယ်လို့ ပြောနိုင်
ပေမဲ့ ပိုမိုကောင်းမွန်ဖို့ လိုနေပါသေးတယ်။

ဆုံးဖြတ်ချက်ချတဲ့နေရာမှာ အမျိုးသမီးတွေ ပါဝင်တိုင်း
လည်း ပြည့်စုံပြီလို့ ကောက်ချက်ချလို့လည်း မရနိုင်သေးပါ
ဘူး။ ပြောလို့မရဘူး။ ဆုံးဖြတ်ချမှတ်လိုက်တဲ့ ပေါ်လစီတွေ
က ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေးသာမကဘဲ ကျား-မ သာတူ
ညီမျှ ရလဒ်တန်းတူဖြစ်နိုင်တဲ့ ရလဒ်တွေထွက်လာနိုင်မှ ဒါမှ
မဟုတ်ရင် အမျိုးသမီးတွေအတွက် အထူးလုပ်ဆောင်ပေးရ

မယ့် အချက်တွေကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်မှ ဖြစ်မှာပါ။

မေး အခုလက်ရှိ ကိုဗစ် ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုနဲ့ ပတ်သက်လို့ သတင်းစကားတွေ ပေးတယ်။ ဆက်ဆံပြန်ကြားရေးကိစ္စတွေ လုပ်ကြပါတယ်။ အဲဒီမှာရော ဒီအန္တရာယ်တွေနဲ့ပတ်သက်လို့ သတင်းပေးတဲ့အခါမှာ အမျိုးသမီးတွေဆီကို ပစ်မှတ်ထားပြီး ပေးတဲ့ကိစ္စတွေက ဖြစ်နေရလား။

ဖြေ လောလောဆယ် ပညာပေးမှုတွေကို ကြည့်ရင်တော့ လူအားလုံးကိုရည်ရွယ်တဲ့ ပညာပေးမှုမျိုးကိုပဲ တွေ့ရတယ်။ အမျိုးသမီးတွေကို ထူးထူးခြားခြား ရည်ရွယ်ပြီးတော့ ထုတ်တာမျိုးတွေ၊ အမျိုးသမီးတွေအတွက်ပါဆိုပြီး သီးသန့်ထုတ်တာမျိုးတွေ မတွေ့မိသေးဘူး။ အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရင်ဆိုင်ရတဲ့ စိန်ခေါ်မှုတွေနဲ့ ကျရောက်တတ်တဲ့ မတူညီတဲ့ အန္တရာယ်တွေအကြောင်း အမျိုးသမီးတွေကို ရည်ရွယ်ပြီး ပညာပေးသင့်ပါတယ်။ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပေးကြေညာချက်တွေ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ ထုတ်ပြန်ချက်တွေကို လူတိုင်းသိရှိနိုင်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ လူထုလိုပြောပေမဲ့ လူထုကြားထဲမှာ ကျား-မအရ မတူညီသော၊ လူမျိုးအရ မတူညီသော၊ ဘာသာစကားအရ မတူညီသော၊ သန်စွမ်းမှုအရ မတူညီသော လူထုအလွှာ အမျိုးမျိုးရှိပါတယ်။ ကွဲပြားခြားနားမှုတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ ဒီလို မတူညီတဲ့ လူထုအလွှာ အသီးသီးကို သတင်းစကားတွေ လက်လှမ်းမီအောင် သတိထား လုပ်ဆောင်တာမျိုးအတွက် ပြင်ဆင်ထားတာတော့ သိပ်မတွေ့ရသေးပါဘူး။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကပ်ဘေးအတွင်းက အမျိုးသမီးတို့အရေး

အေးလဲ့ထွန်း

Photo : Facebook/Aye Lae

အေးလဲ့ထွန်းသည် University of Queensland, Australia မှ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ မဟာဘွဲ့ (၂၀၁၅) နှင့် International Institute of Social Studies, Netherlands ကျား-မရေးရာ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ မဟာဘွဲ့ (၂၀၁၆) ကို ရရှိထားပြီး လက်ရှိတွင် ပညာအလင်းပွင့် မြန်မာ့သုတေသနဖောင်ဒေးရှင်း (EMREF) တွင် အကြီးတန်း ပရိုဂရမ် မန်နေဂျာအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကာ ကျား-မ ရေးရာနှင့် ဗီဒီယိုသုတေသနများကို အဓိကလုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာမအေးလဲ့ထွန်းက မေ ၂၁ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၂၁ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

ကူးစက်မြန် ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါပိုး၏ နောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှုကို အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား ကွဲပြားစွာ ခံစားကြကြောင်းနှင့် ကပ်ဘေးအတွင်း အမျိုးသမီးများအရေးကို ဆွေးနွေးထားသည်။ ကမ္ဘာနှင့်အဝှမ်းတွင် လုပ်ခလစာ အလွန်နည်းပါးသည့်စက်ရုံများ၊ လုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးပေါင်း သန်း ၇၄၀ လုပ်ကိုင်နေကြသည်။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးကဏ္ဍတို့တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့် လုပ်သားများ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသမီးတို့ဖြစ်သည်။ ရေရှည်ကပ်ဘေးတွင် ကျန်းမာရေး၊ အလုပ်အကိုင်ကိစ္စနှင့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက် ပြဿနာတို့တွင် အမျိုးသမီးတို့ ပိုမိုထိခိုက်ဖွယ်ရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ရရှိမှု လျော့နည်းသွားနိုင်သည်။ အိမ်ကနေတစ်ဆင့် ရုံးအလုပ်ကို တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည့်ပုံစံ အမျိုးသမီးတို့က အိမ်ထောင်ဝန်တာဝန် ပိုထမ်းကြရသည်။ Lockdown ချမှတ်ထားသည့် မတ်လအတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် ဆိုက်ပရပ်တို့တွင် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ အာဂျင်တီးနားတွင် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ စင်ကာပူတွင်၃၃ရာခိုင်နှုန်းအပြင်ကနေဒါ၊ဂျာမနီ၊ယူကေနှင့်အမေရိကန်နိုင်ငံတို့တွင်လည်း အမျိုးသမီး အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ခံရနှုန်း တိုးတက်လာခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

၁။ နိဒါန်း

ကူးစက်မြန် COVID-19 ရောဂါပိုး၏ နောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှုကို အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား ကွဲပြားစွာ ခံစားကြကြောင်း ကုသမဂ္ဂလက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျား-မရေးရာ လေ့လာသည့် အဖွဲ့အစည်းများက အသိအမှတ်ပြုပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ကူးစက်မှုနှုန်းအရ လတ်တလောတွင် ရောဂါပိုးအကူးစက်ခံရသည့် အမျိုးသားများ၏ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသမီးများထက် များနေပါသည်။ ဥပမာ - တရုတ်နိုင်ငံ ရောဂါထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ကာကွယ်ကုသရေးဌာန၏ ၂၀၂၀၊ ဖေဖော်ဝါရီ စာရင်းအရ တရုတ်နိုင်ငံတွင် ရောဂါကူးစက်ခံရသည့် အမျိုးသား ၂ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းတွင် အမျိုးသမီး ၁ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ ဧပြီ ၂၂ ရက်အထိ အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ နယူးယော့ခ် ဧရိယာတွင် ကိုဗစ်ရောဂါပိုးကြောင့် ဆေးရုံတက်ရောက်၍ ကုသမှု ခံယူနေရသည့် လူနာတို့၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသားတို့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် တာရှည်ဦးမည့် ကပ်ဘေးစစ်ပွဲတွင် ရေရှည်အကျိုးဆက်၌ အမျိုးသမီးတို့၏ ထိလွယ်ခိုက်လွယ် အခြေအနေက ပိုပြီး မြင့်မားနေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ကမ္ဘာနှင့်အဝှမ်းတွင် လုပ်ခလစာ အလွန်နည်းပါးသည့် စက်ရုံများ၊ လုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသူ အမျိုးသမီးပေါင်း သန်း ၇၄၀ ရှိပါသည်။ တကမ္ဘာလုံး အနေအထားနှင့် နှိုင်းယှဉ်တွက်ကြည့်လျှင် တူညီသော အလုပ်အကိုင်တွင် အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားတို့ထက် လစာကို ၁၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့် လျော့ပြီး ရကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့ ကျန်းမာရေး အဖွဲ့အစည်း (WHO) ၏ ကိန်းဂဏန်းအရ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးတို့တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့် လုပ်သားများ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသမီးတို့ ဖြစ်သည်။ မိသားစုအတွင်းမှာလည်း လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေးတို့ကို အဓိက တာဝန်ယူ စောင့်ရှောက်နေရသူများမှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ သည်အကြောင်းရင်းများက ကိုဗစ်၏ ရေရှည်ကပ်ဘေးတွင် ကျန်းမာရေး၊ အလုပ်အကိုင်စွန့်ခွာ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက် ပြဿနာတို့တွင် အမျိုးသမီးတို့ ပိုမိုထိခိုက်ဖွယ်ရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

၂။ အမျိုးသမီးများ ပိုမိုထိခိုက်ခံစားရသည့် နယ်ပယ်များ

(က) ကျန်းမာရေး

ကျန်းမာရေးအပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများအနေနှင့် ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရနိုင်ဖွယ် ရှိသည့် အနေအထားများစွာကို တွေ့ရပါသည်။

- ဆေးရုံသန့်ရှင်းရေး၊ သူနာပြုများ၊ အသက်အရွယ် ကြီးသူများကို ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်ပေးရသူများနှင့် ပညာသင်ကြားရေး ဝန်ထမ်းတို့မှာ အမျိုးသမီး အများစုဖြစ်သည်။ သည်အမျိုးသမီးတို့သည် ရောဂါပိုးအကူးစက်ခံနိုင်ရသကဲ့သို့ ရောဂါပိုး သယ်ဆောင်သူ ဖြစ်သွားရန်လည်း အလားအလာများစွာ ရှိပါသည်။ ဥပမာ- စပိန်နိုင်ငံတွင် ကူးစက်ခံရသော ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအနက် ၇၂ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ပြီး အီတလီတွင်မူ ၎င်းတို့အနက် ၆၆ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်သည်။
- အမျိုးသမီးတို့သည် နေ့စဉ်စားသောက်ရေးအတွက် ဈေးဝယ်ထွက်ကြရသူများ ဖြစ်သည်။ လူထုအတွင်း မဖြစ်မနေ သွားလာရသူများ ဖြစ်သဖြင့်လည်း ရေရှည်တွင် အကူးစက်ခံရဖို့ ရာခိုင်နှုန်းများနေပါသည်။
- အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားတို့ထက် သတင်းအချက်အလက် ရယူနိုင်မှု အနေအထားတွင် နည်းပါးနေပါသည်။ ဥပမာ- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျား-မအပေါ်မူတည်သည့် တယ်လီဖုန်းနှင့် အင်တာနက် လက်လှမ်းမီနိုင်မှု အနေအထားကို လေ့လာသည်။ GSMA (၂၀၁၆) စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် အမျိုးသမီးတို့ တယ်လီဖုန်းပိုင်ဆိုင်နိုင်မှုမှာ အမျိုးသားတို့ထက် ၂၉ ရာခိုင်နှုန်း နည်းပါးသည်။ အထူးသဖြင့် တအိမ်တွင် ဖုန်းတလုံးသာ ပိုင်ဆိုင်ကြသည့် ကျေးလက်နေမိသားစုများတွင် အဆိုပါ ဆက်သွယ်ရေး ကိရိယာကို ပိုင်ဆိုင်အသုံးပြုသူမှာ အမျိုးသားတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မိုဘိုင်းဖုန်းနှင့် လူမှုကွန်ရက်ကို အများဆုံးအသုံးပြု၍ သတင်းအချက်အလက်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ လက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်ရေးတွင် အမျိုးသမီးတို့အတွက် အတားအဆီး ဖြစ်နေပါသည်။ ကျန်းမာရေးသတိပေးတားမြစ်ချက်ဖြစ်စေ၊ ရောဂါကူးစက်မှုနှင့် ပတ်သက်သော အခြားသတင်းများကိုဖြစ်စေ အမျိုးသမီးတို့ထံသို့ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိရန် နည်းလမ်း နည်းပါးနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်နေ မိသားစုထဲက အမျိုးသမီးများအပါအဝင် စစ်ဘေးရှောင် အမျိုးသမီးတို့သည် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ မှန်ကန်မြန်ဆန်စွာ ရရှိနိုင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

- လုပ်ခလစာနည်းပါးသော စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများတွင် လုပ်သားအင်အား များပြားလွန်းပြီး ရေနှင့် သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုတို့ နည်းပါးခြင်း ကလည်း ကပ်ရောဂါ ကူးစက်မှုကာလအတွင်း အမျိုးသမီးတို့အတွက် ခြိမ်းခြောက်မှုတရပ်ဖြစ်နေပါသည်။ ဥပမာ- အထည်ချုပ်စက်ရုံများတွင် အလုပ်သမားများပြားခြင်းနှင့် အိမ်သာ အလုံအလောက်မရှိခြင်း၊ ပုံမှန် သန့်ရှင်းရေးတွင်ပင် သုံးရေသန့်ကို အလုံအလောက်မရရှိခြင်းကို ယခင် အထည်ချုပ်စက်ရုံ အလုပ်သမား ဆန္ဒပြပွဲများတွင် အလုပ်သမားတို့ အဖန်ဖန်တလဲလဲ တင်ပြတောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ သိသာသော ပြောင်းလဲမှု မရှိခဲ့သည့်အပြင် ကိုဗစ်ကာလအတွင်းတွင် မကြာခဏ လက်ဆေးရန်လိုအပ်ခြင်းက အလုပ်သမားတို့ကိုပို၍အကျပ်အတည်းဖြစ်စေသည်။
- ၂၀၁၄ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်း ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား ကိုးသန်းကျော်ရှိပြီး ပြည်ပသို့ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်သူ နှစ်သန်းကျော် ရှိပါသည်။ ပြည်ပသို့ ပြောင်းရွှေ့ လုပ်ကိုင်ကြသူများ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ထိုင်းနိုင်ငံတွင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ပသို့ တရားဝင် သွားရောက်ကြသည့် လုပ်သားဦးရေထဲတွင် အမျိုးသားရာခိုင်နှုန်းက ပိုများသော်လည်း အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ တရားမဝင် ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သူများတွင် အမျိုးသမီးဦးရေက ပိုများလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ COVID-19 ၏ ဂယက်ကြောင့် ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လာကြသော တရားမဝင် လုပ်သားများသည် ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှု ထိန်းချုပ်ရေးတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မှု လစ်ဟာချက် ရှိသွားနိုင်ပါသည်။ ထိုကိစ္စတွင် ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လာသော တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား အမျိုးသမီးများ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ခံရမှုနှင့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိမှုမှာလည်း အလေးထားစရာ ကိစ္စတခု ဖြစ်ပါသည်။
- COVID-19 ရောဂါပိုး ကူးစက်သည့်ကာလအတွင်း အမျိုးသမီးများ မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ရရှိမှု လျော့နည်းသွားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေးအတွက် အဓိကလုပ်ဆောင်နေသော Marie Stopes အဖွဲ့ကြီးက အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးငယ် ၉

ဒသမ ၅ သန်းခန့်မှာ ၎င်းတို့အဖွဲ့အစည်း၏ သားဆက်ခြားအစီအမံကို လက်လှမ်းမီရယူနိုင်မှု နည်းပါးသွားနိုင်သည့် အခြေအနေ ကြုံတွေ့ဖွယ် ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းထားပါသည်။

(ခ) အလုပ်အကိုင်ကိစ္စ

အလုပ်အကိုင်ကိစ္စအတွက် မပြေလည်သူများထဲတွင် အိမ်မှ (Work from Home ဖြင့်) အလုပ်လုပ်ခွင့်ရသူမှသည် စက်ရုံအလုပ်သမားနှင့် ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာသော အမျိုးသမီး ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ အရေးအထိ မျိုးစုံ ပါဝင်ပါ သည်။

- COVID-19 ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကြောင့် အချို့သောဝန်ထမ်းများမှာ အိမ် ကနေတဆင့် ရုံးအလုပ်ကို တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည့်ပုံစံဖြင့် အလုပ် လုပ်ကိုင်ခွင့် ရကြပါသည်။ Work from Home သည် ပြင်ပသို့ အလွယ် တကူထွက်ပြီး အလုပ်မလုပ်နိုင်သော မသန်စွမ်းသူများနှင့် သားသည် မိခင်များအတွက် အဆင်ပြေသည့် နည်းလမ်းတခုဖြစ်ပါသည်။ သို့ သော်လည်း သည်နည်းလမ်းကြောင့်ပင် သားသည်မိခင်များ အဆင် မပြေ ဖြစ်ရသည်များလည်း ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အိမ်မှုကိစ္စနှင့် မိသားစုထဲက ကလေးနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုတို့ကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေး မှာ အမျိုးသမီးတို့တာဝန်ဖြစ်သည်ဆိုသည့် ခိုင်မာစွာ တည်ဆောက် ထားသည့် လူမှုအယူအဆကြောင့် အလုပ်လုပ်သူ အမျိုးသားရော၊ အမျိုးသမီးရော အိမ်မှာနေခွင့်ရသော်လည်း အမျိုးသမီးများကသာ ထို ကိစ္စအဝဝကို ဆောင်ရွက်ရသဖြင့် သူတို့တွင် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး နှစ်ဆပို ပါသည်။ အိမ်တွင် မိခင်ရှိနေသည်နှင့်အမျှ မိခင်ကို အားကိုးမှုပိုလေလေ၊ မိသားစု၏ စားရေးသောက်ရေးမှသည် လိုအပ်ချက်အဝဝကို မိခင်က အလုပ်လုပ်နေရင်းက တခုပြီးတခု တနေကုန် မနားတမ်း ဖြည့်ဆည်း ပေးနေရသည့် ဒုက္ခမှာ Work from Home ဖြင့် အလုပ်လုပ်ခွင့်ရနေသော အမျိုးသမီးများ၏ လတ်တလော စိန်ခေါ်မှုတခု ဖြစ်နေပါသည်။ မြို့ပြ အဆောက်အအုံ အနေအထားအရ အလုပ်လုပ်ရန် သီးသန့်နေရာမရှိ ခြင်းကလည်း အလုပ်ပြီးမြောက်စေရန်အတွက် အဟန့်အတား ဖြစ်ပါ

သည်။ သည်အရေးက ကိုဗစ်ကူးစက်မှု၏ နောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် အိမ်ထောင်ရေးနှင့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ရေး ပြဿနာများဆီသို့ ဦးတည်သွားနိုင်ပါသည်။

- စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံ အမျိုးသမီးဝန်ထမ်းများအတွက်လည်း အလုပ်ရပ်နားခံရခြင်း၊ အလုပ်ပြုတ်ခြင်း စသည့် ပြဿနာများနှင့် တွေ့ကြုံရပါသည်။ အထူးသဖြင့် ILO ၏ စာရင်းများအရ လုပ်သားအင်အား ခုနစ်သိန်းရှိသော အထည်ချုပ်စက်ရုံများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော အမျိုးသမီးများမှာ ရာခိုင်နှုန်း ၉၀ မျှ ရှိသည်။ လက်ရှိ ရန်ကုန်တိုင်းအတွင်းတွင် ကိုဗစ်၏ နောက်ဆက်တွဲဂယက်ကြောင့် ဖြေလယ်အထိ ပိတ်သိမ်းလိုက်ရ၊ ရပ်နားလိုက်ရသော စက်ရုံအလုပ်ရုံပေါင်း ၁၃၁ ရုံတွင် အထည်ချုပ်စက်ရုံက ထက်ဝက်ကျော်ခန့် ပါဝင်ပါသည်။ အလုပ်သမားတို့၏ နစ်နာကြေး၊ လက်ရှိ အလုပ်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော အလုပ်သမားတို့၏ အလုပ်အာမခံချက်ရှိမှုနှင့် ခံစားခွင့်ရှိသည့် လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုတို့ ရရှိနိုင်ရေးမှာ သူတို့အဖို့ ရတက်မအေးဖွယ်ကိစ္စဖြစ်နေပါသည်။
- COVID-19 ပြန့်ပွားမှု၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ပြည်ပတွင် သွားရောက်လုပ် ကိုင်နေသော ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား ငါးသောင်းနှင့် တသိန်းအကြား ပြန်လာဖွယ်ရှိသည်ဟု နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ဖြေလှန်အောက်ဆုံးအပတ်က အွန်လိုင်းဗီဒီယို အစည်းအဝေးတစ်ခုတွင် ပြောကြားထားပါသည်။ ရွှေ့ပြောင်း သွားလာနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International Organization for Migration) ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဖြေလှန်အထိ ခန့်မှန်းချက်အရ ပြည်ပမှ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား ၆၀၀၀၀ ကျော် ပြန်လာပြီးဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းမှ အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းတချို့၏ ကနဦးလေ့လာချက်များအရ COVID-19 ကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်သွားသော အမျိုးသမီးများမှာ မိမိတို့ရပ်ရွာသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသည့် ပြည်ပ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်သူတို့၏ အကူအညီယူပြီး အခြားနိုင်ငံများတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ရန် ဆန္ဒရှိနေကြကြောင်း၊ ပြည်ပမှ ပြန်လာသောသူများကလည်း

တဖက်နိုင်ငံတွင် အလုပ်ရုံ၊ စက်ရုံတို့က တရားဝင်လမ်းကြောင်းမှ အလုပ်သမား ဆက်ပြီးမခေါ်လျှင်တောင် တရားမဝင်လမ်းကြောင်း ကနေ သွားရောက်ရန် ဆန္ဒရှိနေကြကြောင်း မေးမြန်းတွေ့ရှိရပါသည်။ သည်အခြေအနေက လူကုန်ကူးမှုနှင့် လုပ်အားခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းတို့ အတွက် စိုးရိမ်စရာအနေအထား ဖြစ်နေပါသည်။ အမျိုးသမီး ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားတို့မှာ သည်ကိစ္စတွင် ထိလွယ်ရလွယ်အရှိဆုံး ဖြစ်နေပါသည်။

(ဂ) အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလအတွင်း UN Women က ထုတ်ပြန်သော အစီရင်ခံစာတွင် COVID-19 ရောဂါပိုး ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ပြည်သူများကို နေအိမ်၌သာနေကြရန် ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက်ပိုင်း အမျိုးသမီးများ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုခံရသည့် ရာခိုင်နှုန်း တိုးလာကြောင်း ပါရှိပါသည်။ Lockdown ချမှတ်ထားသည့် မတ်လအတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် ဆိုက်ပရပ်တို့တွင် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ အာဂျင်တီးနားတွင် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ စင်ကာပူတွင် ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းအပြင် ကနေဒါ၊ ဂျာမနီ၊ ယူကေနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့တွင်လည်း အမျိုးသမီး အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ခံရမှုနှုန်း တိုးလာခဲ့သည်။ အလုပ်အကိုင် မရှိခြင်း၊ ဝင်ငွေလျော့ပါးမှုကြောင့်ဖြစ်ရသည့် ဖိအားနှင့် နေအိမ်တွင်းမှာသာ အနေကြာ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထွက်ပေါက်မှုတို့က အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက် ပြုမှုစေနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်ပြီး ယခင်တွေ့ရှိချက်များအရ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများမှာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ (ဥပမာ- အတွင်းမီးအပြင်ကိုမထုတ်ကောင်းဆိုသလို ယူဆချက်များ) ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ မိသားစုအတွင်းတွင် ပါဝါအာဏာကြီးသူ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို မကျော်လွှားနိုင်ခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ တရားရေးဌာနများသို့ သတင်းပေးပို့တိုင်ကြားရာ၌ ရှင်းလင်းလွယ်ကူမှု မရှိခြင်းနှင့် တရားရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် ယုံကြည်မှုနည်းခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ အကူအညီပေးသော အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မချိတ်ဆက်မိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ lockdown ကာလအတွင်း သတင်းပေးပို့တိုင်ကြားရန် အခက်အခဲ ရှိနေနိုင်ပါသည်။

၃။ အစိုးရဌာနများ၏ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များ

- ကူးစက်ရောဂါ ပျံ့နှံ့မှု ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာန၏ သတိပေးချက်နှင့် သတင်းအချက်အလက်များ အချိန်နှင့်တပြေးညီ ထုတ်လွှင့်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပညာပေးခြင်း၊ သတင်းပေးခြင်း၊ လိုက်နာရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းနှင့် လိုအပ်သည့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသုံးအဆောင်များ ဝေငှပေးရာတွင် ရပ်ရွာအဆင့် အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်ရန် လိုအပ်သလို အစိုးရက ကူညီသောပစ္စည်းများကို အမျိုးသမီးများ လက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်စေမှု သေချာသော အစီအမံဖြစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင်ကပ်ရောဂါကူးစက်မှုကာလအတွင်းမျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို အမျိုးသမီးတို့ ဆက်လက်ရရှိနိုင်ရေး အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် အကူအညီနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ရန် ခက်ခဲသော၊ ပဋိပက္ခကြောင့် စစ်ဘေးရှောင်နေရသော အမျိုးသမီးများနှင့် မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးများထံသို့ အစိုးရဌာနနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတို့၏ ကူညီမှုများ အပ်ကျမပ်ကျ ရောက်ရှိနိုင်မှု သေချာစေရန် အရေးကြီးပါသည်။
- ထို့အတူ အထည်ချုပ်စက်ရုံကဲ့သို့ အမျိုးသမီး လုပ်သားဦးရေ ထူထပ်သော နေရာများတွင် အမျိုးသမီးများ ရေနှင့် ကျန်းမာသန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ယခုလိုကာလတွင် အမြန်ဆုံး ရရှိနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- COVID-19 ၏ သက်ရောက်မှုကြောင့် စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းများကို ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတော် လှည့်ပတ်ရန်ပုံငွေ ကျပ်ဘီလီယံ ၁၀၀ ကို မ၊ တည်ပြီး အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များကို ၁ ရာခိုင်နှုန်း အတိုးနှုန်းဖြင့် ချေးပေးရန် စီစဉ်ထားပါသည်။ အမျိုးသမီး ဦးဆောင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်လည်း ဦးစားပေး ထည့်သွင်းစဉ်းစားစေချင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီး ဦးဆောင်ရသော လုပ်ငန်း မှန်သော်လည်း လုပ်ငန်းမှတ်ပုံတင်မှုမှ စပြီး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဘဏ်အကောင့်နှင့် အခြား အရေးပါသော စာရွက်စာတမ်းများတွင်

အိမ်ထောင်ဦးစီးအမျိုးသားနာမည်များသာဖြစ်တတ်၍ အမျိုးသမီးများ အတွက်ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အမျိုးသမီးများ အမှန်တကယ် မခံစားရသည်များလည်း ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်နှင့် လုပ်ငန်းပံ့ပိုးရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ ရယူနိုင်မှု သေချာစေရန် အစီအမံများ ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။

- ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) က အထည်ချုပ်စက်ရုံ အလုပ်သမားများကို အကူအညီပေးရန် မတည်ထားသော ‘မြန်မာ’ ရန်ပုံငွေဖြင့် စက်ရုံမှ အလုပ်ပြုတ်သွားသော အလုပ်သမား အယောက် ရှစ်သောင်းခန့်ကို တလလျှင် ကျပ်ခုနစ်သောင်းခွဲဖြင့် သုံးလစာ၊ လုပ်ခ လစာမပေးဘဲ အလုပ်ရှင်ထွက်ပြေး သို့မဟုတ် ပိတ်သွားသော စက်ရုံများမှ အလုပ် ပြုတ်သွားသော အလုပ်သမား ရှစ်ထောင်ခန့်အတွက် တလလျှင် ကျပ် တသိန်း နှစ်သောင်းခွဲ ထောက်ပံ့မည်ဟု သိရသည်။ ထို့အပြင် လတ် တလောတွင် ကုမ္ပဏီနှင့် စက်ရုံတွင် ၎င်းတို့အတွက် အလုပ်မရှိသဖြင့် ရပ်နားထားရသော အမျိုးသမီးဝန်ထမ်း ငါးထောင်ခန့်အတွက်လည်း ပံ့ပိုးမည်ဟု သိရသည်။ အကူအညီကို ရယူထားသော အလုပ်သမားများ နောင် သုံးလအလွန်ကာလတွင် ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ရေးအတွက် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးကိစ္စများကို အစိုးရဌာနနှင့် အခြားသော မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ ကြိုတင် ပြင်ဆင်ထားသင့်ပါသည်။
- အလုပ်ရှင်က ၃ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အလုပ်သမားက ၂ ရာခိုင်နှုန်း ထည့်ဝင် ကြသော လူမှုဖူလုံရေးကြေးထံမှ ခံစားခွင့်ရရှိစေရန်အတွက် အစိုးရက စီမံဆောင်ရွက်ပေးနေသော်လည်း တနိုင်ငံလုံး အလုပ်သမားဦးရေ ၂၂ ဒသမ ၄၅ သန်းအနက် ၆ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းသာ လူမှုဖူလုံရေးကြေး ထည့်ဝင်ထားသည်ဟု စာရင်းများအရ သိရသည်။ ယခု အထည်ချုပ် စက်ရုံများတွင် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အလုပ်သမားက ထည့်ဝင်လျက် အလုပ်ရှင်ဘက်က ထိမ်ချန်ပြီး မပေးဆောင်သည့် ပြဿနာကို အစိုးရ အနေနှင့် တင်းကျပ်စွာ ကိုင်တွယ်သင့်ပါသည်။
- ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန၏ မြစိမ်းရောင် ကျေးရွာ စီမံကိန်းအောက်တွင် မိသားစုဝင်ငွေတိုးပွားရေး လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်

နိုင်ရန်အတွက် ချေးငွေများ ထုတ်ချေးသည့်အစီအစဉ် ရှိပါသည်။ ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ဘဏ္ဍာနှစ်အကုန်တွင် အဆိုပါစီမံကိန်းဖြင့် ချေးငွေလည်ပတ်နိုင်မှုကို အိမ်ထောင်စု ၅၇၇၄၆၅ ခု အကျိုးခံစားခွင့်ရရှိကြောင်း စီမံကိန်းဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် ဖော်ပြထားသော အချက်အလက်များအရ သိရသည်။ ထိုအထဲတွင် အမျိုးသမီးများ ဝင်ငွေတိုးတက်ရေးအတွက် ချေးထားသော ချေးငွေများလည်း အကျိုးဝင်သည်။ COVID-19 ကြောင့် ဖြစ်ရသော စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းကာလတွင် အဆိုပါ ချေးငွေများကို ကျေးလက်နေလူထုထံသို့ ပိုမိုထိရောက်စွာ ရရှိနိုင်ရေးနှင့် လက်ရှိ ချေးငွေပြန်ဆပ်ရန် အကျပ်အတည်း ဖြစ်နေသော အမျိုးသမီးများကိုလည်း ပိုမိုကူညီသင့်ပါသည်။ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားသည့် ကာလအတွင်းတွင် ပုဂ္ဂလိကပိုင် အသေးစားချေးငွေလုပ်ငန်းများ၏ ချေးငွေများကို ပိုမိုအားထားရခြင်းနှင့် ပြန်မဆပ်နိုင်သည့် ပြဿနာများ ရှိနေပါသည်။ သည်ပြဿနာများကို ပြေလည်စေရန်လည်း ကနဦး တုံ့ပြန်အစီအစဉ်များ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

- အစိုးရက ရပ်ရွာအခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ခြင်းအားဖြင့် လုပ်အားဖြင့် ဝင်ငွေရစေခြင်း (Cash for Work) အကောင်အထည်ဖော်ရန် စီစဉ်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် ယင်းအစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ရန်မှာ ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လာသော ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၏ ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်မှုနှင့် ကွာဟချက်ကြောင့် အခက်အခဲ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကျွမ်းကျင်ရာကဏ္ဍအလိုက် လုပ်သားအသုံးပြုနိုင်မှု အရေးကြီးပါသည်။ အမျိုးသမီးများကိုလည်း စီမံကိန်းများတွင် ပါဝင် အလုပ်ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ယခုကာလတွင် လူကုန်ကူးမှု တားဆီးရေးနှင့် ပညာပေးရေးကိုလည်း အရှိန်အဟုန်မြှင့် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရဌာနများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- COVID-19 နှင့်အတူ စီးပွားရေးပုံသဏ္ဍန်နှင့် လုပ်သားတို့၏ လုပ်အားအသုံးပြုမှု၊ လုပ်အားလိုအပ်မှုပုံစံတို့မှာ ပြောင်းလဲလာပြီး နည်းပညာကို

အခြေခံသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုဖြစ်ထွန်းဖွယ်ရှိပါသည်။ ထို့အတွက် အနာဂတ် စီးပွားရေးပုံသဏ္ဍာန်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအတွက်လည်း ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။ ‘အမျိုးသမီးနှင့် နည်းပညာ’ ဆိုသည့် ဦးစားပေးကဏ္ဍများနှင့် အမျိုးသမီးတို့ နည်းပညာ ကျွမ်းကျင်စွာအသုံးပြုရေးနှင့် နည်းပညာအားဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်နိုင်အောင် အားပေးသင့်ပါသည်။

- COVID-19 ကာလအတွင်း အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်တားဆီးရေးအတွက် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု အပါအဝင် အခြားသော အကြမ်းဖက်မှုများကို ၂၄ နာရီ ဆက်သွယ်တိုင်ကြားနိုင်သော ဖုန်းနံပါတ်များကို လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ကြေညာထားပါသည်။ အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများကို နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း လူမှုကူညီရေးအဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် ပုံမှန်အခြေအနေဆိုလျှင်ပင် တရားရေးဌာနများ၏ တုံ့ပြန်မှုမှာ အလွန်နှေးကွေးပါသည်။ တရားရေးဌာနများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ပိုမိုမြန်ဆန်အောင်နှင့် ကျူးလွန်ခံရသူများ၊ တရားရေးဌာနများနှင့် ချိတ်ဆက်မှု လွယ်ကူအောင်ကိုလည်း အဆိုပါ တရားရေးဌာနများကလည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ■

အကိုးအကား

“Weaving Gender: Challenges and Opportunities for the Myanmar Garment Industry” conducted by ILO, 2019

<https://time.com/5829202/covid-19-gender-differences/>

<https://www.bbc.com/future/article/20200409-why-covid-19-is-different-for-men-and-women>

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-infographic-en.pdf?la=en&vs=5348>

<https://www.amp.com.au/insights/COVID-19/women-and-future-at-work>

The Policy Brief, The Impact of Covid-19 on Women by United Nations https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_women_9_apr_2020_updated.pdf

<https://www.irrawaddy.com/specials/myanmar-covid-19/eu-pledges-support-for-women-garment-factory-workers-in-myanmar.html>

ISP- Myanmar Special Series No.2, Covid-19 and Myanmar, May 2020

GSMA. 2016. Mobile phones, internet, and gender in Myanmar. London, UK.

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကျေးဇူးတို့၏အပူ

အောင်မျိုးထက်

Photo : ISP-Myanmar

အောင်မျိုးထက်သည် ISP-Myanmar ၏
Research Associate တစ်ဦးဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို အောင်မျိုးထက်က မေ ၁၃ ရက်တွင် ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့သည် မေ ၁၃ ရက် မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

ကိုဗစ် ကူးစက်ဘေးသာမက မိုးခေါင်ရေရှားပါးမှု ကြုံနေရသော ကျေးလက်၏ဒုက္ခကို တင်ပြသည်။ ဤကျေးလက်သည် မိုးခေါင်ခြင်းနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် ယဉ်ပါးနေခဲ့ပြီး မိုးကာလ တဖြည်းဖြည်း တိုတောင်းလာခဲ့ရာ မနှစ်က စပါး၊ ပဲ၊ ပြောင်းတို့ အလုပ်မဖြစ်နိုင်ခဲ့ကြ။ ဤသို့ ဖြင့် ရေကြည်ရာမြက်နုရာကို တသုတ်ပြီးတသုတ် ထွက်ခွာသွားကြတော့သည်။ အချို့က ကျောက်တွင်းများ၊ ငှက်ပျောခင်းများဆီသို့ အချို့က နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်၍ ဟိုဘက်ကမ်း အထိ။ ကောက်စိုက်သမတို့ကလည်း မြို့ပြရှိ စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများ၏ အရိပ်သို့ ဝင်ပြေးကြ သည်။ ဖားကန်ပြန်၊ လိုင်ဇာပြန်၊ လှိုင်သာယာပြန်၊ တရုတ်ပြန်၊ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားပြန် စသဖြင့် ရွာများတွင် ယခုရက်များတွင် စည်ပင်ဝေဆာနေသယောင်၊ သို့သော် နွေအပူ၊ နေ အပူအောက်တွင် မိသားစု စားဝတ်နေရေးအပူ၊ ထိုအထဲတွင်မှ ရောဂါကပ်ဘေးအပူတို့ဖြင့် မလူးသာမလွန်သာရှိနေပုံ၊ သူတို့ အဖြေမသိနိုင်သော မေးခွန်းများဖြင့် ရင်ဆိုင်နေကြရပုံကို တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

တနေ့ကုန် မခံမရပ်နိုင်အောင် ပြင်းလွန်းသည့် အပူသည် ည ၁၀၊ ၁၁ နာရီအထိ အရှိန်မပြယ်သေးဘဲ အိပ်ရာခုတင်များတွင် အငွေ့ပြန်နေဆဲ။ ယပ်တောင်ကို တဖျပ်ဖျပ် ခတ်ရင်း၊ လူးရင်းလွန်းရင်းဖြင့် ရွာကလေးသည် အိပ်ပျော်အောင် ကြိုးပမ်းနေရလေသည်။

ညမထွက်ရအမိန့်များ ရှိနေသည့်တိုင် ရွာလယ်လမ်းမထက်မှ ဆိုင်ကယ်ကို ဝူးဝူး ဝေါဝေါ မြည်အောင် မောင်းနှင်ပြေးသွားကြသံ တချို့ကို ကြားနေရသေးသည်။ ဆိုင်ကယ်သံသည် တခါတရံတွင် မိုးခြိမ်းသံနှင့် ရောထွေးသွား၏။ သည်ညတော့ မိုးရွာလိမ့် မည်ဟု ထင်ရသည်။

ရွာကလေးသည် အိပ်ပျော်အောင် ကြိုးပမ်းရင်း မိုးကို သတိရမိပြန်သည်။ မိုးမရွာသည်မှာ ကြာသွားပြီ။ သည်လို ပူနေသည်မှာ တပတ်၊ ဆယ်ရက် မကတော့။ သည် မိုးဦးအတွက် ပထမတမိုးတော့ မစို့မပို့ ရွာပြီးခဲ့ပြီ။ ထိုမိုးနှင့်အတူ ထွန်ရေးပြင်နိုင်ခဲ့ကြ။ တချို့တလေက ပဲကလေး ဘာလေးကို အပြေးအလွှား စိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့ရပြီ။ သို့သော် နောက်မိုး မဆက်သောကြောင့် ယာခင်းအများစုသည် ထွန်ရင်းတန်းလန်း ခြောက်သွေ့သွားကြ။ ပြီးခဲ့သည့် ရက်များ အားလုံးထဲဝယ် မိုးကိုသာ မျှော်နေခဲ့ကြရသည်။

အကြောက်တရားနှစ်ခုကို တပြိုင်နက်ထဲ ထမ်းပိုးထားရန် မနိုင်နိုင်သည့်အခါ ရွာကလေးသည် ကပ်ဘေး၏ ခြောက်လှန့်မှုကို ဂရုမူနိုင်ခြင်းမရှိတော့ဘဲ ကိုဗစ်အပေါ် ထားရှိသည့် အကြောက်စိတ်ကို ပစ်ချလိုက်လေပြီ။

ယခု သူ ကြောက်သည်မှာ မိုးခေါင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုဗစ်ထက် မိုးမရွာမည်ကို ပို၍ တွေးပူနေမိရသည်။

သုံးနှစ်ဆက် မိုးခေါင်လျှင် ဘာဖြစ်မည်နည်း။ ထိုမေးခွန်းသည် ကျေးလက်၏ စကားဝိုင်းများတွင် ရေပန်းစားပါသည်။ သို့သော် လူကြိုက်မများ။ မိုးခေါင်သည်ဆိုသည့် အသံကို မကြားချင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပို၍ဆိုးသည်မှာ ထိုမေးခွန်း၏ အဖြေဖြစ်သည်။ သိသာသိစေ၊ မမြင်စေနှင့်ဟူသည့် စကားအတိုင်း အဖြေကို သိနှင့်ပြီး ဖြစ်သော်လည်း တစုံတယောက်က ထုတ်ပြောလာမည်ကို မကြားလိုကြပေ။

ပြီးခဲ့သည့် နှစ်နှစ်ဆက်တိုက် မိုးခေါင်ခဲ့ရာ စပါး၊ ပဲ၊ ပြောင်းတို့ မစိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့ကြ။ အမှန်တကယ်တွင်မူ ထိုမတိုင်မီ နှစ်များကတည်းက မိုးခေါင်ခြင်းသည် သည်အရပ် ဒေသများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် ယဉ်ပါးနေခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ မိုးသည် နှစ်နှစ်လောက် ခေါင်လိုက်၊ တနှစ်လောက် ပြန်ကောင်းလာလိုက်၊ နောက်တနှစ်၊ နှစ်နှစ် ပြန်ခေါင်လိုက်ဖြင့်

လုံးလည်လိုက်နေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဘင်္ဂလားပင်လယ်ဘက်ဆီမှ မုတ်သုံလေသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက် ချိန်မှာ တနှစ်ထက်တနှစ် ရှေးကထက် နောက်ကျ၍ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာချိန်မှာမူ စော၍ လာနေသောကြောင့် မိုးကာလသည် တဖြည်းဖြည်း တိုတောင်းလာနေပြီဖြစ်ကြောင်း မိုးလေဝသပညာရှင်ကြီး ဦးထွန်းလွင်၏ ပြောဆိုသတိပေးမှုကို ပြီးခဲ့သည့် နှစ်များ အတွင်းက နာကြားခဲ့ရချိန်တွင် ရွာကလေးတို့သည် မျက်လုံးလေးကလယ်ကလယ်ဖြင့်။ သည်ဖြစ်စဉ်အတွက် သူတို့က ဘာများ တတ်နိုင်ပါမည်နည်း။

တိုတောင်းသည့် မိုးကာလနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မည့် သီးနှံများကို စိုက်ပျိုး ရန် သို့မဟုတ် မိရိုးဖလာ စိုက်ပျိုးရေးစနစ်ကို စွန့်လွှတ်၍ ခေတ်မီနည်းစနစ်တို့ဖြင့် အစားထိုးကြရန် စိုက်ပျိုးရေးပညာရှင်တို့၏ ဆော်ဩမှုအချို့ကို သဲ့သဲ့ယဲ့ယဲ့ ကြားရပြန် သည်။

ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးနည်းစနစ် ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ခေတ်မီ နည်းစနစ်များ အတွက် အရင်းအနှီးနှင့် အရင်းအမြစ်များက ဘယ်ဆီမည်နည်း။

ထိုနည်းပညာနှင့် အရင်းအနှီးများသည် ရွာကလေးများထံသို့ လုံလုံလောက် လောက် ရောက်ရှိမလာခဲ့သည့်အခါ လုပ်သားများစွာသည် လယ်ယာတို့အား ဟင်း လင်းထားခဲ့ရုံမှတစ်ပါး အခြားမရှိတော့ပေ။

သူတို့ လုပ်နိုင်သည်မှာ ထွန်နှင့် နွားတို့ကို ပစ်ချ၍ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာကို ရှာဖွေ သွားလာခြင်းသာ။ ရွှေတွင်း၊ ကျောက်တွင်းနှင့် ငှက်ပျောခင်းများဆီသို့ တသုတ်ပြီး တသုတ် ထွက်ခွာသွားကြတော့သည်။ အချို့က နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်၍ ဟိုဘက်ကမ်း အထိ။ လယ်ထဲဆင်းရန် မလိုတော့သည့် ကောက်စိုက်သမတို့သည်လည်း မြို့ပြများရှိ စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများ၏အရိပ်သို့ ဝင်ပြေးကြ။

ထိုသို့ဖြင့် လျှာပေါ် မြက်ပေါက်မည့်ဘေးနှင့် ပြေးတမ်း၊ လိုက်တမ်း။

လောက၏ ဖြစ်စဉ်များသည် အစီစဉ်တကျဖြင့် ကြောင်းကျိုးညီစွာ ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ပရမ်းပတာ သူ ဖြစ်ချင်သလို ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ပရမ်းပတာအားဖြင့် အစီ အစဉ်တကျ ဖြစ်သည်ဟူ၍ ရွာကလေးတို့သည် စဉ်းစားဆင်ခြင်နိုင်စွမ်း မရှိကြပါ။ ထိုသည်တို့ကို လေ့လာသင်ယူနိုင်ရန် အခြေအနေလည်း မရှိကြ။ သို့တိုင် ထိုဖြစ်စဉ် တို့၏ ရိုက်ခတ်ခြင်းကို ကြုံတွေ့ခံစားကြရသည်မှာမူ နတ်ဒေဝါတို့၏ ရက်စက်မှုအဖြစ် သာ ရှုမြင်နိုင်ကြပေလိမ့်မည်။

အကြောက်တရားနှစ်ခုကို
 တပြိုင်နက်ထဲထမ်းပိုးထားရန်
 မနိုင်နင်းသည့်အခါ
 ရွာကလေးသည်
 ကပ်ဘေး၏ခြောက်လှန့်မှုကို
 ဂရုမူနိုင်ခြင်းမရှိတော့ဘဲ
 ကိုဗစ်အပါ်ထားရှိသည့်
 အကြောက်စိတ်ကို
 ပစ်ချလိုက်လေပြီ...

ဟူပေဟုခေါ်သော ပြည်နယ်အတွင်းမှ ဝူဟန်
 ဟုတွင်သည့် မြို့သည် မည်သည့်နေရာတွင် ရှိသည်
 ကို တကြိမ်တခါမှ ကြားဖူးခဲ့ခြင်း မရှိ။ နားလည်
 တတ်သိသူ တယောက်ယောက်က ဂူးဂဲမြေပုံအား
 ဖွင့်၍ ပြမည်ဆိုလျှင်မူ အနီး ဝူဟန်မြို့သည် ရွာ
 ကလေးနှင့် မြန်မာပြည် တပြန်နှစ်ပြန်စာမက ကွာ
 ခြားကြောင်း တွေ့ရပေလိမ့်မည်။ ထိုမျှဝေးသော
 အရပ်ဖြစ်ရာ ထိုမြို့တွင် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် ဈေး
 တခုရှိနေသည်ဆိုသည်ကို သိရန်မှာမူ ပို၍ပင်
 မဖြစ်နိုင်။

အပ်ကျမတ်ကျ အတည်ပြုနိုင်ခြင်း မရှိသေး
 သော်လည်း သုတေသနပညာရှင်တို့၏ စကားဝိုင်း
 တွင် ကြားရလေ့ရှိသည့် ယူဆချက် ပုံပြင်တပုဒ်မှာ
 ဤသို့ဖြစ်၏။ ထိုဒေသရှိ လင်းနို့တို့မှ ဝိုင်းရပ်စ်ပိုး
 သည် သင်းခွေချပ်သို့ ကူးစက်ခဲ့ပုံရှိသည်။ လူတစု
 သည် ထိုသို့ ကူးစက်ခံရသော သတ္တဝါတကောင်ကို
 ဈေးမှ ဝယ်ယူစားသောက်ခဲ့သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်သည်
 သာမန် အသေးအဖွဲ့ကလေး ဖြစ်သော်လည်း
 ကမ္ဘာတစ်ဝှက်ကို ကသောင်းကနင်းဖြင့် ရမ်းခါသွား
 စေခဲ့သည်။

ကမ္ဘာတဖက်ခြမ်းတွင် လိပ်ပြာတကောင်
 အတောင်ပံ ခတ်လိုက်မှုကြောင့် ကမ္ဘာ့ အခြား
 တဖက်ခြမ်းတွင် မုန်တိုင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်၊ မပေါ်မှာ
 အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ဖြစ်သော်လည်း အသေးအဖွဲ့
 လုပ်ရပ်ကလေးတခုသည် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်
 သွားသည့်အခါ အဆမတန် ကြီးမားသည့် အကျိုး
 ဆက်များ ဖြစ်ပေါ်တတ်ကြောင်း ပညာရှင်တို့က
 တွေ့ရှိထားကြပြီ ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ခေးအော့စ်

ဖြစ်စဉ်ဟု အမည်ပေးထားကြပါသည်။ ခေးအော့စ်ဆိုသည့် စကားလုံးကိုမူ ရွာကလေး တို့အနေနှင့် ကြားဖူးပုံမပေါ်ပေ။

ကိုဗစ်-၁၉ ဟူသော တပ်မကြီးသည် ယင်း သဘောတရားကို အသုံးပြု၍ ကမ္ဘာ အနှံ့အပြားကို မွေနှောက်သောင်းကျန်းနေသည်မှာ လတချို့ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

သဘာဝတရား၏ ဟန့်တားထားနိုင်မှုကြောင့် ရွာကလေးများထံသို့ လတ်တလော အခြေအနေအထိ ကိုဗစ်-၁၉ စစ်သားများ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်း မရှိသေးသော် လည်း အုံးအုံးခြိမ့်ခြိမ့် မြည်လျက်ရှိသည့် ညာကြွေးသံတို့ကိုမူ ဟိုမှသည်မှ ကြားနေ ခဲ့ရသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ သည် အဝေးရောက် သား၊ သမီးများအား အစုလိုက် အပြုံလိုက် ထိုး သိပ်ကာ မိဘတို့ထံသို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခဲ့ပေသည်။

စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများ ပိတ်လိုက်ကြပြီ။ ထိုသတင်းတို့အား နေ့စဉ်လိုလိုပင် ကြား နေခဲ့ရလေသည်။ သတင်းများ၏နောက် မရှေးမနှောင်းမှာပင် အဝေးရောက် သား၊ သမီးများသည်လည်း တဖွဲဖွဲ တသည်းသည်းဖြင့် ရွာကလေးများထံသို့ ပြန်လည် ခိုဝင် လာကြတော့သည်။ တိုင်းတပါးသို့ ရောက်နေကြသူတို့အားလည်း မိမိနေရပ်သို့ ပြန် ခိုင်းနေကြပြီ။ သား၊ သမီးတို့ အိမ်အပြန်ကို အမြဲတစေ စောင့်မျှော်နေခဲ့ကြသည့် မိခင် တို့သည် သည်ဖာတ်လမ်းတွင်မူ သည်ပုံစံနှင့် ပြန်လာကြသည့် သား၊ သမီးများအတွက် ဝမ်းသာရွှင်မြူး၊ နှစ်ထောင်းအားရ မဖြစ်နိုင်ကြပေ။

ပြဿနာမှာ ထိုသူတို့အား ဝဝလင်လင် ကျွေးမွေးစောင့်ရှောက်ထားနိုင်သည့် အခြေအနေသည် ရွာကလေးတို့တွင် ရှိမနေခြင်း ဖြစ်သည်။ နဂိုကမှ ရေလည်း နောက်၊ မြက်လည်း ခြောက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် သား၊ သမီးတို့သည် အဝေးသို့ ရွှေ့ပြောင်း သွားလာနေခဲ့ကြရသည် မဟုတ်ပါလား။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်များစွာထဲ တောက်လျှောက်ပင် ရွာကလေးတို့သည် ချောင်ထိုး ပစ်ပယ်ခြင်းကို ခံထားခဲ့ရသည်။ ရွာကလေးတို့၏ အားဆိုသည်က တောင်သူလယ် သမားများ၏ အားသာဖြစ်ပြီး တောင်သူလယ်သမားတို့၏ အားထားရာ ရေသောက် မြစ်သည်မှန်ကန်သည့်မိုးလေဝသ၊ ကောင်းမွန်သည့်စိုက်ပျိုးရေးနည်းနာများဖြစ်သည်။ ပြီးလျှင် ‘၎င်းတို့ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လိုက်သည့် ကောက်ပဲသီးနှံတို့အတွက် ခိုင်မာသည့် ဈေးကွက်သည်လည်း အားကောင်းတခု ဖြစ်ကြောင်းကိုမူ သူတို့အနေနှင့် မိမိဘာသာ တွေးမြင်နားလည်နိုင်ကြပါသည်။

သို့သော် ထိုအခြေအနေတို့ကို ရွာကလေးများထံသို့ မည်သူကမျှ ဆောင်ယူ တင်သွင်းလာခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ မိုးလေက မမှန်၊ စိုက်နည်းက လွဲ၊ ဈေးကွက်က ယိုင်နှင့် ရှိခဲ့သည်ချည်း။

မိုးခေါင်သောကြောင့် ဝမ်းမဝသည့် နှစ်များ ပိုများလာခဲ့သည်။ တချို့နှစ်များတွင် မိုးလေဝသ မှန်သော်လည်း ခေတ်မမီတော့သည့် စိုက်ပျိုးရေးနည်းနာများနှင့် မလုံလောက်သည့် သွင်းအားစုများကြောင့် မှန်းချက်နှင့် နှမ်းထွက်သည် ပါစင်အောင် လွဲနေခဲ့ရ။ တခါတရံတွင် ကံအကျိုးပေး၍ သီးနှံတို့ ဖြိုးဖြိုးမောက်မောက် ထွက်ရှိခဲ့သည့်တိုင် ဈေးကောင်းမရ၍ ခါးမလှခဲ့။

မိုးလေ ဘာကြောင့် မမှန်သနည်း၊ ဘယ့်အတွက်ကြောင့် စိုက်နည်းတို့ လွဲရသနည်း၊ ဈေးကွက်သည် အဘယ်ကြောင့် ယိုင်နဲ့နေရသနည်း။

ထိုမေးခွန်းတို့အတွက် ရွာကလေးများအနေနှင့် အဖြေမထုတ်တတ်ခဲ့၊ မထုတ်ဝံ့ခဲ့ကြပါ။ သစ်ပင်သစ်တောမဲ့စွာ ခြောက်သွေ့လျက်ရှိသော ကုန်းခေါင်ခေါင်တို့အား မျှော်ရင်း၊ သိမ်ဖျင်းလှသော စိုက်ခင်းများအား ကြည့်ရင်း၊ ဝယ်သူမဲ့သဖြင့် ပျက်စီးပုပ်အဲ့သွားသည့် သီးနှံတို့အား ငေးရင်း ထိုမြင်ကွင်းတို့သည် နတ်ဒေဝါတို့၏ ဆိုးသွမ်းမှုအဖြစ် နှလုံးသွင်းရုံသာ။

ယခုမူ မိမိဘာသာပင် တုန်ယင်ချည့်နဲ့လျက်ရှိသည့် အမယ်အိုသည် သားသမီး၊ မြေးမြစ်များ၏ ဝန်ကိုပါထမ်းပိုးသယ်ရွက်ရမည့်အခြေအနေသို့ဆိုက်ရောက်လာနေပြီ။

ဖားကန့်ပြန်၊ လိုင်ဇာပြန်၊ လှိုင်သာယာပြန်၊ တရုတ်ပြန်၊ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားပြန် စသဖြင့် အပြန်မျိုးစုံဖြင့် ရွာများတွင် ယခုရက်များတွင် စည်ပင်ဝေဆာနေသယောင်။ သို့သော် ခြောက်ခြောက်သွေ့သွေ့၊ တိတ်တိတ်ဆိတ်ဆိတ်။ နွေအပူ၊ နေအပူ အောက်တွင် မိသားစု စားဝတ်နေရေးအပူ၊ ထိုအထဲတွင်မှ ရောဂါကပ်ဘေးအပူ၊ ထိုအပူတို့၏ အောက်တွင် မလူးသာ၊ မလွန်သာဖြင့် ဖြစ်၍နေလေသည်။

သူတို့အတွက် ထွက်ပေါက်သည် မည်သည်နည်း။ ကူကယ်မည့်သူတို့သည် ဘယ်ဆီမည်နည်း။

မည်သည့်အရပ်ဒေသတွင်မှ လုပ်သားလိုအပ်မှုမရှိကြတော့သည့်အခါ ထိုနယ်စုံပြန် သား၊ သမီးတို့သည် မိမိတို့ နာကျင်ဆွေးမြည့်စွာ စွန့်လွှတ်ခဲ့ပြီဖြစ်သော လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်များအတွင်းသို့ ပြန်လည် တိုးဝင်ရပေလိမ့်မည်။ ပစ်ချထားခဲ့သော ထွန်နှင့် နွားတို့ကို ပြန်လည် ကောက်ကိုင်ရပေလိမ့်မည်။

တနေ့သောအခါတွင် အမယ်အိုတဦး၏ မြည်တမ်းသံသည် ရွာကလေး၏ ကောင်းကင်ယံမှ ဤသို့ ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။

‘မိုးလေဝသလေးမှန်ရင် တော်ပါပြီ’ ဟူ၍။

သူ၏ မြည်တမ်းမှုသည် ညည်းတွားမှုတချို့တဝက် ရောယှက်နေသည့်တိုင် တောင်းဆိုမှု များများစားစား မပါဝင်သည်ကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။ ရွာကလေးတို့တွင် အခြားသော အပူနှင့် သောကများစွာ ရှိနေပါမည်မှာ သေချာပါသည်။ အမှောင်နှင့် ကြမ်းတမ်းမှုတို့ ကြီးစိုးခြယ်လှယ်ခဲ့သည့် ခေတ်ဆိုးခေတ်ကျပ်များစွာကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရပြီးသည့် နောက်တွင် သူတို့သည် တောင်းဆိုခြင်းကို ငြီးငွေ့စိတ်ကုန်ခဲ့ကြပြီလော၊ မပြောတတ်ပေ။

မဖြစ်မနေ တောင်းဆိုရန် ရှိလာသည့်အခါတွင်သော်မှ အုပ်စိုးသူ လူသားတို့ထံမှ မတောင်း၊ သဘာဝတရားဆီကသာ တောင်းဆိုလေသည်။

နေက တနေ့ထက် တနေ့ ပူပြင်းလာနေသည်။ ထိုအထဲတွင် ကိုဗစ်-၁၉ ဟူသော တစ္ဆေသည် တဝီဝီမြည်နေသော ခြင်တို့နှင့်အတူ ပျံဝဲလျက် ခြောက်လှန့်နေပြန်သေးသည်။ အိပ်ရခက်သော ညတို့သည်လည်း ဆက်၍ဆက်၍ လာခဲ့ချေပြီ။

မိုးရာသီရောက်လျှင် ရောဂါပျံ့နှံ့မှုသည် ပို၍ဆိုးလာနိုင်ဖွယ်ရှိကြောင်း ထင်မြင်သုံးသပ်ကြသံ အချို့သည် ရွာကလေးများထံသို့ ရှေးမဆွကပင် ရောက်နေခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုစကားကို မည်သူကမျှ အရေးတယူပြု၍ အဖက်မလုပ်ချင်ကြပါ။

အကြောက်တရားနှစ်ခုကို တပြိုင်နက်ထဲ ထမ်းပိုးထားရန် မနိုင်နင်းသည့်အခါ ရွာကလေးတို့သည် ကိုဗစ်အပေါ် ထားရှိသည့် အကြောက်စိတ်ကို ပစ်ချလိုက်ပြီ ဖြစ်သည်။

ကောင်းကင်သည် မိုးသံတို့ ထစ်ချုံးလျက် မိုးစက်တို့အား မြေပြင်သို့ သွန်ချရန် အားယူနေသည်မှာ မီးမဖွားနိုင်သည့် ကိုယ်ဝန်သည်မိခင်တဦးနှင့်ပင် တူသေး၏။ ချွေးပြိုက်ပြိုက်ကျအောင် အားသွန်ခွန်စိုက် ညည်းတွားရုန်းကန်နေရပုံ။ ■

ကျန်းမာရေးနှင့်သိပ္ပံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
Health and Science Response

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်နဲ့ အတူယှဉ်တွဲ နေထိုင်ခြင်း

ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်း

File Photo

ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်းသည် Hello ဆရာဝန်ဝက်ဘ်ဆိုက်၏ အယ်ဒီတာချုပ် ဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်းက မေ ၁၄ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်များမှာ မေ ၁၄ ရက်မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက ကိုဗစ်နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းဟု တင်ပြထားသည်။ ကာကွယ်ဆေး တွေ့သည့်တိုင် ယခုကပ်ရောဂါကြီးက လုံးဝ အပြီးအဆုံး ပျောက်ကွယ်သွားဖို့မရှိ။ ဤနေရာ တွင် အလုပ်များ ပြန်ဖွင့်မည်လော၊ လူများကို သွားလာခွင့်ပြုရတော့မည်လော မေးခွန်းများ ရှိလာသည်။ နိုင်ငံအားလုံးနှင့်ကိုက်ညီသော မူဝါဒများ မရှိနိုင်ပါ။ နိုင်ငံအလိုက် အကောင်း ဆုံးဟု ယူဆသည့် အစီအမံများဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ မထိခိုက်အောင်၊ လူများ ထိခိုက် ဆုံးရှုံးမှု နည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် တုံ့ပြန်နေကြသည်။ ဤသို့ ကူးစက်မှုလည်းရှိဆဲ၊ ရှင်သန် ရေးလည်း ရုန်းကန်ကြရမည့် အခြေအနေ ကိုဗစ်နှင့် အတူယှဉ်တွဲ နေထိုင်ကြရတော့မည် ဆိုလျှင် နေ့စဉ်ဘဝကို ပေါ့ပေါ့ဆဆဖြတ်သန်း၍ မရနိုင်တော့ပါ။ သတိကြီးကြီးထားပြီး အမူအကျင့်အသစ်များနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြတ်သန်းရတော့မည့် အသစ်သော ပုံမှန် အခြေအနေ (new normal) ကို ရင်ဆိုင်ရမည့်အကြောင်း တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ပထမဆုံး သိစေချင်တဲ့ အချက်ကတော့ ကိုဗစ်ဟာ ခဏတဖြုတ်ဖြစ်ပြီး ပျောက်သွားမယ့် အရာတခု မဟုတ်ဘူးဆိုတာကို အရင် သဘောပေါက်ရပါမယ်။

တချို့ကတော့ ကိုဗစ်ဟာ တုပ်ကွေးလိုမျိုး ရာသီအချိန်လေးမှာတင် ဖြစ်မယ်၊ ပြီးရင်တော့ ပျောက်သွားမယ်။ အချိန်အကြာကြီး ရှိနေမှာမဟုတ်ဘူးလို့ ယူဆကြတယ်။ အဲဒါကြောင့်ပဲ ဒီကပ်ဆိုးကြီး ပြီးသွားခဲ့ရင် ဆိုတာမျိုးတွေကို မျှော်လင့် ပြောဆိုနေကြတာပါ။

ကိုဗစ်ဟာ စတင်ဖြစ်လာကတည်းကနေ အခုချိန်ထိဆို ငါးလကျော်ထဲ ရောက်နေပြီ ဖြစ်တဲ့အတွက် ရာသီတုပ်ကွေးလိုမျိုး ခဏလေး ဖြစ်တတ်တဲ့အရာ မဟုတ်ဘူးဆိုတာကို သိရပါမယ်။ သိပ်မကြာခင်တုန်းက ကိုဗစ်ဟာ ရာသီဥတုပူတဲ့နေရာတွေမှာ မဖြစ်နိုင်လောက်ဘူးလို့ မျှော်လင့်ထားခဲ့ကြတာကို မှတ်မိဦးမယ် ထင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီအယူအဆကလည်း မမှန်ကန်တော့ဘူးဆိုတာကို အရမ်းရာသီဥတုပူတဲ့ အချိန်တွေမှာ ကိုဗစ် ကူးစက်ပြန့်ပွားနေတာကို ကြည့်ရင်လည်း သိနိုင်ပါတယ်။

ကိုဗစ်ဟာ ကူးစက်မြန်တဲ့ ရောဂါအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါတယ်။ ကူးစက်မြန်တဲ့ ကပ်ရောဂါတခု ပျောက်ကင်းဖို့အတွက် နည်းလမ်းက နှစ်မျိုးရှိပါတယ်။ လူအများစု ကူးစက်ခံရပြီး ကိုဗစ်ကို ကာကွယ်တိုက်ခိုက်နိုင်တဲ့ ကိုယ်ခံအားထွက်ရှိခြင်း ဒါမှမဟုတ် ကိုဗစ်ကာကွယ်ဆေး ရရှိနိုင်ပြီး ကာကွယ်ဆေး အောင်ကြခြင်းပါ။

လူအများစု ကူးစက်ခံတဲ့နည်းဟာ အပြောလွယ်ပေမဲ့ အလုပ်ခက်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ကိုဗစ်ဟာ ကူးစက်မြန်တဲ့အပြင် ရောဂါလည်း ပြင်းထန်တဲ့အတွက် ကြောင့် အကူးစက်ခံတဲ့နည်းကို ကျင့်သုံးပြီး မြန်မြန်ပြီးသွားအောင် လုပ်တဲ့နောက်မှာ သိန်းဂဏန်းနဲ့ချီ သေဆုံးသွားနိုင်ခြေလည်း ရှိတဲ့အတွက် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအတွက် ဒီကပ်ရောဂါကြီး လုံးဝ အပြီးအဆုံး ပျောက်ကင်းသွားဖို့ဆိုရင် ကာကွယ်ဆေး ထွက်ရှိတဲ့ နည်းလမ်းသာ ရွေးချယ်စရာ ရှိတော့ပါတယ်။ အရင်တုန်းက ရေးသားဖော်ပြခဲ့သလိုပဲ ကာကွယ်ဆေးရရှိဖို့ ဆိုတာကလည်း အနည်းဆုံး တနှစ်လောက် စောင့်ဆိုင်းရဦးမှာ ဖြစ်တဲ့အတွက် ဒီကြားထဲမှာ ကိုဗစ်နဲ့အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ဖို့ကလွဲရင် တခြားရွေးချယ်စရာ မရှိပါဘူး။

အလုပ်တွေ ပြန်ဖွင့်တော့မလား၊ လူတွေ အပြင်ပေးထွက်တော့မလား။

ဒီကိစ္စဟာ ထိလွယ်ရှလွယ်ဖြစ်ပြီး ငြင်းခုံရမယ့် အကြောင်းအရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကို

ဗစ်နဲ့ ပတ်သက်လို့ ဘယ်လိုတုံ့ပြန်မလဲဆိုတာမှာ နိုင်ငံအားလုံးနဲ့ကိုက်ညီတဲ့ မူဝါဒလမ်းညွှန်ချက် မရှိပါဘူး။ ဒီရောဂါဟာ ကမ္ဘာမှာ တခါမှ မရှိခဲ့ဖူးတဲ့အတွက် ဘယ်နိုင်ငံမှာမှ ဒီရောဂါကို တုံ့ပြန်မှုနဲ့ပတ်သက်လို့ အတွေ့အကြုံမရှိပါဘူး။ နိုင်ငံတိုင်းဟာ ကိုယ့်နိုင်ငံအတွက် အကောင်းဆုံးလို့ထင်ကြတဲ့ နည်းလမ်းတွေနဲ့ စီမံတုံ့ပြန်နေကြရတာ ဖြစ်ပါတယ်။ လူတွေကို အလုပ်ပေးလုပ်တော့မှာလားဆိုတာမှာ နိုင်ငံအလိုက် သူ့စီစဉ်အမဲတွေ ရှိပြီး တတ်နိုင်သမျှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ မထိခိုက်အောင်၊ လူတွေ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှု နည်းနိုင်သမျှ နည်းအောင် ပြုလုပ်နေကြပါတယ်။

ဒီစာကို ရေးနေတဲ့အချိန်မှာ မြန်မာနိုင်ငံအနေနဲ့ အလုပ်တွေပိတ်ပြီး အိမ်မှာနေဖို့ အတွက် သတ်မှတ်ထားတာ အချိန်မကုန်သေးပါဘူး။ မေလ ၁၅ ရက်အထိ ဖြစ်ပါတယ်။ ၁၅ ရက်ကျော်ရင် ဘာတွေဖြစ်လာမှာလဲ ဆိုတာကိုတော့ အခုချိန်ထိ ထုတ်ပြန်ကြေညာထားတာ မရှိသလို ဘာတွေဆက်လုပ်ကြရမလဲ ဆိုတာကိုလည်း ဘယ်သူမှ ရေရေရာရာ မသိရသေးဘူး။ ဒါပေမဲ့ အခြေအနေအရတော့ ကန့်သတ်မှုတွေကို ဖြေလျော့ပေးပြီး လူတွေကို အလုပ်ပြန်လုပ်ခွင့်ပေးရတော့မှာပါ။ ကိုယ့်နိုင်ငံ အနေအထားနဲ့ လူတွေ အလုပ်မလုပ်ရဘဲ ဒီဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးကို အကြာကြီး ထမ်းထားနိုင်ဖို့ဆိုတာက မဖြစ်နိုင်ဘူးမလား။ ကိုဗစ် လုံးဝပျောက်သွားမယ့် အချိန်ကို စောင့်နေ မျှော်လင့်နေလို့ မရဘူး။ ဒီရောဂါဟာ ရက်ပိုင်းလေး မတွေ့တာဖြစ်ပြီး လုံးဝပြီးသွားတာ မဟုတ်ဘူး။ ရှာမတွေ့သေးတာပဲ ရှိတာပါ။

အလုပ်လည်း မဖြစ်မနေ ပြန်လုပ်ကြရတော့မယ်၊ ကိုဗစ်ကလည်း မပျောက်နိုင်သေးဘူး။ ကာကွယ်ဆေး စောင့်ရဦးမယ်ဆိုတော့ ဒီအချိန်မှာ လုပ်နိုင်တာက ကိုဗစ်နဲ့ အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ပြီး အပြင်ပြန်ထွက်ကြမှ ဖြစ်မယ်။ အလုပ်တွေ ပြန်လုပ်မှဖြစ်မယ်။

ကိုဗစ်နဲ့ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်း

ကိုဗစ်နဲ့အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်တော့မယ်ဆိုရင် နေ့စဉ်ဘဝထဲ သွားလာလှုပ်ရှားမှုတွေ ပြုလုပ်တဲ့အခါ အရင်လိုမျိုးပဲ ပေါ့ပေါ့ဆဆ နေထိုင်လို့ မရတော့ဘူး။ ငါနဲ့ ငါ့မိသားစုလည်း အချိန်မရွေး ကိုဗစ်အန္တရာယ် ကျရောက်လာနိုင်တယ် ဆိုတာကို သတိကြီးကြီးထားပြီး အမူအကျင့်အသစ်တွေနဲ့ ပုံမှန်ဖြစ်လာတော့မယ့် အသစ် အခြေအနေ (new normal) ကို ရင်ဆိုင်ရပါတော့မယ်။

ရောဂါကိုစိုးရိမ်ထိတ်လန့်နေတာ၊
 အစားအသောက်အနေအထိုင်
 မှုမှန်မဟုတ်တာ၊
 အိပ်ချိန်ပြောင်းလဲတာတွေက
 လူတွေရဲ့စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကို
 ထိခိုက်စေပြီးတော့
 နောက်ဆက်တွဲအနေနဲ့ အရက်၊
 ဆေးလိပ်နဲ့ ဆေးဝါးတွေမှီဝဲတာ
 မျိုးတွေ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါတယ်...

အပြင်ထွက်သွားလာတဲ့အခါ

ကိုဗစ်ဟာ လူတွေကို အမူအကျင့်အသစ်တွေ ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့ပါတယ်။ လက်ဆေးတာ၊ နှာခေါင်း စည်းတပ်ဆင်တာ၊ လူစုလူဝေး ရှောင်တာတွေဟာ ခဏတဖြုတ်လုပ်ရမယ့် အရာတွေ မဟုတ်ဘဲ ကာကွယ်ဆေး မပေါ်မီ စပ်ကြားမှာ အမြဲလုပ်သွား ရမယ့်အရာတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကို အထပ်ထပ် အခါခါ မှာချင်တာကတော့ မြန်မာလူမျိုးတွေဟာ တခုခုဆိုရင် အစပိုင်း လောက်ပဲ ကြောက်ရွံ့တတ်ပြီး နောက်ပိုင်းမှာတော့ မေ့လွယ်ရိုးလွယ်တဲ့သူတွေ ဖြစ်လို့ပါ။ ကိုဗစ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့လည်း ဒီလိုပုံစံမျိုးပဲ ရှိနေတယ် ဆိုတာကို အခုချိန်မှာ တွေ့နိုင် မြင်နိုင်နေပါပြီ။ ကြောက်ရွံ့တဲ့ အချိန်မှာတုန်းက မတ်စ်တပ်၊ လက်ဆေးနေပေမဲ့ အခုကျတော့လည်း လူတွေ ကြားထဲ နှာခေါင်းစည်းမတပ်ဘဲ သွားလာနေတာ တွေ၊ စုဝေးနေကြတာတွေကို မြင်တွေ့နေရပါပြီ။ ကိုဗစ်ဟာ အပြီးအပိုင် ပျောက်သွားတာ မဟုတ်ဘဲ ခဏတဖြုတ် ငုပ်လျှိုးနေချိန်မှာ သတိလက်လွတ်နဲ့ အကာအကွယ်တွေကို မပြုလုပ်တော့ဘူးဆိုရင် ဒီရောဂါဟာ နောက်တကြိမ် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခေါင်းထောင်လာနိုင်တယ်။ လုပ်ခဲ့ထားသမျှတွေ အကုန်လုံး သဲထဲရေသွန်နဲ့ အစကနေ ပြန်စရလိမ့် မယ်။ အဲဒါကြောင့် လက်ရှိလုပ်နေတဲ့ ကာကွယ်ရေး အမူအကျင့်တွေကို အရှိန်မလျော့ဘဲ ဆက်လုပ် နေဖို့ လိုပါတယ်။

အစားအသောက်

ကံကောင်းတာတခုက ကိုဗစ်ဟာ အစားအသောက်ကနေ ကူးစက်တယ်ဆိုတဲ့ အထောက်အထား ဒီနေ့ထိ မတွေ့ရသေးပါဘူး။ အစားအသောက်တွေကို သန့်စင်ဆေးရည်အသုံးပြု သန့်စင်တာ၊ အစိမ်းစားတဲ့ အသီးအနှံတွေကို ဆပ်ပြာနဲ့ ဆေးကြော သန့်စင်တာတွေ လုပ်စရာမလိုပါဘူး။ ထုပ်ပိုးထားတဲ့ပစ္စည်းတွေမှာ ကပ်ငြိနေမှာ စိုးတယ်ဆိုရင် တရက်ထားပြီး နောက်နေ့မှ စားသုံးနိုင်ပါတယ်။ ဆိုင်မှာထိုင်စားမယ့်အစား အိမ်ယူစားသောက်တာက ပိုပြီးစိတ်ချရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သတိထားရမှာက အစားအသောက်တွေ ထည့်ထား၊ ထုပ်ထားတာတွေမှာတော့ ကိုဗစ် ကပ်ငြိတွယ်နေနိုင်တဲ့ အတွက်ကြောင့် စားမယ်ဆိုရင် အိမ်က ပန်းကန်ခွက်ယောက်တွေဆီ ရွှေ့ပြောင်းစားပါ။ ကိုင်တွယ်ပြီးချိန်တိုင်းမှာလည်း လက်ဆေးပါ။

အလုပ်အကိုင်

အလုပ်တွေလည်း ပြန်လုပ်ကြရတော့မှာပါ။ အိမ်မှာနေတာလည်း ပျင်းလှပြီ။ ဝင်ငွေလည်း နည်းလှပြီ။ ဒီတော့ လူတိုင်း လုပ်ငန်းခွင် ပြန်သွားဖို့အတွက် တာစူနေကြပြီ။ ဒီအချိန်မှာ အလုပ်အကိုင်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ပြင်ဆင်ထားသင့်တာတွေ ရှိပါတယ်။

- ၁။ လိုအပ်တဲ့ အလုပ်တွေကိုပဲ လုပ်ပါ။ ရွှေ့လို့၊ စောင့်ဆိုင်းလို့ရတဲ့ အလုပ်တွေကို ရွှေ့သင့်တာ ရွှေ့ပြီး အိမ်ကနေ အလုပ်လုပ်လို့ ရနိုင်တာတွေကို အိမ်ကနေပဲအလုပ်လုပ်ပါ။ အင်တာနက်နဲ့ ဒစ်ဂျစ်တယ် နည်းလမ်းတွေကို တတ်နိုင်သလောက် တိုးချဲ့အသုံးပြုပါ။
- ၂။ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေအကြား ထိတွေ့မှုတွေကို တတ်နိုင်သမျှ ရှောင်ရှားပါ။ ပစ္စည်းတွေကို အတူအသုံးပြုတာမျိုးကို လျော့ချပါ။
- ၃။ ဖောက်သည်တွေနဲ့ ဆက်သွယ်ပြောဆိုတဲ့အခါမှာ လူချင်းတွေ့တဲ့ နည်းထက် အွန်လိုင်းအသုံးပြု ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှု နည်းလမ်းတွေကို ပိုအသုံးပြုပါ။
- ၄။ ရုံးမှာ တတ်နိုင်သလောက် လူလျော့ချနိုင်အောင်၊ အဆိုင်းအလိုက် အလုပ်လုပ်နိုင်အောင် စီမံပါ။ ဥပမာအားဖြင့် လူ ၁၀၀ ရှိတဲ့ရုံးမှာ ၅၀ စီ အဆိုင်းလိုက်ခွဲပြီး တဖွဲ့ကအိမ်မှာလုပ်၊ တဖွဲ့ကရုံးတက် ဆိုတာမျိုး လုပ်

ရင် လူအများကြီးစုဝေးတာမျိုး မဖြစ်အောင် လုပ်လို့ရပါတယ်။

၅။ မက်စ်ပေးဝေခြင်း၊ လက်ဆေးစရာများ စီစဉ်ထားရှိပေးခြင်း၊ အပူချိန် တိုင်းတာခြင်း၊ လေဝင်လေထွက် ကောင်းမွန်အောင် ဖန်တီးပေးခြင်း တို့ကို မဖြစ်မနေ ပြုလုပ်ပေးရပါမယ်။

စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ

ကိုဗစ်ဟာ လူတွေကိုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရလည်း ထိခိုက်မှု ဖြစ်စေပါတယ်။ ရောဂါကို စိုးရိမ်ထိတ်လန့်နေတာ၊ အစားအသောက် အနေအထိုင် မှုမှန် မဟုတ် တာ၊ အိပ်ချိန်ပြောင်းလဲတာတွေက လူတွေရဲ့ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကို ထိခိုက်စေပြီးတော့ နောက်ဆက်တွဲအနေနဲ့ အရက်၊ ဆေးလိပ်နဲ့ ဆေးဝါးတွေမှီဝဲတာမျိုးတွေ ဖြစ်ပေါ်စေ နိုင်ပါတယ်။ ဒါတွေက ကိုယ်ခံစွမ်းအားကို ကျဆင်းစေပြီးတော့ မပြီးဆုံးသေးတဲ့ ကိုဗစ် ဝင်ရောက်လာနိုင်ဖို့အတွက် လမ်းစ ဖြစ်သွားနိုင်ပါတယ်။

ဒါကို ကာကွယ်လျော့ချဖို့အတွက်ဆိုရင်

- ၁။ သတင်းတွေ ဖတ်တာ၊ ဆိုရှယ်မီဒီယာ အလွန်အမင်းသုံးတာနဲ့ ကိုဗစ် အကြောင်း ရေးသားထားတဲ့ သတင်းဆိုးတွေကို မဖတ်ပါနဲ့။ ဒါတွေပဲ နေ့တိုင်းဖတ်နေရရင် စိတ်က ပိုပြီးအကြောက်တရားကို ပံ့ပိုးပေးစေပါ တယ်။
- ၂။ အိမ်မှာနေရင် ကိုယ်လက်လေ့ကျင့်ခန်း အပေါ့စားလေးတွေလုပ်ပါ။ အကြောလျော့ပါ။ ခန္ဓာကိုယ်ကို ဂရုစိုက်ပါ။ အစားကို အသင့်စား အစား အသောက်တွေပဲ စားနေတာမျိုးမလုပ်ဘဲ အာဟာရပြည့်ဝအောင် ဂရု စိုက်ပါ။
- ၃။ အိပ်ရေးဝဝ အိပ်ပါ။ အိပ်ချိန်မှန်အောင် ဂရုစိုက်ပြီး အလုပ်ချိန် ဖိအား တွေကို အကန့်အသတ်နဲ့ ထားပါ။
- ၄။ အရက်၊ ဘီယာနဲ့ ဆေးဝါးတွေကို အလွန်အကျွံ အသုံးပြုခြင်းက ရှောင် ကြဉ်ပါ။

ကိုဗစ်ဟာ ရက်ပိုင်း၊ လပိုင်းလေးနဲ့ ပျောက်ကင်းသွားမယ့် ရောဂါမျိုးမဟုတ်ပါဘူး။

မဖြစ်မနေ အပြင်လည်း ထွက်ရတော့မယ့်အချိန်မှာ အမှုအကျင့်အသစ်တွေ၊ ကာကွယ်
ရေးနည်းလမ်းတွေနဲ့ အသားကျအောင် သတိထားပြီး ပြုလုပ်ခြင်းကသာ ဒီကပ်ရောဂါ
ဆိုး အခက်အခဲကြီးကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ပါလိမ့်မယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES
COVID-19 & MYANMAR

အနာဂတ်မှ မေးခွန်း

ဒေါက်တာမြင့်ဇော်

Photo : ISP-Myanmar

ဒေါက်တာမြင့်ဇော်သည် ဩစတေးလျ အမျိုးသားတက္ကသိုလ်မှ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် သယ်ယာပို့ဆောင်ရေးစနစ်များ ပညာရပ်ဖြင့် ပါရဂူဘွဲ့ ရရှိခဲ့သည်။ သဘာဝဓားကျင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစာအုပ်များ ရေးသားခဲ့သည်။ 'ကိုဗစ်နောက်ကြောင်းပြန် နှင့် 'ကပ်ဘေးထဲက တော်လှန်ရေး' စာအုပ်နှစ်အုပ်ကို မကြာမီက ရေးသားခဲ့ပြီး www.salayam-media.org တွင် အခမဲ့ download ရယူ ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဒေါက်တာမြင့်ဇော်က မေ ၁၃ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်များမှာ မေ ၁၃ ရက်မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက စမစ်ဆိုးနီးယမ်း သိပ္ပံပညာရှင်များက ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုးသစ် ခြောက်မျိုးကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ လင်းနို့များတွင် တွေ့ရှိခဲ့သည့်သတင်းကို မိတ်ဆက်ပေးသည်။ သဘာဝထဲတွင် ဗိုင်းရပ်စ်များရှိနေသည်မှာ သာမန် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်မှန်သမျှလူကို ဒုက္ခမပေးပါ။ လူနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကူညီပေးသော ဗိုင်းရပ်စ်များစွာ ရှိပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်များရှိရာ လင်းနို့များက ဂေဟစနစ်ကို အထောက်အကူပြုမှုမှာလည်း ကြီးမားပါသည်။ ပြဿနာမှာ ဗိုင်းရပ်စ်များ၊ လင်းနို့များ သဘာဝအလျောက်တည်ရာ ရပ်ဝန်းများထဲသို့ လူက မရပ်မနား တိုးဝင်ချဲ့ထွင်နေမှုဖြစ်သည်ဟု စာရေးသူက ထောက်ပြသည်။ လူပယောဂဆိုသည့်အချက်ကို အထူးအလေးပေး စဉ်းစားကြရပါမည်။ လူတို့၏ ကျူးကျော်မှုကို မောင်းနှင်နေသော အခြေအနေတခုမှာ တကမ္ဘာလုံး၏ ဝယ်ယူသုံးစွဲမှု (consumption) ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၅၀ အတွင်း ကမ္ဘာလူဦးရေ နှစ်ဆတိုးလာပြီး သဘာဝရင်းမြစ် ထုတ်ယူမှုက သုံးဆတိုးလာသည်။ ဝင်ငွေမြင့်နိုင်ငံများ၏ သဘာဝရင်းမြစ်တောင်းဆိုမှုကလည်း များသထက် များလာနေပါသည်။ စာရေးသူက အကယ်၍ အနာဂတ်တွင် တစ်စုံတယောက်က မေးလာခဲ့ပါက မည်သို့ပြန်ဖြေပါမည်နည်းဟု အဆုံးတွင် မေးခွန်းထုတ်ထားပါသည်။

‘ခင်ဗျားတို့ဘဝမှာလည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးတဲ့ ကပ်ဘေး၊ နောက် ကြုံနိုင်တယ်ဆိုတာကိုလည်း သိတဲ့ ကပ်ဘေးအတွက် လိုအပ်တဲ့အပြောင်းအလဲတွေ ဘာလို့ မလုပ်ခဲ့ကြတာလဲဗျာ’ ဟု မေးခွန်းထုတ်ထားသည်။

အယ်ဒီတာ

ကိုရိုနာကပ်ဘေးကြောင့် စိတ်ပူပင်သောက မြင့်မားနေသည့် ယခုနှစ် ဧပြီတွင် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် ရတက်မအေးစရာ သတင်းတပုဒ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ များစွာသော ပူပင်စရာများ ရှိနေသောအချိန် ဖြစ်သည့်အတွက် အဆိုပါ သတင်းမှာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မဖြစ်ခဲ့ပါ။ အဆိုပါသတင်းမှာ စမစ်ဆိုးနီးယမ်း သိပ္ပံပညာရှင်များက ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုးသစ် ခြောက်မျိုးကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ လင်းနို့များတွင် တွေ့ရှိခဲ့သည့်သတင်း ဖြစ်သည်။ ‘Smithsonian scientists discover six new Coronaviruses in Myanmar’ ဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် စမစ်ဆိုးနီးယမ်း သုတေသနအဖွဲ့ပိုင် မဂ္ဂဇင်းစာမျက်နှာတွင် ဧပြီ ၁၃ ရက်က ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဧပြီ ၂၇ ရက်တွင် စီအန်အန် (CNN) သတင်းစာ စာမျက်နှာ၌ ‘နောက်ထပ်ကပ်ဘေးကို ခန့်မှန်းနိုင်ရန် လင်းနို့များထဲတွင် ဗိုင်းရပ်စ်ရှာသူများ - The virus hunters who search bat caves to predict the next pandemic’ ဟူသော ဆောင်းပါးဖော်ပြခဲ့သည်။ အဆိုပါဆောင်းပါးတွင်လည်း ‘အခုအထိတော့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုးသစ် ခြောက်မျိုးတွေရှိထားတယ်’ဟူသော သုတေသန အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဆူစန်မာရေး၏ ပြောကြားချက်ကို ထည့်သွင်းရေးသားထားသည်။

‘အဲဒီဒေသတွေမှာ သဘာဝနယ်မြေတွေအပေါ် လူတွေရဲ့ ကျူးကျော်မှုက တိုးလာနေတယ်။ အဆင်သင့်နေတဲ့ လမ်းခရီးကွန်ရက်လည်း ရှိနေတယ်။ မွေးမြူရေးတိရစ္ဆာန်ပမာဏလည်း ကြီးလာတယ်။ အဓိပ္ပာယ်ကတော့ သတ္တဝါတမျိုးကနေ တခြားတမျိုးကို ဗိုင်းရပ်စ်ဖြတ်ကျော် ရောက်ရှိလာနိုင်တဲ့ ဖြစ်နိုင်ခြေ အရမ်းမြင့်တယ် ဆိုတာပါပဲ’ ဟူသော ဗိုင်းရပ်စ်နမူနာကောက်ယူရေးအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင် ဒေါင်းဇင်မာမန် (Dawn Zimmerman) ၏ မှတ်ချက်ကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။

စီအန်အန်နှင့် စမစ်ဆိုးနီးယမ်းသတင်းတို့၏ ဇာစ်မြစ်မှာ ပြည်ပ ပညာရှင်များနှင့် အတူ မြန်မာပညာရှင်များ ပါဝင်ရေးသားသော ‘မြန်မာပြည်ရှိ လင်းနို့များတွင် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုးသစ် တွေ့ရှိခြင်း - Detection of novel coronaviruses in bats in Myanmar’ ဟူသော သိပ္ပံသုတေသနစာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာတမ်းကို ဧပြီ ၁၀ ရက် နေ့စွဲဖြင့် PLOS ONE သုတေသနစာစောင်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ အဆိုပါ သုတေသနစာစောင်မှာပင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဧပြီ ၂၂ ရက် ရက်စွဲဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ ထိန်းချုံးဒေသနှင့်ကပ်လျက် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ကချင်ပြည်နယ် အရှေ့တောင်ဘက် ဆဒုံးအနီးရှိ လင်းနို့များတွင် ဗိုင်းရပ်စ်အသစ်များ တွေ့ရှိခဲ့ပုံကို ဖော်ပြထားသည်။ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ရောက်ရှိနိုင်သည့်

အန္တရာယ်ကို ကြိုတင် လေ့လာသိရှိနိုင်ရန် တရုတ်ပညာရှင်အဖွဲ့က လေ့လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ စာတမ်း (Virome profiling of bats from Myanmar by metagenomic analysis of tissue samples) နိဂုံးတွင် ယခုသိရှိရသည်မှာ အစွန့်အဖျားလောက်သာ ရှိသေးသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

လင်းနီအမျိုးသမီး

ကျန်လီရှီ (Zhengli Shi) ကို လုပ်ဖော်ကိုင်ဘက်များက လင်းနီအမျိုးသမီး (Bat woman) ဟု ခေါ်ကြသည်။ အကြောင်းမှာ လင်းနီဂူများကို သူမ လှည့်လည် သုတေသနပြုနေသည်မှာ ၁၆ နှစ်ကျော်ပြီ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကျန်းသည် ဝူဟန် ဝိုင်းရပ်စ်ပညာ သုတေသနဌာန (Wuhan Institute of Virology) ၏ ခေါင်းဆောင် တယောက် ဖြစ်သည်။ ဆားရောဂါဝိုင်းရပ်စ် (SARS Virus) မှာ လင်းနီမှ လာကြောင်း ပြနိုင်ခဲ့သည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ် သုတေသနခရီးကိုလည်း ဦးဆောင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ လင်းနီမှ ကိုရိုနာ ဝိုင်းရပ်စ်တချို့တွင် သရဖူ အချွန်အတက်များနှင့်တူသော ဖွဲ့စည်းပုံရှိခြင်းကြောင့် လူ့ အသက်ရှူလမ်းကြောင်းတွင်လည်း တွယ်ကပ်နိုင်သည့်အစွမ်းရှိပုံကို ဖော်ပြသော သုတေသနစာတမ်းကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ ဝိုင်းရပ်စ်၏ သရဖူအချွန် များနှင့်လူ၏လက်ခံခွက်များ (ACE-2 receptors) ကိုချိတ်မိ၍ ကူးစက်ဝင်ရောက်ပုံအား မီးမောင်းထိုးပြသော အဆိုပါစာတမ်းကို ကျန်းနှင့် အခြားပညာရှင်များ ပူးတွဲရေးသားခဲ့ ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုကာလဝန်းကျင်တွင်ပင် ကျန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော ယူနန် ပြည်နယ်၊ ကူမင်းမြို့ဝန်းကျင်မှ လင်းနီဂူများကို လေ့လာနေခဲ့သည်။ တွေ့ရှိခဲ့သည်များ ကို ရေးသားသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် သုတေသနစာတမ်းတွင် ‘ဆားကဲ့သို့ ကူးစက် ရောဂါ များ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ရန်ရှိသဖြင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများလုပ်ရန် လိုအပ်သည်’ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

စာတမ်းတွင် မြင်းခွာလင်းနီမှ ဝိုင်းရပ်စ်ကို RaTG 13 ဟု ကုတ် နံပါတ်ဖြင့် ဖော်ပြ ခဲ့သည်။ အဆိုပါ RaTG 13 ဝိုင်းရပ်စ်သည် လက်ရှိ ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကို ဖြစ်စေသော ဆားကိုဗီးတူး (SAR Cov-2) ဝိုင်းရပ်စ်၏ အနီးစပ်ဆုံး ဆွေမျိုးဖြစ်သည်။ မျိုးဗီဇဂျီနန်း ဆင်တူမှု ၉၆ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသည်။

လူက ကပ်ရောဂါဖြစ်နေသည်မှာ
 ကြာမြင့်လှပါပြီ။ သဘာဝရပ်ဝန်း
 များလေ ဗိုင်းရပ်စ်မှာလူဆီသို့
 ကူးပြောင်းရောက်ရှိရန်
 အခွင့်အလမ်းနည်းလေ။
 သဘာဝရပ်ဝန်းနည်းလောလေ
 လူတို့နှင့်ထိတွေ့ရန် အခွင့်အလမ်း
 များလေဆိုသည့် ရိုးရှင်းသော
 ညီမျှခြင်းကို တွေ့မြင်နေရပါသည်...

ကြုံနေရသော မှန်တိုင်းများ

သဘာဝထဲတွင် ဗိုင်းရပ်စ်များ ရှိနေသည်မှာ သာမန်ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ် မှန်သမျှ လူကို ဒုက္ခပေးသည် မဟုတ်ပါ။ လူနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကူညီပေးသော ဗိုင်းရပ်စ်များစွာ ရှိပါသည်။ ထို့အတူ လင်းနို့များ၏ ဂေဟစနစ်ကို အထောက်အကူပြုမှုမှာလည်း ကြီးမားပါသည်။ ပြဿနာမှာ သဘာဝရပ်ဝန်းများထဲသို့ လူက မရပ် မနား တိုးဝင်ခဲ့ထွင်နေမှု ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်က ကျူးကျော်လာသူ မဟုတ်ပါ။ လူက ကျူးကျော်ရာမှ ပြဿနာကြုံရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်များသည် လင်းနို့ကဲ့သို့သော သတ္တဝါများတွင် ပြဿနာ အထွေအထူးမရှိဘဲ နေထိုင်ကြသည်။ သတ္တဝါများ ထဲမှဗိုင်းရပ်စ်တို့လူထဲသို့ကူးပြောင်းရောက်ရှိသည့် ဖြစ်စဉ်ကို ဇိုနိုးဆစ် (Zoonosis) ဟု ရည်ညွှန်းသည်။

လူတို့ ကြုံတွေ့နေရသော ကူးစက်ရောဂါများ ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် သတ္တဝါများမှ လာသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဇိုနိုးဆစ်ဖြစ်စဉ်များ ဖြစ်သည်။ သမိုင်းတလျှောက်တွင် ထိုသို့သော ကူးပြောင်း ရောက်ရှိမှုမှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များတွင်မူ အလွန်လျင်မြန်လာခဲ့သည်။ ဆားစ် (SARS)၊ မားစ် (MARS)၊ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး (H5N1)၊ အေအိုင်ဒီအက်စ် (AIDS)၊ လိုင်းရောဂါ (Lyme disease)၊ အီဘိုလာ (Ebola) နှင့် ယခု နောက်ဆုံး ကိုဗစ် (COVID-19) အထိ ဖြစ်သည်။

ယခုကပ်ရောဂါကို ငလျင်လှုပ်သကဲ့သို့သော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဟု အများစုက ယူဆကြ သည်။ အမှန်တကယ်တွင်မူ သဘာဝဝန်းကျင်နှင့်

ဥတုရာသီကို ပြောင်းလဲပစ်ခြင်းကြောင့် မကြာမကြာ ကြုံတွေ့ရပြီး ပိုမိုပြင်းထန်လာ နေသော မုန်တိုင်းများဥပမာဖြင့် တွေးဆဆင်ခြင်ခြင်းက ပိုမိုမှန်ကန်ပါသည်။ လူ့ ပယောဂကြောင့် ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီးသော၊ လက်ရှိတွင်လည်း ကြုံနေရသော၊ အနာဂတ် တွင်လည်း ဖြစ်နိုင်ခြေများရှိနေသော ကိစ္စများ (probabilistic events) ဟု ယူဆခြင်းက ပြင်ဆင်မှုများ၊ ကာကွယ်မှုများလုပ်ရန် ပို၍ အကာအကွယ်ပေးပါသည်။

လေပွေကို စိုက်ပျိုး၍ မုန်တိုင်းကို ရိတ်သိမ်းရခြင်း

လူ့ပယောဂ ဆိုသည့်အချက်ကို အထူးအလေးပေး စဉ်းစားကြရပါမည်။ ယခုအခါ တွင် လူတို့၏ အခြေချနေထိုင်မှုနှင့် အထွေထွေသော လုပ်ရပ်များက ကမ္ဘာမြေဧရိယာ တဝက်ကျော်ကိုစိုးမိုးထားသည်။ စိုက်ခင်းကြီးများ၊ သတ္တုတွင်းများ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း ကြီးများ၊ တိုးချဲ့မြို့ရွာများက သဘာဝနယ်မြေများထဲသို့ မရပ်မနား တိုးဝင်နေသည်။ သတ္တဝါများအတွက်မူ လူက ကပ်ရောဂါဖြစ်နေသည်မှာ ကြာမြင့်လှပါပြီ။ သဘာဝရပ် ဝန်းများလေ ဗိုင်းရပ်စ်မှာ လူဆီသို့ ကူးပြောင်းရောက်ရှိရန် အခွင့်အလမ်းနည်းလေ၊ သဘာဝရပ်ဝန်းနည်းလာလေ လူတို့နှင့်ထိတွေ့ရန် အခွင့်အလမ်းများလေ ဆိုသည့် ရိုးရှင်းသော ညီမျှခြင်းကို တွေ့မြင်နေရပါသည်။

လူတို့၏ ကျူးကျော်မှုကို မောင်းနှင်နေသော အခြေအနေတခုမှာ တကမ္ဘာလုံး၏ ဝယ်ယူသုံးစွဲမှု (consumption) ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၅၀ အတွင်း ကမ္ဘာ့ လူဦး ရေနှစ်ဆ တိုးလာပြီး သဘာဝရင်းမြစ်ထုတ်ယူမှုက သုံးဆတိုးလာပါသည်။ ဝင်ငွေမြင့် စက်မှုနိုင်ငံများ၏ သုံးစွဲမှုက ဝင်ငွေနိုင်ငံများ၏ တဦးချင်းသုံးစွဲမှုထက် ၁၃ ဆ ပိုများ ပါသည်။ တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော အလယ်အလတ်ဝင်ငွေ နိုင်ငံများ၏ သဘာဝ ရင်းမြစ် တောင်းဆိုမှုကလည်း များသထက် များလာနေပါသည်။

အားလုံးတွင်တော့ တာဝန်ရှိကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် ဆီအုန်း စိုက်ပျိုးရန် သစ်တောများ မီးရှို့ရာမှ လင်းနို့များ ခိုလှုံရာပျောက်၊ လူနေဒေသများအနီး ရောက်လာ၍ ဝက်များကို ကူး၊ ထိုမှ လူကိုကူးသော နီပိုဗိုင်းရပ်စ် (Nipah) ကူးစက် ခဲ့ပါသည်။ သိကြသည့်အတိုင်း ဆီအုန်းကို အသင့်စား စားသောက်ကုန်များ၊ အလှကုန် ပစ္စည်းများတွင် အသုံးပြုပါသည်။ မိုဘိုင်းဖုန်းများ၊ ကွန်ပျူတာများတွင် အသုံးပြုသော Coltan သတ္တုကို အာဖရိကတွင် အဓိက တူးဖော်ကြရသည်။ မိုးသစ်တောထဲမှ ထိုသတ္တုတွင်းများတွင် လာရောက်နေထိုင် လုပ်ကိုင်သူများသည် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်

အသား (Bush meat) ရှာဖွေစားသောက်၊ ရောင်းဝယ်ရာများ ဖြစ်လာသည်။ တောရိုင်း သတ္တဝါတို့နှင့် ပိုမိုထိတွေ့လာကြရာမှ အီဘိုလာကပ်ဘေး ဖြစ်လာသည်။

ကြီးမားလာသော နောက်ထပ် စားသုံးမှုတခုမှာ ထွက်နှုန်းမြင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း ထွက်ကုန်များ ဖြစ်ပါသည်။ ရပ်ရွာဒေသအခြေပြု စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းလာ နေသော ကမ္ဘာတွင် အဆိုပါ လုပ်ငန်းကြီးများကို မှီခိုရမှု များပြားလာပါသည်။ အသားထုတ်လုပ်မှု တကယ်လိုရီအတွက် မြေလိုအပ်ချက်သည် အပင်အခြေပြု အစား အစာ ထုတ်လုပ်မှုထက် ၇၆ ရာခိုင်နှုန်း ပိုများသည်။ စက်ရုံပုံစံ မွေးမြူရေးနေရာ အတွက်၊ တိရစ္ဆာန်အစာ ထုတ်လုပ်ရန်အတွက်၊ ထုတ်ပိုးပြင်ဆင်ရန်အတွက်၊ သယ်ယူ ပို့ဆောင်ရန်အတွက် ကြွယ်ဝသော သဘာဝနယ်မြေ များစွာသည် လမ်းများအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလျက် ရှိသည်။

ထို့အပြင် စက်ရုံပုံစံ ထွက်နှုန်းမြင့် မွေးမြူရေးစနစ်သည် ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးမွှားကူးစက်မှု ကို ရပ်တန့်ပေးနိုင်သော မျိုးဗီဇအထိန်းအချုပ် (Genetic fire brake) မပါသော လုပ်ငန်း ဖြစ်ပါသည်။ တောရိုင်းသတ္တဝါဆီမှ ဗိုင်းရပ်စ်ကို လက်ခံအားကောင်းစေ၍ လူဆီသို့ ကြားခံ ဖြန့်ချိကူးစက်စေသော ဖြစ်စဉ်က မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းကြီးများနှင့် ဆက်စပ်နေ ပါသည်။ ယခု ကိုရိုနာကပ်ဘေးတွင် မူလအိမ်ရှင် လင်းနို့ဆီမှ ဗိုင်းရပ်စ်သည် လူထံသို့ မရောက်မီ ကြားခံသတ္တဝါ သင်းခွေချပ်ဆီသို့ ရောက်ရှိခဲ့ဖွယ်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။ ယခင် ကူးစက်ရောဂါများတွင်မူ ကြက်၊ ဝက်၊ စသည့် မွေးမြူရေးခြံများက ကြားခံ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ကြရပါသည်။ မေ ၁၁ ရက် သတင်းတွင် အမေရိကန် ဆီးနိတ် လွှတ်တော်အမတ် ကိုရီဘတ်ကာ (Cory Booker) နှင့် အဲလစ်ဇဘတ်ဝါရန် (Elizabeth Warren) တို့က စက်ရုံပုံ ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှု (Factory Farming) ကို ကန့်သတ်မည့် ဥပဒေကြမ်း တင်သွင်းမည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထွက်နှုန်းမြင့် မွေးမြူရေးစနစ်များနှင့် ပတ် သက်သော ပူပန်မှုသည် အာဏာပဟိုချက်များအထိ ရောက်ရှိလာသည့်သဘော ဖြစ်သည်။

ထိခိုက်မှုများစေသော အတောမသတ် ဝယ်ယူသုံးစွဲမှုဝါဒနှင့် သဘာဝလွန် ရိက္ခာ ထုတ်လုပ်မှုများ၏ နောက်ကွယ်မှ တွန်းအားတခုသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး လည်ပတ်ပုံ စနစ် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးစနစ်၏ မမြင်ရသော အကြမ်းဖက်မှု ပုံသဏ္ဍာန်ကို ပြနိုင်သော ကူးစက်ရောဂါ ကပ်ဘေးများမှာ အာဖရိကမှ အီဘိုလာနှင့် ကျောက် ရောဂါပုံစံ ဗိုင်းရပ်စ်ပျံ့နှံ့မှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အာဖရိက အစိုးရများထံမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရသော

တရုတ်နှင့် ဥရောပ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းများသည် အာဖရိက ကမ်းရိုးတန်းများတွင် အလွန် အကျွံ ငါးဖမ်းခဲ့ကြပါသည်။ ရလဒ်မှာ ငါးရှားပါးမှု ကြုံတွေ့ရသော ဒေသခံများက တောရိုင်းသတ္တဝါအသားကို ပိုမိုမှီခိုလာကြရသည်။ ထို့ကြောင့် အလယ်အာဖရိကတွင် ရိုဒန့် (Rodent - ကြွက်/ရှဉ့် စသည့် ရှေ့သွားဖြင့် ကိုက်သည့်) သတ္တဝါများမှ ကူးသည့် ကျောက်ရောဂါဆင်တူသော (monkeypox) ရောဂါများ ဖြစ်လာကြပါသည်။

အနောက်အာဖရိကတွင်မူ ငါးရှားပါးလာမှု တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ကို ပိုမိုစားသုံးလာ ရမှုသည် အီဘိုလာကပ်ဘေးနှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ထွက်လာ သော သုတေသနစာတမ်း၏ ခေါင်းစဉ်မှာ ဆက်စပ်နေသော တွန်းဖိအားများ (con- textual drivers) ကို ခြုံငုံဖော်ပြနေပါသည်။ အဆိုပါ သုတေသနစာတမ်း၏ခေါင်းစဉ်မှာ ‘ပင်လယ်စာရိက္ခာ မဖူလုံမှု၊ တောင်ရိုင်းသတ္တဝါအသား စားသုံးမှုနှင့် အနောက်အာဖရိ ကမှ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး အရေးပေါ်အခြေအနေ - အီဘိုလာ ကူးစက်ရောဂါဘေး၏ အစောပိုင်းသတိပေးချက်များကို ကျုပ်တို့ သတိလွတ်သွားကြသည်လား’ (Seafood insecurity, bush meat consumption, and public health emergency in the West Africa: Did we miss the early warning signs of an Ebola?) ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ယခု ကြုံတွေ့နေရသော ကပ်ဘေးတွင် ခေတ်သစ်စီးပွားရေးစနစ်၏ အပျက်အစီး ကြီးမားပုံကို ထင်ထင်ရှားရှား မြင်တွေ့ကြရပါသည်။ ‘ခုကြုံနေရတဲ့ ကပ်ဘေးကြီးက ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းနဲ့ အမြတ်သာပဓာန စီးပွားရေးကို ကမ္ဘာကြီးရဲ့ ဇီဝစနစ်က မထမ်းပိုးနိုင်ကြောင်း ပြလိုက်တာပဲ’ ဟူသော မိုက်ဒေးဗစ်၏ မှတ်ချက်ကို ဆင်ခြင် ကြရန် ဖြစ်ပါသည်။

ရောက်ရှိလာသော ဖိအားများ

ဧပြီလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်သူများ ကပ်ဘေးနှင့် သောကကြုံနေချိန်၊ ကိုရို နာဗိုင်းရပ်စ် ပိုးအသစ်များ မြန်မာနိုင်ငံ လင်းနို့များတွင်တွေ့ရသည်ဟူသော သုတေ သနစာတမ်းများက ပူပန်နေကြချိန်၊ အထိတ်တလန့်ဖြစ်နေချိန်၌ နေရာယူခြင်း (Shock Doctrine) မူဝါဒပုံစံများလည်း ဖြစ်ပွားလျက်ရှိပါသည်။ အခြေအနေ ရှုပ်ထွေးနေချိန် တွင် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများက မိမိတို့အကျိုးစီးပွား ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေရန် လှုပ်ရှားကြသည်ကို ရည်ညွှန်းသော အဆိုပါစကားလုံးကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်မှာ ကနေ ဒါ စာရေးဆရာမနှင့် လှုပ်ရှားတက်ကြွသူ နာအိုမီကလိန်း (Naomi Klein) ဖြစ်ပါသည်။

ဒီနေ့ ကျမတို့ရောက်နေတဲ့
 နေရာဟာ အရင် ဆုံးဖြတ်ချက်
 အများကြီးရဲ့ရလဒ်လေ...
 ရေကာတာတွေဆောက်ဖို့၊
 ညစ်ညမ်းတဲ့စက်ရုံ၊ လုပ်ငန်းတွေ
 ဆောက်ဖို့၊ သယံဇာတတွေထုတ်ယူဖို့
 ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ ဌာနေပြည်သူ
 တွေရဲ့အခွင့်အရေးကို ငြင်းပယ်ဖို့
 ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်...

ဧပြီ ၂၉ ရက်တွင် တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်
 ဖြတ်ကျော် အမဲသားစီမံကိန်း လက်လီဆိုင်များကို
 ရွှေလီတွင် ဖွင့်လှစ်ပါသည်။ မွေးမြူရေး စီမံကိန်း
 ကြီးများကို မြန်မာနိုင်ငံဘက်တွင် အခြေတည်မည်
 ဖြစ်ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှုကြောင့်
 သံလွင်မြစ်အနီး နယ်စပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာသော
 ဧရာမ သားသတ်ရုံကြီးလည်း ရှိနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။
 မြန်မာနိုင်ငံဘက်တွင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကြီးများ
 အတွက် မြေတူးစက်ကြီးများဖြင့် အပြောင်ရှင်း
 နေသော ဓာတ်ပုံများကိုလည်း ကုမ္ပဏီ၏ ဧပြီ ၁၆
 ရက် တရုတ်ဘာသာ ထုတ်ပြန်ချက်တွင် တွေ့ကြ
 ရသည်။ မြဝတီတွင် ဆိုက်ရိုကန်း စက်မှုဇုန်စီမံကိန်း
 တည်ဆောက်ရန် နားလည်မှု စာချွန်လွှာကို
 ဖေဖော်ဝါရီ ၂၄ ရက်တွင် လက်မှတ်ထိုးခဲ့သည်။
 တရုတ်နိုင်ငံမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံလိုသူများအတွက် နှစ်
 ၇၀ အာမခံ မြေရောင်းပေးမည်ဟု တရုတ်ပြည်တွင်
 ကြေညာခဲ့သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားမှ သီဟာနုပေး
 (Sihanoukville) ကို သုံးနှစ်အတွင်း ကျော်တက်
 မည်ဟု ကြော်ငြာသည်။ သီဟာနုပေးသည် လူဆိုး
 ဂိုဏ်းများ၊ လောင်းကစားလုပ်ငန်း အရှုပ်အထွေး
 များဖြင့် မကြာခင်က နာမည်ပျက်သွားသောဒေသ
 ဖြစ်သည်။

သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုနှင့် ဌာနေ
 ပြည်သူတို့၏ ဘဝရပ်တည်မှုကို ဖျက်ဆီး၍ လူတစ်
 အကျိုးသာဖြစ်စေသော လုပ်ငန်းများသည်
 ဖွံ့ဖြိုးမှုမဟုတ်ပါ။ အကိုင်းချိုင့်၊ အခေါက်ခွာ၊
 အမြစ်လှန်သည့် ဖျက်ဆီးမှု (plunder) များသာ
 ဖြစ်သည်။

ကျေးဇူးပြု၍ ဖြေပါ

မြန်မာနိုင်ငံကို မြေကမ္ဘာဆိုသည့် သစ်ပင်အုပ်ထဲမှ ဂေဟသစ်ပင်တပင်အဖြစ် မြင်ယောင်ကြည့်၍ ရပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်များနှင့်ချီ၍ အခွံခွာခံရသဖြင့် ခြောက်သွေ့ လာနေသော သစ်ပင်တပင် ဖြစ်နေပါသည်။ တဖြည်းဖြည်း အရိပ်မဲ့လာသော သစ်ပင်အောက်မှ ပြည်သူများကမူ ပို၍ပို၍သာ ဆင်းရဲနိမ့်ကျလျက် သစ်ပင်ကို အနိုင် အထက် စီမံနေကြသည့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး အင်အားစုများကို ကြည့်နေကြရပါသည်။

တချိန်တည်းတွင် သစ်ပင်အတွက် စိန်ခေါ်မှုများက တိုး၍သာ လာနေပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဥတုရာသီ ပြောင်းလဲမှုနှင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများက ငြင်းမရအောင် ဖြစ်နေ ပါသည်။ ယခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း၏ အပူချိန်များ ထိတ်လန့်စရာ ဖြစ်လာ ပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုပဋိပက္ခများကလည်း တိုး၍သာနေပါသည်။ မြန်မာပြည်သူတို့၏ ဖြစ်တည်ရပ်တည်မှု ဘေးရန်များက ပမာဏ ကြီးလှပါသည်။ အကြီးဆုံးဟု မရည်ညွှန်း ချင်ပါ။ ထပ်လာရန်များ ရှိနေသေး၍ ဖြစ်ပါသည်။ ထပ်ရောက်လာနိုင်ခြေများထဲတွင် ယခုဆောင်းပါးအစ၌ ဖော်ပြထားသော ပြည်တွင်းဖြစ် ဝိုင်းရပ်စ်နှင့် ပြည်တွင်းဖြစ် ကပ်ဘေး ပါဝင်ပါသည်။ ‘ဂေဟသစ်ပင်ကို လှုပ်ခါလိုက်တဲ့အခါ ဝိုင်းရပ်စ်ပိုးမွှားတွေက လူတွေပေါ်ကျလာတော့တာပေါ့’ ဟူသော မှတ်ချက်ကို သတိပြုကြရပါမည်။

ယခုအထိတော့ အချိန်မီသေးသည်ဟု မျှော်လင့်ရပါသည်။ ဂေဟသစ်ပင်ကို လှုပ် ခါမြို့လှံမည့် စီမံကိန်းကြီးများ၊ အစီအစဉ်များကို ပြောင်းလဲရပ်တည်နိုင်သည့် ဖြစ်နိုင် ခြေ ရှိနေပါသေးသည်။

မည်သို့ ပြောင်းလဲကြမည်နည်း။ အိန္ဒိယ စာရေးဆရာမ အာရန်ဒါတေရှိုင်း (Arun- dhati Roy) ၏ မှတ်ချက်က ရှေ့ခြေလှမ်းများအတွက် စဉ်းစားစရာ ဖြစ်စေပါလိမ့်မည်။ ‘ဒီနေ့ ကျမတို့ ရောက်နေတဲ့နေရာဟာ အရင်ဆုံးဖြတ်ချက် အများကြီးရဲ့ရလဒ်လေ... ရေကာတာတွေဆောက်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ ညစ်ညမ်းတဲ့စက်ရုံ၊ လုပ်ငန်းတွေ ဆောက် ဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ သယံဇာတတွေထုတ်ယူဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ ဌာနေပြည်သူတွေရဲ့ အခွင့်အရေးကို ငြင်းပယ်ဖို့ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ တခြားလမ်းတွေကိုပယ်ပြီး ဒီလမ်း ဆက် သွားမယ်ဆိုတာကို ဆုံးဖြတ်ချက်တွေနဲ့လုပ်ခဲ့တာ။ နောက်ထပ် ဆုံးဖြတ်ချက် တခုချင်း စီမှာ ဘယ်လမ်းသွားမလဲလို့ ရွေးလို့ရတာပဲ။ ဘယ်အလုပ်တွေ မလုပ်ဘူးလဲ၊ ဘယ် အလုပ်တွေ လုပ်မှာလဲ၊ လွန်ကျံသွားတဲ့ကိစ္စတွေ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခဖြစ်စေတဲ့ ကိစ္စတွေ အတွက် ဘယ်လိုဆုံးဖြတ်ချက်တွေနဲ့ ပြန်ကုစားမလဲ’

လက်ရှိ ကိုရိုနာကပ်ဘေးတွင် မေးကြလေ့ရှိသည့် မေးခွန်းတခုမှာ ယခုကဲ့သို့သော ကပ်ရောဂါ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိခြင်းကို ပညာရှင်များက ပြောခဲ့ကြသော်လည်း အဘယ့်ကြောင့် မပြင်ဆင်ခဲ့ကြ၊ မရှောင်လွှဲနိုင်ခဲ့ကြသနည်း ဟူသော မေးခွန်း ဖြစ်ပါသည်။

အနာဂတ်ကာလတခုတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌နေထိုင်သော ကပ်ဘေးသင့် ပြည်သူတစု စုဝေးနေကြသည်။ အဖေ၊ အမေများ ပါသည်။ မြေးမြစ်များ ပါသည်။ သားသမီးများ ပါသည်။ တူ၊ တူမများ ပါသည်။ ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟများ ပါသည်။ ထိုလူအုပ်စုသည် စာစောင်တခုကိုကိုင်လျက် ၂၀၂၀ လောက်က ဤမြေပေါ်တွင် နေထိုင်ခဲ့သော နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားများကို မေးခွန်းထုတ်သည်။ ‘ခင်ဗျားတို့ ဘဝမှာလည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူးတဲ့ ကပ်ဘေး၊ နောက်ကြုံနိုင်တယ်ဆိုတာကိုလည်း သိတဲ့ ကပ်ဘေးအတွက် လိုအပ်တဲ့ အပြောင်းအလဲတွေ ဘာလို့မလုပ်ခဲ့ကြတာလဲဗျာ’ ဟု မေးကြပါသည်။ သူတို့ ကိုင်ထားသော စာစောင်၏ သတင်းခေါင်းစဉ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

‘ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုးသစ် ခြောက်မျိုးကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ လင်းနို့များတွင် တွေ့ရှိ’ ■

အကိုးအကား

He, B., Li, Z., Yang, F., Zheng, J., Feng, Y., Guo, H., Li, Y., Wang, Y., Su, N., Zhang, F. and Fan, Q., 2013. Virome profiling of bats from Myanmar by metagenomic analysis of tissue samples reveals more novel mammalian viruses. *PLoS One*, 8(4), viewed 1 May 2020, <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0061950>

Khan, A.S. and Sesay, S.S., 2015. Seafood insecurity, bush meat consumption, and public health emergency in West Africa: Did we miss the early warning signs of an Ebola epidemic?. *Maritime Studies*, 14(1), p.3. viewed 1 May 2020, <https://link.springer.com/article/10.1186/s40152-015-0020-2>

Kutner, Max 2020, 2020, "Smithsonian Scientists Discover Six New Coronaviruses in Bats in Myanmar", *Smithsonianmag*, 13 April, viewed 12 May 2020, <https://www.smithsonianmag.com/smithsonian-institution/smithsonian-scientists-discover-six-new-coronaviruses-bats-myanmar-180974657/>

Qiu, Jane 2020, "How China's 'Bat Woman' Hunted Down Viruses from SARS to the New Coronavirus", *Scientific American*, June Issue, viewed 12 May 2020, <https://www.scientificamerican.com/article/how-chinas-bat-woman-hunted-down-viruses-from-sars-to-the-new-coronavirus1/>

Shah, Sonia 2020, "Mass Consumption Is What Ails Us: To Avoid Pandemics, Our Whole Economy Needs to Change," *Foreign Affairs*, 17 April, viewed 17 April 2020,
<https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2020-04-17/mass-consumption-what-ails-us>

齐心抗疫 志存高远：东南亚生态农业航母启航亚太城
<https://mp.weixin.qq.com/s/JRImA2BxvHecl48QGwGcHQ>

Valitutto, M.T., Aung, O., Tun, K.Y.N., Vodzak, M.E., Zimmerman, D., Yu, J.H., Win, Y.T., Maw, M.T., Thein, W.Z., Win, H.H. and Dhanota, J., 2020. Detection of novel coronaviruses in bats in Myanmar. *PloS one*, 15(4), p.e0230802,
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0230802>

Zaugg, Julie 2020, "The virus hunters who search bat caves to predict the next pandemic", *CNN*, 27 April, viewed 27 April 2020,
<https://edition.cnn.com/2020/04/26/health/virus-hunters-bat-cave-coronavirus-hnk-intl/index.html>

Zhou, P., Yang, X.L., Wang, X.G., Hu, B., Zhang, L., Zhang, W., Si, H.R., Zhu, Y., Li, B., Huang, C.L. and Chen, H.D., 2020. A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. *nature*, 579(7798), pp.270-273,
<https://www.nature.com/articles/s41586-020-2012-7>

ဇော်၊ မြင့် ၂၀၂၀၊ ကပ်ဘေးထဲကတော်လှန်ရေး။
<https://www.salayam-media.org/ကပ်ဘေးထဲက-တော်လှန်ရေး/>

ဇော်၊ မြင့် ၂၀၂၀၊ ကိုဗစ်နောက်ကြောင်းပြန်။
<https://www.salayam-media.org/ကိုဗစ်-နောက်ကြောင်းပြန်/>

စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု

Spiritual Response

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES
COVID-19 & MYANMAR

ကပ်နဲ့ နေထိုင်ခြင်း

မေငြိမ်း

Photo : Facebook/May Nyane

မေငြိမ်းသည် ထင်ရှားသော
စာရေးဆရာမတစ်ဦးဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာမမေငြိမ်းက မေ ၃ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်များမှာ မေ ၃ ရက်မတိုင်ခင်က
အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက နာမည်ကျော် စာရေးဆရာမဖြစ်ပြီး၊ လက်ရှိတွင် ကိုဗစ်-၁၉ အကြီးအကျယ် ကူးစက်ပြန့်ပွားနေရာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် နေထိုင်နေသည်။ သူ့ကိုယ်တိုင်နှင့် မိသားစုငါးဦးအတွက် စိုးရိမ်စိတ် ကြီးမားလာပုံကို ရေးထားသည်။ ‘ရောဂါတွေ ကူးကြ... သေကြသတဲ့။ နောက် ပြင်သစ်... အင်္ဂလန်... ဂျာမနီတဲ့...။ ဒီတော့မှပဲ ဒီပိုးက ကျွန်ုပ်တို့ တုန်လှုပ်စေတော့တာ... အဲလောက် မြန်မြန်ကြီးဖြစ်သတဲ့လား... အဲလောက် ဆိုးဆိုးဝါးဝါး သေသတဲ့လားပေါ့။ ဟော... ဂျပန်မှာတဲ့... ဟော... အမေရိကားကို ရောက်လာပြီတဲ့... ဝါရှင်တန်စတိတ်မှာတဲ့... အဲဒီကနေ ခုတော့ COVID-19 လို့ နာမည်တပ်တဲ့ ကူးစက်ပိုးဟာ ကျမတို့အားလုံးရဲ့ လက်တကမ်းကို ရောက်လာခဲ့ပြီ။ တကယ် ကြောက်စရာ ကြီးပါပဲ...’ ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကပ်ဆိုးကြီးအလွန်ကို မျှော်ကြည့်သည်။ ‘တကယ်လို့များ ကျမ ရှင်ကျန်နေသေးရင် ကျမချစ်တဲ့ သဘာဝ ဝန်းကျင်နဲ့ ငှက်ကျေးတိရစ္ဆာန်လေးတွေနဲ့... ချစ်ခင်သူ အပေါင်းအဖော်တွေနဲ့ ကြည်နူးသာယာခွင့်ရနေဦးမှာမို့ ကံကောင်းတာပေါ့... သေချာတာကတော့ ကျမတို့ဟာ ရှိခြင်းနဲ့ မရှိခြင်းရဲတန်ဖိုးတွေကို ဒီကပ်ဆိုးကာလကြီးထဲ ကနေ ပိုသိခွင့်ရလိုက်ကြပြီ ဆိုတာပါပဲ။’ စိတ်ခွန်အားဖြင့် နေထိုင်ရှင်သန်ကြဖို့ လိုအပ်ကြောင်း ရေးသည်။

‘ကြုံလာသမျှကို ရင်ဆိုင်ဖို့အသင့်ရှိနေရမယ်မဟုတ်ပါလား... ဒါမှပဲ... ကပ်ကြီး ပြီးတဲ့အခါ... ကျန်နေခွင့်ရသူတွေ... ကံဆုံခွင့်ရသူတွေ... ပြန်လည်ပွေဖက်နိုင်မယ် မဟုတ်ပါလား။’

အယ်ဒီတာ

ပြီးခဲ့တဲ့သုံးလ... အင်တာနက်မှာ မယုံနိုင်စရာ သတင်းတွေ၊ ဓာတ်ပုံတွေ တက်လာ တယ်။ ကျမအတွက် နာမည်တောင် ကောင်းကောင်းမရင်းနှီးတဲ့ တရုတ်ပြည်က မြို့ တမြို့မှာ လူတွေ ရောဂါဆန်းတမျိုး ဖြစ်လို့တဲ့။ လမ်းသွားနေရင်း ဝိုင်းခနဲ ပစ်လဲသွား ကြသတဲ့ ... ဆေးကုဖို့တောင် မမိဘူးတဲ့။ ကျမက ဒါတွေဟာ သတင်းအတုတွေ၊ လုပ်ကြံသတင်းတွေ၊ ဒါမှမဟုတ် ရုပ်ရှင်ကြော်ငြာနည်း တမျိုးရယ်လို့တောင် ထင်ခဲ့ သေးတာ။

နောက်တော့ အဲဒီမြို့ကို အစိုးရက ပြင်ပနဲ့ အဆက်အသွယ်ဖြတ် ပိတ်ဆို့လိုက်တဲ့ သတင်းတွေ တက်လာ၊ အဲဒီမြို့နာမည်ကို အစွဲပြုလို့ ပထမပိုင်းမှာ အဲဒီရောဂါဆန်းကို ဝူဟန်ပိုင်းရပ်စ်လို့ သမုတ်ခဲ့ကြ။ အဲဒီ ဝူဟန်မြို့ရဲ့ အံ့ဩဘာနန်း အသားဈေးရဲ့ လင်းနို့ လင်းဆွဲ စွတ်ပြုတ်ကနေ ဒီကူးစက်ပိုးက လာတယ်လို့ ဆိုကြ။ အဲဒီအထိလည်း ဒီလောက်ဝေးကွာတဲ့ မြို့ဆီက ရောဂါပိုးသတင်းဟာ ကိုယ့်အတွက်တော့ ကြည့်ဖူးတဲ့ Contagion, Ebola ရုပ်ရှင်တွေလိုသာ။

ဒါပေမဲ့ တလအတွင်းမှာ ဟော ... အီရန်မှာ ဒီကူးစက်ပိုးကြောင့် လူတွေ အများ ကြီး သေသတဲ့။ နောက် အီတလီမှာ လူတွေ အစုလိုက် အပုံလိုက် ရောဂါတွေ ကူးကြ၊ သေကြသတဲ့။ နောက် ပြင်သစ်၊ အင်္ဂလန်၊ ဂျာမနီတဲ့။ ဒီတော့မှပဲ ဒီပိုးက ကျမကို တုန်လှုပ်စေတော့တာ။ အဲဒီလောက် မြန်မြန်ကြီး ဖြစ်သတဲ့လား၊ အဲဒီလောက် ဆိုးဆိုး ဝါးဝါး သေသတဲ့လားပေါ့။ ဟော ... ဂျပန်မှာတဲ့၊ ဟော ... အမေရိကားကို ရောက်လာ ပြီတဲ့။ ဝါရှင်တန်စတိတ်မှာတဲ့။ အဲဒီကနေ ခုတော့ COVID-19 လို့ နာမည်တပ်တဲ့ ကူးစက်ပိုးဟာ ကျမတို့အားလုံးရဲ့ လက်တကမ်းကို ရောက်လာခဲ့ပြီ။ တကယ် ကြောက် စရာကြီးပါပဲ။ သတင်းတွေထဲမှာ အီတလီက ဆေးရုံတွေ၊ ဆရာဝန်တွေ၊ သူနာပြုတွေ တောင် ဖိတ်စဉ်ကုန်ကြတာ။

အင်မတန် လူစည်ကားပြည့်ကျပ်ခဲ့တဲ့ ပါရီမြို့ရဲ့ လမ်းမတွေနဲ့ ခရီးသွား ဧည့်သည် တွေ အကြိုက် အီတလီနိုင်ငံရဲ့ မီလန်မြို့က လမ်းတွေဟာ တစ်ပြင်လို အေးစက် တိတ်ဆိတ် အသက်မဲ့နေတာတွေက သတင်းတွေမှာ နေရာယူခဲ့ပြီ။

အဲဒီအချိန် ကျမတို့ အမေရိကားမှာတော့ မီယာမီ ပင်လယ်ကမ်းခြေက စည်ကား ဆဲ။ မြို့တော် ဝါရှင်တန်ဒီစီရဲ့ ပြတိုက်တွေ သိပ်လူသူမကင်းမဲ့သေးဘဲ ချယ်ရီပန်းတွေ ပွင့်တဲ့ Potomac မြစ်နံဘေးမှာ လူအုပ်စုလေးတွေ ပြီးပြီးပြောက်ပြောက် ရှိဆဲ။ အဲဒီ ကာလမှာပဲ နယူးယောက်မြို့မှာ လူတွေ သောင်းနဲ့ချီ ပိုးကူးပြီး ထောင်နဲ့ချီ သေကုန်

ကြတယ် ဆိုမှ။

နောက်တပတ်လောက်ကျမှပဲ ပြည်နယ်အစိုးရတွေရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်နဲ့မှပဲ တကယ်တမ်း တိတ်ဆိတ်သွားခဲ့ကြတော့တာ။ အဲဒီတော့မှပဲ ကျမ နေတဲ့ မြို့တော်တဝိုက်ဟာ ပွင့်စ ပန်းရောင်စုံတွေနဲ့ တိတ်ဆိတ်အေးစက် လမ်းတွေနဲ့ ချောက်ချားတော့တယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ကျမကတော့ သိပ်ကြောက်နေခဲ့ပြီ။

* * *

ကျမ ကြောက်ရတဲ့ အကြောင်းကတော့ ကျမတို့မိသားစု ငါးယောက်မှာ ကလေးတွေ အဖေကလွဲရင် ကျန်တဲ့ လေးယောက်လုံးက အိမ်ပြင်ထွက်စရာ မလိုသူတွေ။ ကလေးတွေ အဖေကတော့ သူ့အလုပ်က မရှိမဖြစ် လုပ်ရမယ့်စာရင်းထဲ ပါတာမို့ အလုပ်သွားနေရမှာလေ။ သူ့ဘယ်လောက် ဂရုစိုက်နေပေမဲ့၊ ဘယ်လောက် လက်ဆေးနေပေမဲ့၊ ဘယ်လောက် နှာခေါင်းဖုံးနဲ့ လက်အိတ်နဲ့ပေမဲ့ တနေကုန် အလုပ်ထဲ။ နေ့လယ် ထမင်းစားချိန်တို့၊ ကော်ဖီသောက်ချိန်၊ ရေသောက်ချိန်တွေမှာတော့ သူတို့ နှာခေါင်းဖုံး ဖြုတ်ရမှာပဲ။ အဲဒီအချိန်ဟာ အခန့်မသင့် ဆိုတာမျိုး ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိနေတာပဲ စသဖြင့် တွေးပူစရာ။ ဆိုတော့ ကလေးတွေအဖေများ တခုခုဖြစ်ရင် ဆိုတာမျိုး တွေးတဲ့ အခါ ကြောက်စရာပေါ့။ ဖြစ်ချင်တော့ ဒီဗိုင်းရပ်စ်ဟာ ကာကွယ်လို့လည်း မရ၊ ကုသလို့လည်း မရသေး ဆိုတာကြောင့်ပဲ ပိုကြောက်စရာကောင်းနေတာ မဟုတ်လား။ ပြီးတော့ သိပ်လွယ်လွယ်ကို ကူးနိုင်တယ်ဆိုတော့ ကြောက်စရာပေါ့။

အဲဒီပိုး ကူးစက်ခံရပြီဆိုရင် ခံရသူတယောက်တည်းကို အိမ်ကနေခေါ်သွား၊ သူတယောက်တည်း ဆေးရုံမှာ ခုခံရင်ဆိုင် ရုန်းကန် ... နောက်ဆုံး ဖြေဟာ ဘာလဲ ဘယ်သူမှ မသိ။ ကိုယ့်ခံနိုင်ရည်ကလည်း ဘယ်လောက် ရှိတယ် မသိ။ အိမ်မှာ ကျန်ခဲ့သူတွေမှာလည်း စိတ်တွေ အထိအခိုက်ခိုက်နဲ့ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရမယ့် ပြဿနာတွေ သောကတွေ ဗရပုနဲ့၊ သတင်းတွေထဲမှာလည်း ကူးစက်ခံ သေဆုံးသူတွေရဲ့ ကျန်ရစ်သူ မိသားစုနဲ့ တွေ့မေးတာတွေ မြင်နေကြားနေရတာကိုက စိတ္တဇ ဖြစ်ချင်စရာလေ။ ကိုယ်ကြည့်ဖူးတဲ့ ရုပ်ရှင်ထဲက ဇာတ်ကောင်တွေက ကိုယ်တိုင်တွေ ဖြစ်လာတာကိုး။

အဲဒီလိုတွေ ကြောက်စရာကောင်းနေတာပါ။ ဒါပေမဲ့လည်း ဒီအကြောက်တရားက အဖြေမှ မဟုတ်ဘဲ ...

* * *

**ဒီလိုပဲ
နောက်ထပ်... နောက်ထပ်
ဖြစ်လာနိုင်ခြေ
ဘေးဒုက္ခအန္တရာယ်တွေလည်း
ရှိနေသေးတာ။
ပြီးတော့
စစ်မက်ရေိယာတွေလည်း
အကြောင်းကြောင်းတွေကြောင့်
များလာနိုင်နေသေးတာ...**

ဒီ အရှိတရားကို ဘယ်လို ရင်ဆိုင်မလဲဆိုတာ အတွက် ကျမ စဉ်းစားဖြစ်ဖို့ဟာ တပတ်လောက် တော့အချိန်ယူခဲ့ပါတယ်။ ပထမဆုံး စဉ်းစားတာက ကလေးတွေအဖေသာ ကူးခံရရင်ပေါ့ ... ဘာလို့လဲ ဆိုတော့ သူက အပြင်ထွက်နေရမယ့်သူ ဆိုတော့။ ပြီးတော့ သူကနေ ကျမဆီကို ... အဖေရော၊ အမေ ရောများ ကူးစက်ခံရလို့ မတော်တဆ အဆုံးထိ ဖြစ်သွားခဲ့ရင် သားသမီးတွေ ဘာဆက်လုပ်မလဲ ... ဆိုတဲ့ အဆိုးဆုံးအထိ စဉ်းစားကြည့်ရပါတယ်။

အဲဒီလို စဉ်းစားပြီးတဲ့အခါမှာတော့ ပြင်ဆင် စရာတွေကို ပြင်ဆင်ကြရပါတော့တယ်။ ဥပမာ ဒီနိုင်ငံရဲ့ သဘောသဘာဝအရ ဘဏ်ကိစ္စတွေ၊ လစဉ်ပေးစရာ အဖိုးအခတွေ၊ အရင်က ကျမ သိစရာမလိုခဲ့ပေမဲ့ ခုတော့ သိရ ပြင်ဆင်ရပြီ။ ဒီလိုပဲ ကျမနဲ့ ပတ်သက်သမျှတွေလည်း မိသားစု သိအောင် ပြောပြထားရပြီ။ တကယ်တော့ နေ့တိုင်း မိုင်အဝေးကြီး ကားမောင်းပြီး အလုပ် သွားနေကြရတဲ့တိုင်းပြည်မှာဒီသေခြင်းတရားဟာ နေ့တိုင်း ကြုံနိုင်ပါလျက်နဲ့ ခုမှပဲ ကျမတို့ ဒီလို ပြင်ဆင်ဖြစ်တာ။ စဉ်းစားကြည့်တော့ ဒီကူးစက်ပိုး ဟာ ကျမတို့ကို လက်တွေ့ဘဝကို လက်တွေ့ကျကျ ရင်ဆိုင်တတ်အောင် သင်ကြားပေးလိုက်သလို တောင် ဖြစ်နေပါရောလား။

ဟုတ်ပြီ။ ဒါဖြင့် ဒီကပ်ဆိုးကြီးထဲ ကံကောင်း ထောက်မစွာ ကျမတို့ အပွန်းအပဲ့ အဖိတ်အစဉ် မရှိခဲ့ကြဘူး ဆိုရင်ရော။ မပြီးသေးပါဘူး။ ဒီကပ် ကာလထဲ ယိုင်လဲသွားတဲ့ စီးပွားရေးတွေဟာ ကပ်ဆိုးအဖြစ် ရောက်လာဦးမှာ။ ဒီလိုပဲ နောက်

ထပ် ... နောက်ထပ် ဖြစ်လာနိုင်ခြေ ဘေးဒုက္ခအန္တရာယ်တွေလည်း ရှိနေသေးတာ။
ပြီးတော့ စစ်မက်ဧရိယာတွေလည်း အကြောင်းကြောင်းတွေကြောင့် များလာနိုင်နေ
သေးတာ။ ဒါကြောင့် ခု ဒီအခြေအနေဟာ ကျမတို့တွေအတွက် သင်ခန်းစာ · ဝ
လောက်သာ ဖြစ်နေနိုင်သေးတယ် မဟုတ်လား။

* * *

အဲဒီရက်တွေထဲမှာပဲ အီတလီနဲ့ ပြင်သစ်မှာ မြို့လယ်ကောင် ရေကန်တွေမှာ
လင်းပိုင်ငါးတွေ မြူးထူးပျော်ပါးနေကြတယ်ဆိုတဲ့ သတင်းတွေ၊ တချို့မြို့ ရွာတွေမှာ
သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တွေ သန့်ရှင်းွားကြတယ်ဆိုတဲ့ သတင်းတွေ ဖတ်ရပြန်တယ်။
ကမ္ဘာကြီးခမျာ ခုမှပဲ အနားယူခွင့်ရရှာတယ်လို့တောင် တွေးမိသေး။ ဘာဖြစ်လို့လဲ
ဆိုတော့ တခါတလေ ကျမဟာ သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ တစုတဝေး ပျော်ချင်သလို၊ တခါ
တလေ ကျမ တယောက်တည်း နေရောင်အောက်မှာ ငြိမ်ငြိမ်လေးထိုင်ပြီး စာဖတ်၊
ဒါမှမဟုတ် ယောဂလုပ်၊ ဒါမှမဟုတ် တိတ်ဆိတ်ပြီး ငှက်သံလေးတွေ သစ်ရွက် လေတိုး
သံလေးတွေ နားထောင်ရင်း အကြာကြီးနေချင်တာ။ ဒါကြောင့်ပဲ ကမ္ဘာကြီးလည်း
အဲဒီလို ရှိချင်ရှိမှာလို့ တွေးမိတာပါ။

အဲဒီရက်တွေထဲမှာပဲ ကဗျာရေးဖက် သူငယ်ချင်းတယောက်က တိုက်တွန်းတယ်။
‘ကပ်ကြီး ပြီးသွားရင်’ ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့ ကဗျာတပုဒ် ရေးပါတဲ့။

ကပ်ကြီး ပြီးသွားရင် ... ကျမ ဘယ်လိုနေမလဲ ... ကျမရဲ့မိသားစု ဘယ်လိုနေမလဲ
... ကျမ မိတ်ဆွေတွေ ဘယ်လိုနေမလဲ ... ကမ္ဘာကြီးရော ဘယ်လိုနေမလဲ ...

လောလောဆယ် ကျမ ခံစားနေရတာတွေကိုပဲ သတိရတဲ့အခါ အဲဒါကိုပဲ ကဗျာ
လုပ်ဖို့ စဉ်းစားလိုက်တယ်။

* * *

ကပ်ကြီး ပြီးသွားတဲ့အခါ ...
ကံကောင်းသူတွေက မြေကမ္ဘာကနေ ထွက်သွားနှင့်ခဲ့ကြပြီ။
သူတို့ ...
အငတ်ဘေး၊ ရောဂါဘေး၊ စစ်ဘေး၊ ဥပဒေမဲ့ ဘေးတွေကနေ
လွတ်မြောက်သွားခဲ့ကြပြီ။

ကိုယ့်ချစ်သူတွေကို ကိုယ့်ကို ချန်ထားခဲ့တဲ့
 ကျန်ရစ်သူကြေကွဲမှုမျိုး သူတို့ မခံစားကြရတော့ဘူး။
 ကပ်ကြီး ပြီးသွားတဲ့အခါ ...
 ကံကောင်းသူတွေက မြေကမ္ဘာမှာ ဆက်နေခွင့်ရကြဦးမယ်။
 သူတို့
 ချစ်တဲ့သူတွေနဲ့ ပြန်တွေ့ပွေ့ဖက် ခရီးအတူဆက်နိုင်ကြမယ် ...
 ပန်းရောင်စုံတွေ လေပြည်လေညင်းတွေ
 ပျားပိတုန်းလိပ်ပြာ ကျေးငှက်သံသာတွေ ခံစားခွင့်ရကြဦးမယ် ...
 ဒီကပ်ကြီးကို ကျော်ဖြတ်ဖို့ရာကလည်း ...
 ကံတရားနဲ့ မေတ္တာဓာတ်က လွဲလို့ အားကိုးရာ မရှိတဲ့နောက် ...
 ကပ်ကြီး ပြီးတဲ့အခါ ...
 ကျန်နေခွင့်ရသူတွေ ... ကံဆုံခွင့်ရသူတွေ ...
 ပြန်လည် ပွေ့ဖက်ကြမယ်လေ။

* * *

မဟုတ်ဘူးလား။ တကယ်လို့များ ဒီကပ်ကာလကြီးထဲ ကျမ သေသွားရင် နောက်
 ကြုံရမယ့် ဘေးဆိုးတွေကို မကြုံရတော့မှာ ကံကောင်းတာပေါ့။

မဟုတ်ဘူးလား။ တကယ်လို့များ ကျမ ရှင်ကျန်နေသေးရင် ကျမ ချစ်တဲ့ သဘာဝ
 ဝန်းကျင်နဲ့ ငှက်ကျေးတိရစ္ဆာန်လေးတွေနဲ့ ... ချစ်ခင်သူ အပေါင်းအဖော်တွေနဲ့ ကြည်နူး
 သာယာခွင့် ရနေဦးမှာမို့ ကံကောင်းတာပေါ့။

သေချာတာကတော့ ကျမတို့ဟာ ရှိခြင်းနဲ့ မရှိခြင်းရဲ့ တန်ဖိုးတွေကို ဒီကပ်ဆိုး
 ကာလကြီးထဲကနေ ပိုသိခွင့်ရလိုက်ကြပြီ ဆိုတာပါပဲ။

* * *

လောလောဆယ်တော့ ကိုယ် ထိတွေ့ခံစားခွင့်ရနေသေးတဲ့ နေ့ရက်တွေထဲမှာ
 မနက်ခင်းတွေရဲ့ နေရောင်အောက်မှာ လက်ဖက်ရည်မွှေးမွှေးလေး သောက်တယ်။
 မနက်စာ ကောင်းကောင်းစားရင်းက တရားတခုခု နာတယ်။ ဒါမှမဟုတ် သီချင်း နား
 ထောင်တယ်။ သတင်းလောကီပဲ နားထောင်ပြီး မလိုအပ်တဲ့ အင်တာဗျူးတွေ နား

မထောင်ဘဲ နေတယ်။ ပြီးရင် အင်တာနက်ပေါ်က စာသင်ခန်းဆီသွားပြီး အလုပ်ခွင် ဝင်တယ်။ နေ့လယ်စာစားချိန် နားရင်တော့ တီဗီသတင်း နားထောင်ရင်း နေ့လယ်စာ စားတယ်။ ဟင်းကောင်းကောင်းချက်ချိန်ရှိတဲ့ ကာလမို့ နေ့လယ်စာကလည်း သိပ်မြိန် တာပါပဲ။ နေ့လယ်စာ စားပြီးရင် ခဏနားချိန် တရားတောင် အိပ်နိုင်သေး။ ဒါမှမဟုတ် လည်း စာအုပ်တခုခု ဖတ်ပေါ့။

ထမင်းစားချိန်အပြီး စာသင်ချိန်ပြန်ဝင်တဲ့အခါ အားတောင် ပြည့်နေသလို။ စာ နှစ်ချိန် သင်ပြီးရင်တော့ အလုပ်ချိန်ပြီးပြီ။ ရာသီဥတုလေး သိပ်မအေးရင် လမ်းထွက် လျှောက်နိုင်သေးတာ။ ဟော ... ခဏကြာတော့ အလုပ်သွားတဲ့ အိမ်သား ပြန်လာပြီ။ ညနေစာအတွက် အတူတူပြင်ဆင်။ သားသမီးတွေလည်း ညနေစာအတွက် အဆင်သင့် ဖြစ်ပြီ။ ဒီလိုနဲ့ ညရောက်ပြန်တာပါပဲ။ ညစာစားပြီးချိန် ရုပ်ရှင်ကြည့်။ ညမအိပ်ခင် တရားထိုင်။ ဒီလိုနဲ့ ညအိပ်ချိန်ကို အလွယ်တကူ ရောက်ပြန်တာပါပဲ။

ကဲ ... အိမ်မှာပဲ နေရမယ်ဆိုတဲ့ နေ့တွေဟာလည်း သုံးတတ်တော့ အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိနဲ့ အကုန်မြန်သားပါ။ ဒီလိုမှလည်းပဲ နေ့ရက် အချိန်တွေက အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ ကုန်တော့မယ်။ ဒီလိုမှပဲ ကျမတို့ စိတ်ခွန်အား ကိုယ်ခွန်အား ပြည့်တော့မယ် မဟုတ်လား။

ဒါမှပဲ ကြုံလာသမျှကို ရင်ဆိုင်ဖို့ အသင့်ရှိနေရမယ် မဟုတ်ပါလား ...

ဒါမှပဲ ...

ကပ်ကြီး ပြီးတဲ့အခါ ...

ကျန်နေခွင့်ရသူတွေ ... ကံဆုံးခွင့်ရသူတွေ ... ပြန်လည် ပွေဖက်နိုင်မယ် မဟုတ်ပါ လား။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကတုတ်ကျင်းထဲက ကဗျာဆရာတယောက်ရဲ့ သေနင်္ဂဗျူဟာအတွေး

ငြိမ်းဝေ(ကဗျာအိုးဝေ)

Photo - File Photo

ငြိမ်းဝေသည် စာပေ၊ ကဗျာနှင့် ပန်းချီ
အနုပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဆရာငြိမ်းဝေက မေ ၁၅ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်များမှာ မေ ၁၅ ရက်မတိုင်ခင်က
အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါနှင့် စာရေးသူနေထိုင်ရာ မြို့ကလေးအဖို့ သတ္တဝါနဲ့လက်နက် မမျှဟူသည့် အနေအထားဟု စာရေးသူကစိုးရိမ်မိသည်။ သူတတ်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာ ဖြင့် ကူညီရန်လည်း စဉ်းစားခဲ့သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ကူးစက်ပိုး ပို၍တွေ့ရှိလာရာတွင် သူ၏မြို့ ကလေး၌ ‘စုပေါင်းပရိတ်ရွတ်ပွဲ၊ တရားပွဲလှုံ့ဆော်တဲ့ ဓာတ်စက်သံတွေ၊ ဒီကြားထဲကပဲ လူစု လူဝေးရှိရာ မသွားမလာကြဖို့၊ လူတိုင်းနဲ့တိုင်း အနည်းဆုံး သုံးပေခွာပြီး နေထိုင်ဆက်ဆံကြဖို့ လိုက်လံဆော်ကြတဲ့ ဓာတ်စက်တင်ကားများ... ရှေ့ကားနဲ့နောက်ကား တနာရီခြား လှည့်လည်သွားနေကြ... ဆိုင်းသံစုံသံ တည်ညံ့နဲ့ အလှူရှင်လောင်းလှည့်ပွဲတွေ’ စသည်ဖြင့် ရုပ်ပုံလွှာကိုချယ်ပြသည်။ နောက်ပိုင်း တကိုယ်စာရိက္ခာဖြည့်တင်း၍ ‘ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါ ကူးစက်မခံရလေအောင် ကတုတ်ကျင်းထဲ ခဏတော့ဝင်နေဖို့ စီစဉ်လိုက်ပါတယ်’ဟု ပြင် ဆင်ခဲ့သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက ဆိုဗီယက်ရုရှားမှာ နာဇီ ဂျာမနီတွေ နှစ်နှစ်လောက် ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ပက်ထရိုဂရက်မြို့သားတွေ ဘယ်လိုရင် သန်ခွဲကြပါလိမ့်ဟု သူတွေ့ရသည်။ ယင်းကာလက ‘နေ့စဉ်နေ့တိုင်း ရေဒီယိုက အသံလွှင့်ပေး နေတဲ့ ကဗျာရွတ်သံတွေကို နားထောင်ပြီး စိတ်ဓာတ်ခွန်အားယူခဲ့ကြတယ်’ဟု အနုပညာ၏ အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြပါသည်။ စစ်အာဏာရှင် အတွေ့ထွေပိတ်ဆို့မှုကြီး ကာလ ပြည်ပမှ ကဗျာအစီအစဉ် သူ့တာဝန်ယူခဲ့ပုံနှင့် ယခု ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကာလတွင်လည်း ကဗျာဆရာတို့၏ ထင်ဟပ်ဖော်ပြပုံများ၊ ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့မှုကြီးထဲ လက်တွေ့ကျကျ လူသား တို့၏မာန်ဖြင့် မည်သို့ဖြတ်သန်းကြမည်ကို တင်ပြထားသည်။

အယ်ဒီတာ

(က)

COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ ကူးစက်ခံထားရသူတိုင်း ချင်းပြည်နယ် တီးတိန်မြို့မှာ စတင်တွေ့ရှိပြီဆိုတဲ့သတင်းဟာ အိပ်မောကျနေတဲ့ ကျနော်တို့မြို့ကလေးရဲ့ တံခါးကို ခြေထောက်နဲ့ ကန်ဖွင့်လိုက်သလိုပါပဲ။

သတင်းမီဒီယာသမားလေးတိုင်းဖြစ်တဲ့ ဒေါ်တင်ဇာဆိုသူက သူ့ရဲ့ အင်တာနက် လူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာပေါ်မှာ ဒီသတင်းအပေါ်မူတည်ပြီး ‘ကဲ... မျှော်လင့်ထားသလိုပဲ အခုတော့ သူ့ရောက်လာပြီလေ’ ဆိုတဲ့ စာတကြောင်း တင်လိုက်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်က စပြီး ကျနော်ဟာ ရေနစ်သူတိုင်း မိရာမြက်တပင်ကို သွေးရှူးသွေးတန်း ဆုပ်ကိုင်ထား မိတဲ့ လူတယောက်လို သုံးလေးရက်အတွင်း ကိုယ်တွေ့မိတွေ့ရာအလုပ်တွေကို တရစပ် လုပ်ပါတော့တယ်။

ကျနော်တွေ့မိတာက ဒီ COVID-19 ကူးစက်ရောဂါနဲ့ ကျနော်တို့ မြို့ကလေးရဲ့ အခြေအနေဟာ သတ္တဝါနဲ့လက်နက်နဲ့မမျှဆိုတဲ့ အနေအထား ဖြစ်နေပါလားဆိုတဲ့ အတွေးပါပဲ။ ဒီတော့ကာ ကိုယ်လုပ်ကိုင်နိုင်တဲ့ အခြေအနေဟာ ပင်လယ်ထဲ ခဏထပ်ပွက်တဲ့ ရေပွက်တခုလို ဘာမှထိရောက်မှု မရှိနိုင်ဘူးဆိုတာ အသေအချာ သိပေမဲ့ လည်း အထက်က ပြောခဲ့သလိုပဲ။ ကိုယ့်ခွန်အား ကိုယ့်အတွေး မြက်တပင်ကိုပဲ အချိန်မဆိုင်းဘဲ ဆွဲကိုင်ဖြစ်ဖို့ အရေးကြီးတယ်ဆိုတဲ့ အတွေးက ကျနော်တို့ တချိန်လုံး သွေးဆူနေစေခဲ့ပါတယ်။

တချိန်တည်းမှာပဲ ကွယ်လွန်သူ ရုပ်ရှင်မင်းသားကြီး ကျော်ဆွေရဲ့ ပုလဲမျက်ရည် စစ်ကားကြီးထဲက ‘ဆရာကျော်ရေ... ရန်သူတွေ နီးလာနေပြီ၊ ရန်သူတွေ နီးလာနေပြီ’ ဆိုတဲ့ ထိတ်လန့်တကြား အော်ဟစ်ပြောဆိုခဲ့တဲ့ မင်းသမီးခင်ယုမေရဲ့ စကားကိုလည်း နားထဲ ကြားနေမိပြန်ပါတယ်။ ဒီစကားကို ငယ်စဉ်တုန်းကတော့ အချင်းချင်း အပြောင် အပြက်ပြောတဲ့နေရာမှာ အသုံးပြုခဲ့တာများပေမဲ့ အခုတော့ တကယ့်ကို အံ့ဝံ့ခွင့်ကျ ပြောရတော့မယ့် အခြေအနေ ဖြစ်နေပြီလို့လည်း ယူဆခဲ့ပါတယ်။

ဒီတုန်းက ကျနော်လက်ထဲမှာ ပန်းချီကားရောင်းလို့ရတဲ့ငွေ နှစ်သိန်း ရှိပါတယ်။ COVID-19 ကူးစက်ရောဂါဟာ လောလောဆယ်မှာ ကုရာနတ္ထိ ဆေးမရှိတဲ့ရောဂါ ဖြစ်တဲ့အကြောင်း၊ ဒီရောဂါကြီး ကိုယ့်ဆီကို မကူးစက်ရလေအောင် ဘယ်လိုပြုမူနေထိုင်သင့်တဲ့အကြောင်း သတင်းအချက်အလက်တွေကို အလွယ်တကူ လူတွေ နားလည်အောင် တိုတိုတုတ်တုတ်ရေးပြီး လက်ကမ်းစာရွက် နှစ်သောင်း ရိုက်မယ်

(ကျနော်မြို့ကလေး အဝန်းအဝိုင်းက ကျေးရွာအုပ်စု ၄၇ အုပ်စုအပါအဝင်မှ အိမ်ခြေ နှစ်သောင်းဝန်းကျင်ပဲ ရှိပါတယ်)။ ကားတစ်စင်း ငှားမယ်။ ကားပေါ်မှာ အသံချဲ့စက် တင်မယ်။ ကျေးရွာအုပ်စု ၄၇ အုပ်စုကို ရွာတိုင်းအနံ့ ရောက်အောင်သွားပြီး ပညာပေး ဟောပြော နှိုးဆော်မယ်။ အိမ်တိုင်းစေ့ တအိမ်တရွက် စေ့အောင် စာရွက်တွေ ဝေမယ်။ ဒီအလုပ်ကို လက်ထဲမှာရှိတဲ့ ငွေနှစ်သိန်းနဲ့ ချက်ချင်း အကောင်အထည် ဖော်မယ်ပေါ့။ ကိုယ့်လိုပဲ ပရဟိတစိတ်ရှိသူ၊ ကိုယ်နဲ့လည်း ရင်းနှီးသူ သူငယ်ချင်းတဦး၊ တခြားလူငယ် သုံးလေးယောက်နဲ့ အချိန်တိုင်း လိုက်လံထိတွေ့ ဆွေးနွေးနေခဲ့ပါတယ်။ ဒီသုံးလေးရက်အတွင်းမှာ ကျနော်စိတ်တွေ ဆူဝေနေခဲ့ပါတယ်။

တကယ်တော့ ဒီစိတ်ကူးကို ကျနော်တို့ အကောင်အထည်မဖော်နိုင်ခဲ့ပါဘူး။ အမှန်အကန်ဆုံး ပြောရရင် အကောင်အထည်ဖော်ချိန် မရလောက်အောင်ပဲ ဖြစ်ခဲ့ပါ တယ်။ COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ တကမ္ဘာလုံး ပတ်ဖြစ်နေတဲ့အချိန် ကိုယ်နဲ့မဆိုင်သလို အေးတီအေးစက်နေခဲ့ကြတဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူတွေကလည်း အဲဒီ အခါကုမ္ပဏီ ဖုတ်ပူမီးတိုက် အလုပ်တွေ စလုပ်ပါတော့တယ်။

နိုင်ငံရပ်ခြားထွက်ပြီး အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြရတဲ့ ကိုယ့်နိုင်ငံသားတွေ မြင် မကောင်း ရှုမကောင်းအောင် ပြန်လာနေကြတဲ့ သတင်းတွေ၊ ရောဂါရှာဖွေစမ်းသပ်ရေး၊ ရောဂါရှိသူလို့ ယူဆရသူတွေအတွက် ယာယီနေရာထိုင်ခင်းတွေ၊ ပညာပေးလုပ်ငန်း တွေ၊ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းထားမြစ်ရတဲ့ကိစ္စတွေ အစရှိတဲ့ကိစ္စတွေကို အချိန်တိုအတွင်း ဝရန်းသုန်းကားဆောင်ရွက်မှုတွေဟာ အခြေခံပညာ အထက်တန်းစာမေးပွဲကြီးကာလ အတွင်းမှာပဲ ဆောင်ရွက်ကြရပါတယ်။

အဲဒီရက်တွေအတွင်းမှာ ကျနော်တို့မြို့လေးထဲ စုပေါင်း ပရိတ်ရွတ်ပွဲ၊ တရားပွဲ လှုံ့ဆော်တဲ့ ဓာတ်စက်သံတွေ၊ ဒီကြားထဲကပဲ လူစုလူဝေးရှိရာ မသွားမလာကြဖို့၊ လူ တဦးနဲ့တဦး အနည်းဆုံး သုံးပေခွာပြီး နေထိုင်ဆက်ဆံကြဖို့ လိုက်လံဆော်သြကြတဲ့ ဓာတ်စက်တင်ကားတွေဟာ ရှေ့ကားနဲ့နောက်ကား တနာရီခြား လှည့်လည် သွားနေ ကြပါတယ်။ ဆိုင်းသံဗုံသံတည့်ညံ့နဲ့ အလှူရှင်လောင်းလှည့်ပွဲတွေကလည်း တရက် မခြား လှည့်နေခဲ့ကြပါတယ်။ စုပေါင်းပရိတ်ရွတ်ပွဲ ဖိတ်ခေါ်သံ၊ အလှူပွဲ ဆိုင်းသံဗုံသံ တွေရဲ့နောက်ကမှ လူတဦးနဲ့တဦး အနည်းဆုံး သုံးပေခွာပြီး နေကြထိုင်ကြဖို့နဲ့ လူစု လူဝေးရှိရာနေရာတွေကိုရှောင်ပြီး ကိုယ့်အိမ်ထဲမှာပဲ အပြင်မထွက်ဘဲနေကြဖို့ ဆော် သြနေတဲ့ ဓာတ်စက်သံတွေဟာ ထက်ကြပ်မကွာလိုက်ရင်း တမြို့လုံးအနှံ့ သူတပြန်

ရန်သူက အချိန်ကြာမြင့်စွာ
 ပိတ်ဆို့ခံထားရလို့ အငတ်ဘေး
 ကျရောက်နေတဲ့ ပက်ထရိုဂရက်
 မြို့သားတွေဟာ နေ့စဉ် ရေဒီယိုက
 လာတဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေ၊
 အစီအစဉ်တွေအပြင်
 ကဗျာရွတ်သံတွေကိုလည်း
 တခုတရ နားထောင်
 ခဲ့ကြတယ်လို့ ဆိုပါတယ်...

ကိုယ်တပြန် ဖြစ်နေခဲ့ကြပါတယ်။

အခြေအနေမပေးတော့တဲ့အခါ လက်ထဲမှာ ရှိတဲ့ ငွေ နှစ်သိန်းအနက်က တသိန်းကို COVID-19 ကူးစက်ရောဂါ ခုခံကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ လိုအပ်သလို သုံးစွဲဖို့အတွက်ဆိုပြီး အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဆီ သွားရောက်အပ်နှံ လှူဒါန်းလိုက်ပါတယ်။

ကျန်တဲ့ ပိုက်ဆံထဲက ရှစ်ပြည်ဝင် ဆန် နှစ်အိတ်နဲ့ ငါးပိဿာဝင် ဆီတပုံးဝယ်ပြီး ကိုယ် တဦးတည်းသာနေတဲ့ ကိုယ့်ဝပ်ကျင်း အိမ်ကလေး ထဲမှာ အနည်းဆုံး တလကိုးသီတင်း ကွာရန်တင်း ဝင်ဖို့ကိုပဲ ဆုံးဖြတ်လိုက်ရပါတယ်။ တင်စားပြီး ပြောရရင်တော့ ကိုယ့်ကတုတ်ကျင်း ကိုယ်တိုင် တူးပြီး COVID-19 ရောဂါ ကူးစက်မခံရလေအောင် ကတုတ်ကျင်းထဲ ခဏတော့ ဝင်နေဖို့ စီစဉ်လိုက် ပါတယ်။

(ခ)

ကျနော်က နဂိုကတည်းက ခြံတခုထဲက အိမ် ကလေးတလုံးမှာ တဦးတည်းနေထိုင်သူ ဖြစ်ပါ တယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ဒီရောဂါဆိုးကြီးက ချမှတ်ပေး တဲ့ လူတဦးချင်းလိုက်နာနေထိုင်ရမယ့် အသက်ရှင် နေထိုင်မှုပုံစံကို တစုံတရာ အချိန်ကာလ တခု လောက်အထိတော့ ကိုက်ညီအောင် နေထိုင်လို့ရ တဲ့ အခြေအနေပါပဲ။ ဒီတော့ကာ နေ့စဉ် ပန်းချီဆွဲ လိုက်၊ အင်တာနက် လူမှုကွန်ရက်ပေါ်တက်လိုက်၊ စိတ်ပါတဲ့အခါ ကဗျာရေးလိုက်နဲ့ ဖြတ်ကျော်သွား လို့တော့ ရခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီရောဂါဆိုးကြီးကို ကဗျာဆရာတဦးအနေနဲ့ ဘယ်လိုစိတ်ထားနဲ့ ဖြတ်

ကျော်သင့်သလဲဆိုတာကို တချိန်လုံး တွေးနေခဲ့တာလည်း အမှန်ပါပဲ။

ဥပမာ- ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက ဆိုဗီယက်ရုရှားမှာ နာဇီဂျာမန်တွေ နှစ်နှစ်လောက် ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့ထားတာ ခံခဲ့ရစဉ်က ပက်ထရိုဂရက်မြို့သားတွေ ဘယ်လို ကြံ့ကြံ့ခံရင်ဆိုင်ထားနိုင်ခဲ့ကြသလဲ ဆိုတာမျိုးကိုလည်း တွေးပါတယ်။ ဒီတုန်းက ကျနော်သတိပြုမိတဲ့အချက်က ရုရှားဗဟိုအစိုးရက အသံလွှင့်ဌာနကတဆင့် ကဗျာတွေ နေ့စဉ် ပုံမှန် အသံလွှင့်ပေးခဲ့တဲ့အချက်ကို မှတ်မှတ်ထင်ထင် သတိရနေခဲ့ပါတယ်။ ရန်သူက အချိန်ကြာမြင့်စွာ ပိတ်ဆို့ခံထားရလို့ အငတ်ဘေးကျရောက်နေတဲ့ ပက်ထရိုဂရက်မြို့သားတွေဟာ နေ့စဉ် ရေဒီယိုကလာတဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေ၊ အစီအစဉ်တွေအပြင် ကဗျာရွတ်သံတွေကိုလည်း တခုတ်တရ နားထောင်ခဲ့ကြတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ တိုတိုပြောရရင် ပြင်ပကမ္ဘာနဲ့ အဆက်အသွယ်ပြတ်၊ ကူညီကယ်ယူမဲ့ပြီး မြေအောက်ကြွက်တွေကအစ လိုက်လံရှာဖွေ စားသောက်ရတာမျိုးအထိ ရှိခဲ့ပါတယ်။ (တချို့ သတင်းတွေအရဆိုရင် အငတ်ဘေးကြောင့် လမ်းပေါ်မှာ လဲကျသေဆုံးတဲ့ အလောင်းတချို့သည်ပင်လျှင် နောက်တနေ့ကျတော့ ထူးဆန်းစွာ ပျောက်ဆုံးသွား တတ်တယ်ဆိုတဲ့ အခြေအနေမျိုးအထိ) ဒီလို ကြောက်စရာကောင်းလှတဲ့ ဘေးကျပ် နံကျပ် အနေအထားကြီးကို အောင်မြင်စွာ ဖြတ်ကျော်လာနိုင်ခဲ့ပြီးတဲ့နောက် သူတို့ တတွေ ဘယ်လိုစိတ်ထား၊ ဘယ်လိုခွန်အားမျိုးနဲ့ ဖြတ်ကျော်နိုင်လာခဲ့ကြတာဖြစ်တယ် ဆိုတာကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်တဲ့အခါ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း ရေဒီယိုက အသံလွှင့်ပေးနေတဲ့ ကဗျာရွတ်သံတွေကို နားထောင်ပြီး စိတ်ဓာတ်ခွန်အား ယူခဲ့ကြတယ်ဆိုတဲ့ အချက် ဟာလည်း အထင်အရှား အကျွမ်းဝင်နေ တယ်လို့ ပြောခဲ့ ဝန်ခံခဲ့ကြပါတယ်။

နောက်တချက် ကျနော် စဉ်းစားမိတာ ရှိပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်လောက်မှာ လွတ်လပ်တဲ့ အာရှအသံ RFA ကနေပြီး အပတ်စဉ် ကဗျာတွေ ရွတ်ဆိုခဲ့၊ ကဗျာတွေကို ခံစားဖွင့်ဆိုပြခဲ့တဲ့ အချိန်တွေကို ပြန်တွေးမိတယ်။ ဒီတုန်းက ဒီတိုင်းပြည်က စစ်အာဏာရှင်စနစ်ရဲ့ အထွေထွေပိတ်ဆို့ ဟန့်တားမှုကြီးအောက်မှာ နေကြထိုင်ကြ ရတဲ့ အချိန်ပဲ။ ဘယ်လိုကဗျာမျိုးတွေကို အသံလွှင့်ရရင် ကောင်းမလဲလို့ စဉ်းစားတဲ့အခါ လူတွေရဲ့ ဘဝအခြေအနေတွေကို ထင်ဟပ်တဲ့ကဗျာနဲ့ အဲဒီ ပိတ်ဆို့ဟန့်တားထား မှုကြီးကို တုံ့ပြန် ရုန်းကန်ဖောက်ထွက် လွတ်မြောက်ဖို့ တွန်းအားပေးတဲ့ ကဗျာအမျိုး အစားတွေကို အဓိကထား ရွေးချယ် အသံလွှင့်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပါတယ်။ နောင်တချိန် တိုင်းပြည် တစုံတရာ ပြောင်းလဲလာတဲ့အခါ ကဗျာအစီစဉ်ကို ပုံမှန်နားထောင်တဲ့

ပရိသတ် နှစ်ယောက်ဆီက မှတ်သားဖွယ်စကားတွေ အခုလို ပြန်ကြားလာရပါတယ်။
‘ဟာ... ဒီတုန်းက လက်စသတ်တော့ ဒီစစ်အာဏာရှင်ကောင်တွေကို ကဗျာဆရာ
တွေက ဝိုင်းတွယ်နေကြတာပဲကိုး’ ဆိုတဲ့စကားနဲ့ ကဗျာအသံလွှင့် အစီအစဉ်ကို နား
ထောင်ရတဲ့အခါ ကျနော်တို့ကို ခွန်အားအသစ်တွေရသလို အနာဂတ်ကို ပိုယုံကြည်
လာသလို ဖြစ်ခဲ့တာ အမှန်ပဲဆိုတဲ့ မှတ်ချက်စကားကိုလည်း ကြားခဲ့ရပါတယ်။

အခုလည်း ကျနော်တို့ဟာ ကိုယ့်အိမ်ထဲမှာပဲ ပိတ်လှောင်ခံထားကြရတဲ့ အချိန်
မျိုးမှာ ကဗျာဆရာတွေ ဘယ်လိုကဗျာမျိုးတွေ ရေးလာကြသလဲ။ အခုလို လူ့သမိုင်းမှာ
တစ်ဖူးမျှ မကြုံဖူးသေးတဲ့ ပိတ်လှောင်ခံထားရမှု ဖြတ်သန်းမှုထဲ ကဗျာဆရာတွေ
ဘယ်လိုခံယူမှုနဲ့ နေထိုင်ကြသလဲ။

တချို့လူငယ်တွေ ကဗျာဆရာတွေက ‘COVID-19 နဲ့ ကဗျာ’ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့
ကဗျာစာမျက်နှာ ဖွင့်ထားကြတာ တွေ့ရပါတယ်။ တချို့ကတော့ တဦးစီ ကဗျာရေးပြီး
မဂ္ဂဇင်းတွေ၊ ကိုယ်ပိုင်ဖေ့စ်ဘုတ်စာမျက်နှာတွေပေါ်မှာ ရေးလာကြတာ တွေ့ရပါတယ်။
ဥပမာ- ကဗျာဆရာ နဒီမင်းက အခုလို ကဗျာရေးလိုက်ပါတယ်။

မေတ္တာတရားတို့ သုံးပေအကွာ
မိုးလင်းတာနဲ့
ရှုပ်ထွေးနေတဲ့ ဆံပင်ကြားက
လောကကြီးကို စရှင်းရတော့တယ်။
စိတ်က လူတကိုယ်လုံးကို အိပ်ရာပေါ်ပြန်ဆွဲချ
မနေ့ညက သတင်းတွေ ဖတ်ဦးတဲ့။

မနေ့က တရုတ်မှာရှိတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်
ဒီနေ့ ကမ္ဘာအနှံ့ ပျံ့သွားတယ်။
ကမ္ဘာကြီးက တဖြည်းဖြည်း
မိုဘိုင်းလ်ဒီပိုက်လေးထက် သေးလာ
လူတွေလည်း
မက်စနဲ့ နှာခေါင်းကြားက လေလောက်ကိုပဲ
ရှူဖို့ ဖြစ်လာ

နှလုံးသားတွေဟာ သုံးပေအကွာ
ငါ့တို့ဘဝတွေ သုံးပေအကွာ
နောက်ဆို ငါတို့ဘယ်လောက်အထိ ကွာရမလဲ မသိ။

တစ်နေ့ကပဲ
ဟိမဝန္တာ တောင်တန်းကြီးကို အိန္ဒိယသားတွေ စမြင်ရ
ကမ်းခြေဆီ ငှက်ကလေးတွေ ရောက်လာကြ
မြို့ထဲကို တောကောင်လေးတွေ ဝင်လာကြ
ကမ္ဘာကြီး တုန်ခါမှုတွေလျော့ကျ
ငါတို့ ကမ္ဘာကြီးကို ဖိနှိပ်ခဲ့သမျှ
ပြန် တော်လှန်ခံနေရတာလား။
အချင်းချင်း အားပြိုင်မှုရဲ့
အကျိုးဆက်တွေလား။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ သစ်တောပြုန်းတီးမှုဟာ
တခြားနိုင်ငံရဲ့ သစ်တောပြုန်းတီးမှုပဲ
ငါတို့ရပ်ကွက်ရဲ့ ဆင်းရဲမွဲတေမှုဟာ
မင်းတို့ရပ်ကွက်ရဲ့ ဆင်းရဲမွဲတေမှုပဲ
ကိုယ်ချင်းစာတရားရှိရင်
ငါတို့အသက်တွေ ချကျွေးစရာ မလိုတော့ဘူး။

ကမ္ဘာကြီးကိုယ်တိုင်
သူ့တပ်တွေပြန်သိမ်းချိန်ကို စောင့်ရင်း
ငါတို့
သုံးပေအကွာက မေတ္တာလှမ်းပေးကြတာပေါ့။

နဒီမင်း
၉၊ ၄၊ ၂၀၂၀။

ဖြတ်လေးဖြတ်
 ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့ခံထားရစဉ်
 ကာလကြီးမှာပဲ ဗဟိုစခန်းက
 ကျောင်းဆရာလေးတယောက်က
 သူတို့ဗဟိုက ရဲဘော်လေးတွေကို
 မြေကြီးပေါ် တုတ်နဲ့ရေးပြီး
 ပြေးရင်းလွှားရင်းစာသင်ပေးခဲ့လို့
 သူ စာတတ်ခဲ့တာဖြစ်တယ်
 ဆိုတဲ့စကားပါပဲ။ ဒီအချက်ဟာ...

နဒီမင်းရဲကဗျာကို ကျနေတဲ့အနေနဲ့ ထပ်မံဖွင့်ဆိုဖို့ လိုမယ်မထင်ပါဘူး။ စာဖတ်သူများ ကောင်းကောင်း ခံစားနားလည်နိုင်မှာပါ။

နိဂုံးချုပ်ခါနီး ကဗျာဆရာတယောက်အနေနဲ့ ကဗျာအကြောင်းအရာ မဟုတ်သော်ငြားလည်း ကြားညှပ်ဝင်ပြောချင်တဲ့ အချက်ကလေးတခု ထည့်ပြောလိုက်ချင်ပါသေးတယ်။

ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း တိုင်းပြည်ကို တဗိုလ်တမင်း အုပ်ချုပ်နေစဉ်က အဖြစ်အပျက်ကလေးတခုပါ။ ပဲခူးရိုးမမှာ ခြေကုတ်ယူပြီး လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်တော်လှန်နေတဲ့ ကွန်မြူနစ်တွေကို ဗိုလ်နေဝင်းက ဖြတ်လေးဖြတ်စနစ်နဲ့ ချေမှုန်းဖို့လုပ်ပါတယ်။ အစာရိက္ခာဖြတ်၊ အဆက်အသွယ်ဖြတ်၊ ဘဏ္ဍာငွေဖြတ်၊ သတင်းအဆက်အသွယ်ဖြတ်လုပ်ပါတယ်။ ကွန်မြူနစ်တွေဟာ အဲဒီ ဖြတ်လေးဖြတ် မဟာပိတ်ဆို့ကာလကြီးကို ဖြတ်သန်းကြတဲ့အခါ လက်တွေ့ကျကျ တီထွင်ဖြတ်သန်းခဲ့ကြတဲ့အချက်တချို့က အတုယူဖို့ကောင်းပါတယ်။

ကျနော်တို့ မြို့ကလေးနဲ့ နာရီဝက်သာသာ ဆိုင်ကယ်စီးသွားရင် ရောက်တဲ့ ရေသိုးကြီးရွာမှာ ဒေါ်အေးမိုးဆိုတာ ရှိပါတယ်။ သူက အထက်က ပြောခဲ့တဲ့ ဖြတ်လေးဖြတ် ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့မှုကြီးထဲ ဖြတ်သန်းခဲ့ဖူးတဲ့ ကွန်မြူနစ် အမျိုးသမီးကြီးပါပဲ။ နောက်ပိုင်းကျတော့ လက်နက်ချ အလင်းဝင်ခဲ့သူပါ။ သူ့ဆီမှာ စာအုပ်စာတမ်းတချို့တွေလို့ မေးကြည့်တော့ သူ့ကို ပါတီက စာသင်ပေးခဲ့လို့ သူ စာတတ်ခဲ့တာလို့ ဆိုပါတယ်။ အဲဒီ ဖြတ်လေးဖြတ် ဝိုင်းပတ်ပိတ်ဆို့ခံထားရစဉ် ကာလကြီးမှာပဲ ဗဟို

စခန်းက ကျောင်းဆရာလေးတယောက်က သူတို့ဗဟိုက ရဲဘော်လေးတွေကို မြေကြီးပေါ်တုတ်နဲ့ရေးပြီး ပြေးရင်းလွှားရင်း စာသင်ပေးခဲ့လို့သူ စာတတ်ခဲ့တာ ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ စကားပါပဲ။ ဒီအချက်ဟာ ဒီရောဂါဆိုးကာလကြီးအတွင်း စာသင်ကျောင်းတွေ ဘယ်လို ပြန်ဖွင့်ကြမလဲဆိုတဲ့ ကိစ္စကအစ တခြားစိန်ခေါ်မှုပေါင်းစုံကို ကိုယ့်အခြေအနေ ကိုယ့်အင်အားနဲ့ ကိုက်ညီပြီး လက်တွေ့ကျတဲ့ စဉ်းစားချက်တွေ နည်းလမ်းတွေနဲ့ နေထိုင်ဖြတ်ကျော်သင့်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကို မီးမောင်းထိုးပြတဲ့ သဘောပဲဆိုတာပြောရင်း ဒီဆောင်းပါးကို နိဂုံးချုပ်လိုက်ပါတယ်။ ■

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

အရှုံးထဲက အမြတ်တခု သို့မဟုတ် လူသားဆန်ခြင်း

ဒေါက်တာဖြိုးသီဟ

Photo : Facebook/Phio Thaha

ဒေါက်တာဖြိုးသီဟသည် လူငယ်စာရေးဆရာ တဦးဖြစ်ပြီး လူငယ်၊ အမျိုးသမီး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ခေါင်းဆောင်မှုဆိုင်ရာဆောင်းပါးများ ရေးသားနေသူဖြစ်သည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် ဆောင်းပါးကို ဒေါက်တာဖြိုးသီဟက မေ ၁၇ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းပါးတွင်ပါဝင်သော အချက်အလက်များမှာ မေ ၁၇ ရက်မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ ဆောင်းပါးအနှစ်ချုပ်

စာရေးသူက ‘အရှုံးထဲကအမြတ်တခု သို့မဟုတ် လူသားဆန်ခြင်း’ဟု ဆင်ခြင် တင်ပြထားသည်။ လူသားယဉ်ကျေးမှုတွင်း ဖြတ်သန်းခဲ့ကြရာ၌ အချင်းချင်း တဦးတယောက်ကို ကူညီပေးခြင်း၊ အားနည်းသူကို ညှာတာတတ်ခြင်း စသည့်ကောင်းသည့် အမူအကျင့်များ ရှိကြောင်း တင်ပြထားသည်။ ယခု ကူးစက်ကပ်ဘေးအတွင်း ဆရာဝန်၊ သူနာပြုတို့က အသက်စွန့်လွှတ်ကူညီကြသည်။ ပြည်သူတွေကတဖန် ပြန်၍ မုန့်၊ အစားအသောက်နှင့် လက်ခုပ်တီးအားပေးမှုမျိုးတွေဖြင့် တုံ့ပြန်အားပေးသည်။ Quarantine လုပ်ဖို့ဆိုလျှင်လည်း ရဟန်းဆရာတော်တွေက ကျောင်းတိုက်တွေကိုသုံးစေ၍ ကူညီကြသည်။ ပရဟိတအဖွဲ့များကလည်း တဖက်တလမ်းကပါဝင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ယုံကြည်ချက် ပို၍ခိုင်မာစေသည်၊ မျှော်လင့်ချက်များ ရှိလာစေသည်။ မျက်နှာလွှဲခဲပစ် မနေခဲ့ကြပါ။ ဤသို့ဖြင့် ကူးစက်ကပ်ဘေးက ဖော်ထုတ်ပေးလိုက်သော ‘ကျနော်တို့ မေ့လျော့နေတဲ့၊ ပျောက်ဆုံးနေတဲ့၊ ရှားပါးလာတဲ့ လူသားဆန်မှု’ ဟူ၍ ဆင်ခြင်ထားသည်။

အယ်ဒီတာ

အချိန်က ဖေဖော်ဝါရီလကုန်။ မတ်လအတွက် ကျနော့်ရဲ့ တလစာ အလုပ်တွေကို ကြည့်လိုက်တော့ သင်တန်းတွေ၊ ဟောပြောပွဲတွေနဲ့ ပြည့်နေတယ်။ ပွဲ ကိုးပွဲ၊ မြို့ ခုနစ်မြို့၊ ရှမ်းပြည်နယ်ထဲက လှိုင်လင်၊ ကွန်ဟိန်း စတဲ့ ကိုယ် တခါမှ မရောက်ဖူးသေးတဲ့ မြို့တွေပါ ပါသေးတယ်။ အဲဒါတွေအတွက် ပြင်ဆင်ရင်း၊ စီစဉ်ရင်း၊ ညှိနှိုင်းရင်းနဲ့ပဲ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ဆိုတဲ့ အသံက တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ကျယ်လောင်လာတယ်။ ကိုယ်တွေနဲ့ ပိုနီးကပ်လာသလို ခံစားရတယ်။ အဲဒီလိုနဲ့ မတ် ပထမပတ်မှာပဲ တလလုံးစာ စီစဉ်ထား သမျှ ပွဲတွေကို ရွှေ့ဆိုင်းလိုက်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရပါတယ်။

အဲဒီလို ထိခိုက်တာ ကျနော်လား ဆိုတော့ မဟုတ်ဘူး။ တနိုင်ငံလုံး။ တနိုင်ငံပဲလား ဆိုတော့လည်း မဟုတ်ပြန်ဘူး။ တကမ္ဘာလုံး။ အနည်းနဲ့ အများပဲ ကွာကြတယ်။ သူနည်းသူဟန်နဲ့ သူတော့ ထိခိုက်ရတာချည်းပဲ။ အိမ်တအိမ်ကို ဓားပြဝင်တိုက်တယ် ဆိုရင် အတိုက်ခံရတဲ့ အိမ်က ငွေကြေးဆုံးရှုံးတယ်။ ဓားပြတွေကတော့ ဒီငွေတွေကို ပိုင်ဆိုင်ရဦးမယ်။ ဆိုလိုတာက တယောက်ယောက်တော့ သုံးလိုက်ရသေးတယ်။ အခု COVID-19 ပြဿနာမှာတော့ ဘယ်သူ့ဆီကို ရောက်လို့ ရောက်သွားမှန်း မသိဘဲနဲ့ကို ဆုံးရှုံးကုန်တာ။ မီဒီယာတွေ တင်စားသလို ပြောရရင် COVID-19 ဆိုတဲ့ Black hole (တွင်းနက်ကြီး) ထဲကို ကျနော့်တို့ရဲ့ အခွင့်အလမ်းတွေ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုတွေ၊ ငွေကြေးတွေ၊ အလုပ်အကိုင်တွေ စုပ်ယူခံလိုက်ရတာ။

တွေးကြည့်ရင် ရင်နာစရာလည်း ကောင်း၊ ခံပြင်းစရာလည်း ကောင်း၊ နောက်ပြီး သံဝေဂရစရာလည်း ကောင်းတယ်။ ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း သေချာတယ်ဆိုပြီး ပြင်ဆင်ထား သမျှတွေ ဖြစ်မလာတော့ဘူး။ စုဆောင်းထားသမျှတွေ ရက်ပိုင်း၊ လပိုင်းလေးအတွင်း ဆုံးရှုံးသွားတယ်။ တသက်မှာ တခါ အမှတ်တရဆိုတဲ့ မင်္ဂလာပွဲတွေ ပျက်သွားတယ်။ ကိုယ် သိပ်ချစ်ရသူတွေနဲ့ နီးနီးကပ်ကပ်နေခွင့် မရတော့ဘူး။ အင်မတန် လူစည်ကား တယ်ဆိုတဲ့ နေရာတွေ ကျီးနဲ့ဖုတ်ဖုတ် ဖြစ်ကုန်တယ်။ ဒါတွေဟာ အချိန်တိုလေးအတွင်း ဖြစ်သွားတာ။ လွန်ခဲ့တဲ့ သုံးလေးလလောက်ကသာ ဒါမျိုးဖြစ်လာမယ်လို့ တယောက် ယောက်က လာပြောရင် ကျနော့်တို့ အော်ရယ်မိကြမှာ။ ခုတော့ ဒါတွေက တကယ်ဖြစ် လာခဲ့တယ်။

နောက်ပြီး ဒီပိုင်းရပ်စ်က အသစ်ဖြစ်တယ်။ ကာကွယ်ဆေး ခုထိ မရှိသေး။ ကုသ တဲ့ဆေး ခုထိ အတိအကျ မသိသေး။ တကမ္ဘာလုံးကို သတိပေးချက် ထုတ်ပြန်နေရတဲ့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) တောင် မျက်စိတွေ လည်ချင်ချင်။ နောက်ပြီး

ဘယ်တော့ ပြီးဆုံးမယ်လည်း မသိ။ လုံးဝ ကင်းစင်သွားတဲ့ အနေအထားမျိုးလည်း ဖြစ်ချင်မှ ဖြစ်လာတော့မယ်။

ပြောရရင်တော့ COVID-19 ဟာ ကျနော်တို့ရဲ့ကျန်းမာရေးတင်မကဘဲ ပညာရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ အလုပ်အကိုင်၊ အနာဂတ် လူနေမှုပုံစံ စတာတွေကိုပါ ကြီးကြီး မားမား သက်ရောက်ခဲ့တယ်။ ပြောင်းလဲစေခဲ့တယ်။ ထိခိုက်စေခဲ့တယ်။

ဒါပေမဲ့ သူက ကျနော်တို့ ကာလအတန်ကြာ မေ့လျော့နေတဲ့ အရာတစ်ခုကိုလည်း သတိပေးခဲ့ပြန်တယ်။ အဲဒါ ဘာလဲဆိုတော့ ကျနော်တို့ရဲ့လူသားဆန်မှုပဲ။

စဉ်းစားကြည့်ပါ။ လူနဲ့ တိရစ္ဆာန် ဘာကွာလဲ။ တကယ်တော့ လူဆိုတာလည်း သတ္တဝါပဲ။ ဘယ်အရာတွေကများ လူဆိုတဲ့ သတ္တဝါကို အဆင့်မြင့်သတ္တဝါ ဖြစ်လာစေ ခဲ့တာလဲ တွေးကြည့်မိပါတယ်။

၁။ စဉ်းစားဆင်ခြင်ဉာဏ်ရှိခြင်း

လူနဲ့ တခြားသတ္တဝါတွေကြားထဲက အဓိက ကွာခြားချက်တခု ဖြစ်ပါတယ်။ လုပ်သင့် မလုပ်သင့်၊ ပြောသင့် မပြောသင့်၊ ဖြစ်သင့် မဖြစ်သင့် စဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်တဲ့ အစွမ်းပါ။ ဒီ COVID-19 ကိုကာကွယ်ဖို့မှာလည်း စဉ်းစားဆင်ခြင်နိုင်တဲ့ ဉာဏ်ပညာဟာ သိပ်အရေးကြီးပါတယ်။ မလိုအပ်ဘဲ လူစုလူဝေး လုပ်လိုက်ရင်၊ အဆင်ခြင်မဲ့ ပွဲလမ်း သဘင်တွေ လုပ်လိုက်ရင် ဘာဖြစ်သွားနိုင်တယ် ဆိုတာကို ကမ္ဘာမှာရော မြန်မာမှာပါ သက်သေပြထားပါတယ်။ ဒါကြောင့် လူသားတွေရဲ့ ထူးခြားတဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှုဖြစ်တဲ့ အသိ ဉာဏ်ပညာကို ခုလည်း အသုံးပြုပါ။ နောင်ဖြစ်လာသမျှသော အကြောင်းကိစ္စတိုင်း မှာလည်း အသုံးပြုပါ။

၂။ အများအကျိုးအတွက် အလုပ်လုပ်ခြင်း

The Saturday Evening Post မှာ ဆောင်းပါးတပုဒ် ဖတ်လိုက်ရပါတယ်။ မနုဿဗေဒ ပညာရှင်တယောက်ဖြစ်တဲ့ Margaret Mead (1901-1978) ဆိုတဲ့ အမျိုး သမီးကြီးကို လူတယောက်က မေးပါတယ်။ လူသားယဉ်ကျေးမှု (Civilization) ရဲ့ပထမ ဆုံး သက်သေဆိုရင် ဘာဖြစ်မလဲတဲ့။ ဥပမာ လက်နက်တွေ တီထွင်လာနိုင်တာလား။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်စရာတွေ ရှိလာတာလား စသဖြင့်ပေါ့လေ။

အဲဒီမှာ Margaret Mead က ခဏစဉ်းစားပြီး ပြန်ဖြေပါတယ်။ နှစ်တသောင်းခွဲ

လွန်ခဲ့တဲ့
 သုံးလေးလလောက်ကသာ
 ဒါမျိုးဖြစ်လာမယ်လို့
 တယောက်ယောက်က
 လာပြောရင်
 ကျနော်တို့
 အော်ရယ်မိကြမှာ။
 ခုတော့ ဒါတွေက
 တကယ်ဖြစ်လာခဲ့တယ်...

သက်တမ်းရှိပြီဖြစ်တဲ့ ရှေးဟောင်း သုတေသန ဆိုင်ရာ နေရာတခုကနေ ရှာဖွေတွေ့ရှိထားတဲ့ ကျိုးပြီး ပြန်ဆက်ထားတဲ့ လူ့ပေါင်ရိုးပါတဲ့။

သူက ဆက်ရှင်းပြတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေမှာဆို အားကြီးသူ အနိုင်ရတဲ့၊ လျင်သူ စားစတမ်း ယဉ်ကျေးမှုမျိုးဖြစ်တဲ့အတွက်ခြေထောက်ကျိုးသွားရင် အစာမရှာနိုင်တော့ဘူး။ ရေမသောက်နိုင်တော့ဘူး။ သူ့ကိုယ်သူ မကာကွယ်နိုင်တော့ဘူး။ ဒီတော့ ခြေထောက်ကျိုးသွားပြီ ဆိုတာနဲ့ ပြန်ဆက်ဖို့ အချိန် မရဘဲနဲ့ကို သေသွားရမှာပါ။

လူသားတယောက်မှာ အဲဒီလို ခြေထောက်ကျိုးပြီး ပြန်ဆက်ဖို့ အချိန်ရခဲ့တယ် ဆိုတဲ့ အဖြစ်အပျက်က ဘာကို ပြနေလဲဆိုတော့ သူ နားနေရတဲ့ အချိန်မှာ သူ့ကို ကူညီပေးမယ့်၊ အစာရေစာ ရှာပေးမယ့်၊ အကာအကွယ်ပေးမယ့်သူ တယောက် ယောက် ရှိနေခဲ့တယ် ဆိုတာပါပဲ။ ဒါကြောင့် သူက ‘အဲဒီလို တစုံတယောက်ကို ကူညီပေးတတ်လာခြင်းသည် လူသားယဉ်ကျေးမှု စတင်တဲ့ အချိန်ပါပဲ’ ဆိုပြီး ဖြေသွားပါတယ်။

အခုလို COVID-19 ကာလမှာလည်း ဒီလို ကူညီပေးခြင်းတွေ အများကြီးပဲ တွေ့နေရပါတယ်။ ဆရာဝန်၊ သူနာပြု စတဲ့ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတွေ သူတို့အလုပ် သူတို့ လုပ်နေတာပဲ ဆိုပေမဲ့ အရာရာ မပြည့်မစုံ ဖြစ်နေတဲ့ အနေအထားမျိုးမှာ စွန့်စွန့် စားစားနဲ့ လုပ်နေရတာပါ။ ဒါကို နားလည်တဲ့ ပြည်သူတွေက လက်ခုပ်တီး အားပေးကြတာမျိုးတွေ၊ မုန့်၊ အစားအသောက်နဲ့ အားဆေးတွေ ပို့ပေးကြတာမျိုးတွေ မြင်ရတာ အင်မတန်မှ ပီတိဖြစ်ရ

တယ်။ Quarantine လုပ်ဖို့ဆိုလည်း ဆရာတော်တွေက ကျောင်းတိုက်တွေကို ပေးသုံးကြတယ်။ ကူညီလိုက်ကြတဲ့ ပရဟိတအဖွဲ့တွေ၊ လှူဒါန်းလိုက်ကြတဲ့ ပြည်သူတွေဆိုတာလည်း မနည်းဘူး။ ဒါတွေဟာ ပြည်သူ့အားနဲ့ပဲ အဓိက ရပ်တည်နေရတဲ့ ကျနော်တို့လိုနိုင်ငံအတွက် သိပ်ဆန်းတဲ့ မြင်ကွင်းတော့ မဟုတ်ပေမဲ့ ဒီပြဿနာကြီးကို ရင်ဆိုင်ဖို့မှာ ခွန်အားဖြစ်စေတယ်။ ယုံကြည်ချက် ပိုခိုင်မာစေတယ်။ မျှော်လင့်ချက်တွေ ရှိလာစေပါတယ်။

၃။ အားနည်းသူကို ညှာတာတတ်ခြင်း

ကျနော့်အိမ်မှာ ကြောင်နှစ်ကောင် မွေးထားတယ်။ အကောင်ကြီးတဲ့ ကြောင်က အကောင်သေးတဲ့ ကြောင်ကလေးကို ရရင်ရသလို အနိုင်ကျင့်တယ်။ အဲဒီ ပိုထွားတဲ့ ကြောင်ကပဲ သူ့ထက်ကြီးတဲ့ ကြောင်တွေနဲ့ တွေ့ပြန်တော့ အနိုင်ကျင့်ခံရပြန်ရော။ ဒါတော့ကြီးမျက်မည်းထဲက သတ္တဝါတွေအကြောင်း မဟုတ်သေးဘူးနော်။ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်တွေမှာကို တွေ့နေရတဲ့ သဘာဝတခု။ ကိုယ့်ထက် အားနည်းသူကို အနိုင်ကျင့်ခြင်းပေါ့။

လူတယောက်ရဲ့ အဆင့်အတန်းကို တိုင်းတာတဲ့နေရာမှာလည်း အဲဒီအချက်နဲ့ တိုင်းတာလို့ ရပါတယ်။ လူတွေဟာ ကိုယ့်ထက် ခွန်အားကြီးသူ၊ ချမ်းသာသူ၊ ရာထူးမြင့်သူတွေနဲ့ ဆက်ဆံတဲ့အခါ အဆင့်အတန်းရှိသယောင်၊ ယဉ်ကျေးသယောင်နဲ့ မသိသာပေမဲ့ ကိုယ့်ထက် နိမ့်သူတွေနဲ့ ဆက်ဆံတဲ့အခါမှာတော့ အတွင်းစိတ်အမှန်က ပေါ်လာတတ်ပါတယ်။ အားမနာတမ်း ပြောရရင် အဲဒီလို ကိုယ့်ထက် အားနည်းတဲ့သူ၊ ကိုယ့်ကို ဘာမှ ပြန်မလုပ်နိုင်သူကို အနိုင်ကျင့်တတ်တဲ့စိတ်သာ ရှိနေမယ်ဆို ကျနော်တို့ လူသားတွေဟာ တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ ဘာထူးဦးမှာလဲ။

အခု COVID-19 ကာလမှာ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းတွေ၊ ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံရသူတွေကို ကူညီပေးသလိုပဲ၊ ပိုးကူးစက်မခံရပေမဲ့ ပိုးကြောင့် သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ထိခိုက်နစ်နာရတဲ့ အခြေခံလူတန်းစားတွေကို စောင့်ရှောက်ဖို့လည်း ကျနော်တို့ မပျက်ကွက်ခဲ့ကြဘူး။ အလုပ်တွေ နားလို့ စားစရာတောင် အနိုင်နိုင် ဖြစ်နေတဲ့သူတွေကို ဆန်၊ ဆီ၊ ဆား လှူကြတယ်။ များများစားစား မလှူနိုင်တောင် အိမ်ကို Delivery နဲ့ မုန့်မှာစားရင်း လာပို့ပေးတဲ့ ဝန်ထမ်းကလေးကို မုန့်ဖိုးတွေ ပေးလိုက်ကြတာမျိုး ကိုယ်နိုင်သလောက် လုပ်ကြတယ်။ ဆင်းရဲချမ်းသာ ကွာဟလွန်းတဲ့ ကျနော်တို့နိုင်ငံမှာ

ပေးတဲ့သူအတွက် ဘာမှမဟုတ်တဲ့ ပမာဏလေးက လက်ခံရသူအတွက်ကျ သိပ်ကြီးနေတတ်တယ်။ ဒီလိုသတင်းတွေ၊ ဒီလိုမြင်ကွင်းတွေက အဆိုးသတင်းတွေနဲ့ ပြည့်နှက်နေတဲ့ ခုလိုအချိန်မှာ သဲကန္တာရထဲက အိုအေစစ်လိုပါပဲ။

၄။ ကိုယ်နဲ့ မဆိုင်ဘူးဆိုပြီး လက်ပိုက်ကြည့်မနေခြင်း

ဒီ COVID-19 က ကျနော်တို့ကို သင်ပေးလိုက်တာ နောက်တခု ရှိသေးတယ်။ အဲဒါကတော့ ကျနော်တို့အားလုံးဟာ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေတယ် ဆိုတာပဲ။ သွေးတိုး၊ ဆီးချိုလို ရောဂါမျိုးက သူ မဆင်မခြင်နေရင် သူဖြစ်သူခံ ဆိုတာမျိုး မျက်နှာလွှဲထားလို့ ရသေးတယ်။ ခုက သူဖြစ်ရင် ကိုယ်ပါ ခံရမှာ။ အဲဒီလိုပဲ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် မချစ်လို့၊ တန်ဖိုးမထားလို့၊ ကျန်းမာရေး ဂရုမစိုက်ဘူး၊ နေချင်သလို နေမယ်ဆို အရင်က ရတယ်။ ကိုယ်ဖြစ် ကိုယ်ခံပဲ။ အခုကကျ ကိုယ့်ရဲ့အဆင်အခြင်မဲ့ လုပ်ရပ်တခု၊ ချောင်းလေးတဟွပ်၊ တံတွေးလေးတပွက်ကလည်း တဖက်သားကို ဒုက္ခဖြစ်သွားစေနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် ကိုယ့်တာဝန်လည်း ကိုယ်ယူ။ သူများ မဆင်မခြင် လုပ်နေတာ တွေ ရင်လည်း လက်ပိုက်ကြည့်မနေနဲ့။ သွားထိန်း၊ သွားပြော၊ လိုအပ်တာ ကူညီပေး။ အဲဒါက သူ့အတွက်တင် မဟုတ်ဘူး။ ကိုယ့်အတွက်ပါ ကာကွယ်ရာ ရောက်တယ်။

တကယ်တော့ အရင်ကတည်းကလည်း ကျနော်တို့ဟာ တယောက်နဲ့တယောက် ဆက်စပ်နေတာပါ။ အခုပြဿနာကတော့ ဒီအချက်ကို ပိုပြီးတော့မှ မီးမောင်းထိုးပြလိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ရှေ့လျှောက်လည်း အချင်းချင်း ကူညီကြပါ။ ပူးပေါင်းကြပါ။ ငဲ့ညှာကြပါ။ ဒီပုံစံကောင်းလေးကို ဆက်ထိန်းကြပါ။

၅။ အခြေအနေသစ်နဲ့ အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်အောင် နေနိုင်ခြင်း

အားလုံးနဲ့ ရင်းနှီးနေမဲ့ စကားပါ။ Survival of the fittest တဲ့။ အကြံ့ခိုင်ဆုံး၊ အသန်မာဆုံး သတ္တဝါတွေ ရှင်သန်ကျန်ရစ်ခဲ့ကြတာ မဟုတ်ပါဘူး။ အခြေအနေသစ်နဲ့ အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲနေနိုင်သူတွေသာ ရှင်သန်နိုင်ကြမှာပါ။ သတ္တဝါတွေ အားလုံးထဲမှာ အဲဒီလို အပြောင်းလဲနိုင်ဆုံး၊ အတိုးတက်လာဆုံး သတ္တဝါက လူပါ။ ခုလည်း ဒီလိုပဲ။ ဒီကပ်ကြီး ပြီးသွားရင် ဘာလုပ်မယ်၊ ညာလုပ်မယ် ပြောနေပေမဲ့ တကယ်တော့ ကျနော်တို့ဟာ ဘယ်လိုနည်းနဲ့မှ အရင်အခြေအနေကို ပြန်မရနိုင်တော့ပါဘူး။ လာမဲ့အနာဂတ်ဟာ ပုံစံအသစ် ဖြစ်ပါတယ်။ တောင်းဆိုမှုအသစ်တွေ ရှိနေ

မယ်။ စိန်ခေါ်မှုအသစ်တွေ ရင်ဆိုင်ရမယ်။ ဒါတွေကို လိုက်ပါပြောင်းလဲနိုင်ဖို့ လိုပါမယ်။
အနှစ်ချုပ်ပြောရရင်တော့ COVID-19 ဟာ ကျနော်တို့ကို ကြီးကြီးမားမား ထိခိုက်
စေခဲ့တဲ့ ပြဿနာတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ တဖက်ကလည်း ကျနော်တို့ မေ့လျော့နေတဲ့၊
ပျောက်ဆုံးနေတဲ့၊ ရှားပါးလာတဲ့ လူသားဆန်မှုတွေကို ပြန်ဖော်ထုတ်ပေးလိုက်တယ်။
ဘယ်သူ့ကြောင့်၊ ဘယ်ဝါကြောင့်ရယ်လို့ အပြစ်တင်နေလို့ ထူးသွားမှာ မဟုတ်ဘူး။
ဒီလို လူသားဆန်မှုတွေကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရင်း၊ ပျိုးထောင်ရင်း၊ နောက်မျိုးဆက်
ကို လက်ဆင့်ကမ်းရင်းနဲ့ပဲ ရှေ့ဆက်သွားကြရမှာ ဖြစ်တယ်။ ဒါမှလည်း ဒီပြဿနာကြီး
ကြုံရကျိုးနပ်မယ်။ အရှုံးထဲက အမြတ်ထွက်မယ်လို့ ယူဆမိပါတယ်။ ■

အကိုးအကား

Your Health Checkup: Be Compassionate, Be Generous, Be Thankful – Douglas
P.Zipes, M.D., The Saturday Evening Post

—
ကိန်းဂဏန်းများကို လေ့လာ၍ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု

Let the Numbers Respond

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES
COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉နှင့် ပဋိပက္ခ

The Ananda အဖွဲ့က ပြုစုပါသည်။

The Ananda အဖွဲ့သည် ၂၀၁၈ ခုနှစ်က ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အကျိုးအမြတ် မယူသည့် လူမှုအကျိုးပြု လုပ်ငန်းတခုဖြစ်သည်။ The Ananda အနေဖြင့် သူတေသန၊ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် တိုက်တွန်းအားပေးမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း များကို အချက်အလက်များဖော်ပြခြင်း၊ ဆောင်းပါးများရေးသားခြင်းတို့ဖြင့် လုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အချက်အလက်များကို The Ananda အဖွဲ့က မေ ၂၀ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖော်ပြပါအချက်အလက်များသည် မေ ၂၀ ရက်မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အနှစ်ချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်-၁၉အရေး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ပြန်လည်ကုစားရန် စီမံကိန်းရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ရန်အတွက် ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည်များနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် နေရပ်ပြန်လာသူများ အရေအတွက်နှိုင်းယှဉ်ချက်ကို The Ananda အဖွဲ့က ပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကွာရန်တင်းပြုလုပ်ထားသော လူဦးရေ အရေအတွက်ကိုလည်း နောက်ဆုံးရအချက်အလက်များဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

အယ်ဒီတာ

ကိုဗစ်-၁၉နှင့် ပဋိပက္ခ

ကိုဗစ်-၁၉ သက်ရောက်မှုကြောင့် ကမ္ဘာတလွှား ရွှေ့ပြောင်းသွားလာနိုင်မှုအခြေအနေကို သက်ရောက်မှုရှိခဲ့တာက အထိအခိုက်ခံရနိုင်ခြေပိုများတဲ့ လူအုပ်စုတွေအပေါ် သက်ရောက်မှု ပိုမို မြင့်တက်သွားစေပါတယ်။ နိုင်ငံတွင်းပဋိပက္ခတွေကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည် လေးသိန်းခွဲကျော်ရှိနေပြီးတဲ့ နိုင်ငံဖြစ်တဲ့အတွက် ကိုဗစ်-၁၉ရဲ့ သက်ရောက်မှုက ဘာတွေရှိနိုင်သလဲ။ ပြည်ပကနေ ပြန်လာတဲ့သူတွေဟာ ပဋိပက္ခကြောင့် အိုးအိမ်စွန့်ခွာသွားလာနေရသူတွေဆီကို ပြန်သွားရတဲ့ အခြေအနေတွေလည်း ရှိနေတာမို့လို့ ရောဂါပိုးစစ်ဆေးမှု၊ သီးသန့်ခွဲထားဖို့၊ ကုသဖို့ အခက်အခဲ အကန့်အသတ်တွေရှိနေတဲ့ ဒေသတွေဆီ ကူးစက်ပြန့်ပွားသွားမှာကိုလည်း စိုးရိမ်မှုတွေ ရှိနေတယ်လို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း (International Organization for Migration) က ဆိုပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်နဲ့ ကချင်ပြည်နယ်တွေမှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ အချက်အလက်အတွေ့အရ ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည် ၁၀၇၀၀ ဦးအထိ ရှိနေခဲ့ပြီး ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်ပွားတဲ့အတွက် ဒီပြည်နယ်နှစ်ခုကို တရုတ်ပြည်က ပြန်လာသူအရေအတွက်က ဧပြီ ၂၈ ရက်အထိကို ၄,၂၂၅ ဦးရှိနေတယ်လို့ ကုလသမဂ္ဂ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးရုံး အချက်အလက်တွေအရ သိရပါတယ်။ အိမ်နဲ့အဝေးမှာ ရောက်နေကြသူပြီး နဂိုကတည်းက အသွားအလာကန့်သတ်ခံထားရပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အကန့်အသတ်နဲ့ နေရတဲ့သူတွေနဲ့ အိမ်နဲ့အဝေးမှာ အလုပ်သွားလုပ်နေခဲ့ကြပြီး ရောဂါကပ်ဘေးကြောင့် အိမ်ပြန်လာခဲ့ကြသူတွေရဲ့ ဆုံမှတ်တွေဟာ အလေးထားစောင့်ကြည့်ရမယ့် အခြေအနေတရပ်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ■

အိမ်ဝေးကြသူများ

ပဋိပက္ခများ ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည်များနှင့်
ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် နေရပ်ပြန်လာသူများ

နိုင်ငံရပ်ခြားမှပြန်လာသူ
၆၀,၃၀၀

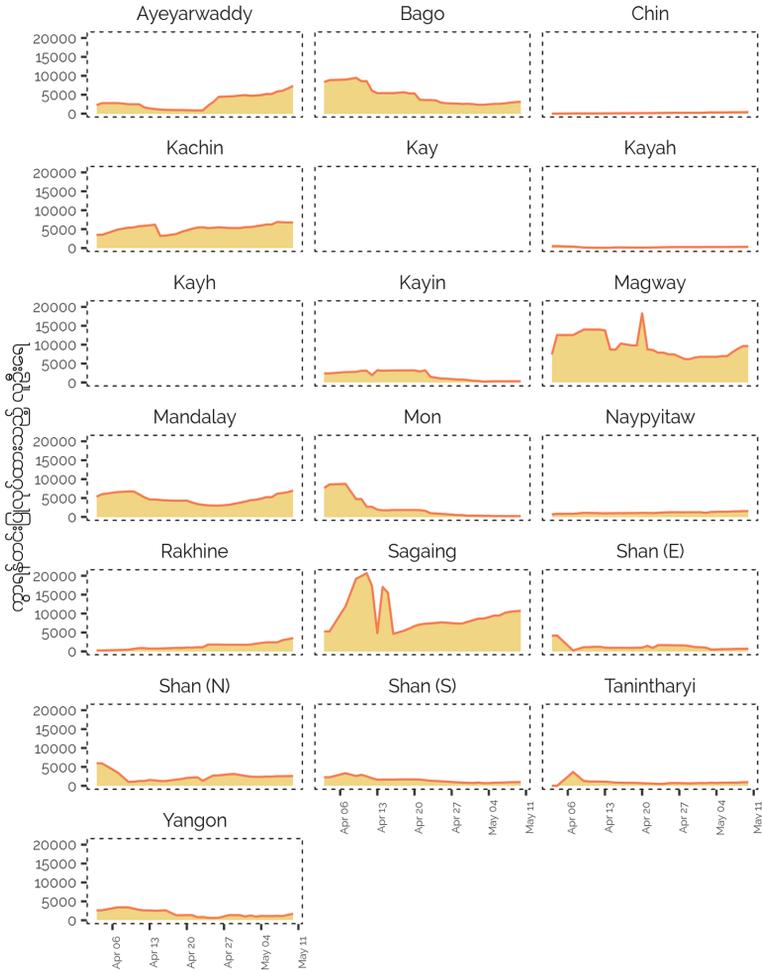
မေလအတွင်းထိုင်း
မှပြန်လာရန်
စာရင်းသွင်းထား
သူ
၁၆,၃၀၀

ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည်
၄၅၇,၀၀၀

Data: IDMC, OCHA & IOM | Graphic: The Ananda

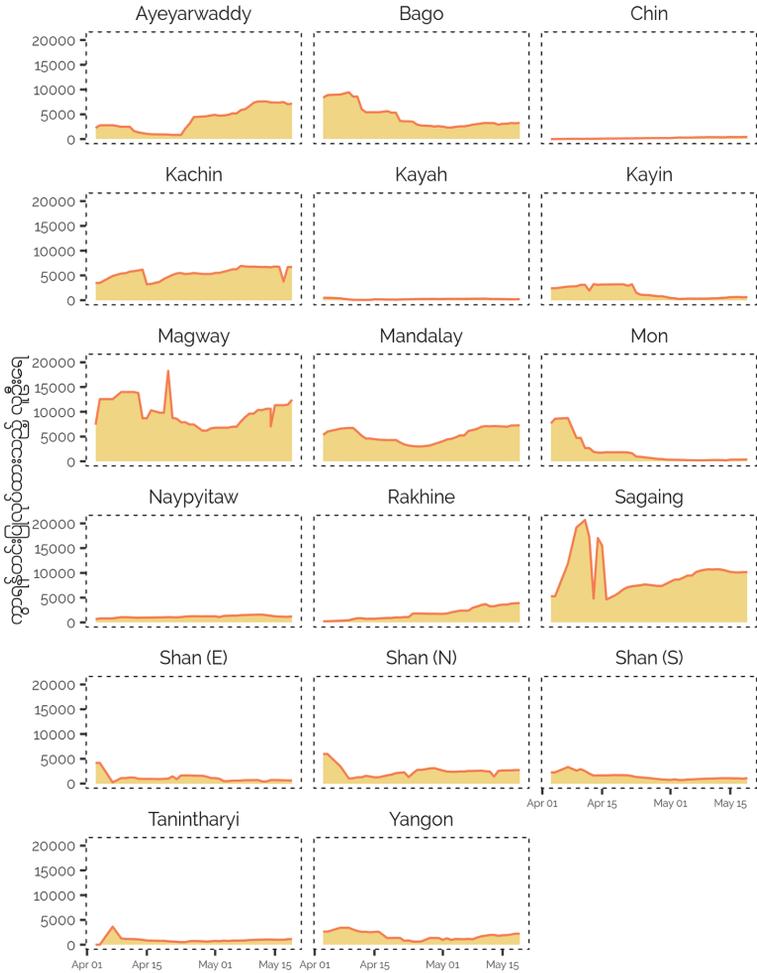
တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ကွာရန်တင်း ပြုလုပ်ထားရသည့် လူဦးရေ

မေ ၁၂ ရက်နေ့ နောက်ဆုံးရ အချက်အလက်

Data: CDC | Graphic: The Ananda

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ကွာရန်တင်း
 ပြုလုပ်ထားရသည့် လူဦးရေ
 မေ ၁၅ ရက်နေ့ နောက်ဆုံးရ အချက်အလက်

Data: CDC | Graphic: The Ananda

ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

ကိုဗစ်-၁၉ အရေးနှင့် ဆက်နွှယ်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုဖြစ်စဉ်များ

AAPP-B အဖွဲ့က ပြုစုပါသည်။

AAPP-B (နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း - မြန်မာနိုင်ငံ) သည် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားအားလုံး လွတ်မြောက်လာစေရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ထောင်တွင်းနေထိုင်စဉ် လူမှုဘဝတိုးတက်ရေးအတွက် ထောက်ခံအားပေးမှုနှင့် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ပေးလျက်ရှိသည်။ ထို့အတူ ပြန်လည်လွတ်မြောက်လာသော နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအား စိတ်ပိုင်း-ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်များကိုလည်း ပြုလုပ်ပေးနေပါသည်။

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ယခုဖော်ပြထားသည့် အချက်အလက်များကို AAPP-B အဖွဲ့က မေ ၂၀ ရက်တွင် ပေးပို့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖော်ပြပါအချက်အလက်များသည် မေ ၂၀ ရက်မတိုင်ခင်က အခြေအနေများကို ထင်ဟပ်ပါကြောင်း သိစေအပ်ပါသည်။

■ အနှစ်ချုပ်

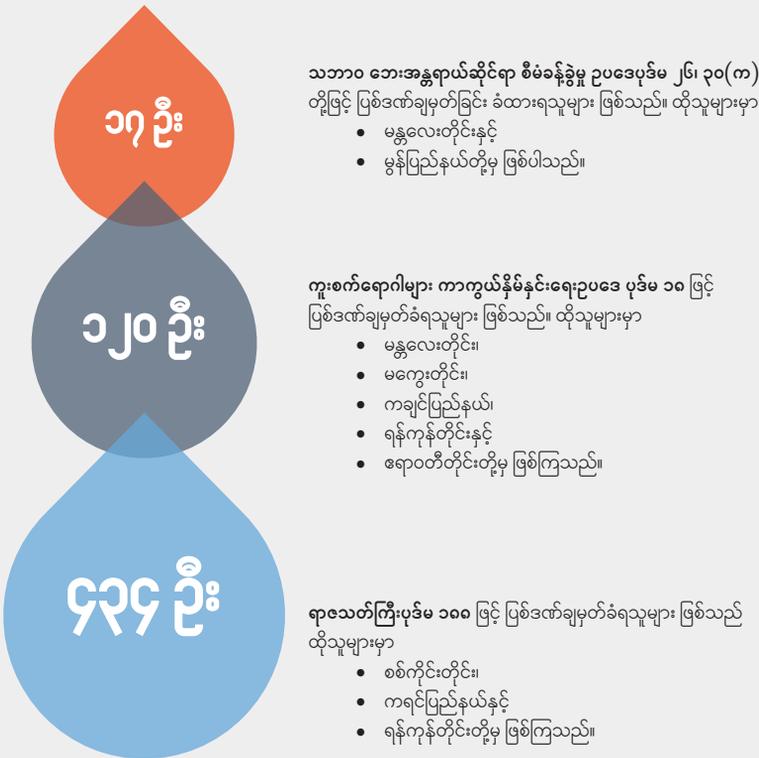
မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ရောဂါတိုက်ဖျက်နေသည့် ကာလအတွင်း အဆိုပါ ကိစ္စရပ်နှင့်ဆက်နွှယ်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုဖြစ်စဉ်များကို AAPP-B (နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း-မြန်မာနိုင်ငံ) က စောင့်ကြည့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သော အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းများအရ မေ ၁ ရက်မှ မေ ၂၀ ရက်အတွင်း ကိုဗစ်-၁၉ အရေးနှင့် ဆက်နွှယ်၍ အပြစ်ပေးအရေးယူခံရသူ ၆၀၁ ဦး ရှိခဲ့သည်။

အယ်ဒီတာ

ကိုဗစ်-၁၉ အရေးနှင့် ဆက်နွယ်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုဖြစ်စဉ်များ

မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ COVID-19 အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ ကူးစက်ရောဂါ ကာလအတွင်း အဆိုပါကိစ္စရပ်နှင့် ဆက်နွယ်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုဖြစ်စဉ်များကို AAPP-B (နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း-မြန်မာနိုင်ငံ)မှ စောင့်ကြည့်မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ထိုမှတ်တမ်းများအရ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေ ၁ ရက်မှ

ကိုဗစ်-၁၉အရေးနှင့်ဆက်နွယ်၍ အရေးယူခံရသူများ
(၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မေ ၁ ရက်မှ ၂၀ ရက်အထိ)

၂၀ ရက်အထိ လူဦးရေ စုစုပေါင်း ၆၀၁ ဦး ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း ခံထားရမှုများတွင် ညမထွက်ရအမိန့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၁၈၈ ဖြင့် ပြစ်ဒဏ် ၁ လမှ ၃ လအထိ ချမှတ်ခြင်းခံထားရသူနှင့် ဒဏ်ငွေရိုက်ခံရသူ စုစုပေါင်း ၄၃၄ ဦး၊ ကူးစက်ရောဂါများ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ ဖြင့် ပြစ် ဒဏ် ၃ လမှ ၆ လအထိ ချမှတ်ခြင်းခံထားရသူနှင့် ဒဏ်ငွေရိုက်ခံရသူ စုစုပေါင်း ၁၂၀ ဦးနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆၊ ၃၀(က)တို့ဖြင့် ပြစ်ဒဏ် ၃ လမှ ၉ လအထိ ချမှတ်ခြင်းခံထားရသူနှင့် ဒဏ်ငွေရိုက်ခံရသူ စုစုပေါင်း ၁၇ ဦး ရှိပါသည်။

- ညမထွက်ရအမိန့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၁၈၈ ဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းခံထားရသူ စုစုပေါင်း ၄၃၄ ဦးရှိပြီး၊ ထိုသူများမှာ စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် ရန်ကုန်တိုင်းတို့မှ ဖြစ်ပါသည်။
- ကူးစက်ရောဂါများ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ ဖြင့် ပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခြင်းခံထားရသူ စုစုပေါင်း ၁၂၀ ဦးရှိပြီး၊ ထိုသူများမှာ မန္တလေး တိုင်း၊ မကွေးတိုင်း၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ရန်ကုန်တိုင်းနှင့် ဧရာဝတီတိုင်း တို့မှ ဖြစ်ပါသည်။
- သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆၊ ၃၀(က) တို့ဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းခံထားရသူ စုစုပေါင်း ၁၇ ဦးရှိပြီး၊ ထိုသူများ မှာ မန္တလေးတိုင်းနှင့် မွန်ပြည်နယ်တို့မှ ဖြစ်ပါသည်။ ■

ယောမင်းကြီးဇရပ်

ယောမင်းကြီးဇရပ်

စကားဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲ
TALK SHOW

ယောမင်းကြီးဇရပ် စကားဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲသည် မြန်မာ့မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးအင်စတီကျု (ISP-Myanmar) ၏ အစီအစဉ်တခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်ကို DVB ရုပ်သံလိုင်းမှတစ်ဆင့် အပတ်စဉ် တင်ဆက်နေပါသည်။

ယောမင်းကြီးဇရပ် စကားဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲ (Talk Show) သည် အခြားသော ဆွေးနွေးပွဲဖိုရမ်များနှင့် မတူခြားနားချက်မှာ လတ်တလောကြုံတွေ့နေရသည့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးပြဿနာများကို ဆွေးနွေးမည်မဟုတ်ဘဲ ရေရှည်သဘောဆောင်သည့် အကြောင်းအရာများ၊ အလယ်အလတ်ကာလ သဘောဆောင်သည့် အကြောင်းခြင်းရာများကို ဆန်းစစ်ဆွေးနွေးနေကြခြင်းဖြစ်သည်။

ယင်းအစီအစဉ်တွင် သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍအသီးသီးမှ ပညာရှင်များ၊ လက်တွေ့အားထုတ်ဆောင်ရွက်နေကြသူများကို ဖိတ်ကြား၍ မြန်မာ့လူ့ဘောင်၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ တန်ဖိုးထားမှုများနှင့် ပြဿနာများကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ကြပါသည်။ ထို့အတူ အနာဂတ်သစ်ကိုပုံဖော်နိုင်ရေး ဝေဖန်ပြောဆိုကြပါသည်။ တွေ့ရရှိနိုင်မည့် မြေမြင်ချက် လားရာများကိုလည်း ဆွေးနွေးကြပါသည်။ ဆွေးနွေးမှုများသည် နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး၊ ပြည်ထောင်စုပီသေသနှင့် စိတ်ဓာတ်တည်ဆောက်ရေး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း အားကောင်းနိုင်မာရေးတို့အတွက် တတပ်တအားဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ISP-Myanmar မှ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော ယောမင်းကြီးဇရပ် စကားဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲများ

၁။	အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံ ၂၅၀၀	ဇူလိုင်၊ ၂၀၁၀
၂။	အကျပ်အတည်းအတွင်းမှခေါင်းဆောင်မှု အိမ်ရှင်မတ်တတ် လမ်းညွှန်ရေး နေခြင်းလော၊ မဟာဗျူဟာမြောက် စွန့်ဦးတီထွင်ခေါင်းဆောင်သူလော	ဩဂုတ်၊ ၂၀၁၀
၃။	ဆင်းရဲခြင်း လွတ်ကင်းအောင်	စက်တင်ဘာ၊ ၂၀၁၀
၄။	ခါးပတ်တကွင်း လမ်းတစင်း - မြန်မာ့အကျိုးစီးပွားအသာရစေဖို့	နိုဝင်ဘာ၊ ၂၀၁၀
၅။	စက်မှုတော်လှန်ရေး ၄၀ နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ	ဇန်နဝါရီ၊ ၂၀၁၃
၆။	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလမ်းခွဲ - လူ့အဖွဲ့အစည်းဘက်မှအမြင်	မတ်၊ ၂၀၁၃
၇။	ဥတုဘေးအတွက်လှုပ်ရှားမှု - အရေးပေါ်လို ထိုးရမယ့်ခေါင်းလောင်း	ဇွန်၊ ၂၀၁၃
၈။	ယောမင်းကြီးဇရပ်စကားဝိုင်းကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း အနာဂတ်အတွက် မြန်မာ့ အဆင်သင့်ဖြစ်ပြီလား	အောက်တိုဘာ၊ ၂၀၁၃
၉။	ဗဟိုမှခွာ ဒေသတည်ရာ မြန်သွားကြပါစို့	မတ်၊ ၂၀၂၀

ISPPeaceDesk

www.ISPMyanmarpeacedesk.com

ISP Peace Desk သည် မြန်မာ့ မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေး အင်စတီကျု (ISP-Myanmar) ၏ လုပ်ငန်းစီမံချက်တခုဖြစ်ပါသည်။ ISP Peace Desk တွင် မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီး၏ အားထုတ်မှု မှန်သမျှကို စုစည်းဖော်ပြပေးမည်ဖြစ်ကာ ရည်ရွယ်ချက် သုံးရပ် ထားရှိပါသည်။

ထိုရည်ရွယ်ချက် သုံးရပ်မှာ -

- (၁) ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်ကွဲစွာရှိထားပြီးဖြစ်သည့် အချက်အလက်များကို တနေရာတည်း၌ စုစည်းပေးပြီး အများပြည်သူ အလွယ်တကူသိရှိနိုင်ရန်၊
- (၂) မတူညီသော ရှုထောင့်အမြင်များကို ပေါင်းစပ်ချိန်ထိုးဖော်ပြသော အထူးဆောင်းပါးများ၊ အချက်အလက်များမှတစ်ဆင့် အဖြေရှာသော အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများ ပေါ်ပေါက်စေရန်နှင့်
- (၃) ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများသာမက အများပြည်သူများအတွက်ပါ သတင်းအချက်အလက် သိပိုင်ခွင့် (Right to information) မြှင့်တင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ISP Peace Desk တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးကြိုးပမ်းမှု လက်ရှိဖြစ်စဉ်များသာမက ၁၉၄၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကျော် ကာလအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုမှန်သမျှအား အတတ်နိုင်ဆုံး စုစည်းဖော်ပြနိုင်ရန်လည်း ရည်မှန်းထားပါသည်။ ထိုသို့ဖော်ပြရာတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး ကြိုးပမ်းမှုများနှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ဆက်စပ်အခြေအနေများ (Contexts) ကြိုးပမ်းမှုပုံသဏ္ဍာန်များ (Design) ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ခဲ့သူ၊ အဖွဲ့အစည်းများ (Actors) ဖြစ်စဉ်များ (Progress) နှင့် ပိုင်းခြားစိစစ် လေ့လာသုံးသပ်ချက်များ (Analysis) များအား ကဏ္ဍတခုချင်းစီအလိုက် ချိတ်ဆက်ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

တင်ပြပုံအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်နေသော အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးက ဖော်ပြနေကြသည့် မှုရင်း သတင်းအချက်အလက်များ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ ကြေညာချက်များ၊ သုတေသန တွေ့ရှိချက်များနှင့် ပြည်တွင်းပြည်ပ သတင်းဌာနအသီးသီးက ဖော်ပြနေသော ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာသတင်းများကို စုစည်းပေးခြင်း၊ အထူးဆောင်းပါးများ၊ သဘောထားအမြင်များ၊ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များနှင့် အချက်အလက်အခြေပြု ပုံကားချပ်များ ဖော်ပြခြင်းတို့ ပါဝင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ၌ ဆွေးနွေးနေသော ကဏ္ဍကြီးငါးခုဖြစ်သည့် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍ၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍ၊ လူမှုရေးကဏ္ဍ၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ၊ မြေယာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော အချက်အလက်များကိုလည်း ဖော်ပြပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

ISP China Desk

www.ISPMyanmarchinadesk.com

ISP China Desk သည် မြန်မာ့မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေး အင်စတီကျု (ISP-Myanmar) ၏ လုပ်ငန်းစီမံချက်တခု ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာ-တရုတ်ဆက်ဆံရေးကို လေ့လာရာ၌ အထောက်အပံ့ဖြစ်စေမည့် နောက်ခံအကြောင်းအရာများ၊ ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် မျက်မှောက်ခေတ် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ISP China Desk တွင် စုစည်းဖော်ပြပေးမည်ဖြစ်ကာ ရည်ရွယ်ချက်သုံးရပ် ထားရှိပါသည်။

ထိုရည်ရွယ်ချက် သုံးရပ်မှာ-

- (၁) တရုတ်-မြန်မာဆက်ဆံရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြန့်ကျဲနေသော အချက်အလက်များကို စုစည်းပေးခြင်းဖြင့် အများပြည်သူများအနေနှင့် သတင်းများကို အလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီလာစေရန်၊
- (၂) သတင်းအချက်အလက်များ၊ အထူးသုတေသနပြု ဆောင်းပါးများဖြင့် မတူညီသောအမြင်များ၊ အဆိုပြုချက်များကို အပြန်အလှန် အချေအတင် ဆွေးနွေးဖလှယ်ကြပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်သော မူဝါဒများ ချမှတ်နိုင်ရန်နှင့်
- (၃) အင်အားကြီးသော အိမ်နီးချင်းနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားများကို မြှင့်တင်နိုင်ရန် တို့ဖြစ်ပါသည်။

တင်ပြပုံအားဖြင့် မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေး၏ ဆက်စပ်အခြေအနေများဖြစ်သည့် သမိုင်းကြောင်းများ၊ နယ်စပ်ခြတ်ကျော် ပထဝီနိုင်ငံရေးများ၊ တရုတ်နိုင်ငံမှ အဓိကပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် လူ့ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ဖော်ပြမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ မြန်မာ-တရုတ် ဆက်ဆံရေးအား စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် လူမှုရေးရှုထောင့်များမှ လေ့လာသုံးသပ်ပါမည်။ ထို့အပြင် အထူးအာရုံစိုက်သင့်သော အကြောင်းအရာများဖြစ်သည့် မြစ်ဆုံ၊ မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး၌ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပါဝင်မှု၊ ခါးပတ်တကွင်း လမ်းတစင်းနှင့် တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံမူဘောင်အတွင်းမှ စီမံကိန်းများ အပါအဝင် အခြားအရေးပါသည့် အကြောင်းအရာများကိုလည်း အထူးကဏ္ဍများအနေဖြင့် အလေးပေးတင်ပြပါမည်။

ထို့အတူ အများပြည်သူအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ လွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်ရန် နှစ်နိုင်ငံအစိုးရများ၏ ထုတ်ပြန်ချက်များ၊ ပြည်တွင်းသတင်းစာ၊ ဂျာနယ်များမှ တရုတ်-မြန်မာအရေးနှင့် ဆက်စပ်သော သတင်းများ၊ ဆောင်းပါးများနှင့်အတူ မြန်မာ-တရုတ်ဆက်ဆံရေးကို ပိုင်းခြားစိစစ်ဖော်ပြနေသော သုတေသနသုံးသပ်ချက် စာတမ်းများကိုလည်း တစုတစည်းတည်း ရရှိနိုင်စေရန် စုစည်းပေးထားပါသည်။

EMERGING
YOUNG RESEARCHER
INITIATIVE

www.ISPMyanmar.com

Emerging Young Researcher Initiative (တက်သစ်လူငယ် သုတေသနအစီအစဉ်)သည် မြန်မာ့ မဟာ ဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးအင်စတီကျု (ISP-Myanmar) ၏ လုပ်ငန်းစီမံချက်တခု ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့ မျက်မှောက်ရေးရာ အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျောင်းသူကျောင်းသားလူငယ်များ သုတေသနပြုလုပ် နိုင်ရန် ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ငွေကြေးအားဖြင့်လည်းကောင်း ISP-Myanmar က ပံ့ပိုး ကူညီပေးသည့် အစီအစဉ်တခု ဖြစ်ပါသည်။

တက်သစ်လူငယ် သုတေသနအစီအစဉ် (ပထမအကြိမ်)အတွက် သုတေသန အဆိုပြုလွှာများကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာက ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများမှ ကျောင်းသူကျောင်းသားများ ပေးပို့ခဲ့ကြသည့် သုတေသနအဆိုပြုလွှာ ၃၉ စောင် ရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့အနက် အဆိုပြုလွှာ ၂၀ ကို ရွေးချယ် ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး၊ ထိုအထဲမှ အကောင်းဆုံး သုတေသနစာတမ်း ငါးစောင်ကို မကြာခင်ထွက်ရှိမည့် The Myanmar Quarterly မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးဂျာနယ် အမှတ်-၅ တွင် ဖော်ပြမည်ဖြစ်သည်။

တက်သစ်လူငယ် သုတေသနအစီအစဉ် (ဒုတိယအကြိမ်)အတွက် သုတေသန အဆိုပြုလွှာများကို ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇူလိုင်က ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများမှ ကျောင်းသူကျောင်းသားများ ပေးပို့ခဲ့ကြသည့် သုတေသနအဆိုပြုလွှာ ၄၄ စောင် ရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့အနက် အဆိုပြုလွှာ ၁၅ စောင်ကို ရွေးချယ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး ကျန်ရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။

သုတေသနအဆိုပြုလွှာများကို ရွေးချယ်သည့်စနစ်မှာ လျှောက်ထားသူအမည်မကြည့်ဘဲ ပြင်ပ ပညာရှင်များ ပါဝင်သော စိစစ်ရေးကော်မတီက ဖတ်ရှု၍ သတ်မှတ်ထားသည့် အမှတ်ပေးစည်းမျဉ်းအတိုင်း စိစစ်ရွေးချယ် ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သတ်မှတ်ထားသော အမှတ်ပေးစည်းမျဉ်းများမှာ-

- သုတေသနစာတမ်းအတွက် စိတ်ဝင်စားဖွယ်စေ့ဆော်မှု (Research Puzzle)
- သုတေသနမေးခွန်း (Research Question)
- သုတေသနပြုလေ့လာမည့် နည်းနာများ (Research Method)
- မြန်မာနိုင်ငံ၏မျက်မှောက်ခေတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းရေးရာများကို နားလည်နိုင်အောင် သုတေသနစာတမ်း ဖြင့် ရေးသားအကျိုးပြုခြင်း (Potential Impacts) တို့ဖြစ်ပါသည်။

တက်သစ်လူငယ် သုတေသနအစီအစဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ထပ်မံသိရှိလိုပါက research@ispmyanmar.com သို့ အီးမေးလ်ပို့၍ မေးမြန်းနိုင်ပါသည်။

တက်သစ်လူငယ် သုတေသနအစီအစဉ် (ပထမအကြိမ်)တွင် ရွေးချယ်ခံရသော အဆိုပြုလွှာများ

စဉ်	အဆိုပြုလွှာခေါင်းစဉ်	တက္ကသိုလ်၊ ကျောင်း
၁	မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးကောသလ်ရေးနှင့် အပြည့်အဝရရှိရေး လုပ်ဆောင်ရာတွင် တွေ့ကြုံနေရသော စိန်ခေါ်မှုများ	University of Mandalay
၂	မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆင်ရဲမြဲတေမှုပပျောက်ရေးတွင် လူတိုင်းအကျိုးပိုင် ငွေရေးကြေးရေးကဏ္ဍအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း	Parami Institute of Liberal Arts and Sciences
၃	မြန်မာ့ပထဝီနိုင်ငံရေး အနှုံးအမြတ်	University of Yangon
၄	အဆင့်မြင့်ပညာသင်ကြားနေသောလူငယ်များ၏ အလုပ်အကိုင်နှင့်ပတ်သက်၍ အဆင်သင့်ဖြစ်မှုအား လေ့လာခြင်း	University of Mandalay
၅	ပြည်သူ့သဘောထားနှင့် အနာဂတ် တရုတ်-မြန်မာဆက်ဆံရေး	East Yangon University, University of Yangon
၆	မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် လိင်အမြတ်ထုတ်မှု	University of Computer Studies (Taungoo)
၇	ပြည်သူ့နီတိပညာရေးနှင့် ဆရာအတတ်သင် (Civic Education and Pedagogy)	Sagaing University of Education
၈	နိုင်ငံသားများ၏ မူလအခွင့်အရေးအပေါ် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအာမခံချက်	University of Mandalay
၉	Yangon Bus Service (YBS) စနစ်သစ်၏ ပြည်သူလူထု (Public) အစိုးရအဖွဲ့ (Institution)နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ် (Actor) တို့အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ	Dagon University
၁၀	ပညာရေးစနစ်မှ ကန့်သတ်သော လူငယ်များ၏ရွေးချယ်ခွင့်	Myanmar Institute of Theology, Liberal Arts Program
၁၁	မွန်ပြည်နယ်၏ လင်းယုန်စီမံချက် (စည်ကမ်းမဲ့ယာဉ် ဖမ်းဆီးအစီအစဉ်)က ယာဉ်အန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်သလား	University Of Mawlamyine, Hpa-An University
၁၂	ထားဝယ်ဒေသရှိ လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်း၏ တိုးတက်မှုနှင့်နေ့ရခြင်း အကြောင်းတရားများကို ဆန်းစစ်ခြင်း	Technological University (Dawei), Dawei University
၁၃	အင်းလေးဒေသီယာအိမ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲမှုနှင့် ဂေဟစနစ် အပေါ် သက်ရောက်မှုကို လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း	Yangon Technological University
၁၄	လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖယ်ကြည့်ခံအုပ်စုဝင်များ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု	University Of Yangon
၁၅	မြန်မာနိုင်ငံ ဒီမိုကရေစီအဖွင့်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ကျောင်းသားသမဂ္ဂများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	West Yangon University, Dagon University
၁၆	၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒအပေါ် သက်ရောက်မှု	University of Yangon
၁၇	လူမှုမီဒီယာနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီအဖွင့်အပြောင်း	University of Yangon
၁၈	လူ့အခွင့်အရေး၊ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ ပျောက်ဆုံးနေသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ လိင်ကျွန်အမျိုးသမီးများ	University of Mandalay
၁၉	အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း (CSO) များအပေါ် မြန်မာ့လူ့ဘောင်၏အမြင်	Dagon University
၂၀	မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရှေးရှုသော တိုင်းပြည် တည်ဆောက်ရေးတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းမရှိသော လူမျိုးစုငယ်များ၏ အသံချန်လှုပ်ခံရသလားနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ယင်းလူမျိုးစုငယ်များ၏ အသံ	The Peace, Leadership and Research Institute (Thabyay Education Foundation)

တက်သစ်လူငယ် သုတေသနအစီအစဉ် (ဒုတိယအကြိမ်)တွင် ရွေးချယ်ခံရသော အဆိုပြုလွှာများ

စဉ်	အဆိုပြုလွှာခေါင်းစဉ်	တက္ကသိုလ်၊ ကျောင်း
၁	ကလေးလုပ်သားလျှော့ချရေးနှင့် ပပျောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအား စစ်တမ်းကောက်ယူကာ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း	Dagon University
၂	လူငယ်များအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖော်ဆောင်နေသော ဖက်ဒရယ်စနစ်အား နားလည်သဘောပေါက်လက်ခံနိုင်မှုအား ဆန်းစစ်လေ့လာ သုံးသပ်တင်ပြခြင်း	Yangon University of Economics
၃	နည်းစနစ်တကျ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော လူထုအခြေပြု စုပေါင်းအိမ်ရာများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အကြံပြုဆွေးနွေးခြင်း	Yangon Technological University
၄	တက္ကသိုလ် ဆရာ၊ ဆရာမများ၏ မိမိအလုပ်အကိုင်အပေါ် စိတ်ကျေနပ်မှုအား လေ့လာခြင်း	University of Mandalay
၅	ကျောင်းသင်ခန်းစာများတွင် အသက်အရွယ်အလိုက် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး ပညာပေးရန် ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်	Dagon University
၆	ကျိုက်ထီရိုးဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကြောင့် ကျိုက်ထိုမြို့နယ် လူလုပ်ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများအား လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း	Yangon Technological University
၇	ဆယ်ကျော်သက်လူငယ်များ၏ Facebook သုံးစွဲမှုအပေါ် လွှမ်းမိုးနေသော အကြောင်းအရင်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ	Yangon University of Education
၈	၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မှ လက်ရှိကာလ (၂၀၁၉ခုနှစ်) အတွင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၏ ဌာနတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေများကို လေ့လာခြင်း	University of Community Health, Magway
၉	NLD အစိုးရလက်ထက် ပြည်တွင်းအခြေအနေများမှ ရိုက်ခတ်လာသော တရုတ်-မြန်မာဆက်ဆံရေး	East Yangon University, University of Yangon
၁၀	ရန်ကုန်မြို့ပြဆင်းရဲမွဲတေမှု အကြောင်းအရာ အကျိုးဆက်များနှင့် ဆင်းရဲမှုအား တုံ့ပြန်ခြင်း (လှိုင်သာယာမြို့နယ်အား လေ့လာဆန်းစစ်ချက်)	Yangon University of Economics
၁၁	မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် ဗမာအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလူငယ်တို့၏ ခံယူချက်များနှင့် ပါဝင်နိုင်မှုအခန်းကဏ္ဍများကို သုံးသပ်လေ့လာခြင်း	University of Yangon
၁၂	ကလေးသူငယ်များအပေါ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ မိဘအုပ်ထိန်းသူများ၏ အသိပညာရေးချိန်နှင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ထားမှု အခြေအနေအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း	Yangon University of Economics
၁၃	မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျေးလက်ဒေသရှိ အသက် ၁၂ နှစ်အောက်ကလေးများ ကျောင်းထွက်နှုန်းလျော့နည်းရေးတွင် အခမဲ့ပညာရေးစနစ်ကဏ္ဍအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း	University of Mandalay
၁၄	မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေခံပညာရေးအဆင့် ပြည့်သူ့နီတီသင်ရိုးများအား ဒီမိုကရေစီ စံချိန်စံညွှန်းဖြင့် လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း	Yangon University of Education
၁၅	မြန်မာ့ရာဇသတ်ကြိုဥပဒေပုဒ်မ ၄၁၇ ၏ ကာမလိမ်လည်မှုကို စူးစမ်းသုံးသပ်ခြင်း	University of Mandalay

MYANMAR QUARTERLY SYMPOSIUM

Myanmar Quarterly Symposium သည် မြန်မာ့မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေး အင်စတီကျု (ISP-Myanmar) မှ ထုတ်ဝေနေသော သုတေသနအခြေပြု The Myanmar Quarterly မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးဂျာနယ်၌ (ခေတ်ပြိုင် မြန်မာနိုင်ငံရေးအတွက် ဆီလျော်အရေးပါသည်ဟု အယ်ဒီတာအဖွဲ့က ယူဆပြီး ဂျာနယ်မျက်နှာဖုံး ခေါင်းစီးနှင့်အထူးဆောင်းပါးများအဖြစ်) ပုံနှိပ်ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် အကြောင်းအရာများအပေါ်ပြန်လည်သုံးသပ်ဆွေးနွေးအဖြေရှာခြင်းသို့မဟုတ် ရေးသူဖတ်သူ ဆွေးနွေးပွဲတရပ်ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ဆွေးနွေးရာတွင် The Myanmar Quarterly ဂျာနယ်၌ ဆောင်းပါးများရေးသားခဲ့သည့် Author, Panelist များနှင့် သီးသန့်ဖိတ်ကြားထားသော Discussant များအကြား သတ်မှတ်ထားသည့် ခေါင်းစီးအကြောင်းအရာအပေါ် အပြန်အလှန်သုံးသပ်ခြင်း၊ အကြောင်းအချက်နှင့် အမြင်ဖလှယ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ Myanmar Quarterly Symposium ဆွေးနွေးချက်များကို www.ISPmyanmar.com/burmese သို့ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ISP-Myanmar မှ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော Myanmar Quarterly Symposium များ

- ၁။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း (CSOs) တွေက ဘယ်သူ့ကိုကိုယ်စားပြုသလဲ၊
ဘာကြောင့် ဂရုစိုက်သင့်သလဲ ဇွန်၊ ၂၀၁၀
- ၂။ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စု
မျှော်ရည်ပန်းတိုင်နှင့် ညှိနှိုင်းယူရမည့် ဖြစ်တန်ခြေများ စက်တင်ဘာ၊ ၂၀၁၀
- ၃။ မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေး
လမ်းမှန်လျှောက်ဆဲလား၊ လမ်းချော်လွဲပြီလား ဒီဇင်ဘာ၊ ၂၀၁၀
- ၄။ ကွဲပြားမှုများတဲ့ မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် လူမှုတရားမျှတမှု၊
ဒဿနအခြေနှင့် မူဝါဒအဖြေကို ရှာဖွေခြင်း စက်တင်ဘာ၊ ၂၀၁၉

ISP-MYANMAR
SPECIAL SERIES
COVID-19 & Myanmar

စာအုပ် ဝယ်ယူရရှိနိုင်ပါပြီ။

ISP-Myanmar မှ ထုတ်ဝေနေသော COVID-19 & Myanmar Special Series အမှတ်-၁ နှင့် အမှတ်-၂ ကို ပုံနှိပ်စာအုပ်အနေဖြင့် တအုပ်လျှင် ၃၀၀၀ ကျပ်ဖြင့် ဝယ်ယူနိုင်ပါပြီ။

စာအုပ်ရောင်းရမှုမှ ရရှိသော
အမြတ်ငွေအားလုံးကို
ကိုဗစ်-၁၉ တိုက်ဖျက်ရေး
လှုပ်ရှားမှုများသို့
လှူဒါန်းသွားပါမည်။

ဆက်သွယ်ရန်ဖုန်း-၀၉ ၂၆၃ ၉၁၆ ၆၃၃

ဝယ်ယူရရှိနိုင်သောနေရာများ

ရန်ကုန်

အင်းဝ (ပန်းဆိုးတန်း)
အင်းဝ (လှည်းတန်း)
ရာပြည် (ပန်းဆိုးတန်း)
စာပေလောက
ခေတ်သစ်စာပေ
The Book Tree
WE Distribution

မန္တလေး

လူထုစာအုပ်ဆိုင်

နေပြည်တော်

ရွှေမင်းသား (မြို့မဈေး)
သရဖူ (ပျဉ်းမနား)

အိမ်အရောက်ပို့ ဝန်ဆောင်မှု

WUN ZINN TO HOME

မှာယူရန်ဖုန်း
၀၉ ၄၀၁ ၄၁၃ ၇၅၈

PROMOTING LEADERSHIP AND
STRENGTHENING CIVIC PARTICIPATION

**မြန်မာ့ မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးအင်စတီကျု (ISP-Myanmar) မှ
ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးဖြစ်သော သုတေသနအခြေပြု ဂျာနယ်နှင့် စာအုပ်များ**

- ၁။ The Myanmar Quarterly အတွဲ(၁) အမှတ်(၁)
ဒီမိုကရေစီတိုင်း စပ်ကြားအုပ်စိုးမှုစနစ်အောက်မှ
အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေး အောက်တိုဘာ ၂၀၁၆
- ၂။ The Myanmar Quarterly အတွဲ(၁) အမှတ်(၂)
ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု
မျှော်ရည်ပန်းတိုင်နှင့် ညှိနှိုင်းယူရမည့်ဖြစ်တန်ခြေများ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၇
- ၃။ The Myanmar Quarterly အတွဲ(၁) အမှတ်(၃)
အသွင်ကူးပြောင်းရေး
အောင်မြင်ခြင်းနှင့် ကျရှုံးခြင်းဆိုင်ရာ
အကြောင်းအချက်များနှင့် ဂယက်များ ဩဂုတ် ၂၀၁၇
- ၄။ တရုတ်၏ အလွှာစုံဆက်ဆံရေး မဟာဗျူဟာနှင့်
မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပကတိအခြေအနေ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၈
- ၅။ Myanmar Quarterly Symposium
အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း (CSOs) တွေက
ဘယ်သူကို ကိုယ်စားပြုသလဲ၊ ဘာကြောင့် ဂရုစိုက်သင့်သလဲ
ဆွေးနွေးချက်များ စုစည်းမှု ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၉
- ၆။ The Myanmar Quarterly အမှတ်(၄)
လူမှုတရားမှုတရား
ကွဲပြားခြားနားမှုများသော မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း
သာနာညီမျှမှုကို ရှာဖွေခြင်း ဇွန် ၂၀၁၉
- ၇။ တရုတ်၏ ဗဟို-ဒေသန္တရဆက်ဆံရေးမူဘောင်
တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင်
ဘေဂျင်း ပြန်လည်နေရာယူလာမှုအား ပုံဖော်ကြည့်ခြင်း ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၉

- ၈။ တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံလမ်းတလျှောက်
ငြိမ်းချမ်းရေးကိုရှာဖွေခြင်း လတ်တလောအကျိုးစီးပွားနှင့်
ရေရှည် အားထုတ်ရမည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအလားအလာ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၉

- ၉။ မြန်မာ ၂၀၅၀
အနာဂတ်အတွက် အဆင်သင့်ဖြစ်ပြီလား ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၀

- ၁၀။ ISP-Myanmar Special Series No-1
ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါနှင့် ဖြစ်တန်ခြေသုံးရပ်
(eBook အနေဖြင့် အခမဲ့ ဖြန့်ချိပါသည်) ၁၅ ဧပြီ ၂၀၂၀

- ၁၁။ ISP-Myanmar Special Series No-2
ကိုဗစ်-၁၉ က မီးမောင်းထိုးပြသော
အရေးတကြီးပြင်ဆင်ရမည့် မြန်မာ့လူမှုဖူလုံရေး လိုအပ်ချက်များနှင့်
အလုပ်သမားရေးရာ ၁ မေ ၂၀၂၀
(eBook အနေဖြင့် အခမဲ့ ဖြန့်ချိပါသည်)

- **ယခု**

- ၁၂။ ISP-Myanmar Special Series No-3
ကိုဗစ်-၁၉ က ၂၅ မေ ၂၀၂၀
(eBook အနေဖြင့် အခမဲ့ ဖြန့်ချိပါသည်)

- 🏠 [www. ISPMyanmar.com](http://www.ISPMyanmar.com)
- 🏠 www. ISPMyanmarpeacedesk.com
- 🏠 www. ISPMyanmarchinadesk.com
- 🏠 www. ISPMyanmarspecialseries.com
- ✉️ info@ISPMyanmar.com